RN 2021/009

VitaPROJEKT

STRATEŠKA STUDIJA UTJECAJA NA OKOLIŠ:

STRATEGIJA RAZVOJA ODRŽIVOG TURIZMA DO 2030. GODINE

NARUČITELJ:
MINISTARSTVO TURIZMA I SPORTA

Prisavlje 14
10000 Zagreb

VITA PROJEKT d.o.o.
za projektiranje i savjetovanje u zaštiti okoliša
HR-10000 Zagreb, Ilica 191C

Tel:+ 385 (0)1 3774 240
Fax:+ 385 (0)1 3751 350
Mob:+ 385 (0)98 398 582

email:info@vitaprojekt.hr
www.vitaprojekt.hr

Naručitelj:	Ministarstvo turizma i sporta
Naslov:	Strateška studija utjecaja na okoliš: Strategija razvoja održivog turizma do 2030. godine
Radni nalog / dokument:	2021/009
Ovlaštenik:	VITA PROJEKT d.o.o. Zagreb
Voditeljica izrade Studije:	Ivana Tomašević, mag.ing.prosp.arch.
Voditelj izrade Glavne ocjene:	Goran Lončar, mag.oecol., mag.geogr.

Stručni tim:	**Stručna poglavlja:**	**Potpis:**
Ivana Tomašević, mag.ing.prosp.arch.	šume i šumarstvo, krajobraz, kulturna baština, gospodarenje otpadom, promet	
Goran Lončar, mag.oecol., mag.geogr.	bioraznolikost, zaštićena područja, ekološka mreža, vode i more	
Domagoj Vranješ, mag.ing.prosp.arch., univ.spec.oecoing.	kulturna baština, prostorno uređenje	
Mihaela Meštrović, mag.ing.prosp.arch.	klimatske promjene, krajobraz	

Ostali suradnici (Vita projekt d.o.o.):	
Lucija Radman, mag.oec.	stanovništvo i zdravlje ljudi
Romanna Sofia Vučković, mag.ing.geol.	vode i more, geološke značajke, georaznolikost, tlo i poljoprivreda, lovstvo, ribarstvo i akvakultura, infrastrukturni sustavi, zrak

Tenja Težak, mag.ing.aedif.	promet
Dora Čukelj, mag.oecol.	bioraznolikost, ekološka mreža
dr.sc. Neven Tandarić, mag.geogr.	odnos s drugim S/P/P, međunarodni ciljevi zaštite okoliša

Datum izrade: Kolovoz 2022.

Direktor
Domagoj Vranješ
mag.ing.prosp.arch., univ.spec.oecoing.

M.P.

SADRŽAJ

1 Uvod 6
1.1 Strateška procjena utjecaja na okoliš 6
1.2 Provedene aktivnosti 7
2 Strategija razvoja održivog turizma do 2030. godine 10
2.1 Turizam u Hrvatskoj danas 10
2.2 Strateški okvir SOT 19
2.3 PESTLE i SWOT analiza 33
2.4 Osvrt na Strategiju razvoja turizma Republike Hrvatske do 2020. godine 33
2.5 Odnos SOT s drugim planovima, programima i strategijama na državnoj razini 35
2.6 Ciljevi zaštite okoliša uspostavljeni po zaključivanju međunarodnih ugovora i sporazuma koji se odnose na SOT 51
3 Postojeće stanje okoliša 60
3.1 Klimatske promjene 60
3.2 Zrak 71
3.3 Vode i more 77
3.4 Bioraznolikost 123
3.5 Geološke značajke 132
3.6 Georaznolikost 135
3.7 Zaštićena područja prirode 139
3.8 Krajobraz 144
3.9 Tlo i poljoprivreda 152
3.10 Kulturna baština 166
3.11 Stanovništvo i zdravlje ljudi 172
3.12 Gospodarenje otpadom 179
3.13 Šume i šumarstvo 187
3.14 Lovstvo i divljač 192
3.15 Odnos sektora turizma s relevantnim sektorima 193
3.16 Prostorno uređenje 207
4 Okolišne značajke područja na koja provedba SOT može značajno utjecati 210
5 Opis vjerojatno značajnih utjecaja na okoliš 211
5.1 Klimatske promjene 214
5.2 Zrak 228
5.3 Vode i more 230

5.4 Bioraznolikost 234
5.5 Georaznolikost 239
5.6 Zaštićena područja prirode 242
5.7 Krajobraz 247
5.8 Tlo i poljoprivreda 250
5.9 Kulturna baština 253
5.10 Stanovništvo i zdravlje ljudi 257
5.11 Gospodarenje otpadom 259
5.12 Šume i šumarstvo 260
5.13 Lovstvo i divljač 262
5.14 Kumulativni utjecaji 263
5.15 Mogući prekogranični utjecaj 264
6 Prijedlog mjera zaštite okoliša i programa praćenja stanja okoliša 266
6.1 Mjere zaštite okoliša 266
6.2 Program praćenja stanja okoliša 271
7 Razmotrene alternative SOT 272
8 Glavna ocjena prihvatljivosti za ekološku mrežu 273
8.1 Uvod 273
8.2 Obilježja područja ekološke mreže 273
8.3 Glavne značajke područja ekološke mreže na koja je moguć utjecaj 278
8.4 Utjecaj SOT na područja ekološke mreže 282
8.5 Prijedlog mjera ublažavanja negativnih utjecaja na ciljne vrste, stanišne tipove i ciljeve očuvanja te cjelovitost područja ekološke mreže 296
8.6 Program praćenja stanja ekološke mreže 299
8.7 Zaključak o prihvatljivosti SOT za ekološku mrežu 299
9 Ostali podaci i zahtjevi 300
9.1 Zahtjevi pristigli tijekom postupka određivanja sadržaja Strateške studije 300
10 Izvori podataka 301
11 Popis propisa 307
12 Popis priloga 310

Popis kartica

kratica	značenje
SPUO	strateška procjena utjecaja na okoliš
SOT	Strategija razvoja održivog turizma do 2030. godine
RH	Republika Hrvatska
EM	Ekološka mreža
GO	Glavna ocjena prihvatljivosti za ekološku mrežu
MINGOR	Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja
MINTS	Ministarstvo turizma i sporta
NN	Narodne novine
POP	Područje očuvanja značajno za ptice
POVS	Područje očuvanja značajno za vrste i stanišne tipove

1 Uvod

1.1 Strateška procjena utjecaja na okoliš

Prema Zakonu o zaštiti okoliša (NN 80/13, 153/13, 78/15, 12/18, 118/18) strateška procjena utjecaja na okoliš (SPUO) je postupak kojim se procjenjuju vjerojatno značajni utjecaji na okoliš koji mogu nastati provedbom strategije, plana ili programa. SPUO stvara osnovu za promicanje održivog razvitka kroz objedinjavanje uvjeta za zaštitu okoliša u strategije, planove i programe pojedinog područja. Time se omogućava da se mjerodavne odluke o prihvaćanju strategija, plana i programa donose uz poznavanje mogućih značajnih utjecaja koje bi strategija, plan i program svojom provedbom mogle imati na okoliš, a nositeljima zahvata pružaju se okviri djelovanja i daje se mogućnost uključivanja bitnih elemenata zaštite okoliša u donošenju odluka.

Postupak SPUO provodi se za Strategiju razvoja održivog turizma do 2030. godine (SOT), čiji je nositelj izrade Ministarstvo turizma i sporta (MINTS), a koje je ujedno i nadležno tijelo za provedbu postupka SPUO.

Postupak SPUO provodi se temeljem odredbi Zakona o zaštiti okoliša (NN 80/13, 153/13, 78/15, 12/18, 118/18) i Uredbe o strateškoj procjeni utjecaja strategije, plana i programa na okoliš (NN 3/17).

U postupku SPUO izrađuje se strateška studija. Strateška studija je stručna podloga koja se prilaže uz strategiju, plan i program, a strateška procjena provodi se na temelju rezultata utvrđenih strateškom studijom.

Strateškom studijom određuju se, opisuju i procjenjuju očekivani značajni učinci na okoliš koje može uzrokovati provedba strategije, plana ili programa i razumne alternative vezane za zaštitu okoliša koje uzimaju u obzir ciljeve i obuhvat te strategije, plana ili programa. Namjera cijelog postupka je osigurati da posljedice po okoliš i zdravlje ljudi budu ocijenjene za vrijeme pripreme strategije, plana ili programa, prije utvrđivanja konačnog prijedloga i upućivanja u postupak njezina donošenja. Postupak SPUO pruža dionicima priliku sudjelovanja u postupku te se osigurava informiranje i sudjelovanje javnosti za vrijeme postupka donošenja odluka. Nositeljima zahvata pružaju se okviri djelovanja i daje se mogućnost uključivanja bitnih elemenata zaštite okoliša u donošenje odluka.

Stratešku studiju izradila je tvrtka VITA PROJEKT d.o.o., Ilica 191, Zagreb, koja je ovlaštena za obavljanje stručnih poslova zaštite okoliša i prirode sukladno Rješenjima Ministarstva zaštite okoliša i energetike (sad Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja, MINGOR) koja se nalaze u prilozima[1],[2].

[1] PRILOG 1: Ovlaštenja tvrtke VITA PROJEKT d.o.o. za obavljanje stručnih poslova zaštite okoliša
[2] PRILOG 2: Ovlaštenja tvrtke VITA PROJEKT d.o.o. za obavljanje stručnih poslova zaštite prirode

1.2 Provedene aktivnosti

Postupak SPUO započeo je u prosincu 2020. godine kada je MINTS donijelo *Odluku o započinjanju postupka strateške procjene utjecaja na okoliš Strategije razvoja održivog turizma do 2030. godine i Nacionalnog plana razvoja održivog turizma od 2021. do 2027. godine*[3].

MINGOR je u listopadu 2020. godine donio *Rješenje* prema kojem je za SOT potrebno provesti i postupak Glavne ocjene prihvatljivosti za ekološku mrežu. U prosincu 2020. MINGOR je donio *Rješenje* prema kojem je za NPOT potrebno provesti i postupak Glavne ocjene prihvatljivosti za ekološku mrežu. U istom mjesecu MINGOR je dao očitovanje u kojem se predlaže objedinjavanje postupaka Glavnih ocjena u jednom postupku strateške procjene utjecaja na okoliš.

Sukladno Odluci o započinjanju postupka strateške procjene utjecaja na okoliš Strategije i Nacionalnog plana posebnim zahtjevom od strane Nositelja izrade zatraženo je mišljenje na sadržaj i razinu obuhvata podataka koji se moraju obraditi u strateškoj studiji od sljedećih javnopravnih tijela i sudionika:

- Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja
- Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije
- Ministarstvo prostornoga uređenja, graditeljstva i državne imovine
- Ministarstvo zdravstva
- Ministarstvo poljoprivrede
- Ministarstvo kulture i medija
- Ministarstvo znanosti i obrazovanja
- Ministarstvo pravosuđa i uprave
- Ministarstvo rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike
- Ministarstvo mora, prometa i infrastrukture
- Središnji državni ured za demografiju i mlade
- Središnji državni ured za razvoj digitalnog društva
- Hrvatski zavod za prostorni razvoj
- Hrvatske vode
- Hrvatska zajednica županija
- Udruga gradova u Republici Hrvatskoj
- Udruga općina u Republici Hrvatskoj

Od navedenih tijela, izdvojena mišljenja i/ili prijedloge na sadržaj strateške studije dostavili su:

- Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja
- Ministarstvo prostornoga uređenja, graditeljstva i državne imovine
- Ministarstvo poljoprivrede
- Ministarstvo znanosti i obrazovanja
- Ministarstvo mora, prometa i infrastrukture
- Hrvatske vode

[3] PRILOG 3: Odluka o započinjanju postupka strateške procjene utjecaja na okoliš Strategije razvoja održivog turizma do 2030. godine i Nacionalnog plana razvoja održivog turizma od 2021. do 2027. godine

U svrhu informiranja javnosti na službenoj stranici MINTS-a objavljena je Informacija o pokretanju postupka strateške procjene i izrade strateške studije – određivanje sadržaja i obuhvata strateške studije o procjeni utjecaja na okoliš za SOT i NPOT (u prosincu 2020.). Po navedenoj objavi zaprimljeno je jedno mišljenje/sugestija javnosti:

- Inicijativa „Pametni turizam“

Postupak određivanja sadržaja Strateške studije trajao je od 15. prosinca do 15. veljače 2020. godine. *Odluka o sadržaju strateške studije* donesena je u veljači 2021. godine[4], dok je *Odluka o imenovanju Savjetodavnog stručnog povjerenstva* donesena u travnju 2021. godine.

U tablici u nastavku (Tablica 1) navedeni su dokumenti bitni za postupak SPUO i datumi kad su doneseni.

Tablica 1. Provedene aktivnosti

Dokument	Datum
Rješenje da je za Strategiju razvoja održivog turizma do 2030. godine, potrebno provesti postupak Glavne ocjene prihvatljivosti za ekološku mrežu (KLASA: UP/I 612-07/20-37/228, URBROJ: 517-05-2-3-20-2)	26.10.2020.
Mišljenje o potrebi provedbe strateške procjene utjecaja na okoliš za Strategiju razvoja održivog turizma do 2030. godine (KLASA: 351-03/20-01/1484, URBROJ: 517-03-1-1-20-2)	21.11.2020.
Odluka o pokretanju postupka izrade Strategije razvoja održivog turizma do 2030. godine (KLASA: 022-03/20-04/421, URBROJ: 50301-05/14-20-4)	26.11.2020.
Odluka o pokretanju postupka izrade Nacionalnog plana razvoja održivog turizma od 2021.-2027. godine (KLASA: 022-03/20-04/421, URBROJ: 50301-05/14-20-2)	26.11.2020.
Mišljenje o potrebi provedbe strateške procjene utjecaja na okoliš za Nacionalni plan razvoja održivog turizma od 2021. do 2027. godine (KLASA: 351-03/20-01/1831, URBROJ: 517-03-1-1-20-2)	3.12.2020.
Rješenje da je za Nacionalni plan razvoja održivog turizma od 2021. do 2027, potrebno provesti postupak Glavne ocjene prihvatljivosti za ekološku mrežu (KLASA: UP/I 612-07/20-37/284, URBROJ: 517-05-2-3-20-2)	11.12.2020.
Očitovanje o objedinjavanju postupaka strateške procjene i Glavnih ocjena za Strategiju i Nacionalni plan (KLASA: 612-07/20-62/26, URBROJ: 517-05-2-3-20-2)	15.12.2020.
Odluku o započinjanju postupka strateške procjene utjecaja na okoliš Strategije razvoja održivog turizma do 2030. godine i Nacionalnog plana razvoja održivog turizma od 2021. do 2027. godine (KLASA: 001-02/20-01/3, URBROJ: 529-03-01-02-02/3-20-10)	15.12.2020.
Informacija o pokretanju postupka strateške procjene i izradi strateške studije - određivanje sadržaja i obuhvata strateške studije o procjeni utjecaja na okoliš za Strategiju razvoja održivog turizma do 2030. godine i Nacionalni plan razvoja održivog turizma od 2021. - 2027. godine (KLASA: 001-02/20-01/3, URBROJ: 529-03-01-02-02/3-20-8)	15.12.2020.
Odluka o sadržaju strateške studije za Strategiju razvoja održivog turizma do 2030. godine i Nacionalni plan razvoja održivog turizma od 2021. – 2027. godine (KLASA: 001-02/20-01/3, URBROJ: 529-03-01-01-01/3-21-32)	15.02.2021.

[4] PRILOG 4: odluka o sadržaju strateške studije za Strategiju razvoja održivog turizma do 2030. godine i Nacionalni plan razvoja održivog turizma od 2021. do 2027. godine

Odluka o imenovanju Savjetodavnog stručnog povjerenstva za stratešku procjenu utjecaja Strategije i Nacionalnog plana na okoliš (KLASA: 001-02/20-01/3, URBROJ: 529-03-01-01-01/3-21-37)	07.04.2021.
Odluka o izmjeni Odluke o imenovanju Savjetodavnog stručnog povjerenstva za stratešku procjenu utjecaja Strategije i Nacionalnog plana na okoliš (KLASA: 001-02/20-01/3, URBROJ: 529-03-01-01-01/4-21-41)	12.05.2021.
Odluka o imenovanju članova Radne skupine za izradu Strategije razvoja održivog turizma do 2030. godine i Nacionalnog plana razvoja održivog turizma od 2021. do 2027. godine (KLASA: 001-02/20-01/2, URBROJ: 529-03-2/-21-49)	20.05.2021.
Odluka o izmjenu Odluke o imenovanju članova Radne skupine za izradu Strategije razvoja održivog turizma do 2030. godine i Nacionalnog plana razvoja održivog turizma od 2021. do 2027. godine (KLASA: 001-02/20-01/2, URBROJ: 529-03-01-01-03/1-21-56)	13.08.2021.
Odluka o izmjenu Odluke o imenovanju članova Radne skupine za izradu Strategije razvoja održivog turizma do 2030. godine i Nacionalnog plana razvoja održivog turizma od 2021. do 2027. godine (KLASA: 001-02/20-01/2, URBROJ: 529-03-01-01-03/1-21-71)	23.12.2021.

Tijekom provedbe postupka Strateške procjene utjecaja na okoliš, od strane nositelja izrade SOT (Ministarstvo turizma i sporta), odlučeno je da se postupci Strateške procjene utjecaja na okoliš Strategije razvoja održivog turizma do 2030. godine i Nacionalnog plana razvoja održivog turizma od 2021. do 2027. godine razdvoje. U oba odvojena postupka strateške procjene poštivat će se odredbe prethodno donesenih dokumenata/odluka iz objedinjenog postupka strateške procjene.

2 Strategija razvoja održivog turizma do 2030. godine

2.1 Turizam u Hrvatskoj danas

Turizam predstavlja dominantnu ekonomsku aktivnost Republike Hrvatske koja je u prethodnom razdoblju u značajnoj mjeri determinirala kako ekonomske tako i društvene procese. Analizom turizma Hrvatske uz ekonomske, sagledani su i okolišni te društveni aspekti održivosti. Lokalno stanovništvo svjesno je potencijala koje Hrvatska ima i podržava daljnji razvoj turizma, no istovremeno naglašava nužnost odgovornog upravljanja i korištenja raspoloživih resursa. Stanovništvo u prosjeku drži kako su učinci koje turizma generira još uvijek u većini pozitivni, uz primjetnu razliku stavova po regijama, gdje je kod stanovnika Jadranske Hrvatske vidljiva snažnija percepcija negativnih utjecaja turizma. Pored navedenog, značajno je naglasiti kako stanovništvo svih regija Hrvatske snažno podupire daljnji razvoj turizma te iskazuje visok stupanj zainteresiranosti za uključivanje u turističke razvojne procese. Navedeni pozitivni stavovi vezani uz turizam kao i visoka zainteresiranost lokalnog stanovništva ukazuje na njihovu spremnost za aktivan angažman, promjene te kao takvi predstavljaju čvrstu osnovicu održivog razvoja turizma Hrvatske.

Kvantitativni pokazatelji razvoja turizma

Učinci turizma na gospodarstvo zemlje ovise, s jedne strane o sadržaju i kvaliteti neposrednih turističkih usluga kao i o tome koliko je ostatak gospodarstva zemlje sposoban osigurati proizvode i usluge koji su izravno ili neizravno dio sfere turističke potrošnje i investicija. S druge strane, udio turizma u BDP-u određene zemlje ovisi i o stupnju razvijenosti ostalih gospodarskih aktivnosti u državi. Interes je nacionalne ekonomije jačati turizam i njegove učinke uz istodobni razvoj i drugih djelatnosti. U tom kontekstu izrazito visok udio turizma u bruto domaćem proizvodu kazuje i o slabosti ukupnog gospodarskog sustava.

Ukupni prihodi od turizma u Hrvatskoj u 2009. godini iznosili su 7.115 mil. EUR-a, te su narasli na 10.539 mil. EUR-a u 2019. godini, izraženo u nominalnim cijenama.

Iako je cilj nacionalnog gospodarstva razvijati i ostale gospodarske grane uz turizam, potrebno je istaknuti da se u sadašnjoj situaciji očekuje da turizam dodatno potakne gospodarski razvoj novim investicijskim ulaganjima, poticanjem razvoja malog i srednjeg poduzetništva i obrta, s posebnim naglaskom na očekivani doprinos turizma održivom i ravnomjernijem regionalnom razvoju.

Hrvatski turizam dominantno se odvija u Jadranskoj Hrvatskoj i u tom kontekstu nije bilo značajnijih pomaka u posljednjih desetak godina, te se 2009. godine 96% noćenja ostvarilo u Jadranskoj Hrvatskoj, da bi 2019. to iznosilo 94,5%. Uzimajući u obzir resursnu osnovu jasno je da je turistički promet koji se ostvaruje na kontinentalnom dijelu Hrvatske izuzetno mali, neproporcionalan realnim mogućnostima. U 2019. godini, zadnjoj pretpandemijskoj godini, Hrvatska bilježi 19.5 mil. dolazaka kojim se ostvarilo 91.2 mil. noćenja. U strukturi turista tradicionalno dominiraju strani turisti i ni u tom pogledu u promatranom razdoblju 2009. – 2019. godina nije bilo značajnijih pomaka. Tako u dolascima u 2019. godini strani turisti imaju udio od 88,7%, dok je u noćenjima udio od 92,2%. U promatranom razdoblju ukupni dolasci turista rasli su s prosječnom

godišnjom stopom od 5,9% (domaći rastu s 3,3%, a strani s 6,4%), dok su ukupna noćenja rasla s prosječnom godišnjom stopom od 4,9% (domaći 2%, strani 5,2%).

Dugogodišnje ključno obilježje hrvatskog turizma je izrazita sezonalnost, najveća u usporedbi s europskim mediteranskim zemljama, koja je u direktnoj korelaciji s glavnim proizvodom sunca i mora, kao i strukturom smještajnih kapaciteta.

Domaći i strani turisti ostvaruju različite pokazatelje u smislu realiziranih prosječnih noćenja po dolasku, ali s druge strane bilježe iste trendove u smislu smanjenja broja noćenja po dolasku. Takvi se trendovi bilježe i na međunarodnom tržištu gdje turisti češće putuju, a kraće ostaju u destinaciji. Tako su domaći turisti u 2009. godini ostvarili 3,6, a u 2019. godini 3,2 noćenja po dolasku. Strani turisti borave duže, naime, oni su u 2009. godini ostvarili 5,4, a u 2019. 4,8 noćenja po dolasku. Dakako da se taj broj razlikuje po mjesecima u godini i u promatranom razdoblju može se vidjeti da se najviše noćenja po dolasku ostvaruje u srpnju i kolovozu prvenstveno zbog korištenja proizvoda vezanih za sunce i more, ali i ukupno bogatiju turističku ponudu. Za usporedbu, prosječan broj dolazaka po noćenju koje ostvaruju strani turisti u Cipru je 6,2, na Malti 5,2, a u Irskoj 5 noćenja po dolasku stranih turista. U Grčkoj se ostvaruju identični rezultati kao i u Hrvatskoj, odnosno 4,8 noćenja po dolasku, slijede Španjolska s 4,4, Bugarska s 4,3, Danska s 4,2 i Italija s 3,4 noćenja po dolasku stranih turista.

Sukladno rezultatima istraživanja, koje je proveo Institut za turizam, TOMAS o stavovima i potrošnji turista u Hrvatskoj 2019., prosječna potrošnja turista po osobi i noćenju u Hrvatskoj 2019. godine bila je 98 eura te se bilježi njen rast, iako nedostatno. Oko pola izdatka, točnije 54%, odnosi se na uslugu smještaja, 17% na uslugu hrane i pića izvan smještajnog objekta, a 29% na sve ostale usluge. Prosječni dnevni izdaci prema zemlji porijekla gostiju kreću se u rasponu od 67 eura, koliko prosječno dnevno izdvajaju gosti iz Bosne i Hercegovine, do 206 eura, koliko izdvajaju gosti iz Japana.

Prema Državnom zavodu za statistiku, u 2019. godini struktura smještajnih kapaciteta Hrvatske je sljedeća: odmarališta i slični objekti za kraći odmor (sobe, apartmani, kuće za odmor i slično) 66 %, hoteli i sličan smještaj 13 %, kampovi i prostor za kampiranje 20,4 %, ostali smještaj 0,3 %. U prethodnom periodu nije došlo do planiranih promjena strukture smještajnih objekata kako je bilo planirano prethodnom strategijom, štoviše rastao je broj i udio soba, apartmana i kuća za odmor. Istodobno, upravo ta vrsta smještaja ima nisku stopu popunjenosti, od 27,6%, dok najveću popunjenost kapaciteta bilježi kategorija hoteli i sličan smještaj s 48,2%. Navedeno implicira visoku sezonalnost turističkog poslovanja, a uz činjenicu da se bilježi koncentracija smještajnih objekata na područje Jadranske Hrvatske, gdje je locirano čak 92,5% ukupnih smještajnih objekata, navedeno doprinosi i visokom pritisku na prostor, okoliš i infrastrukturu u priobalju. Ipak, potrebno je naglasiti da su u posljednjem desetljeću izvršena ulaganja u unapređenje kvalitete smještajnih objekata, kako hotela, kampova, tako i soba, apartmana i kuća za odmor, ali i izgrađen značajan broj novih smještajnih jedinica koji spada pod kategoriju urbanizacije, odnosno tzv. apartmanizacije.Nautički turizam predstavlja jedan od najprepoznatljivijih i najbolje tržišno pozicioniranih turističkih proizvoda Hrvatske. Iznimno atraktivna obala, dobri uvjeti za plovidbu i jedrenje tijekom većeg dijela godine, dobra turistička infrastruktura te duga tradicija neki su od važnijih razloga razvijenosti i atraktivnosti ovog oblika turizma. Luke nautičkog turizma, kao glavna infrastruktura za odvijanje ovog oblika turizma u razdoblju 2009. – 2019. bilježe pozitivne trendove u

smislu porasta njihova broja (s 98 u 2009. godini na 167 u 2019. godini). No radi boljeg razumijevanja ovog porasta, važno je za napomenuti da se promijenilo statističko praćenje broja luka te jedinim dijelom i zbog toga proizlazi velik porast u razdoblju 2018. – 2019. Broj vezova se povećao s 16.848 u 2009. godine na 18.179 vezova u 2019. godini, što bi značilo da je broj vezova rastao s prosječnom godišnjom stopom od 0,7%. Sukladno zahtjevimatržišta, raste broj vezova za plovila duža od 12 metara. S obzirom na sve veći razvoj nautičkog turizma, potrebno je uspostaviti regulaciju sidrenja kako bi se izbjegao i ublažio negativni učinak na morska staništa, posebno naselja posidonije.

U 2019. godini Hrvatska je ostvarila 918 mil. kuna prihoda od luka nautičkog turizma (bez PDV-a). Taj prihod ostvaruje se od iznajmljivanja vezova na što otpada 71 % ukupnih prihoda, servisnih usluga (7,5%) te ostalih prihoda (21,5%). Županije s najvećim udjelom u ukupnim prihodima su: Šibensko-kninska s 25,4%, Splitsko-dalmatinska s 22,5% te Zadarska županija s 19,9%.

Riječna krstarenja u posljednjih nekoliko godina bilježe pozitivne trendove u Europi pa tako i u Hrvatskoj. Počeci razvoja tog oblika turizma javljaju se u 2004. godini na rijeci Dunavu i 2009. godine na rijeci Dravi. Najvažnije i najveće luke nalaze se u Vukovarsko-srijemskoj županiji (Vukovar, Ilok) te u Osječko-baranjskoj županiji (Batina, Aljmaš i Osijek). Osim tih luka, postoje luke u Sisku i Slavonskom Brodu na rijeci Savi. Međutim, zbog problema s plovnosti i neuređene infrastrukture tih dviju luka na rijeci Savi, nemaju značajnije posjete riječnih kruzera. Trenutno se međunarodna riječna krstarenja u Hrvatskoj odvijaju u najvećem dijelu na rijeci Dunav na kojoj se u prosjeku realizira 90% od ukupnog broja pristajanja dok se preostalih 10% prometa odvija na rijeci Dravi. Uvažavajući raspoložive resurse na područjima Hrvatske uz plovne rijeke i postojeću atrakcijsku osnovu, riječ je o perspektivnom segmentu za oživljavanje turizma na kontinentu.

Ljudski potencijali

Turizam izravno i neizravno doprinosi stvaranju radnih mjesta (posebno za mlade i žene) te potiče rast mikro, malih i srednjih poduzeća. UN Agenda 2030 ističe važnost turizma u otvaranju novih radnih mjesta i promicanju lokalnoga gospodarskoga razvoja te lokalne kulture i proizvoda.

Turizam karakterizira kompleksnost i premreženost. Osim izravnog zapošljavanja u djelatnosti pružanja smještaja, pripreme i usluživanja hrane te putničkih agencija, organizatora putovanja i djelatnosti povezane s njima, postoji velik broj poslova koji su indirektno povezani s njim. U turizmu je 2019. zaposleno više od 12,5 milijuna ljudi u EU-u. Gotovo 7,4 milijuna tih ljudi radilo je u djelatnosti pružanja hrane i pića. U djelatnosti smještaja (ne uključujući nekretnine) zaposleno je više od 2,5 milijuna ljudi u EU-u, a u putničkim agencijama i turoperatorima gotovo pola milijuna. Tri djelatnosti koje se gotovo u potpunosti oslanjaju na turizam (smještaj, putničke agencije/turistički prijevoznici, zračni prijevoz) zapošljavaju gotovo 3,4 milijuna ljudi u EU-u. Iste godine turistička industrija u Hrvatskoj ima 148.196 radnih mjesta, od čega u djelatnosti smještaja 41.197, hrane i pića 73.711 te putničkih agencija i turoperatora 8033 radna mjesta.

Upravljanje ljudskim potencijalima u turizmu suočeno je s nizom izazova, kao što je nedostatak zaposlenika za sezonske poslove, zaposlenici bez adekvatnih kompetencija, s malo iskustva za direktno uključivanje u procese rada, nemotivirani i slabo angažirani zaposlenici, visoka fluktuacija zaposlenika te nizak interes mladih za razvoj karijere. Pridodamo li tome i izazove koje pred turizam stavljaju demografska kretanja u Hrvatskoj i trendovi migracije stanovništva, postaje jasno da će održivost i razvoj turizma uvelike ovisiti o sustavnom i održivom planiranju upravljanja i razvoja ljudskih potencijala (predviđa se da će broj stanovnika Hrvatske do 2050. godine pasti na 3,4 milijuna, a prosječna starost stanovništva narast će na 51,3 godine u odnosu na 43,7 u 2018.).

Održiv razvoj ljudskih potencijala u turizmu potrebno je planirati na mikro i makro razini. U održivom planiranju ljudskih potencijala za potrebe budućega razvoja turizma treba sudjelovati vlada, gospodarstvo, javne institucije, obrazovne institucije, ali i sve druge organizacije koje svojim aktivnostima mogu utjecati na kvalitetan i održiv razvoj ljudskih potencijala. Samo integrirana suradnja svih dionika u turizmu može dati odgovore na ključne izazove. Ljudski potencijal u ovome trenutku predstavlja ograničavajući čimbenik održivog razvoja turizma u Hrvatskoj.

Promet u funkciji turizma

Temeljni razvojni dokumenti, poput Strategije prometnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje od 2017. do 2030. godine, Strategije niskougljičnog razvoja Republike Hrvatske do 2030. godine s pogledom na 2050. godinu te inicijative i projekti na lokalnoj razini prepoznaju važnost razvoja ekološki održivih oblika prometa vezano za turizam. Turizam zasnovan na očuvanom okolišu ne može se razvijati bez ekološki održivog prometa. Naime, turisti koji preferiraju neki od održivih oblika turizma očekuju raspoloživost takvih oblika prometa do i na području destinacija.

Razvoj prometnog sustava Republike Hrvatske i bolja povezanost s europskim prometnim sustavom u posljednjem je desetljeću odigrao ključnu ulogu u razvitku turizma. Potencijal cestovnog prometa, temeljen na suvremenoj mreži autocesta, do punog je izražaja došao 2020. godine, kada je upravo zbog toga turizam Republike Hrvatske, u pandemijskim okolnostima, ostvario bolji rezultat od ostalih država na Mediteranu. Turisti dolaze u Republiku Hrvatsku najčešće koristeći se cestovnim i zračnim prijevozom, koji najviše zagađuju okoliš, a po destinacijama se najviše kreću koristeći osobne automobile, koji su, s obzirom na veliki broj, najveći zagađivači. Povećani cestovni promet nerijetko je propraćen zakrčenošću cesta, bukom, prisutnošću štetnih plinova i tvari u zraku, nedostatkom parkirnih mjesta te u konačnici nezadovoljstvom turista i lokalnog stanovništva stanjem prometa u destinacijama. Rješenja se pronalaze gradnjom parkirališta u blizini pješačkih zona, čime se pojačavaju prometni tokovi na pristupnim cestama koje su limitirane propusne moći. U skladu s navedenim, potrebno je unaprijediti upravljanje prometom uzimajući u obzir sve veći priljev turista.

Iako Hrvatska raspolaže kvalitetnom mrežom autocesta na TEN-T koridorima na svom teritoriju, potrebno je i dalje raditi na boljoj cestovnoj povezanosti između pojedinih regija i na lokalnoj razini. Javni gradski promet potrebno je dalje razvijati, poglavito u

manjim sredinama, u kojima bi, uz uporabu vozila na ekološki prihvatljiv pogon, mogao biti nositelj mobilnosti, posebice u turističkim destinacijama.

Prirodne i antropogene atrakcije

Posebno značajnu osnovu za turistički razvoj čine prirodne vrijednosti i kulturno-povijesna baština koja se nalazi na određenom prostoru. Hrvatska kao zemlja nastala na različitim povijesnim putevima i raznolikom području posjeduje brojne i vrijedne resurse i atrakcije kako one prirodne tako i one kulturno-povijesne među kojima značajan dio njih nije do sada dovoljno turistički valoriziran.U kojoj mjeri su prirodni i antropogeni resursi važni za hrvatski turizam kazuju rezultati istraživanja TOMAS 2019; najomiljenija aktivnost turista u Hrvatskoj je plivanje/kupanje, slijedi razgledavanje gradova, odlazak u restorane, posjet povijesnim građevinama, izleti u nacionalne parkove/zaštićena prirodna područja, kupovina, organizirani izleti brodom te niz drugih sportskih, rekreativnih, zabavnih i kulturnih aktivnosti. Ovo istraživanje pokazuje važnost prirodnih i antropogenih atrakcija na aktivnosti turista tijekom boravka u Hrvatskoj. Istraživanje stavova ispitanika s emitivnih tržišta provedeno 2021. godine u okviru izrade analize stanja Strategije razvoja održivog turizma do 2030. godine pokazalo je da se Hrvatska dobro pozicionira u nizu aspekata koje su ispitanici naveli kao važne pri izboru inozemne destinacije, i to kao destinacija ugodne klime (80%), čistog mora (76%) i odličnih plaža (72%) dok je važnost kulturne baštine kao motiv dolaska odabralo 54% anketiranih turista emitivnih tržišta.U sagledavanju važnosti prirodne i kulturne baštine važni su i stavovi lokalnog stanovništva pa je tako primarnim istraživanjem stavova lokalnih stanovnika ukazano da ispitanici snažnije percipiraju pozitivne ekološke i socio-kulturološke učinke koje turizam generira u njihovim županijama; 59% ispitanika se slaže kako turizam potiče na povećanje svijesti o važnosti očuvanja okoliša, dok njih 55,8% smatra da turizam utječe i na zaštitu i unapređenje kvalitete okoliša. Osim toga, čak 75,5% ispitanika smatra da turizam potiče proizvodnju autohtone hrane i pića, a njih 75,3% slaže se da turizam potiče očuvanje kulturne baštine.

Kvalitetna i održiva integracija resursa i atrakcija u turističku ponudu osigurava održivi, konkurentan i prepoznatljiv turizam Hrvatske te prepoznavanje i turističku valorizaciju jedinstvenosti pojedinih regija.

Opterećenost prostora

Model turizma u kojem je 92,5% svih smještajnih kapaciteta locirano na području Jadranske Hrvatske i gdje se razvoj turizma dominantno događa na obali, povećavajući pritisak na spomenuta područja Hrvatske, nije održiv, niti društveno, niti okolišno. Posljednjih se godina gradovi sa zaštićenim kulturno-povijesnim cjelinama u ljetnim mjesecima susreću sa sve većim brojem turista i posjetitelja te se javlja prekomjerni turizam. Posljedično, uslijed rastuće turističke potražnje i rasta cijena nekretnina u (staro)gradskim jezgrama kao i otežanih uvjeta za svakodnevni život lokalnog stanovništva, javlja se trend iseljavanja lokalnog stanovništva i pretvaranja (staro)gradskih jezgri u prostore prepuštene isključivo turistima, a tradicionalni način stanovanja zamjenjuje rastuća apartmanizacija. Navedeno percipira i lokalno stanovništvo, naime rezultati istraživanja upozoravaju kako 41,8% ispitanika u turizmu

vidi razlog gužvama na javnim prostorima, a njih 44,5% (u najvećoj mjeri radi se o ispitanicima iz Jadranske Hrvatske) smatra kako nekontrolirana izgradnja ugrožava prostor njihove županije. Nadalje, više od polovice ispitanika (55%) drži da su se uslijed turističkog razvoja povećali troškovi života lokalnog stanovništva. Trgovina nekretninama i rasprodaja zemljišta dio su neobuzdanog i euforičnog razvoja turizma Jadranske Hrvatske koja je uznapredovala do glavnog posla u turizmu, što traži nužnu i hitnu regulativu. U cilju zaštite prostora i prirode, potrebno je uskladiti zakonsku regulativu koja se odnosi na prostorno planiranje i gradnju kako bi se smanjio negativan utjecaj uznapredovale urbanizacije obale.

Navedeno ugrožava održivost hrvatskog turizma zbog posljedičnog izuzetnog pritiska na prostor i obalu. U četirima ljetnim mjesecima Republika Hrvatska ima najvišu prosječnu opterećenost prostora među usporedivim mediteranskim zemljama (+41% noćenja po m²). Problematika prostornog opterećenja dodatno je naglašena u Jadranskoj Hrvatskoj u sezoni s obzirom na to da ista ima 15 puta veću opterećenost od kontinenta na razini godine te 3,2 puta veću opterećenost u sezoni u odnosu na cjelogodišnji prosjek Jadranske Hrvatske. Posebno se ističe opterećenost plaža; Hrvatska ima 6,7m^2 plažnog prostora po kupaču s procijenjenim pritiskom od 1 mil. kupača dnevno, a gužva na plažama ključan je razlog nezadovoljstva turista tijekom boravka. Promatrajući nacionalne parkove Hrvatske, broj posjetitelja kontinuirano raste (tako je npr. 2009. godine bilo ukupno 2.060.353, a 2019. godine 3.876.152 posjetitelja), odnosno gotovo je dvostruki porast broja posjetitelja u posljednjih 10 godina. Kako bi se ublažio potencijalni negativni učinak rasta broja posjetitelja, uspostavljen je sustav upravljanja posjetitelja u najposjećenijim parkovima. Uvedeni su sustavi online kupovine ulaznica s ograničenjima broja posjetitelja, a posjetitelje se nastoji vremenski i prostorno disperzirati, kako bi se postiglo što učinkovitije i održivo upravljanje zaštićenim područjima.

Ključni turistički proizvodi

Prema stavovima i potrošnji turista u Hrvatskoj TOMAS istraživanja 2019., more i priroda su primarni motiv dolaska u Hrvatsku. Specifično, more iznosi 86% motivacije turista, a priroda iznosi 58%. Motivi poput manifestacija, planinarenja, zdravstvenih razloga koji su vezani na posebne turističke proizvode veoma su slabo zastupljeni.

Sukladno projektu Hrvatske turističke zajednice – *Brand tracking* istraživanje (2019.) imidž Hrvatske nije se značajnije promijenio u promatranom periodu 2015. – 2019. godine. Primarne asocijacije baziraju se na netaknutoj prirodi, raznovrsnim aktivnostima, sigurnosti destinacije, dostupnosti i pristupačnosti za obitelji. Dobra vrijednost za novac, jednostavnost organizacije, destinacija za mlade neke su od sekundarnih asocijacija Hrvatske kao turističke destinacije. Važno je istaknuti da vrijednost za novac prati i imidž Hrvatske kao jeftine destinacije što nije u skladu s ciljanim pozicioniranjem. Tercijarne asocijacije sačinjavaju dobru gastro ponudu, masovni turizam i prikladnost za starije osobe. Lokalno stanovništvo kao posebno značajne elemente za turističku valorizaciju ističe eno-gastronomiju, kulturu, sportsko-rekreacijske sadržaje i sadržaje zdravstvenog turizma te ruralne i uopće očuvane prostore prirode.

Dva ključna strateška dokumenta u razdoblju do 2020. godine (Strateški marketing plan hrvatskog turizma 2014. – 2020. i Strategija razvoja turizma Republike Hrvatske do

2020. godine) pokazuju razlike u prioritizaciji turističkih proizvoda. S druge strane, očita je djelomična usklađenost prioritizacije proizvoda po regijama te je u tom kontekstu u proteklom strateškom razdoblju povećan broj turističkih proizvoda po regijama, ali je izostala implementacija.

Nalazi strateške analize turističkih proizvoda služe kao podloge za stratešku prioritizaciju u budućem razvojnom razdoblju pri definiranju okvira prioritizacije budućih strateških turističkih proizvoda. Sažetak provedene analize po proizvodima:

- Obalni turizam („sunce i more“) – Dominantan turistički proizvod koji počiva na prirodnim resursima: ugodnoj klimi, velikom broju prirodnih ljepota, razvedenoj obali i velikom broju sunčanih dana te je u skladu s primarnim motivima gostiju pri odlasku na odmor. Pri definiranju budućeg stanja važno je razmotriti aspekt održivosti i potencijal promjene strateškog smjera prema visokoj dodanoj vrijednosti.
- Nautički turizam – Hrvatska ima prirodne povoljne preduvjete za razvoj nautike (razvedena, pristupačna obala, čisto more i atraktivan arhipelag) te najbrojniju charter flotu na svijetu, međutim uz nedostatak upravljanja i adekvatne infrastrukture odnosno razvijene ponude, što rezultira manjim realiziranim prihodima od potencijala ovog turističkog proizvoda. S obzirom na visoku lukrativnost ovog proizvoda i dobro polazište za daljnji razvoj, u Fazi 2 stavit će se fokus na definiranje poluga razvoja i uspješnu implementaciju u razdoblju do 2030. godine.
- Eno-gastronomski turizam – Potencijalno atraktivna eno-gastronomija, ali nedovoljno međunarodno etablirana. Nedostatak razvijenog koncepta hrane i pića odnosno strateškog pristupa, uz izostanak realizacije sinergije s drugim dionicima u turističkom lancu vrijednosti (npr. s vinarima). Uzimajući u obzir da je hrana i piće na globalnom turističkom tržištu jedan od glavnih motiva putovanja, identificiran je veliki potencijal za iskorištavanje sinergija i planski razvoj.
- Gradski turizam (eng. *city break*) – Analiza na razini cijele Hrvatske, pokazuje da Hrvatska nije prepoznata kao destinacija gradskog turizma. Dubrovnik i Zagreb su vodeće destinacije gradskog turizma koje upravo kroz taj proizvod mogu kroz cijelu godinu ponuditi različita turistička iskustva. Prilikom definiranja budućeg stanja važno je sagledati i važnost razvoja gospodarstva i poslovnih aktivnosti s obzirom na to da su poslovne aktivnosti primarni motiv dolaska.
- Kulturni turizam – Hrvatska je bogata kulturnom baštinom, dobro očuvanim povijesnim nasljeđem i razvijenim kulturnim i kreativnim industrijama s potencijalom dodatne turističke utilizacije i valorizacije, no trenutno uz velike oscilacije kroz destinacije u promociji, upravljanju i razine kvalitete isporuke iskustva. Identificirana snažna resursna osnova predstavlja značajan potencijal koji se može aktivirati kroz investicijski ciklus. Potrebno je turistički valorizirati ključne atrakcije i to korištenjem modernih tehnologija za interpretaciju, očuvanje, uvođenje na tržište i isporuku jedinstvenih iskustava, a u cilju ostvarivanja konkurentskih prednosti na međunarodnom tržištu. U većinu aktivnosti na planiranju potrebno je jače uključiti lokalnu zajednicu kako bi se osigurala kvaliteta planova i njihove provedbe, kao i ispravna interpretacije kulturne baštine.

- Zdravstveni turizam – Ključna problematika zdravstvenog turizma zasniva se na nedostatku ponude odnosno kvalitetne zdravstvene infrastrukture, problemima domaćeg zdravstvenog sustava, te manjku investicija i izostanka proaktivnog razvoja usklađenog između svih ključnih dionika. S obzirom na to da se radi o već prioritiziranom strateškom turističkom proizvodu, a koji može biti u funkciji rješavanja problema sezonalnosti i povećanja razine dodane vrijednosti kao i razvoja turizma na kontinentu, ovaj proizvod odnosno poluge razvoja i osiguranje uspješne implementacije posebno su značajne.
- Aktivni turizam – Visoki potencijal koji počiva na prirodnim predispozicijama (dostupne planine, atraktivan krajolik, ugodna klima), ali trenutno neutiliziran, uz nedostatak strateškog pristupa razvoju i upravljanju proizvodom (npr. planinarenje do sada na leđima entuzijasta planinarskog saveza, uz nedostatak značajnijih infrastrukturnih ulaganja u staze i planinarske domove). Jaka pozicija hrvatskog sporta, postavlja imperativ sagledavanja sinergija između svih oblika aktivnog odmora, amaterskog i profesionalnog sporta. Kako bi se spriječilo nanošenje štete na prirodu, ne bi trebalo poticati aktivnosti vožnje vozilima na motorni pogon u turističke svrhe (test vožnje, *cross* vožnje, *off-road* vožnje, sportske, takmičarske i promidžbene vožnje, te njima slične oblike korištenja) u područjima izvan naselja i izvan svih vrsta cesta, poljskih puteva, uređenih staza i poligona za vožnju.
- Ruralni turizam – Nisko percipiran i nedovoljno profiliran te dominantno vezan za kontinentalnu Hrvatsku i zaleđe u primorskim županijama. Na razini Hrvatske turistička ponuda za ruralni turizam je slabo razvijena, dok potencijal postoji s obzirom na to da samo neke destinacije rade u smjeru međunarodne konkurentnosti. Upravo primjeri dobre prakse pojedinih destinacija u Republici Hrvatskoj mogu poslužiti kao *benchmark* za podizanje prosječne razvijenosti ovog proizvoda koji može značajno pridonijeti razvoju blagostanja ruralnih predjela kontinentalne Hrvatske.
- Poslovni turizam – Nedostatak kongresne infrastrukture i nedovoljne prepoznatosti na emitivnim tržištima; nedovoljna prometna povezanost; postoji prostor za napredak uz objektivizaciju ranga ambicija sukladno gospodarskoj aktivnosti i budućem gospodarskom razvoju Hrvatske.

Digitalni aspekti turizma

Hrvatski turizam je u proteklih nekoliko godina ostvario značajne iskorake iz područja digitalne transformacije. Do 2014. godine tome je doprinijela Hrvatska turistička zajednica sa središnjim turističkim web-sjedištem Croatia.hr i popratnim drugim web-sjedištima, kao i privlačenjem turista ulaganjem u digitalna oglašavanja, ali i ostali pružatelji usluga u turizmu sa svojim web-sjedištima i pružanjima ICT usluga u svojim objektima kao što su Wi-Fi i pametne kartice za pristup sobama.

Za ostvarenje potpune digitalne transformacije hrvatskog turizma potrebno je izraditi sveobuhvatnu digitalnu strategiju turizma koja bi uz ostalo mogla obuhvatiti aktivnosti iz ovih skupina: 1) Povećanje razine upotrebe digitalnih kanala kroz faze putovanja; 2) Povećanje razine digitalnih znanja i vještina; 3) Povećanje razine digitalne pristupačnosti i sinergije.

Prva predviđa značajne iskorake u sadržajima postojećih web-sjedišta, povećanje prisutnosti na društvenim mrežama i napredniju upotrebu mobilnih aplikacija. Digitalna znanja i vještine omogućit će pružateljima turističkih usluga ponudu tehnološki najnaprednijih i personaliziranih usluga. Digitalna pristupačnost stavlja naglasak na dostupnost svih sadržaja ljudima s invaliditetom te značajno smanjenje interakcije s javnom upravom. Pristupačnost se odnosi i na mogućnosti razmjene podataka s drugim računalnim sustavima čime se otvara mogućnost primjene znanja o podacima, naprednih analitičkih sustava sa svojstvima predviđanja te puna dostupnost informacija tražilicama u cilju veće vidljivosti na njima. Sinergija Interneta stvari i računalnih sustava temelj je budućih modernih usluga kao što su pametni objekti i pametno upravljanje gradovima.

Digitalna transformacija uz održivo upravljanje destinacijama te razvoj sustava poslovne inteligencije podržan upotrebom naprednih tehnologija kao što su Znanosti o podacima (eng. *Data Science*), konceptima velikih podataka (eng. *big data*) te umjetne inteligencije i strojnog učenja (eng. *Artificial intelligence and Machine learning*) podržavaju stvaranje pametnog, zelenog i digitalnog turizma.

Analizom turizma Hrvatske identificirano je deset ključnih izazova hrvatskog turizma:

1. Vremenska i prostorna neujednačenost
2. Nepovoljan utjecaj turizma na okoliš i prirodu
3. Nepovoljan međuodnos turizma i klimatskih promjena
4. Prilagodba ubrzanim tehnološkim promjenama u turizmu
5. Kvaliteta života i dobrobit lokalnog stanovništva
6. Nedostatni ljudski potencijali u brojnosti i kvaliteti
7. Neadekvatna struktura i kvaliteta smještajnih kapaciteta
8. Nepovoljno poslovno i investicijsko okruženje
9. Nedovoljno učinkovit zakonodavni i upravljački okvir
10. Utjecaj kriza na turizam te promjene ponašanja i potreba turista

2.2 Strateški okvir SOT

Strategija razvoja održivog turizma do 2030. godine akt je strateškog planiranja koji služi za oblikovanje i provedbu razvojnih turističkih politika te je usklađen s nacionalnim i europskim politikama vezanim za turizam i opći gospodarski i društveni razvoj. U procesu kreiranja dokumenta sudjelovali su predstavnici javnog sektora, gospodarstva, civilnog društva i akademske zajednice. U okviru provedenih primarnih istraživanja, prikupljeni su stavovi lokalnog stanovništva i turista s glavnih emitivnih tržišta. Ukupno je navedenim procesom obuhvaćeno više od 2.850 osoba. U procesu izrade dokumenta aktivno je sudjelovao Upravljački odbor i Radna skupina koja je obuhvatila predstavnike ključnih dionika hrvatskog turizma, ministarstava i drugih relevantnih institucija. Strategija razvoja održivog turizma do 2030. godine izrađena je poštujući načela participativnosti, partnerstva, sveobuhvatnosti i transparentnosti.

Temeljem detaljne analize stanja turizma u Republici Hrvatskoj identificirano je deset ključnih izazova hrvatskog turizma danas: vremenska i prostorna neujednačenost, utjecaj turizma na okoliš i prirodu, međuodnos turizma i klimatskih promjena, prilagodba ubrzanim tehnološkim promjenama u turizmu, kvaliteta života i dobrobit lokalnog stanovništva, nedostatni ljudski potencijali u brojnosti i kvaliteti, neadekvatna struktura i kvaliteta smještajnih kapaciteta, nepovoljno poslovno i investicijsko okruženje, nedovoljno učinkovit zakonodavni i upravljački okvir, utjecaj kriza na turizam te promjene ponašanja i potreba turista.

Uvažavajući analizu stanja hrvatskog turizma s posebnim naglaskom na ključne izazove te stremeći ostvarenju kvalitativnog pomaka iz neodrživog koncepta turističkog razvoja k održivom turizmu visoke dodane vrijednosti, identificirane su razvojne potrebe i razvojni potencijali.

U kontekstu razvojnih potreba i potencijala utvrđeni su strateški ciljevi koji doprinose održivom turizmu i ukupnom gospodarskom i društvenom razvoju Hrvatske te unapređenju uvjeta života i rada njenih stanovnika i razrađena intervencijska logička matrica.

Analizom razvojnih potreba i razvojnih potencijala i s ciljem ostvarenja vizije definirana su četiri ključna strateška cilja razvoja održivog turizma Hrvatske:

1. Cjelogodišnji i regionalno uravnoteženiji turizam
2. Turizam uz očuvan okoliš, prostor i klimu
3. Konkurentan i inovativan turizam
4. Otporan turizam

U tablici u nastavku dana je struktura SOT (Tablica 2).

Tablica 2. Struktura SOT

Struktura SOT	
Strateški cilj 1. Cjelogodišnji i regionalno uravnoteženiji turizam	
Prioritetna područja	
1.1.	Razvoj uravnoteženijeg i uključivog turizma
1.2.	Prostorno ravnomjernije raspoređen turistički promet
1.3.	Razvoj posebnih oblika turizma i strukturirani razvoj proizvoda
1.4.	Unapređenje domaće i međunarodne prometne povezanosti
1.5.	Repozicioniranje Hrvatske kao cjelogodišnje autentične destinacije održivog turizma
1.6.	Stvaranje boljih uvjeta života i rada
Strateški cilj 2. Turizam uz očuvan okoliš, prostor i klimu	
Prioritetna područja	
2.1.	Smanjenje opterećenja iz turizma na sastavnice okoliša i prirodu
2.2.	Smanjenje negativnog utjecaja turizma na prostor
2.3.	Smanjenje negativnog međuodnosa turizma i klime
Strateški cilj 3. Konkurentan i inovativan turizam	
Prioritetno područje	
3.1.	Jačanje ljudskih potencijala u turizmu
3.2.	Unapređenje strukture i kvalitete smještajnih kapaciteta
3.3.	Osiguranje poticajnog poslovnog okruženja
3.4.	Poticanje inovacija i digitalne transformacije turizma
Strateški cilj 4. Otporan turizam	
Prioritetna područja	
4.1.	Unapređenje zakonodavnog okvira
4.2.	Unapređenje sustava turističkih zajednica
4.3.	Unapređenje sustava praćenja podataka
4.4.	Odgovor na promjene trendova i potreba
4.5.	Jačanje mehanizama za osiguravanje sigurnosti

Postavljeni strateški ciljevi i prioritetna područja usklađena su s temeljnim razvojnim dokumentom Republike Hrvatske - Nacionalna razvojna strategije do 2030. godine, te Nacionalnim planom oporavka i otpornosti. Ista doprinose i podržavaju ostvarenje ciljeva održivog razvoja UN Agende 2030.

Strategijom razvoja održivog turizma Republike Hrvatske do 2030. godine definira se vizija:

Poštujući prirodno i kulturno naslijeđe i jedinstveni identitet svih regija stvorit ćemo održiv cjelogodišnji turizam poželjan za investicije, rad i život, koji doprinosi skladnom gospodarskom razvoju Hrvatske.

Razvoj održivog turizma u Republici Hrvatskoj ima za konačni cilj podizanje kvalitete života i rada lokalnog stanovništva, gospodarski i društveni napredak hrvatskog društva u cjelini.

U tablicama u nastavku (Tablica 3 do Tablica 6) nalazi se opis svakog prioritetnog područja.

Tablica 3. Opis prioritetnih područja unutar Strateškog cilja 1. „Cjelogodišnji i regionalno uravnoteženiji turizam"

Strateški cilj 1. „Cjelogodišnji i regionalno uravnoteženiji turizam"
Prioritetno područje 1.1. Razvoj uravnoteženijeg i uključivog turizma
Razvoj uravnoteženog i uključivog turizma započet će javnim ulaganjima koja mogu potaknuti razvoj funkcionalnih cjelina i stvaranje proizvoda više dodane vrijednosti. Ponudom cjelovitog turističkog doživljaja, u cilju valorizacije zdravstvenih dobrobiti lokalnih prirodnih resursa, stvorit će se inovativne destinacije koje će moći zaštititi, razviti i promovirati prirodnu baštinu, ali i osigurati gospodarski razvoj cijelog kraja stvaranjem lanaca vrijednosti uvažavajući načela kružnog gospodarstva. Naglasak će se staviti na zdravstveni turizam kroz razvoj termalnih rivijera na kopnu te klimatsko-zračnih termi i talasoterapiju na obali s razvijenim lancima vrijednosti, kvalitetnom ponudom i uslugom koje će utjecati na razvoj cjelokupnog gospodarstva. Kako bi se to postiglo, ulaganjima će se poticati razvoj turističkih proizvoda, osobito javne turističke infrastrukture, koji će doprinositi digitalnoj i zelenoj tranziciji, a poticat će se i novi poslovni modeli koji će osigurati prilagodbu novim navikama potrošača te tako osigurati otpornost i održivost. Stvaranje funkcionalnih cjelina usmjerit će i privatni kapital u ulaganja u izravne i neizravno povezane djelatnosti kao i u zelenu i digitalnu tranziciju. Tako će se koordiniranim pristupom javnog i privatnog sektora optimizirati učinci povezani s razvojem turizma. Poticat će se stvaranje turističkih proizvoda više dodane vrijednosti na cijelom području Hrvatske kako bi se osigurali preduvjeti za: razvoj inovativne destinacijske ponude prilagođene klimatskim i prostornim značajkama, povijesnom i kulturnom nasljeđu te eno-gastro osobitostima, utemeljene na načelima autentičnosti i visoke dodane vrijednosti, smanjenje sezonalnosti i ublažavanje učinaka povezanih s prekomjernim turizmom u najrazvijenijim turističkim destinacijama. U Jadranskoj Hrvatskoj, osobito u okolici mjesta koja imaju prekomjerni turizam u ljetnim mjesecima, poticat će se razvoj proizvoda koji mogu doprinijeti razvoju cjelogodišnjeg turizma, proizvoda koji mogu smanjiti pritisak gostiju na destinaciju, i koji doprinose podizanju kvalitete postojećih smještajnih kapaciteta. Poticat će se razvoj proizvoda temeljenih na autentičnoj eno i gastro ponudi čime se jača cjelokupni lanac vrijednosti. U procesu razvoja turističkih proizvoda posebno je važno poštivati načela autentičnosti i inovativnosti uz tehnološka rješenja koja doprinose teritorijalnoj i socijalnoj koheziji te zelenoj i digitalnoj tranziciji. Osim toga, izuzetno je važno osigurati pristupačnost turističkih atrakcija i infrastrukture osobama s invaliditetom. Poticat će se uključivanje osoba s invaliditetom u korištenje turističkih usluga kroz prilagodbu infrastrukture njihovim potrebama (osiguranje pristupačnosti), kao i kroz aktivnosti koje imaju u cilju podizanje svijesti među zaposlenima kako bi se i na taj način osigurala njihova uključenost. Težit će se provođenju aktivnosti koje pružaju jednake mogućnosti za uključivanje u turističke aktivnosti zacrtane i Strategijom o pravima osoba s invaliditetom za razdoblje 2021. – 2030. koju je donijela Europska komisija u ožujku 2021. godine. Također, poticat će se socijalno uključivanje djece i mladih te osoba s invaliditetom i u riziku od socijalne isključenosti kroz osiguravanje preduvjeta za uključivanje u sportske programe. Odabir investicija temeljit će se na Indeksu turističke razvijenosti, povezanosti s funkcionalnom cjelinom, doprinosu mogućnosti produljenja sezone i distribuciji turista na slabije razvijena turistička područja, održivosti i uključivosti, doprinosu digitalizaciji, mogućnosti stvaranja kvalitetnih radnih mjesta, a osobito važan bit će doprinos zelenoj tranziciji. Pružit će se i podrška ulaganjima malim i srednjim poduzetnicima (MSP-ova) za razvoj održivog turizma koja rezultiraju diverzifikacijom turističke ponude, produljenjem turističke sezone, smanjenjem prekomjernog turizma i većom kvalitetom turističke ponude. Kod razvoja svih proizvoda, poticat će se stvaranje kratkih lanaca opskrbe i uključivanje što većeg broja lokalnih proizvođača kojim se postiže multiplikativni učinak na cijelo gospodarstvo, kao i jače uključivanje lokalnog stanovništva.

Strateški cilj 1. „Cjelogodišnji i regionalno uravnoteženiji turizam“

Prioritetno područje 1.2. Prostorno ravnomjernije raspoređen turistički promet

Prostorno uravnoteženiji turizam ostvarit će se investiranjem u kvalitetne i tematski definirane ugostiteljske objekte, kreativnost u osmišljavanju turističkih atrakcija, aktivniji i inovativniji pristup u osmišljavanju turističkih proizvoda turističkih agencija, intenzivnije uključivanje pratećih industrija kao sastavnice turističke ponude te redefiniranje poslovnog modela turističkih zajednica na subregionalnoj razini.

U turistički slabije razvijenim područjima i kontinentalnoj Hrvatskoj poticat će se razvoj proizvoda za koje postoji interes turista i utvrđena nedostatna ponuda, osobito razvoj kvalitetne ugostiteljske ponude i smještajnih kapaciteta, novih turističkih atrakcija te posebnih oblika turizma. U Jadranskoj Hrvatskoj, osobito u okolici mjesta koja imaju prekomjerni turizam u ljetnim mjesecima, poticat će se razvoj proizvoda koji doprinose podizanju kvalitete postojećih smještajnih kapaciteta, proizvoda koji mogu smanjiti pritisak gostiju na destinaciju i proizvoda koji mogu doprinijeti razvoju cjelogodišnjeg turizma.

Primarno je važno povezivati najposjećenije destinacije s okolicom i zaleđem, tako da posjetitelj u vremenu boravka konzumira što veći broj usluga i na što širem području, posebno eno-gastro ponudu i razne atrakcije poput događanja i manifestacija, sajmova, izložbi te uključivanje u postojeće i stvaranje novih turističkih ruta. Ovakve manifestacije, osobito su bitne u dijelu sezone i na područjima koja nisu pokrivena motivom sunca i mora te kao takve, uz postojeću prirodnu baštinu, nacionalne parkove i kulturne atrakcije, UNESCO baštinu, kao i ostalu kulturnu baštinu, mogu predstavljati i samostalni motiv za dolazak i boravak turista. Poticat će povezivanje manje poznatih lokaliteta s najposjećenijim lokalitetima u tematske cjeline.

Kroz ciljana ulaganja poticat će se razvoj raznovrsne i kvalitetne turističke ponude tijekom cijele godine, a turistički nerazvijena područja i kontinent poticat će se da razvijaju svoje postojeće potencijale i dopunjuju ih onim elementima koji nedostaju za cjelovitu subregionalnu turističku destinaciju.

Prioritetno područje 1.3. Razvoj posebnih oblika turizma i strukturirani razvoj proizvoda

Razvojem posebnih oblika turizma, odgovorit će se na trendove u turizmu i potražnju, s naglaskom na unaprjeđenju kvalitete postojećih turističkih proizvoda te stvaranje uvjeta za daljnji razvoj cjelogodišnjeg i prostorno ujednačenog turizma.

Osobito će se poticati:

- zdravstveni (medicinski, lječilišni, *wellness*) turizam temeljen na prirodnim resursima, prirodnim ljekovitim čimbenicima, stručnom osoblju i zdravoj prehrani,
- eno-gastronomski turizam temeljen na autentičnoj ponudi hrane i pića, uključujući posebne ponude temeljene na vjeroispovijesti (halal, košer i dr.),
- sportski turizam koristeći preduvjete pogodne klime i prateće infrastrukture, uključujući zdravstvenu,
- aktivni (rekreativni) turizam temeljen na prirodnim preduvjetima (planine, rijeke, i sl.), sportsko- rekreativnoj, adrenalinskoj infrastrukturi te svim drugim sadržajima,
- kulturni turizam temeljen na valorizaciji materijalne i nematerijalne kulturne baštine (osobito UNESCO), te razvojem kulturnih tematskih cesta i putova (kulturne rute, hodočasnički putovi i sl.) te ostalim sadržajima kulturnih i kreativnih industrija,,
- seoski-agro turizam temeljen na poljoprivredi i kvalitetnim lokalnim proizvodima kao značajnom pokretaču njegovog razvoja, pri čemu poljoprivredna gospodarstva ostvaruju ključnu ulogu kao proizvođači i pružatelji turističkih usluga,
- poslovni turizam (MICE) temeljen na privlačnosti Hrvatske kao destinacije za kongrese, seminare, konferencije, sajmove i sl.,
- gradski turizam (*city break*) temeljen na novim trendovima i potrebi turista za raznolikom ponudom kulturnih, arhitektonskih, tehnoloških, društvenih i prirodnih doživljaja i sadržaja za razonodu i poslovne aktivnosti,

Strateški cilj 1. „Cjelogodišnji i regionalno uravnoteženiji turizam“

- turizam na rijekama i jezerima (kružna putovanja, izletnička plovidba) temeljen na netaknutoj prirodi, krškim oblicima te očuvanim rijekama i jezerima,
- lovni turizam (uključujući i razgledanja lovišta, fotolov, fotosafari)
- nautički turizam temeljen na očuvanju okoliša, kvalitetnim marinama i ostaloj infrastrukturi,
- obalni turizam („sunce i more“) temeljen na tradiciji, prepoznatljivosti i kvaliteti.

Poticat će se razvoj turističkih proizvoda više dodane vrijednosti uz snažnu ulogu turističkih zajednica kao okosnice sinergije svih pružatelja usluga na lokalnoj razini (malog i srednjeg poduzetništva, institucija koje upravljanju prirodnom i kulturnom baštinom, turističkih vodiča i interpretatora), lokalnog stanovništva i njihova suradnja s turističkim agencijama kao destinacijskim menadžment kompanijama čime će se razvoj turističkih proizvoda usmjeriti kako je predviđeno politikom upravljanja pojedinom turističkom destinacijom.

Poseban naglasak stavit će se na poticanje razvoja inovativnih turističkih proizvoda kojima će se turistima osigurati raznovrsna ponuda tijekom cijele godine, pa tako i domaćim turistima i izletnicima, kao tržišnom segmentu sa značajnim potencijalom.

Prioritetno područje 1.4. Unapređenje domaće i međunarodne prometne povezanosti

Razvoj turizma, oslonit će se na proširivanje dosega javnog prijevoza te sprječavanje i značajno umanjenje zagađenja morskih resursa svih vrsta, provest će se reforma prometnog sektora u svim vidovima prometa pa su njome obuhvaćene reforme željezničkog, cestovnog i zračnog sektora, kao i reforma pomorstva i unutarnjih plovnih putova.

Ujednačena prometna mreža s razvijenom željezničkom infrastrukturom i infrastrukturom za javni promet te intermodalnost, rezultirat će smanjenjem udjela osobnih automobila s pogonom na fosilna goriva i općenito smanjenjem emisija stakleničkih plinova u prometnom sektoru, kao i eliminiranjem prepreke za mobilnost ljudi i dobara.

Poticat će se oblici multimodalnog planiranja putovanja i kupnja karata putem IT alata.

Kroz marketinšku suradnju s avioprijevoznicima, touroperatorima i turističkim agencijama, poticat će se otvaranje većeg broja avionskih linija i uvođenja sezonskih i cjelogodišnjih zračnih linija s vodećih emitivnih turističkih tržišta. Isto tako, poticat će se i otvaranje željezničkih linija.

Prioritetno područje 1.5. Repozicioniranje Hrvatske kao cjelogodišnje autentične destinacije održivog turizma

Cjelogodišnji i regionalno uravnoteženiji turizam potaknut će se ulaganjem u pozicioniranje Hrvatske na inozemnim tržištima kao visokokvalitetne destinacije, ali i kao dijela Destinacije Europa. EU je strategijom do 2010. istaknula važnost brendiranja Europe kao jedinstvenog tržišta, uvažavajući trendove dolazaka turista s dalekih destinacija koji u svom boravku žele vidjeti što više. Stoga će se poticati uključivanje u međunarodne mreže i udruženja te turističke rute posebno na razini EU (primjerice Kulturne rute Vijeća Europe).

Blizina vodećih europskih emitivnih turističkih tržišta uz povoljan geoprometni položaj je potencijal na kojem će se graditi položaj Hrvatske kao cjelogodišnje autentične destinacije održivog turizma kako za EU tako i za ne EU građane.

Ulazak Hrvatske u šengenski prostor učinit će putovanja za EU građane još sigurnijim, lakšim i bez prepreka, dok će za pozicioniranje na tržištima izvan EU doprinijeti boljoj vidljivosti Hrvatske kao dijela Destinacije Europa. Nastavak digitalizacije putnih isprava, učinit će prolazak putnika lakšim.

Strateški cilj 1. „Cjelogodišnji i regionalno uravnoteženiji turizam“
Kao osnovni alat za pozicioniranje na stranim tržištima, izradit će se Strateški marketinško-operativni plan hrvatskog turizma. Strateški marketinški operativni plan hrvatskog turizma predvidjet će aktivnosti usmjeravanja stranih, ali i domaćih turista i na druge motive putovanja, osim prevladavajućeg motiva sunca i mora. Plan će omogućiti da se posjetiteljima osvijeste i ponude sadržaji izvan sezone, na turistički nedovoljno razvijenim područjima i kontinentu kao i cjeloviti turistički proizvodi više dodane vrijednosti te da se Hrvatska promovira kao održiva, sigurna i zdrava destinacija koja nudi visokokvalitetnu i raznovrsnu turističku uslugu. Uz taj krovni marketinški alat, razvit će se i regionalni i lokalni marketinški planovi, a temeljem njih će se provoditi aktivnosti u cilju promoviranja turističkih atrakcija koje mogu doprinijeti smanjenju sezonalnosti i ravnomjernijem teritorijalnom razvoju turizma. Poticat će se povezivanje turističkih zajednica kao kreatora preduvjeta za turističke proizvode i organizatora putovanja koji ih realiziraju i plasiraju na tržište. Zakonodavnom reformom te programima i poticajima, doprinijet će se razvoju ponude te kreiranju brand i marketinških kampanja u suradnji s Hrvatskom turističkom zajednicom.
Prioritetno područje 1.6. Stvaranje boljih uvjeta života i rada
U mjestima s pojačanom turističkom aktivnošću vidljivi su brojni pozitivni učinci na lokalno stanovništvo poput stvaranja radnih mjesta, unapređenja infrastrukture i gospodarskog napretka. Ako se turizam nekontrolirano razvija u smjeru prekomjernog turizma i ne vodeći brigu o održivosti, osim pozitivnih, može uzrokovati i brojne negativne posljedice, a neke od njih su preopterećenost komunalne infrastrukture, viši troškovi života, prometni problemi, nekontrolirana gradnja i devastacija prostora. Kako bi se osigurala ravnomjerna raspoređenost pozitivnih učinaka turizma, poticat će se razvoj proizvoda više dodane vrijednosti, a osobito u kontinentalnom dijelu Hrvatske i u mjestima s nižim Indeksom turističke razvijenosti (ITR). Izravan poticaj ovakvom razvoju bit će ulaganje u projekte razvoja javne turističke infrastrukture koja može biti poticaj poduzetnicima na daljnja ulaganja. Posebno se ističu projekti lječilišnog turizma, budući da pružaju cjelogodišnju uslugu i nisu podložni izrazitoj sezonalnosti. Osim utjecaja na prostornu i vremensku raspoređenost turizma, poticanjem razvoja lječilišnog turizma, omogućit će se brži pristup lječilištima, SPA, *wellness* i ostalim uslugama, lokalnom stanovništvu što značajno doprinosi kvaliteti života. Dostupnost navedenih usluga očekivano djeluje na smanjenje pritiska na zdravstveni sustav i doprinosi boljoj zdravstvenoj usluzi za lokalno stanovništvo. Ulaganjima u proizvode poput aktivnog turizma, kulturnog i ostalih, lokalnom stanovništvu će se osigurati pristup infrastrukturi i brojnim sadržajima (sportskim, kulturnim, zabavnim) što će također pozitivno utjecati na kvalitetu života. Navedena turistička ponuda treba značajnije potaknuti jačanje segmenta domaćih turista. Ova ulaganja doprinose socijalnoj uključenosti, dobrom zdravlju i dobrobiti lokalnog stanovništva te smanjenju i prevenciji siromaštva. Sustavno će se podizati svijest lokalnog stanovništva o bogatstvu turističkih resursa te važnosti turizma u gospodarstvu kroz edukaciju od najranije dobi organiziranim poticanjem dostupnosti turističkih sadržaja učenicima i studentima te snažnije usmjeravanje k domaćim turistima. Održivim razvojem turizma, podržanim navedenim ulaganjima, potaknut će se ravnomjeran i održiv razvoj gospodarstva i stvoriti kvalitetna radna mjesta. Zbog visoke sezonalnosti turizam karakterizira i visok postotak ugovora o radu na određeno vrijeme kao i sezonsko zapošljavanje, što će se nastojati smanjiti ulaganjima u razvoj cjelogodišnjih proizvoda. Jedan od prioriteta za ulaganje bit će i uključivanje lokalnih malih i srednjih poduzetnika u lanac vrijednosti, što će dodatno povećati prihode i stvoriti nova radna mjesta. Mjere za smanjenje preopterećenosti komunalne infrastrukture i turističkih atrakcija u nadležnosti su lokalnih samouprava, no kako bi se potaknuo održiv razvoj turizma

Strateški cilj 1. „Cjelogodišnji i regionalno uravnoteženiji turizam“
osigurat će se sinergija planiranja turističkih tokova na razini turističkih zajednica s mjerama koje se poduzimaju za smanjenje preopterećenosti. Kako bi se to osiguralo, omogućit će se korištenje podataka za planiranje i alata za poslovnu inteligenciju (*Business intelligence*/BI alata) za donošenje odluka. Osigurat će se ulaganja u razvoj IT alata za upravljanje posjetiteljima, kao i drugih prikladnih za smanjenje preopterećenosti. Temeljem prikupljenih podataka i poduzetih mjera, lokalna zajednica će moći planirati ulaganja u razvoj komunalne infrastrukture (vodovod, ceste, parkirališta, i sl.) koja će biti optimalno opterećena i koja će osigurati kvalitetan život lokalnog stanovništva tijekom cijele godine.

Tablica 4. Opis prioritetnih područja unutar Strateškog cilja 2. „Turizam uz očuvan okoliš, prostor i klimu“

Strateški cilj 2. „Turizam uz očuvan okoliš, prostor i klimu“
Prioritetno područje 2.1. Smanjenje opterećenja iz turizma na sastavnice okoliša i prirod
Provođenjem integralnog upravljanja obalnim područjem, kao i razvojnim integriranjem turistički slabije razvijenih područja i kontinenta s jadranskim područjem, ostvarit će se smanjenje opterećenja na priobalni prostor uz ublažavanje posljedica izrazito visoke sezonalnosti. Podupirat će se aktivnosti usmjerene na ostvarenje multiplicirajućih pozitivnih učinaka turizma s ostalim sektorima, kao npr. s ribarstvom i poljoprivredom kroz razvoj posebnih oblika turizma. U skladu s globalnim, EU i nacionalnim politikama u području zaštite okoliša i prirode te potrebom učinkovitijeg korištenja i zaštite prirodnih resursa podupirat će se mjere zaštite i očuvanja okoliša i prirode, s osobitim naglaskom na zaštićena područja kako u priobalju tako i na kontinentu. Poticat će se smanjenje pritiska iz turizma na sve sastavnice okoliša (zrak, vode, more, tlo, krajobraz, biljni i životinjski svijet te zemljina kora), smanjenje količine otpada, kao i minimiziranje ostalih nepovoljnih utjecaja. Poticat će se aktivnosti koje doprinose implementaciji rješenja za smanjenje emisija onečišćujućih tvari, uključivanje naprednih sustava upravljanja okolišem, osnaživanje održive proizvodnje i potrošnje te podupiranjem aktivnosti usmjerenih k primjeni koncepta kružnog gospodarstva i eko-inovacija, osobito u području proizvoda i usluga. Poticat će se održive prakse smanjenja otpada, uključujući otpada od hrane i jednokratne plastike. 85% otpada u moru čini plastika te izbjegavanje jednokratne plastike može značajno doprinijeti smanjenu plastičnog otpada u moru. Također, poticat će se štednja energije i vode. Tako će se doprinijeti okolišnoj, ali i ekonomskoj održivosti. Zbog sve veće svjesnosti turista o potrebi zaštite okoliša te koncepta održive proizvodnje i potrošnje, proces implementacije kružnog gospodarstva intenzivirat će se i poticati u poslovanju svih turističkih subjekata te će se omogućiti bolja promocija i vidljivost održivih praksi. Kontinuirano će se unaprjeđivati svijest i kompetencije dionika o potrebi razvoja okolišno održivog turizma, što će se postići informiranjem i edukacijom o mogućnostima i načinima upravljanja poslovanjem i destinacijom na održivi način.
Prioritetno područje 2.2. Smanjenje negativnog utjecaja turizma na prostor
Održivi razvoj turizma sa smanjenim negativnim utjecajem turizma na prostor, osigurat će se sustavnim prostornim planiranjem na svim razinama. Prostorno planiranje se nameće kao jedan od najvažnijih alata u uspostavi ravnoteže odnosa turizma i prostora. Planiranjem će se voditi računa o prihvatnim kapacitetima, ključnim infrastrukturnim ograničenjima i o dosljednoj primjeni propisa kojim se štiti zaštićeni obalni pojas kao i druga, posebno zaštićena područja. Uz prethodno definiranje prihvatnog kapaciteta turističke destinacije, prostorno planiranje te prostorni planovi kao instrumenti prostornog planiranja, imaju razvojnu i korektivnu ulogu u oblikovanju turističkog prometa destinacije i doživljaja posjetitelja. Uspostava ovakvog sustava planiranja moguća je uz stvarnu, a ne samo deklarativnu primjenu

Strateški cilj 2. „Turizam uz očuvan okoliš, prostor i klimu"
principa destinacijskog menadžmenta.
Racionalnim upravljanjem prostorom i ostalim prirodnim resursima, podići će se i razina kvalitete života lokalnog stanovništva, osobito u najopterećenijim turističkim destinacijama gdje se moraju osigurati uvjeti za kvalitetno stanovanje, život i rad lokalnog stanovništva.
Sprječavat će se pojava prekomjernog turizma koji je vezan za ekonomsku ovisnost turističke destinacije o prihodima od turizma i udaljavanje od interesa lokalne zajednice, koji uz to ima dominantno negativan utjecaj na prostor, utječući na njegovu trajnu transformaciju. Stoga zakonodavni okvir u prostornoj, urbanističkoj i poreznoj politici treba zaustaviti i spriječiti ovakve pojave, posebno kaotičnu urbanizaciju i devastaciju prostora nekontroliranim razvojem nekomercijalnih kapaciteta sekundarnog smještaja i ostalih oblika smještaja niske dodane vrijednosti iznad prihvatnog kapaciteta destinacija.
Prioritetno područje 2.3. Smanjenje negativnog međuodnosa turizma i klime
Međuodnos turizma i klimatskih promjena ogleda se u činjenici da turizam značajno utječe na klimatske promjene, ali i klimatske promjene snažno utječu na turizam. Niskougljični razvoj turizma i intenziviranje procesa prilagodbe turizma na klimatske promjene provodit će se sukladno Strategiji niskougljičnog razvoja Republike Hrvatske do 2030. godine s pogledom na 2050. godinu i Strategiji prilagodbe klimatskim promjenama u Republici Hrvatskoj za razdoblje do 2040. godine s pogledom na 2070. godinu.
Poticat će se aktivnosti koje će rezultirati većim korištenjem obnovljivih izvora energije te većom energetskom učinkovitosti u smještajnim kapacitetima i turističkoj infrastrukturi, kao i u prometu koji je najveći generator emisija stakleničkih plinova iz turizma.
Mobilnost turista usmjeravat će se prema okolišno prihvatljivijim oblicima prometa, kao što je željeznički promet. Podržavat će se uvođenje održivih oblika mobilnosti i izgradnja pripadajuće infrastrukture u turističkim destinacijama. Poboljšanjem interne mobilnosti putem uvođenja i razvoja intermodalnog javnog gradskog i međugradskog prijevoza putnika uz stimuliranje korištenja vozila na alternativni pogon smanjit će se emisije stakleničkih plinova. Radi snažnog razvoja nautičkog turizma i njegovog utjecaja na klimu, osobiti je fokus na elektrifikaciji plovila i uspostavljanje potrebne infrastrukture otporne na klimatske ekstreme.
Poticat će se preobrazba smještajnih kapaciteta u one s niskim ili „nultim" ugljičnim otiskom te razvoj posebnih oblika turizma uz uvjet smanjenja emisija stakleničkih plinova.
U cilju smanjenja ugljičnog otiska koji nastaje turističkom aktivnošću, a osobito od ispušnih plinova iz automobila, provest će se sadnja dodatnih autohtonih vrsta stabala u šumskim, urbanim i periurbanim područjima.
Osobito će se poticati turistički proizvodi, koji s pratećom turističkom infrastrukturom predstavljaju odmak od koncepta „sunce i more" i koji su otporniji na klimatske promjene.
Osim podrške i promocije dekarbonizaciji turizma, poticat će se prilagodba javne i privatne turističke infrastrukture na klimatske promjene u cilju zaštite ljudi, okoliša i imovine.
Podržavat će se aktivnosti koje će omogućiti prilagodbu turizma na izmijenjene uvjete poslovanja radi utjecaja klimatskih promjena, odnosno jačati otpornost turističke infrastrukture na različite vremenske ekstreme, jačajući pritom i otpornost lokalnih zajednica u turizmu.
Također, u cilju osvješćivanja negativnih međuodnosa klime i turizma provest će se educiranje i informiranje dionika u turizmu, posebice stručnjaka uključenih u turizam te šire javnosti, uključujući učenike srednjih škola i studente.

Tablica 5. Opis prioritetnih područja unutar Strateškog cilja 3. „Konkurentan i inovativan turizam“

Strateški cilj 3. „Konkurentan i inovativan turizam“
Prioritetno područje 3.1. Jačanje ljudskih potencijala u turizmu
Ljubaznost i gostoljubivost lokalnog stanovništva, jedna je od najbolje ocijenjenih karakteristika hrvatskog turizma, i jedna od najprepoznatljivijih. Gostoljubivost je i ono čega se turisti sjećaju po povratku svojim domovima i nerijetko, razlog za ponovni dolazak. Upravo je gostoljubivost važan dio autentičnog doživljaja Hrvatske. Velik doprinos ovim pokazateljima daju upravo zaposleni u djelatnostima pružanja usluga u turizmu. No, iako je udio zaposlenih u turizmu u Hrvatskoj jedan od najviših u EU, Hrvatska se suočava s velikim nedostatkom radne snage. Taj nedostatak je s jedne strane uzrokovan visokom potražnjom za radnom snagom, a s druge strane visokom nekonkurentnosti zanimanja u turizmu na tržištu rada. Sezonalnost turizma u RH nepovoljno utječe na sigurnost radnih mjesta u turizmu, čime se potiče fluktuacija radne snage udruge djelatnosti. Osim toga, sezonalnost generira i velik broj ugovora o radu na određeno vrijeme. Očekuje se da će u budućnosti zbog nepovoljnih demografskih kretanja i migracijskih procesa izazovi s radnom snagom biti još više izraženi. Nedostatni ljudski potencijali u brojnosti i kvaliteti mogu značajno utjecati na razvoj turizma. Zadržavanje i privlačenje kvalitetnih ljudskih potencijala u turizmu predstavlja važan preduvjet za realizaciju cilja konkurentnog i otpornog turizma. Stoga je razvoj ljudskih potencijala, jedan je od ključnih elemenata reforme sustava upravljanja razvojem turizma. Dva su osnovna smjera u kojima će se ova reforma razvijati. Jedan je osigurati dovoljan broj zaposlenih koji će moći odgovoriti na potrebe tržišta rada, a drugi je osigurati da kompetencije zaposlenih odgovore na nove izazove s kojima se turizam suočava poput digitalne i zelene tranzicije te novih trendova u turizmu. Kako bi se osiguralo uključivanje na tržište rada za potrebe turizma provodit će se mjere promocije zanimanja, predstavljanja kvalitetnih radnih mjesta i uvjeta rada, aktivnih mjera za zapošljavanje i primjera dobre prakse u samozapošljavanju. Unapređenjem radno-pravnog i poreznog okvira u smislu veće fleksibilnosti tržišta rada, njegovog očuvanja i veće mobilnosti ljudskih potencijala te jačanjem mjera aktivne politike zapošljavanja kojima se potiče uključivanje ljudskih potencijala na tržište rada i samozapošljavanje, stvorit će se uvjeti za uspostavu modernog tržišta rada usmjerenog na zelenu i digitalnu tranziciju turizma. Poboljšanjem pristupa zaposlenju za sve tražitelje posla, posebno ranjive skupine, povećat će se broj kvalitetnih radnih mjesta, smanjiti broj osoba izloženih riziku od siromaštva i socijalne isključenosti te doprinijeti sezonskoj i prostornoj koherentnosti i posljedično omogućiti pozitivan učinak na lokalne zajednice. Programi i mjere fokusirane na tržište rada za potrebe turizma posebnu podršku će pružati poduzetničkim aktivnostima žena, malim i srednjim poduzećima, osobama s invaliditetom i osobama u nepovoljnom položaju na tržištu rada, povećanju standarda uvjeta života i stanovanja. U cilju uključivanja nezaposlenih osoba u poslove u turizmu, razvit će se kraći obrazovni programi koji će omogućiti stjecanje djelomične kvalifikacije i brži pristup poslovima u turizmu. Razvoj vještina i radnih mjesta u sklopu zelene i digitalne tranzicije imaju ključnu ulogu u osiguravanju konkurentnost i inovativnosti turizma. Kako bi se odgovorilo na izazove tranzicije i pružanje usluga održivog turizma, posebno u malim i srednjim poduzećima, fokus će se staviti na stjecanje i jačanje kompetencija ljudskih potencijala u turizmu poglavito putem regionalnih centara kompetentnosti koji će u suradnji s poslodavcima razviti programe relevantne za tržište rada. To će biti programi kojima se dionicima turističkog sustava jačaju kompetencije potrebne za pružanje kvalitetnih usluga u turizmu i uvođenje održivih načina poslovanja – u skladu s očuvanjem okoliša i prirode, praksama kružnog gospodarstva te u skladu sa zahtjevima za smanjenje utjecaja na klimu i za prilagodbu klimatskim promjenama.

Strateški cilj 3. „Konkurentan i inovativan turizam“

Nužnost većeg usklađivanja kompetencija s potrebama tržišta rada naglasak stavlja na prilagodbu obrazovnih programa potrebama turističkog tržišta i razvoj programa cjeloživotnog obrazovanja usmjerenih na prekvalifikaciju i usavršavanje. Osnaživat će se aktivnosti vezane za relevantnost obrazovanja, profesionalno usmjeravanje ljudskih potencijala, osiguranje potpore odraslima za uključivanje u obrazovanje i osposobljavanje te unapređenje vještina i znanja radno sposobnog stanovništva, posebno mladih i onih u statusu NEET (mlade osobe u dobi od 15 do 29 godina koji ne rade, nisu u sustavu redovitog obrazovanja, te nisu u sustavu obrazovanja odraslih).

Ove aktivnosti bit će usmjerene kako na nezaposlene tako i na osobe već zaposlene u turizmu koje će postići veću razinu kompetentnosti, a time i veću konkurentnost turizma, ali i još važnije osigurat će kvalitetna radna mjesta te kvalitetan život i rad lokalnog stanovništva.

Prioritetno područje 3.2. Unapređenje strukture i kvalitete smještajnih kapaciteta

Hrvatski turizam karakterizira niska dodana vrijednost, i jedna od najnižih stopa potrošnje po gostu. Dijelom je uzrok tome struktura i kvaliteta smještajnih kapaciteta s velikim postotkom smještajnih kapaciteta niže kategorije i smještaja u domaćinstvu.

Iako smještaj u domaćinstvu čini preko 60 % ukupnog smještaja, što Hrvatsku čini jednom od država s najvećim udjelom privatnog smještaja u EU, Hrvatska je jedna od rijetkih država koja je kategorizirala ovu vrstu smještaj i pravno uredila njegovo poslovanje te porezno i parafiskalno opterećenje. No, platforme za oglašavanje i dijeljenu ekonomiju uvele su izazove. Usklađivanjem propisa, provest će se uravnoteženje uvjeta za sve pružatelje usluga smještaja.

Kako bi se unaprijedila struktura smještajnih kapaciteta, modernizirat će se sustav kategorizacije smještajnih objekata te razine usluge sukladno novim trendovima u turizmu, kao i postavljanje adekvatnog sustava kontrole.

Uz unapređenje kvalitete smještajnih objekata sukladno nacionalnoj kategorizaciji ugostiteljskih objekata učinit će se i dodatni iskoraci u kvaliteti, posebno u kontekstu uvažavanja standarda ekološki prihvatljivog i društveno odgovornog poslovanja (oznake kvalitete).

Poticat će se uspostava sustava poticanja investicijskih projekata u turizmu visoke dodane vrijednosti koji obuhvaćaju samostalne i/ili prateće projekte ugostiteljsko-turističkog, zdravstvenog, poslovno-kongresnog, ekološkog, nautičkog, kulturnog, sportsko-rekreativnog, zabavno-tematsko-edukativnog sadržaja, kao i drugog inovativnog sadržaja u turizmu visoke dodane vrijednosti, koji uključuju ulaganja u svrhu formiranja i unapređenja turističke ponude. Tako će se olakšati i ubrzati procedure za aktivaciju neiskorištene državne imovine.

Osigurat će se sustav poticanja rasta inovativnog smještaja i smještaja više dodane vrijednosti, poglavito u domeni konverzije obiteljskog smještaja u tržišno prihvatljive objekte više dodane vrijednosti, razvoja obiteljskih i boutique hotela, revitalizacije i razvoja hotelskih i kamp projekata više kategorije na *brownfield* i *greenfield* osnovi, kao i razvoja obiteljskih i *boutique* kampova, primarno na turistički nerazvijenim područjima i u kontinentu gdje postoji prostor za adresiranje neiskorištenog tržišnog potencijala te razvoja inovativnih oblika smještaja na principima održivosti.

Osim poticanja investicija u smještaje dodane vrijednosti, predviđa se i osiguranje sredstava za poticanje malih i srednjih poduzetnika u turizmu koji nisu izravno vezani na smještaj kako bi se unaprijedio cijeli turistički lanac vrijednosti (restorani, trgovine i sl.).

Jedan od osnovnih elemenata održivog turizma je upravo društvena održivost i osiguranje jednakih mogućnosti za sve, a inkluzivan pristup turizmu, kroz razvoj održivih i pristupačnih rješenja donosi brojne prednosti posjetiteljima i lokalnom stanovništvu i bez sumnje doprinosi boljoj kvaliteti života za sve.

Potaknut će se i olakšati uključivanje osoba s invaliditetom na korištenje turističkih usluga, kroz investicije u razvoj sadržaja turističke ponude namijenjene osobama s invaliditetom i osobama s posebnim potrebama, prilagodbu smještajnih kapaciteta i javne turističke infrastrukture, osiguravanje transporta unutar destinacije/objekta, prilagodbe poslovnih procesa i postizanje nekog od certifikata pristupačnosti.

Strateški cilj 3. „Konkurentan i inovativan turizam“

Prioritetno područje 3.3. Osiguranje poticajnog poslovnog okruženja

Poticajno poslovno okruženje, s posebnim fokusom na stvaranje okruženja poticajnog za investicijske aktivnosti više dodane vrijednosti nužan je preduvjet gospodarski održivog turizma. Za njegovo stvaranje potrebno je unapređenje zakonodavnog okvira i sustava podrške investitorima, unapređenje poslovnih uvjeta za turističke projekte poglavito u domeni fiskalnih i parafiskalnih obveza kao i sustavno administrativno rasterećenje poduzetnika.

Kako bi se unaprijedile i potaknule investicijske aktivnosti više dodane vrijednosti u turizmu, Zakonom o turizmu, definirat će se sektorski program poticanja ulaganja, osobito u malo i srednje poduzetništvo. Izmijenit će se propisi koji izravno utječu na konkurentnost i održivost turizma. Nadalje, unaprijedit će se i propisi koji imaju velik utjecaj na stvaranje poslovnog okruženja, a nisu izravno vezani za turizam – propisi koji reguliraju pomorsko dobro i morske luke, neprocijenjeno građevinsko zemljište, prostorno planiranje i gradnju. Poboljšat će se i harmonizirati zakonodavni okvir kojim će se unaprijediti sustav podrške investitorima, kao i poslovne uvjete za turističke projekte te, unaprijediti regulaciju kratkoročnog najma.

Nastavit će se proces parafiskalnog rasterećenja gospodarstva. U cilju osiguravanja poslovnog okruženja, redefinirat će se ekonomske politike vezane za poslovanje u turizmu. Fokus novih ekonomskih politika bit će usmjeren prema povećanju konkurentnosti smještaja više dodane vrijednosti i onoga na područjima niže turističke razvijenosti te redefiniranje uvjeta pružanja ugostiteljskih usluga u domaćinstvu koji imaju značajniji doprinos cjelogodišnjem poslovanju.

Administrativne prepreke jedan su od čimbenika koji utječu na poduzetničku klimu i jedan od pokazatelja na ljestvici *Doing business*. Stoga će dodatno unapređenje poslovnih i investicijskih uvjeta obuhvatiti provedbu identifikacije administrativnih opterećenja turističkih projekata više dodane vrijednosti te proces njihove optimizacije prema realnim potrebama.

U cilju dodatnog smanjenja administrativnog opterećenja poduzetnika u turizmu, planira se daljnje unapređenje informacijskog sustava razvijenog kroz projekt „Hrvatski digitalni turizam – e-Turizam“ odnosno aplikativno rješenje e-usluge za integrirane upravne i neupravne postupke.

Kako bi se olakšala komunikacija poduzetnika s javnom upravom, razvit će se e-usluge prema životnim situacijama, tako da se, gdje je to potrebno, povežu usluge više tijela u jednu e-uslugu.

Poslovno okruženje obuhvaća i pristup sredstvima financiranja, stoga će se aktivno poduzimati mjere za pristup sredstvima financiranja za razvoj poslovanja i podizanje konkurentnosti malih i srednjih poduzetnika te pružiti podrška ulaganjima koja rezultiraju povećanjem produktivnosti i konkurentnosti s naglaskom na zelenu i digitalnu tranziciju. Poticat će se i internacionalizacija poslovanja i uključivanje u međunarodne lance vrijednosti.

Prioritetno područje 3.4. Poticanje inovacija i digitalne transformacije turizma

Ključan čimbenik u jačanju konkurentnosti i inovacija u turizmu je bolje i inovativno korištenje podataka. Korištenje podataka omogućava predviđanje potreba za određenim uslugama, analiziranje profila potrošača i trendove potražnje te u konačnici i veće zadovoljstvo korisnika. Uloga države je potaknuti poduzetnike na korištenje naprednih tehnologija i podataka što će započeti razvojem naprednih e-usluga i razvojem sustava poslovne inteligencije (*Business intelligence* / BI sustava) koji će i poduzetnicima omogućiti pristup podacima prikupljenim za potrebe praćenja razvoja održivog turizma, njihovu analizu i korištenje u donošenju poslovnih odluka. Tako će se podizati svijest te potaknuti i poduzetnici da razviju inovativne usluge koje podržavaju održivost, potiču potražnju turista ili omogućavaju učinkovitije poslovanje i donošenje poslovnih odluka. Navedeno će se poticati i kroz usmjerena ulaganja javnih sredstava u razvoj proizvoda i usluga koje koriste inovacije i digitalna rješenja.

Razvit će se alat za povećanje dostupnosti *online* podataka o turističkoj ponudi kao i alati koji će pomoći upravljanju destinacijom te upravljanju turističkim tokovima u stvarnom vremenu čiji podaci će također biti dostupni poduzetnicima i pomoći im u donošenju poslovnih odluka.

Važan oblik inovacija je i kružno gospodarstvo u turizmu. Novi modeli koji će se poticati su razvoj tehnologija, procesa koji mogu doprinijeti smanjenju otpada, korištenju

Strateški cilj 3. „Konkurentan i inovativan turizam“
energije i resursa, uspostavi lokalnih lanaca opskrbe, i drugih modela za razvoj održivog turizma.

Tablica 6. Opis prioritetnih područja unutar Strateškog cilja 4. „Otporan turizam“

Strateški cilj 4. „Otporan turizam“
Prioritetno područje 4.1. Unapređenje zakonodavnog okvira
Zakonodavni okvir u kojem se odvija turistička aktivnost je jako širok, a osim „turističkih“ propisa, na razvoj turizma velik utjecaj imaju i brojni drugi propisi, a osobito vezani za fiskalnu i poreznu politiku, prostorno planiranje, poticanje ulaganja, radne odnose i brojni drugi. No, ne postoji propis koji bi osigurao učinkovito provođenje turističke politike i usmjeravanje razvoja turizma u smjeru održivosti. Pri izradi propisa i usmjeravanju turističkih politika važnu ulogu će imati suradnja s organizacijama civilnog društva. Kako bi se to postiglo, donijet će se Zakon o turizmu kojim će se uspostaviti sustav praćenja i analize podataka, uspostaviti sustav poticanja, praćenja i analize ulaganja, definirati uloge dionika u razvoju turizma, definirati pokazatelje i standarde osiguravanja održivosti turizma (osobito zelenih i digitalnih standarda). Osim izrade novog zakona, provest će se analiza potrebnih promjena u postojećim propisima kako bi se uskladili s krovnim zakonom. Temeljem novog zakona, predložit će se potrebne promjene u propisima vezanim za poreze, prostorno planiranje i sl. Institucionalno će se ojačati suradnja među dionicima koja je ključna za razvoj održivog turizma više dodane vrijednosti. Budući da su turisti važan dionik, osobito će se pri uspostavi sustava praćenja podataka osigurati prikupljanje podataka izravno od posjetitelja
Prioritetno područje 4.2. Unapređenje sustava turističkih zajednica
Unaprjeđenje sustava upravljanja na svim razinama predstavlja preduvjet otpornog turizma. Područje obuhvaća sveobuhvatni sustav od unapređenja sustava turističkih zajednica (TZ) do preuzimanja novih odgovornosti pojedinih dionika u sustavu. Fokus se odnosi na unapređenje sustava turističkih zajednica i transformaciju u destinacijske menadžment organizacije (DMO), izmjenu propisa s ciljem reorganizacije sustava TZ na principu DMO i integralnog upravljanja destinacijom, unapređenje sustava upravljanja kvalitetom, kao i sustava izvještavanja te pristupa turističkim podacima, izradu strategije pametnog i održivog turizma na razini destinacija. Prema Zakonu o turističkim zajednicama i promicanju hrvatskog turizma, turističke zajednice ustrojene su po modelu destinacijske menadžment organizacije. Zakon detaljno propisuje i zadaće i sustav turističkih zajednica. Iako detaljan i sveobuhvatan, Zakon ostavlja prostor za napredak i usklađivanje djelovanja turističkih zajednica s pozitivnim trendovima i kretanjima kao i najnovijim znanstvenim promišljanjima. Svjetska turistička organizacija (UNWTO) destinacijski menadžment definira kao menadžment koordinacije svih onih elemenata koji čine destinaciju (atrakcije, dodatni sadržaji, suprastruktura, pristup, promocija i cijena). Takav sveobuhvatni strateški pristup destinacijskog menadžmenta treba ići u smjeru uspješnog povezivanja svih navedenih elemenata. Prostor za napredak je svakako u ulozi turističkih zajednica u stvaranju održivog i poticajnog okruženja, što podrazumijeva razvoj proizvoda, strateško planiranje i istraživanje, osiguravanje infrastrukture kao i razvoj ljudskih potencijala, i upravo u tom smjeru će se pristupiti izmjeni zakona. Nastavno na to, jačat će se i uloga lokalne zajednice u procesu donošenja odluka, kroz članstvo u tijelima turističke zajednice, a isto tako i kroz predstavnička tijela građana.

Strateški cilj 4. „Otporan turizam“
Značajnija uloga turističkih zajednica treba osigurati održivi razvoj, kroz osiguravanje da se resursi koriste na održivi način, odnosno da se očuva autentičnost, ekološki i resursni integritet prostora. Jačat će se uloga turističkih zajednica u ublažavanju pojava prekomjernog turizma. Navedeno je moguće uz određivanje prihvatnog kapaciteta destinacije, sudjelovanje lokalnog stanovništva u kreiranju turističke politike destinacije, modernizaciju i prilagođavanje javne i privatne turističke infrastrukture te prometne i komunalne infrastrukture prihvatnom kapacitetu destinacije te na kraju prikupljanjem i analizom podataka o turističkom prometu u destinaciji uključujući jednodnevne posjetitelje. Prihvatni kapacitet je maksimalan broj turista koji istodobno posjećuju destinaciju bez neprihvatljivog poremećaja fizičke, socio-kulturne i ekonomske okoline, kao i bez neprihvatljivog smanjenja kvalitete i zadovoljstva turista. Obujam prisutnosti turista mora biti prihvatljiv za lokalno stanovništvo i održiv u budućnosti. Osim toga, pružit će se veća potpora turističkim zajednicama u cilju digitalizacije njihova djelovanja, poticat će se razvoj IT alata za upravljanje destinacijom kao i jačanje digitalizacije u marketingu i promociji. Unaprijedit će se sustav eVisitor, tako da se iz alata za prikupljanje podataka unaprijedi u snažan izvještajni sustav.
Prioritetno područje 4.3. Unapređenje sustava praćenja podataka
Preduvjet za donošenje kvalitetnih javnih politika, ali i strateškog planiranja na razini destinacije, svakako je prikupljanje podataka. Sustav satelitskih računa Republike Hrvatske (SAT-ROT RH) održivog turizma stvorit će preduvjete za upravljanje i praćenje razvoja turizma pomoću definiranih pokazatelja održivosti turizma na nacionalnoj i regionalnoj razini. SAT-ROT RH bit će utemeljen na metodološkim okvirima nacionalnog računovodstva i okolišno-ekonomskog računovodstva čime će doprinijeti boljem razumijevanju međuutjecaja turizma i povezanih gospodarskih djelatnosti te turizma i okoliša. Na regionalnoj razini uspostavit će se sustav regionalnih Satelitskih računa održivog turizma uz dodatak specifičnih obilježja turističke aktivnosti na destinacijskoj razini. Osim međupovezanosti turizma i gospodarstva te turizma i okoliša na nacionalnom nivou, SAT-ROT RH omogućit će i međunarodnu komparaciju i mjerenje napretka održivosti turizma RH. Međunarodna usporedivost postići će se usklađivanjem SAT-ROT RH s konceptima, definicijama, klasifikacijama i računovodstvenim pravilima sustava okolišno-ekonomskog računovodstva (SEEA), metodološkim pristupom izrade SAT-ROT RH koji počiva na Europskom sustavu nacionalnih i regionalnih računa, Europskim ekonomskom računima okoliša te metodologiji UNWTO -a (*World Tourism Organization*). Osim kroz SAT-ROT RH, brojni temeljni podaci prikupljat će se kroz registre u okviru Hrvatskog digitalnog turizma kao i kroz sustav eVisitor. Kako bi se ti podaci što učinkovitije koristili, razvit će se sustav poslovne inteligencije (BI sustav) – analitički alat kao podrška poduzetnicima u donošenju poslovnih odluka, a javnom sektoru u donošenju odluka pri kreiranju javnih politika. Uspostavom učinkovitog sustava za prikupljanje i obradu podataka, stvorit će se preduvjeti i za uključivanje u EU *tourism data space* što će omogućiti razmjenu podataka, a time i pristup široj bazi podataka. Institucionalno će se ojačati suradnja među dionicima koja je ključna za razvoj održivog turizma više dodane vrijednosti. Osim institucionalne suradnje, ojačat će se suradnja i s organizacijama civilnog društva i lokalnom zajednicom kako bi se što bolje odgovorilo na izazove održivosti, kako okolišne tako i društvene.
Prioritetno područje 4.4. Odgovor na promjene trendova i potreba
Formalnim i neformalnim edukacijama i aktivnostima podizat će se svijest svih dionika (javni sektor, gospodarstvo, zaposlenici, lokalno stanovništvo, turisti) o važnosti održivog turizma u svim njegovim aspektima. Posebno je značajno podizati svijest o značaju uključivosti, pristupačnosti, odgovornom upravljanju svim resursima uključujući ljudske potencijale. Ovime se jača otpornost sustava te istodobno unapređuje kvaliteta destinacije i kvaliteta života lokalnog stanovništva.

Strateški cilj 4. „Otporan turizam“
Uslijed pandemije i užurbanog načina života, trendovi i potrebe turista mijenjaju se sve brže. Turisti sve više traže održivost, inovativnost i pristupačnost kao i zelenu i digitalnu tranziciju. U procesu preobrazbe iz „klasičnih“ u pametne turističke destinacije, osim tehnoloških inovacija, neophodno je planirati i razvijati inovativna rješenja na području održivosti turističkih proizvoda i usluga te dostupnosti, odnosno pristupačnost turističkih atrakcija i infrastrukture. Taj proces mora se temeljiti na stvarnim i mjerljivim podacima i indikatorima. Kako bi se razvoj hrvatskog turizma mogao prilagoditi tako brzim promjenama, provodit će se aktivnosti podizanja svijesti o novim trendovima na razini upravljanja destinacijom kroz uključivanje u umrežavanje, povezivanje, razmjenu najboljih praksi i transfer znanja. Osim toga, poticat će se unapređivanje kompetencija (znanja i vještina) zaposlenih u turizmu, razvit će se programi izobrazbe koji će omogućiti zaposlenima i onima koji se žele zaposliti u turizmu, da se što bolje pripreme na nove procese s kojima su suočeni.
Prioritetno područje 4.5. Jačanje mehanizama za osiguravanje sigurnosti
Hrvatska je prepoznata kao sigurna destinacija. Kako bi očuvala tu percepciju u uvjetima pandemije i postpandemije, ratnih sukoba te prirodnih nepogoda uslijed klimatskih promjena, poticat će se mjere koje mogu utjecati na sigurnost i otpornost. Nastavit će se primjenjivati i unaprjeđivati epidemiološki protokoli, prilagođavati pravila za prelazak granice kao i razmjena i praćenje podataka o boravku turista te jasno komunicirati o svemu poduzetom. Osim toga, poticat će se unaprjeđenje sigurnosnih sustava na razini gospodarskih subjekata, destinacija i na nacionalnoj razini (krizno upravljanje, sigurnosni protokoli). Nastavit će se osiguravanje dodatnih timova medicinske pomoći, osnivanje turističkih ambulanti, osiguravanje boravka stranih policajaca tijekom vršne sezone, poticanje efikasnijeg financiranja civilne zaštite i gorske službe spašavanja.

2.3 PESTLE i SWOT analiza

U prilogu [5] nalazi se PESTLE i SWOT analiza, odnosno analiza analiza političkih, ekonomskih, sociooloških, tehnoloških, pravnih i ekoloških činitelja okruženja u kojem se nalazi hrvatski turizam (PESTLE) te analiza sagledane su snaga, slabosti, mogućnosti i prijetnji (SWOT.)

2.4 Osvrt na Strategiju razvoja turizma Republike Hrvatske do 2020. godine

U ovom poglavlju dan je osvrt na provedbu prethodne Strategije razvoja turizma Republike Hrvatske do 2020. godine, prema dokumentu Vrednovanje u tijeku provedbe strategije razvoja turizma Republike Hrvatske do 2020. godine. (Ministarstvo turizma Republike Hrvatske (MINT) i Institut za razvoj i međunarodne odnose (IRMO), 2017.).

Zaključci vrednovanja u tijeku provedbe Strategije razvoja turizma do 2020. godine temeljeni su na stavovima i promišljanjima ključnih dionika i djelatnika Ministarstva turizma odgovornih za koordinaciju njezine provedbe. Opći zaključak temeljem provedenog vrednovanja je da je Strategija relevantna i dobro razrađena kroz Akcijske planove, u čijoj su izradi i realizaciji sudjelovali svi ključni dionici. Ciljevi Strategije bili su postavljeni vrlo ambiciozno, opravdani su, jasni i u potpunosti usklađeni s nacionalnim razvojnim prioritetima gospodarskog i društvenog razvoja. Ciljevi su realno ostvarivi, poglavito s aspekta razdoblja na koje se Strategija odnosi.

Prema prosudbi ključnih dionika, za razliku od Strategije, većina donesenih akcijskih planova u provedbenom/praktičnom smislu nije relevantna jer se akcijski planovi provode samo djelomično ili se uopće ne provode.

Provedba Strategije nije dostatna te ima značajnog prostora za njezino poboljšanje. Odvija se manje-više stihijski, izostala je institucionalna podrška, međuresorna suradnja nije ostvarena u skladu s očekivanjima, a izostalo je i praćenje provedbe akcijskih planova. Utjecaj/učinak provedbe na druge sektore i općenito na gospodarstvo hrvatske bilježi blag, ali nedostatan pomak. Turistički sektor je uglavnom zadovoljan suradnjom i podrškom Ministarstva turizma, ali ne osjeća učinke lobiranja Ministarstva za provedbu mjera u drugim resorima.

Zaključeno je 2017. godine da se svi planirani učinci neće se moći realizirati u zadanome roku tj. do 2020. godine. Ključni dionici podržavaju stav da je budućnost hrvatskog turizma isključivo održivi turizam koji se ne događa stihijski, već promišljenim sinergijskim djelovanjem na ostvarivanju unaprijed dogovorenih i prihvaćenih strateških ciljeva.

Do 2017. vidljiv je kontinuirani proces stavljanja u turističku funkciju državne imovine što je ostvareno kroz primopredaju neperspektivne vojne imovine, uspostavljenu međuresornu suradnju na identifikaciji, prioritizaciji i pripremi brownfield projekata. Međutim, istovremeno, izraženi su problemi složenih i dugotrajnih postupaka rješavanja imovinskopravnih odnosa i ostalih pitanja koja su preduvjet za raspolaganje

[5] PRILOG 5: PESTLE i SWOT analiza

nekretninama u svrhu realizacije projekata. Značajnim se ocjenjuje i ustrojavanje Agencije za investicije i konkurentnost (AIK), relevantne s aspekta informiranja potencijalnih ulagača, podrške prilikom realizacije projekata te promocije RH kao poželjne ulagačke destinacije.

Planirani učinci ostvareni su i s aspekta novog zapošljavanja. Međutim, za ostvarenje planiranih ciljeva koji se odnose na povećanje potrošnje, atraktivnosti, konkurentnosti i investicija, vidljivo je da niti jedan strateški investicijski projekt od 2013. do 2017. godine nije realiziran.

U cjelini, realizirani projekti koji se financijski podupiru potvrđuju da se sredstva Ministarstva dobro koriste i da su namijenjena ostvarenju glavnih ciljeva Ministarstva.

Vrednovanje djelotvornosti Strategije ukazuje na niz prepreka ostvarivanju ciljeva te na nekoliko značajnih iskoraka. Skroman napredak realiziran je vezano za povećanje atraktivnosti i konkurentnosti turizma, a koji bi trebao rezultirati ulaskom RH među 20 vodećih turističkih destinacija u svijetu do 2020. godine. Također, iako je ostvaren planiran broj postelja, smještajni kapaciteti u kućanstvima trebali su stagnirati ili sporije rasti, što nije bio slučaj. Planirani učinci ostvareni su i u svezi s novim zapošljavanjem. Međutim, vezano uz povećanje potrošnje, atraktivnosti, konkurentnosti i investicija, vidljivo je da niti jedan strateški investicijski projekt nije realiziran u razdoblju od 2013. do 2017. Razlozi zbog kojih u razmatranom razdoblju sve planirano nije realizirano su sljedeći: nedovoljan broj stručnih i kompetentnih službenika, nedostatna financijska sredstva i ovisnost o vanjskim izvorima financiranja, nedovoljan broj osviještenih dionika u pojedinim mjerama te spora i neučinkovita međuresorna suradnja.

Mjere su ocijenjene kao adekvatne, no previše ih je i nužna je prioritizacija mjera. Vezano za ostvarene rezultate i promjene koje su uslijedile temeljem realiziranih mjera, vidljiv je niz pozitivnih promjena, a među kojima svakako valja spomenuti: produžetak sezone, veću potrošnju, povećanje prihoda od turizma, stvaranje novih radnih mjesta te realizaciju novih investicija u turizmu. Vidljivi su i negativni pokazatelji kao što je nedostatak potrebne kvalificirane radne snage zbog odlaska mladih ljudi u zemlje Europske unije te neispunjenje planiranog povećanja udjela hotelskog smještaja u odnosu na cjelokupni smještaj, koji se kvalitativno i fizički povećao.

Dogodio se porast kvalitete ukupne ponude, odnosno sve veće brendiranje Hrvatske kao prepoznatljive, kvalitetne i poželjne destinacije. Međutim, to je imalo za posljedicu velik porast smještajne ponude privatnog smještaja koji ne generira najkvalitetniju ponudu s dodatnim zapošljavanjem i dodatnom vrijednošću.

Dobra koordinacija Ministarstva i drugih tijela državne uprave kao i drugih nadležnih institucijama pokazala se kao ključno pitanje o kojemu ovisi efektivna provedba Strategije. Svakako bi Ministarstvo trebalo i svojim ustrojem uspostaviti bolju koordinaciju s drugim tijelima te se pozicionirati kao inicijator provedbe svih mjera i aktivnosti koje primarno nisu u nadležnosti Ministarstva turizma.

Za predviđeni ukupni prihod od turizma u Hrvatskoj od 14,3 milijarde eura do 2020. godine zaključeno je da nije moguće ostvariti. Jedna od ključnih okolnosti gdje utjecaji nisu ostvareni, a nužni su, vezana je za slab pomak u razvoju turizma u kontinentalnom području.

2.5 Odnos SOT s drugim planovima, programima i strategijama na državnoj razini

U tablici u nastavku (Tablica 7) dan je pregled odnosa SOT s ostalim relevantnim strateškim i planskim dokumentima na državnoj razini. Razmatrano je može li provedba ciljanih intervencija SOT doprinijeti ostvarenju ciljeva postavljenih analiziranim dokumentima te je prikazana njihova povezanost.

Tablica 7. Odnos SOT s ostalim relevantnim državnim strateškim i planskim dokumentima

strategija / plan / program
Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske do 2030. godine (NN 13/21)
Nacionalnom razvojnom strategijom određena su četiri razvojna smjera: (1) Održivo gospodarstvo i društvo, (2) Jačanje otpornosti na krize, (3) Zelena i digitalna tranzicija i (4) Ravnomjeran regionalni razvoj. Unutar ovih razvojnih smjerova određeni su strateški ciljevi. U okviru razvojnog smjera 1. odnosno strateškog cilja 1. određeno je prioritetno područje „Razvoj održivog, inovativnog i otpornog turizma“ kojim se planira zadržati Hrvatsku među vodećim europskim turističkim destinacijama u pogledu sigurnosti, kvalitete, dodane vrijednosti, održivosti i inovacija. Održivost, inovativnost i otpornost turizma ostvarit će se ulaganjima u unaprjeđenje turističkog sustava, prometne povezanosti i upravljanja resursima, razvoj pametnih vještina, digitalnu transformaciju usluga, povezivanjem intersektorskih kapaciteta u turističke lance vrijednosti te repozicioniranjem Hrvatske kao visokokvalitetne destinacije. SOT će doprinijeti ostvarenju tog cilja kroz sva prioritetna područja u okviru strateških ciljeva 1, 3 i 4 te prioritetno područje 2.3 u okviru strateškog cilja 2. U okviru razvojnog smjera 1. odnosno strateškog cilja 2. određeno je prioritetno područje „Usklađeno i perspektivno tržište rada“ kojim se planira smanjiti rizik od nezaposlenosti među zaposlenima u turizmu, ugostiteljstvu i s njima povezanim industrijama te trgovini u kojima je izražen sezonski modalitet zaposlenosti. Poticat će se i programi usavršavanja kojima će se povećati usklađenost kompetencija rada s potrebama tržišta rada. Također će se jačati i aktivne politike zapošljavanja. SOT će tom cilju doprinijeti kroz prioritetno područje 3.1. U okviru razvojnog smjera 2. odnosno strateškog cilja 5. određeno je prioritetno područje „Kvalitetna i dostupna zdravstvena zaštita i zdravstvena skrb“ planira se razvijati potencijal zdravstvenog turizma uključujući zdravstvene, dentalne, wellness, rehabilitacijske i druge povezane usluge. SOT će tom cilju doprinijeti kroz prioritetno područje 1.3. U okviru razvojnog smjera 2. odnosno strateškog cilja 7. planira se održavanje visoke razine sigurnosti, unaprjeđenje sposobnosti i kapaciteta tijela iz sustava civilne zaštite, nastavak sustavne borbe protiv ekstremizma i terorizma te jačanje otpornosti na rizike od katastrofa. Sve te odrednice značajno doprinose percepciji Hrvatske kao sigurne destinacije. SOT će tom cilju doprinijeti kroz prioritetno područje 4.5. U okviru razvojnog smjera 3. odnosno strateškog cilja 8. planiraju se aktivnosti usmjerene na zaštitu prirodnih resursa i borbu protiv klimatskih promjena te tranziciju na čistu energiju. Sva tri područja važni su faktori održivog turističkog razvoja, bilo kao turistički resursi ili kao faktor percepcije turističke destinacije. SOT će tom cilju doprinijeti kroz sva prioriteta područja u okviru strateškog cilja 2. U okviru razvojnog smjera 3. odnosno strateškog cilja 10. planira se unaprijediti dimenzija održivosti u sektoru prometa i prijevoza što uključuje i bolju i održivu povezanost s turističkim sadržajima i uslugama. Pritom se planira naglasak staviti na modernizaciju i daljnji razvoj vidova prometa s manjim negativnim učincima na okoliš

strategija / plan / program	
i klimu (željeznički, pomorski i promet unutarnjim vodama) uz poticanje razvoja i primjene pametnih rješenja u javnom prijevozu. SOT će tom cilju doprinijeti kroz prioritetna područja 1.4 i 2.1. U okviru razvojnog smjera 4. odnosno strateškog cilja 12. planira se poticanje razvoja potpomognutih područja i područja s razvojnim posebnostima (uključujući otoke) kroz niz aktivnosti vezanih uz ekonomske regeneraciju među kojima je prepoznata i turistička aktivnost. SOT će tom cilju doprinijeti kroz prioritetno područje 3.4.	
Strateški cilj / prioritetno područje u SOT-u	**strateški cilj / prioritetno područje u Nacionalnoj razvojnoj strategiji**
SC 1. Cjelogodišnji i regionalno uravnoteženiji turizam sva prioritetna područja SC 2. Turizam uz očuvan okoliš, prostor i klimu 2.3. Smanjenje negativnog međuodnosa turizma i klime SC 3. Konkurentan i inovativan turizam sva prioritetna područja SC 4. Otporan turizam sva prioritetna područja	SC 1. Konkurentno i inovativno gospodarstvo prioritetno područje 4. Razvoj održivog, inovativnog i otpornog turizma
SC 3. Konkurentan i inovativan turizam 3.1. Jačanje ljudskih potencijala u turizmu	SC 2. Obrazovani i zaposleni ljudi prioritetno područje 4. Usklađeno i perspektivno tržište rada
SC 1. Cjelogodišnji i regionalno uravnoteženiji turizam 1.3. Razvoj posebnih oblika turizma i strukturirani razvoj proizvoda	SC 5. Zdrav, aktivan i kvalitetan život prioritetno područje 1. Kvalitetna i dostupna zdravstvena zaštita i zdravstvena skrb
SC 4. Otporan turizam 4.5. Jačanje mehanizama za osiguravanje sigurnosti	SC 7. Sigurnost za stabilan razvoj
SC 2. Turizam uz očuvan okoliš, prostor i klimu sva prioritetna područja	SC 8. Ekološka i energetska tranzicija za klimatsku neutralnost
SC 1. Cjelogodišnji i regionalno uravnoteženiji turizam 1.4. Unapređenje domaće i međunarodne prometne povezanosti SC 2. Turizam uz očuvan okoliš, prostor i klimu 2.1. Smanjenje opterećenja iz turizma na sastavnice okoliša i prirodu	SC 10. Održiva mobilnost
SC 3. Konkurentan i inovativan turizam 3.4. Poticanje inovacija i digitalne transformacije turizma	SC 11. Digitalna tranzicija društva i gospodarstva

strategija / plan / program	
SC 1. Cjelogodišnji i regionalno uravnoteženiji turizam 1.2. Prostorno ravnomjernije raspoređen turistički promet	SC 12. Razvoj potpomognutih područja i područja s razvojnim posebnostima
Nacionalni plan oporavka i otpornosti 2021.-2026.	
Cilj je Nacionalnog plan oporavka i otpornosti 2021.-2026. (NPOO) doprinijeti ubrzanom gospodarskom rastu. Plan se sastoji od pet komponenti (Gospodarstvo; Javna uprava, pravosuđe i državna imovina; Obrazovanje, znanost i istraživanje; Tržište rada i socijalna zaštita; Zdravstvo) i jedne inicijative (Obnova zgrada). Podkomponenta C1.4 je fokusirana na modernizaciju sveukupne prometne infrastrukture u smjeru održivosti i pametnih rješenja u prometnom sustavu. Pritom je planirana modernizacija cestovne infrastrukture (posebice sustava autocesta kojima najveći broj turista pristiže u hrvatske destinacije), željezničkog, pomorskog prometa i unutarnje plovidbe kojima će se unaprijediti interdestinacijska povezanost. SOT će tom cilju doprinijeti kroz prioritetno područje 1.4. Podkomponenta C1.6 u cijelosti je usmjerena na razvoj održivog, inovativnog i otpornog turizma te predviđa izradu SOT-a koja će uključivati daljnju konkretizaciju pitanja i mjera vezanih uz održivi turizam. Osim pomaka prema održivom, niskougljičnom turizmu, reformskim mjerama u NPOO-u planira se povećanje multiplikacijskih učinaka turizma na druge gospodarske i negospodarske sektore, prijelaz prema nišama više dodane vrijednosti, repozicioniranje prema novim tržištima te promocija Hrvatske kao sigurne i zdrave destinacije. Podkomponenta C2.3 usmjerena je na digitalnu transformaciju društva i javne uprave, među kojima je istaknuta i digitalizacija usluga u području turizma radi poboljšanja investicijske klime za ulaganja u turizmu, praćenja i upravljanja održivim turizmom i smanjenja negativnih učinaka prekomjernog turizma u najrazvijenijim destinacijama. U tom se pogledu planira i uspostava četiri javne e-usluge koje će doprinijeti daljnjoj digitalizaciji upravnih i neupravnih postupaka u turizmu. SOT će tom cilju doprinijeti kroz prioritetna područja 3.3 i 3.4.	
Strateški cilj / prioritetno područje u SOT-u	**Komponente / podkomponente NPOO-a**
SC 1. Cjelogodišnji i regionalno uravnoteženiji turizam 1.4. Unapređenje domaće i međunarodne prometne povezanosti	C1.4. Razvoj konkurentnog, energetski održivog i učinkovitog prometnog sustava
svi strateški ciljevi (Podkomponenta C1.6. NPOO-a predviđa izradu SOT-a kao razradu aktivnosti te podkomponente)	C1.6. Razvoj održivog, inovativnog i otpornog turizma
SC 3. Konkurentan i inovativan turizam 3.3. Osiguranje poticajnog poslovnog okruženja 3.4. Poticanje inovacija i digitalne transformacije turizma	C2.3. Digitalna transformacija društva i javne uprave
Strategija održivog razvitka Republike Hrvatske (NN 30/09)	
Strategija je donesena 2009. godine te sadrži temeljna načela i mjerila za određivanje ciljeva i prioriteta u promišljanju dugoročne preobrazbe prema održivom razvoju RH. U Strategiji je identificirano osam ključnih izazova (KI) na kojima Hrvatska mora raditi radi postizanja održivog razvitka, od kojih su, u kontekstu SOT-a relevantni: okoliš i prirodna dobra (KI 2), usmjeravanje na održivu proizvodnju i potrošnju (KI 3), povezivanje Republike Hrvatske (KI 7) te zaštita Jadranskog mora, priobalja i otoka (KI 8).	

strategija / plan / program	
Za svaki od ključnih izazova, definirani su pripadajući glavni ciljevi te mjere za njihovo ostvarivanje. U okviru KI 2, jedan od glavnih ciljeva usmjeren je na jačanje prostornorazvojne strukture uravnoteženim policentričnim razvitkom temeljenim na opremljenosti kvalitetnom infrastrukturom, stvaranjem mreže gradova srednje i male veličine te uvažavanjem osobitosti prirodne i kulturne baštine kao važnih čimbenika nacionalnoga prostornog identiteta. Aktivnosti u okviru KI 2 su usmjerene na očuvanje i zaštitu prirodnih resursa koji ujedno predstavljaju turističke resurse te su pod pritiskom uslijed turističkog korištenja prostora. SOT će tom cilju doprinijeti kroz sva prioritetna područja u okviru strateškog cilja 2. U okviru KI 3, glavni je cilj ostvariti uravnotežen i stabilan rast gospodarstva koji bi imao manji utjecaj na daljnju degradaciju okoliša i stvaranje otpada nego do sada pri čemu rast mora biti praćen promjenom neodrživih obrazaca ponašanja u kućanstvima te u javnom i privatnom sektoru. U tom pogledu je prepoznato da dodatni napori trebaju biti usmjereni na razvoj ekološke poljoprivrede, ruralnog i ekoturizma te osiguravanja dovoljne količine lokalno proizvedene hrane visoke kvalitete koja može zadovoljiti domaće ugostiteljske potrebe. SOT će tom cilju doprinijeti kroz prioritetna područja 1.1, 1.2 i 1.3. U okviru KI 7, glavni je cilj unaprjeđenje prometne povezanosti među dijelovima teritorija RH uključujući veze između otoka i kopna uz umanjenje neželjenih učinaka na društvo, gospodarstvo i okoliš. U tom pogledu se planira preusmjeravanje korisnika cestovnog prometa na ekološki prihvatljivije vidove prometa i javnog prijevoza, modernizacija prometnih sustava te bolja prometna povezanost unutar teritorija RH i s teritorijima drugih država. SOT će tom cilju doprinijeti kroz prioritetna područja 1.4 i 2.3. U okviru KI 8, glavni cilj uključuje održivo gospodarenje Jadranskim morem, obalom i otocima, potporu lokalnim zajednicama te ograničavanje negativnih učinaka turizma na okoliš. Većina aktivnosti usmjerena je na zaštitu okoliša u Jadranskoj Hrvatskoj čime se osigurava pozitivna percepcija istočnog Jadrana kao turističke destinacije. SOT će tom cilju doprinijeti kroz prioritetno područje 2.1.	
Strateški cilj / prioritetno područje u SOT-u	**Glavni ciljevi Strategije održivog razvitka Republike Hrvatske**
SC 2. Turizam uz očuvan okoliš, prostor i klimu sva prioritetna područja	Jačanje prostorno-razvojne strukture uravnoteženim policentričnim razvitkom temeljenim na opremljenosti kvalitetnom infrastrukturom, stvaranjem mreže gradova srednje i male veličine te uvažavanjem osobitosti prirodne i kulturne baštine kao važnih čimbenika nacionalnoga prostornog identiteta (KI 2)
SC 1. Cjelogodišnji i regionalno uravnoteženiji turizam 1.1. Razvoj uravnoteženijeg i uključivog turizma 1.2. Prostorno ravnomjernije raspoređen turistički promet 1.3. Razvoj posebnih oblika turizma i strukturirani razvoj proizvoda	Ostvariti uravnotežen i stabilan rast gospodarstva koji bi imao manji utjecaj na daljnju degradaciju okoliša i stvaranje otpada nego dosada. Rast mora pratiti promjena neodrživih obrazaca ponašanja u kućanstvima te u javnom i privatnom sektoru (KI 3)
SC 1. Cjelogodišnji i regionalno uravnoteženiji turizam 1.4. Unapređenje domaće i međunarodne prometne povezanosti SC 2. Turizam uz očuvan okoliš, prostor i klimu 2.3. Smanjenjenegativnog međuodnosa turizma i klime	Dobro povezivanje svih dijelova nacionalnog teritorija te otoka s kopnom i međusobno, kako bi transportni sustav bio dostatan za sve gospodarske, socijalne i okolišne potrebe Republike Hrvatske, a da istodobno njegov neželjeni utjecaj na ekonomiju, društvo i okoliš bude minimalan (KI 7) Kroz teritorijalnu koheziju razviti integrirani pristup pitanju dostupnosti i povezanosti, radi što boljeg iskorištavanja razvojnih karakteristika svojstvenih

strategija / plan / program	
	različitim prostorima (KI 7)
SC 2. Turizam uz očuvan okoliš, prostor i klimu 2.1. Smanjenje opterećenja iz turizma na sastavnice okoliša i prirodu	Promicati održivo gospodarenje Jadranskim morem, obalom i otocima i očuvanje morskih ekosustava smanjivanjem unosa otpadnih tvari i stranih mikroorganizama i patogena u more iz svih izvora onečišćenja, potporom lokalnim zajednicama, osobito otočnima, ali s ograničavanjem utjecaja gospodarskih djelatnosti, osobito turizma, na okoliš (KI 8)
Strategija prostornog razvoja Republike Hrvatske (NN 106/17)	
Strategija prostornog razvoja Republike Hrvatske temeljni je državni dokument za usmjeravanje razvoja u prostoru. Njime je, na temelju utvrđenih uporišnih vrijednosti prostora RH i sustava upravljanja prostornim razvojem te utvrđenog stanja i procesa u prostoru, utvrđen opći cilj (vizija) prostornog razvoja do 2030. godine s razvojnim polazištima te s prioritetima, usmjerenjima i okvirom za provedbu. Opći cilj prostornog razvoja je: „Uravnotežen i održiv prostorni razvoj na principima teritorijalne kohezije u funkciji poboljšanja kvalitete života i ublažavanja depopulacijskih trendova, uz očuvanje identiteta prostora.“ Opći cilj prostornog razvoja planira se ostvariti kroz pet razvojnih prioriteta unutar kojih su definirana usmjerenja. U okviru razvojnog usmjerenja 4.1.3 predviđena je potpora razvoju srednje velikih i malih gradova pri čemu je kao pristup revitalizaciji njihove ekonomske uloge prepoznat turizam temeljen na privlačnosti kulturne baštine koja uključuje i industrijsko nasljeđe, na krajobraznim posebnostima, tradicionalnim vjerskim svetištima, zdravstveno-lječilišnoj tradiciji (neiskorišteni ili podiskorišteni potencijali geotermalnih voda), regionalno osmišljenim turističkim rutama, tradicionalnim lokalnim festivalima i inovativnim kulturnim proizvodima, gastronomiji. U okviru razvojnog usmjerenja 4.1.4 predviđeno je unaprjeđivanje vitalnosti i privlačnosti ruralnog prostora kroz očuvanje tradicijskog identiteta, razvoj turizma baziranog na prirodnim i tradicijskim vrijednostima i resursima te razvoj turističke infrastrukture usklađene s lokalnim krajobraznim obilježjima. U okviru razvojnog usmjerenja 4.1.6 predviđeno je smanjenje regionalnih razlika i povezivanje poljoprivrednih područja iz unutrašnjosti s jadranskim turističkim tržištem uz istovremeno aktiviranje turističkih potencijala u unutrašnjim područjima (prije svega u smislu seoskog, sportsko-rekreacijskog, lovnog i lječilišnog turizma). U okviru razvojnog prioriteta 2 predviđeno je očuvanje identiteta prostora koji je osim u baštinskom smislu, vrlo vrijedan resurs i potencijal za razvoj turizma u različitim prostornim cjelinama. SOT će tim razvojnim prioritetima i usmjerenjima doprinijeti kroz sva prioritetna područja u okviru strateškog cilja 1. U okviru razvojnog usmjerenja 4.1.5 predviđeno je dosljedno provođenje prostornoplanskih propisa u obalnim područjima u svrhu smanjenja pritiska turističkih sadržaja na prostor. SOT će tom usmjerenju doprinijeti kroz prioritetno područje 2.3. i prioritetno područje 2.2. koje se odnosi na sustavno prostorno planiranje koje će voditi računa o prihvatnim kapacitetima, ključnim infrastrukturnim ograničenjima i o dosljednoj primjeni propisa kojim se štiti zaštićeni obalni pojas kao i druga, posebno zaštićena područja. U okviru razvojnog usmjerenja 4.1.8. Odmjereno korištenje prostora predviđeno je obzirno korištenje prostora koje je potrebno optimizirati kroz izradu planske dokumentacije koristeći model pogodnosti. SOT će tom usmjerenju doprinijeti kroz prioritetno područje 2.2. Smanjenje negativnog utjecaja turizma na prostor. U okviru razvojnih usmjerenja 4.3.1 i 4.3.2 predviđeno je daljnje razvijanje svih prometnih sustava i bolja integracija u europsku prometnu mrežu. U razvoju prometnih sustava naglasak je na dobroj povezanosti svih dijelova Hrvatske što je ključan preduvjet za razvoj turističkih destinacija u različitim dijelovima RH, integraciji različitih prometnih sustava i poticanju onih vidova prometa s nižom emisijom ugljika i većom energetskom učinkovitosti. Pritom je iz turističkog aspekta značajan naglasak na oživljavanje riječnog prometa i razvoj malih riječnih luka u turističkog funkciji. SOT će tom usmjerenju doprinijeti kroz prioritetna područja 1.4 i 2.3. U okviru razvojnih usmjerenja 4.5.1, 4.5.2 i 4.5.3 predviđene se mjere i aktivnosti vezane uz ublažavanje posljedica klimatskih promjena kao i smanjenja utjecaja prostora na daljnji razvoj klimatskih promjena kroz razvoj zelene infrastrukture, povećanje energetske učinkovitosti stambenih i gospodarskih zgrada u koje su uključene i one u	

strategija / plan / program	
funkciji turizma. SOT će tom usmjerenju doprinijeti kroz prioritetno područje 2.3. U okviru razvojnog usmjerenja 4.5.7 predviđen je razvoj održivog turizma utemeljenog na održivom korištenju prirodnih i tradicijskih resursa te korištenju već zauzetog prostora i postojećih turističkih kapaciteta radi sprječavanja daljnjih negativnih učinaka na prirodu i okoliš. Pritom se naglašava važnost korištenja lokalnih osobitosti prostora za razvoj turističke prepoznatljivosti i proizvoda, smanjivanje razlika u turističkoj razvijenosti među različitim dijelovima RH, razvoj raznolikih turističkih proizvoda, sve uz unaprjeđenje kvalitete života. Poseban naglasak je na razvoju hotelijerstva kao pokretaču investicija u turizmu. SOT će tom usmjerenju doprinijeti kroz niz prioritetnih područja: 1.1, 1.2, 1.3, 1.6, 2.1, 2.2., 3.2 i 3.3.	
Strateški cilj / prioritetno područje u SOT-u	**Razvojni prioriteti i usmjerenja iz Strategije prostornog razvoja RH**
SC 1. Cjelogodišnji i regionalno uravnoteženiji turizam sva prioritetna područja	4.1. Održivost prostorne organizacije 1.3. Razvijanje ugodnih i uređenih gradova 1.4. Unapređivanje vitalnosti i privlačnosti ruralnog prostora 1.6. Smanjivanje regionalnih razlika i održivo planiranje razvojno specifičnih područja 4.2. Očuvanost identiteta prostora sva razvojna usmjerenja
SC 2. Turizam uz očuvan okoliš, prostor i klimu 2.2. Smanjenje negativnog utjecaja turizma na prostor	4.1. Održivost prostorne organizacije 4.1.5. Održivi razvoj i korištenje obalnog područja 4.1.8. Odmjereno korištenje prostora 4.5. Otpornost na promjene 4.5.7. Razvijanje održivog turizma
SC 1. Cjelogodišnji i regionalno uravnoteženiji turizam 1.4. Unapređenje domaće i međunarodne prometne povezanosti SC 2. Turizam uz očuvan okoliš, prostor i klimu 2.3. Smanjenje negativnog međuodnosa turizma i klime	3. Prometna povezanost 3.1. Razvijanje prometnog sustava 3.2. Uključivanje u europsku prometnu mrežu
SC 2. Turizam uz očuvan okoliš, prostor i klimu 2.3. Smanjenje negativnog međuodnosa turizma i klime	5. Otpornost na promjene 5.1. Prilagodba klimatskim promjenama 5.2. Jačanje prirodnog kapitala planiranjem razvoja zelene infrastrukture 5.3. Povećavanje energetske učinkovitosti

strategija / plan / program	
SC 1. Cjelogodišnji i regionalno uravnoteženiji turizam 1.1. Razvoj uravnoteženijeg i uključivog turizma 1.2. Prostorno ravnomjernije raspoređen turistički promet 1.3. Razvoj posebnih oblika turizma i strukturirani razvoj proizvoda 1.6. Stvaranje boljih uvjeta života i rada SC 2. Turizam uz očuvan okoliš, prostor i klimu 2.1. Smanjenje opterećenja iz turizma na sastavnice okoliša i prirodu 2.2. Smanjenje negativnog utjecaja turizma na prostor SC 3. Konkurentan i inovativan turizam 3.2. Unapređenje strukture i kvalitete smještajnih kapaciteta 3.3. Osiguranje poticajnog poslovnog okruženja	5. Otpornost na promjene 5.7. Razvijanje održivog turizma
Strategija i akcijski plan zaštite prirode Republike Hrvatske za razdoblje od 2017. do 2025. godine (NN 72/17)	
Strategija se fokusira na očuvanje prirodnih vrijednosti i resursa radi osiguravanja potencijala za daljnji razvoj RH. Strategijom je predviđeno pet strateških ciljeva koji su detaljnije razrađeni u akcijskom planu koji je njen sastavni dio. U kontekstu SOT-a relevantni su strateški ciljevi 2 i 5. Ciljevi Strategije usklađeni su s ciljevima Strateškog plana za bioraznolikost 2011.–2020., Konvencije o biološkoj raznolikosti te ciljevima Strategije Europske unije o bioraznolikosti do 2020. godine. Strateškim ciljem 2 planira se smanjiti direktne pritiske na prirodu i poticati održivo korištenje prirodnih dobara. U tom pogledu su za turizam relevantni održivo korištenje prirodnih resursa, smanjenje pritiska na staništa te napori za kontrolom invazivnih vrsta, posebice u Jadranskoj Hrvatskoj. SOT će tom cilju doprinijeti kroz prioritetno područje 2.1. Strateški cilj 5 usmjeren je na podizanje razine znanja, razumijevanja i podrške javnosti za zaštitu prirode. U kontekstu turizma to uključuje povećanje i unaprjeđenje interpretacijskih sadržaja u zaštićenim područjima i promociju održivih vidova turizma vezanih uz zaštićena područja prirode. SOT će tom cilju doprinijeti kroz prioritetno područje 1.3.	
Strateški cilj / prioritetno područje u SOT-u	**Strateški ciljevi iz Strategije i akcijskog plana zaštite prirode RH**
SC 2. Turizam uz očuvan okoliš, prostor i klimu 2.1. Smanjenje opterećenja iz turizma na sastavnice okoliša i prirodu	SC 2. smanjiti direktne pritiske na prirodu i poticati održivo korištenje prirodnih dobara
SC 1. Cjelogodišnji i regionalno uravnoteženiji turizam 1.3. Razvoj posebnih oblika turizma i strukturirani razvoj proizvoda	SC 5. Podići razinu znanja, razumijevanja i podrške javnosti za zaštitu prirode
Strategija prilagodbe klimatskim promjenama u Republici Hrvatskoj za razdoblje do 2040. godine s pogledom na 2070. godinu (NN 46/20)	
Mjere prilagodbe klimatskim promjenama u sektoru turizma (T-01–T-05) primarno su usmjerene na prilagodbu turističke infrastrukture i ljudskih potencijala te jačanje	

strategija / plan / program
otpornosti na klimatske promjene. Mjera T-01 direktno se odnosi na Strategiju razvoja turizma, a glasi: Integriranje klimatskih promjena u strategiju razvoja turizma. Ostale mjere glase: T-02 Osvješćivanje stručnjaka uključenih u turistički sektor o utjecaju, rizicima i mogućnostima prilagodbe klimatskim promjenama, T-03 Poticanje edukacije učenika srednjih škola i studenata o klimatskim promjenama, T-04 Jačanje otpornosti turističke infrastrukture na različite vremenske ekstreme i T-05 Jačanje otpornosti lokalnih zajednica u sektoru turizma. Aktivnosti iz navedenih mjera primarno su u SOT sadržane u prioritetnom području 2.3. Smanjenje negativnog međuodnosa turizma i klime koje uključuje aktivnosti kojima će se poticati novi turistički proizvodi, koji s pratećom turističkom infrastrukturom predstavljaju odmak od koncepta „sunce i more" i koji su otporniji na klimatske promjene, prilagodba javne i privatne turističke infrastrukture na klimatske promjene u cilju zaštite ljudi, okoliša i imovine te prilagodba turističkog sektora na izmijenjene uvjete poslovanja radi utjecaja klimatskih promjena, odnosno jačati otpornost turističke infrastrukture na različite vremenske ekstreme, jačajući pritom i otpornost lokalnih zajednica u sektoru turizma. Mjere prilagodbe klimatskim promjenama u sektoru turizma sadržane su i u prioritetnom području 4.5 usmjerenom na jačanje mehanizama za osiguravanje sigurnosti i otpornosti. Ostala prioritetna područja unutar kojih su sadržane mjere prilagodbe: *1.5.* uključuje poticanje diversifikacije turističke ponude, 2.1. uključuju integralno upravljanje obalnim područjem i povezivanje sektora turizma s ribarstvom, *2.2.* uključuje aktivnosti sustavnog prostornog planiranja na svim razinama, racionalnog upravljanja prostorom i ostalim prirodnim resursima i sprječavanja pojave prekomjernog turizma, 3.1. uključuje edukacije dionika turističkog sustava o prilagodbi klimatskim promjenama, 4.2. uključuje unaprjeđenje sustava turističkih zajednica uključuje aktivnosti izrada strategije pametnog i održivog turizma na razini regionalnih destinacija, unaprjeđenje strateškog planiranja, poticanje održivog razvoja, *4.4.* uključuje aktivnosti preobrazbe iz "klasičnih" u pametne turističke destinacije (tehnološke inovacije, inovativna rješenja na području održivosti turističkih proizvoda i usluga te dostupnosti odnosno pristupačnost turističkih atrakcija i infrastrukture) te općenito prilagodbu novim okolišnim i gospodarskim uvjetima. Prioritetna područja 1.1., 1.2., 1.3., 1.4., 1.6., 3.2., *3.3., 3.4.*, *4.1., 4.3.,* ne uključuju aktivnosti koje doprinose prilagodbi klimatskim promjenama. Mjere prilagodbe klimatskim promjenama u sektoru ribarstva i akvakulture (RR-04) uključuju podršku prilagodbi ribarima za obavljanje turističkih aktivnosti što je u SOT-u uključeno u okviru prioritetnog područja 1.3 usmjerenom na razvoj posebnih oblika turizma i strukturirani razvoj proizvoda. Mjere prilagodbe klimatskim promjenama u sektoru prostornog planiranja i uređenja (PP-01) uključuju i provedbu ciljanih istraživanja utjecaja klimatskih promjena vezanih za prostornoplanske odluke u funkciji razvoja turizma. Ovdje se predviđa osiguravanje otpornosti ekosustava i lokalnih zajednica kroz prostornoplanske odluke vezane uz turistički sektor.

Strateški cilj / prioritetno područje u SOT-u	Mjere iz Strategije prilagodbe klimatskim promjenama
SC 1. Cjelogodišnji i regionalno uravnoteženiji turizam 1.3. Razvoj posebnih oblika turizma i strukturirani razvoj proizvoda	RR-04 Povećanje uključenosti ribara u sektor turizma
SC 2. Turizam uz očuvan okoliš, prostor i klimu 2.3. Smanjenje negativnog međuodnosa turizma i klime SC 4. Otporan turizam 4.5. Jačanje mehanizama za osiguravanje sigurnosti	T-01–T-05 Mjere prilagodbe klimatskim promjenama u sektoru turizam PP-01 Jačanje baza znanja i sustava praćenja i ocjenjivanja
Strategija energetskog razvoja Republici Hrvatskoj do 2030. godine s pogledom na 2050. godinu (NN 25/20)	

strategija / plan / program

Strategija energetskog razvoja (SER) predstavlja korak prema ostvarenju vizije niskougljične energije te osigurava prijelaz na novo razdoblje energetske politike kojom se osigurava pristupačna, sigurna i kvalitetna opskrba energijom bez dodatnog opterećenja državnog proračuna u okviru državnih potpora i poticaja. Strategija uključuje širok spektar inicijativa energetske politike kojima će se ojačati sigurnost opskrbe energijom, postupno smanjiti gubici energije i povećavati energetska učinkovitost, smanjivati ovisnost o fosilnim gorivima, povećati domaća proizvodnja i korištenje obnovljivih izvora energije. Glavni strateški ciljevi energetskog razvoja Republike Hrvatske su: (1) rastuća, fleksibilna i održiva proizvodnja energije kroz smanjenje ovisnosti o uvozu energije zaustavljanjem pada domaće proizvodnje, optimalnim korištenjem postojećih kapaciteta za proizvodnju i ulaganjima u novu proizvodnju (osiguranje adekvatnog energetskog miksa s nižim emisijama stakleničkih plinova), (2) razvoj energetske infrastrukture i novih dobavnih pravaca energije, (3) veća energetska učinkovitost.

Strateški cilj 1 predviđa smanjenje udjela neobnovljivih i povećanje udjela obnovljivih energenata u proizvodnji električne energije čemu SOT doprinosi kroz predviđeno povećanje korištenja energije dobivene iz obnovljivih energenata (prioritetno područje 2.3).

Strateški cilj 3 fokusiran je na povećanje energetske učinkovitosti kao najvažniji mehanizam smanjenja potrošnje energije. SOT doprinosi ostvarenju ovog cilja kroz prioritetno područje 2.3 koje predviđa poticanje aktivnosti koje će rezultirati većom energetskom učinkovitosti u smještajnim kapacitetima i turističkoj infrastrukturi, kao i u prometu koji je najveći generator emisija stakleničkih plinova iz turizma.

Strateški cilj / prioritetno područje u SOT-u	Strateški ciljevi iz Strategije energetskog razvoja
SC 2. Turizam uz očuvan okoliš, prostor i klimu 2.3. Smanjenje negativnog međuodnosa turizma i klime	1. Rastuća, fleksibilna i održiva proizvodnja energije
	3. Veća energetska učinkovitost

Strategija niskougljičnog razvoja Republike Hrvatske do 2030. s pogledom na 2050. godinu (NN 63/21)

Ovaj strateškoplanski dokument postavlja put za tranziciju prema održivom konkurentnom gospodarstvu u kojem se gospodarski rast ostvaruje uz male emisije stakleničkih plinova. Nova strategija rasta EU formulirana kroz Europski zeleni plan postavlja cilj preobrazbe u pravedno i prosperitetno društvo s modernim, resursno učinkovitim i konkurentnim gospodarstvom u kojem 2050. godine neće biti neto emisija stakleničkih plinova. Niskougljična strategija odnosi se na sve sektore gospodarstva i ljudske aktivnosti, a osobit naglasak je na energetici, industriji, prometu, poljoprivredi, šumarstvu i gospodarenju otpadom koji su direktno ili indirektno povezani i sa sektorom turizma. Smjernice postizanja niskougljičnog razvoja dane su po sektorima u Strategiji.

Doprinos SOT-a provedbi Strategije niskougljičnog razvoja RH vidljiv je u prva tri strateška cilja koji doprinose nizu mjera iz sljedećih grupa mjera u Strategiji: Međusektorske mjere, Energetika, Promet i Otpad. Detaljniji pregled odnosa prioritetnih područja SOT-a i Strategije niskougljičnog razvoja RH dan je u poglavlju 5.1.1. Utjecaj SOT na klimatske promjene.

Strateški cilj / prioritetno područje u SOT-u	Grupe mjera iz Strategije niskougljičnog razvoja Republike Hrvatske
SC 1. Cjelogodišnji i regionalno uravnoteženiji turizam SC 2. Turizam uz očuvan okoliš, prostor i klimu SC 3. Konkurentan i inovativan turizam	Međusektorske mjere Energetika Promet Otpad

strategija / plan / program	
	Korištenje zemljišta, prenamjena zemljišta i šumarstvo (LULUCF) te povezane aktivnosti
Program ruralnog razvoja 2014. – 2020. godine	
Program ruralnog razvoja ima za cilj poticanje konkurentnosti poljoprivrede, osiguranje održivog upravljanja prirodnim resursima i klimatskim promjenama i postizanje uravnoteženog teritorijalnog razvoja ruralnih područja, uključujući stvaranje i očuvanje radnih mjesta. Programom je definirano 18 mjera koje imaju za cilj povećanje konkurentnosti hrvatske poljoprivrede, šumarstva i prerađivačke industrije, ali i unaprjeđenja životnih i radnih uvjeta u ruralnim područjima uopće. Također, zbog situacije izazvane COVID-19 epidemijom uvedena je i izvanredna mjera kojom se pomaže poljoprivrednicima s poteškoćama u poslovanju izazvanih aktualnom situacijom. Mjeri 6 koja se odnosi na razvoj poljoprivrednih gospodarstava i poslovanja SOT će doprinijeti kroz prioritetna područja 1.1, 1.2, 1.3, 1.6, 2.1, 3.2, i 3.3 koja su usmjerena na razvoj posebnih oblika turizma među kojima se ističe ponuda koju mogu pružati poljoprivredna gospodarstva i drugi gospodarski subjekti u ruralnim područjima te na jačanje ljudskih potencijala u turizmu i unaprjeđenje kvalitete i strukture smještaja. Mjeri 7 koja predviđa osiguravanje temeljnih usluga i obnovu sela u ruralnim područjima SOT će doprinijeti kroz sva prioritetna područja u okviru SC 1 te kroz prioritetno područje 2.1 kojima se predviđaju unaprjeđenje i bolja prostorna distribucija turističke i s turizmom povezane infrastrukture i usluga koje će doprinijeti i osiguravanju usluga u ruralnim područjima, prije svega onima koje se odnose na prometni, komunalni i trgovinsko-ugostiteljski sektor. Mjeri 16 koja predviđa razvoj suradnje među gospodarskim subjektima u ruralnim područjima SOT će doprinijeti kroz prioritetna područja 1.1, 1.6 i 3.4 koja predviđaju razvoj kratkih lanaca opskrbe i suradnju među poljoprivrednim gospodarstvima i drugim lokalnim proizvođačima hrane.	
Strateški cilj / prioritetno područje u SOT-u	**Mjere iz Programa ruralnog razvoja**
SC 1. Cjelogodišnji i regionalno uravnoteženiji turizam 1.1. Razvoj uravnoteženijeg i uključivog turizma 1.2. Prostorno ravnomjernije raspoređen turistički promet 1.3. Razvoj posebnih oblika turizma i strukturirani razvoj proizvoda 1.6. Stvaranje boljih uvjeta života i rada SC 2. Turizam uz očuvan okoliš, prostor i klimu 2.1. Smanjenje opterećenja iz turizma na sastavnice okoliša i prirodu SC 3. Konkurentan i inovativan turizam 3.2. Unapređenje strukture i kvalitete smještajnih kapaciteta 3.3. Osiguranje poticajnog poslovnog okruženja	M06 - Razvoj poljoprivrednih gospodarstava i poslovanja
SC 1. Cjelogodišnji i regionalno uravnoteženiji turizam sva prioritetna područja SC 2. Turizam uz očuvan okoliš, prostor i klimu	M07 - Temeljne usluge i obnova sela u ruralnim područjima

strategija / plan / program	
2.1. Smanjenje opterećenja iz turizma na sastavnice okoliša i prirodu	
SC 1. Cjelogodišnji i regionalno uravnoteženiji turizam 1.1. Razvoj uravnoteženijeg i uključivog turizma 1.6. Stvaranje boljih uvjeta života i rada SC 3. Konkurentan i inovativan turizam 3.4. Poticanje inovacija i digitalne transformacije turizma	M16 - Suradnja
Strategija prometnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje od 2017. do 2030. godine (NN 84/17)	
Strategija prometnog razvoja Republike Hrvatske dokument je kojim se utvrđuje srednjoročni i dugoročni razvoj prometa u Republici Hrvatskoj i koji predstavlja kvalitativni pomak u odnosu na postojeće stanje i ostvarenje nove faze, a to je povećanje kvalitete prometnog sustava i same prometne infrastrukture. Strategiju čini devet općih ciljeva u okviru kojih su razrađeni specifični (sektorski) ciljevi te opće i specifične mjere. U okviru opće mjere G.2 predviđeno je bolje povezivanje međunarodnih zračnih luka s okolnim gradskim središtima putem linija javnog prijevoza. U okviru opće mjere G.9 predviđena je prilagodba zahtjevima Šengenskog sporazuma kojom će se ukloniti problem uskog grla na graničnim prijelazima prema Srednjoj Europi odakle automobilima stiže najveći dio turista u hrvatske destinacije. U okviru opće mjere G.15 predviđeno je povećanje interoperabilnosti sa susjednim zemljama radi olakšavanja prelaska granice. SOT će ostvarenju tih općih mjera doprinijeti kroz prioritetno područje 1.4 U okviru općih mjera G.6 i G.12 predviđeno je podignuti razinu energetske efikasnosti i odrediti niskougljične energente i pogonske sustave kao prioritet radi smanjenja utjecaja prometa, a posredno i turizma na klimatske promjene. U okviru opće mjere G.12 predviđeno je smanjenje negativnih utjecaja prometa na sastavnice okoliša među kojima su istaknuti utjecaji na klimatske promjene i Jadransko more koje je još uvijek najvažniji turistički resurs RH. U okviru opće mjere G.13 predviđeno je poboljšanje interoperabilnosti u prometnom sustavu sa susjednim zemljama iz kojih pristiže velik broj posjetitelja. Usklađivanje tehničkih standarda u različitim sektorima i pojednostavljenje postupaka na graničnim prijelazima sa šengenskim i nešengenskim zemljama trebalo bi smanjiti pojavu uskih grla na graničnim prijelazima. SOT će ostvarenju tih mjera doprinijeti kroz prioritetna područja 2.1 i 2.3.	
Strateški cilj / prioritetno područje u SOT-u	**Opće mjere iz Strategije prometnog razvoja**
SC 1. Cjelogodišnji i regionalno uravnoteženiji turizam 1.4. Unapređenje domaće i međunarodne prometne povezanosti	G.2 Povećanje pristupačnosti međunarodnim zračnim lukama putem javnog prijevoza G.9 Pripreme i prilagodba zahtjevima Šengenskog sporazuma G.15 Povećanje interoperabilnosti sa susjednim zemljama
SC 2. Turizam uz očuvan okoliš, prostor i klimu 2.1. Smanjenje opterećenja iz turizma na sastavnice okoliša i prirodu 2.3. Smanjenje negativnog međuodnosa turizma i klime	G.6 Podizanje energetske učinkovitosti prometnog sustava G.12 Smanjenje negativnih ekoloških utjecaja prometa G.13 Prilagođavanje klimatskim promjenama i njihovo ublažavanje
Strategija upravljanja vodama (NN 91/08)	

strategija / plan / program	
Strategijom je određen temeljni dugoročni cilj upravljanja vodama, a to je postizanje cjelovitog i usklađenog vodnog režima na državnom teritoriju. Njome je također utvrđeno da je integralnim upravljanjem vodama potrebno: 1. osigurati dovoljno kvalitetne pitke vode za javnu vodoopskrbu stanovništva, 2. osigurati potrebnu količinu vode odgovarajuće kakvoće za različite gospodarske namjene, 3. zaštititi ljude i materijalna dobra od štetnoga djelovanja voda, 4. postići i očuvati dobro stanje voda zbog zaštite vodnih i o vodi ovisnih ekosustava[6]. U okviru cilja „Uređenje vodotoka i drugih voda i zaštita od štetnoga djelovanja voda" predviđene su višestruke mjere obrane od poplava i povećanja sigurnosti stanovništva, posjetitelja, infrastrukture i imovine od poplava. Taj je aspekt sigurnosti od iznimnog značaja u odabiru destinacije te će SOT doprinijeti tom cilju kroz prioritetno područje 2.3. U okviru cilja „Korištenje voda" previđena je racionalizacija potrošnje vode na turističkim područjima kako bi se smanjio dugoročni pritisak na prirodne vodne resurse te drugi okolišni problemi koji su s pretjeranim iscrpljivanjem podzemnih akvifera povezani. Isto tako je predviđeno stvaranje uvjeta za intenzivnije korištenje mineralnih i geotermalnih voda kao i specifičnih objekata koji koriste vodnu snagu (poput mlinova, pilana i sl.) u turističke svrhe. SOT će doprinijeti tom cilju kroz prioritetna područja 1.3 i 2.1.	
Strateški cilj / prioritetno područje u SOT-u	**Ciljevi iz Strategije upravljanja vodama**
SC 2. Turizam uz očuvan okoliš, prostor i klimu 2.3. Smanjenje negativnog međuodnosa turizma i klime	Uređenje vodotoka i drugih voda i zaštita od štetnoga djelovanja voda
SC 1. Cjelogodišnji i regionalno uravnoteženiji turizam 1.3. Razvoj posebnih oblika turizma i strukturirani razvoj proizvoda SC 2. Turizam uz očuvan okoliš, prostor i klimu 2.1. Smanjenje opterećenja iz turizma na sastavnice okoliša i prirodu	Korištenje voda
Plan upravljanja vodnim područjima za razdoblje 2016. - 2021. (NN 66/16)	
PUVP[7] se sastoji od dvije komponente upravljanja vodnim područjima: upravljanje stanjem voda i upravljanje rizicima od poplava. Njime je određen program mjera za ostvarenje 1. ciljeva zaštite voda i 2. ciljeva smanjenja mogućih štetnih posljedica poplava na ljudsko zdravlje i sigurnost, na vrijedna dobra i imovinu te na vodni i kopneni okoliš. Ukupno je predviđeno provesti 269 različitih mjera u cilju postizanja najmanje dobrog stanja voda. Iako se PUVP-om ne obrađuje teritorijalno more (morske vode) koje je predmet Strategije upravljanja morskim okolišem i obalnim područjem, dio mjera predviđen PUVP-om provodi se i kroz Program mjera zaštite i upravljanja morskim okolišem. Mjere upravljanja vodom za kupanje uključuju niz mjera kojima se osigurava kvaliteta vode za kupanje na kupalištima i plažama na moru i drugim vodnim tijelima. To je iznimno važan aspekt sigurnosti budući da je hrvatski turizam još uvijek dominantno fokusiran na kupališni turizam. U okviru Mjera unaprjeđenja upravljanja rizicima od poplava i Provedbenih mjera smanjenja rizika od poplava planiran je niz mjera i aktivnosti koje će unaprijediti sustav obrane od poplava i povećati otpornost i sigurnost	

[6] Temeljem ciljeva upravljanja vodama određenih Zakonom o vodama (NN 66/19) koji su u međuvremenu u manjoj mjeri modificirani.
[7] Teritorijalno more (morske vode) se ne obrađuje u okviru ovoga plana već je predmet Strategije upravljanja morskim okolišem i obalnim područjem

strategija / plan / program	
lokalnih zajednica i infrastrukture što je iznimno važno za percepciju sigurnosti u turističkoj destinaciji. SOT će doprinijeti tim mjerama kroz prioritetno područje 2.3. U okviru Mjera smanjenja hidromorfoloških utjecaja za nove zahvate/opterećenja definirano je ograničavanje sidrenja na lokacijama sa staništima posidonije koja bi mogla negativno utjecati na prostornu distribuciju te zaštićene vrste morskih cvjetnica. Isto tako je definirano ograničavanje uređenja očuvanih muljevitih, pjeskovitih i šljunčanih plaža sa staništima ciljnih stanišnih tipova (1210, 1310, 1410, 1420 i 2110) za turističko korištenje. SOT će doprinijeti tim mjerama kroz prioritetno područje 2.1.	
Strateški cilj / prioritetno područje u SOT-u	**Mjere iz Plana upravljanja vodnim područjima za razdoblje 2016.-2021.**
SC 2. Turizam uz očuvan okoliš, prostor i klimu 2.3. Smanjenje negativnog međuodnosa turizma i klime	Mjere upravljanja vodom za kupanje Mjere unaprjeđenja upravljanja rizicima od poplava Provedbene mjere smanjenja rizika od poplava
SC 2. Turizam uz očuvan okoliš, prostor i klimu 2.1. Smanjenje opterećenja iz turizma na sastavnice okoliša i prirodu	Mjere smanjenja hidromorfoloških utjecaja za nove zahvate/opterećenja
dokumenti Strategije upravljanja morskim okolišem i obalnim područjem koji se donose temeljem Uredbe o izradi i provedbi dokumenata Strategije upravljanja morskim okolišem i obalnim područjem (NN 112/14, 39/17, 112/18)	
Direktivom 2008/56/EZ kojom se uspostavlja okvir za djelovanje Zajednice u području politike morskog okoliša (Okvirna direktiva o morskoj strategiji) državama članicama nalaže se poduzimanje mjera za postizanje ili održavanje dobrog stanja morskog okoliša najkasnije do 2020. godine. U tu svrhu razvijaju se i primjenjuju morske strategije u okviru kojih se primjenjuje ekosustavni pristup upravljanja ljudskim djelatnostima. Direktiva također predstavlja 'okolišni stup' u svim politikama EU orijentiranim k održivom upravljanju i korištenju prirodnih resursa morskog okoliša. Strategija upravljanja morskim okolišem i obalnim područjem definira ekološke ciljeve koji su raščlanjeni po deskriptorima i potom po komponentama (planktonske zajednice, morske kornjače, ptice, ribe, morski sisavci). Svi ekološki ciljevi odnose se na održavanje stanišnih uvjeta i obilježja populacija morskih i obalnih organizama i kao takvi su u SOT-u obuhvaćeni uopćenim prioritetnim područjem 2.1 koje predviđa smanjenje opterećenja iz turizma na sastavnice okoliša i prirodu.	
Strateški cilj / prioritetno područje u SOT-u	**Ekološki ciljevi Strategije upravljanja morskim okolišem i obalnim područjem**
SC 2. Turizam uz očuvan okoliš, prostor i klimu 2.1. Smanjenje opterećenja iz turizma na sastavnice okoliša i prirodu	svi ekološki ciljevi
Strategija pomorskog razvitka i integralne pomorske politike Republike Hrvatske za razdoblje od 2014. do 2020. godine (NN 93/14)	
Strategija postavlja viziju koja glasi: „Hrvatska – razvijena i prepoznatljiva pomorska država“ te misiju: „Osnažiti ulogu pomorstva u razvoju i konkurentnosti Republike Hrvatske kroz politike i inicijative održivog rasta gospodarske aktivnosti na moru i u priobalju, jačanja utjecaja hrvatskog pomorskog sektora na europskom i svjetskom tržištu, vrednovanja iznimnog geografskog položaja Jadranskog mora i njegovih ekoloških značajki, kao i razvoja visokih tehnologija i usluga u pomorstvu na temeljima tradicionalnih znanja i usvojenih sposobnosti, vodeći osobitu brigu o visokoj dostupnosti učinkovitih i modernih javnih usluga u pomorstvu, zaštiti morskog okoliša i sigurnosti plovidbe“. Kako bi se postiglo navedeno postavljena su dva strateška cilja: 1. Održivi rast i konkurentnost pomorskog gospodarstva u tri područja (brodarstvo i usluge u pomorskom prijevozu; lučka infrastruktura i lučke usluge; obrazovanje te životni i radni uvjeti pomoraca) i 2. Siguran i ekološki održiv pomorski promet,	

strategija / plan / program

pomorska infrastruktura i pomorski prostor Republike Hrvatske. Strateški ciljevi su dalje podijeljeni na pripadajuće ciljeve.

Cilj 2.1.2 predviđa povećanje udjela pomorskog prometa u odnosu na druge vidove prometa što je ključna pretpostavka za unaprjeđenje domaće prometne povezanosti među destinacijama. Cilj 2.2.1 predviđa unaprjeđenje prometne i javnoprijevozne povezanosti između obale i otoka koji su nužni za unaprjeđenje domaće prometne povezanosti među destinacijama. SOT će tim ciljevima doprinijeti kroz prioritetno područje 1.4.

Cilj 2.1.3 predviđa razvoj energetski učinkovitog ekobrodarstva poticanjem nabavke/gradnje novih ekobrodova i prilagodbom postojećih brodova najvišim ekološkim standardima ugrađivanjem tehnologija za pročišćavanje balastnih voda, ispušnih plinova i sl. S obzirom na važnost i potencijal brodarskog prijevoza u turizmu, ovaj cilj u skladu je s ciljem SOT-a vezanim uz smanjivanje utjecaja turizma na okoliš i klimu.

Ciljem 2.5.1 planira se pozicionirati Hrvatsku kao najznačajnije nautičko odredište u Europi i na Mediteranu što je direktno povezano uz prioritetno područje 1.3 SOT-a usmjereno na razvoj posebnih oblika turizma.

Ciljem 3.1.2 planira se kontinuirano podizanje razine sigurnosti u pomorskim lukama dok se ciljem 3.1.4 planira podići razina sigurnosti plovidbe što je iznimno bitno u okviru jačanja sigurnosti stanovništva i turista koji koriste pomorski promet odnosno brodarski prijevoz. Usko vezano je i usmjerenje cilja 3.1.5 na podizanje razine djelovanja kod ugroze ljudskih života i imovine na moru. SOT će tim ciljevima doprinijeti kroz prioritetno područje 4.5.

Ciljevi 3.2.1–3.2.4 usmjereni su na smanjenje negativnih učinaka pomorskog prometa i infrastrukture na morski okoliš i prirodu koji predstavljaju iznimno vrijedne i nezamjenjive turističke resurse. SOT će tim ciljevima doprinijeti kroz prioritetno područje 2.1.

Strateški cilj / prioritetno područje u SOT-u	Ciljevi Strategije pomorskog razvitka i integralne pomorske politike
SC 1. Cjelogodišnji i regionalno uravnoteženiji turizam 1.4. Unapređenje domaće i međunarodne prometne povezanosti	2.1.2. Podići udio pomorskog prometa u odnosu na druge vidove prometa 2.2.1. Unaprijediti sustav pružanja javnih usluga povezivanja otoka sa kopnom i otoka međusobno radi doprinosa održivom razvoju otoka kroz razvoj socijalno održivog, ekonomičnog i efikasnog sustava javno obalnog linijskog pomorskog prijevoza Republike Hrvatske
SC 2. Turizam uz očuvan okoliš, prostor i klimu 2.1. Smanjenje opterećenja iz turizma na sastavnice okoliša i prirodu 2.3. Smanjenje negativnog međuodnosa turizma i klime	2.1.3. Podići razinu kvalitete brodarstva i osigurati dugoročnu konkurentnost istog
SC 1. Cjelogodišnji i regionalno uravnoteženiji turizam 1.3. Razvoj posebnih oblika turizma i strukturirani razvoj proizvoda	2.5.1. Pozicionirati Hrvatsku kao najznačajnije nautičko odredište u Europi i na Mediteranu
SC 4. Otporan turizam 4.5. Jačanje mehanizama za osiguravanje sigurnosti	3.1.2. Kontinuirano podizati razinu sigurnosti i sigurnosne zaštite luka 3.1.4. Kontinuirano podizati razinu sigurnosti plovidbe u unutarnjim morskim vodama, teritorijalnom moru, te zaštićenom ekološko-ribolovnom pojasu Republike Hrvatske

strategija / plan / program	
	3.1.5. Kontinuirano podizati razinu djelovanja kod ugroze ljudskih života i imovine na moru
SC 2. Turizam uz očuvan okoliš, prostor i klimu 2.1. Smanjenje opterećenja iz turizma na sastavnice okoliša i prirodu	3.2.1. Spriječiti one čišćenja okoliša i štetan utjecaja pomorskih objekata na Jadransko more 3.2.2. Smanjiti štetni utjecaj prijenosa živih vodenih organizama i patogena putem pomorske plovidbe (balastnih voda i obrastanja) 3.2.3. Smanjiti štetne posljedice onečišćenja s pomorskih objekata 3.2.4. Osigurati dosljednu primjenu međunarodnih i europskih standarda zaštite okoliša u pogledu one čišćenja koje proizlazi s pomorskih objekata hrvatske državne pripadnosti
Strategija gospodarenja otpadom Republike Hrvatske (NN 130/05)	
Strategija gospodarenja otpadom krovni je dokument u sustavu gospodarenja otpadom na nacionalnoj razini, a definira okvir unutar kojega će Hrvatska morati smanjiti količinu otpada koji proizvodi, a otpadom koji je proizveden održivo gospodariti. Strategijom je određeno pet strateških ciljeva, od kojih je u kontekstu SOT-a relevantan SC 1 koji se odnosi na izbjegavanje nastajanja i smanjivanje količina otpada na izvoru te otpada kojega se mora odložiti, uz materijalnu i energetsku oporabu otpada. Taj cilj usmjeren je na smanjenje količine otpada i njegovog utjecaja na komponente okoliša kao i na primjenu tehnoloških rješenja koji mogu doprinijeti smanjenju nastanka otpada što je prepoznato kao područje djelovanja i u okviru prioritetnog područja 3.4 u SOT-u.	
Strateški cilj / prioritetno područje u SOT-u	**Strateški ciljevi Strategije gospodarenja otpadom RH**
SC 2. Turizam uz očuvan okoliš, prostor i klimu 2.1. Smanjenje opterećenja iz turizma na sastavnice okoliša i prirodu SC 3. Konkurentan i inovativan turizam 3.4. Poticanje inovacija i digitalne transformacije turizma	SC 1 Izbjegavanje nastajanja i smanjivanje količina otpada na izvoru te otpada kojega se mora odložiti, uz materijalnu i energetsku oporabu otpada
Plan gospodarenja otpadom Republike Hrvatske za razdoblje 2017.-2022. godine (NN 3/17, 1/22)	
Planom je određeno osam ciljeva za gospodarenje otpadom koje je potrebno postići do 2022. godine u odnosu na 2015. godinu. U kontekstu SOT-a relevantan je cilj 1. Unaprijediti sustav gospodarenja komunalnim otpadom koji predviđa smanjenje ukupne količine komunalnog otpada i odvojeno prikupljanje pojedinih vrsta otpada (papri, staklo, plastika, metal, biootpad) te primjenu tehnoloških rješenja za smanjenje nastanka otpada. Fokus ovog cilja prepoznat je u okviru prioritetnih područja 2.1 i 3.4 u SOT-u.	
Strateški cilj / prioritetno područje u SOT-u	**cilj Plana gospodarenja otpadom RH**
SC 2. Turizam uz očuvan okoliš, prostor i klimu 2.1. Smanjenje opterećenja iz turizma na sastavnice okoliša i prirodu	1. Unaprijediti sustav gospodarenja komunalnim otpadom

strategija / plan / program	
SC 3. Konkurentan i inovativan turizam 3.4. Poticanje inovacija i digitalne transformacije turizma	

Nacionalna šumarska politika i strategija (NN 120/03)

Nacionalna šumarska politika i strategija definira politike u gospodarenju šumama i šumskim resursima u RH. Politike su definirane u sedam tematskih područja unutar kojih su razrađeni opći ciljevi i specifične strateške aktivnosti nužne za njihovo ostvarenje. U kontekstu SOT-a relevantna su područja: A. Gospodarenje šumskim ekološkim sustavima, B. Šumarska uprava i zakonodavstvo i C. Nedrvni proizvodi – turizam, lovstvo i ostali proizvodi šuma i šumskog zemljišta.

U okviru područja A opći cilj je optimalno gospodarenje svim šumskim resursima u suradnji sa zainteresiranim stranama i u okviru njega je predviđena identifikacija neiskorištenog šumskog zemljišta pogodnog za realizaciju turističkih projekata koji mogu doprinijeti razvoju posebnih oblika turizma i turističkih proizvoda, posebice u kopnenom dijelu Hrvatske.

U okviru područja B predviđeno je usklađivanje zakonskih mjera koje uređuju odnos između razvoja turizma i gospodarenja šumskim ekološkim sustavima što je prepoznato i u prioritetnom području 4.1 u SOT-u.

U okviru područja C opći cilj je optimalno uključiti lovstvo i šumske ekološke sustave u turističku ponudu. Kao i kod područja A, takvi napori sukladni su onima u prioritetnom području 1.3 u SOT-u.

Strateški cilj / prioritetno područje u SOT-u	Tematska područja i opći ciljevi Nacionalne šumarske politike i strategije
SC 1. Cjelogodišnji i regionalno uravnoteženiji turizam 1.3. Razvoj posebnih oblika turizma i strukturirani razvoj proizvoda	A. Gospodarenje šumskim ekološkim sustavima Optimalno gospodarenje svim šumskim resursima u suradnji sa zainteresiranim stranama C. Nedrvni proizvodi – turizam, lovstvo i ostali proizvodi šuma i šumskog zemljišta Lovstvo i šumske ekološke sustave treba optimalno uključiti u turističku ponudu, a ostale proizvode šuma i šumskog zemljišta uključiti u gospodarenje šumama i šumskim zemljištem
SC 4. Otporan turizam 4.1. Unapređenje zakonodavnog okvira	B. Šumarska uprava i zakonodavstvo

Nacionalni plan razvoja širokopojasnog pristupa u Republici Hrvatskoj u razdoblju od 2021. do 2027. godine (NN 26/21)

Nacionalni plan razvoja širokopojasnog pristupa osnova je za strateško promišljanje i uvođenje širokopojasnog pristupa na teritoriju RH. Iako je važnost osiguravanja širokopojasnog pristupa u turističkim destinacijama i prijevozu između destinacija prepoznata u Nacionalnom planu, ista potreba nije razmatrana u okviru strateških ciljeva i prioritetnih područja u SOT-u.

2.6 Ciljevi zaštite okoliša uspostavljeni po zaključivanju međunarodnih ugovora i sporazuma koji se odnose na SOT

U tablici u nastavku (Tablica 8) dan je opis odnosa SOT sa ciljevima relevantnih međunarodnih ugovora i sporazuma. Razmatrano je može li provedba ciljanih intervencija SOT doprinijeti ostvarenju ciljeva postavljenih analiziranim dokumentima te je prikazana njihova povezanost.

Tablica 8. Odnos SOT s međunarodnim ugovorima, sporazumima i strateškim dokumentima

međunarodni ugovor / sporazum	
Europski zeleni plan (2019)	
Europski zeleni plan je strategija za postizanje održivosti gospodarstva EU-a transformacijom klimatskih i ekoloških izazova u prilike u svim područjima politike i osiguravanjem pravedne i uključive tranzicije. EZP uključuje okvirni plan s mjerama za unaprjeđenje učinkovitog iskorištavanja resursa prelaskom na čisto kružno gospodarstvo te za zaustavljanje klimatskih promjena, obnovu biološke raznolikosti i smanjenje onečišćenja. U njemu se navode potrebna ulaganja i dostupni financijski alati i objašnjava kako osigurati pravednu i uključivu tranziciju. EZP obuhvaća sve gospodarske sektore, a posebice promet, energetiku, poljoprivredu, održavanje i gradnju zgrada te industrije kao što su proizvodnja čelika, cementa, tekstila i kemikalija. U okviru mjere „Veće klimatske ambicije EU-a za 2030. i 2050." planira se preobrazba gospodarstva radi postizanja klimatske neutralnosti kroz smanjenje emisija stakleničkih plinova. Uz to je vezana i mjera „Brži prelazak na održivu i pametnu mobilnost" koja predviđa smanjenje emisije stakleničkih plinova iz prometa te poticanje zdravijih i čišćih prometnih navika. Prioritetno područje 2.3 u SOT-u usmjereno je na smanjenje negativnog međuodnosa turizma i klime u sklopu kojeg se razmatra i utjecaj prometa u funkciji turizma na klimatske promjene. U okviru mjere „Od polja do stola: osmišljavanje pravednog i zdravog prehrambenog sustava koji je prihvatljiv za okoliš" predviđa se smanjenje negativnih učinaka poljoprivrede, ribarstva i akvakulture na okoliš, biološku raznolikost i klimatske promjene. SOT doprinosi tim nastojanjima kroz prioritetna područja 1.3, 2.1 i 2.3. Mjera „Očuvanje i obnova ekosustava i biološke raznolikosti" prepoznaje važnost i vrijednost ekosustava za funkcioniranje ljudskog društva. SOT doprinosi ostvarenju te mjere izravno kroz intervencije planirane u prioritetnom području 2.1 te neizravno kroz intervencije planirane u prioritetnom području 2.3. Mjerom „Mobiliziranje istraživanja i poticanje inovacija" naglasak se stavlja na nove tehnologije, održiva rješenja i disruptivne inovacije. SOT doprinosi ostvarenj ute mjere u okviru prioritetnog područja 3.4.	
Strateški cilj / prioritetno područje u SOT-u	**Mjere Europskog zelenog plana**
SC 2. Turizam uz očuvan okoliš, prostor i klimu 2.3. Smanjenje negativnog međuodnosa turizma i klime	Veće klimatske ambicije EU-a za 2030. i 2050. Brži prelazak na održivu i pametnu mobilnost
SC 1. Cjelogodišnji i regionalno uravnoteženiji turizam	Od polja do stola: osmišljavanje pravednog i zdravog prehrambenog sustava koji je prihvatljiv za okoliš

međunarodni ugovor / sporazum	
1.3. Razvoj posebnih oblika turizma i strukturirani razvoj proizvoda SC 2. Turizam uz očuvan okoliš, prostor i klimu 2.1. Smanjenje opterećenja iz turizma na sastavnice okoliša i prirodu 2.3. Smanjenje negativnog međuodnosa turizma i klime	
SC 2. Turizam uz očuvan okoliš, prostor i klimu 2.1. Smanjenje opterećenja iz turizma na sastavnice okoliša i prirodu 2.3. Smanjenje negativnog međuodnosa turizma i klime	Očuvanje i obnova ekosustava i biološke raznolikosti
SC 3. Konkurentan i inovativan turizam 3.4. Poticanje inovacija i digitalne transformacije turizma	Mobiliziranje istraživanja i poticanje inovacija
Stvaranje Europe otporne na klimatske promjene – nova strategija EU-a za prilagodbu klimatskim promjenama (2021)	
Ovom strategijom Europska unija postavlja svoju dugoročnu viziju da do 2050. godine postane klimatski otporno društvo, potpuno prilagođeno neizbježnim utjecajima klimatskih promjena. Strategija ima za cilj ojačati prilagodbene kapacitete EU-a te smanjiti ranjivost na utjecaje klimatskih promjena, u skladu s Pariškim sporazumom i prijedlogom Europskog klimatskog zakona. Strategija određuje tri cilja: 1. Pametnija prilagodba: poboljšanje znanja i upravljanje nesigurnošću, 2. Sustavnija prilagodba: Potpora razvoju politika na svim razinama i svim sektorima, 3. Brža prilagodba: Ubrzavanje sveopće prilagodbe. U okviru svakog cilja definirane su mjere potrebne za njihovo ostvarivanje. Mjerom „Promicanje prirodnih rješenja za prilagodbu“ planira se šira primjena rješenja utemeljenih u prirodi za prilagodbu klimatskim promjenama. Tim nastojanjima SOT doprinosi u okviru prioritetnog područja 2.3. u sklopu kojeg se planira smanjenje negativnog međuodnosa turizma i klime kao i povećanje zelene infrastrukture u svrhu smanjenja negativnih učinaka emisije stakleničkih plinova.	
Strateški cilj / prioritetno područje u SOT-u	**Mjere strategije Stvaranje Europe otporne na klimatske promjene**
SC 2. Turizam uz očuvan okoliš, prostor i klimu 2.3. Smanjenje negativnog međuodnosa turizma i klime	Promicanje prirodnih rješenja za prilagodbu
Strategija „od polja do stola“ (2020)	
Strategija „od polja do stola“ jedan je od ključnih dijelova Europskog zelenog plana kojim se utvrđuje kako Europu učiniti prvim klimatski neutralnim kontinentom do 2050. Strategija obuhvaća uvođenje velikih promjena u poljoprivredi koje za cilj imaju prelazak na održiv prehrambeni sustav koji mora osigurati dostatnu i raznovrsnu opskrbu ljudi sigurnom, hranjivom, cjenovno pristupačnom i održivom hranom u svakom trenutku pa tako i u kriznim vremenima kao što je koronakriza. Održiv prehrambeni sustav bit će ključan za ostvarivanje klimatskih i okolišnih ciljeva zelenog plana uz istodobno poboljšanje prihoda primarnih proizvođača čiji dohodak još uvijek zaostaje za dohotkom u drugim granama. U fokusu Strategije je izgradnja prehrambenog lanca koji donosi korist potrošačima, proizvođačima, klimi i okolišu. Potražnja za svježom i manje prerađenom hranom iz održivih izvora je u stalnom porastu, a u sadašnjoj krizi uzrokovanoj pandemijom potreba za kraćim lancima opskrbe postala je još izraženija. Veći izbor zdrave i održive prehrane pridonijet će poboljšanju zdravlja i kvalitete života potrošača te društvu pomoći da smanji troškove	

međunarodni ugovor / sporazum
povezane sa zdravljem. Strategija „od polja do stola“ definira šest ciljeva od kojih je za SOT relevantan cilj 1. Osiguravanje održive proizvodnje hrane. Taj je cilj usmjeren je na osiguravanje održive proizvodnje hrane u poljoprivredi, ribarstvu i akvakulturi što uključuje kružno biogospodarstvo, sekvestraciju ugljika, smanjenje kemijskih pesticida i unaprjeđenjem ekološke poljoprivrede. SOT doprinosi ostvarenju ovog cilja kroz napore u prioritetnom području 1.3 usmjerenom, između ostalog, na ekološku poljoprivredu i kvalitetne lokalne proizvode.

Strateški cilj / prioritetno područje u SOT-u	**Glavni ciljevi Strategije „od polja do stola“**
SC 1. Cjelogodišnji i regionalno uravnoteženiji turizam 1.3. Razvoj posebnih oblika turizma i strukturirani razvoj proizvoda	1. Osiguravanje održive proizvodnje hrane

Program za održivi razvoj 2030. („Agenda 2030“) (2015)
Program za održivi razvoj 2030. kojeg je donijele Vijeće Ujedinjenih naroda predstavlja platformu za rješavanje najvažnijih izazova današnjice u njihovoj međusobno povezanoj gospodarskoj, socijalnoj, okolišnoj i političko-sigurnosnoj dimenziji. Program sadrži sedamnaest ciljeva održivog razvoja (Sustainable Development Goals – SDGs) koji su dalje detaljnije razrađeni u 169 međusobno usko povezanih podciljeva. Relevantni za SOT su sljedeći ciljevi održivog razvoja: 6. čista voda i sanitarni uvjeti, 13. zaštita klime, 14. očuvanje vodenog svijeta, 15. očuvanje života na Zemlji. U okviru cilja 6 nastoje se osigurati dostupnost vode i održivo gospodarenje vodom koje uključuje njeno štedljivo korištenje koje je prepoznato važnim i u sklopu prioritetnog područja 2.1 u SOT-u. Cilj 13 usmjeren je na borbu protiv klimatskih promjena i njenih posljedica. Predviđa se integracija mjera za prilagodbu i ublažavanje klimatskih promjena u nacionalne politike i strateškoplanske dokumente što je uzeto u obzir i u izradi SOT-a čije je prioritetno područje 2.3 direktno usmjereno na Smanjenje negativnog međuodnosa turizma i klime. Ciljevi 14 i 15 usmjereni su na očuvanje i održivo korištenje mora i morskih resursa te kopnenih ekosustava kroz održivi razvoj. Planira se smanjenje onečišćenja mora i morskih resursa te kopnenih ekosustava što je prepoznato i u okviru prioritetnog područja 2.1 u SOT-u.

Strateški cilj / prioritetno područje u SOT-u	**Cilj održivog razvoja iz Programa za održivi razvoj**
SC 2. Turizam uz očuvan okoliš, prostor i klimu 2.1. Smanjenje opterećenja iz turizma na sastavnice okoliša i prirodu	6. čista voda i sanitarni uvjeti
SC 2. Turizam uz očuvan okoliš, prostor i klimu 2.3. Smanjenje negativnog međuodnosa turizma i klime	13. zaštita klime
SC 2. Turizam uz očuvan okoliš, prostor i klimu 2.1. Smanjenje opterećenja iz turizma na sastavnice okoliša i prirodu	14. očuvanje vodenog svijeta 15. očuvanje života na Zemlji

Pariški sporazum (2015)
Pariški sporazum ima za cilj borbu protiv klimatskih promjena i ubrzati aktivnosti i ulaganje u održivu niskougljičnu budućnost. Definiran je i globalni cilj za prilagodbu

međunarodni ugovor / sporazum
klimatskim promjenama: jačanje kapaciteta za prilagodbu, jačanje otpornosti i smanjenje osjetljivosti na klimatske promjene radi doprinosa održivom razvoju i osiguravanja primjerenih mjera prilagodbe u kontekstu temperaturnog cilja. Svrha sporazuma je poboljšati provedbu Okvirne konvencije Ujedinjenih naroda o promjeni klime, uključujući njezin cilj da se u skladu s relevantnim odredbama Konvencije uspostavi stabilnost koncentracije stakleničkih plinova u atmosferi na razini koja će spriječiti opasno antropogeno uplitanje u klimatski sustav. Takav nivo trebalo bi postići u vremensko roku koji je dovoljan da se ekosustavima omogući prirodno adaptiranje na promjenu klime da se osigura da proizvodnja hrane ne bude ugrožena i da se omogući daljnji gospodarski razvoj na održivi način. Ovim Sporazumom, nastoji se u kontekstu održivog razvoja i nastojanja za iskorjenjivanje siromaštva pojačati globalni odgovor na opasnost od klimatskih promjena. Ostvarenju tih napora SOT doprinosi kroz prioritetno područje 2.3 koje je usmjereno na Smanjenje negativnog međuodnosa turizma i klime.
Strategija EU-a za bioraznolikost do 2030. (2020)
Strategija EU-a za bioraznolikost do 2030. godine važan je element Europskog zelenog plana, odgovora EU-a na današnju društvenu i ekološku krizu kojim se želi osigurati pravedna i uključiva tranzicija prema održivom društvu. Nova strategija bioraznolikosti usmjerena je na ključne uzroke gubitka bioraznolikosti, poput promjena u korištenju zemljišta i mora, direktnog iskorištavanja vrsta, klimatskih promjena, onečišćenja i invazivnih stranih vrsta. Strategija za bioraznolikost sadrži specifične akcije koje se trebaju ispuniti/izvršiti do 2030, uključujući: uspostavu veće EU mreže zaštićenih područja na kopnu i moru (zaštićeno 30 % površine i kopnenih i morskih ekosustava); najmanje 10 % površine kopna i mora u EU pod režimom stroge zaštite; EU Plan za obnovu prirode – obaveza restauracija degradiranih ekosustava u cijeloj EU do 2030. (povećati udio organske poljoprivrede, obnova populacija oprašivača, osiguravanje povezanosti 25000 km riječnog toka, smanjenje upotrebe i rizika od pesticida za barem 50 %, sadnja 3 milijarde stabala…). Za provedbu ove strategije i postizanje ciljeva za očuvanje bioraznolikosti bit će ključna raspodjela obveza i odgovornosti na sve sektore. Kroz prioritetno područje 2.1 kojim se planiraju smanjenje opterećenje okoliša i aktivnosti koje doprinose zaštiti prirodnih resursa, SOT doprinosi ostvarenju ključne obveze 3 u području zaštite prirode koja se odnosi na mjere očuvanja zaštićenih područja uz njihovo održivo korištenje. Isto tako u području obnove prirode posredno doprinosi ključnim obvezama 1 (očuvanje ekosustava) i 13 (održivo ribarenje i očuvanje morskog dna). Kroz prioritetno područje 2.3 kojim se planira sadnja dodatnih stabala u šumskim, urbanim i periurbanim područjima, SOT doprinosi ostvarenju ključne obveze 6 u području obnove prirode prema kojoj je na u EU-u do 2030. godine potrebno posaditi tri milijarde novih stabala.

Strateški cilj / prioritetno područje u SOT-u	**Ključne obaveze iz Strategije EU-a za bioraznolikost**
SC 2. Turizam uz očuvan okoliš, prostor i klimu 2.1. Smanjenje opterećenja iz turizma na sastavnice okoliša i prirodu	Zaštita prirode 3. Djelotvorno upravljati svim zaštićenim područjima, jasno odrediti ciljeve i mjere za očuvanje te ih na odgovarajući način pratiti. Obnova prirode 1. Nakon procjene učinka, 2021. treba iznijeti prijedlog zakonski obvezujućih ciljeva EU-a za obnovu prirode. Do 2030. velika područja narušenih ekosustava i ekosustava bogatih ugljikom trebaju biti obnovljena, trendovi i stanje očuvanosti staništa i vrsta biti bez pogoršanja, a najmanje 30 % njih biti u povoljnom stanju očuvanosti ili barem

međunarodni ugovor / sporazum	
	pokazivati pozitivan trend. 13. Negativan utjecaj ribolovnih i rudarskih aktivnosti na osjetljive vrste i staništa, uključujući morsko dno, treba znatno smanjiti da bi se postiglo dobro stanje okoliša.
SC 2. Turizam uz očuvan okoliš, prostor i klimu 2.3. Smanjenje negativnog međuodnosa turizma i klime	Obnova prirode 6. U EU-u treba posaditi tri milijarde novih stabala uz poštovanje svih ekoloških načela.
Okvirna konvencija Ujedinjenih naroda o promjeni klime (Rio de Janeiro, 1992)	
Okvirna konvencija UN-a o promjeni klime definira obveze svih država potpisnica u vezi uspostave stabilnosti koncentracije stakleničkih plinova u atmosferi na razini koja će spriječiti opasno antropogeno uplitanje u klimatski sustav. Takvu razinu trebalo bi postići u vremenskom roku koji je dovoljan da se ekosustavima omogući prirodno adaptiranje na promjenu klime, da se osigura da proizvodnja hrane ne bude ugrožena i da se omogući daljnji gospodarski razvoj na održivi način. Konvencija definira pet načela kojima se države potpisnice trebaju voditi kako bi ostvarile krajnji cilj Konvencije. SOT doprinosi ostvarenju krajnjeg cilja Konvencije kroz prioritetno područje 2.3 koje predviđa napore za smanjenje učinaka na klimu, a koji su u skladu s načelima 1, 3 i 4 Konvencije.	
Strateški cilj / prioritetno područje u SOT-u	**Načela Okvirne konvencije UN-a o promjeni klime**
SC 2. Turizam uz očuvan okoliš, prostor i klimu 2.3. Smanjenje negativnog međuodnosa turizma i klime	1. Stranke trebaju štititi klimatski sustav na dobrobit sadašnje i budućih generacija ljudskog roda, na temelju pravednosti a u skladu s njihovim zajedničkim, ali različitim obavezama i dotičnim mogućnostima. Prema tome stranke koje su razvijene zemlje trebaju preuzeti vodstvo u borbi protiv promjene klime i negativnih posljedica iste. 3. Stranke bi trebale poduzeti mjere predostrožnosti, kako bi se predusreli, spriječili ili minimalizirali uzroci promjene klime i ublažile njene negativne posljedice. Tamo gdje prijete ozbiljne ili neizbježne štete, nedostatak pune znanstvene sigurnosti ne smije se koristiti kao razlog za odgađanje primjene mjera, vodeći računa o tome da politika i mjere koje se bave promjenom klime budu ekonomične kako bi se osigurala globalna korist uz najniži mogući trošak. Da bi se to postiglo, kod takve politike i mjera treba voditi računa o različitim društveno-gospodarskim sklopovima, mjere trebaju biti razumljive, obuhvaćati sve relevantne izvore, odlagališta i spremnike stakleničkih plinova i adaptaciju, te obuhvatiti sve gospodarske sektore. Zainteresirane stranke mogu surađivati u nastojanjima da se riješi problem promjene klime.

međunarodni ugovor / sporazum	
	4. Stranke imaju pravo i trebaju promicati održivi razvoj. Politika i mjere za zaštitu klimatskog sustava od promjena koje je prouzročio čovjek trebaju odgovarati specifičnim uvjetima svake stranke i trebaju biti uključeni u nacionalne programe razvoja, uzimajući u obzir da je gospodarski razvoj bitan za usvajanje mjera za rješavanje problema promjene klime.
Konvencija za zaštitu morskog okoliša i obalnog područja Sredozemlja (Barcelona, 1976)	
Cilj Konvencije za zaštitu morskog okoliša i obalnog područja Sredozemlja je zaštita Sredozemnog mora od onečišćavanja. Pristupanjem Konvenciji, Hrvatska se obvezala ispunjavati obveze koje su njom definirane. SOT doprinosi ispunjavanju obveza vezanih uz onečišćenje mora s brodova i iz kopnenih izvora kroz napore u prioritetnom području 2.1 koji predviđaju smanjenje opterećenja iz turizma (uključujući pomorski promet i kopnene izvore onečišćenja iz turističke infrastrukture) na okoliš u prirodu.	
Strateški cilj / prioritetno područje u SOT-u	**Obveze iz Konvencije za zaštitu morskog okoliša i obalnog područja Sredozemlja**
SC 2. Turizam uz očuvan okoliš, prostor i klimu 2.1. Smanjenje opterećenja iz turizma na sastavnice okoliša i prirodu	Onečišćenje s brodova Onečišćenje iz kopnenih izvora
Protokol o integralnom upravljanju obalnim područjem Sredozemlja (Barcelona, 2008)	
Protokol o integralnom upravljanju obalnim područjem Sredozemlja proizašao je iz Barcelonske konvencije (1976), a njegova je intencija uspostavljanje zajedničkog okvira za integralno upravljanje obalnim područjem Sredozemlja te poduzimanje nužnih mjera u svrhu jačanja regionalne suradnje. Protokol definira šest ciljeva integralnog upravljanja obalnim područjem od kojih je u kontekstu SOT-a relevantno prvih pet (a–e). Kroz prioritetna područja 2.1 i 2.3 usmjerena na smanjenje opterećenja iz turizma na sastavnice okoliša i prirodu te smanjenje negativnog međuodnosa turizma i klime, SOT doprinosi ostvarenju svih relevantnih ciljeva.	
Strateški cilj / prioritetno područje u SOT-u	**Ciljevi Protokola o integralnom upravljanju obalnim područjem Sredozemlja**
SC 2. Turizam uz očuvan okoliš, prostor i klimu 2.1. Smanjenje opterećenja iz turizma na sastavnice okoliša i prirodu 2.3. Smanjenje negativnog međuodnosa turizma i klime	(a) omogućavanje, putem racionalnog planiranja aktivnosti, održivog razvitka obalnih područja osiguravanjem da su okoliš i krajobraz uzeti u obzir u suglasju s gospodarskim, socijalnim i kulturnim razvitkom (b) očuvanje obalnih područja na korist sadašnjih i budućih naraštaja (c) osiguravanje održivog korištenja prirodnih resursa, posebice u odnosu na korištenje voda (d) osiguravanje očuvanja cjelovitosti obalnih ekosustava, krajobraza i geomorfologije (e) sprječavanje i/ili smanjivanje učinaka prirodnih rizika i posebno promjene klime koji mogu biti izazvani prirodnim djelovanjem ili ljudskim djelatnostima

međunarodni ugovor / sporazum	
Konvencija o biološkoj raznolikosti (Rio de Janeiro, 1992)	
Konvencija o biološkoj raznolikosti usvojena je na Konferenciji Ujedinjenih naroda održanoj u Rio de Janeiru 1992., a definiraju ciljeve za očuvanje i zaštitu biološke raznolikosti na globalnoj razini. Osnovni ciljevi Konvencije su osigurati očuvanje biološke raznolikosti, održivo korištenje njenih komponenti te pravedna raspodjela dobrobiti koje proizlaze iz korištenja genetskih izvora, na način koji uključuje prikladni pristup genetskim izvorima kao i prijenos odgovarajućih tehnologija, uzevši u obzir sva prava nad tim izvorima i tehnologijama, kao i način koji uključuje odgovarajuće financiranje. SOT doprinosi ostvarivanju prva dva cilja Konvencije izravno kroz napore u prioritetnom području 2.1 usmjerenom na smanjenje opterećenja iz turizma na sastavnice okoliša i prirodu te neizravno kroz napore u prioritetnom području 2.3 usmjerenom na smanjenje negativnog međuodnosa turizma i klime.	
Strateški cilj / prioritetno područje u SOT-u	**Ciljevi Konvencije UN-a o biološkoj raznolikosti**
SC 2. Turizam uz očuvan okoliš, prostor i klimu 2.1. Smanjenje opterećenja iz turizma na sastavnice okoliša i prirodu 2.3. Smanjenje negativnog međuodnosa turizma i klime	očuvanje biološke raznolikosti održivo korištenje njenih komponenti
Protokol o posebno zaštićenim područjima i biološkoj raznolikosti u Sredozemlju (Barcelona, 1994 i Monako, 1995)	
Protokol o posebno zaštićenim područjima Sredozemnog mora i biološkoj raznolikosti uspostavlja okvir za zaštitu i očuvanje bioraznolikosti vrijednih područja u Sredozemnom moru. Protokol definira četiri cilja posebno zaštićenih područja. SOT doprinosi ostvarenju svih četiriju ciljeva posredno kroz napore u prioritetnim područjima 2.1 i 2.3 koji se odnose na smanjenje negativnih utjecaja i opterećenja iz turizma na prirodu, sastavnice okoliša i klimu.	
Strateški cilj / prioritetno područje u SOT-u	**Ciljevi Protokola o posebno zaštićenim područjima i biološkoj raznolikosti u Sredozemlju**
SC 2. Turizam uz očuvan okoliš, prostor i klimu 2.1. Smanjenje opterećenja iz turizma na sastavnice okoliša i prirodu 2.3. Smanjenje negativnog međuodnosa turizma i klime	a) zaštititi reprezentativne tipove obalnih i morskih ekosustava odgovarajuće veličine da bi se osigurala njihova dugoročna sposobnost za život i održala njihova biološka raznolikost b) zaštititi staništa koja su u opasnosti od nestajanja u njihovom prirodnom području rasprostiranja u Sredozemlju ili koja imaju smanjeno prirodno područje rasprostiranja kao posljedica njihovog povratka u ranije granice rasprostiranja ili zbog njihovog prirođeno ograničenog područja c) zaštititi staništa koja su kritična za preživljavanje, razmnožavanje i obnavljanje vrste pred istrebljenjem, ugroženih, ili endemskih vrsta flore i faune d) zaštititi mjesta od posebne važnosti zbog svoje zanimljivosti s gledišta znanosti, estetike, kulture ili obrazovanja
Konvencija o zaštiti europskih divljih vrsta i prirodnih staništa (Bern, 1979)	

međunarodni ugovor / sporazum	
Konvencija o zaštiti europskih divljih vrsta i prirodnih staništa (Bernska konvencija) ima za cilj očuvati divlje životinje i biljke te njihova prirodna staništa i poticati europsku suradnju na tom polju, a osobiti naglasak stavlja se na potrebu zaštite ugroženih staništa i osjetljivih vrsta, uključujući migratorne vrste. Konvencija prostorno pokriva prirodnu baštinu europskog kontinenta i nekih država Afrike. Konvencija definira tri temeljne obveze za zemlje potpisnice od kojih je u kontekstu SOT-a relevantna obveza 2 koja definira da se svaka ugovorna stranka obvezuje obratiti pozornost na zaštitu divlje flore i faune u svojim planskim i razvojnim politikama i u mjerama protiv onečišćenja. SOT doprinosi ostvarenju te obveze razmatrajući zaštitu divlje flore i faune prije svega kroz prioritetno područje 2.1.	
Strateški cilj / prioritetno područje u SOT-u	**Obveze iz Konvencije o zaštiti europskih divljih vrsta i prirodnih staništa**
SC 2. Turizam uz očuvan okoliš, prostor i klimu 2.1. Smanjenje opterećenja iz turizma na sastavnice okoliša i prirodu	2. Svaka ugovorna stranka se obvezuje obratiti pozornost na zaštitu divlje flore i faune u svojim planskim i razvojnim politikama i u mjerama protiv onečišćenja.
Konvencija o zaštiti migratornih vrsta divljih životinja (Bonn, 1979)	
Konvencija o zaštiti migratornih vrsta divljih životinja (Bonska konvencija) jedan je od temeljnih propisa iz područja zaštite prirode, nastao s ciljem očuvanja migratornih vrsta divljih životinja u čitavom području njihove rasprostranjenosti. Konvencija predstavlja okvir unutar kojeg države potpisnice mogu poduzimati mjere zaštite i očuvanja migratornih vrsta i njihovih staništa na globalnoj razini. Konvencija definira tri temeljna načela za zaštitu migratornih vrsta divljih životinja. Nijedno prirotetno područje u SOT-u ne doprinosi direktno ostvarenju tih načela.	
Konvencija o močvarama od međunarodne važnosti, naročito kao staništa ptica močvarica (Ramsar, 1971)	
Konvencija o močvarama od međunarodne važnosti, naročito kao staništa ptica močvarica (Ramsarska konvencija) ima za cilj očuvanje onih područja na Zemlji koja su od presudne važnosti za opstanak mnogih biljnih i životinjskih vrsta i njihovih zajednica od kojih mnoge čovjek koristi i u određenoj mjeri ovisi o njima te kroz mnogostruku korisnu ulogu koju ova područja imaju u životu ljudi. Konvencija definira opće mjere zaštite migratornih ptica močvarica čijem ostvarenju SOT samo indirektno doprinosi kroz prioritetno područje 2.1.	
Konvencija o zaštiti svjetske kulturne i prirodne baštine (Pariz, 1972)	
Konvencija o zaštiti svjetske kulturne i prirodne baštine ima za cilj osigurati, koliko god je moguće, adekvatnu identifikaciju, zaštitu, očuvanje i prezentaciju svjetske baštine. Kulturna i prirodna baština svrstava se u neprocjenjiva i nezamjenjiva dobra, ne samo svake pojedine zemlje već i cjelokupnog čovječanstva. Gubitak bilo kojeg od tih dobara neprocjenjive vrijednosti zbog propadanja ili nestajanja, znači osiromašenje baštine svih naroda svijeta. Zemlje potpisnice obvezuju se osigurati identifikaciju, zaštitu, očuvanje, prezentaciju i prijenos na buduće generacije kulturne i prirodne baštine na svom teritoriju. SOT doprinosi ostvarenju te obveze kroz formiranje inovativnih destinacija koje će moći zaštititi, razviti i promovirati prirodnu baštinu, korištenje lokaliteta UNESCO baštine za motiviranje turističkih dolazaka u manje posjećene destinacije te razvoj kulturnog turizma baziranog na valorizaciji kulturne baštine.	
Strateški cilj / prioritetno područje u SOT-u	**Obveza Konvencije o zaštiti svjetske kulturne i prirodne baštine**
SC 1. Cjelogodišnji i regionalno uravnoteženiji turizam 1.1. Razvoj uravnoteženijeg i uključivog turizma 1.2. Prostorno ravnomjernije raspoređen turistički promet	osigurati identifikaciju, zaštitu, očuvanje, prezentaciju i prijenos na buduće generacije kulturne i prirodne baštine na svom teritoriju

međunarodni ugovor / sporazum	
1.3. Razvoj posebnih oblika turizma i strukturirani razvoj proizvoda	
Nova strategija EU-a za šume do 2030. (2021)	
Prema Novoj strategiji EU-a za šume do 2030., koja je jedna od glavnih inicijativa u okviru europskog zelenog plana, fokus će biti na konkretnim djelovanjima za povećavanje površine i kvalitete šuma u EU-u te jačanje njihove zaštite, obnove i vitalnosti. Strategijom se države članice obvezuju na strogu zaštitu prašuma i starih šuma, obnovu degradiranih šuma i osiguravanje da se njima gospodari na održiv način, s ciljem očuvanja usluge ekosustava koje šume pružaju i o kojima ovisi ljudsko društvo. U svrhu očuvanja bioraznolikosti i podrške u borbi protiv klimatskih promjena, Strategijom se promiče i gospodarenje šumama. Kroz prioritetno područje 1.3 SOT će doprinijeti promicanju nedrvnog biogospodarstva koje se temelji na šumama, uključujući ekoturizam koji predstavlja jedan od vitalnih oblika turizma koji su planirani u okviru razvoja održivog turizma. Kroz prioritetno područje 2.3 SOT predviđa sadnju dodatnih stabala u šumskim, urbanim i periurbanim područjima što će doprinijeti ostvarenju cilja pošumljavanja i ponovnog pošumljavanja bioraznolikih šuma diljem Europske unije.	
Strateški cilj / prioritetno područje u SOT-u	**Ciljevi Nove strategije EU-a za šume do 2030.**
SC 1. Cjelogodišnji i regionalno uravnoteženiji turizam 1.3. Razvoj posebnih oblika turizma i strukturirani razvoj proizvoda	Promicanje nedrvnog biogospodarstva koje se temelji na šumama, uključujući ekoturizam
SC 2. Turizam uz očuvan okoliš, prostor i klimu 2.3. Smanjenje negativnog međuodnosa turizma i klime	Pošumljavanje i ponovno pošumljavanje bioraznolikih šuma

3 Postojeće stanje okoliša

U ovom poglavlju opisano je postojeće stanje sastavnica okoliša i okolišnih tema relevantnih za provedbu SOT, povezani okolišni problemi te mogući razvoj okoliša bez provedbe SOT.

3.1 Klimatske promjene

3.1.1 Opis stanja i dosadašnjih trendova

Na svjetskoj razini klima je jedan od važnih činitelja razvoja turizma te djeluje na turistička kretanja. To dokazuju brojna istraživanja koja iskazuju da turisti daju visoke ocjene destinacijama s povoljnim klimatskim uvjetima te da turisti prilikom odabira destinacije veliku važnost pridaju klimatskim uvjetima.

Praćenje klimatskih varijacija i promjena na području Hrvatske od početka 20. stoljeća provodi se prema podacima dugogodišnjih meteoroloških mjerenja, koja su počela tijekom 19. stoljeća na meteorološkim postajama različitih klimatskih područja.

Prema Izvješću o stanju okoliša u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2013. do 2016. iz 2019. godine trend godišnje količine oborine tijekom 56-godišnjeg razdoblja ukazuje na značajno povećanje u jesen u istočnoj Hrvatskoj, a u središnjoj i gorskoj Hrvatskoj uočava se smanjenje količine oborine u toplom dijelu godine te porast u hladnom. Prema vrijednostima trenda godišnjih i sezonskih količina oborine ne može se govoriti o izraženijim promjenama. Projekcije buduće klime prema scenariju RCP4.5 u odnosu na razdoblje 1971.–2000. godine dobivene klimatskim modeliranjem[8] pokazuju da će se u budućim razdobljima smanjivati srednja godišnja količina oborina u cijeloj Hrvatskoj, osim u sjeverozapadnim dijelovima, a broj sušnih razdoblja će se povećati.

U 56-godišnjem razdoblju jasan je porast srednje godišnje temperature zraka, a ponajviše u ljetnom razdoblju (0,4–0,6°C na deset godina). Godišnje promjene su izraženije u središnjoj i gorskoj Hrvatskoj (0,4–0,5°C na deset godina) nego na obali i u istočnim predjelima (0,2°C na deset godina). U skladu s porastom srednje temperature zraka značajan je i porast broja vrućih dana (dani s maksimalnom dnevnom temperaturom zraka većom ili jednakom 30°C) te smanjenje broja hladnih dana (dani s minimalnom dnevnom temperaturom zraka manjom od 0°C) do 5 dana na 10 godina, ovisno o području. Projekcije buduće klime prema scenariju RCP4.5 u odnosu na razdoblje 1971.–2000. godine dobivene klimatskim modeliranjem[8] pokazuju da će se u budućim razdobljima povećati srednja temperatura zraka u čitavoj Hrvatskoj i to za 1-1,4°C u razdoblju 2011.-2040. i za 1,5-2,2 °C u razdoblju 2041.-2070. Prema istim projekcijama, nastavit će se povećanje broja vrućih dana i smanjenje broja hladnih dana.

Jedan od najvažnijih klimatskih parametara koji djeluje na turistička kretanja je temperatura, koja se u mnogim istraživanjima uzima kao jedini parametar u razmatranje. No, osim temperature važni su i parametri poput temperature zraka, broja

[8] Rezultati klimatskog modeliranja na sustavu HPC VELEbit za potrebe izrade nacrta Strategije prilagodne klimatskim promjenama RH do 2040. i s pogledom na 2070., Dodatak rezultatima klimatskog modeliranja na sustavu HPC VELEbit

sunčanih dana (sunčano zračenje), relativne vlažnosti zraka, brzine i kretanja vjetra te količine oborina[9].

Što se tiče temperature zraka, ona će u razdoblju 2011-2040. porasti u svim sezonama, dok se u razdoblju do 2070. najveći porast srednje temperature zraka očekuje na Jadranu u ljeto i jesen, a nešto manji porast mogao bi biti ljeti u najsjevernijim krajevima i Slavoniji, a u jesen u većem dijelu Hrvatske[9]. U zimi i proljeće je prostorna razdioba porasta temperature obrnuta od one u ljeto i jesen: porast je najmanji na Jadranu a veći prema unutrašnjosti. Što se tiče maksimalne temperature zraka (Tmax), u razdoblju 2011.-2040. projiciran je gotovo jednoličan porast maksimalne temperature u srednjaku ansambla u svim sezonama osim u proljeće. Trend porasta maksimalne temperature u srednjaku ansambla nalazimo i u razdoblju 2041.-2070. Najveći projiciran porast minimalne temperature (Tmin) u srednjaku ansambla do 2040. u zimskim mjesecima je veći od porasta u ostalim sezonama. U razdoblju 2041.-2070. se ponovno najveći porast minimalne temperature očekuje u zimi u kontinentalnom dijelu, te u primorskim krajevima. U svim ostalim sezonama porast će biti nešto manji nego onaj zimski[10].

Promjena fluksa ulazne sunčane energije u razdoblju 2011-2040 nije u istom smjeru u svim sezonama. Dok je zimi u čitavoj Hrvatskoj, a u proljeće u zapadnim krajevima projicirano smanjenje fluksa sunčane energije (negativne vrijednosti), u ljeto i jesen, te u sjevernim krajevima u proljeće, predviđa se porast vrijednosti u odnosu na referentno razdoblje. Zimsko smanjenje fluksa najmanje je na južnim otocima, a najveće u sjevernoj Hrvatskoj. U proljeće se fluks sunčane energije ne bi mijenjao na južnom Jadranu i sjeverozapadnoj Hrvatskoj. U ostalim krajevima sjeverne Hrvatske došlo bi do povećanja, a na ostatku Jadrana i u gorskoj Hrvatskoj fluks bi se smanjio. U ljeto i jesen projiciran je porast fluksa ulazne sunčeve energije u čitavoj Hrvatskoj. Na Jadranu je porast ljeti manji nego u jesen, dok je u sjevernoj Hrvatskoj situacija obrnuta – ljetni porast je veći nego jesenski. S obzirom da su ljetne vrijednosti fluksa sunčane energije vrlo visoke, projicirani porast je relativno zanemariv. U razdoblju 2041.-2070. očekuje se povećanje fluksa ulazne sunčane energije u srednjaku ansambla u svim sezonama, osim u zimi. Porast je najveći u ljeto u gorskoj i središnjoj Hrvatskoj, a najmanji u srednjoj Dalmaciji. Najveće smanjenje fluksa ulazne sunčeve energije, nalazimo zimi u sjevernoj Hrvatskoj[10].

U neposrednoj budućnosti (do 2040.) očekuje se smanjenje relativne vlažnosti u proljeće i ljeto, ali je ovo smanjenje vrlo malo tako da neće bitnije utjecati na ukupnu relativnu vlažnost u ovim sezonama. U zimi je projiciran mali porast relativne vlažnosti u većini krajeva (osim u primorskom pojasu), ali i ovaj porast ne bio donio veću promjenu ukupne vlažnosti zraka. Slično vrijedi i u jesen za istočne krajeve, dok u ostatku zemlje ne bi došlo do promjene relativne vlažnosti. Trendovi promjene relativne vlažnosti slični onima u razdoblju od 2011.-2040. očekuju se i u razdoblju 2041.-2070., ali s malo

[9] Izvještaj o procijenjenim utjecajima i ranjivosti na klimatske promjene po pojedinim sektorima (MZOE, 2017)
[10] Rezultati klimatskog modeliranja na sustavu HPC VELEbit za potrebe izrade nacrta Strategije prilagodne klimatskim promjenama RH do 2040. i s pogledom na 2070. i Akcijskog plana

povećanom amplitudom. Kao i u neposredno budućoj klimi, projicirana promjena relativne vlažnosti oko sredine 21. stoljeća je vrlo mala[11].

Do 2040. srednja brzina vjetra neće se mijenjati u zimi i proljeće, ali će nešto porasti u ljeto na Jadranu. Porast prosječne brzine vjetra osobito je izražen u jesen na sjevernom Jadranu. Mali porast brzine vjetra projiciran je u jesen u Dalmaciji i gorskim predjelima, dok se u ostatku Hrvatske ne očekuje promjena srednje brzine vjetra. U razdoblju 2041.-2070., ne očekuje se promjena srednje brzine vjetra u zimi i u proljeće, osim blagog smanjenja u dijelu sjeverne i u istočnoj Hrvatskoj tijekom zime. U ljeto se nastavlja trend jačanja brzine vjetra na Jadranu, slično kao u ranijem razdoblju. Nešto izraženiji porast srednje brzine vjetra očekuje se u jesen na čitavom Jadranu i u priobalnim područjima, s maksimumom duž zapadne obale Istre[11].

U razdoblju 2011.-2040. projicirana promjena ukupne količine oborine ima različit predznak: dok se u zimi i za veći dio Hrvatske u proljeće očekuje manji porast oborine, u ljeto i u jesen prevladavat će smanjenje količine oborine u čitavoj zemlji. Porast količine oborine najveći je u zimi, u proljeće je porast u zapadnim predjelima još i manji, dok je smanjenje količine oborine u Slavoniji i južnim predjelima zanemarivo. Ljetno smanjene količine oborine je također zanemarivo, a slično je i u jesen u većem dijelu zemlje, osim na krajnjem jugu gdje će smanjenje biti nešto izraženije. U razdoblju 2041.-2070. očekuje se smanjenje količine oborine u svim sezonama osim u zimi. Najveće smanjenje bit će u proljeće u južnoj Dalmaciji, dok će do najvećeg povećanja količine oborine, doći u jesen na otocima srednje Dalmacije[11].

Ranjivost sektora turizma na učinke klimatskih promjena

Glavne promjene klimatskih elemenata koji će djelovati na turistička kretanja odnose se na povećanje temperature, povećanje sunčevog zračenja i smanjenje količina oborina. U Promjene u klimatskim parametrima dovesti će do različitih implikacija na pojedine turističke destinacije, a one mogu biti i pozitivne i negativne. Slična kretanja događat će se na cijelom Mediteranu. Zbog klimatskih promjena sjeverna područja Europe mogla bi postati atraktivnija za odmor tijekom ljetnih mjeseci, a Mediteran i Republika Hrvatska mogli bi ostati privlačni (samo) u ostalom dijelu godine. Zbog klimatskih promjena turistički sektor će biti primoran obogaćivati (diverzificirati) turističku ponudu i nuditi proizvode više kvalitete. Povoljniji klimatski uvjeti na obalnom dijelu Republike Hrvatske u podsezoni i predsezoni mogu pozitivno djelovati na smanjenje sezonalnosti i produžetak sezone. Dijelom se povećavaju mogućnosti za razvoj turizma na planinskom i kontinentalnom području. Turizam je vrlo složena društvena i ekonomska pojava, a obuhvaća ne samo turističke nego i mnoge izvanturističke djelatnosti. Jedan od međusektorskih utjecaja može se iskazati u pomanjkanju oborina, a time i poteškoća sa opskrbom vodom, posebice u ljetnim mjesecima, što se već sada dešava posebice na otocima[12].

[11] Rezultati klimatskog modeliranja na sustavu HPC VELEbit za potrebe izrade nacrta Strategije prilagodne klimatskim promjenama RH do 2040. i s pogledom na 2070. i Akcijskog plana
[12] Izvještaj o procijenjenim utjecajima i ranjivosti na klimatske promjene po pojedinim sektorima (MZOE, 2017)

U tablici u nastavku (Tablica 9) navedeni su očekivani utjecaji promjene klimatskih parametara na turističku destinaciju[13].

Tablica 9. Očekivani utjecaji promjene klimatskih parametara na turističku destinaciju

Utjecaj	Implikacije za turizam
Povećanje temperature	Promijenjena sezonalnost, toplinski udari za turiste, povećani troškovi hlađenja, promjene u flori i fauni, povećanje infektivnih bolesti - opasnost za lokalno stanovništvo i turiste, mogućnost odvijanja turizma u nekim drugim turističkim destinacijama.
Porast razine temperature mora	Smanjivanje ljepote mora, smanjenje bogatstva flore i faune, degradacija u područjima za ronjenje.
Porast razine mora	Uništavanje obalne infrastrukture, gubljenje plažnih područja, veći troškovi za zaštitu od podizanja razine mora.
Smanjenje oborina	Smanjivanje raspoloživosti pitke vode (pogotovo na otocima), povećani problemi sa održavanjem zelenih površina, povećanje intenziteta pojavljivanja požara što će utjecati na smanjenje turističke potražnje.
Smanjenje snježnog pokrivača	Nedostatak snježnog pokrivača za zimske sportske destinacije, povećanje troškova za izradu umjetnog snijega, kraće zimske sezone.
Povećanje frekvencije i intenzitet ekstremnih oluja	Povećani troškovi za osiguranje od ekstremnih vremenskih događaja, razni poslovni izdaci, uništenje turističke infrastrukture.
Povećanje frekvencije jakih oborina u nekim regijama	Poplave u povijesnim, arhitektonskim i kulturnim znamenitostima, štete na turističkoj infrastrukturi, mijenjanje sezonalnosti.
Veći intenzitet i jačina požara	Gubljenje prirodnih atrakcija, štete u turističkoj infrastrukturi.
Promjene u kopnenoj i obalnoj bioraznolikosti	Gubljenje prirodnih atrakcija i raznih biljnih i životinjskih vrsta u destinaciji koji su jednim dijelom biti pokretači turizma.
Promjena vlažnosti (razne erozije)	Gubitak arheološke baštine i prirodnih izvora što negativno utječe na atrakciju destinacije.

Turistički tijekovi u Republici Hrvatskoj formirani su uglavnom zbog sunca i mora. Klimatske promjene mogle bi dovesti do toga da sjevernija područja Europe postanu atraktivnija za odmor tijekom ljetnih mjeseci, dok će Mediteran postati privlačan u ostalim godišnjim dobima. Kao rezultat, masovna kretanja turista iz sjevernih krajeva na Mediteran mogu se smanjiti iz razloga što će ljudi iz sjevernih područja putovati u svoje blisko susjedstvo (dakle isto u sjeverne krajeve). Isto tako, žitelji južne Europe putovati će u sjeverne krajeve kako bi pobjegli od nepovoljnih uvjeta kod svoje kuće. Međutim, unatoč poboljšanju, sjevernu Europu će i nadalje pratiti određeni problemi, kao što su dosta oblačnosti i nedovoljna insolacija, neslanost mora u odnosu na Mediteran i sparna ljeta s niskim osjećajem ugode. Slijedom toga Mediteran će i dalje ostati glavna turistička destinacija u Europi. Za turističku ponudu, njen sadržaj i ciljeve, u svakoj zemlji i destinaciji klima je nadasve značajan činitelj. U slučaju Hrvatske, to nisu samo topla ljeta, more, sunce već i odredišta u unutrašnjosti, također povezana s aktivnostima na otvorenom. Većina rekreacijskih aktivnosti ovise o klimi i klimatskim uvjetima. U nekim slučajevima vrijeme može čak determinirati limite uključenosti turista u određene aktivnosti (npr. otkazivanje određenog putovanja zbog loših vremenskih prilika), kao potrošnju samih turista. U drugim slučajevima klimatski uvjeti mogu utjecati na prirodne resurse koji su veoma važni za turističke aktivnosti. U budućim turističkim pravcima bilo

[13] Izvještaj o procijenjenim utjecajima i ranjivosti na klimatske promjene po pojedinim sektorima (MZOE, 2017)

kakve klimatski uvjetovane promjene, imati će značajne implikacije na receptivne destinacije. Tako se za turiste iz sjeverne i srednje Europe, koji su sada glavni međunarodni turisti a pripadaju i najbrojnijoj skupini turista koji posjećuju Republiku Hrvatsku očekuje da će trošiti više slobodnog vremena u svojoj zemlji ili u susjedstvu, i na taj način prilagođavati svoje putničke modele na destinacije bliže svojim kućama. Promjena ponašanja će uzrokovati proporcionalno višu potražnju za područja sjeverne Europe, proporcionalno manju potražnju za područja južne Europe i neto smanjenje ukupnog broja međunarodnih turista[14].

Osim promjene samih klimatskih parametara na poslovanje turizma već sada djeluju pojedini ograničavajući faktori posebice u vodnom gospodarstvu kada u ljetnim mjesecima, u vrhuncu sezone neki otoci imaju problema sa vodoopskrbom, te su prisiljeni rješavati dopunsku opskrbu vodom drugima načinima (više u poglavlju 3.15.3.1.). Osim navedenog, ranjivost na klimatske promjene može se povezati i s drugim sektorima koji su u međuodnosu s turizmom, a osvrt na relevantne sektore i njihovu ranjivost te odnos sa sektorom turizma daje se u nastavku.

Sektor građevinarstva će u budućnosti imati veliki značaj, a ova djelatnost je već sada značajni dionik razvoja turizma jer se uz njega veže adaptacija i izgradnja turističke infrastrukture. Postojeću i novu infrastrukturu u turizmu trebat će prilagoditi mogućim klimatskim promjenama. Takve investicije zahtijevati će značajna financijska sredstava koja će se dijelom pokrivati iz privatnog sektora, dijelom iz sredstava državnog proračuna i fondova EU. Poljoprivreda je veoma važna za cjelokupno društvo, a turizam može biti jedan od značajnijih pokretača razvoja ove djelatnosti. Novi trendovi u turizmu koji se odnose na održivi razvoj zahtijevaju upotrebu proizvoda koji imaju mali/niski ekološki otisak, dakle onih koji su proizvedeni u lokalnim sredinama na ekološki način. Zbog toga, ali i utjecaja klimatskih promjena poljoprivreda povezana s turizmom bi mogla imati pozitivne efekte na ukupno gospodarstvo. Energetika je veoma važna za turizam. U budućnosti se zbog povećanja temperature očekuje veći pritisak na energetski sektor. Turist koji dolazi u određenu destinaciju očekuje i određeni klimatski komfor. Ukoliko to ne može ostvariti na vanjskom prostoru, u zatvorenom prostoru će to zasigurno očekivati. Zbog povećanja temperature klimatski sistemi intenzivnije će morati rashlađivati zatvorene prostore (hoteli, restorani, prostori u kojima se odvijaju turističke aktivnosti) u kojima najčešće turisti borave. Ovi troškovi predstavljati će značajna financijska sredstva koja će trebati osigurati. Promet omogućava prijevoz turista od mjesta stanovanja do željene turističke destinacije. Kada se promatra budućnost poželjno prometno sredstvo kojim će se dešavati većina turističkih tijekova je željeznički promet. Naime, to je prometno sredstvo koje ima minimalan utjecaj na okoliš, a ukoliko se radi o modernoj infrastrukturi onda se može govoriti i o prijevozu koji ima važne kvalitete i to: brzinu i efikasnost. Vodni resursi se također mogu promatrati kao energent i itekako su važni za normalno odvijanje turističkog prometa. Već sada se u nekim destinacijama u ljetnoj sezoni mogu uočiti problemi sa dostupnošću vode. Sukladno projekcijama u budućnosti se očekuju još jači pritisci na vodne resurse te je potrebno promišljati nove modele osiguranja vode kako u turističke tako i za potrebe lokalnog stanovništva. Industrija koja je povezana s turizmom ostvariti će u budućnosti isto tako pozitivne

[14] Izvještaj o procijenjenim utjecajima i ranjivosti na klimatske promjene po pojedinim sektorima (MZOE, 2017)

efekte. Industrija na sebe veže i na taj način pokreće i sve ostale djelatnosti. Tako npr. drvna industrija, odnosno proizvodnja namještaja u turističke svrhe može imati pozitivne učinke na ukupno gospodarstvo. Osim drvne industrije veoma važna je i prehrambena industrija koja se jednim dijelom bavi preradom i pripremom poljoprivrednih proizvoda za potrebe turizma[15].

Prilagodba klimatskim promjenama

Strategijom prilagodbe klimatskim promjenama Republike Hrvatske do 2040. godine s pogledom na 2070. godinu definirane su sektorske i međusektorske (horizontalne) mjere prilagodbe na temelju općih načela za definiranje mjera, analize postojećeg stanja po sektorima i procjene stupnja ranjivosti i mogućih odgovora na izazove prilagodbe klimatskim promjenama. Mjere prilagodbe ocijenjene su kao mjere srednje, visoke ili vrlo visoke važnosti, a za prioritetne mjere i aktivnosti je identificirana mogućnost financiranja dijela mjera iz sredstava državnog proračuna te Europskih strukturnih i investicijski fondova (ESIF). Mjere prilagodbe i aktivnosti za sektor turizma navedene su u tablici u nastavku (Tablica 10).

Tablica 10. Mjere prilagodbe i aktivnosti za sektor turizma

Mjere	Aktivnosti
Mjere vrlo visoke važnosti	
T-01 Integriranje klimatskih promjena u strategiju razvoja turizma	T-01-01. Produbljivanje spoznaja o utjecaju klimatskih promjena na turizam
	T-01-02. Izrada smjernica za provedbu mjera prilagodbe s ciljem postizanja, između ostalog, i održivog razvoja turizma uz praćenje utjecaja turizma na sastavnice okoliša i prirode
	T-01-03. Izrada planova zaštite turističke infrastrukture od utjecaja klimatskih promjena i vremenskih ekstrema
	T-01-04. Izrada planova izgradnje buduće turističke infrastrukture otpornije na vremenske ekstreme
	T-01-05. Kontinuirano praćenje stanja turističke infrastrukture i evaluacija učinkovitosti i svrsishodnosti provedbe mjera prilagodbe
T-02 Osvješćivanje stručnjaka uključenih u turistički sektor o utjecaju, rizicima i mogućnostima prilagodbe klimatskim promjenama	T-02-01. Organiziranje radionica za relevantne stručnjake u turizmu s ciljem upoznavanja specifičnih klimatskih utjecaja, vjerojatnosti njihova pojavljivanja te mogućnosti prilagodbe
	T-02-02. Izrada edukativnih materijala kojima će se širiti saznanje o utjecajima i rizicima klimatskih promjena i mogućnostima prilagodbe za upravljačke strukture u turizmu
T-03 Jačanje kompetencija učenika srednjih škola i studenata o klimatskim promjenama	T-03-01. Izobrazba o klimatskim promjenama, utjecaju i rizicima te mjerama prilagodbe u turizmu
	T-03-02. Razvoj predmeta/kolegija u srednjim i visokim školama turističkih smjerova o utjecaju i rizicima klimatskih promjena i mjerama prilagodbe u turizmu
T-04 Jačanje otpornosti turističke infrastrukture na različite vremenske ekstreme	T-04-01. Razvoj i provedba specifične destinacijske ponude prilagođene klimatskim i prostornim značajkama
	T-04-02. Izgradnja turističke infrastrukture prilagođene klimatskim promjenama

[15] Izvještaj o procijenjenim utjecajima i ranjivosti na klimatske promjene po pojedinim sektorima (MZOE, 2017)

Mjere visoke važnosti	
T-05 Jačanje otpornosti lokalnih zajednica u sektoru turizma	T-05-01. Procjena razvoja turizma na lokalnoj razini pod utjecajem klimatskih promjena
	T-05-02. Prijedlog mjera prilagodbe i njihova provedba na lokalnim razinama

Na izravne i neizravne učinke budućih klimatskih promjena potrebno je odgovoriti u cilju daljnjeg razvoja turizma. Putem prilagodbe klimatskim promjenama sektor turizma može ublažiti negativne efekte klimatskih promjena, obogatiti turističku ponudu te na taj način učiniti sektor manje ranjivijim u budućim vremenima. Ukoliko se poduzmu određene mjere prilagodbe u budućnosti klimatske promjene mogu dovesti do pozitivnih pomaka u sektoru turizma[16].

Strategijom EU za prilagodbu klimatskim promjenama[17] Europska unija postavlja svoju dugoročnu viziju da do 2050. godine postane klimatski otporno društvo, potpuno prilagođeno neizbježnim utjecajima klimatskih promjena. Strategija ima za cilj ojačati prilagodbene kapacitete EU-a te smanjiti ranjivost na utjecaje klimatskih promjena, u skladu s Pariškim sporazumom i prijedlogom Europskog klimatskog zakona. Cilj strategije je izgradnja društva otpornog na klimu unapređivanjem znanja o klimatskim utjecajima i rješenjima prilagodbe, pojačanim planiranjem prilagodbe i procjenama klimatskih rizika, ubrzavanjem aktivnosti prilagodbe te pomažući jačanju klimatske otpornosti globalno. Strategija određuje tri cilja: 1. Pametnija prilagodba: poboljšanje znanja i upravljanje nesigurnošću (uključujući: Pomicanje granica znanja o prilagodbi, brojnije i kvalitetnije podatke o rizicima i gubicima povezanima s klimom i razvoj platforme Climate-ADAPT kao mjerodavne europske platforme za prilagodbu), 2. Sustavnija prilagodba: Potpora razvoju politika na svim razinama i svim sektorima (uključujući: Poboljšanje strategija i planova prilagodbe, poticanje lokalne, pojedinačne i pravedne otpornosti, uključivanje otpornosti na klimatske promjene u nacionalne fiskalne okvire i promicanje prirodnih rješenja za prilagodbu), 3. Brža prilagodba: Ubrzavanje sveopće prilagodbe (uključujući: Ubrzavanje uvođenja rješenja za prilagodbu, smanjenje rizika povezanog s klimom, suzbijanje razlika u zaštiti klime i osiguravanje dostupnosti i održivosti slatke vode).

Ublažavanje klimatskih promjena

Interakcija između turizma i klimatskih promjena je vrlo izražena. S jedne strane, klima je važan čimbenik razvoja turizma i atraktivnosti turističke destinacije. S druge strane, turizam koji ne počiva na postulatima održivosti ima značajan negativan učinak na klimu i okoliš, budući da pridonosi emisiji stakleničkih plinova koji izazivaju globalno zatopljenje[18].

Turizam je odgovoran za oko 8 % ukupnih emisija CO_2. Najveći generator emisije CO_2 je promet. Utvrđeno je da je 2016. godine promet povezan s turizmom prouzročio 5 % globalnih emisija CO_2, a predviđa se da će emisije CO_2 iz prometa povezanog s turizmom

[16] Izvještaj o procijenjenim utjecajima i ranjivosti na klimatske promjene po pojedinim sektorima (MOZE, 2017)
[17] Stvaranje Europe otporne na klimatske promjene – nova strategija EU-a za prilagodbu klimatskim promjenama (2021)
[18] Nacrt Strategije razvoja održivog turizma do 2030. godine

porasti i predstavljati 5,3 % svih emisija koje će prouzrokovati ljudi u svijetu u 2030. godini. Prema istraživanju TOMAS HRVATSKA 2019 60 % turista u Hrvatsku dolazi automobilom a 20 % avionom. Oba tipa prometa vezuju se uz više razine emisija stakleničkih plinova, što je bitno sagledati u kontekstu planiranja smanjenja doprinosa turizma daljnjem razvoju klimatskih promjena kroz prizmu scenarija daljnjeg razvoja turizma[19].

Kako bi sačuvala temeljne turističke resurse – očuvanu prirodu i okoliš te osigurala dugoročnu održivost turizma, Hrvatska sudjeluje u ublažavanju klimatskih promjena, odnosno smanjenju emisija stakleničkih plinova iz turizma. Dugoročno planiranje i Smanjenje negativnog međuodnosa turizma i klime prije svega treba postići provedbom mjera energetske učinkovitosti i snažnijom implementacijom obnovljivih izvora energije. Turizam je potrebno usmjeravati niskougljičnim rješenjima, uz naglasak na snažniji razvoj onih oblika turizma sa značajno smanjenim ugljičnim otiskom[19].

Strategijom niskougljičnog razvoja Republike Hrvatske do 2030. s pogledom na 2050. godinu određene su mjere i dane smjernice za pojedine sektore. Radi se o sljedećim sektorima: proizvodnja električne energije i topline, proizvodnja i prerada goriva, promet, sektor opće potrošnje, industrija, poljoprivreda, otpad te korištenje zemljišta, prenamjena u korištenju zemljišta i šumarstvo. Za sektor turizma nisu definirane mjere i smjernice, no s obzirom na međuodnos sektora turizma s drugim sektorima, pojedine mjere iz drugih sektora su primjenjive i za sektor turizma. To se prvenstveno odnosi na sektor prometa za koji se, među ostalim, navodi mjera koja uključuje primjenu goriva niske emisije CO_2 što uključuje korištenje električnih i hibridnih vozila, vozila koja koriste prirodni plin i bioplin, ukapljeni naftni plin, vozila koja koriste vodik te korištenje biogoriva. Također, navode se mjere koje uključuju destimulaciju potrošnje dizelskih goriva i uvoza starih dizelskih vozila te promicanje održivog integriranog putničkog i teretnog prometa. U smjernicama za niskougljični razvoj za sektor prometa među ostalim se navodi da je potrebno poticati razvoj integriranog prometa i poticati željeznički promet kako bi postao konkurentan drugim vidovima prometa, potreban je sustavan rad na unaprjeđenju unutarnjih plovnih putova (organizacija, modernizacija flote, obrazovanje, izgradnja infrastrukture, održavanje i sigurnost plovidbe), kao i poboljšanju suradnje sa susjednim zemljama. Potrebno je ispitati mogućnosti za proširenje unutarnjih plovnih putova. Također, navodi se da je potrebno ulagati u razvoj inteligentnih i integriranih urbanih i javnih prometnih sustava koji uključuju razvoj urbane biciklističke infrastrukture, optimiranje gradske logistike u prijevozu tereta, inteligentno upravljanje javnim prometom i parkirnim površinama te poticanje tehničkih inovacija u urbanom prometu s ciljem smanjenja emisija stakleničkih plinova. Posebno je važno osigurati razvoj infrastrukture i mogućnosti za primjenu alternativnih goriva u javnom prometu. Potrebno je nastaviti sustavno provoditi promocije i kampanje s poticanjem transformacije mišljenja i djelovanja stanovnika u smjeru korištenja vidova prometa kojima se smanjuju emisije stakleničkih plinova.

Mjere vezane uz energetiku najbrojnija su skupina s 32 mjere od kojih je 15 relevantno za sektor turizma. Mjere uključuju promoviranje nZEB (nearly zero-energy building) standarda u gradnji javnih i privatnih zgrada te energetsku obnovu višestambenih zgrada

[19] Nacrt Strategije razvoja održivog turizma do 2030. godine

i kuća. Nadalje se planira poticanje sustavnog gospodarenja energijom u uslužnom sektoru, kao i informiranje i obrazovanje u području energetske učinkovitosti i korištenja obnovljivih izvora energije te povećanje kapaciteta za korištenje obnovljivih energenata. Za planirani razvoj cjelogodišnje turističke ponude od posebne su važnosti mjere poticanja korištenja obnovljivih energenata za proizvodnju električne i toplinske energije kao i planiranje sigurnosti opskrbe energijom i energentima, izgradnja i korištenje spremnika energije te razvoj sustava centralne proizvodnje toplinske energije kakav postoji u Zagrebu. S obzirom na to da SOT planira prostorno ravnomjernije raspoređen turistički promet, važne su i mjere razvoja prijenosne elektroenergetske mreže i plinskog transportnog sustava koji je još slabo razvijen u Jadranskoj Hrvatskoj. Konačno, potrebna je i razrada regulatornog okvira za aktivno sudjelovanje korisnika mreže na tržištu električne energije.

Što se tiče sektora opće potrošnje navodi se da je potrebno sektor turizma potaknuti na bržu primjenu politika niskougljičnog razvoja.

Godine 2021. na UN-ovoj konferenciji o klimatskim promjenama (26th UN Climate Change Conference of the Parties (COP26)) službeno je predstavljena Glasgowska deklaracija. Predlaže koordinirani plan za turizam kako bi se podržala globalna obveza prepolovljenja emisija do 2030. godine i postizanja neto nulte emisije do 2050. godine[20].

Više od 450 organizacija postalo je potpisnicama Deklaracije, te se potpisom suglasne provoditi obveze navedene u Deklaraciji, a posebno[20]:

- podržati globalnu obvezu prepolovljenja emisija do 2030. i dostizanja neto nulte emisije što je prije moguće prije 2050. godine,
- isporučiti klimatske akcijske planove u roku od 12 mjeseci od potpisivanja (ili ažuriranja postojećih planova) i implementaciju istih,
- uskladiti planove s pet smjerova Deklaracije (mjera, dekarbonizacija, regeneracija, suradnja, financiranje) kako bi ubrzali i koordinirali klimatske aktivnosti u turizmu,
- na godišnjoj razini javno izvještavati o napretku u postizanju privremenih i dugoročnih ciljeva, kao i o poduzetim radnjama,
- raditi u duhu suradnje, razmjenjujući dobre prakse i rješenja te šireći informacije kako bi se potaknule dodatne organizacije da postanu potpisnici i podržavajući jedni druge kako bi postigli ciljeve što je brže moguće.

Prema najnovijem istraživanju UNWTO/ITF-a, emisije CO_2 u turizmu porasle su za najmanje 60 % u odnosu na razdoblje 2005. do 2016., pri čemu je CO_2 povezan s transportom uzrokovao 5 % globalnih emisija u 2016. godini. Ukoliko ne ubrzamo dekarbonizaciju, emisije CO_2 mogle bi porasti za 25 % ili više do 2030. godine u usporedbi s 2016. godinom[21].

[20] UNWTO, https://www.unwto.org/the-glasgow-declaration-on-climate-action-in-tourism
[21] Glasgow declaration, https://www.oneplanetnetwork.org/sites/default/files/2021-11/GlasgowDeclaration_EN_0.pdf

Svjetska turistička organizacija (UNWTO) objavila je novu viziju globalnog turizma koja se odnosi na oporavak turizma od pandemije COVID-19, u kojoj se navodi da zelena obnova pruža jedinstvenu mogućnost da se taj sektor transformira u skladu s ciljevima Pariškog sporazuma. To bi značilo značajno smanjenje emisija CO_2 i stvaranja otpada, a istodobno i veću inkluzivnost kako bi se čuli glasovi onih koji će biti najviše ugroženi klimatskim promjenama (lokalne zajednice, osobe s invaliditetom, otočne zajednice). Alternativa je daljnje povećanje ranjivosti tih zajednica kroz intenziviranje rizika od poplava i drugih ekstremnih vremenskih uvjeta, rasta morske razine i nesigurnosti opskrbe pitkom vodom i hranom. S obzirom na to da je turizam postao masovna globalna pojava, tranzicija prema neto nultoj emisiji do 2050. godine gotovo je nezamisliva bez da se ubrza transformacija turizma prema održivoj proizvodnji potrošnji i pogledu u kojem će regeneracija ekosustava, bioraznolikost i lokalne zajednice biti ništa manje važne od ekonomske dobiti[22].

3.1.2 Postojeći problemi

Republika Hrvatska već je duže vrijeme izložena negativnim učincima klimatskih promjena koje rezultiraju, među ostalim, i značajnim ekonomskim gubicima. Prema izvještaju Europske agencije za okoliš (EEA) Republika Hrvatska spada u skupinu od tri zemlje, zajedno s Republikom Češkom i Mađarskom, s najvećim udjelom šteta od ekstremnih vremenskih i klimatskih događaja u odnosu na bruto nacionalni proizvod (BNP). Računa se da su ti gubici, u razdoblju od 1980. do 2013. godine, bili oko 2 milijarde i 250 milijuna eura, odnosno u prosjeku oko 68 milijuna eura godišnje. Ovi su gubici značajno porasli tijekom 2014. i 2015. godine (na 2 milijarde i 830 milijuna eura u 2015. godini). Pojedini gospodarski sektori bili su u tom razdoblju značajnije pogođeni. Prema nekim procjenama između 2000. i 2007. godine ekstremni vremenski uvjeti nanijeli su poljoprivrednom sektoru štetu od 173 milijuna eura, dok je suša 2003. godine prouzročila štetu između 63 i 96 milijuna eura energetskom sektoru. Procjenjuje se, također, da je u kolovozu 2003. godine stopa smrtnosti bila za 4 % viša uslijed toplinskog udara. Republika Hrvatska zbog svoje veličine i gospodarske moći može dati samo mali doprinos ublažavanju klimatskih promjena, ali je svejedno izložena značajnom utjecaju negativnih posljedica klimatskih promjena[23].

Interakcija između turizma i klimatskih promjena je vrlo izražena. S jedne strane, klima je važan čimbenik razvoja turizma i atraktivnosti turističke destinacije. Stoga su dionici u turizmu svjesni važnosti očuvanog okoliša i klime za dugoročni razvoj turizma. S druge strane, turizam koji ne počiva na postulatima održivosti ima značajan negativan učinak na klimu i okoliš, budući da pridonosi emisiji stakleničkih plinova koji izazivaju globalno zatopljenje. Turizam je odgovoran za oko 8 % ukupnih emisija CO_2, a najveći generator emisije ugljika je promet[24].

[22] Glasgow declaration, https://www.oneplanetnetwork.org/sites/default/files/2021-11/GlasgowDeclaration_EN_0.pdf
[23] 7. Nacionalno izvješće i treće dvogodišnje izvješće Republike Hrvatske prema Okvirnoj konvenciji Ujedinjenih naroda o promjeni klime (UNFCCC) (MZOE, 2018)
[24] Nacrt Strategije razvoja održivog turizma do 2030. godine

U cijeloj Europi turizam ima obilježje visoke sezonalnosti, pa tako i u Republici Hrvatskoj. Visoka sezona bilježi se u ljetnim mjesecima (lipanj-rujan), a niska sezona u ostalim dijelovima godine, osim razdoblja oko Božića i Nove godine. Klima je veoma važna za većinu oblika turizma koji se vežu na ljetnu i zimsku sezonu i ključni faktor prilikom donošenja odluke o željenoj turističkoj destinaciji je kakvo je vrijeme u mjestu prebivališta turista.

3.1.3 Mogući razvoj okoliša bez provedbe SOT

U Republici Hrvatskoj veći dio turističkih tijekova odvija se u ljetnim mjesecima i to na priobalnom području. Glavni turistički proizvod je sunce i more gdje klima i klimatski parametri imaju veliki utjecaj. Povećanjem temperature može doći do pojave povoljnijih uvjeta u predsezoni (proljeće) i postsezoni (jesen) te će se kupališna sezona produžiti na proljeće i jesen. Na taj način bi se mogao ublažiti trenutni problem hrvatskog turizma – sezonalnost. Uz postojeće proizvode obalna i priobalna Hrvatska morat će obogaćivati svoju ponudu, odnosno razvijati proizvode poput: kulturno-povijesnog turizma, aktivno-odmorišnog turizma, incentive putovanja, wellness i medicinskog turizma, promatranje ptica i divljine, kongresnog turizama, agroturizma, ali i proizvoda u zatvorenom i klimatiziranom prostoru koji se mogu koristiti tijekom najvećih vrućina[25].

S obzirom na do da će se konkurencija između obalnih i kupališnih destinacija na cijelom Mediteranu (pa tako i u RH) povećati kako se klimatski uvjeti na sjeveru Europe budu poboljšavali, turistički će sektor biti primoran obogaćivati turističku ponudu i nuditi proizvode više kvalitete, a čime će ostvarivati i bolje ekonomske učinke. Trenutni turistički tijekovi gdje se turisti iz sjeverne Europe u ljetnim mjesecima sele na jug Europe bi se mogli jednim dijelom promijeniti. No, sva predviđanja kažu da će Mediteranska regija i dalje ostati najpopularnija destinacija za kupališni turizam[26].

Povećanje temperature u ljetnoj sezoni može donijeti nove prilike za razvoj turizma na planinskom području Republike Hrvatske. U ljetnoj sezoni, pred i pod sezoni ovo područje može postati posebno interesantno turistima koji žele imati klimatski komfor i ugodan boravak. No, ukoliko se to područje želi ozbiljnije uključiti u turističku ponudu morati će razvijati i turističku ponudu poput razvoja malih obiteljskih hotela, ponude koja se temelji na prirodnim ljepotama, aktivnom odmoru (razne planinarske staze, biciklističke staze). Trenutno, zimski turizam ovog područja nije dovoljno razvijen tako da povećanje temperature i gubitak snježnog pokrivača neće donijeti značajnije negativne učinke, već bi uz mjere prilagodbe moglo donijeti i pozitivne efekte. Osim nabrojanih područja i kontinentalni dio Republike Hrvatske imati će tijekom godine, osim ljeta, povoljnije klimatske prilike. Ovo područje ima bogatu biološku raznolikost, značajne kulturno-povijesne znamenitosti te ostale turističke atraktivnosti koje bi mogle privlačiti znatno veći broj turista. Ukoliko razvije turističku ponudu u gradovima i na ruralnim područjima mogao bi bilježiti pozitivne pomake. Urbani, zdravstveni, agroturizam ili seoski turizam,

[25] Nacrt Strategije razvoja održivog turizma do 2030. godine, Analiza stanja

[26] 7. Nacionalno izvješće i treće dvogodišnje izvješće Republike Hrvatske prema Okvirnoj konvenciji Ujedinjenih naroda o promjeni klime (UNFCCC) (MZOE, 2018)

razni oblici welness ponude, proizvodi su koji bi mogli privući veći broj turista na ovom području[26].

Gubitak bioraznolikosti (kao posljedica klimatskih promjena) opasno bi ugrozio eko-turističke atrakcije. Propast krhke bioraznolikosti krških sustava doveo bi do smanjenja broja posjeta turista zaljubljenika u prirodu. Nadalje, promjene koje se tiču brojnosti komaraca i drugih nametnika mogle bi neka područja koja se ističu bioraznolikošću i prirodne znamenitosti učiniti manje atraktivnima. Moguća je i smanjena vizualna privlačnost nekih lokacija.

Slijedom navedenog, jasno je kako klima i klimatske promjene imaju veliki utjecaj na sektor turizma, a u isto vrijeme sektor turizma ima veliki utjecaj na klimu (te posljedično i na ostale sastavnice okoliša) zbog emisija stakleničkih plinova i intenziviranja klimatskih promjena. Bez provedbe SOT koja naglasak stavlja na održivi razvoj sektora može se očekivati nastavak dosadašnjeg trenda emisija stakleničkih plinova iz sektora turizma što se negativno odražava na sve sastavnice okoliša, a time posljedično i problemi u samom sektoru zbog manjka aktivnosti prilagodbe novim klimatskim uvjetima. Ovdje je bitno naglasiti kako niskougljični razvoj sektora turizma mora biti popraćen niskougljičnim razvojem i brojnih drugih sektora (promet, energetika, poljoprivreda i dr.) kako bi se smanjile globalne antropogene emisije stakleničkih plinova i smanjio intenzitet klimatskih promjena.

3.2 Zrak

3.2.1 Opis stanja i dosadašnjih trendova

Uredbom o određivanju zona i aglomeracija prema razinama onečišćenosti zraka na teritoriju Republike Hrvatske (NN 1/14), područje RH podijeljeno je na pet zona i četiri aglomeracije. Podjela je izrađena s obzirom na prostornu razdiobu emisija onečišćujućih tvari, zadane kriterije kakvoće zraka, geografska obilježja i klimatske uvjete koji su značajni za praćenje kvalitete zraka.

Promišljenim planiranjem zahvata u okolišu, propisivanjem odgovarajućih uvjeta zaštite zraka, praćenjem i izvješćivanjem o kvaliteti zraka te izgradnjom i jačanjem institucionalnih, organizacijskih i stručnih kapaciteta nastoji se postići što bolja kvaliteta zraka u Hrvatskoj. Unaprjeđena je kvaliteta mjerenja i podataka putem referentnih laboratorija sukladno Zakonu o zaštiti zraka (NN 127/19) te je osigurana usporedivost podataka prilikom njihove razmjene s Europskom agencijom za okoliš i Europskom komisijom. Ujedno je na taj način omogućena i učinkovita provedba praćenja kvalitete zraka, osiguran kontinuitet rada prvenstveno državne mreže kao i ciljana kvaliteta podataka te pravovremeno izvješćivanje javnosti. Posljednjih godina postignut je napredak u provođenju mjera i instrumenata za zaštitu zraka, no opadajući trendovi emisija velikim dijelom uzrokovani su i utjecajem smanjenja gospodarskih aktivnosti.

Kvaliteta zraka se određuje prema nekoliko karakterističnih skupina onečišćivača. To su tvari koje uzrokuju zakiseljavanje, eutrofikaciju i stvaranje prizemnog ozona (SO_2, NO_x, HOS hlapivi i organski spojevi te NH_3), lebdeće čestice (PM_{10}, $PM_{2.5}$), teški metali (Pb, Hg, Cd), postojane organske onečišćujuće tvari (policiklički aromatski ugljikovodici,

policiklički dibenzodioksini/policiklički dibenzofurani, heksaklorbenzen i poliklorirani bifenili) te prizemni ozon (O_3). Ocjena sukladnosti s okolišnim ciljevima zona i aglomeracija po onečišćujućim tvarima za 2020. godinu dana je u tablici u nastavku (Tablica 11)[27].

Tablica 11. Ocjena sukladnosti s okolišnim ciljevima zona i aglomeracija po onečišćujućim tvarima za 2020. godinu (MINGOR, 2021)

ocjena sukladnosti s okolišnim ciljevima po onečišćujućim tvarima za 2020. godinu
sumporov dioksid (SO_2)
Sve zone i aglomeracije su sukladne s graničnom vrijednošću za 1-satne i graničnom vrijednošću za 24-satne koncentracije SO_2 s obzirom na zaštitu zdravlja ljudi (I kategorija kvalitete zraka). U 2020. godini sve zone su sukladne s kritičnim razinama za srednju godišnju vrijednost i zimsku srednju vrijednost koncentracija SO_2 obzirom na zaštitu vegetacije (I kategorija kvalitete zraka).
dušikov dioksid (NO_2)
Sve zone i aglomeracije su sukladne s graničnom vrijednošću za 1-satne koncentracije i graničnom vrijednošću za srednju godišnju vrijednost koncentracija NO_2 s obzirom na zaštitu zdravlja ljudi (I kategorija kvalitete zraka). U 2020. godini su sve zone sukladne s kritičnom razinom za srednju godišnju vrijednost koncentracija NO_x s obzirom na zaštitu vegetacije.
lebdeće čestice (PM_{10})
Aglomeracija Zagreb, aglomeracija Osijek i Industrijska zona su nesukladne s graničnom vrijednošću za 24-satne koncentracije PM_{10} s obzirom na zaštitu zdravlja ljudi (II kategorija kvalitete zraka). Sve ostale aglomeracije i zone su sukladne s graničnom vrijednošću za 24-satne koncentracije i graničnom vrijednošću za srednju godišnju vrijednost koncentracija PM_{10} s obzirom na zaštitu zdravlja ljudi (I kategorija kvalitete zraka).
lebdeće čestice ($PM_{2,5}$)
Industrijska zona je nesukladna s graničnom vrijednošću za srednju godišnju vrijednost $PM_{2,5}$ s obzirom na zaštitu zdravlja ljudi (II kategorija kvalitete zraka). Sve ostale zone i aglomeracije (izuzev aglomeraciju Osijek) su sukladne s graničnom vrijednošću za srednju godišnju vrijednost $PM_{2,5}$ s obzirom na zaštitu zdravlja ljudi. Za aglomeraciju Osijek nije dana ocjena sukladnosti zbog nepostojanja mjerenja i nemogućnosti primjene objektivne procjene.
prizemni ozon (O_3)
Zona Istra i zona Dalmacija su nesukladne s ciljnom vrijednošću za 8-satni pomični prosjek koncentracija O_3 (usrednjeno na tri godine) s obzirom na zaštitu zdravlja ljudi (II kategorija kvalitete zraka). Sve ostale aglomeracije i zone su bile sukladne s ciljnom vrijednošću za 8-satni pomični prosjek koncentracija O_3 (usrednjeno na tri godine) s obzirom na zaštitu zdravlja ljudi. Objektivnom/ekspertnom procjenom, ali na osnovi rezultata mjerenja s mjerne postaje Rijeka2 kao najbliže gradske/pozadinske mjerne postaje s najsličnijim meteorološkim uvjetima, ocijenjeno je da je aglomeracija Split nesukladna s ciljevima zaštite okoliša odnosno da je prekoračen dugoročni cilj za prizemni ozon. Ocjenu sukladnosti s ciljnom vrijednošću u aglomeraciji Split nije bilo moguće provesti zbog neprovođenja mjerenja i nemogućnosti primjene objektivne/ekspertne procjene. Zona Dalmacija je nesukladna s ciljnom vrijednošću za AOT40 s obzirom na zaštitu vegetacije, dok su zone Kontinentalna Hrvatska i Lika, Gorski kotar i Primorje ocjenjene sukladne s ciljnom vrijednošću za AOT40. Objektivnom procjenom je ocijenjeno da su sve zone nesukladne s dugoročnim ciljem za prizemni ozon s obzirom na zaštitu vegetacije.
ugljikov monoksid (CO)

[27] Izvješće o praćenju kvalitete zraka na teritoriju Republike Hrvatske za 2020. godinu, MINGOR, studeni 2021.

ocjena sukladnosti s okolišnim ciljevima po onečišćujućim tvarima za 2020. godinu
Sve zone i aglomeracije su sukladne s graničnom vrijednošću za maksimalne dnevne 8-satne vrijednosti koncentracija CO s obzirom na zaštitu zdravlja ljudi (I kategorija kvalitete zraka).
benzen
Sve zone i aglomeracije su sukladne s graničnom vrijednošću za srednju godišnju vrijednost koncentracija benzena s obzirom na zaštitu zdravlja ljudi (I kategorija kvalitete zraka).
Pb u PM_{10} , Cd u PM_{10}, As u PM_{10} , Ni u PM_{10}
Sve zone i aglomeracije su sukladne s graničnom i ciljnim vrijednostima za srednje godišnje vrijednosti koncentracija Pb u PM_{10}, Cd u PM_{10}, As u PM_{10} i Ni u PM_{10} s obzirom na zaštitu zdravlja ljudi (I kategorija kvalitete zraka).
Benzo(a)piren u PM_{10} (B(a)P u PM_{10})
Aglomeracija Zagreb i Industrijska zona (Sisak) su nesukladne s ciljnom vrijednošću za srednju godišnju vrijednost B(a)P u PM_{10} obzirom na zaštitu zdravlja ljudi (II kategorija kvalitete zraka). Za sve ostale aglomeracije i zone nije dana ocjena sukladnosti s ciljnom vrijednošću B(a)P u PM_{10} zbog nepostojanja mjerenja i nemogućnosti primjene objektivne procjene.

Prema odredbama Zakona o zaštiti zraka ako u određenoj zoni ili aglomeraciji razine onečišćujućih tvari u zraku prekoračuju bilo koju graničnu vrijednost, donosi se akcijski plan za poboljšanje kvalitete zraka za tu zonu ili aglomeraciju, kako bi se u što kraćem mogućem vremenu osiguralo postizanje graničnih vrijednosti. Izradu akcijskog plana osigurava nadležno upravno tijelo jedinice lokalne samouprave (JLS) odnosno Grada Zagreba i to najkasnije u roku od dvije godine od kraja godine u kojoj je utvrđeno prekoračenje.

U periodu od 2013. do 2022. godine izrađeni su akcijski planovi za poboljšanje kvalitete zraka u jedinicama lokalne samouprave navedene u tablici u nastavku (Tablica 12).

Tablica 12. Izrađeni akcijski planovi za poboljšanje kvalitete zraka

jedinica lokalne samouprave	onečišćujuća tvar
Zagreb	PM_{10}, B(a)P, $PM_{2,5}$, NO_2, O_3
Velika Gorica	$PM_{2,5}$
Kutina	PM_{10}, NH_3
Sisak	PM_{10}, Benzo(a)piren
Slavonski Bord	$PM_{2,5}$, H_2S
Osijek	PM_{10}
Rijeka	O_3
Bakar	SO_2, H_2S, PM_{10}
Vinkovci	PM_{10}, $PM_{2,5}$
Viškovo	H_2S
Kostrena	H_2S

Problem onečišćenja zraka lebdećim česticama (PM) i dalje je izražen u naseljenim područjima kontinentalnog dijela Hrvatske u zimskim mjesecima, tj. u aglomeracijama Zagrebu i Osijeku te Industrijskoj zoni (Kutini, Sisku i Slavonskom Brodu), u hladnijem

dijelu godine, dok je onečišćenje prizemnim ozonom (O_3) izraženije u priobalju Hrvatske i u ljetnim mjesecima.

Naglašavamo da poboljšanje kvalitete zraka nije uvijek u skladu sa smanjenjem antropogenih emisija (emisije koje nastaju ljudskim aktivnostima). Razlozi koji tome doprinose su kompleksni, naime ne postoji jasan linearan odnos između smanjenja emisija i koncentracija onečišćujućih tvari u zraku, zatim raste prijenos onečišćujućih tvari zrakom na velike udaljenosti iz drugih zemalja, itd.

Europski revizorski sud je u 2018. godini objavio izvještaj o rezultatima revizije CAFE direktive (Clean Air For Europe) odnosno koliko je djelotvorna njezina provedba. Naime CAFE direktiva je krovna direktiva koja regulira pitanja zaštite zraka pa tako i Planova za poboljšanje kvalitete zraka. Neke od zaključaka i preporuka iz navedenog dokumenta navodimo u nastavku s obzirom da i Hrvatska i gradovi u Hrvatskoj od 2013. do 2019. godine bilježe ista prekoračenja. Prema Revizorskom sudu tri su glavna razloga koja umanjuju djelotvornost Planova:

1. mjere u planovima nisu bile usmjerene i brzo provedive u područjima na kojima su izmjerene najviše koncentracije;
2. mjere nisu dale značajne rezultate u kratkom roku jer su nadilazile ovlasti lokalnih tijela odgovornih za njihovo provođenje; te
3. nisu sadržavale procjene troška ni izvore financiranja[28].

3.2.2 Postojeći problemi

Napori da se smanje emisije onečišćujućih tvari u zrak daju rezultate, no i dalje je dio populacije, osobito u urbanim sredinama, izložen prekomjernom onečišćenju zraka, a povećane razine onečišćujućih tvari i dalje predstavljaju prijetnju ekosustavima. Onečišćeni zrak je kompleksan problem koji zahtijeva dugoročnu strategiju te suradnju svih razina vlasti u raznim područjima (transport, energija, poljoprivreda, itd.) te gospodarsko-ekonomskog sektora.

Prema Gothenburškom protokolu kojim su propisane nacionalne emisijske kvote, Hrvatska je 2018. godine ispunila ciljeve za emisije SO_2 i NO_X. Ipak, nije ispunjen cilj za NH_3, jer su emisije bile iznad protokolom navedene kvote od 30 kt. Ovo je prekoračenje posljedica promjene načina proračuna emisija NH_3. U razdoblju od 1990. do 2018. godine emisije SO_2 smanjivane su kontinuirano, ukupno za 93,8 %, a osnovni razlog je prelazak sa visoko-sumpornih na nisko-sumporna goriva. Emisije NO_X također su u odnosu na 1990. godinu bile u opadanju (za 53 %). Dominantni izvor NO_X je izgaranje goriva u energetici, osobito u cestovnom prometu, a emisije su smanjene zbog uvođenja katalizatora i strožih standarda za emisije iz cestovnih vozila. U istom su razdoblju emisije NH_3 smanjene za 34 %, a glavni izvor je sektor poljoprivrede s udjelom od 82 %.

Problem onečišćenja zraka lebdećim česticama i dalje je izražen u naseljenim područjima u kontinentalnom dijelu Hrvatske. U razdoblju od 2013. do 2018. godine u

[28] Izvješće o praćenju kvalitete zraka na teritoriju Republike Hrvatske za 2019. godinu, MINGOR, Zagreb, listopad 2020.

aglomeracijama Zagrebu i Osijeku te u većim gradovima industrijske zone Sisku, Kutini i Slavonskom Brodu prekoračene su dnevne granične vrijednosti u svim godinama.

Tvari koje uzrokuju zakiseljavanje i eutrofikaciju (SO_2, NO_x i NH_3) negativno utječu na vodene ekosustave i šume, jer snižavaju pH vrijednost vode i tla što za posljedicu ima povećanje rizika od erozije tla, oštećenje šuma, kao i smanjenu bioraznolikosti[29].

Hrvatska je zbog svog zemljopisnog položaja, odnosno daljinskog transporta prizemnog ozona i njegovih prekursora s područja zapadne Europe kao i meteoroloških uvjeta (suhi i vrući ljetni dani s puno sunčevog zračenja) izložena pojavama povremenih epizodnih povišenih koncentracija prizemnog ozona na gotovo cijelom području države. Prizemni ozon nastaje složenim fotokemijskim reakcijama uz prisustvo plinova prekursora kao što su: NO_x, NMHOS, CO i CH_4 te zato spada u skupinu sekundarnih onečišćivača. S obzirom da ima jako oksidirajuća svojstva, štetan je za sav živi svijet te predstavlja značajan problem, osobito u područjima s izraženom fotokemijskom aktivnosti kao što je područje Mediterana.

Povećan pritisak na kvalitetu zraka uzrokovan turizmom očituje se kroz povećanje prometa (najviše zračnog, cestovnog i pomorskog) ponajviše tijekom ljetne sezone. Prema dokumentu Privremeni pregled značajnijih vodnogospodarskih pitanja – 2019. (listopad 2020.) izrađenom od strane Hrvatskih voda za potrebe izrade Plana upravljanja vodnim područjima 2022.-2027., povećanje prosječnog ljetnog prometa u odnosu na prosječni godišnji dnevni prosjek na državnim cestama iznosi oko 30 %, dok je na županijskim cestama uočeno povećanje od 20 %.

Povećane koncentracije CO_2 u atmosferi mogu uzrokovati porast kiselosti morske vode, a mogući krajnji učinci ovakvih promjena na morske ekosustave još uvijek nisu dovoljno poznati. Ekologija morskog područja je delikatan mehanizam i nagle promjene uzrokovane klimatskim promjenama mogu uvelike utjecati na nju. Ovakve promjene se također mogu odraziti i na turistički sektor Hrvatske koji se uvelike oslanja na privlačnost svojih ekosustava[30].

U vrijeme pandemije (2020. i 2021.), zbog ograničenja u kretanju, gustoća prometa se smanjila. Također, početkom 2020. godine, na snagu su stupila nova pravila o udjelu sumpora u ispušnim plinovima plovila (Međunarodna pomorska organizacija (IMO - agencija Ujedinjenih naroda odgovorna za regulaciju brodarstva, zaslužna je za najvažniju globalnu povelju o zaštiti od brodskog zagađenja MARPOL, čiji je dio i pravilo o smanjenju udjela sumpora IMO 2020). Cilj je smanjiti emisije sumporovih spojeva za 77% te prepoloviti brojke koje su vezane za ispušne plinove brodova. Prema novim pravilima, kruzeri smiju koristiti goriva s najviše 0,5% sumpora, tokom cijelog putovanja, kakva su pravila ranije vrijedila samo za pristajanje u lukama[31]. Također, i Europska unija je već 2016. donijela direktivu u kojoj se spominje navedeno smanjenje od 1. siječnja 2020. (DIREKTIVA (EU) 2016/802 EUROPSKOG PARLAMENTA I VIJEĆA od 11. svibnja 2016. o smanjenju sadržaja sumpora u određenim tekućim gorivima).

[29] Okoliš na dlanu I-2020, MINGOR, 2020.
[30] Izvješće o društvenom razvoju Hrvatska 2008: Dobra klima za promjene, Klimatske promjene i njihove posljedice na društvo i gospodarstvo u Hrvatskoj (UNDP, 2008)
[31] https://odgovorno.hr/, https://www.imo.org/en/MediaCentre/HotTopics/Pages/Sulphur-2020.aspx

3.2.3 Mogući razvoj okoliša bez provedbe SOT

Onečišćeni zrak je kompleksan problem koji zahtjeva dugoročnu strategiju te suradnju svih razina vlasti, različitih ministarstava (promet, energija, poljoprivreda) te gospodarskog sektora. S obzirom na to da onečišćen zrak ne poznaje državne granice, učinkovita politika zaštite zraka moguća je samo djelovanjem na globalnoj i europskoj, kao i na regionalnim i nacionalnim razinama, pri čemu se politikama i ciljanim aktivnostima nastoje smanjiti emisije koje su rezultat ljudskog djelovanja. Bez provedbe SOT, može se očekivati da će se politika zaštite zraka na svim razinama u cilju smanjenja emisija onečišćujućih tvari u zrak provoditi i dalje.

Revizorski sud kao i EEA smatraju da je obavještavanje javnosti jedan od ključnih elemenata u rješavanju problema onečišćenja zraka i smanjenju njegovih štetnih učinaka, a WHO naglašava da će „poboljšanje transparentnosti i dijeljenje kvalitetnih informacija sa širom javnosti u gradovima dodatno osnažiti ljude za produktivno sudjelovanje u procesima donošenja odluka“. Lokalno je djelovanje važno, ali je za njega potrebna javna osviještenost: samo ako su građani dobro informirani, mogu sudjelovati u relevantnoj politici i prema potrebi djelovati te također promijeniti vlastito ponašanje[32].

U rujnu 2019. godine donesen je Program kontrole onečišćenja zraka za razdoblje od 2020. do 2029. godine (NN 90/2019) na osnovi članka 19. Uredbe o nacionalnim obvezama smanjenja emisija određenih onečišćujućih tvari u zraku u Republici Hrvatskoj (NN 76/2018) i Smjernica za izradu i provedbu nacionalnih programa kontrole onečišćenja zraka država članica koje je dala Europska komisija s ciljem ispunjavanja obveza manjenja emisija onečišćujućih tvari u zraku i to: sumpornog dioksida, dušičnih oksida, nemetanskih hlapivih organskih spojeva, amonijaka i sitnih lebdećih čestica u razdoblju 2020. - 2029., ali i nakon 2030. godine. Takvim bi se ograničavanjem antropogenih emisija određenih onečišćujućih tvari u zraku ostvario napredak u postizanju razina kvalitete zraka koje ne dovode do značajnih negativnih učinaka i rizika za ljudsko zdravlje i okoliš.

Navedenim Programom je u kontekstu smanjenja onečišćenja zraka prometom definirana mjera prema postojećim politikama i mjerama MTR-P-1*: Integracija mjera za smanjenje emisija onečišćujućih tvari u planske dokumente i projekte iz cestovnog prometa*. U Programu je navedeno niz mjera za smanjenje emisija iz sektora prometa koje se provode na nacionalnoj razini, dok istovremeno, JLP(R)S izrađuju i provode lokalne (regionalne) planove i programe za energetsku učinkovitost, obnovljive izvore, zaštitu zraka te ublažavanje i prilagodbu klimatskim promjenama kao i master planove za održivi prometni razvoj. Cilj mjere je integrirati aktivnosti za smanjenje emisija onečišćujućih tvari u područjima gdje je narušena kvaliteta zraka u nacionalne, regionalne i lokalne planove i programe i projekte koji utječu na emisije u sektoru cestovnog prometa. Ova mjera uključuje razne načine za promicanje smanjenje broja vozila u urbanim područjima koja nemaju I. kategoriju kvalitete zraka, a ključni izvor emisija je sektor cestovnog prometa.

[32] Onečišćenje zraka: naše zdravlje još uvijek nije dovoljno zaštićeno, Tematsko izvješće br. 23, Europski Revizorski sud, 2018.)

U Strategiji niskougljičnog razvoja republike Hrvatske do 2030. s pogledom na 2050. godinu („Narodne novine“, br. 63/2021) navodi se kako se hrvatsko gospodarstvo nalazi u procesu strukturne transformacije iz gospodarstva ovisnog o domaćoj potražnji i građevinskim ulaganjima, u međunarodno konkurentno, izvozno orijentirano gospodarstvo u čemu važnu ulogu ima i sektor turizma. Smjernice za niskougljični razvoj do 2030. godine navode kako je sektor turizma potrebno potaknuti na bržu primjenu politika niskougljičnog razvoja. Politike i mjere za niskougljični razvoj u sektoru poljoprivrede također navode mjeru vezanu za istraživanje, razvoj i poticanje lokalne i regionalne povezanosti proizvođača poljoprivrednih proizvoda i turističkog sektora. S obzirom da je Republike Hrvatska snažan turistički recipijent s velikim potencijalom za ruralni i ekološki turizam, potrebno je potaknuti povezivanje lokalne turističke ponude, prerađivača i lokalnih proizvođača. Korištenjem ekološkog načina poljoprivredne proizvodnje i turističke potražnje kroz ruralni i ekološki turizam te smanjenjem emisija uslijed transporta, skladištenja i obrade poljoprivrednih proizvoda daleko od mjesta proizvodnje, može se očekivati smanjenje emisije stakleničkih plinova.

3.3 Vode i more

Teritorij Republike Hrvatske hidrografski pripada slivu Jadranskog mora i slivu Crnog mora i podijeljen je na dva vodna područja: vodno područje rijeke Dunav (VPD) i Jadransko vodno područje (JVP). Pregled stanja vodnih tijela napravljen je temeljem dokumenta Izvješće o izvršenju plana upravljanja vodnim područjima 2016.-2021. (Hrvatske vode, 2020).

3.3.1 Kopnene i podzemne vode

3.3.1.1 Opis stanja i dosadašnjih trendova

Stanje rijeka

Biološki elementi kakvoće

Biološki elementi kakvoće prema programu monitoringa mjere se najmanje jedan put u tri godine. Analizom rezultata monitoringa utvrđeno je da monitoring bioloških elemenata kakvoće u promatranom razdoblju nije proveden na 17 % postaja. U odnosu na 2015. godinu broj postaja na kojima se prate biološki pokazatelji povećao se s 82 postaje (15 %) u 2015. godini na 452 postaje (83 %) do 2018. godine. Rezultati monitoringa bioloških elemenata kakvoće prikazuju sljedeće:

- Trajno najmanje dobro stanje u svim godinama od 2015. - 2018. zabilježeno je na oko 15 % monitoring postaja.
- Poboljšanje stanja u 2018. godini u odnosu na prethodne godine utvrđeno je na oko 8 % postaja. Biološki elementi koji ukazuju na umjereno, loše ili vrlo loše stanje najčešće su makrozoobentos i makrofiti. Oni indiciraju opterećenja u slivu uslijed opće degradacije staništa ili organskog opterećenja.

- Dobro stanje, koje nije ispitivano nakon 2015. godine, zabilježeno je na tri monitoring postaje, a na jednoj (Delnički potok, most prije utoka u Kupicu) stanje je iz vrlo dobrog u 2016. godini prešlo u dobro u 2018. godini.
- Trajno umjereno, loše ili vrlo loše stanje zabilježeno je na 55 % postaja, što indicira da mjere smanjenja onečišćenja ili/i hidromorfološkog opterećenja nisu provedene u zadovoljavajućem opsegu.
- Pogoršanje stanja u zadnjoj godini ispitivanja pojedine postaje u odnosu na prethodne godine ispitivanja gdje je bilo postignuto dobro stanje utvrđeno je na 5 % postaja. Biološki pokazatelj koji ukazuje na umjereno, loše ili vrlo loše stanje najčešće su makrofiti, koji indiciraju opterećenja u slivu zbog opće degradacije staništa.
- Umjereno ili loše stanje, koje nije ispitivano nakon 2015. godine, zabilježeno je na 7 postaja, a biološki elementi koji ukazuju na njega su makrozoobentos i fitobentos.
- Vrlo dobro stanje u 2018. godini utvrđeno je na 2 postaje, ali se kod njih javlja velika razlika u stanjima u odnosu na prethodne godine, koje je bilo vrlo loše.

Fizikalno-kemijski elementi kakvoće

Analizom rezultata monitoringa fizikalno-kemijskih i kemijskih elemenata kakvoće utvrđeno je da je monitoring obavljen na 99 % postaja. Na svega 4 postaje od ukupno 544 nije obavljeno niti jedno mjerenje u razdoblju od 2016. - 2018. U odnosu na 2015. godinu broj postaja na kojima se prate fizikalno - kemijski pokazatelji povećao se za 52 postaje do 2018. godine. Rezultati monitoringa fizikalno - kemijskih pokazatelja ukazuju na sljedeće:

- Trajno najmanje dobro stanje u svim godinama od 2016. - 2018. zabilježeno je na 37 % monitoring postaja.
- Poboljšanje stanja u 2018. godini u odnosu na prethodne godine utvrđeno je na 13 % postaja. Poboljšanje stanja u dobro vidljivo je u 2018. godini na 68 postaja, dok je na jednoj (Korana Bogovolja) poboljšanje stanja vidljivo u 2016. godini, jer u 2017. i 2018. godini nisu rađene analize.
- Dobro stanje, koje nije ispitivano nakon 2015. godine, utvrđeno je na dvije monitoring postaje Sava, Drenja i Gerovčica, Mali Lug.
- Trajno umjereno, loše ili vrlo loše stanje od 2016. do 2018. godine zabilježeno je na 38 % postaja, što indicira da mjere smanjenja onečišćenja ili/i hidromorfološkog opterećenja na tim postajama nisu provedene u zadovoljavajućem opsegu. U trajno umjerenom, lošem ili vrlo lošem stanju nalazi se podjednaki broj postaja kao i u trajno najmanje dobrom stanju.
- Pogoršanje stanja u umjereno ili loše stanje u 2018. godini, u odnosu na prethodne godine (od 2015. - 2017. godine), kad je u najmanje jednoj od navedenih godina bilo postignuto dobro ili vrlo dobro stanje, zabilježeno je na 11 % postaja.

- Vrlo dobro ili dobro stanje u 2018. godini zabilježeno je na 5 postaja, ali se kod njih javlja veće variranje stanja u prethodnim godinama.
- Na samo jednoj postaji (Orljava, ušće) od 2015. - 2018. godine nije bilo mjerenja fizikalno - kemijskih pokazatelja.

Osim na ukupno 544 mjerne postaje koje su u ovdje prikazane u procjeni ekološkog stanja voda, sustavni monitoring obavlja se na još 167 postaja, na kojima od 2015. - 2018. godine nije proveden monitoring bioloških pokazatelja. Na većem dijelu tih postaja biološki monitoring nije niti planiran zbog namjene postaja (primjerice izvorišta na kojima se monitoring bioloških pokazatelja ne obavlja). Na tih 167 mjernih postaja ne može se odrediti ekološko stanje (zbog nedostatka podataka o biološkoj komponenti ocjene ekološkog stanja), već se stanje određuje isključivo prema fizikalno - kemijskim elementima kakvoće. Na svim postajama u razdoblju od 2015. - 2018. godine obavljeno je barem jedno mjerenje. Rezultati monitoringa fizikalno - kemijskih pokazatelja objedinjeni su za razdoblje 2016. - 2018. godine. U odnosu na 2015. godinu broj postaja na kojima se prate fizikalno - kemijski pokazatelji povećao se za 114 postaja u razdoblju 2016. - 2018. godine, što predstavlja povećanje od 68 %.

Rezultati monitoringa fizikalno - kemijskih pokazatelja kakvoće ukazuju na:

- Trajno najmanje dobro stanje u svim godinama od 2015. - 2018. godine zabilježeno je na 55 % monitoring postaja.
- Poboljšanje stanja u 2018. godini, iz umjerenog u dobro, u odnosu na prethodne godine utvrđeno je na 6 postaja, što čini 4 % od ukupnog broja postaja.
- Trajno umjereno, loše ili vrlo loše stanje prisutno je na 37 % postaja, što indicira da mjere smanjenja onečišćenja ili/i hidromorfološkog opterećenja na tim postajama nisu provedene u zadovoljavajućem opsegu.
- Pogoršanje stanja u umjereno u 2017. i/ili 2018. godini, u odnosu na prethodne godine, kada je u najmanje jednoj od navedenih godina bilo postignuto dobro ili vrlo dobro stanje, zabilježeno je na 7 postaja što čini 4 % od ukupnog broja postaja.

Specifične onečišćujuće tvari

Specifične onečišćujuće tvari u razdoblju od 2016. - 2018. godine su se mjerile na 266 mjernih postaja. U tom trogodišnjem razdoblju samo na 1 % postaja nisu obavljena mjerenja. Rezultati monitoringa specifičnih onečišćujućih tvari pokazuju da u odnosu na 2015. godinu, broj mjernih postaja na kojima se prate specifične onečišćujuće tvari kontinuirano raste s 224 postaje u 2015. godini na 264 postaje do 2018. godine (na dvije postaje od 2015. godine nisu rađene analize specifičnih onečišćujućih tvari). Osim povećanja broja ispitivanih postaja, povećava se i broj postaja s rezultatima ispitivanja koji ukazuju na dobro stanje voda prema specifičnim onečišćujućim tvarima.

Rezultati monitoringa pokazuju sljedeće:

- Dobro stanje, koje nije mjereno nakon 2015. godine, zabilježeno je na samo jednoj postaji.

- Trajno dobro stanje od 2016. - 2018. godine utvrđeno je na najvećem broju postaja i čini 93 % od ukupnog broja postaja.
- Pogoršanje stanja u 2018. godini iz dobrog u loše utvrđeno je također samo na jednoj postaji.
- Loše stanje voda, koje nije mjereno nakon 2015. godine, također je prisutno na samo jednoj postaji.
- Poboljšanje stanja tijekom godina zabilježeno je na 3 % postaja.
- Trajno loše stanje, koje je prisutno tijekom svih godina mjerenja od 2015. - 2016. godine, zabilježeno je na 3 % postaja, što ukazuje da mjere smanjenja onečišćenja nisu provedene u dovoljnoj mjeri te da se ne treba očekivati niti poboljšanje stanja odgovarajućih vodnih tijela.

Razlozi nepostizanja dobrog stanja prema specifičnim onečišćujućim tvarima su organski vezani halogeni spojevi koji se mogu adsorbirati (AOX), arsen, bakar, cink, krom i fluoridi. Organski vezani halogeni spojevi koji se mogu adsorbirati su kao pokazatelj lošeg stanja prisutni na najvećem broju postaja (40 %), a cink i krom na najmanjem broju postaja (2 %).

Hidromorfološki elementi kakvoće

U Planu upravljanja vodnim područjima 2016. - 2021. hidromorfološki elementi kakvoće (hidrološki režim, uzdužni kontinuitet i morfološki uvjeti) ocijenjeni su isključivo na temelju analize hidromorfološkog opterećenja i utjecaja, jer u promatranom razdoblju nije bio uspostavljen sustavni hidromorfološki monitoring. Stoga usporedba rezultata hidromorfološkog monitoringa provedenog u razdoblju od 2016. - 2018. godine s ocjenom prikazanom u Planu upravljanja vodnim područjima 2016. - 2021. ne omogućava u potpunosti praćenje promjene stanja hidromorfoloških elemenata, nego više razliku u ocjenama. Iako Metodologija monitoringa i ocjenjivanja hidromorfoloških pokazatelja propisuje prosječnu ocjenu pojedinačnih hidromorfoloških elemenata/pokazatelja kakvoće, u nastavku je prikazana i najlošija ocjena svakog elementa/pokazatelja kako je to propisano Okvirnom direktivom o vodama.

Srednja ocjena rezultata monitoringa provedenog na 323 odsječka rijeka pokazuje da je 137 (oko 42 %) odsječaka u vrlo dobrom i dobrom stanju, što je za 26 % manje u odnosu na ocjenu u Planu upravljanja vodnim područjima 2016. - 2021. (68 % vodnih tijela). Ako se promatra najlošija ocjena, 313 (gotovo 100 %) odsječaka je u umjerenom ili lošijem stanju. Kako bi se utvrdilo koja je od dviju ocjena mjerodavnija (srednja ili najlošija), napravljena je usporedba ocjene bioloških elemenata modula opće degradacije (makrofita, makrozoobentos i ribe) s hidromorfološkom ocjenom. Ustanovljeno je da je manja razlika između broja mjernih postaja/odsječaka u umjerenom i lošijem stanju, te u vrlo dobrom i dobrom stanju kad se promatra najlošija hidromorfološka ocjena.

Ekološko stanje

Ekološko stanje rijeka je ocijenjeno na temelju rezultata monitoringa prikupljenih u razdoblju od 2016. - 2018. godine i uspoređeno s ocjenom ekološkog stanja iz 2015.

godine. Primjenjujući propisani postupak ocjene, u odnosu na 2015. godinu, utvrđeno je pogoršanje ekološkog stanja, te se broj mjernih postaja u umjerenom i lošijem ekološkom stanju povećao s 48 % na 76 %, a promjene su sljedeće:

- broj postaja u vrlo dobrom stanju je nešto manji, no nalazi se ispod 1 %,
- broj postaja u dobrom stanju se smanjio s 35 % na 28 %,
- broj postaja u umjerenom stanju se smanjio s 37 % na 31 %,
- broj postaja u lošem stanju se povećao s 1 % na 26 %,
- broj postaja u vrlo lošem stanju se povećao s manje od 1 % na 19 %.

Pogoršanje ekološkog stanja može se u određenoj mjeri smatrati „dojmom" (umjesto rezultatom dodatnih antropogenih opterećenja) koji proizlazi iz činjenice da se stanje sad ocjenjuje na osnovu značajno povećanog broja mjernih postaja na kojima su obavljana ispitivanja i to posebice bioloških elemenata kakvoće. Na razini Hrvatske, ispitivanje bioloških elemenata povećano je s 15 % na 83 % postaja, fizikalno - kemijskih elemenata s 85 % na 99 % postaja, te specifičnih onečišćujućih tvari s 30 % na 37 % postaja.

Kemijsko stanje (medij voda)

Ocjena kemijskog stanja (medij voda) na mjernim postajama rijeka je dana na temelju rezultata monitoringa prikupljenih u razdoblju 2016. - 2018. godine i uspoređena je s rezultatima monitoringa iz 2015. godine. Na postajama nadzornog monitoringa analizirani su svi pokazatelji kemijskog stanja (ukupno 45). Na postajama operativnog monitoringa analizirani su samo oni pokazatelji kemijskog stanja zbog kojih ta vodna tijela u Planu upravljanja vodnim područjima 2016. - 2021. nisu ocijenjena u dobrom kemijskom stanju.

Analizom rezultata monitoringa u promatranom razdoblju utvrđeno je povećanje broja postaja monitoringa na kojima se prate pokazatelji kemijskog stanja, s oko 30 % na oko 44 % monitoring postaja. Također, ukupno analizirajući broj postaja po pojedinim stanjima (dobro/nije postignuto dobro stanje) može se utvrditi da je došlo do poboljšanja kemijskog stanja. Naime, 2015. godine na oko 87 % monitoring postaja je utvrđeno dobro kemijsko stanje, a 2018. godine dobro kemijsko stanje utvrđeno je na oko 92 % monitoring postaja na kojima se određuju pokazatelji kemijskog stanja.

Prema rezultatima monitoringa na postajama vodnog područja rijeke Dunav nekoliko prioritetnih tvari prelaze definirane standarde kakvoće vodnog okoliša. Na najviše postaja kritična tvar je živa (deset mjernih postaja u 2016. godini), a nakon nje olovo (šest mjernih postaja u 2018. godini) i nikal (pet mjernih postaja u 2016. i 2017. godini).

Prema rezultatima monitoringa na postajama jadranskog vodnog područja, neke prioritetne tvari prelaze standarde kakvoće vodnog okoliša. U ovom poglavlju izvori su obrađeni prema standardima kakvoće vodnog okoliša za površinske vode, sukladno odredbama članka 42. ranijeg Zakona o vodama (članak 48. Zakona o vodama), odnosno članka 4.2. Okvirne direktive o vodama prema kojem se, kada je za određeno vodno tijelo utvrđeno više od jednog cilja kakvoće voda, primjenjuje se cilj s najstrožim zahtjevima. Slijedom toga, izmjerene vrijednosti za triklormetan prekoračuju vrijednosti

standarda kakvoće vodnog okoliša za površinske vode na tri mjerne postaje. Tri mjerne postaje u 2015. godini nisu u dobrom kemijskom stanju zbog prekoračenih vrijednosti za živu. Ostale tvari koje su prekoračile standarde kakvoće vodnog okoliša izmjerene su 2016. godine na po jednoj mjernoj postaji za svaku od tvari koja je prekoračila standarde okoliša.

Kemijsko stanje (medij biota)

Rezultati preliminarnog monitoringa kemijskog stanja (medij biota) provedenog tijekom 2017. godine na 11 mjernih postaja rijeka koje su pod različitim stupnjem antropogenog opterećenja, pokazali su nezadovoljavajuće kemijsko stanje za sve ispitivane postaje. Prioritetne tvari izmjerene su u cijeloj ribi (živa, heksaklorbutadien, dikofol, heksabromociklododekan), u mišiću ribe (polibromirani difenileteri, heksaklorbenzen, perfluorooktan sulfonska kiselina i njezini derivati, dioksini i spojevi poput dioksina, heptaklor i heptaklorepoksid) te u beskralježnjacima, odnosno školjkašima i rakušcima (fluoranten i benzo(a)piren).

Iz rezultata preliminarnog monitoringa očigledno je da koncentracije nekoliko prioritetnih tvari u bioti prelaze definirane standarde kakvoće vodnog okoliša za biotu na svim postajama i to živa na 10 od 11, polibromirani difenileteri na 5 od 11, heptaklor i heptaklorepoksid na 3 od 11 i perfluorooktan sulfonska kiselina i njezini derivati na 1 od 11 mjernih postaja.

Stanje prirodnih jezera

Biološki elementi kakvoće

Od bioloških elemenata na 6 prirodnih tipiziranih jezera obavljena su ispitivanja bioloških elementa kakvoće (fitoplanktona i riba) na 7 mjernih postaja. Za razliku od fitoplanktona koji se analizira u okviru provedbe nadzornog monitoringa, biološki element ribe analiziran je u okviru provedbe projekta Uzorkovanje i ispitivanje riba u kopnenim površinskim vodama u 2015. godini (Sveučilište u Zagrebu, Prirodoslovno - matematički fakultet).

Na jezerima Kozjak, Prošćansko i Vrana - Cres ispitivanja fitoplanktona u sve 3 godine upućuju na trajno vrlo dobro stanje. U 2016. i 2017. godini u vrlo dobrom stanju se nalazi i jezero Crniševo (Baćinska jezera). Pogoršanje stanja u 2017. godini javlja se u Vranskom jezeru kod Zadra (na dvije postaje) te u Visovačkom jezeru, što ukazuje na opterećenje hranjivim tvarima. Razlog pogoršanja stanja u sva tri jezera u 2017. godini je prekoračenje graničnih vrijednosti za biološki pokazatelj fitoplankton.

Umjereno stanje zbog biološkog elementa ribe u 2015. godini zabilježeno je u Prošćanskom jezeru i Vranskom jezeru kod Zadra, što ukazuje na opću degradaciju jezera.

Fizikalno-kemijski elementi kakvoće

Na 7 prirodnih tipiziranih jezera u Republici Hrvatskoj od 2016. - 2018. godine izvršena su ispitivanja fizikalno-kemijskih pokazatelja prozirnosti, kemijske potrošnje kisika (KPK - Mn), nitrata i ukupnog fosfora. U 2015. godini navedena 4 pokazatelja analizirana su na

Plitvičkim jezerima (Prošćansko jezero i Kozjak) te na jezeru Vrana (Vrana, Cres), dok na ostalim jezerima nisu provedene analize fizikalno - kemijskih pokazatelja. U 2017. godini na Vranskom jezeru kod Zadra došlo je do privremenog pogoršanja stanja zbog pokazatelja kemijske potrošnje kisika (KPK - Mn). U 2018. godini sva prirodna jezera nalaze se u dobrom stanju. Privremeno pogoršanje stanja prisutno je samo u Vranskom jezeru kod Zadra (na dvije postaje). Pogoršanje stanja u Vranskom jezeru kod Zadra se odnosi na prekoračenje graničnih vrijednosti za pokazatelj kemijske potrošnje kisika (KPK - Mn).

Specifične onečišćujuće tvari

Specifične onečišćujuće tvari u 2015. godini mjerene su samo na Plitvičkim jezerima (Prošćansko jezero i Kozjak), a na jezeru Crniševo (Baćinska jezera) samo u 2018. godini. Na dvije postaje Vranskog jezera kod Zadra, te u jezeru Crniševo (Baćinska jezera) u 2017. i 2018. godini došlo je do pogoršanja stanja zbog pokazatelja organski vezani halogeni spojevi koji se mogu adsorbirati (AOX). U svim godinama od 2016. - 2018. dobro stanje utvrđeno je na Plitvičkim jezerima (Prošćansko jezero i Kozjak), na jezeru Vrana - Cres i na jezeru Oćuša (Baćinska jezera). Pogoršanje stanja u 2017. i 2018. godini zabilježeno je na Vranskom jezeru kod Zadra (na dvije postaje), te na jezeru Crniševo (Baćinska jezera). Uzrok pogoršanja stanja u 2017. i 2018. godini je prekoračenje graničnih vrijednosti prosječne godišnje koncentracije za pokazatelj organski vezani halogeni spojevi koji se mogu adsorbirati i zabilježeno je na Vranskom jezeru na 2 mjerne postaje i na jezeru Crniševo (Baćinska jezera).

Hidromorfološki elementi kakvoće

Tijekom 2018. godine proveden je monitoring hidromorfoloških elemenata 6 prirodnih jezera. Ustanovljeno je da nema značajne razlike u ocjeni temeljem rezultata monitoringa u odnosu na ocjenu koja je prikazana u Planu upravljanja vodnim područjima 2016. - 2021. (gdje su hidromorfološki elementi kakvoće ocijenjeni na temelju analize hidromorfološkog opterećenja i utjecaja - IMPRESS) te da su sva prirodna jezera u vrlo dobrom i dobrom stanju.

Ekološko stanje

Ekološko stanje ocijenjeno je na osnovu bioloških, fizikalno - kemijskih i hidromorfoloških elemenata kakvoće te specifičnih onečišćujućih tvari. Vrlo loše ekološko stanje prisutno je u Vranskom jezeru kod Zadra. Uzrok vrlo lošeg stanja je prekoračenje graničnih vrijednosti biološkog pokazatelja - fitoplankton te specifične onečišćujuće tvari - organski vezani halogeni koji se mogu adsorbirati.

Kemijsko stanje (medij voda)

Ocjena kemijskog stanja (medij voda) na mjernim postajama prirodnih jezera dana je na temelju rezultata monitoringa provedenog u razdoblju od 2016. - 2018. godine te je

uspoređena s rezultatima monitoringa iz 2015. godine. Monitoringom kemijskog stanja, koji je obavljen 2016. i ponovo 2018. godine, obuhvaćena su sva prirodna jezera na vodnom području rijeke Dunav i utvrđeno je dobro kemijsko stanje. Na jadranskom vodnom području monitoring kemijskog stanja obavljen je u razdoblju od 2016. - 2018. godine na četiri prirodna jezera, te je dobro kemijsko stanje za pokazatelje koji se mjere u vodi utvrđeno na svim prirodnim jezerima.

Kemijsko stanje (medij biota)

Rezultati preliminarnog monitoringa kemijskog stanja (medij biota) provedenog tijekom 2017. godine na pet mjernih postaja na prirodnim jezerima, pokazali su nezadovoljavajuće kemijsko stanje na svim postajama, osim na jednoj (Vransko jezero). Prioritetne tvari izmjerene su u cijeloj ribi (živa, heksaklorbutadien, dikofol, heksabromociklododekan), u mišiću ribe (polibromirani difenileteri, heksaklorbenzen, perfluorooktan sulfonska kiselina i njezini derivati, dioksini i spojevi poput dioksina, heptaklor i heptaklorepoksid) te u beskralješnjacima, odnosno školjkašima i rakušcima (fluoranten i benzo(a)piren).

Rezultati monitoringa ukazuju na sljedeće:

- promatranom razdoblju, od sedam prirodnih jezera na jadranskom vodnom području pokazatelji za ocjenu kemijskog stanja nisu ispitivani na sljedećim jezerima: Vransko jezero (Prosika), Visovačko jezero i jezero Velo Blato na Pagu.
- Pokazatelji za ocjenu kemijskog stanja analizirani su na svim prirodnim jezerima vodnog područja rijeke Dunav (Plitvička jezera - Prošćansko jezero i jezero Kozjak).
- Na prirodnim jezerima postoji razlika u ocjeni kemijskog stanja za medij voda i biota, jer su standardi kakvoće vodnog okoliša za prioritetne tvari živu i polibromirane difeniletere u bioti značajno niži (stroži) u odnosu na medij voda.

Stanje akumulacija

U razdoblju 2016. - 2018. uloženi su veliki istraživački napori kako bi se uspostavio sustav klasifikacije ekološkog potencijala akumulacija. Na taj način su se stekli uvjeti za završni postupak identifikacije i konačnog prijenosa vodnih tijela akumulacija iz statusa kandidata u status znatno promijenjenih vodnih tijela. Njihovo konačno potvrđivanje će se obaviti u Planu upravljanja vodnim područjima 2022. - 2027. gdje će se, uz ocjenu ekološkog potencijala, dati i prvi prijedlog mjera uspostave dobrog ekološkog potencijala na onim akumulacijama gdje su rezultati pokazali da dobar potencijal nije postignut. Budući da se akumulacije u Planu upravljanja vodnim područjima 2016. - 2021. ocjenjuju kao prirodna vodna tijela, ovdje su prikazani rezultati ocjene akumulacija kao prirodnih vodnih tijela tekućica te je ocijenjeno njihovo ekološko stanje umjesto potencijala.

Biološki elementi kakvoće

Monitoring bioloških elemenata kakvoće akumulacija u najvećem opsegu obavljen je 2016. godine u sklopu dva projekta - Klasifikacijski sustav ekološkog potencijala za

umjetna i znatno promijenjena tijela površinskih voda za stajaćice Panonske ekoregije i Klasifikacijski sustav ekološkog potencijala za umjetna i znatno promijenjena tijela površinskih voda za stajaćice Dinarske ekoregije. Akumulacije nisu u dobrom stanju prema biološkim elementima modula opće degradacije - makrofita, makrozoobentos i ribe. Analizirano je 36 akumulacija u 2016. godini, a na dvije su napravljene analize i u 2015. godini (akumulacije HE Čakovec i HE Dubrava).

Fizikalno-kemijski elementi kakvoće

Analizom rezultata monitoringa fizikalno-kemijskih elemenata kakvoće utvrđeno je da je monitoring fizikalno - kemijskih pokazatelja na svim postajama od 2016. godine obavljen barem jednom. Na najvećem broju postaja monitoring je obavljen 3 puta od 2016. do 2018. godine. Rezultati monitoringa fizikalno - kemijskih pokazatelja objedinjeni su za razdoblje od 2016. - 2018. godine. Tijekom navedenog razdoblja značajno je povećanje broja ispitivanih mjernih postaja odnosno akumulacija. Niti na jednoj od postaja od 2015. godine rezultati analiza nisu ukazali na vrlo loše stanje. U lošem stanju 2018. godine nalazi se samo jedna akumulacija (Popovac), u kojoj su uzroci lošeg stanja prekoračene granične vrijednosti za pokazatelj biološke (BPK_5) i kemijske potrošnje kisika (KPK), amonij, te ukupni dušik i fosfor, što ukazuje na opterećenje hranjivim tvarima.

Rezultati monitoringa fizikalno - kemijskih elemenata kakvoće ukazuju na sljedeće:

- Trajno najmanje dobro stanje u svim godinama od 2016. - 2018. zabilježeno je na 56 % monitoring postaja.
- Poboljšanje stanja u 2018. godini, u odnosu na prethodne godine ispitivanja, prisutno je na 4 postaje što čini 11 % postaja.
- Pogoršanje stanja u 2018. godini, u odnosu na prethodne godine ispitivanja, gdje je bilo postignuto dobro stanje prisutno je na 11 % postaja. Fizikalno - kemijski pokazatelji koji ukazuju na umjereno stanje najčešće su hranjive tvari.
- Trajno umjereno ili loše stanje prisutno je na 22 % postaja, što indicira da mjere smanjenja onečišćenja ili/i hidromorfološkog opterećenja nisu provedene u zadovoljavajućem opsegu. Uzrok pogoršanja stanja najčešće su pokazatelji biološka potrošnja kisika (BPK_5) i kemijska potrošnja kisika (KPK - Mn).

Specifične onečišćujuće tvari

Monitoring specifičnih onečišćujućih tvari se obavlja na 29 akumulacija. Načelno, može se zaključiti da tijekom godina raste broj postaja na kojima je stanje dobro prema specifičnim onečišćujućim tvarima.

Rezultati monitoringa ukazuju na sljedeće:

- Na akumulacijama Jezero Sabljaci, akumulaciji Lešće te akumulacijama HE Čakovec i HE Dubrava može se pretpostaviti da neće biti moguće postići dobar

ekološki potencijal, ukoliko se na njihovim slivovima ne uvedu daljnja ograničenja vezana uz emisije bakra i cinka.

- Na akumulacijama Jezero Bajer i Butoniga prelazak iz nezadovoljavajućeg u dobro ekološko stanje s obzirom na organski vezane halogene (AOX) i krom je potvrđeno kroz 3 godine monitoringa te se može očekivati da će se to na odgovarajući način reflektirati i na procjenu potencijala akumulacije.
- Na jezeru Lokvarka loše stanje prema specifičnim onečišćujućim tvarima zabilježeno je 2016. godine, ali je uočljiv trend poboljšanja u 2017. i 2018. godini.

Ekološki potencijal

Konačno potvrđivanje akumulacija kao jako promijenjenih vodnih tijela će se obaviti u Planu upravljanja vodnim područjima 2022. - 2027. gdje će se uz prvu ocjenu ekološkog potencijala dati i prvi prijedlog mjera uspostave dobrog ekološkog potencijala. S obzirom na to da je osnovni uvjet za proglašavanje znatno promijenjenih vodnih tijela na lokacijama svih akumulacija monitoringom ustanovljeno umjereno do vrlo loše ekološko stanje prirodnog vodnog tijela koje je hidromorfološki modificirano, može se zaključiti da će sva vodna tijela (ukoliko akumulacije budu zadovoljavale i ostale uvjete) prijeći iz statusa prirodnog vodnog tijela kandidata u status znatno promijenjenog vodnog tijela. Za sva takva vodna tijela će se postizanje ciljeva zaštite voda ocjenjivati na osnovi klasifikacijskog sustava ekološkog potencijala.

Kemijsko stanje (medij voda)

U razdoblju od 2015. - 2018. godine mali broj akumulacija je obuhvaćen monitoringom kemijskog stanja (medij voda). Kemijsko stanje mjernih postaja akumulacija je ocijenjeno na temelju rezultata monitoringa provedenog u razdoblju od 2016. - 2018. godine i uspoređeno s rezultatima monitoringa iz 2015. godine samo za akumulacije na jadranskom vodnom području jer u razdoblju od 2015. - 2016. godine pokazatelji kemijskog stanja nisu analizirani niti na jednoj akumulaciji na vodnom području rijeke Dunav. Od 45 pokazatelja kemijskog stanja na akumulacijama jadranskog vodnog područja ispitivani su samo metali (olovo, nikal, kadmij i živa), te fluoranten, triklormetan i pentaklorfenol. Prioritetna tvar koja prelazi definirane standarde kakvoće vodnog okoliša prema rezultatima monitoringa je živa na dvije akumulacije na jadranskom vodnom području.

Na vodnom području rijeke Dunav svi pokazatelji kemijskog stanja (njih 45) ispitivali su se 2017. godine samo na jednoj akumulaciji (Rakitje, Finzula), a 2018. godine na tri akumulacije (Pakra, Borovik i Lapovac II). Na svim mjernim postajama utvrđeno je dobro kemijsko stanje. Na ostalim akumulacijama (Jošava, HE Dubrava, Jarunsko jezero) ispitivali su se pokazatelji antracen, naftalen, fluoranten i poliaromatski ugljikovodici koji su u Planu upravljanja vodnim područjem 2016. - 2021. godine, razmatrani kao mogući razlozi nepostizanja dobrog kemijskog stanja. Prema navedenim pokazateljima 2017. godine dobro kemijsko stanje je utvrđeno na svim akumulacijama, dok je u 2018. godini pronađen benzo(g,h,i)perilen na akumulaciji HE Dubrava.

Kemijsko stanje (medij biota)

Rezultati preliminarnog monitoringa kemijskog stanja (medij biota) provedenog tijekom 2017. godine na dvije mjerne postaje na akumulacijama na vodnom području rijeke Dunav, pokazali su nezadovoljavajuće kemijsko stanje na obje ispitivane postaje. To su živa i polibromirani difenileteri, čije koncentracije u ribama prelaze definirane standarde kakvoće okoliša za biotu.

Rezultati monitoringa ukazuju na sljedeće:

- Na akumulacijama Jezero Lepenica i akumulaciji Butoniga ne može se utvrditi je li došlo do pogoršanja kemijskog stanja. Vrijednost žive iznad standarda kakvoće vodnog okoliša zabilježena je u akumulaciji Jezero Lepenica samo u jednom uzorku vode u 2018. godini, dok na akumulaciji Butoniga pokazatelj živa nije uzorkovan propisanom učestalošću od 12 puta godišnje.
- Na akumulaciji HE Dubrava došlo je do pogoršanja kemijskog stanja u odnosu na 2017. godinu.
- Na akumulacijama Pakra i Borovik postoji razlika u ocjeni kemijskog stanja za medij voda i biota, jer su standardi kakvoće vodnog okoliša za prioritetne tvari živu i polibromirane difeniletere u bioti značajno niži (stroži) u odnosu na medij voda.

Stanje podzemne vode

Ocjena kemijskog stanja

Ocjena kemijskog stanja podzemnih voda za razdoblje od 2014. do 2017. godine dana je:

- za monitoring postaje nacionalnog programa praćenja stanja kakvoće podzemnih voda i to na nadzornim (381 postaje) te od 2015. i na operativnim monitoring postajama (86 postaja) (u daljnjem tekstu: Nacionalni program), te
- za dodatnih 312 monitoring postaja programa praćenja vode namijenjene za ljudsku potrošnju čiji su rezultati, za ove potrebe, interpretirani prema standardima i graničnim vrijednostima specifičnih onečišćujućih tvari propisanih ranijom Uredbom o standardu kakvoće voda koja je bila na snazi u izvještajnom razdoblju, a korišteni su rezultati monitoringa obavljeni na crpilištima javnih i lokalnih vodovoda (u nastavku Dodatni program).

U razdoblju od 2014. do 2017. godine rezultati monitoringa provedenog u okviru Nacionalnog i Dodatnog programa na 33 grupirana podzemna vodna tijela ukazuju na to da se na sljedećih 11 vodnih tijela može očekivati da su podzemne vode u dobrom kemijskom stanju: Bednja, Novo Virje, Una, Kupa (krš), Una (krš), Sjeverna Istra, Riječki zaljev, Rijeka - Bakar, Zrmanja, Ravni kotari i Krka.

Uočena su prekoračenja standarda kakvoće voda i graničnih vrijednosti u Nacionalnom i Dodatnom programu, a vodna tijela za koja je utvrđeno izuzeće odnosno vodna tijela za koja su utvrđeni drugačiji standardi kakvoće voda su: Istočna Slavonija sliv Drave i Dunava, Istočna Slavonija sliv Save, Legrad - Slatina, Lekenik Lužane, Lonja - Ilova - Pakra i Zagreb. Za sva navedena vodna tijela proglašeni su manje strogi standardi kakvoće voda jer prirodno, zbog geološkog podrijetla, sadrže više koncentracije arsena, olova, fosfora i amonija. S obzirom da nije utvrđeno dodatno opterećenje arsenom, olovom, fosforom i amonijem (antropogenog karaktera), a prelaze i manje stroge standarde propisane ranijom Uredbom o standardu kakvoće voda koja je bila na snazi u izvještajnom razdoblju, novom Uredbom o standardu kakvoće voda (NN 96/19), dodatno su prilagođeni standardi. Naime, s obzirom na to da je riječ o prirodnom stanju voda, navedeni rezultati su u smislu izuzeća ugrađeni u novu Uredbu o standardu kakvoće voda. Zbog toga su monitoring postaje koje se nalaze na ovim podzemnim vodnim tijelima ocjenjene u dobrom stanju, iako prelaze granične vrijednosti izuzeća navedenih onečišćujućih tvari zbog prirodnog porijekla u Uredbi koja je bila na snazi u izvještajnom razdoblju.

Također, u postupku ocjene stanja podzemnih voda na monitoring postajama uočen je i nedostatak do kojeg je došlo prilikom određivanja granične vrijednosti ortofosfata. Naime, prilikom interpretacije rezultata analiza za pokazatelje ortofosfate i ukupni fosfor, uočeno je da je propisani standard za ortofosfate puno stroži, odnosno da adekvatno ne odražava logičan odnos između ova dva pokazatelja. Stoga su u novoj Uredbi o standardu kakvoće voda napravljene određene korekcije propisanih standarda kakvoće voda za ortofosfate. U takvim slučajevima stanje podzemnih voda je procijenjeno lošim jer prelaze granične vrijednosti ortofosfata, iako postoji relacija sa fosforom.

Ocjena količinskog stanja

Monitoring postaje za količinsko stanje svedene su na crpilišta i zahvate podzemne vode, a stanje je ocijenjeno na temelju Testa vodne bilance. Analizirana je 2017. godina kao zadnja godina za provjeru količinskog stanja u odnosu na podatke o obnovljivim zalihama podzemnih voda prema Planu upravljanja vodnim područjima 2016. - 2021. godine. U postupku provedbe Testa vodne bilance ocjenjene su i uspoređene prosječne godišnje količine crpljenja s obnovljivim zalihama podzemne vode unutar tijela podzemne vode. Test je primijenjen na razini vodnog tijela. Konačan rezultat ocjene količinskog stanja izražava se s visokom ili niskom razinom pouzdanosti. U slučajevima kada je vrijednost obnovljivih zaliha značajno viša od vrijednosti prosječne godišnje količine crpljenja tada je tijelo podzemne vode u dobrom količinskom stanju s visokom razinom pouzdanosti. U slučajevima kada zahvaćene količine crpljenja prelaze 75 % obnovljivih zaliha podzemne vode u određenom vodnom tijelu tada je to tijelo u dobrom količinskom stanju s niskom razinom pouzdanosti. Rezultati ocjene količinskog stanja prikazani su grafički i tablično. Metodologija za panonsko i krško područje je različita, te je prag značajnosti i pouzdanosti za panonski dio 75 %, a za krški 10 %.

Sva tijela podzemnih voda VPD su u dobrom količinskom stanju, s visokom razinom pouzdanosti. Procjena količinskog stanja tijela podzemnih voda na jadranskom vodnom području izrađena je temeljem analize podataka o korištenju podzemnih voda po

pojedinim tijelima podzemnih voda. Koristio se Test bilance voda u 2017. godini uvjetovan antropogenim djelovanjem. Ovaj test proveden je s ciljem ocjene da li obnovljive zalihe podzemnih voda unutar svakog tijela podzemnih voda omogućuju ukupno korištenje podzemnih voda bez negativnih utjecaja na stanje vodnih zaliha. U krškom dijelu postupak ocjene količinskog stanja vezan je uz test bilance voda na temelju sljedećeg bilančnog kriterija: Utvrđuje se u kojoj su relaciji prosječna godišnja korištenja podzemnih voda u odnosu na obnovljive zalihe. Ukoliko takva korištenja ne premašuju 10 %, tijelo podzemnih voda je u dobrom stanju, u protivnom je u lošem stanju. Relativno nizak prag od 10 % odabran je zbog nejednolike raspodjele obnovljivih zaliha unutar godinu dana koje su u pravilu najmanje u vrijeme kad su sezonske potrebe za vodom najveće, a to je u ljetnom periodu. To su kritična stanja, koje zbog nedostatka odgovarajućih podataka unutar godišnje raspodjele korištenja voda nisu mogla numerički kvantificirati i analizirati.

Zbog toga što se ocjena temelji na razini godišnjih bilančnih sagledavanja, a radi se o kršu i nedostatnog monitoringa za velik dio tijela podzemnih voda, stupanj pouzdanosti provedenog testa je za sva tijela podzemnih voda nizak. Obnovljive zalihe podzemnih voda preuzete su iz Plana upravljanja vodnim područjima 2016. - 2021.

Samo je za tijelo podzemne vode Bokanjac - Poličnik utvrđeno da je u lošem količinskom stanju, što je posljedica precrpljivanja obnovljivih zaliha podzemnih voda tijekom dugotrajnih sušnih razdoblja na vodozahvatu Bokanjac.

Stanje geotermalne vode

Zbog povoljnih geoloških uvjeta, najveći geotermalni potencijal Republike Hrvatske nalazi se na području panonskog bazena. Sukladno navedenom, na području panonske Hrvatske javljaju se i značajnije geotermalne pojave, dok se u dinarskom području značajnije geotermalne pojave još javljaju na području Istre. Iste su zabilježene i na području Splita te Mokošice kod Dubrovnika, no one su zbog temperature i izdašnosti neznatne u odnosu na panonski dio Hrvatske.

U svijetu i u Hrvatskoj postoje brojne definicije geotermalne vode. Okvirna direktiva o vodama kaže da su sve podzemne vode čija je temperatura veća od 20°C geotermalne vode. Prema studiji *Delineacija i kategorizacija tijela geotermalnih podzemnih voda u Republici Hrvatskoj (HGI, studeni 2020.)* podjela geotermalnih voda načinjana je u šest kategorija, s donjom granicom od 30°C koja je određena prema kriteriju srednje godišnje temperature zraka područja prihranjivanja geotermalnih vodonosnika.

Prema prethodno navedenoj studiji, na području Republike Hrvatske izdvojeno je ukupno 18 geotermalnih tijela, od kojih se 16 nalazi na području panonskog bazena, jedno na području Istre te jedno u unutrašnjim Dinaridima.

Ocjena kemijskog stanja

Ocjena kemijskog stanja tijela geotermalnih voda (TGV) provodi se na temelju pokazatelja standarda kakvoće geotermalnih i mineralnih voda prema Uredbi o standardu

kakvoće vode (NN 96/2019). Za ocjenu kemijskog stanja uzete su u obzir i promjene kemizma ostalih, često specifičnih pokazatelja kakvoće geotermalne vode.

Analizom dostupnih kemijskih podataka po pojedinim TGV utvrđeno je da koncentracije nitrata, pesticida i suma trikloretilena i tetrakloretilena ne prelaze granične vrijednosti koje su zadane Uredbom o standardu kakvoće vode.

S obzirom na osnovni kemijski sastav (kalcij, magnezij, natrij, kalij, hidrogenkarbonati, kloridi i sulfati), utvrđeno je da na području Istarskog TGV-a (oznaka TGV6) dolazi do velike promjene sastava vode Istarskih toplica uslijed podizanja razine hladne vode na izvorištu Bulaž kao posljedica izvođenja hidrotehničkih zahvata. Promjena je vidljiva kroz promjenu tipa voda jer je geotermalna voda prije tog zahvata bila NaCa-HCO_3ClSO tipa da bi danas bila CaNaHCO_3ClSO_4. tipa. Zbog svega navedenog kemijsko stanje Istarskog TGV-a ocijenjeno je ocjenom loše.

S obzirom na navedeno, 17 tijela geotermalnih voda ocijenjeno je dobrim kemijskim stanjem, dok je jedno tijelo ocijenjeno lošim stanjem (Istarsko geotermalno vodno tijelo, TGV6).

Ocjena količinskog stanja

Ocjena količinskog stanja tijela geotermalnih voda provodi se na temelju pokazatelja standarda kakvoće geotermalnih i mineralnih voda prema Uredbi o standardu kakvoće vode (NN 96/2019).

Analizom dostupnih podataka o izdašnosti, razini ili tlakovima te utvrđivanjem da li postoji promjena u mjerenim temperaturama i električnoj vodljivosti u skladu s Uredbom o standardu kakvoće voda, utvrđeno je sljedeće:

- Zagrebačko (TGV2), Bizovačko (TGV12) i Ciglensko (TGV13) tijelo geotermalne vode su u dobrom količinskom stanju s visokom razinom pouzdanosti jer se iskorištena voda utiskuje u vodonosnik;
- Donjo Međimursko (TGV16) i Požeško (TGV17) tijelo geotermalne vode su u dobrom količinskom stanju s visokom razinom pouzdanosti jer se trenutno još ne koriste;
- Svetojansko (TGV4), Konjščinsko (TGV7), Zagorsko (TGV8), Daruvarsko (TGV9), Topusko (TGV11) i Varaždinsko (TGV18) tijelo geotermalne vode su u dobrom količinskom stanju s visokom razinom pouzdanosti jer nisu zabilježene promjene temperature i električne vodljivosti većem od 15 % vrijednosti prosječne temperature i od 15 % vrijednosti električne vodljivosti u standardnim uvjetima eksploatacije, a i premda sporadična mjerenja izdašnosti i razina nisu ukazali na smanjenje količina;
- Ivanić Gradsko (TGV1), Svetonedjeljsko (TGV3), Lešćansko (TGV5), Lipičko (TGV10), Županjsko (TGV14) i Gornjo Međimursko (TGV15) tijelo geotermalne vode su u dobrom količinskom stanju s niskom razinom pouzdanosti jer nema dovoljno podataka o količinama i razinama vode, ali nisu zabilježene promjene temperature i električne vodljivosti i kemizma i (5) TGV6 je u dobrom količinskom stanju s niskom razinom pouzdanosti jer dosadašnja istraživanja upućuju na razmjerno stabilan dotok termalne vode koja se miješa s hladnom vodom što je

posljedica izvođenja hidrotehničkih zahvata. S obzirom da je temperatura ipak snižena zbog dotoka hladne vode, pouzdanost ovakve procjene je niska, a povećati se može daljnjim istraživanjima i redovitim mjerenjima.

3.3.1.2 Postojeći problemi

U ovom poglavlju prikazani su postojeći te potencijalni okolišni problemi na području kopnenih i podzemnih voda povezani s turizmom.

Pritisci turizma na površinske i podzemne vode vezani su za povećanje zahvaćanja vode namijenjene za ljudsku potrošnju te zahvaćanje i preusmjeravanje voda za rekreacijske potrebe, povećanje količina komunalnih otpadnih voda i količina otpada, utjecaj na hidromorfološko opterećenje izgradnjom pregrada i brana za rekreacijske potrebe te utjecaj na vode uzrokovan povećanjem prometa.

U tablici u nastavku (Tablica 13) prikazani su osnovni podaci o zahvaćanju i korištenju voda stanovništva prema Planu upravljanja vodnim područjima 2016.-2021. te prema podacima iz vodne dokumentacije i baza podataka Hrvatskih voda za 2016., 2017. i 2018. godinu[33].

Tablica 13. Osnovni podaci o zahvaćanju i korištenju voda stanovništva (Privremeni pregled značajnih vodnogospodarskih pitanja – 2019., Hrvatske vode, listopad 2020.)

	Ukupna količina zahvaćene vode	Površinske vode	Podzemne vode	Ukupna količina isporučene vode	„neobračunata količina vode“
Mjerna jedinica	1.000 m^3 godišnje	%	%	1.000 m^3 godišnje	%
Plan upravljanja vodnim područjima 2016.-2021.	460.749	16	84	-	-
2016.	458.124	10	90	237.311	52
2017.	477.648	13	89	243.611	51
2018.	473.078	13	89	241.720	51

Prema prikazanim podacima, zahvaćene količine voda namijenjenih za ljudsku potrošnju pokazuju određeno, ali ne značajno povećanje u odnosu na količine razmatrane u Planu upravljanja vodnim područjima 2016.-2021.

Prema dokumentu Privremeni pregled značajnijih vodnogospodarskih pitanja – 2019. (Hrvatske vode, listopad 2020.) zaključuje se da u odnosu na Plan upravljanja vodnim područjima 2016.-2021. nije došlo do značajnih poboljšanja u upravljanju sustavima javne vodoopskrbe s obzirom na to da je razlika između zahvaćene i isporučene vode i dalje preko 50 %, te da bi se intenziviranjem provođenja mjera smanjenja gubitaka u značajnoj mjeri moglo smanjiti opterećenje odnosno negativan utjecaj zahvaćanja voda namijenjenih za ljudsku potrošnju na stanje vodnih tijela.

[33] Privremeni pregled značajnih vodnogospodarskih pitanja – 2019., Hrvatske vode, listopad 2020.

U krškim vodonosnicima za vodoopskrbu su zahvaćeni prvenstveno izvori koji sami po sebi predstavljaju ekosustav ovisan o podzemnim vodama, zbog čega crpljenje može imati vrlo izražen negativan utjecaj na takav ekosustav. Prosječne godišnje crpne količine su u pravilu znatno manje od prosječnih godišnjih izdašnosti izvora na temelju čega je procijenjeno da se TPV, unutar kojih se nalaze ovakvi ekosustavi, ne nalaze u riziku. Međutim, tijekom ljetnih sušnih mjeseci, kada se izdašnosti izvora smanje, a broj potrošača kao posljedica turizma višestruko poveća, gotova sva količina vode koja prirodno istječe na zahvaćenom izvoru koristi se za vodoopskrbu što potencijalno može uzrokovati oštećenje ekosustava. S obzirom da nema egzaktnih bioloških pokazatelja da se radi o značajnom oštećenju, ocijenjeno je da se TPV ne nalaze u riziku, no pouzdanost ocjene je niska[34].

Prema Privremenom pregledu značajnijih vodnogospodarskih pitanja – 2019. (Hrvatske vode, listopad 2020.) aktualni broj vodopravnih akata u djelu koji se odnosi na ispuštanje otpadnih voda je u prosincu 2018. godine za kategoriju onečišćivača u koju ulaze turistički objekti i ustanove (onečišćivači koji ispuštaju otpadne vode karakteristika sličnih sanitarnim otpadnim vodama) bilo 695. Prema Planu upravljanja vodnim područjima 2016.-2021. udio industrije i turizma u ukupnom opterećenju sustava javne odvodnje iznosi oko 30 %.

Utjecaj stanovništva na onečišćenje ispuštanjem otpadnih voda analizira se kao:

- stanovništvo priključeno na sustave javne odvodnje - kao točkasto onečišćenje,
- stanovništvo koje nije priključeno na sustave javne odvodnje odnosno za stanovništvo sa individualnim sustavima odvodnje kao raspršeno onečišćenje,
- opterećenje otpadnim vodama kišnih preljeva kao raspršeno onečišćenje,
- opterećenje otpadnim vodama s odlagališta otpada kao raspršeno opterećenje na lokaciji odlagališta.

U odnosu na Plan upravljanja vodnim područjima 2016. – 2021., novelirani pregled stanja (31. prosinac 2018. godine) ukazuje na to da se ukupno prikupljeno opterećenje povećalo na 70 % te da je prikupljeno opterećenje za aglomeracije veće od 15.000 ES s rokom prilagodbe do 2018. godine doseglo gotovo 80 % ukupnog opterećenja na tim aglomeracijama. Prema očekivanjima prikupljeno opterećenje na aglomeracijama s rokom prilagodbe do 2023. godine je najmanji i iznosi svega 45 %.

Broj stanovnika koji nisu priključeni na sustave javne odvodnje, odnosno stanovništvo s individualnim sustavima odvodnje koje se analizira kao raspršeno onečišćenje, se smanjio u odnosu na Plan upravljanje vodnim područjima 2016. - 2021.

S obzirom na opterećenje otpadnim vodama s odlagališta otpada podaci ukazuju da je od 2005. do 2019. godine bilo ukupno evidentirano te se pratilo 317 lokacija službenih odlagališta. Na kraju 2018. godine zabilježeno je 127 aktivnih odlagališta kao obveznika dostave podataka za 2018. godinu. Tijekom 2018. godine zatvoreno je 187, a tijekom 2019. godine 58 odlagališta. Trenutačno je aktivno 110 odlagališta od kojih je: 35 registriranih odlagališta koja nemaju dozvolu, 26 registriranih odlagališta koja imaju dozvolu za gospodarenje otpadom, 6 registrirana odlagališta koja imaju okolišnu dozvolu

[34] Plan upravljanja vodnim područjima 2016.-2021., Hrvatske vode

i 43 registrirana odlagališta koja imaju i dozvolu za gospodarene otpadom i okolišnu dozvolu[35].

Što se tiče utjecaja turizma na vode, u dokumentu Privremeni pregled značajnih vodnogospodarskih pitanja – 2019. (Hrvatske vode, listopad 2020.), navedeno je kako turizam nema značajan utjecaj na vode te da je opterećenje voda isključivo vezano za obavljanje rekreativnih aktivnosti, te za potrebe turizma nisu značajna. Zahvaćanje voda vezano uz osiguranje vodoopskrbe turista se rješava u okviru sustava vodoopskrbe stanovništva. Kada je riječ o opterećenju otpadnim vodama, turizam i rekreacija se analiziraju ili u okviru opterećenja otpadnim vodama stanovništva (privatni apartmani i iznajmljivanje soba) ili kao posebno opterećenje otpadnim vodama industrije (točkasto opterećenje - industrija kada je riječ o samostalnim sustavima odvodnje).

Kada je riječ o hidromorfološkom opterećenju treba naglasiti da se većina turističkih i rekreativnih aktivnosti na vodama provode kao dodatna/sekundarna aktivnost na vodama, te su takva opterećenja analizirana u okviru njihove primarne funkcije.

Izuzeci od navedenog su manja jezera, kao primjerice Jarun i Bundek u Zagrebu, Aquacity kod Varaždina i slično, isključivo namijenjena za šport i rekreaciju.

Napominje se da je na većini navedenih vodnih tijela ujedno riječ i o jednom ili više navedenih zaštićenih područja:

- o vodi koja se koristi za kupanje, odnosno
- o područjima namijenjenim zaštiti staništa ili vrsta gdje je održavanje ili poboljšanje stanja voda bitan element njihove zaštite,
- o područjima kulturne baštine,

te je na njima potrebno primijeniti i dodatni program zaštite (zaštićena područja odnosno područja posebne zaštite voda).

No ipak, jedan od rekreativnih oblika turizma, golf turizam, može predstavljati pritisak na vode. U dokumentu Akcijski plan razvoja golf ponude (Ministarstvo turizma RH, 2017.) navodi se da je jedan od glavnih prigovora koji se javlja vezano uz golf projekte prekomjerno trošenje pitke vode (količina vode koja je potrebna za zalijevanje travnatih površina golf igrališta ugrožava resurse pitke vode za stanovništvo i poljoprivredu na područjima gdje se igrališta nalaze. Naročito to dolazi do izražaja u sušnim dijelovima godine, kada su količine pitke vode ograničene pa se (i zbog golfa) uvode ograničenja u korištenju vode svim korisnicima. Jednako tako se smatra da potrošnja vode iz drugih izvora (rijeka, jezera, podzemnih bunara i sl.) smanjuje zalihe pitke vode i ugrožava floru i faunu slatkovodnih voda). Što se tiče potrošnje vode, golf igrališta u prosjeku troše oko 150.000 prostornih metara vode godišnje, što je količina koju godišnje potroši oko 1.000 gradskih domaćinstava. No treba uzeti u obzir da potrošnja vode uglavnom ovisi o geografskoj lokaciji igrališta/klimi i vremenskim uvjetima te površini koja se zalijeva, a navedeni podatak se odnosi na prosjek za igrališta u kontinentalnoj EU. Na Mediteranu potrošnja vode može doseći i 250.000 prostornim metara vode godišnje. Ali, primjerice, golf igralište na Crvenom vrhu (Savudrija) prosječno godišnje troši 80.000 do 120.000 m^3 vode, a Padriciano, kraj Trsta, koje također ima 18 polja, troši od 60.000 do 80.000

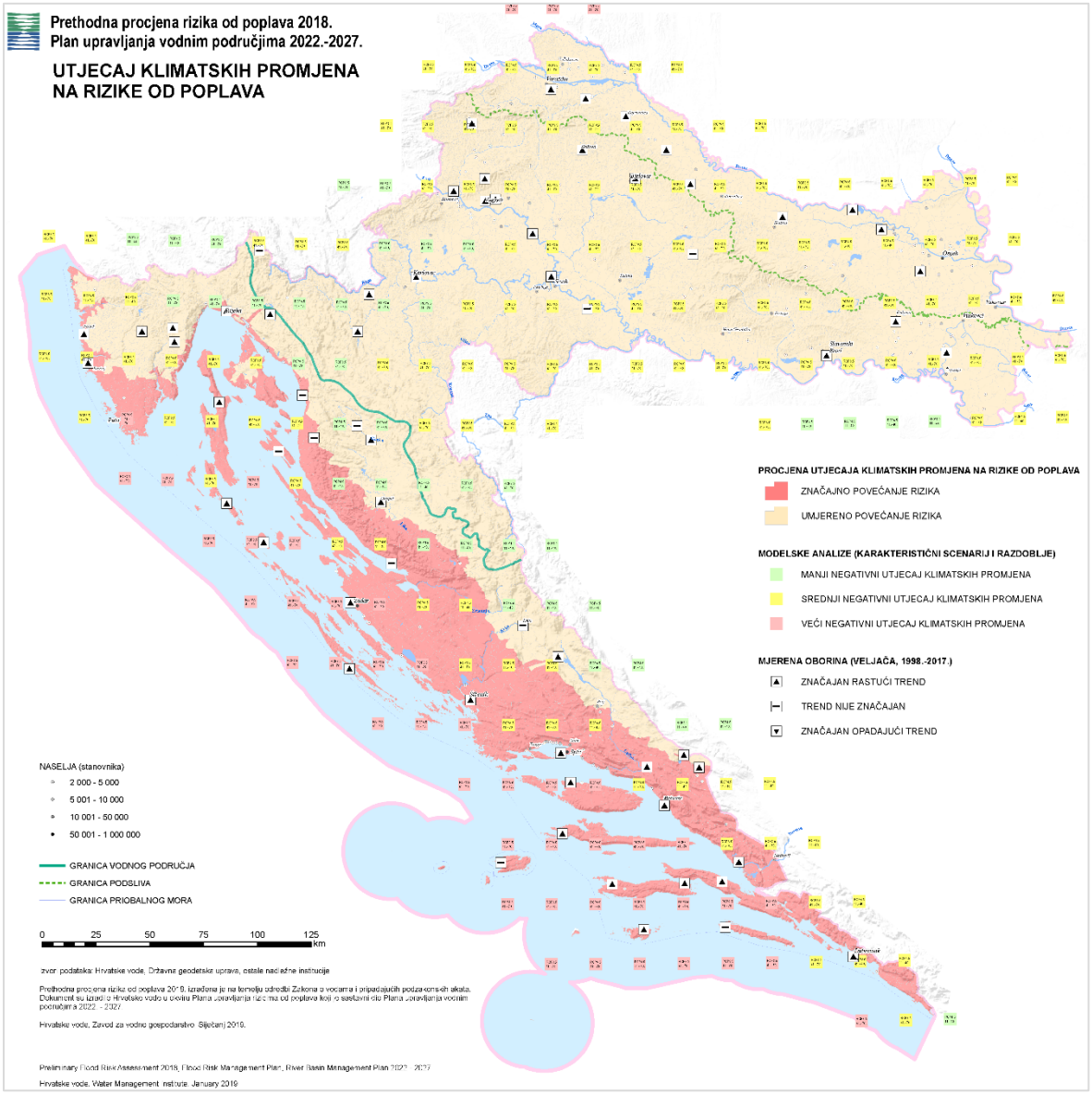
[35] Privremeni pregled značajnih vodnogospodarskih pitanja – 2019., Hrvatske vode, listopad 2020.

m^3 vode godišnje, ovisno o vremenskim uvjetima (sušna ili kišna godina). Pitka voda iz vodovoda najskuplji je izvor vode za održavanje golf igrališta pa se taj izvor vode, iako najjednostavniji, ne koristi, posebno ne na novim golf igralištima. Za zalijevanje travnatih površina koriste se drugi izvori vode: skuplja se kišnica u jezerima na igralištu koja treba zadovoljiti potrebe zalijevanja igrališta najmanje tijekom jednog sušnog mjeseca (npr. golf projekt Markocija, kod Umaga, na kojem je predviđena akumulacija u jezerima na 4 ha); pročišćavaju se sve otpadne vode iz objekata uz golf igralište, a nerijetko i iz drugih kontaktnih zona (npr. golf projekt Porto Mariccio kod Barbarige u Istri, u kojem je predviđen pročistač otpadnih voda kojim će, uz vlastite, pročišćavati i otpadne vode Barbarige); na igralištima u blizini mora koristi se postupak desalinizacije mora (npr. u projektu golfa Marlera, u istarskoj općini Ližnjan, ili golfa Stancija Grande u Savudriji i sl.); ukoliko ima dovoljno podzemne vode koja se ne iskorištava, kopaju se bunari na igralištu; povremeno se crpi voda iz okolnih rijeka, ukoliko je ima dovoljno i ukoliko to ne utječe na floru i faunu tih vodotoka (npr. golf teren u Dolini kardinala u općini Krašić). Korištenje svih navedenih izvora cjenovno je prihvatljivije od vode iz vodovoda. Drenažni sustavi i akumulacija vode u spremnicima/jezerima omogućava korištenje vode u zatvorenom sustavu. Dodatno, za određene vrste trave se može koristiti i umjereno boćata voda. Skupa voda iz vodovoda koristi se samo u slučaju havarija osnovnih izvora vode i to, ako je ikako moguće, isključivo tijekom noći ili jutra, kada često dolazi do prelijevanja vodovodnih bunara/spremnika i otjecanja voda.

Navodi se da golf igrališta, kao sportska infrastruktura (bez smještajnih kapaciteta), najčešće nisu profitabilna, ali, u najboljem slučaju, mogu biti samoodrživa (uključujući standardno održavanje te ulaganja u obnovu igrališta i opreme, uvođenje novih, okolišu primjerenijih tehnologija itd.). Utjecaj golfa na okoliš bio je znatan u drugoj polovici 20-tog stoljeća. Taj negativni utjecaj očitovao se prije svega u potrošnji velike količine vode, upotrebi umjetnih gnojiva, pesticida i fungicida te pretjeranoj izgradnji smještajnih objekata, ali i u nizu drugih, posrednih negativnih utjecaja na okoliš. Prezentirano je to u nizu znanstvenih i stručnih članaka, studija, ekspertiza i rasprava, a posljedično je rezultiralo nizom aktivnosti koje su vodile smanjenju takvih negativnih utjecaja golfa na okoliš, u svim fazama njegove realizacije i rada, pa je danas, u razvijenim zemljama svijeta prije svega, teško očekivati da bi bilo koje novo izgrađeno golf igralište moglo imati negativan utjecaj na okoliš kakav je nerijetko bio zabilježen dvadesetak i više godina ranije. Dapače, danas se već govori o pozitivnim utjecajima golf projekata na okoliš. Definirano je niz politika, mjera i aktivnosti kako to postići. Hrvatska je na početku razvoja golfa i stoga ne mora i ne bi smjela ponavljati pogreške iz nekih prošlih vremena i to ne samo zato jer se tome protivi dio javnosti, nego zato što to više nije isplativo investitorima i zato što takva igrališta više ne žele ni golferi, prije svega zbog narasle svijesti o potrebi zaštite okoliša. Legislativom je u Hrvatskoj definirana procedura planiranja i izgradnje golf igrališta, odnosno provjera okolišne održivosti golf projekata. Ono što još nedostaje je odgovarajući monitoring/nadzor tijekom procesa planiranja, izgradnje i održavanja igrališta kako bi se mogući negativni utjecaj takvih projekata sveo na minimum. To još treba napraviti, kao i uvesti certificiranje golf igrališta s obzirom na njihov utjecaj na okoliš.

Što se tiče poplava, usporedba rezultata analiza provedenih u okviru Prethodne procjene rizika od poplava iz 2013. godine i Prethodne procjene rizika od poplava iz 2018. godine

ukazuju na manje (6 % - 8 %) povećanje područja i broja stanovnika s potencijalno značajnim rizicima od poplava. S obzirom da su klimatske promjene jedan od glavnih uzročnika povećanja rizika od poplava, u sklopu Prethodne procjene rizika od poplava 2018. godine za izradu Plana upravljanja vodnim područjima 2022.-2027. napravljena je analiza utjecaja klimatskih promjena na rizike od poplava (Slika 1). Procjena utjecaja pokazala je da je gotovo čitavo Jadransko vodno područje, izuzev viših planinskih područja i unutrašnjosti Istre pod značajnim povećanjem rizika od poplava uzrokovanih klimatskim promjenama.

Slika 1. Procijenjeni utjecaj klimatskih promjena na rizike od poplava (Prethodna procjena rizika od poplava 2018., Hrvatske vode, 2019.)

Kao izvor onečišćenja površinskih i podzemnih voda koji je usko povezan s turizmom prepoznat je cestovni promet koji značajno raste. Najveći dio prometa odvija se na

državnim i županijskim cestama pri čemu povećanje prosječnog ljetnog dnevnog prometa u odnosu na prosječni godišnji dnevni prosjek iznosi oko 30 % na državnim, odnosno oko 20 % na županijskim cestama. Najveća razlika između prosječnog godišnjeg i prosječnog ljetnog prometa je na poluautocestama i autocestama gdje je ljetni dnevni prosjek za oko 75 % veći od godišnjeg[36].

3.3.1.3 Mogući razvoj okoliša bez provedbe SOT

Prema PUVP u razdoblju od 2016. do 2021. godine planirano je provesti 269 različitih mjera u cilju postizanja najmanje dobrog stanja voda, od toga je 113 mjera koje se odnose na djelatnosti turizma i rekreacije (45 osnovnih, 66 dodatne i 2 dopunske mjere). Također, Programom mjera planirano je provesti 54 različite mjere kako bi se postigli ciljevi upravljanja rizicima od poplava, od čega se 16 mjera odnosi na djelatnosti turizma i rekreacije.

Provedbom Višegodišnjeg programa gradnje komunalnih vodnih građevina postavljeni su ciljevi osiguranja dovoljnih količina vode namijenjene ljudskoj potrošnji i razne gospodarske namjene, kao i postizanje i očuvanje dobrog stanja voda, racionalizacija potrošnje te unaprjeđenje upravljanja javnim vodoopskrbnim sustavima i sustavima javne odvodnje. Provedbom osnovnih mjera programa biti će obuhvaćene aglomeracije u kojima živi oko 89 % od ukupnog broja stanovnika Republike Hrvatske. Uz pretpostavljenu priključenost stanovnika na sustave u naseljima za koja se planira izgradnja kanalizacijskog sustava (prosjek u Republici Hrvatskoj 73 %), može se očekivati da će najmanje 65 % stanovnika biti priključeno na sustave javne odvodnje odgovarajućeg stupnja pročišćavanja. Daljnjih 8 % stanovnika će imati uređeni sustav individualne odvodnje (stanovnici unutar aglomeracija za koje je planirano da imaju individualne sustave odvodnje koje održavaju isporučitelji komunalnih usluga). To znači da će se provedbom svih osnovnih mjera (scenarij nakon 2021. godine) osigurati prikupljanje i pročišćavanje otpadnih voda od 73 % ukupnoga stanovništva ili za gotovo 93 % ukupnog potencijalnog opterećenja u sadašnjem stanju, uključujući opterećenje od turizma, uslužnih djelatnosti i sl.[37].

Za izdvojena Područja za kupanje i rekreaciju, u Planu upravljanja vodnim područjima 2016.-2021. propisano je ukupno 5 dodatnih mjera za zaštitu kakvoće vode za kupanje koje se odnose na djelatnosti turizma i rekreacije. Procjenjuje se da će se i provedbom osnovnih mjera koje imaju za cilj smanjenje onečišćenja komunalnim i tehnološkim otpadnim vodama i smanjenje raspršenog onečišćenja iz poljoprivrede, postići pozitivni učinci na stanje voda na morskim plažama kao i na stanje voda na kupalištima koja će biti proglašena na kopnenim vodama.

Bez provedbe SOT, očekuje se nastavak provedbe mjera zaštite površinskih i podzemnih voda.

[36] Privremeni pregled značajnih vodnogospodarskih pitanja – 2019., Hrvatske vode, listopad 2020.
[37] Plan upravljanja vodnim područjima 2016. - 2021. godine, Hrvatske vode

3.3.2 More

3.3.2.1 Opis stanja i dosadašnjih trendova

Pregled stanja vodnih tijela napravljen je na temelju podataka iz Izvješća o izvršenju plana upravljanja vodnim područjima 2016.-2021. (Hrvatske vode, 2020), Baze podataka i pokazatelja stanja morskog okoliša, marikulture i ribarstva (http://baltazar.izor.hr/azopub/bindex) i podataka iz dokumenta Ažuriranje dokumenata

Strategije upravljanja morskim okolišem i obalnim područjem temeljem obveza iz čl.8, čl.9 i čl.10 Okvirne direktive o morskoj strategiji 2008 56 EZ (MZOE, 2019).

3.3.2.1.1 Izvješće o izvršenju Plana upravljanja vodnim područjima 2016.-2021.[38]

Ocjena stanja prijelaznih i priobalnih voda odnosi se na podatke monitoringa prikupljene do kraja 2017. godine, koji su ocijenjeni prema ranijoj Uredbi o standardu kakvoće voda koja je bila na snazi u izvještajnom razdoblju (Prilog 2c, tablice 10. - 14. za ekološko stanje, te Prilog 5. za kemijsko stanje). Kako u navedenoj Uredbi u prethodnom razdoblju nije došlo do promjene tipologije i sustava ocjenjivanja prijelaznih i priobalnih voda, rezultati monitoringa provedenog u navedenom razdoblju su usporedivi. Broj ispitivanih vodnih tijela se također nije mijenjao te je monitoring proveden na 25 vodnih tijela prijelaznih voda i 26 vodnih tijela priobalnih voda.

Najveća promjena u provedbi monitoringa ostvarena je proširivanjem opsega ispitivanja prioritetnih tvari na biotu (ribe i školjke) i sediment. Povećan je broj vodnih tijela na kojima se ispituju biološki elementi modula opće degradacije: makrofita - morske cvjetnice (za 12 % u prijelaznim vodama i za 23 % u priobalnim vodama), makrofita - makroalge (za 27 % u priobalnim vodama) i bentički beskralježnjaci (za 8 % u prijelaznim i priobalnim vodama).

Hidromorfološko stanje prijelaznih i priobalnih vodnih tijela u Planu upravljanja vodnim područjima 2016. - 2021. je bilo procijenjeno na osnovu fizičke promjene obale, korita ili morskog dna kao elemenata ocjenjivanja koji imaju značajan utjecaj na stanje pojedinih bioloških elemenata kakvoće. U međuvremenu je izrađen Prijedlog metodologije monitoringa i ocjenjivanja hidromorfoloških pokazatelja koji definira postupke i protokole monitoringa te morfološke i hidrološke elemente za ocjenu hidromorfološkog stanja. Prema navedenom Prijedlogu je tijekom 2017. godine proveden monitoring hidromorfološkog stanja u 19 od 25 vodnih tijela prijelaznih voda te u 18 od 26 vodnih tijela priobalnih voda i izrađena preliminarna ocjena hidromorfoloških elemenata kakvoće.

Kemijsko stanje prijelaznih i priobalnih voda u Planu upravljanja vodnim područjima 2016. - 2021. je ocijenjeno prema popisu prioritetnih tvari (33 prioritetne tvari) iz Priloga 5. ranije Uredbe o standardu kakvoće voda koja je bila na snazi u izvještajnom razdoblju. Nove prioritetne tvari (cibutrin, terbutrin i dioksini i spojevi poput dioksina) su praćeni u

[38] Izvješće o izvršenju Plana upravljanja vodnim područjima 2016.-2021. (Hrvatske vode, 2020)

vodi, bioti i sedimentu u 2016. godini za prijelazne vode i 2017. godini za priobalne vode. Kako navedena Uredba ne propisuje sustav klasifikacije prioritetnih tvari u sedimentu, za ocjenu stanja korišteni su norveški kriteriji za određivanje kakvoće sedimenta.

Stanje prijelaznih voda

Nadzorni monitoring elemenata za ocjenu ekološkog stanja prijelaznih voda je proveden 2016. godine na svim vodnim tijelima prijelaznih voda, osim za sljedeće biološke elemente kakvoće:

- makrofita (morske cvjetnice) - monitoring nije proveden na 60 % vodnih tijela,
- bentički beskralježnjaci - monitoring nije proveden na 64 % vodnih tijela,
- ribe - monitoring nije proveden na 2 vodna tijela (8 %) prijelaznih voda.

Operativni monitoring je proveden 2016. i 2017. godine na 11 vodnih tijela (44 % od ukupnog broja vodnih tijela) za prateće fizikalno - kemijske pokazatelje i fitoplankton te na po 1 vodnom tijelu za morske cvjetnice, bentičke beskralježnjake i ribe. Sumirajući ocjenu operativnog monitoringa za obje godine umjereno stanje prema prozirnosti je zabilježeno na 3 vodna tijela, prema ortofosfatima na 2 vodna tijela i prema bentičkim beskralježnjacima na 1 vodnom tijelu. Ostala vodna tijela bila su u vrlo dobrom i dobrom stanju.

Biološki elementi kakvoće

Rezultati praćenja pojedinih bioloških elemenata kakvoće u prijelaznim vodama pokazuju da su prema fitoplanktonu sva vodna tijela bila u vrlo dobrom i dobrom stanju. Praćenje stanja prema morskim cvjetnicama (*Cymodocea nodosa* i *Zostera noltii*) provedeno je na relativno malom broju vodnih tijela, na 40 % od ukupnog broja vodnih tijela, uglavnom zbog toga što navedene vrste nisu prisutne u 12 vodnih tijela (48 % od ukupnog broja vodnih tijela). 7 vodnih tijela je bilo u dobrom, a 3 u umjerenom stanju. Jednako tako, stanje prema bentičkim beskralježnjacima praćeno je samo na 36 % vodnih tijela, jer na 12 vodnih tijela (48 % od ukupnog broja) nedovoljna dubina onemogućava uzimanje odgovarajućeg uzorka. 7 vodnih tijela je bilo u vrlo dobrom i dobrom stanju, a 2 vodna tijela u umjerenom stanju. Ribe kao biološki element kakvoće prate se samo u prijelaznim vodama. Monitoring je proveden na gotovo svim vodnim tijelima (92 %) te je dobro stanje utvrđeno na 22 vodna tijela (88 %), a umjereno samo na jednom vodnom tijelu (4 %).

Prema biološkim elementima kakvoće 20 vodnih tijela (80 %) prijelaznih voda je u dobrom stanju dok je za 5 vodnih tijela (20 %) ustanovljeno umjereno stanje. Kritični elementi biološke kakvoće su bile morske cvjetnice na 3 vodna tijela (srednje vodno tijelo Krke, nizvodna vodna tijela Raše i Dragonje), bentički beskralježnjaci na 3 vodna tijela (nizvodna vodna tijela Krke, Zrmanje i Jadra) te ribe na 1 vodnom tijelu (nizvodno vodno tijelo Zrmanje).

Do poboljšanja prema sumarnoj ocjeni bioloških elemenata kakvoće je došlo na ukupno 11 vodnih tijela, dok je pogoršanje zabilježeno na 4 vodna tijela na kojima ujedno nisu

zadovoljeni ciljevi zaštite vodnog okoliša (nizvodna vodna tijela Jadra, Krke, Zrmanje i Dragonje).

Fizikalno-kemijski elementi kakvoće

Stanje pratećih fizikalno - kemijskih elemenata kakvoće u prijelaznim vodama za otopljeni anorganski dušik je bilo vrlo dobro na 100 % vodnih tijela. Za otopljeni kisik je vrlo dobro stanje zabilježeno na 92 %, a dobro stanje na 8 % vodnih tijela. Kod ortofosfata i ukupnog fosfora vrlo dobro i dobro stanje je zabilježeno na 80 % odnosno 96 % vodnih tijela, a slično stanje (84 %) je ustanovljeno i kod prozirnosti. Umjereno stanje prema prozirnosti je utvrđeno na 16 % vodnih tijela, prema ortofosfatima na 28 % te prema ukupnom fosforu na 4 % vodnih tijela.

Promatrajući sumarno stanje pojedinih elemenata ekološkog stanja prijelaznih voda u 2016. godini, prema općim fizikalno - kemijskim elementima kakvoće, dobro stanje je utvrđeno u 11 (44 %), dobro u 9 (36 %), a umjereno u 5 vodnih tijela (20 %). Prozirnost je bila kritični element u 4 vodna tijela (uzvodna vodna tijela Omble, Raše, Mirne i Dragonje), ortofosfati u 5 vodnih tijela (uzvodna vodna tijela Omble, Jadra, Raše, Mirne i Dragonje), a ukupni fosfor u 1 vodnom tijelu (uzvodno vodno tijelo Dragonje).

Prema općim fizikalno - kemijskim elementima kakvoće nisu utvrđene velike promjene stanja, a ciljevi zaštite vodnog okoliša nisu postignuti na 4 vodna tijela (uzvodna vodna tijela Omble, Dragonje, Raše i Mirne).

Specifične onečišćujuće tvari

Monitoring specifičnih onečišćujućih tvari (bakar i cink) u prijelaznim vodama je proveden u istom vremenskom razdoblju, a u niti jednom vodnom tijelu nisu zabilježene koncentracije ovih dvaju elemenata koje bi upućivale na umjereno stanje.

Prema specifičnim onečišćujućim tvarima (bakar i cink) nema promjene u odnosu na prethodno stanje te su ciljevi zaštite vodnog okoliša zadovoljeni na svim vodnim tijelima.

Hidromorfološki elementi kakvoće

Hidromorfološki monitoring je proveden 2017. godine na 19 vodnih tijela (76 % od ukupnog broja vodnih tijela). Utvrđeno je 8 % vodnih tijela u vrlo dobrom stanju, po 12 % u dobrom i umjerenom stanju, dok je loše i vrlo loše stanje utvrđeno na 24 %, odnosno 20 % vodnih tijela.

Prema preliminarnoj procjeni hidromorfoloških elemenata kakvoće iz 2015. godine 32 % vodnih tijela umjerenog stanja su mogući kandidati za znatno promijenjena vodna tijela (11 vodnih tijela). Gore stanje od procijenjenog u Planu upravljanja vodnim područjima 2016. - 2021. je utvrđeno na 79 % od analiziranih vodnih tijela, dok je bolje stanje od onog procijenjenog u Planu zabilježeno samo na vodnom tijelu P2_3-KRP. Ciljevi zaštite vodnog okoliša postignuti su na 8 vodnih tijela (uzvodna vodna tijela Omble, Krke i Zrmanje, srednje vodno tijelo Zrmanje te nizvodna vodna tijela Omble, Zrmanje, Krke i Neretve).

Kemijsko stanje

Monitoring prioritetnih tvari u vodi, bioti (ribe, školjke) i sedimentu u okviru nadzornog monitoringa, proveden je u prijelaznim vodama 2016. godine. Koncentracije prioritetnih tvari u vodi upućuju na dobro stanje u 13 (52 %) vodnih tijela, prema bioti dobro stanje je utvrđeno samo na 4 vodna tijela (16 % od ukupnog broja), dok je dobro stanje prioritetnih tvari u sedimentu utvrđeno na 16 (64 %) vodnih tijela. Sumarno gledano, dobro kemijsko stanje je utvrđeno samo na 2 prijelazna vodna tijela rijeke Dragonje.

U prijelaznim vodama operativni monitoring prioritetnih tvari je proveden 2016. i 2017. godine, a od prioritetnih tvari u vodi ispitivali su se endosulfan, heksaklorcikloheksan (HCH) i para-para-DDT na 7 vodnih tijela, dok se u sedimentu ispitivao heksaklorcikloheksan na 5 vodnih tijela - sva ispitivana vodna tijela su bila u dobrom stanju prema ovim prioritetnim tvarima.

U ocjenu promjene stanja nisu uzimani u obzir podaci operativnog monitoringa prijelaznih voda iz 2017. godine zbog neusporedivosti ocjene uslijed ograničenog broja pokazatelja koji se ispituju u okviru operativnog monitoringa (u vodi samo endosulfan, heksaklorcikloheksan (HCH) i para-para DDT, a u sedimentu samo heksaklorcikloheksan). Svi pokazatelji koji su bili ispitani operativnim monitoringom bili su u dobrom stanju, a navedeni rezultati će biti korišteni u izradi Plana upravljanja vodnim područjima 2022. - 2027.

Biota i sediment su se ispitivali samo 2016. godine tako da nije mogla biti obavljena ocjena promjene stanja.

Na osnovu rezultata ispitivanja prioritetnih tvari u vodi uočljivo je da je do poboljšanja stanja došlo samo na 2 vodna tijela, dok je pogoršanje zabilježeno na 7 vodnih tijela. Ciljevi zaštite okoliša u vodi nisu zadovoljeni na 12 vodnih tijela (uzvodnim vodnim tijelima Omble, Neretve, Cetine, Jadra, Rječine i Raše te na nizvodnim vodnim tijelima Omble, Cetine, Jadra, Krke, Rječine i Raše).

U bioti su ciljevi zaštite okoliša postignuti samo na 4 vodna tijela (uzvodnim vodnim tijelima Neretve i Jadra te nizvodnim vodnim tijelima Raše i Dragonje), dok u sedimentu nisu postignuti na 8 vodnih tijela (na nizvodnim vodnim tijelima Omble, Neretve, Jadra, Krke, Rječine i Raše te na uzvodnom vodnom tijelu Jadra).

Prioritetne tvari koje su razlog nepostizanja dobrog stanja u prijelaznim vodama u 2015. godini su bili heksaklorcikloheksan (HCH), para-para DDT (ppDDT) i endosulfan na 7 (28 %) vodnih tijela. U 2016. godini razlog nepostizanja dobrog stanja u vodi je bio tributil kositar i njegovi spojevi (TBT) na 13 (48 %) vodnih tijela, a u bioti živa i polibromirani difenileteri (PBDE) na 18 (72 %) odnosno 19 (76 %) vodnih tijela. U sedimentu su tributil kositar (TBT) i fluoranten pronađeni na 7 (28 %) vodnih tijela, antracen na 6 (24 %) vodnih tijela te živa (Hg) i benzo(a)piren na 2 (8 %) odnosno 1 (4 %) vodnom tijelu.

Stanje priobalnih voda

Nadzorni monitoring ekološkog stanja priobalnih voda je proveden 2017. godine na svim vodnim tijelima, osim za biološke elemente kakvoće:

- makrofita (morske cvjetnice) - monitoring nije proveden na 54 % vodnih tijela,

- makrofita (makroalge) - monitoring nije proveden na 15 % vodnih tijela,
- bentički beskralježnjaci - monitoring nije proveden na 65 % vodnih tijela.

Operativni monitoring na priobalnim vodnim tijelima je proveden 2016. i 2017. godine na 10 vodnih tijela (38 % od ukupnog broja vodnih tijela) za prateće fizikalno - kemijske pokazatelje i fitoplankton, na po 1 vodnom tijelu za morske cvjetnice i bentičke beskralježnjake te na 3 vodna tijela za makroalge. Većina vodnih tijela je prema većini pokazatelja u vrlo dobrom i dobrom stanju. Umjereno stanje je zabilježeno samo prema fitoplanktonu na 2 vodna tijela, a loše stanje prema makroalgama na 1 vodnom tijelu.

Biološki elementi kakvoće

Od bioloških elemenata kakvoće u priobalnim vodama prema fitoplanktonu su sva vodna tijela bila u dobrom stanju. Morske cvjetnice (*Posidonia ocea*nica) su praćene na 46 % od ukupnog broja vodnih tijela, uglavnom zbog toga što navedena vrsta morske cvjetnice nije prisutna u 7 vodnih tijela (27 % od ukupnog broja vodnih tijela). Sva ispitivana vodna tijela bila su u vrlo dobrom (7) i dobrom stanju (3) prema morskim cvjetnicama. Makroalge se prate samo na priobalnim vodama i monitoring je proveden na većem broju vodnih tijela (85 %) te je vrlo dobro i dobro stanje utvrđeno na 14 vodnih tijela (54 %), umjereno na 4 vodna tijela (15 %), a loše i vrlo loše na 3 (12 %) odnosno 1 (4 %) vodnom tijelu. Stanje prema bentičkim beskralježnjacima praćeno je samo na 35 % vodnih tijela, od kojih je 7 bilo u vrlo dobrom i dobrom stanju, a 1 vodno tijelo u umjerenom stanju.

Prema biološkim elementima kakvoće 17 (65 %) vodnih tijela je bilo u dobrom stanju, 5 (19%) u umjerenom stanju, 3 (12 %) u lošem i 1 (4 %) vodno tijelo u vrlo lošem stanju. Kritični elementi biološke kakvoće su bile makroalge na 8 vodnih tijela (Župski zaljev kod Cavtata, Bakarski zaljev, Vinodolski kanal, Limski kanal, unutrašnji dio Raškog zaljeva te luke Rijeka, Split i Pula) i bentički beskralježnjaci na 1 vodnom tijelu (Uvala naselja Pag).

Prema biološkim elementima kakvoće poboljšanje stanja je utvrđeno na 3 vodna tijela, a pogoršanje na 5 vodnih tijela. Ciljevi zaštite vodnog okoliša nisu zadovoljeni na 9 vodnih tijela (Župski zaljev kod Cavtata, Bakarski zaljev, Vinodolski kanal, Uvala naselja Pag, Limski kanal, unutrašnji dio Raškog zaljeva te luke Rijeka, Split i Pula).

Fizikalno-kemijski elementi kakvoće

Rezultati praćenja stanja fizikalno - kemijskih elemenata kakvoće u priobalnim vodama upućuju na vrlo dobro stanje na svim vodnim tijelima prema otopljenom kisiku (površinski sloj), ukupnom anorganskom dušiku, te istraživanim spojevima fosfora. Prema prozirnosti su sva vodna tijela bila u dobrom stanju zbog čega je i stanje prema fizikalno - kemijskim pokazateljima na svim tijelima priobalnih voda ocijenjeno dobrim.

Promatrajući sumarno stanje elemenata ekološkog stanja priobalnih voda u 2017. godini, prema osnovnim fizikalno - kemijskim elementima kakvoće, dobro stanje je utvrđeno na svim vodnim tijelima.

Prema općim fizikalno kemijskim elementima kakvoće na svim vodnim tijelima ne bilježi se promjena stanja, a ciljevi zaštite vodnog okoliša su postignuti na svim vodnim tijelima.

Specifične onečišćujuće tvari

U istom razdoblju u priobalnim vodama proveden je i monitoring specifičnih onečišćujućih tvari (bakar i cink), a rezultati pokazuju dobro stanje na svim vodnim tijelima.

Prema specifičnim onečišćujućim tvarima (bakar i cink) nije bilo promjene u odnosu na prethodno stanje te su ciljevi zaštite vodnog okoliša zadovoljeni na svim vodnim tijelima.

Hidromorfološki elementi kakvoće

Hidromorfološki monitoring je proveden 2017. godine na 18 vodnih tijela (69 % od ukupnog broja vodnih tijela). Vrlo dobro stanje je utvrđeno na 38 % vodnih tijela, dobro stanje na 19 %, dok je vrlo loše stanje utvrđeno na 12 % vodnih tijela.

Prema preliminarnoj procjeni hidromorfoloških elemenata kakvoće iz 2015. godine od 4 vodna tijela koja su mogući kandidati za značajno promijenjena vodna tijela, njih 3 (12 %) je procijenjeno u umjerenom stanju. Gore stanje od procijenjenog u Planu upravljanja vodnim područjima 2016. - 2021. utvrđeno je na 39 % od analiziranih vodnih tijela, dok se procijenjeno stanje nije promijenilo na 55 % vodnih tijela na kojima je stanje ostalo vrlo dobro i na 1 vodnom tijelu koje je ostalo u dobrom stanju. Ciljevi zaštite vodnog okoliša nisu postignuti na 5 vodnih tijela (Sjeverni rub i središnji dio Kaštelanskog zaljeva, Trogirski zaljev, Marinski zaljev, te luke Split, Rijeka i Pula).

Kemijsko stanje

Prioritetne tvari u vodi, bioti (riba i školjke) i sedimentu su u okviru nadzornog monitoringa u priobalnim vodama praćene 2017. godine na svim vodnim tijelima, za sve ispitane medije. Najgore stanje prema prioritetnim tvarima u priobalnim vodama je zabilježeno u bioti, dobro stanje je utvrđeno samo na 2 vodna tijela (8 %). U vodi i sedimentu koncentracije prioritetnih tvari upućuju na dobro stanje u 85 % odnosno u 65 % vodnih tijela priobalnih voda. Sumarno promatrano, dobro kemijsko stanje utvrđeno je na samo 2 vodna tijela (Sjeverni dio Kvarnerića i Limski kanal).

U priobalnim vodama operativni monitoring se provodio 2016. i 2017. godine, a od prioritetnih tvari ispitivao se tributil kositar (TBT) u vodi i sedimentu na 5 vodnih tijela - dobro stanje u vodi i sedimentu nije postignuto na 3 vodna tijela (Bakarski zaljev, Sjeverni dio Kvarnerića i Luka Split).

U ocjenu promjene stanja nisu uzimani u obzir podaci operativnog monitoringa, jer se u vodi i sedimentu ispitivao samo tributil kositar, ali će rezultati operativnog monitoringa biti korišteni u izradi Plana upravljanja vodnim područjima 2022. - 2027.

Biota i sediment su se ispitivali samo 2017. godine tako da nije mogla biti obavljena ocjena promjene stanja.

Dobro stanje u vodi u 2015. i 2017. godini utvrđeno je na 85 % vodnih tijela. Poboljšanje stanja zabilježeno je na 2 vodna tijela, jednako kao i pogoršanje. Ciljevi zaštite okoliša nisu postignuti na ukupno 4 vodna tijela (Sjeverni rub Kaštelanskog zaljeva, Trogirski zaljev, Marinski zaljev, Bakarski zaljev te luke Split i Pula).

Ispitivanje prioritetnih tvari u bioti je prvi put obavljeno tijekom 2017. godine pa nema podataka za usporedbu stanja odnosno indikaciju mogućih trendova. Ciljevi zaštite okoliša zadovoljeni su na samo 2 vodna tijela (Sjeverni dio Kvarnerića i Limski kanal).

Ciljevi zaštite vodnog okoliša u sedimentu nisu zadovoljeni na 9 vodnih tijela (Župski zaljev kod Cavtata, Sjeverni rub i središnji dio Kaštelanskog zaljeva, Trogirski zaljev, Marinski zaljev, Bakarski zaljev, Brački i Splitski kanal, Šibensko priobalje, Riječki zaljev te luke Split, Rijeka i Pula).

Najčešći razlog nepostizanja dobrog kemijskog stanja u priobalnim vodama je bio tributil kositar (TBT) na 4 (15 %) vodna tijela tijekom svih godina praćenja te dodatno cibutrin na 1 (4 %) vodnom tijelu 2017. godine. U bioti su identificirani polibromirani difenileteri (PBDE) na 24 (92 %) vodna tijela, živa i njeni spojevi na 17 (65 %) vodnih tijela te dioksin i spojevi poput dioksina na 3 (11 %) vodna tijela. U sedimentu je tributil kositar (TBT) pronađen u 2016. godini na 3 (11 %) vodna tijela te opet u 2017. godini na 6 vodnih tijela (23 %).

3.3.2.1.2 Baza podataka i pokazatelja stanja morskog okoliša, marikulture i ribarstva[39]

Ekološki pokazatelji

Kvantitativna ocjena ekološkog stanja prijelaznih, priobalnih i otvorenih voda (2020.)

Kvantitativna ocjena ekološkog stanja za 2020. godinu izračunata je na temelju parametara mjerenih na 16 postaja duž hrvatske obale Jadranskog mora. Kvantitativna ocjena ekološkog stanja površinskog sloja (0-10 m) prijelaznih i priobalnih voda te otvorenog mora izražava se sa stajališta eutrofikacije.

Ekološko stanje u području južnog Jadrana se, slično prethodnim godinama, može okarakterizirati kao oligotrofno tj. vrlo dobro. Ovo stanje uključuje nisku primarnu proizvodnju, dobru prozirnost vodenog stupca, niske koncentracije klorofila *a* i hranjivih soli te odsutnost hipoksije.

Ekološko stanje srednjeg Jadrana procijenjeno je kao oligotrofno tj. vrlo dobro izuzev za postaju u šibenskoj luci gdje je stanje dobro. Postaja u središnjem dijelu Kaštelanskog zaljeva također je vrlo dobrog stanja, što je tijekom višegodišnjeg razdoblja istraživanja sve češće i ukazuje na prihvatljivu razinu antropogenog pritiska na ovo područje. Ekološko stanje na postaji u Vranjicu (istočni dio Kaštelanskog zaljeva, poluzatvoreno područje estuarija rijeke Jadro) je tijekom 2017. bilo dobro, a tijekom 2018. je ponovno uspostavljeno vrlo dobro stanje koje se nastavilo i u 2019. i 2020. godini. U razdoblju

[39] Baza podataka i pokazatelja stanja morskog okoliša, marikulture i ribarstva, http://baltazar.izor.hr/azopub/bindex (pristupljeno: 9.5.2022.)

2003. - 2017., ekološko stanje je učestalo variralo između vrlo dobrog i dobrog, što je znatan napredak u odnosu na razdoblje devedesetih godina prošlog stoljeća kada je ekološko stanje u ovom području povremeno bilo i vrlo loše.

Ekološko stanje sjevernog Jadrana odgovara vrlo dobrom ekološkom stanju, tj. oligotrofnom stupnju eutrofikacije. Na postaji OC15 u Bakarskom zaljevu ustanovljeni status vodenog stupca je bio vrlo dobar, iako je uočljiva maksimalna vrijednost u kategoriji umjereno dobrog stanja. Ovaj je nalaz u skladu s rezultatima prethodnih istraživanja Bakarskog zaljeva, a pripisuje se unosu hranjivih soli podmorskim dotocima slatke vode i uobičajeno većoj produktivnosti u odnosu na druge postaje ovog područja. Uzevši u obzir ekološko stanje za cjelokupno razdoblje istraživanja (2003. - 2019.) uočljiv je općenito nepromijenjeni status, što potvrđuje relativno mali i uglavnom lokalni utjecaj antropogenih pritisaka s kopna na ovo područje.

Vruće točke (2018.)

Vruće točke (engl. hot spots) su područja u priobalju za koje se u nekom vremenskom razdoblju ustanovi da su opterećena otpadnim vodama komunalnog ili industrijskog podrijetla, riječnim donosima te lučkim prometom.

S obzirom na relativno dobro ekološko stanje ustanovljeno monitoringom provođenim zadnjih desetak godina, područja koja su svojevremeno proglašena tzv. „vrućim točkama“ više nemaju takav status. Trend upućuje na poboljšanje ekološkog stanja, dok se s obzirom na eutrofikaciju ekološko stanje može smatrati zadovoljavajućim.

Otpad u moru (2020.)

Prema definiranim izvorima, otpad iz mora se može razvrstati u više različitih glavnih kategorija koje uglavnom uključuju: a) priobalne aktivnosti (uključuju loše gospodarenje otpadom, turizam i rekreacijske aktivnosti), b) ribarstvo i marikultura, c) pomorstvo, d) ilegalna odlagališta, e) osobna higijena i kanalizacijski izvori (npr. štapići za uši, itd.), f) povezano sa medicinskim aktivnostima, g) poljoprivreda, h) neodređeni izvori. Ova se podjela temelji na pretpostavci da se određeni predmeti pronađeni u otpadu iz mora uobičajeno ili učestalo koriste u pojedinim sektorima (npr. turizam) ili se ispuštaju u okoliš po jasno definiranim putovima (npr. kanalizacijski ispusti).

Monitoring količine i sastava krutog otpada naplavljenog na obali tijekom 2020. godine na području sjevernog, srednjeg i južnog Jadrana proveden je na četiri standarne postaje u sjevernom Jadranu (Rovinj_Punta Križ, Punat_Krk,Brijuni i Lakosase) i na tri standardne postaje srednjeg i južnog Jadrana (Nin, Prapratna i Stončica), tijekom 2 terenska izlaska - sezona I (ožujak-srpanj), te sezona II (rujan - prosinac). Standardno se analizira kvalitativno – kvantitativni sastav naplavljenog morskog otpada.

Najveći broj predmeta ukupno po plažama na sjevernom Jadranu prikupljen je na plaži Lakošaše (5371), nakon toga na plaži Punta Križ (1403), na Brijunima (1353) a najmanji na plaži Krk (1279). Usporedbom rezultata zamjetno je da je plaža Lakošaše četiri puta opterećenija od ostali plaža u sjevernom Jadranu, što je najvjerojatnije posljedica njenog geomorfološkog položaja.

Na području srednjeg i južnog Jadrana najveći broj predmeta ukupno po plažama prikupljen je na plaži Prapratna (1106), nakon toga na plaži Stončica (690), a najmanji na plaži Nin (315).

Tijekom istraživanog razdoblja od početka provođenja monitoringa 2017. pa do 2020. primijećeno je da su zabilježeni različiti trendovi nakupljanja kategorija predmeta morskog otpada sa postupnim opadanjem, dok su plaže Prapratna i Stončica najopterećenijih otpadom, što je najvjerojatnije posljedica njihovog izloženog geomorfološkog položaja odnosno otvorenosti morskim i vjetrovnim površinskim strujanjima

Ostali aktivni pokazatelji

Iznenadna onečišćenja mora i pomorskog dobra (2020.)

Onečišćenje morskog okoliša je posljedica nedozvoljene emisije (ispuštanja ili istjecanja) tvari u tekućem, plinovitom ili čvrstom stanju, ispuštanje energije (toplina, zračenje, buka, vibracije, svjetlost), unosa stranih, neautohtonih organizama, mikrobiološkog onečišćenje okoliša, utjecaja zahvata koji mogu promijeniti kakvoću morskog okoliša i izostanka potrebnog djelovanja.

Tijekom 2020. evidentirano je 76 slučajeva onečišćenja mora i pomorskog dobra, što je više od prosječnog broja 68 za period 2005. - 2019. Evidentirani slučajevi onečišćenja uključivali su 17 onečišćenja mora i pomorskog dobra s plovila, 26 onečišćenja mora i pomorskog dobra s kopna i 33 onečišćenja mora i pomorskog dobra s plovnih objekata.

Kakvoća mora za kupanje na plažama hrvatskog Jadrana (2020.)

Tijekom 2020. godine ispitivanje je obavljeno na 941 točki ispitivanja što je smanjenje za 7% u odnosu na 2019. godinu. Najveće je smanjenje u Zadarskoj županiji gdje se radi pandemije Covid 19 privremeno obustavilo ispitivanje kakvoće mora na 62 lokacije. Ukupno je uzeto 9.509 uzoraka, od čega je 9.309 uzoraka (ili 97,9%) ocijenjeno ocjenom izvrsno, 124 uzorak (ili 1,3%) ocjenom dobro, 60 uzoraka (ili 0,63%) ocjenom zadovoljavajuće i 16 uzorka (ili 0,17%) ocjenom nezadovoljavajuće.

Godišnje ocjene kakvoće mora za kupanje u 2020. godini prikazuju rezultate temeljenje na rasponima/setovima podataka od deset uzoraka te ukazuju kako je kakvoća mora na 97,45% točaka ispitivanja izvrsna, na 1,91% dobra, na 0,43% zadovoljavajuća i na 0,21% nezadovoljavajuća. Ovo je neznatno pogoršanje u odnosu na razdoblje 2019. uz problem smanjenja broja točaka ispitivanja.

Konačne ocjene kakvoće mora za kupanje za 2020. godinu koje uključuju četverogodišnje razdoblje (2017. - 2020.) pokazuju podjednako stanje kao i za razdoblje 2016.-2019. godine kada je kakvoća mora na 96,20% točaka ispitivanja bila izvrsna, na 2,39% dobra, na 0,22% zadovoljavajuća i na 1,20% nezadovoljavajuća. Za nove lokacije koje još nemaju četiri sezone ispitivanja, konačnu ocjenu nije bilo moguće dobiti.

3.3.2.1.3 Ažuriranje dokumenata strategije upravljanja morskim okolišem i obalnim područjem temeljem obveza iz čl.8, čl.9 i čl.10. Okvirne direktive o morskoj strategiji 2008 56 EZ

U nastavku su prikazani podaci preuzeti iz dokumenta Ažuriranje dokumenata strategije upravljanja morskim okolišem i obalnim područjem temeljem obveza iz čl.8, čl.9 i čl.10. Okvirne direktive o morskoj strategiji 2008 56 EZ (MZOE, 2019)[40].

Uzimajući u obzir okvire koje definira nova Odluka Komisije (EU) 2017/848, u drugom ciklusu provedbe ODMS, Republika Hrvatska donosi ažuriranje pripremnih dokumenata Morske strategije, odnosno pripremnih dokumenata „Početne procjena stanja i opterećenja hrvatskog dijela Jadrana" i „Skupa značajki DSO i skupa ciljeva u zaštiti morskog okoliša i s njima povezanih pokazatelja".

U nastavku su opisana stanja deskriptora iz navedenog dokumenta povezanih sa pritiscima i utjecajima na morski okoliš.

Deskriptor 2. Nezavičajne vrste

Nezavičajne vrste predstavljaju vrste unesene u okoliš koji se nalazi izvan područja svoje prirodne rasprostranjenosti, a čija je prisutnost u okolišu rezultat namjernog ili nenamjernog unošenja antropogenom aktivnošću. Nepovoljno utječu na biološku raznolikost, funkcioniranje ekosustava, socio-ekonomske vrijednosti i/ili po ljudsko zdravlje u novonaseljenim područjima.

Prema standardima Odluke Komisije 2017/848/EU, primarni kriterij za procjenu DSO predstavlja broj novih stranih vrsta unesenih u okoliš kao posljedicu ljudskog djelovanja, koji mora biti smanjen u odnosu na prethodno razdoblje procjene ili sveden na nulu.

Podaci o invazivnim vrstama prikupljeni u razdoblju od 2013. do 2018. godine, pokazuju da je RH i dalje suočena s izazovom unosa nezavičajnih vrsta u Jadransko more. Ukupno je 16 novih nezavičajnih vrsta u hrvatskom dijelu Jadrana, od čega je 5 zabilježeno u kategoriji planktona (fito- i zooplankton), 4 makroalge, 5 bentoskih beskralješnjaka te 2 ribe. U usporedbi s 80 stranih morskih vrsta zabilježenih u hrvatskim vodama do 2012. godine, može se zaključiti je da je broj novih unosa u razdoblju procjene od 2013. do 2018. godine višestruko smanjen. Ipak, direktiva propisuje potrebu za određivanjem graničnih vrijednosti usklađenih na nivou regije/podregije, kojima bi se odredila „prihvatljiva" dinamika unosa stranih morskih vrsta. Budući da za sada takve usuglašene granične vrijednosti nisu dogovorene na regionalnoj razini niti postoje na nacionalnom nivou, RH u ovom trenutku ne može donijeti procjenu DSO za Deskriptor 2 na temelju

[40] Uredbom o uspostavi okvira za djelovanje RH u zaštiti morskog okoliša (NN 136/11) transponirana je Okvirna direktiva o morskoj strategiji (ODMS) te Odluka komisije 2010/477/EU od 1. rujna 2010. o kriterijima i metodološkim standardima za dobro stanje morskog okoliša u nacionalno zakonodavstvo. Uredbom (NN 136/11) su definirane polazne osnove i mjerila za izradu, razvoj i provedbu Strategije zaštite morskog okoliša, te Plan djelovanja za izradu dokumenata Strategije uključujući Skup značajki dobrog stanja okoliša (DSO) za morske vode pod suverenitetom RH, odnosno u kojima RH ostvaruje suverena prava i jurisdikciju, i Skup ciljeva u zaštiti okoliša. Spomenutu Uredbu zamijenila je Uredba o izradi i provedbi Strategije upravljanja morskim okolišem i obalnim područjem (NN 112/14, 39/17 i 112/18) kojom se uređuju polazne osnove i mjerila za izradu, razvoj, provedbu i praćenje provedbe Strategije upravljanja morskim okolišem i obalnim područjem.

ovog kriterija, će procjena biti moguća nakon donošenja i usvajanja regionalnih/subregionalnih graničnih vrijednosti.

Deskriptor 3. Populacije komercijalno iskorištavanih vrsta

Eksploatirane populacije riba, rakova i školjkaša u Hrvatskoj se procjenjuju na regionalnoj razini, a sukladno tome, njima se i upravlja na regionalnoj razini. Izuzetak su pojedine priobalne populacije koje su procijenjene i na nacionalnoj razini te se na istoj razini njima i upravlja. Procjene stanja eksploatiranih populacija, što uključuje i definiranje referentnih točaka u svrhu upravljanja, se vrši u sklopu STECF-a (Scientific, Technical and Economic Committee for Fisheries) i GFCM-a (General Fishery Council for Mediterranean). GFCM i STECF ne provode procjene niti daju referentne točke za sve populacije koje su pod eksploatacijom u RH. Stoga, se procjena DSO-a za kriterij 3.1 (razina ribolovne aktivnosti) i kriterij 3.2 (reproduktivni potencijal populacije) trenutno ne mogu provesti za sve eksploatirane populacije na temelju procjena i referentnih točaka definiranih od strane GFCM-a i SECF-a. Nadalje, STECF ne daje znanstvene procjene kao ni referentne točke koje se odnose na kriterij 3.3 (starosna i dužinska struktura populacije). Kako bismo uskladili procjenu DSO za Deskriptor 3 na nivou regije koristit će se procijenjena biomasa kao i njene definirane referentne vrijednosti dobivene na razini GFCM/STECF.

RH je procjenu Deskriptora 3 u GES izvješću predanom na ocjenu EK u 2014. godini kao ključne vrste za ovaj deskriptor navela slijedeće: pridnene (*Merluccius merluccius*, *Mullus barbatus* i *Nephrops norvegicus*), pelagične (*Engraulis encrasicolus*, *Sardina pilchardus*), priobalne (*Spicara smaris*, *Mullus surmuletus*) i školjkaše (*Pecten jacobaeus*, *Venus verrucosa*). Upravo ove vrste odabrane su zbog svoje geografske distribucije (Sredozemno i Jadransko more) te nacionalnog značaja (planovi upravljanja, propisi o minimalnoj lovnoj veličini). Pojedini DSO kriteriji procijenjeni su za iste vrste i u razdoblju od 2013. do 2018. godine.

- *Pridnene vrste*

Stanje pridnenih resursa u Jadranskom moru opisano je korištenjem podataka prikupljenih tijekom istraživanja MEDITS, te podataka dobivenih iz službene statistike (Italija; IREPA i ISTAT, Hrvatska; Uprava ribarstva - UR). Analize su napravljene zasebno za Hrvatsko teritorijalno more (HR) i za ostatak Jadranskog mora (što uključuje talijanske teritorijalne vode i hrvatsko i talijansko ekstrateritorijalno more). Razlog podjele je to što resurse u hrvatskim teritorijalnim vodama iskorištava samo hrvatska ribarska flota, a ostatak Jadranskog mora talijanske flota koćarica. Razina iskorištavanja i stanje stokova u Jadranskom moru procijenjeno je za navedene 3 pridnene vrste.

U razdoblju od 2013. do 2018. godine indeksi biomase i brojnosti oslića (*Merluccius merluccius*) u sjevernom i srednjem Jadranu pokazuju oscilirajuće vrijednosti s generalnim pozitivnim trendom te stabilnom učestalošću pojavljivanja. Kretanje indeksa biomase i brojnosti, učestalosti pojavljivanja te vrijednosti iskrcaja trlje od blata (*Mullus barbatus*) u razdoblju od 2013. do 2018. godine pokazuju da je učestalost pojavljivanja trlje stabilna tijekom čitavog promatranog razdoblja. Isto tako, ulovi obje ribolovne flote su stabilni, a blagi negativan trend se pripisuje uvođenjem prostorno vremenskim regulacijama koćarskog ribolova, posebno s talijanske strane. Indeksi biomase i brojnosti

škampa (*Nephrops norvegicus*) u Jadranskom moru u razdoblju od 2013. do 2018. godine pokazuju oscilirajući trend s generalno niskim vrijednostima, što se i očituje i u negativnom trendu ukupnog ulova ribolovne flote obiju zemalja. Blagi porast zabilježen u 2018. godini može se prepisati uvođenju novih mjera regulacije koćarskog ribolova (privremene obustave ribolova kao i proglašenje zabrane koćarenja u dijelu Jabučke kotline – Fishery restricted area).

- *Pelagične vrste*

Znanstveni literaturni podaci sugeriraju da na području Jadranskog mora obitava jedinstvena populacija srdele (*Sardina pilchardus*) i inćuna (*Engraulis encrasicolus*). Ove dvije sitne pelagične vrste riba spadaju u gospodarski najznačajnije vrste koje se love duž čitavog Jadranskog mora (Italija, Hrvatska, Slovenija, Crna Gora i Albanija). Provedena procjena razine iskorištavanja navedenih vrsta tijekom razdoblja od 2013. do 2016. godine pokazuje da se populacija inćuna smatra prepolovljena i pod prekomjernom eksploatacijom, kao i populacija srdele.

- *Priobalne vrste*

Trlja od kamena (*Mullus surmuletus*) se iskorištava s brojnim drugim pridnenim vrstama. U priobalnom ribolovu najviše se izlovljavaju starosni razredi trlje od kamena od 5 i 6 godina, dok se pridnenom koćom iskorištavaju uglavnom starosne skupine 2 i 3 godine. Prema podacima prikupljenih tijekom hrvatskog nacionalnog programa za prikupljanje podataka u gospodarskom ribolovu u razdoblju od 2013. do 2018. godine, maksimalna dužina trlje od kamena iznosila je 33,5 cm. Starost jedinki procijenjena je očitavanjem otolita i kretala se u rasponu od 3 do 9 godina. Udio jedinki većih od prosječne dužine prvog spolnog sazrijevanja (18 cm) izračunat iz podataka o gospodarskom ulova te pokazuje opći stabilan trend populacije. Dužinska raspodjela i udio jedinki većih od srednje lovne dužine (9 cm) za giru oblicu (*Spicara smaris*) prema podacima iz gospodarskog ribolova prikupljenim u okviru hrvatskog nacionalnog programa za prikupljanje podataka u razdoblju od 2013. do 2018. godine, ukazuju na opći stabilan trend populacije na istočnoj obali Jadrana.

- *Školjkaši*

Podatci o stokovima školjkaša duž čitave Jadranske obale prikupljani su u okviru PAHRE projekta "Assessment of demersal fish and shellfish stocks commercially exploited in Croatia" 2008. godine te rezultati ne ukazuju na prelovljenost školjkaša na lokacijama na kojima je istraživanje provedeno. Pri tome treba uzeti u obzir da tada RH nije imala mogućnost izvoza školjkaša na tržište EU, stoga je potreba za školjkašima bila ograničena na lokalno tržište.

Deskriptor 5. Obogaćivanje hranjivim tvarima (Eutrofikacija)[41]

Eutrofikacija je proces obogaćivanja vode hranjivim tvarima, osobito spojevima dušika i/ili fosfora, što dovodi do povećanja primarne proizvodnje i biomase algi, promjene ravnoteže među organizmima i degradacije kvalitete vode. Posljedice eutrofikacije su nepoželjne ako je značajno narušeno stanje ekosustava i/ili njegovo održivo iskorištavanje. Prirodna eutrofikacija zbog povećanja bioloških resursa je pozitivna za ekosustav dok antropogena eutrofikacija može narušiti ekološku ravnotežu s vrlo štetnim posljedicama. Tipični pokazatelji eutrofikacije morskog okoliša su pojave niske prozirnosti, visoke koncentracije hranjivih tvari (dušika i fosfora) i velike planktonske biomase (klorofil a u vodenom stupcu), prezasićenja kisikom površinskog sloja te hipoksije/anoksije pridnenog sloja.

Za procjenu stanja eutrofikacije na razini EU postoje granične vrijednosti za pojedine elemente kriterija u određenom tipu voda u skladu s Direktivom 2000/60/EZ (Odluka o utvrđivanju vrijednosti za klasifikacije sustava praćenja u državama članicama kao rezultat postupka interkalibracije - EU 2018/229).

Koncentracije hranjivih tvari u vodenom stupcu prikazane su koncentracijom ukupnog otopljenog anorganskog dušika, otopljenog anorganskog fosfora te ukupnog fosfora u površinskom sloju vodenog stupca izraženom u µmol/L. Podaci mjerenja koncentracija ukupnog otopljenog anorganskog dušika na većini postaja je unutar granice dobrog stanja, osim na dvije postaje srednjeg i južnog Jadrana i postaji priobalja sjevernog Jadrana u Pulskoj luci i Limskom kanalu. Koncentracije mjerenja ukupnog otopljenog anorganskog fosfora i ukupnog fosfora su na svim postajama priobalja i otvorenog mora unutar granice dobrog ekološkog stanja. Sveukupno gledajući podaci upućuju na postignuto dobro stanje okoliša razmatrajući sva tri elementa procijenjenog kriterija.

Povećanje biomase koja ukazuje na štetne učinke obogaćivanja hranjivim tvarima određuje se preko koncentracije fotosintetskog pigmenta klorofila a. S obzirom na koncentraciju klorofila a, rezultati mjerenja ukazuju na postizanje dobrog stanja okoliša u obalnim i otvorenim vodama Jadrana.

Ekološki kritične vrijednosti koncentracije kisika u pridnenom sloju morske vode za život organizama nisu ustanovljene ni na jednoj mjernoj postaji, te rezultati mjerenja upućuju na vrlo dobro stanje sadržaja kisika u ispitivanom morskom okolišu i postizanje dobrog stanja okoliša.

Deskriptor 6. Fizička oštećenja morskog dna

Cilj deskriptora je osigurati da pritisci koji nastaju antropogenim aktivnostima na morskom dnu ne utječu negativno na komponente morskog ekosustava, posebno na bentoske zajednice i staništa uz koja su povezani. Pritisci na morski okoliš na području uz

[41] Podaci koji su korišteni za procjenu stanja su rezultat monitoringa Jadrana koji je proveden prema Sustavu praćenja i promatranja za stalnu procjenu stanja Jadranskog mora (u okviru provedbe ODMS) (NN, 153/14) kroz ugovore za 2016., 2017. i 2018. godinu: „Provedba praćenja parametara potrebnih za djelomičnu ocjenu stanja deskriptora D5, D1, D2, D4 i D7 prema planu monitoringa Jadrana u cilju provedbe obveza RH propisanih Direktivom 2008/56/EZ Europskog parlamenta i vijeća kojim se uspostavlja okvir za djelovanje EZ u području politike morskog okoliša".

obale i u plićim vodama su: gradnja obalne infrastrukture (luke, marine, zaštite od valova i sl.), vezovi za brodove, vađenje pijeska, akvakultura (uzgoj riba i školjkaša), donos rijekama i različiti oblici zagađenja. Na područjima udaljenim od obale u otvorenom Jadranu, glavni pritisci uključuju ribolov pridnenim koćama i dredžama. Utjecaji ribolova na ekosustave u smislu fizičke štete koju nanosi morskom dnu i staništima nisu sustavno istraživani u hrvatskom teritorijalnom moru prije Početne procjene stanja morskog okoliša. Pretpostavljeno je da oni postoje i to prvenstveno vezano uz određene ribolovne alate (priobalne mreže potegače, koće, rampone).

Elementi kriterija prema kojima se procjenjuje dobro stanje okoliša morskih voda su fizički gubitak morskog dna i fizičke smetnje na morskom dnu. Ishodi procjene kriterija koji se odnose na površinu i rasprostranjenost fizičkih gubitaka te prostorni opseg fizičkih smetnji na morsko dno koriste se za daljnju procjenu površina gubitaka bentoskih staništa na koje spomenuti kriteriji utječu.

Istraživanja čiji bi se rezultati mogli koristiti za procjenu dobrog stanja okoliša na osnovi navedenih kriterija nisu obavljena u proteklom razdoblju od 2013. do 2018. godine.

Kriterij fizičkog gubitka morskog dna nalaže praćenje površine i rasprostranjenosti fizičkog gubitka (trajna promjena) prirodnog morskog dna. U svrhu praćenja potrebno je bilo definirati program praćenja tih promjena, a to nije napravljeno od donošenja nove Odluke u svibnju 2017. godine.

Kriterij fizičkih smetnji na morskom dnu nalaže praćenje prostornog opsega i rasprostranjenosti pritisaka na morsko dno u obliku fizičkih smetnji. Dakle, u ovom slučaju ne dolazi do trajnog gubitka morskog dna. Sustavno praćenje pritisaka koji se odnose na ovaj kriterij do sada u RH nije razvijeno. Ljudske djelatnosti koje najviše dovode do fizičkih smetnji na prirodnom morskom dnu su: korištenje povlačnih pridnenih alata kao što su dredže (rampon), pridnene koće, obalne potegače, te uzgajališta koja svojom infrastrukturom trajno zasjenjuju morsko dno.

Potrebno je razviti metodologiju kojom će se pratiti pritisci koje izaziva koćarenje po morskome dnu te odrediti granične vrijednosti kojima bi se odredilo kolika površina morskog dna može biti obuhvaćena fizičkim smetnjama.

Deskriptor 7. Utjecaj na hidrološke procese

Deskriptor 7 opisuje promjene hidrografskih uvjeta nastale antropogenim djelovanjem u morskom okolišu. Relevantni pritisci koji trajno mijenjaju hidrografske uvjete mogu biti: 1) fizički gubitak morskog dna kao posljedica trajne promjene supstrata ili morfologije morskog dna i/ili ekstrakcije supstrata morskog dna i 2) promjene hidrografskih svojstava morskog dna i vodenog stupca. Fizički gubitak morskog dna definiran je kod deskriptora D6.

Način praćenja i procjena definiran je kriterijima i metodoloških standarda u Službenom listu EU (L125/59). Utjecaj navedenih pritisaka može se pratiti mjerenjem termohalinih osobina vodenog stupca, odnosno mjerenjem temperature i saliniteta.

Termohalina svojstva razdoblja 2013.- 2018. nisu značajnije odstupala od razdoblja prethodnog izvještavanja. Ipak, mora se naglasiti utjecaj zagrijavanja atmosfere na

površinski sloj mora, te u pojedinim godinama neuobičajena struktura saliniteta. Višegodišnji pozitivan trend površinske temperature mora vidljiv je duž istočne obale Jadrana u svim sezonama, odnosno mjesecima. U ovom razdoblju i salinitet je ponegdje bio izrazito neuobičajen. Takve situacije zabilježene su češće u područjima manjih dubina, u obalnim područjima estuarija rijeke Jadra i Krke kao posljedica djelovanja ekstremnih vremenskih situacija na ova vrlo nestabilna vodna tijela.

Deskriptor 8. Onečišćenje opasnim tvarima u okolišu

Kriteriji za procjenu stanja okoliša u odnosu na deskriptor 8 su: koncentracije onečišćujućih tvari, biološki učinci onečišćujućih tvari i znatna akutna onečišćenja. Koncentracije onečišćujućih tvari mjerene su u vodi, sedimentu i bioti.

Prema kriteriju koncentracija onečišćujućih tvari, dobro stanje okoliša je za referentnu godinu mjerenja (2017.) u području priobalnih voda, postignuto na 99,9% uzoraka voda, na 4,2% uzoraka biote te na 79% uzoraka sedimenta.

Prema kriteriju bioloških učinaka onečišćujućih tvari razine učinaka onečišćujućih tvari utvrđene u morskoj vodi, sedimentu i bioti u potencijalno ugroženim područjima kretale su se ispod ili u rasponu određenih vrijednosti koje se odnose na "dobro stanje okoliša". Razine učinaka onečišćujućih tvari na područjima „vruće točke" (luke, industrijska područja, itd. koja su pod stalnim antropogenim pritiscima) kretale su se iznad razine vrijednosti koja se odnosi na " dobro stanje okoliša" uključujući kumulativne i sinergijske učinke. Sveukupno gledajući dobro stanje okoliša s obzirom na navedene učinke je bilo zadovoljavajuće.

Prema kriteriju znatnih akutnih onečišćenja na temelju podataka koje je dostavilo Ministarstvo pomorstva, prometa i infrastrukture, u razdoblju od 2013. do 2018. godine u unutarnjim morskim vodama, teritorijalnom moru i zaštićenom ekološko-ribolovnom pojasu Republike Hrvatske zabilježeno je više od 40 slučajeva onečišćenja mora porijeklom s brodova, platformi, kopnenih ili neutvrđenih izvora. S obzirom na obuhvaćenu površinu, svi razmotreni slučajevi mogu se svrstati u manja operativna onečišćenja te nisu utvrđena veća akutna onečišćenja.

Deskriptor 9. Onečišćenje opasnim tvarima u hrani iz mora

Za postizanje dobrog stanja okoliša, koncentracije svih onečišćujućih tvari bi trebale biti ispod najviše dozvoljene razine postavljene za ljudsku prehranu te bi po mogućnosti trebale biti u opadanju. Koncentracije onečišćujućih tvari u ribi i drugim plodovima mora koje su iznad dozvoljenih vrijednosti, također su pokazatelji lošeg stanja okoliša. Deskriptor 9 uključuje onečišćujuće tvari/kontaminante u ribama i drugim proizvodima iz mora a koji su namijenjeni za prehranu ljudi. Dozvoljene razine utvrđene su zakonodavstvom RH i Europske zajednice.

Kriteriji i metodološki standardi koji se primjenjuju prilikom utvrđivanja skupa karakteristika dobrog stanja okoliša su u skladu s člankom 9. stavkom 1 Direktive 2008/56/EZ, a specifikacije i standardizirane metode za praćenje i procjenu, utvrđene su Odlukom komisije 2017/848/EZ. Za deskriptor 9 to su: Onečišćujuće tvari u ribi i drugim

plodovima mora za ljudsku prehranu ne prelaze razine utvrđene zakonodavstvom Europske zajednice ili drugim relevantnim standardima. Procjena morske regije Jadran prema članku 8. (2008/56/EZ), obavljena je uzimajući u obzir postojeće podatke za period 2013. – 2018.

U ovoj procjeni dostupan je dio podataka Okvirne Direktive o vodama (WFD) za ribe i Uprave za veterinarstvo i sigurnost hrane Ministarstva poljoprivrede za školjkaše (Plan praćenja kakvoće mora i školjkaša na proizvodnim područjima i područjima za ponovno polaganje živih školjkaša). Vrste morskih organizama koje se upotrijebljene u okviru procjene kriterija za utvrđivanje dobrog stanja u morskom okolišu su: školjkaši (dagnje iz uzgajališta i prnjavice iz izlova) te ribe (trlja kamenjarka, trlja blatarica, komarča, arbun i oslić). Dobro stanje okoliša s obzirom na opasne tvari u hrani iz mora je postignuto jer nisu prekoračene utvrđene granične vrijednosti (NDK prema Uredbi 1881/2006) za onečišćujuće tvari u školjkašima i ribama, koje su bile dostupne, a uključene su u Uredbu (EZ) 1881/2006.

Deskriptor 10. Otpad u moru

Otpad nastaje isključivo ljudskim aktivnostima na kopnu ili moru, odnosno zbog nedostataka u sustavu gospodarenja otpadom, a predstavlja jednu od najbrže rastućih prijetnji prirodi s velikim okolišnim i gospodarskim posljedicama. Odvijanjem ribolovnih aktivnosti nastaju različite vrste otpada koji nerijetko završi u moru. Najveći problem predstavlja plastičan otpad kao npr. sanduci od stiropora, mreže, plutače i dr. te posljedično mikroplastika.

Temeljem obveza iz Okvirne direktive o morskoj strategiji koje su prenesene u nacionalno zakonodavstvo, Hrvatska je u okviru procesa izrade i provedbe Strategije upravljanja morskim okolišem i obalnim područjem između ostalog imala obvezu uraditi sljedeće procese: odrediti postojeće stanje otpada u moru, odrediti dobro stanje morskog okoliša vezano uz otpad iz mora kao pritisak, odrediti ciljeve vezane uz otpad iz mora, izraditi i provoditi monitoring otpada u moru, te definirati i provoditi mjere vezane za otpad iz mora.

Uvažavajući spoznaje prikupljene provedbom prvog ciklusa Strategije, može se reći kako nije bilo moguće odrediti postojeći status i trendove za deskriptor otpada u moru u hrvatskom dijelu Jadrana budući da su spoznaje o stanju, količinama i svojstvima, te utjecajima otpada na morski okoliš trenutno nedovoljne i nezadovoljavajuće. RH trenutačno ne raspolaže sustavnim modelom zbrinjavanja morskog otpada i nije moguće odrediti količinu otpada koja dospije morem iz drugih država, ali od 2017. godine RH provodi usustavljeni model praćenja svih elemenata otpada u moru (otpad na plažama, plutajući otpad na površini mora, potonuli otpad na morskom dnu, mikrootpad/mikroplastika u pješčanom sedimentu na plažama, površini mora i u probavnom traktu riba).

Deskriptor 11. Buka

Deskriptor 11 se bavi utjecajem podvodne buke na morske organizme čime se poremećuje njihovo prirodno okruženje. U moru postoje različiti prirodni izvori zvuka kao što su seizmički, meteorološko-oceanografski i biološki (npr. mnogi organizmi u moru zvuk koriste za komunikaciju). Dosadašnja provedena istraživanja pokazuju da unošenje antropogene buke može uzrokovati razne poremećaje u ponašanju organizama u moru. Tako impulsna buka može prouzrokovati da morski organizmi izbjegavaju područja hranjenja ili parenja (mriještenja). Kontinuirana buka može degradirati stanište, maskirati biološki važne signale (npr. eholokaciju), uzrokovati poteškoće u parenju, nalaženju hrane ili otkrivanju predatora. Glavni izvori impulsne podvodne antropogene buke su rad ultrazvučnih uređaja (sonari, geološka i seizmička istraživanja) eksplozije i podvodni radovi. Izvori impulsne buke su ograničenog trajanja (npr. građevinski radovi u nekoj luci, rad sonara na istraživačkim i/ili ratnim brodovima) i na ograničenom prostoru. Glavni izvor antropogene kontinuirane buka niskih i srednjih frekvencija je brodski promet kojeg čine redoviti brodski promet, ribarski brodovi te različita plovila koja doprinose velikoj sezonskoj promjenjivosti antropogene podvodne buke za vrijeme turističke sezone.

Pokazatelji prostorne i vremenske razdiobe impulsnih i kontinuiranih zvukova niskih frekvencija uzeti su prema primarnim kriterijima iz europskih (2017/845/EU i 2017/848/EU) i hrvatskih (NN 110/07) zakonskih dokumenata te dokumenta JRC Scientific and Policy Reports (EU 26555, 26556, 26557 EN).

Budući da su spoznaje o utjecaju impulsne i kontinuirane buke na morske organizme, (prvenstveno na vrlo osjetljive organizme dupine i kornjače) te gospodarski važne vrste riba u hrvatskom dijelu Jadrana na sadašnjoj razini nedovoljne, nije bilo moguće odrediti kriterije za procjenu dobrog stanja okoliša u hrvatskom dijelu Jadrana za Deskriptor D11. Zbog toga je potrebno nastaviti daljnja istraživanja i monitoring podvodne buke da bi se u potpunosti shvatili njeni učinci na individualnoj ili populacijskoj razini, rizici i značaj unosa podvodne buke na okoliš, te odredile prikladne mjere za ublažavanje i/ili izbjegavanje štetnog učinka. Dodatno, očekuje se i uspostavljanje regionalne suradnje na koordiniranom pristupu praćenja i modeliranja kontinuirane buke u Jadranskom moru u sklopu projekta prekogranične suradnje Italija-Hrvatska SOUNDSCAPE.

3.3.2.2 Postojeći problemi

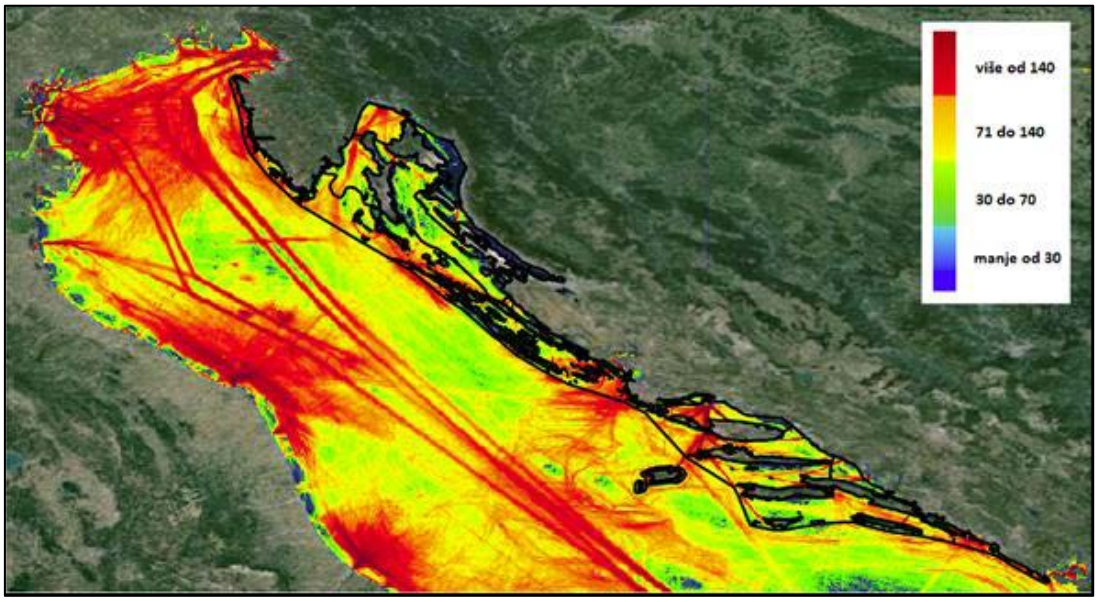
U ovom poglavlju prikazani su postojeći te potencijalni okolišni problemi na području mora. Problematika pomorskog prometa i morskog otpada detaljnije je obrađena u poglavljima 3.15.1. i 3.12.

Raspršeni izvori onečišćenja

Raspršene izvore onečišćenja čine onečišćujuće tvari koje su izložene složenim procesima razgradnje i ispiranja i dijelom mogu dospjeti u vode te ugroziti njihovo stanje, a primarno su bile emitirane u druge medije okoliša (tlo ili zrak). To su najčešće: onečišćenja komunalnim otpadnim vodama izvan sustava javne odvodnje, onečišćenja iz

poljoprivredne proizvodnje i onečišćenja iz ostalih raspršenih izvora (oborinske vode iz naselja i onečišćenje s prometnica izvan naselja).

More (kao sastavnica okoliša) onečišćuje se i poliaromatskim ugljikovodicima iz zaštitnih premaza plovila i balastnih voda, uslijed odvijanja pomorskog prometa, hranjivim tvarima iz ispuštenih sanitarnih otpadnih voda s kopna te uslijed organskog onečišćenja. Obujam prometa u 2012. godini je iznosio $67.861*10^6$ tonskih milja za priobalne vodene putove [42]. Na slici u nastavku (Slika 2) prikazana je prosječna gustoća pomorskog prometa tijekom 2013. i 2014. godine u Jadranskom moru. Prema prosječnoj dnevnoj gustoći prometa u području priobalnih voda posebno se ističu vodno tijelo ispred zapadne obale Istre, kao i sva vodna tijela preko kojih se odvija pomorski promet od luka Pula, Rijeka, Šibenik, Split i Ploče.

Slika 2. Prosječna dnevna gustoća pomorskog prometa (prosječni broj plovila/km²) tijekom 2013. i 2014. godine u području priobalnih voda (izvor: Plan upravljanja vodnim područjima 2016-2021)

U tablici u nastavku (Tablica 14) prikazani su podaci prometa u pomorskim lukama od 2014. do 2018. godine.

Tablica 14. Promet u pomorskim lukama od 2014. do 2018. (Privremeni pregled značajnijih vodnogospodarskih pitanja – 2019., Hrvatske vode, listopad 2020.)

Stavke	Godine				
	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.
Broj uplova ribarskih brodova	763	1.371	1.636	1.841	2.739
Broj uplova putničkih brodova	153.205	274.050	311.625	307.139	341.562

[42] Plan upravljanja vodnim područjima 2016.-2021., Hrvatske vode

Broj uplova tankera	627	658	722	851	809
Broj uplova teretnih brodova	5.038	6.652	10.504	11.464	13.707
Ukrcano tereta u tonama	6.847.645	6.451.193	7.645.221	7.434.086	5.878.136
Iskrcano tereta u tonama	10.649.153	13.741.064	15.038.692	16.861.800	15.988.612
Ukrcano opasnog tereta u tonama	4.665.169	7.934.172	10.931.082	13.473.645	12.726.245
Iskrcano opasnog tereta u tonama	1.617.975	1.704.620	2.293.735	2.528.332	1.869.434
Ukrcano putnika	12.068.220	16.128.367	19.001.168	19.256.426	28.399.025
Iskrcano putnika	12.452.265	16.810.534	19.533.429	19.844.700	28.834.413

Prema podacima Ministarstva mora, prometa i infrastrukture i Državnog zavoda za statistiku uočava se značajan trend povećanja prometa u pomorskim lukama, osobito kada je riječ o putničkom prometu i prometu tereta. Također, s obzirom na vrstu tereta, uočava se da udio opasnog tereta u ukupnom prometu tereta iz godine u godinu raste[43].

Jedan od ozbiljnijih problema s kojim se danas susreću obalne države je i onečišćenje mora vodenim balastom. Vodeni balast označava vodu s tvarima koja je ukrcana na brod radi kontrole trima, nagiba, gaza, stabiliteta i naprezanja broda. Kada brodovi iskrcavaju teret ukrcavaju vodeni balast i obrnuto. Balastom se također prevoze različiti organizmi koji mogu biti izuzetno opasni kada se prenesu u akvatorij u kojem nisu domicilni.

Tijekom 2019. vodeni balast je u Jadransko more (hrvatski dio) iskrcalo 613 brodova, što je manje od prosječnog broja 1300 za period 2006.- 2018. Volumen ukupno iskrcanog vodenog balasta u 2019. je 1112301 m^3, što je 55 % manji volumen od prosječnog za period 2006. - 2018. Iz Jadranskog mora (u 2019.) iskrcano je 701651 m^3, iz Sredozemnog mora 273479 m^3, a iz ostalih mora 137171 m^3 vodenog balasta. Tijekom 2020. vodeni balast je u Jadransko more (hrvatski dio) iskrcalo 735 brodova, što je niže od prosječnog broja 1010 za period od 2011.- 2019. Iz Jadranskog mora, u 2020. godini iskrcano je 1080844 m^3, iz Sredozemnog mora 305004 m^3, a iz ostalih mora 222173 m^3 vodenog balasta[44]. Navedene vrijednosti za 2019. i 2020. godinu potrebno je uzeti s oprezom, s obzirom da se krajem 2019. godine pojavio novi koronavirus koji je početkom 2020. godine poprimio pandemijske razmjere, a što je dovelo do smanjenja gospodarskih i drugih aktivnosti, pa tako i onih koji uključuju plovidbu.

Morski otpad

Problem morskog otpada je sve vidljiviji i očigledniji u Republici Hrvatskoj, a poznavanje njegove problematike uglavnom odgovara stanju na području Sredozemlja. S obzirom na raspodjelu stanovništva uz obalu, snažnu turističku djelatnost, aktivnostima kaveznog uzgoja ribe i školjkaša, eksploatacije ugljikovodika kao i na intenzivan brodski, nautički (jedrilice, jahte) i turistički (kruzeri, turistički brodovi) promet te režim morskog strujanja, zabilježeno je značajno opterećenje morskim otpadom. Globalno gledajući, problem morskog otpada ističe se kao jedna od tri najveće prijetnje ekosustavima mora

[43] Privremeni pregled značajnijih vodnogospodarskih pitanja – 2019., Hrvatske vode, listopad 2020.
[44] Baza podataka i pokazatelja stanja morskog okoliša, marikulture i ribarstva, http://baltazar.izor.hr/azopub/bindex , pristupljeno: 9. 8. 2022. i 25.8.2022.

(uz prelov i klimatske promjene). Gotovo 80% morskog otpada potječe s kopna, a tek manji dio nastaje na samom moru. Istraživanja pokazuju da se više od 90% morskog otpada u Jadranu odnosi na plastiku.

U Planu gospodarenja morskim otpadom (MINGOR 2020.) navedena je problematika nedostatka odgovarajućih podataka dobivenih sustavnim istraživanjima za hrvatski dio Jadranskog mora, premda je problematika morskog otpada zbog svojih ekoloških, ekonomskih, sigurnosnih, zdravstvenih i kulturnih utjecaja prepoznata kao jedna od glavnih prijetnji morskim ekosustavima u SredozemljuTakođer se navodi da pored otpada koji na različite načine i kroz različite aktivnosti dospijeva u more, poseban problem predstavlja unos prekograničnog otpada koji morskim i vjetrovnim strujama dospijeva iz susjednih zemalja u Jadransko more, posebice za vrijeme iznimno nepovoljnih meteoroloških i hidroloških prilika. Udio takvog otpada na području južnog Jadrana može činiti gotovo 70% ukupne količine otpada.

Uz problem nakupljanja otpada na plažama, ugroženo je i morsko dno na kojemu su zabilježene velike količine otpada. Količina i zastupljenost plastičnog otpada na dnu Jadranskog mora među najvišima je u Europi nakon sjeveroistočnog dijela Sredozemnog i Keltskog mora, kako na talijanskoj, tako i na hrvatskoj strani. Područje uz Jadransko more je gusto naseljeno uz visok stupanj razvoja, turizma i industrijalizacije. Na obalama Jadranskog mora živi približno 3,5 milijuna stanovnika od čega više od 50% populacije boravi na talijanskoj obali u 6 priobalnih gradova (Trst, Venecija, Ravena, Rimini, Ancona i Bari). Neravnomjerna raspoređenost stanovništva odlikuje i istočni obalni pojas Jadrana, gdje je od ukupno 1,3 milijuna stanovnika, približno 85% smješteno u šest velikih gradskih središta (Pula, Rijeka, Zadar, Šibenik, Split i Dubrovnik). Tijekom turističke sezone brojnost populacije se poveća gotovo šest puta. Osim ekološkog, morski otpad ima i važan društveno – ekonomski utjecaj koji pogađa obalne zajednice koje većim dijelom svoj lokalni razvoj temelje na turizmu[45].

Obrana priobalnih područja i zaštita od poplava

Uzevši u obzir značajnu neizvjesnost i posljedično ograničenu pouzdanost predikcija, temeljem projekcija iz IPCC AR5[46] i istraživanja lokalnih povijesnih trendova[47], za Jadransko more se predviđa porast srednje razine mora (SRM) u rasponu između 19 i 33 cm do perioda 2046.- 2065. godine, odnosno između 32 i 65 cm do perioda 2081.-2100. godine, s novijim procjenama koje idu i do vrijednosti od 1,1m.

Pribrajanjem povremenih ekstremnih razina mora (od ekstremnih vremenskih prilika) koje se kreću u rasponu od 0,84 (ekstremne prilike s povratnim periodom od 1 godine) do 1,15 m (ekstremne prilike s povratnim periodom od 100 godina), do kraja stoljeća

[45] Plan gospodarenja morskim otpadom, Finalna verzija, Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja, Zagreb, svibanj 2020.
[46] The Intergovernmental Panel on Climate Change Fifth Assessment Report (2014)
[47] Linearnom regresijom podataka o srednjoj godišnjoj vrijednosti visine razine mora, sa 3 mareografske postaje (Rovinj, Split, Dubrovnik) ustanovljeni su trendovi njenog rasta od 0,5-0,8mm/god za period 1955-2009, odnosno „strmiji“ rast od 0,9-4,1mm/god ukoliko se promatra samo period 1993-2009 (Čupić, et.el., 2011).

mogu se očekivati ekstremne povremene razine mora u rasponu od oko 1,4 m do 2,2 m, i njima izazvane poplave obalnih područja morem.

Kao posljedica utjecaja klimatskih promjena, povećana izloženost i opasnost od poplava obalnih područja dolazi porastom razine mora, povećanjem frekventnosti intenziteta ekstremnih oborina koje mogu rezultirati poplavama uslijed ekstremnih vršnih površinskih otjecanja i bujičnih vodotoka te olujnim usporima (tzv. meteorološkim tsunamijima ili šćigama) odnosno naglim oscilacijama razine mora uzrokovanih naglim poremećajima tlaka zraka i vjetra u atmosferi.

Prethodna procjena razine rizika od poplava (Hrvatske vode, 2013.) pokazala je da oko 50% Jadranskog vodnog područja ima umjereni (12,1%), veliki (31,2%) ili vrlo veliki (6,3%) rizik od poplave.

Povećanje razine mora uzrokuje intenzivniju intruziju mora u površinske i podzemne vode i tlo (uključujući i smanjenje leće slatke vode na otocima). Također uzrokuje smanjenje učinkovitosti priobalne infrastrukture, uključujući i funkcionalnost postojećih sustava za odvodnju otpadnih i oborinskih voda. Od raznih tipova obala, najpogođenija su žala, koja će biti izložena pojačanoj eroziji, s upitnom mogućnošću prirodnog dohranjivanja, često spriječenim i izgradnjom u najužem prostoru uz obalnu crtu.

Podizanje razine mora naročito povećava rizik od poplava na ušćima vodotoka. Podizanje razine mora, u kombinaciji sa smanjenim srednjim protokom kroz razdoblja dužih i snažnijih hidroloških suša, uzrok su sve veće intruzije morske vode i zaslanjivanja vode i poljoprivrednog tla. S druge strane, s povećanjem učestalosti i intenziteta ekstremnih oborina, povećava se i vjerojatnost i intenzitet poplava iz riječnog korita[48].

3.3.2.3 Mogući razvoj okoliša bez provedbe SOT

Prema PUVP u razdoblju od 2016. do 2021. godine planirano je provesti 269 različitih mjera u cilju postizanja najmanje dobrog stanja voda, od toga je 113 mjera koje se odnose na djelatnosti turizma i rekreacije (45 osnovnih, 66 dodatne i 2 dopunske mjere). Također, Programom mjera planirano je provesti 54 različite mjere kako bi se postigli ciljevi upravljanja rizicima od poplava, od čega se 16 mjera odnosi na djelatnosti turizma i rekreacije.

Važno je spomenuti i Program mjera zaštite i upravljanja morskim okolišem i obalnim područjem RH (NN 97/17), koji je izrađen temeljem Zakona o zaštiti okoliša i Uredbe o izradi i provedbi dokumenta Strategije upravljanja morskim okolišem i obalnim područjem, a sadrži mjere koje je potrebno poduzeti radi postizanja i/ili održavanja dobroga stanja okoliša te ostvarivanja ciljeva upravljanja morskim okolišem i obalnim područjem.

Jedan od strateških prioriteta Programa mjera zaštite i upravljanja morskim okolišem i obalnim područjem RH (MINGOR, 2017.) je Strateški prioritet 3. Poboljšanje provedbe instrumenata za postizanje dobrog stanja morskog okoliša i obalnog područja koji sadrži

[48] Ažuriranje dokumenata strategije upravljanja morskim okolišem i obalnim područjem temeljem obveza iz čl.8, čl.9 i čl.10. Okvirne direktive o morskoj strategiji 2008 56 EZ

posebni cilj 3.3. Unaprjeđenje sustava upravljanja morskim otpadom te mjeru definiranu u okviru ovog posebnog cilja 3.3.1. Izrada nacionalnog plana gospodarenja morskim otpadom. Sukladno navedenom, 2020. godine je izrađen Plan gospodarenja morskim otpadom (Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja, Zagreb, svibanj 2020) kojim su predviđena 4 strateška cilja s ukupno 12 mjera. Predloženi ciljevi Plana gospodarenja morskim otpadom usklađeni su s relevantnim međunarodnim strateškim i planskim dokumentima od Regionalnog plana o upravljanju morskim otpadom na Mediteranu do Europske strategije za plastiku u kružnom gospodarstvu. Također, Plan uključuje temeljene smjernice prethodno izrađenih i usvojenih strateških i planskih dokumenata vezanih za lokalni razvoj i posebice za gospodarenje otpadom u jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave u obalnom području i na otocima.

3.3.3 Zaštićena područja – područja posebne zaštite voda

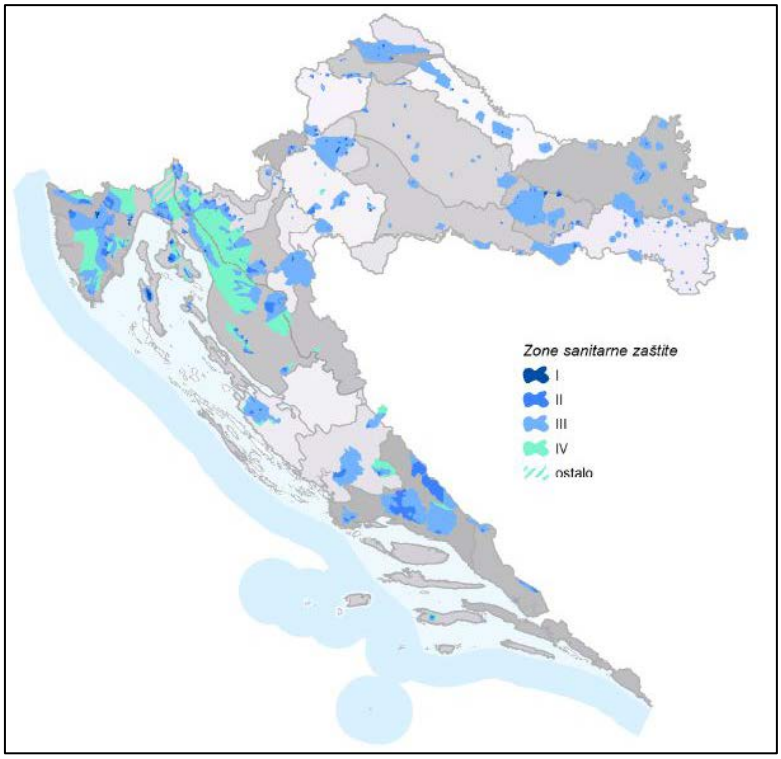
U tablici u nastavku (Tablica 15) prikazana su proglašena zaštićena područja – područja posebne zaštite voda prema Planu upravljanja vodnim područjima 2016.-2021., temeljem stanja u 2012. godini.

Tablica 15. Pregled proglašenih zaštićenih područja – područja posebne zaštite voda (stanje 2012.)

zaštićeno područje	broj zaštićenih područja (površinske vode)		
	VPD	JVP	RH
vode namijenjene za ljudsku potrošnju ili rezervirane za te namjene u budućnosti	8 (+ 234 podzemne vode)	8 (+ 86 podzemne vode)	16 (+ 320 podzemne vode)
vode pogodne za život slatkovodnih riba	23	21	44
vode pogodne za školjkaše	-	18	18
područja za kupanje i rekreaciju	3	912	915
osjetljiva područja i pripadajući slivovi osjetljivih područja	1	81	82
područja podložna onečišćenju nitratima i pripadajuća ranjiva područja	6 (+ 4 podzemne vode)	1	7 (+ 4 podzemne vode)
područja namijenjena zaštiti ptica gdje je održavanje ili poboljšanja stanja voda bitan element njihove zaštite	18	12	27
područja namijenjena zaštiti staništa ili vrsta (osim ptica) gdje je održavanje ili poboljšanje stanja voda bitan element njihove zaštite	177	473	646

Vode pogodne za ljudsku potrošnju ili rezervirane za te namjene u budućnosti određene su na 16 zaštićenih područja površinskih voda i 320 zaštićenih područja podzemnih voda iz kojih se zahvaća ili je rezervirana za zahvaćanje voda namijenjenih za ljudsku potrošnju. Radi zaštite područja izvorišta ili drugog ležišta vode koja se koristi ili

je rezervirana za javnu vodoopskrbu uspostavljene su zone sanitarne zaštite izvorišta (Slika 3).

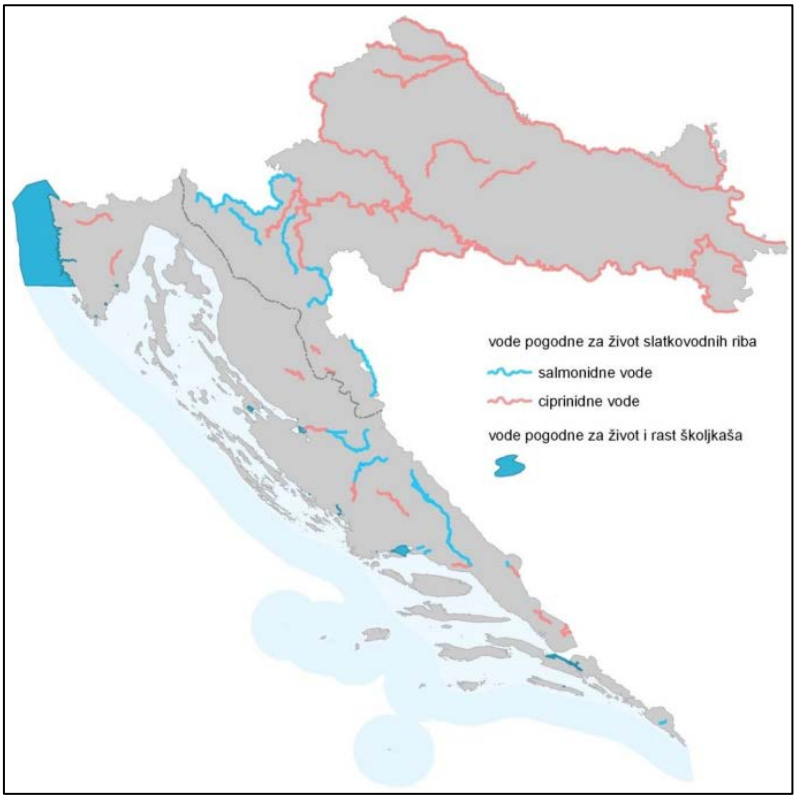
Slika 3. Zone sanitarne zaštite izvorišta vode namijenjene ljudskoj potrošnji

Za zaštićena područja voda pogodnih za život slatkovodnih riba i život i rast školjkaša (Slika 4) propisani su dodatni standardi kakvoće u smislu dodatnih pokazatelja i stroge metodologije praćenja i ocjenjivanja mjerodavnih pokazatelja.

Zaštićena područja za život slatkovodnih riba određena su na 151 vodnom tijelu rijeka, u ukupnoj duljini od 2.833 km i na 1 jezeru površine od 2.745 km².

Stanje voda vodotoka pokazuje da od 158 vodnih tijela voda pogodnih za život slatkovodnih riba dobro stanje nije postignuto na 109 vodnih tijela, najvećim dijelom na onim vodnim tijelima koja se nalaze na vodama pogodnim za život ciprinidnih riba. Uglavnom je riječ o nezadovoljavajućem stanju fizikalno-kemijskih i kemijskih pokazatelja. Na 23 vodna tijela jedan od razloga nezadovoljavajućeg stanja je i procijenjeni značajan utjecaj hidromorfoloških opterećenja.

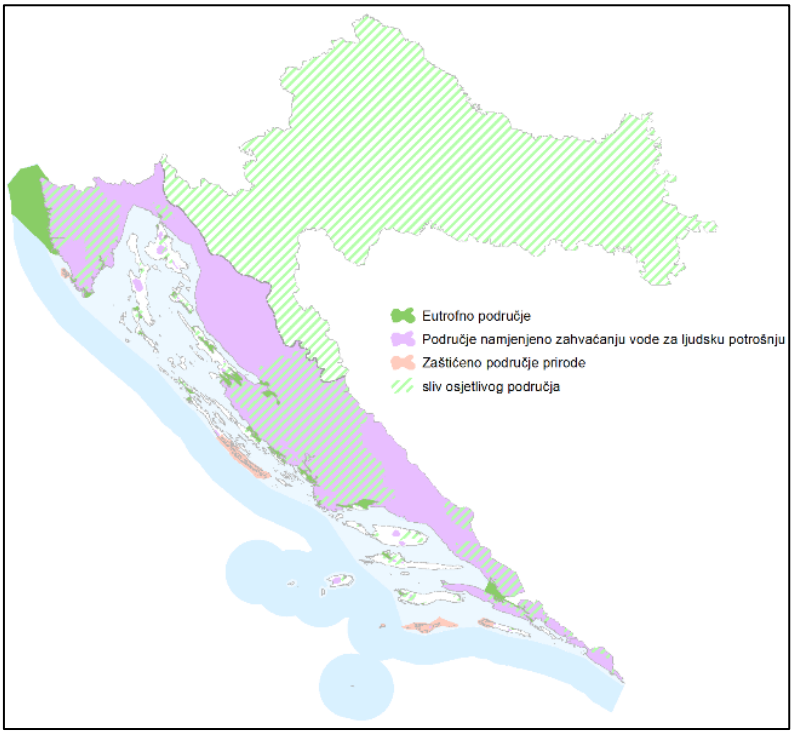
Vode pogodne za školjkaše određene su na 18 područja, u ukupnoj površini od 1.653 km², od čega je 12,49 km² u prijelaznim vodama, 336,36 km² u priobalnim vodama, a 1.300 km² na otvorenom moru, izvan granica jadranskog vodnog područja.

Slika 4. Područja pogodna za život slatkovodnih riba i voda pogodnih za život i rast školjkaša (prema Registru zaštićenih područja, stanje: 2012.)

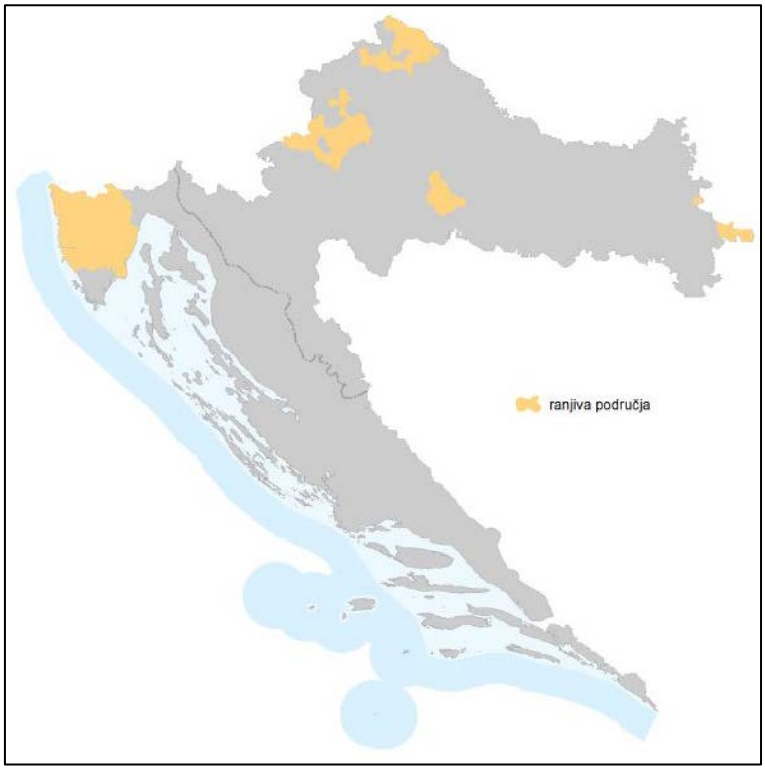
Zaštićena područja **voda za kupanje i rekreaciju** proglašavaju se svake godine prije početka sezone kupanja. Za zaštićena područja voda za kupanje i rekreaciju propisani su dodatni standardi kakvoće u odnosu na standarde koji općenito vrijede za ocjenjivanje stanja površinskih voda. Radi se o mikrobiološkim pokazateljima (Crijevni enterokoki, Escherichia coli) koji se prate i ocjenjuju na kupalištima na kopnenim vodama i na morskim plažama. Na temelju rezultata praćenja i ocjenjivanja kakvoće voda za kupanje tijekom kupališne sezone, određuje se godišnja ocjena voda za kupanje i njihova klasifikacija u četiri klase: izvrsne, dobre, zadovoljavajuće i nezadovoljavajuće.

Ukupna površina **osjetljivih područja** priobalnih voda iznosi 813,80 km², a prijelaznih voda 122,90 km². Na jadranskom vodnom području osjetljivim su proglašena 54 izdvojena područja estuarija i priobalnih voda koja su eutrofna ili bi mogla postati eutrofna zbog loše izmjene voda ili unosa veće količine hranjivih tvari. Pokazatelji eutrofikacije u rijekama su: nitrati, ukupni fosfor i klorofil a, dok su pokazatelji eutrofikacije u jezerima: ukupni fosfor i klorofil a (Slika 5).

Slika 5. Osjetljiva područja i njihovi slivovi (prema Registru zaštićenih područja, stanje: 2012.)

Područja **podložna onečišćenju nitratima poljoprivrednog podrijetla** čine vode, a posebno one namijenjene za ljudsku potrošnju, koje sadrže povećanu koncentraciju nitrata (više od 50 mg/l, izraženo kao NO3-) i vode podložne eutrofikaciji uslijed unosa veće količine dušičnih spojeva poljoprivrednoga podrijetla. Površine s kojih se prihranjuju područja podložna onečišćenju nitratima poljoprivrednoga podrijetla proglašavaju se ranjivim područjima. Određeno je 6 ranjivih područja koja obuhvaćaju površinu od 5.090 km^2 (9% teritorija Republike Hrvatske), odnosno 75 općina u 7 županija i Grad Zagreb (Slika 6).

Slika 6. Ranjiva područja

Područja namijenjena zaštiti staništa ili vrsta gdje je održavanje ili poboljšanje stanja voda bitan element njihove zaštite proglašavaju se prema propisima o zaštiti prirode. U suradnji s Hrvatskom agencijom za okoliš i prirodu obavljeno je izdvajanje dijelova ekološke mreže gdje je održavanje ili poboljšanje stanja voda bitan element njihove zaštite. Na vodnom području rijeke Dunav obuhvaćeno je 28% površine vodnoga područja, a na jadranskom vodnom području 45% kopnene i oko 30% morske površine vodnoga područja.

Ostala zaštićena područja prirode gdje je održavanje ili poboljšanje stanja voda bitan element njihove zaštite na vodnom području rijeke Dunav obuhvaćaju oko 11% ukupne površine vodnog područja, dok je na jadranskom vodnom području obuhvaćeno oko 14% kopnene i 4% morske površine vodnog područja.

3.4 Bioraznolikost

3.4.1 Opis stanja i dosadašnjih trendova

U Republici Hrvatskoj nalazimo veliku raznolikost biljnih i životinjskih divljih vrsta koje obitavaju u raznolikim ekosustavima. Razlog tomu je geografski položaj Republike Hrvatske na dodiru triju biogeografskih regija te velika raznolikost staništa što rezultira širokim spektrom različitih ekoloških uvjeta za razvoj flore i faune. Zato je Republika Hrvatska s aspekta bioraznolikosti jedna od najbogatijih zemalja Europe.

U Republici Hrvatskoj zabilježeno je gotovo 40.000 vrsta i podvrsta, a pretpostavlja se da je taj broj znatno veći (od 50.000 do više od 100.000). Oko 3 % od ukupnog broja poznatih vrsta čine endemi. Najveći udio endema (približno 70 %) svakako je među pripadnicima špiljske faune, što čini jednu od najvećih i najzanimljivijih prirodnih osobitosti Republike Hrvatske. Unatoč bogatstvu bioraznolikosti i provedbi određenih mjera očuvanja mnoge su divlje vrste i dalje ugrožene. Temeljem kriterija Međunarodne unije za očuvanje prirode (engl. International Union for Conservation of Nature, IUCN) u Republici Hrvatskoj je status ugroženosti procijenjen za preko 3.000 vrsta, odnosno oko 8 % zabilježenih vrsta, uključujući sve skupine kralježnjaka, dok su u znatno manjoj mjeri obuhvaćeni vrstama najbrojniji i ujedno najslabije istraženi beskralježnjaci. Od procijenjenih vrsta njih 42,3 % svrstano je u kategorije visokog rizika od izumiranja. Kako bi se odredio stupanj i najvažniji uzroci njihove ugroženosti te na vrijeme poduzele odgovarajuće mjere očuvanja te kako bi se podigla razina znanja o ugroženim vrstama i staništima te osvijestila javnosti o potrebi njihovog očuvanja, izrađuju se crveni popisi i crvene knjige. Izrađeni su Crveni popisi za 18 skupina te Crveni popis špiljske faune, koji obrađuje više skupina vezanih uz ovaj specifični tip staništa i to većinom beskralježnjaka, dok od kralježnjaka samo jednu vrstu vodozemca (čovječju ribicu) [49].

Pravilnikom o popisu stanišnih tipova i karti staništa (NN 27/21) utvrđuje se popis stanišnih tipova (Nacionalna klasifikacija staništa – NKS), karta staništa te ugroženi i rijetki stanišni tipovi, uključujući i prioritetne prirodne stanišne tipove, koje je potrebno očuvati u povoljnom stanju.

Karte staništa Republike Hrvatske izrađene su 2004. godine i 2016. godine. Prva karta staništa (2004.) prostorna je baza podataka, razlučivosti mjerila 1: 100 000, minimalne jedinice kartiranja su 9 ha, a kartirana su staništa na cjelokupnom teritoriju Hrvatske, uključujući i more. Karta kopnenih nešumskih staništa (2016.) daje prostorni prikaz stanišnih tipova u mjerilu 1:25.000 s najmanjom jedinicom kartiranja od 1,56 ha. Konačna karta staništa obuhvaća 155 stanišnih tipova i sastoji se od 322.758 poligona te 972 točkastih staništa.

Kartom kopnenih nešumskih staništa (2016.) prikazana rasprostranjenost sedam klasa stanišnih tipova prema NKS-u: površinske kopnene vode i močvarna staništa (A), neobrasle i slabo obrasle kopnene površine (B), travnjaci, cretovi i visoke zeleni (C), šikare (D), morska obala (F), kultivirane nešumske površine i staništa s korovnom i ruderalnom vegetacijom (I) te kompleksi staništa (K) što obuhvaća oko 58 % hrvatskog

[49] Strategija i akcijski plan zaštite prirode Republike Hrvatske za razdoblje od 2017. do 2025. godine (NN 72/17)

teritorija. Najzastupljenija nešumska staništa jesu kultivirane nešumske površine i staništa s korovnom i ruderalnom vegetacijom, koje pokrivaju 24 % ukupne površine (Tablica 16)[50].

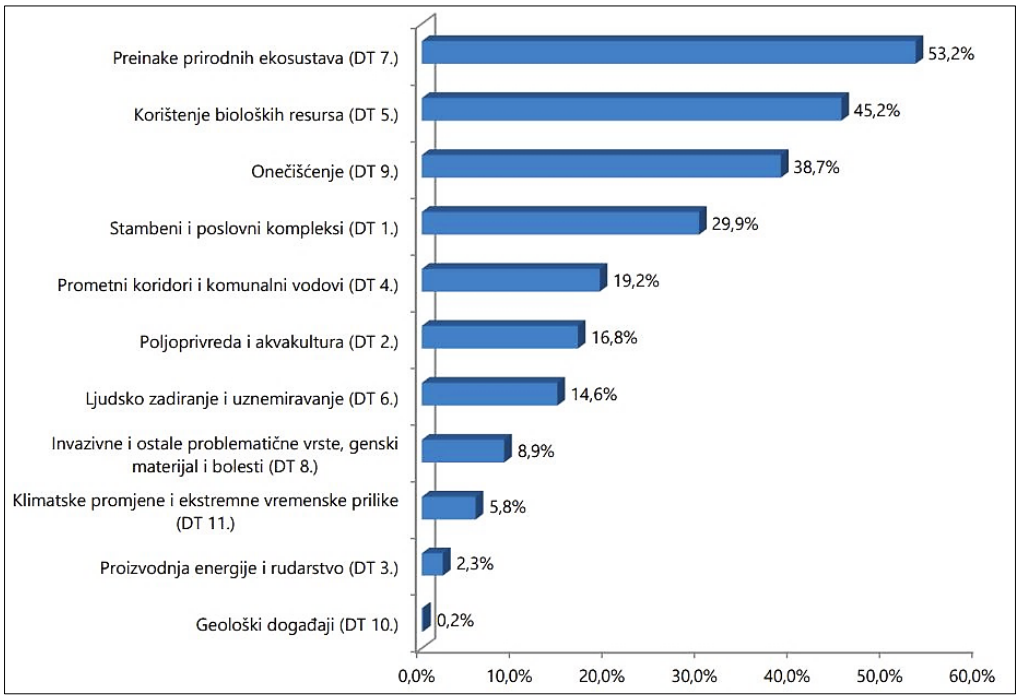
Tablica 16. Osnovni stanišni tipovi prisutni u Karti kopnenih nešumskih staništa RH

Stanišni tip	Ukupna površina (ha)	Udio u ukupnoj površini (%)
A. Površinske kopnene vode i močvarna staništa	124.358,2	2
B. Neobrasle i slabo obrasle kopnene površine	56.765,2	1
C. Travnjaci, cretovi i visoke zeleni	868.243,1	15
D. Šikare	267.343,3	5
E. Šume*	2.758.326,5	49
F. Morska obala	6.714,1	0,12
I. Kultivirane nešumske površine i staništa s korovnom i ruderalnom vegetacijom	1.369.587,7	24
J. Izgrađena i industrijska staništa	214.190,8	4
K. Kompleksi staništa	232,9	0,004
* Iako prilikom izrade Karte staništa iz 2016. šume nisu posebno kartirane, moguće je izraziti udio šuma u ukupnoj površini		

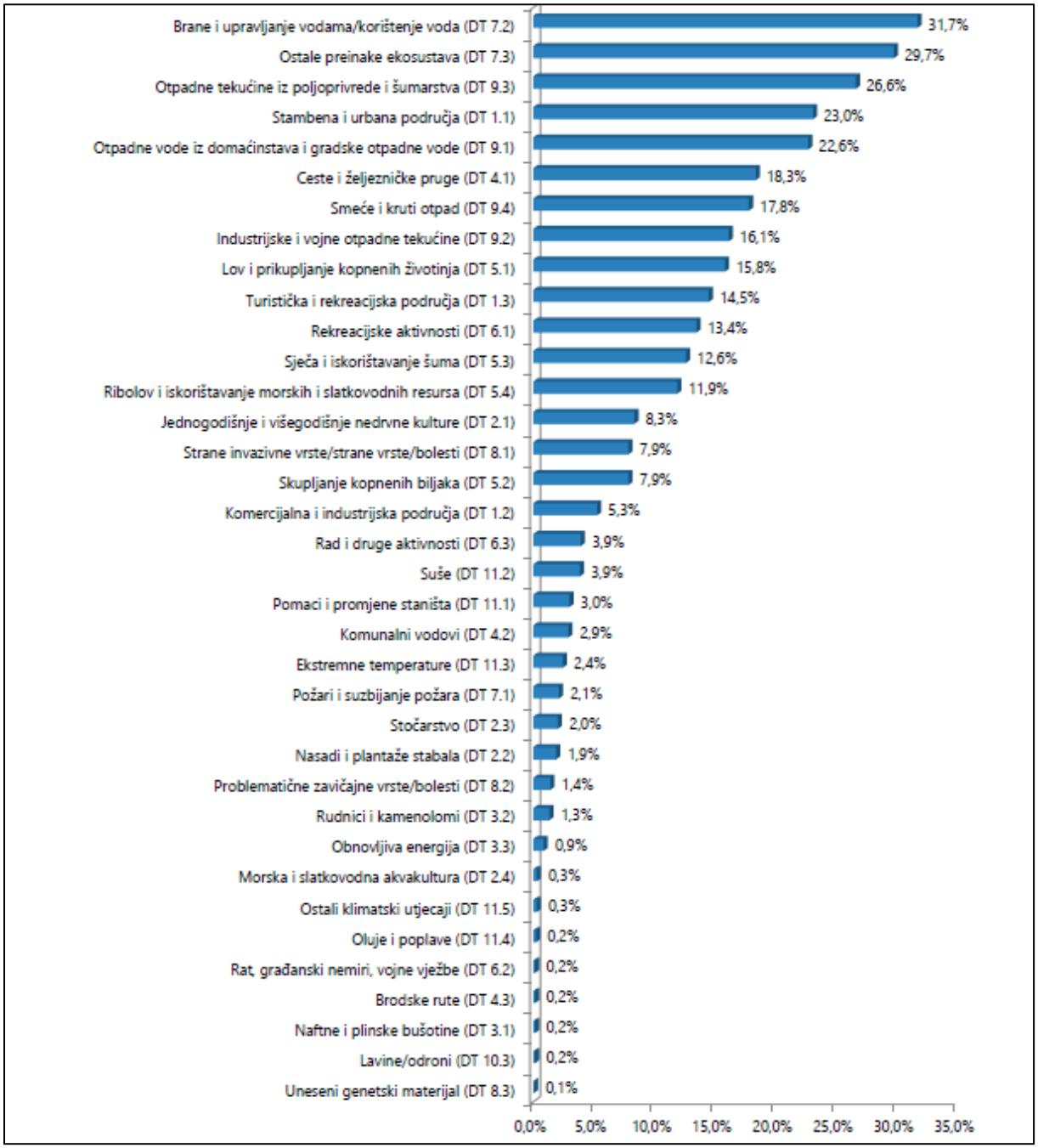
3.4.2 Postojeći problemi

Prema Izvješću o stanju prirode u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2013. do 2017. godine (MZOE, 2019.) procjenjuje se da je priroda u Hrvatskoj u najvećoj mjeri ugrožena ljudskim djelovanjem i to preinakama prirodnih ekosustava, korištenjem bioloških resursa i onečišćenjem (Slika 7). Ljudske aktivnosti u najvećoj mjeri imaju za posljedicu gubitak i degradaciju staništa, a u odnosu na ranije razdoblje nije došlo do promjena razine negativnog utjecaja pojedinih sektora na prirodu. Na drugoj razini IUCN klasifikacije uzroka ugroženosti, turistička i rekreacijska područja prepoznata su kao uzrok ugroženosti za oko 14,5 % vrsta (Slika 8). Prema navedenom Izvješću sektor turizma prepoznat je kao jedan od direktnih uzročnika gubitka i degradacije staništa, promjene ponašanja životinja i kratkoročne ili dugoročne promjene područja rasprostranjenosti.

[50] Izvješće o stanju okoliša u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2013. do 2016. (2019)

Slika 7. Uzroci ugroženosti vrsta za koje je procijenjen status ugroženosti u RH (prikazani na prvoj razini IUCN klasifikacije uzroka ugroženosti) s postotnim udjelima vrsta na koje utječu (Izvješće o stanju prirode u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2013. do 2017. godine, MZOE 2019)

Slika 8. Uzroci ugroženosti vrsta za koje je procijenjen status ugroženosti u RH s postotnim udjelima vrsta na koje utječu (Izvješće o stanju prirode u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2013. do 2017. godine, MZOE 2019)

Gubitak bioraznolikosti uglavnom je uzrokovan gubitkom i fragmentacijom staništa kao rezultat intenzivne poljoprivredne djelatnosti, razvoja infrastrukture, unosom i širenjem invazivnih stranih vrsta, onečišćenja, urbanizacije i klimatskih promjena. Najznačajnije prijetnje sisavcima su degradacija i fragmentacija staništa, krivolov i uporaba pesticida. Potencijalna prijetnja velikim zvijerima od stradavanja na autocestama smanjena je izgradnjom zelenih mostova, koji im služe kao koridori. Oko 62 % svih prijetnji

vaskularnoj flori u Republici Hrvatskoj odnosi se na gubitak i/ili degradaciju staništa zbog antropogenih utjecaja, a posebno su ugrožena vlažna staništa, kao što su cretovi. Podzemna staništa i vrste su izrazito osjetljivi te ugroženi vanjskim utjecajima. Od glavnih razloga ugroženosti mogu se istaknuti uništavanje staništa zbog gradnje cesta, intenzivna urbanizacija, onečišćenje vode otpadom i otpadnim vodama industrije i domaćinstava, intenzivna poljoprivredna proizvodnja uz uporabu mineralnih gnojiva i pesticida, promjene režima podzemnih voda ili njihove kvalitete te veliki hidrotehnički zahvati. Špilje u obalnim područjima su ugrožene onečišćenjem te izgradnjom obale. Vruljama prijete onečišćenje, zatrpavanje obalnog područja i izgradnja infrastrukture uz obalu, dok su ušća krških rijeka izložena antropogenim aktivnostima[51].

Osim što su staništa prvenstveno ugrožena ljudskim aktivnostima, izražen je i utjecaj prirodnih vegetacijskih sukcesija. Među rijetkim i ugroženim staništima navode se brojna obalna, vodena i vlažna staništa, a površinske kopnene vode, stajaćice ili tekućice, s prirodnim ili poluprirodnim zajednicama vrijedne su zbog brojnih ugroženih vrsta koje u njima obitavaju te kao staništa vezana uz ishranu migratornih vrsta ptica. Travnjačka staništa ugrožena su prvenstveno progresivnom vegetacijskom sukcesijom uslijed napuštanja tradicionalnih djelatnosti (ispaše, košnje), ali i regulacijom vodotoka ili pretvorbom u oranice. Šumska staništa ugrožena su uglavnom uslijed onečišćenja zraka, tla i vode; promjene vodnog režima zbog neprimjerenih vodno-gospodarskih zahvata; gradnje cesta kroz velike šumske komplekse; klimatskih promjena i neadekvatnog gospodarenja. Morska obalna staništa su prvenstveno pod velikim pritiskom turizma, gradnje i nekontroliranog odlaganja otpada, no pojedine zajednice degradirane su i sakupljanjem pojedinih vrsta kao ukrasnog bilja. Livade posidonije i koraligenske zajednice ugrožene su sidrenjem, ribolovom povlačnim alatima, onečišćenjem i zasjenjivanjem i nasipavanjem/dohranom plaža. Nasipavanje uzrokuje različite promjene biogeokemije okoliša koji prestaje biti pogodno stanište za dotadašnje organizme. Potencijalni utjecaj prvenstveno zahvaća supra-, medio- i infralitoralne zajednice, ali često i neke kopnene. Pri tom treba istaknuti da su dosadašnja istraživanja potencijalnih utjecaja nasipavanja ili dohranjivanja plaža u najvećoj mjeri fokusirana na pješčane plaže, dok su šljunčane plaže daleko manje istraživane i utjecaj prilikom zahvata na njima je daleko manje poznat (npr. Ponti i sur. 2013). Nadalje, vezano za utjecaj nasipavanja/dohranjivanja plaža na morska staništa i životne zajednice u Sredozemnom moru, u fokusu su najčešće naselja morskih cvjetnica, poglavito naselja posidonije (*Posidonia oceanica*) kao jedna od ekološki najvrjednijih i najugroženijih morskih staništa, a čija se dubinska rasprostranjenost, naročito gornja granica naselja, može nalaziti u zoni potencijalnih utjecaja. Naime, poznato je da dohranjivanje/nasipavanje može negativno utjecati na obližnja naselja posidonije povećanjem turbiditeta i posljedičnim smanjenjem svjetlosti potrebne za fotosintezu, dovodeći do drastičnog smanjenja rasta i čak potpunog nestajanja ove morske cvjetnice (Fernández Torquemada i Sánchez Lizaso 2005; González-Correa i sur. 2008). Prirodne plaže ugrožene su i uklanjanjem naplavina posidonije.

[51] Strategija i akcijski plan zaštite prirode Republike Hrvatske za razdoblje od 2017. do 2025. godine, NN 72/17

Pojedina špiljska staništa, kako morska tako i kopnena, ugrožena su oštećivanjem, onečišćenjem i nekontroliranim odlaganjem otpada, ali i posjetiteljima. Prijetnju gotovo svim stanišnim tipovima predstavlja također širenje stranih invazivnih vrsta[52].

U sklopu izrade Karte kopnenih nešumskih staništa 2016. dobiveni su i podaci o stanju pojedinih kopnenih stanišnih tipova. Rezultati su potvrdili relativno dobro stanje hrvatskih staništa, ali i istaknuli neke probleme. Na najvećem broju lokaliteta stručnjaci su procijenili da je sastav vrsta u dobroj mjeri reprezentativan za promatrani tip staništa, pa se može zaključiti kako su staništa u Hrvatskoj dobro očuvana. Naime, mjera stupnja očuvanosti staništa potvrđuje kako je najveći dio staništa dobro ili izvanredno očuvan, no za 18 % lokaliteta utvrđena je prosječna ili smanjena očuvanost. Stoga postoji potreba da se na takvim staništima uspostave mjere očuvanja i popravi njihovo opće stanje. Osnovna prijetnja hrvatskim nešumskim staništima, prirodni su biotički i abiotički procesi, prije svega sukcesija. Kao druge dvije prijetnje navode se ljudski utjecaj i smetnja (prisutnost čovjeka prilikom obavljanja rekreativnih i drugih aktivnosti) te promjene u poljoprivrednoj praksi[53].

Prema Izvješću o stanju okoliša u Republici Hrvatskoj za razdoblje 2013. do 2016. (2019), rast turističkog prometa rezultira povećanjem opterećenja na okoliš i prirodu. U razmatranom razdoblju, primjerice, bilježe se i prvi alarmi potrebe kontroliranja opterećenja od turizma (npr. u NP Plitvice i u Dubrovniku). Upravo radi velike koncentracije opterećenja u kratkom vremenskom razdoblju (sezoni) te prostorne određenosti hrvatskog turizma koja se očituje u koncentraciji turističkih sadržaja i posjetitelja na vrlo uskom priobalnom prostoru, potrebno je pažljivo koristiti prirodne i kulturne vrijednosti, nastojeći pritom očuvati okoliš u cjelini. Stoga je nužno da svi nositelji turističke i gospodarske politike budu svjesni potrebe o održivom razvoju turizma. Mogući načini rješavanja ovih izazova su produljenje sezone na obali, osnaživanje kontinentalnog turizma, ali i „ozelenjivanja" postojećih turističkih aktivnosti i unapređenje vrednovanja prirodne baštine, što će uz najzastupljeniji oblik turizma „sunce i more", potaknuti razvoj i ostalih oblika turizma.

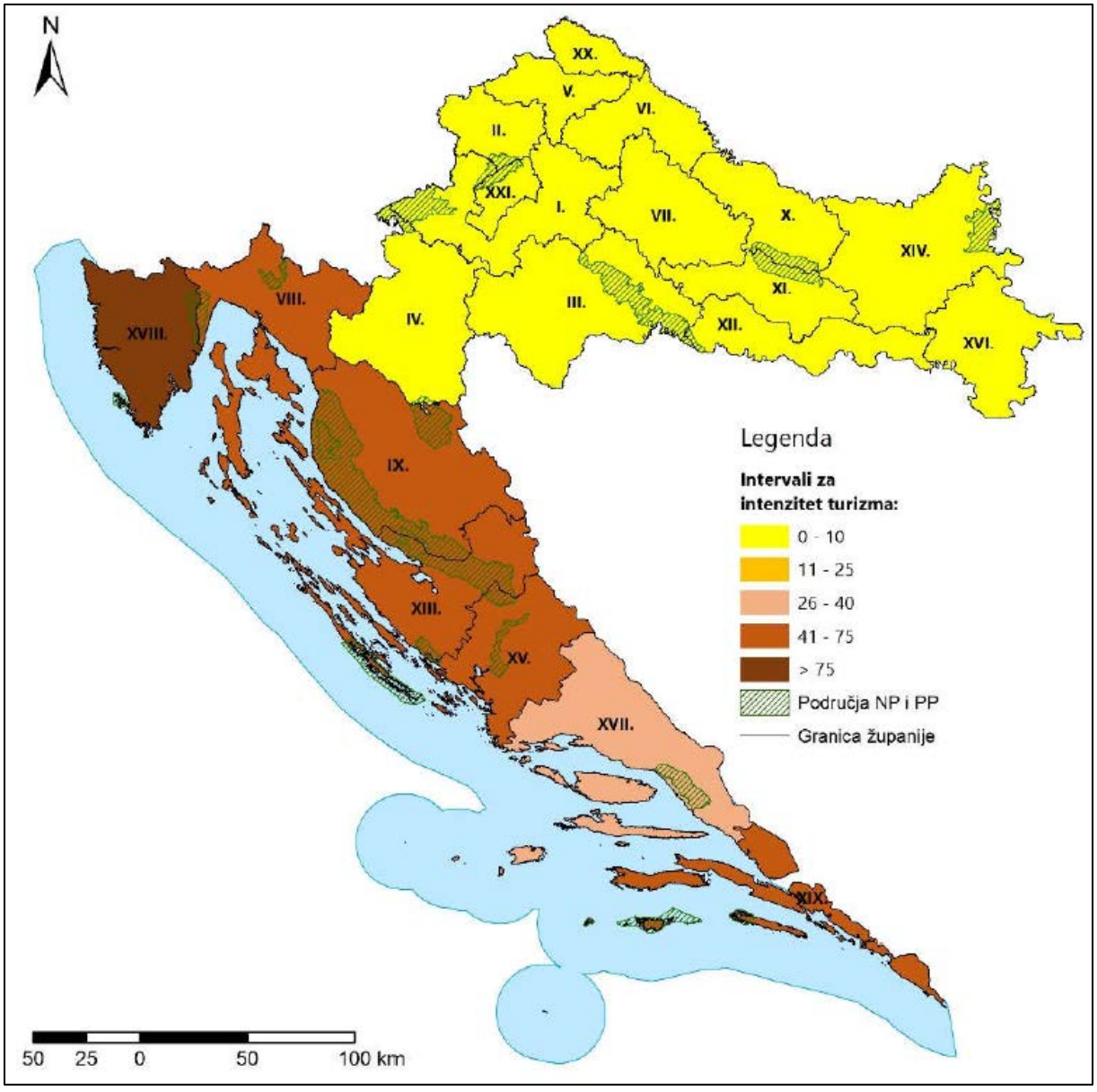
Opterećenje turizma na okoliš izraženo je u razdoblju sezonske koncentracije turista (od lipnja do kraja rujna). Turistički se promet odvija gotovo isključivo u primorskim županijama koje u ukupnom broju noćenja sudjeluju s čak 96 %.

Uspoređujući podatke prethodnog izvještajnog razdoblja (2009. – 2012.), turistički je promet kontinuirano rastao, kao i broj posjetitelja u zaštićenim područjima. Povećana potrošnja vode te povećana količina proizvedenog otpada i emisija onečišćujućih tvari u zrak iz prometa, ali i buka na najposjećenijim turističkim destinacijama, zahtijevaju sustavno praćenje. Budući da je turistički sektor vrlo kompleksno područje, neki se podaci ne prate izravno. To je slučaj ne samo na nacionalnoj, već i na globalnoj razini. Stoga se neki važni podaci i izvedene informacije još uvijek temelje na procjenama.

[52] SPUO Strategije prilagodbe klimatskim promjenama u RH za razdoblje do 2040. godine s pogledom na 2070. godinu, Zelena infrastruktura d.o.o.; Geonatura d.o.o., 2019.
[53] Izvješće o stanju okoliša u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2013. do 2016. (2019)

Intenzitet turizma

Intenzitet turizma je omjer turističkih noćenja po stanovniku Republike Hrvatske, a pokazuje opterećenje turističkog sektora na okoliš. Budući da veći turistički intenzitet rezultira i povećanim opterećenjima na infrastrukturne sustave (vodoopskrbni, komunalni i sl.) koje koristi, time se povećava i utjecaj na sastavnice okoliša (zrak, voda, tlo, priroda i dr.). Intenzitet turizma kontinuirano se povećava po stanovniku primorskih županija, a podaci pokazuju da je intenzitet najveći u Istarskoj i Dubrovačko - neretvanskoj županiji (Slika 9). Većina se turističkog prometa tijekom ljetne turističke sezone odvija u primorskim županijama (čak 96 % ukupnog turističkog prometa), što predstavlja opterećenje na sve sastavnice okoliša u kratkome vremenskome razdoblju.

Slika 9. Intenzitet turizma u Hrvatskoj (izražen po stanovniku županije) u 2016. godini

Općenito, turizam je jedan od najznačajnijih izvora morskog otpada, koji završava u moru i na europskim plažama. Morski otpad je svaki postojan, proizveden ili prerađen čvrsti materijal bačen ili napušten u morskom i priobalnom okolišu. Predstavlja veliku prijetnju za morski ekosustav, ljude i njihov život, budući da utječe i na sigurnost i kvalitetu življenja, te u konačnici i na ekonomiju, odnosno na samu turističku djelatnost primorskih destinacija. Morski otpad ne poznaje granice pa je potrebna dugoročna, regionalna i multidisciplinarna akcija za rješavanje ovog sve većeg globalnog izazova[54].

Jadransko more, priobalje i otoci

More i morska obala jedan su od najvrjednijih prirodnih resursa Republike Hrvatske, stoga je njihova zaštita i očuvanje, odnosno održivo korištenje morskih resursa prioritet. Uspostavljeni Sustav praćenja i promatranja za stalnu ocjenu stanja Jadranskog mora, prepoznaje pritiske na morski okoliš (npr. turizam, ribarstvo, pomorski promet, ilegalni ispusti otpadnih voda, podvodna buka, morski otpad i dr.).

Na obalnom području Jadrana danas je smješteno 2.446 naselja s 41.935 stanovnika, stotinjak prostorno izdvojenih turističkih zona, više desetaka gospodarskih zona i stotinjak većih luka ili marina u kojima se nalazi oko 17.000 vezova. Gradovi, naselja i ostali urbanizirani prostori zauzeli su oko 1.033 km ili oko 16,5 % u odnosu na ukupnu morsku obalnu liniju od 6.278 km. Turizam je kroz izgradnju turističkih smještajnih i pratećih objekata, cestovnih prometnica i nautičkih luka te velikog fizičkog prometa turista, vizualno promijenio izvorna krajobrazna i ambijentalna obilježja jadranskog obalnog područja. Posljedice takvog izrazito razvojnog usmjerenja često su se pokazale razornima, u prvom redu zbog nekontroliranog i neracionalnog korištenja prostorno ograničenih potencijala na najatraktivnijim lokacijama u mnogim primorskim turističkim područjima. Ozbiljan razvojnokoncepcijski promašaj u takvim područjima nastao je nekontroliranom ekspanzijom izgradnje privatnih kuća i kuća za odmor.

Za potrebe turizma dolazi do nasipavanja obale uslijed različitih građevinskih zahvata u kojima postoji potreba za širenjem kopna u more kao i kod nasipavanja plaža. Osim neposrednog utjecaja postoji i utjecaj dodatnog ispiranja koje može dovesti do zatrpavanja prirodnog morskog dna dalje od samog zahvata nasipavanja. Osim litoralizacije obale, do gubitka prirodnog morskog dna može doći i u područjima priobalnog i otvorenog mora. Tako se gradnjom luka ili lučica trajno gubi dio morskog dna[55].

Postojeći sustav praćenja i promatranja za stalnu ocjenu stanja Jadranskog mora nije adekvatan i ne daje dovoljno detaljne odgovore o postojećim pritiscima.

Luke nautičkog turizma

Nautički turizam snažno se razvijao posljednjih desetak godina, o čemu svjedoči značajan porast broja luka nautičkog turizma i broja vezova. U odnosu na 2009. godinu broj luka

[54] Izvješće o stanju okoliša u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2013. do 2016. (2019)
[55] Ažuriranje dokumenata Strategije upravljanja morskim okolišem i obalnim područjem temeljem obveza iz čl.8, čl.9 i čl.10 Okvirne direktive o morskoj strategiji 2008 56 EZ (MZOE, 2019.)

porastao je za 42 % te 2016. dosegnuo brojku od 139. Porast bilježe i marine (oko 22 %). Broj vezova pratio je donekle porast broja luka nautičkog turizma te je u odnosu na 2009. broj vezova povećan za 580 vezova, odnosno za 3 % (18,5 %), pa je 2016. godine iznosio ukupno 17 428. U 2016. godini 139 luka nautičkog turizma zauzimalo je ukupno 3.764.124 m². Nautički turizam ostvaruje oko 3 % ukupnog turističkog prometa, a sve su brojniji nautičari. U nautičkom turizmu prednjači Splitsko - dalmatinska županija koja je u 2016. godini ostvarila više od 1,3 milijuna noćenja.

Razvoj nautičkog turizma ima niz pozitivnih čimbenika, ali sa stajališta okoliša, luke nautičkog turizma imaju potencijalno štetan utjecaj, posebice na onečišćenje mora i obalni ekosustav (smanjenje kvalitete morske vode, koncentracija opasnih tvari, pH, temperatura itd.). Također, pri planiranju ekspanzije i razvoja luka nautičkog turizma potrebno je odrediti njihov okolišni kapacitet, ekološku vrijednost lokacije te procjenu utjecaja na okoliš. Podaci o buci i vibracijama te onečišćenju u lukama nautičkog turizma za sada nisu dostupni jer još uvijek ne postoje sustavi kontrole[56].

Unos buke u morski okoliš

Buka u morskom okolišu može degradirati stanište, maskirati biološki relevantne signale, uzrokovati poteškoće u parenju, nalaženju hrane ili otkrivanju predatora. Na vrlo visokim razinama uzrokuje čak i smrt morskih organizama. Količina buke u morskom okolišu određuje se izravnim mjerenjem razine tlaka podvodnog zvuka (buke) autonomnim mjernim uređajem. Dosadašnja saznanja o količini i utjecaju buke u morskom okolišu u Jadranu izrazito su oskudna.

Preliminarno istraživanje unosa buke obavljeno je tijekom 2013. godine na tri lokacije (luka Split, Kornati – uvala Telašćica i luka Rijeka). Dobiveni rezultati bili su u skladu s teoretskim očekivanjima, očekivanim razinama buke i brodskim prometom na navedenim lokacijama. Najveća razina buke zabilježena je u luci Split, a najmanja na Kornatima. Povećana razina buke niske i niske - srednje frekvencije (50 – 500 Hz) je antropogenog porijekla, uglavnom od brodskog prometa (trajekti i putnički brodovi). Na Kornatima je povećanje podvodne buke uočeno u ljetnom razdoblju, kao posljedica povećanog prometa manjih rekreacijskih plovila tijekom turističke sezone. Zbog smanjenja broja trgovačkih brodova u starom dijelu luke i terminalu Brajdica, kao i radi smanjene aktivnosti brodogradilišta „3. MAJ“, u luci Rijeka podvodna je buka bila manja od očekivane.

3.4.3 Mogući razvoj okoliša bez provedbe SOT

Bez provedbe SOT može se očekivati nastavak negativnih trendova i utjecaja sektora turizma na bioraznolikost, i to prvenstveno na morski okoliš i obalu.

[56] Izvješće o stanju okoliša u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2013. do 2016. (2019)

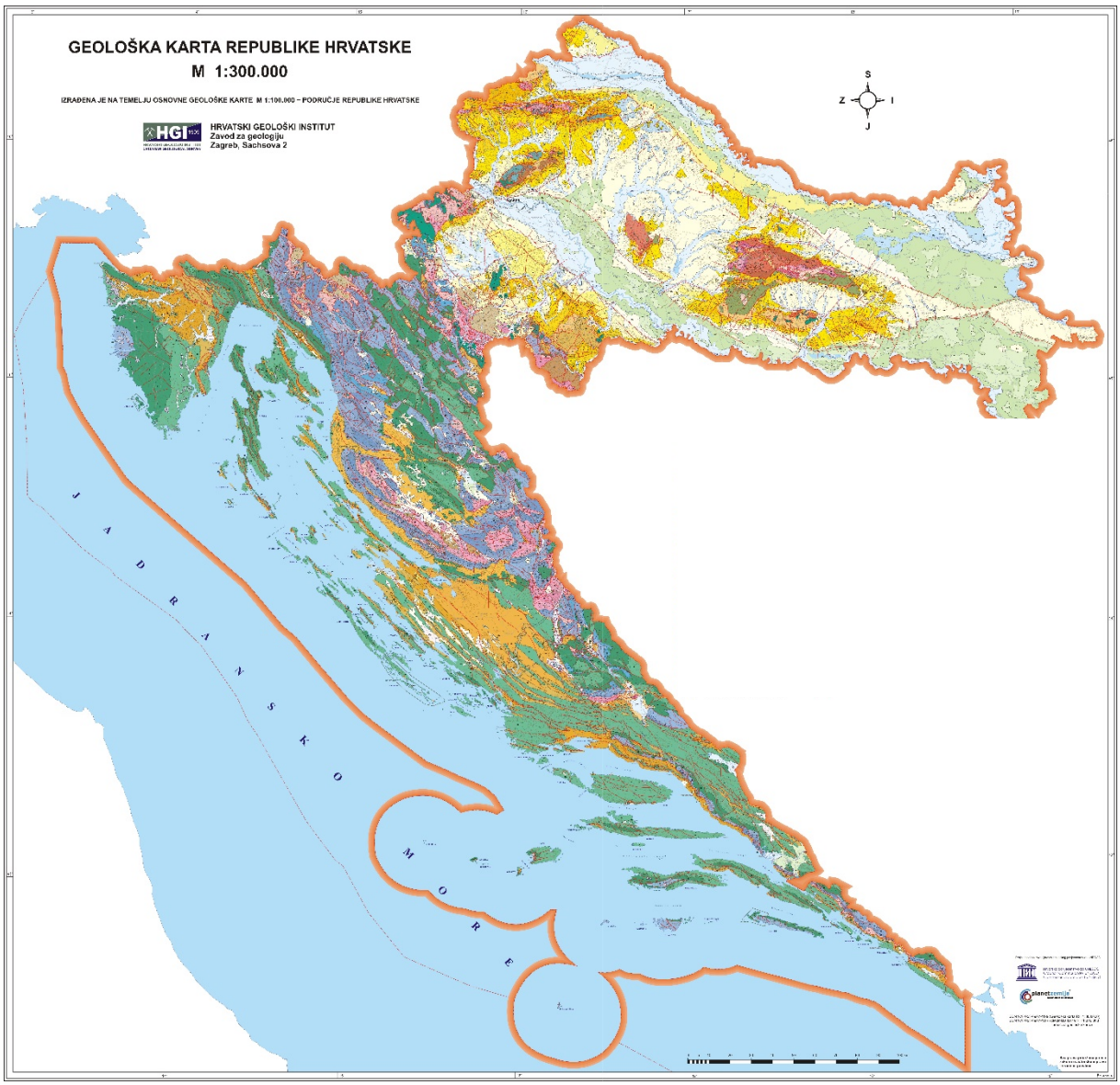
3.5 Geološke značajke

Prostor Republike Hrvatske karakterizira raznolika i vrlo složena geološka građa sastavljena od različitih vrsta stijena (metamorfne, magmatske i sedimentne) nastalih u različitim okolišima i geološkim razdobljima koje su u današnji međusobni položaj dovedene djelovanjem endogenih i egzogenih sila kroz tisuće i milijune godina.

Na temelju geološke građe Hrvatske mogu se razlikovati dva prostora – panonski na sjeveru i dinaridsko-primorski u zapadnom i južnom dijelu. Panonski dio izgrađen je uglavnom od magmatskih, klastičnih i metamorfnih stijena prekambrijske, paleozojske i kenozojske starosti, te podređeno od vapnenaca i dolomita. Radi takve geološke građe ovaj prostor ima dobro razvijenu mrežu vodotoka i bilježi blaži reljef. Dinaridsko-primorski prostor izgrađen je pretežito od karbonatnih stijena mezozojske starosti, pa to područje obiluje raznovrsnim krškim fenomenima kao što su škrape, ponikve, doline, polja, jame i špilje, pri čemu su mnogi od navedenih lokalnih naziva ušli i u svjetsku geološku terminologiju[57].

Na slici u nastavku (Slika 10) prikazana je Geološka karta Republike Hrvatske u mjerilu 1:300.000[58].

[57] Velić & Vlahović (2009): Tumač geološke karte 1:300.000. – Hrvatski geološki institut, Zagreb, 147 str.
[58] Hrvatski geološki institut (2009): Geološka karta Republike Hrvatske M 1:300.000. – Hrvatski geološki institut, Zavod za geologiju, Zagreb.

GEOLOŠKA KARTA REPUBLIKE HRVATSKE
M 1:300.000
IZRAĐENA JE NA TEMELJU OSNOVNE GEOLOŠKE KARTE M 1:100.000 – PODRUČJE REPUBLIKE HRVATSKE
HGI
HRVATSKI GEOLOŠKI INSTITUT
Zavod za geologiju
Zagreb, Sachsova 2
S
Z
I
J
JADRANSKO MORE

Slika 10. Geološka karta Republike Hrvatske u mjerilu 1:300.000 (Hrvatski geološki institut (2009): Geološka karta Republike Hrvatske M 1:300.000. – Hrvatski geološki institut, Zavod za geologiju, Zagreb.).

3.6 Georaznolikost

3.6.1 Opis stanja i dosadašnjih trendova

Georaznolikost je u smislu Zakona o zaštiti prirode (NN 80/13, 15/18, 14/19 i 127/19) raznolikost nežive prirode, a čine je raznolikost tla, stijena, minerala, fosila, reljefnih oblika, podzemnih objekata i struktura te prirodnih pojava i procesa koji su ih stvarali kroz geološka razdoblja, a stvaraju ih i danas. Osim georaznolikosti često se upotrebljava i pojam geobaštine. Geobaštinu predstavljaju značajni lokaliteti, stijene, minerali i fosili, geološki procesi, geomorfološki oblici te tla koji imaju ključnu ulogu u razumijevanju zemljine prošlosti. To su lokaliteti koji imaju znanstvenu, obrazovnu, kulturnu i/ili estetsku vrijednost, rijetki su ili ugroženi djelovanjem čovjeka, zbog čega ih je potrebno zaštititi i ostaviti budućim generacijama.

Georaznolikost Republike Hrvatske karakterizira velika raznolikost geoloških, geomorfoloških i pedoloških značajki. Za razliku od bioraznolikosti, georaznolikost je neobnovljiva, podložna oštećivanju i trajnom uništavanju, što često dovodi do njezinog nepovratnog gubitka[59].

Trenutno važeći temeljni dokumenti za očuvanje geobaštine su Zakon o zaštiti prirode, i Strategija i akcijski plan zaštite prirode Republike Hrvatske za razdoblje od 2017. do 2025. godine (NN 72/17). Zakonom o zaštiti prirode definiraju se prirodne vrijednosti kao dijelovi prirode koji zaslužuju posebnu zaštitu radi očuvanja bioraznolikosti, georaznolikosti te krajobrazne raznolikosti, zbog osjetljivosti, znanstvenog, kulturološkog, estetskog, gospodarskog i drugog javnog interesa.

Zakonom o zaštiti prirode ukupno je zaštićeno 52 geolokaliteta, uglavnom u kategoriji spomenika prirode. Od 1998. godine do danas vrednovano je šest geolokaliteta i izrađene su stručne podloge za njihovu zaštitu, no samo jedan geolokalitet je zaštićen[59].

U ožujku 2021. godine, Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja donijelo je Rješenje o proglašenju fosila dinosaura i njihovih nalazišta zaštićenim dijelovima prirode (NN 40/2021). Temeljem navedenog Rješenja, na području Republike Hrvatske izdvojeno je ukupno 24 nalazišta fosila dinosaura koji su zbog svoje rijetkosti, veličine i izgleda, obrazovnog i znanstvenog značaja proglašeni zaštićenim dijelovima prirode.

UNESCO je 2015. godine osnovao Međunarodni geoznanstveni i geopark program u kojem su geoparkovi diljem svijeta postali dio UNESCO-ve svjetske mreže geoparkova u sklopu programa „Svjetski geoparkovi UNESCO-a“. Geoparkovi UNESCO-a su jedinstvena geografska područja međunarodnog geološkog značaja kojima se upravlja holističkim konceptom zaštite, obrazovanja i održivog razvoja. U Hrvatskoj su na popisu UNESCO Geoparkova Geopark Papuk i Geopark Vis Archipelago.

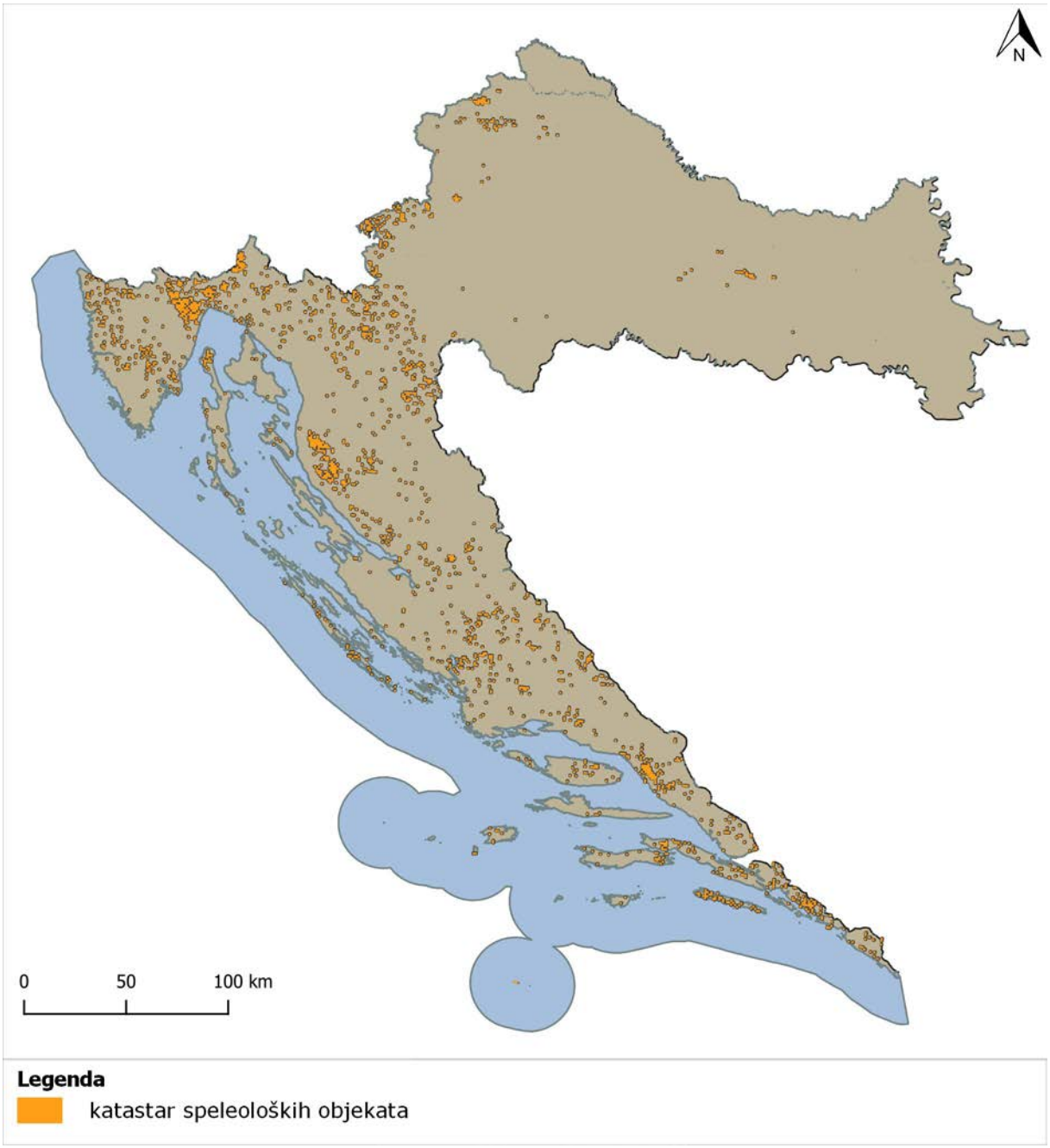
Baraćeve špilje zaštićene su u kategoriji značajni krajobraz 2016. godine. Izrađena su i dva stručna obrazloženja za zaštitu minerala i fosila, od kojih su jedino „Kamene kugle iz Općine Pojezerje“ proglašene zaštićenim mineralom[59].

Hrvatski geološki institut (HGI) izdao je GeoCro mobilnu aplikaciju čiji je cilj na praktičan i moderan način približiti geološku građu Hrvatske. Aplikacija sadrži interaktivnu geološku

[59] Strategija i akcijski plan zaštite prirode Republike Hrvatske za razdoblje od 2017. do 2025. godine

kartu s izdvojenim točkama od posebnog interesa i onih koja sadrže rijetke ili iznimno dobro sačuvane geološke pojave. Navedene točke su grupirane u tri skupine: fosili, stijene i geo znamenitosti.

Speleološki objekti su prema Zakonu o zaštiti prirode prirodno formirane podzemne šupljine (špilje, jame, ponori i dr.). Za speleološke objekte se izrađuje katastar te je isti dostupan na mrežnim stranicama Bioportala[60]. Katastar speleoloških objekata prikazan je na slici u nastavku (Slika 11).

Slika 11. Katastar speleoloških objekata (ENVI portal okoliša)

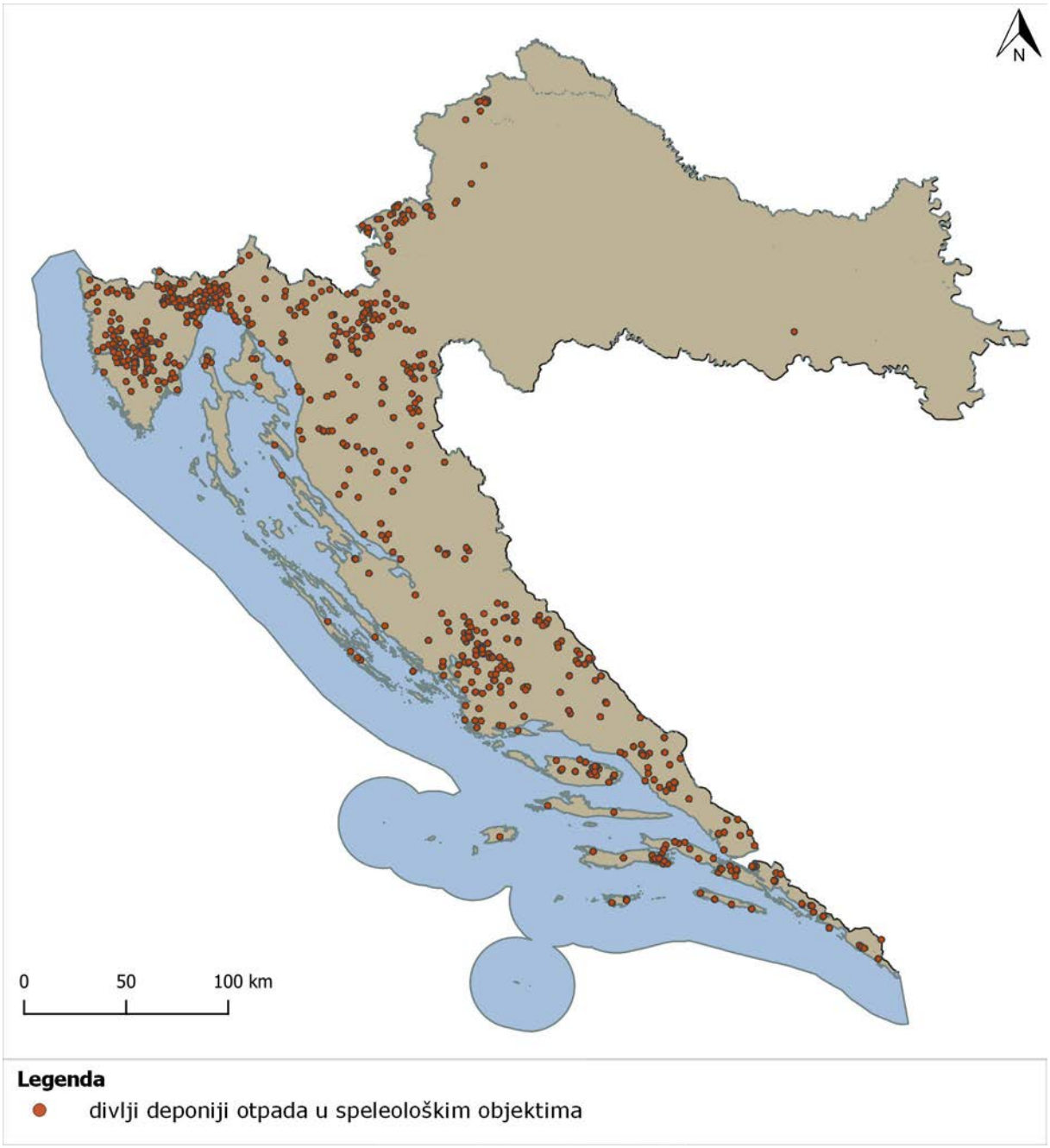
[60] http://www.bioportal.hr/gis/

3.6.2 Postojeći problemi

Jednu od najvećih prijetnji georaznolikosti predstavlja ljudsko djelovanje. Vrijedna područja nepovratno se gube eksploatacijom mineralnih sirovina kojima se otvaraju značajni profili na površinama. Također, širenje građevinskih područja, ilegalna gradnja te izgradnja prometnica dovode do narušavanja prirodnog izgleda krajobraza, geomorfoloških procesa te vrijednih i nezaštićenih izdanaka. Navedene aktivnosti mogu poticati i aktivaciju prirodnih procesa poput klizišta koji predstavljaju opasnost za okolinu i ljude. Osim klizišta, na očuvanje georaznolikosti mogu utjecati drugi prirodni procesi kao što su erozija, abrazija i zarastanje. Prijetnju georaznolikosti čine i neodgovorno sakupljanje i namjerno uništavanje fosila i minerala (HAOP).

Većina nalazišta fosila dinosaura u Republici Hrvatskoj loše je očuvana. Posebno su ugrožena nalazišta koja se nalaze na području autokampova i ona u blizini naselja, zbog namjernog i nenamjernog vađenja očuvanih ostataka te oštećivanja. Obalna nalazišta ugrožena su zbog ekspanzije ronilačkog turizma kao i prirodnog djelovanja mora (nagrizanje potopljenih nalazišta, abrazija, itd.). Fosili koji se nalaze u kamenolomima ugroženi su zbog mogućnosti uništavanja nalazišta prilikom iskopa i miniranja.

Kako se gotovo polovica Hrvatske nalazi u kršu, veliki problem predstavlja onečišćenje podzemlja. Najznačajniji geomorfološki oblici krškog reljefa, špilje i jame, često se koriste kao ilegalni deponiji otpada. Odlaganjem otpada u krško podzemlje dolazi do ugrožavanja georaznolikosti, jedinstvene faune i strateških zaliha podzemne pitke vode. Onečišćenje podzemlja može biti uzrokovano i gospodarskim granama (industrija, energetika, poljoprivreda, rudarstvo), nepričešćivanjem otpadnih voda iz kućanstava te regulacijom vodenih tokova, izgradnjom hidroelektrana i akumulacija koji mogu imati štetan utjecaj na prirodne procese te biljni i životinjski svijet. Na slici u nastavku prikazani su divlji deponiji otpada u speleološkim objektima (Slika 12). Prema podacima iz 2020. godine, na području Republike Hrvatske evidentirano je ukupno 763 divljih deponija otpada u speleološkim objektima (ENVI portal okoliša).

Slika 12. Divlji deponiji otpada u speleološkim objektima (ENVI portal okoliša)

3.6.3 Mogući razvoj okoliša bez provedbe SOT

Strategijom i akcijskim planom zaštite Republike Hrvatske za razdoblje od 2017. do 2025. godine u cilju zaštite geobaštine propisana je aktivnost 1.1.1 Analizirati učinkovitosti zakonodavnog i institucionalnog okvira vezano uz upravljanje vrstama, zaštićenim područjima, ekološkom mrežom i geobaštinom u sklopu posebnog cilja 1.1. Osigurati jasan, usklađen i provediv zakonodavni i institucionalni okvir za provedbu

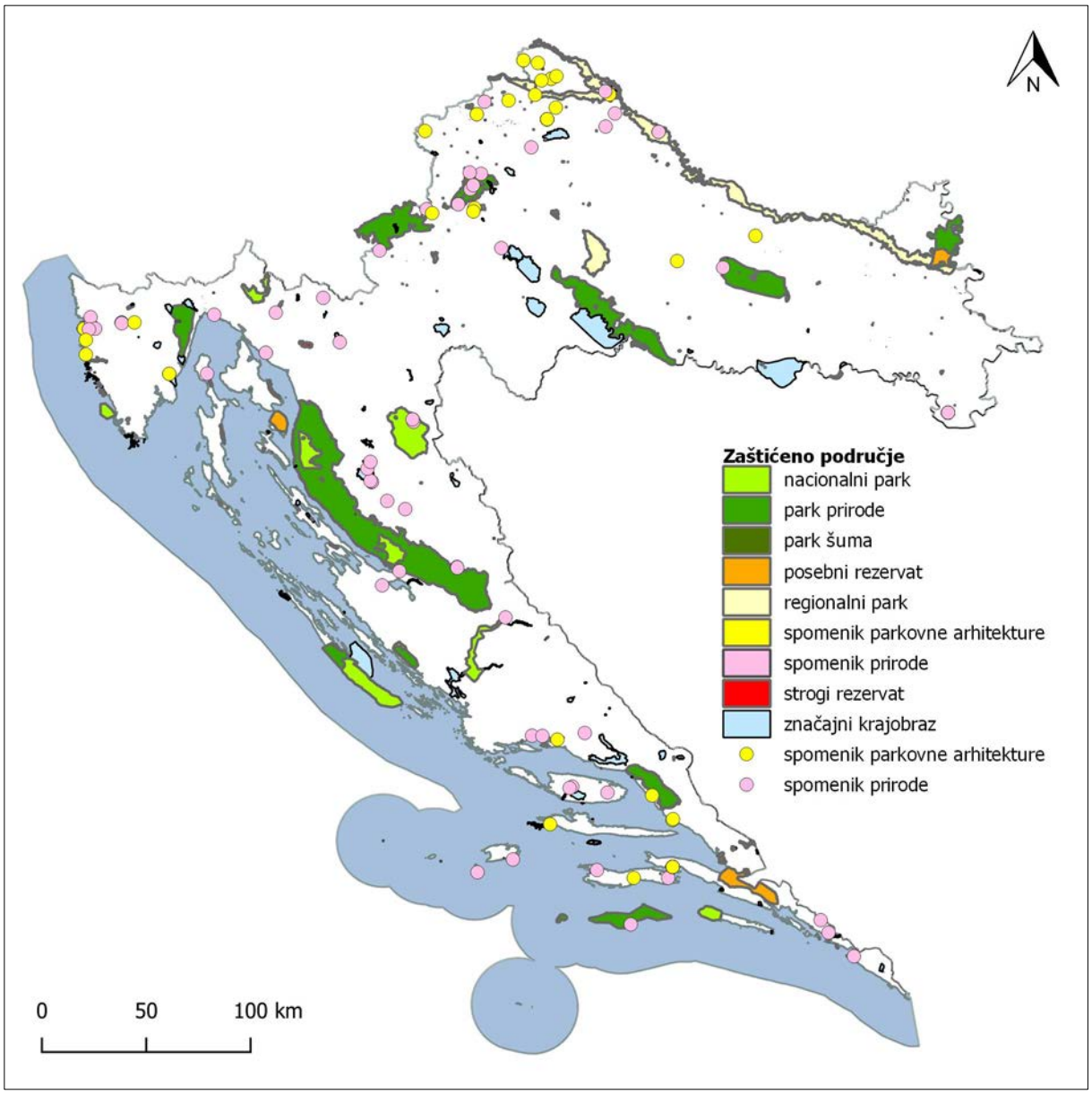
mehanizma očuvanja prirode. Pokazatelj provedbe navedene aktivnosti su izrađeni prijedlozi poboljšanja zakonodavnog okvira zaštite prirode i drugih relevantnih sektora temeljem rezultata provedene analize. Također, u sklopu navedene Strategije i posebnog cilja 1.2. Oblikovati i uspostaviti reprezentativnu i funkcionalnu mrežu područja značajnih za očuvanje prirode, propisana je aktivnost 1.2.6. Razviti kriterije za vrednovanje geobaštine te sukladno njima predložiti zaštitu vrijednih geolokaliteta. Navedene aktivnosti će doprinijeti zaštiti i što boljem upravljanju i razumijevanju vrijednosti geobaštine.

Zakon o zaštiti prirode (NN 80/13, 15/18, 14/19 i 127/19) u dijelu očuvanja georaznolikosti izdvaja speleološke objekte, minerale i fosile te definira način postupanja, odnosno ciljeve i zadaće u svrhu njihove zaštite.

3.7 Zaštićena područja prirode

3.7.1 Opis stanja i dosadašnjih trendova

Temeljem Zakona o zaštiti prirode (NN 80/13, 15/18, 14/19, 127/19) u Republici Hrvatskoj postoji devet kategorija zaštite: strogi rezervat, nacionalni park, posebni rezervat, park prirode, regionalni park, spomenik prirode, značajni krajobraz, park-šuma te spomenik parkovne arhitekture. Sukladno podacima s web portala Informacijskog sustava zaštite prirode (http://www.bioportal.hr) u jednoj od navedenih 9 kategorija zaštićeno je 408 područja, odnosno oko 10 % teritorija RH (Slika 13). Značajno je veća pokrivenost kopnenog teritorija Republike Hrvatske, dok je pokrivenost obalnog mora i dalje izrazito mala. U odnosu na kategorije zaštite, dominira zaštita u kategorijama park prirode, regionalni park i značajni krajobraz, s preko 80 % zaštićenih površina. Budući da se radi o kategoriji s dopuštenim ljudskim djelatnostima na način da ne narušavaju značajke zaštićenih područja, učinkovitost postojeće mreže zaštićenih područja u RH uvelike ovisi o ljudskim i financijskim kapacitetima za upravljanje.

Slika 13. Zaštićena područja RH

U tablici u nastavku (Tablica 17) dane su ukupne površine zaštićenih područja po kategorijama (apsolutne i realne) te postotak površine RH (pristupljeno 24.5.2022., Bioportal).

Tablica 17. Ukupne površine zaštićenih područja po kategorijama te postotak površine RH

Kategorija	Broj	Apsolutna površina (ha)	Realna površina (ha)
Strogi rezervat	2	2413.57 0.027 % RH	2413,57 0.0027 % RH
Nacionalni park	8	97958,72 ha 1,112 % RH	96661,09 ha 1,10 % RH
Posebni rezervat	80	40771,99 ha 0,463 % RH	40485,19 ha 0,46 % RH
Park prirode	12	494996,05 ha 5,620 % RH	463722,90 ha 5,27 % RH
Regionalni park	2	102556,31 ha 1,164 % RH	101845,37 ha 1,16 % RH
Spomenik prirode	78	203,85 ha 0,002 % RH	187,36 ha 0,00 % RH
Značajni krajobraz	79	137817,01 ha 1,565 % RH	117725,33 ha 1,34 % RH
Park šuma	27	2866,10 ha 0,033 % RH	2864,58 ha 0,03 % RH
Spomenik parkovne arhitekture	120	1016,11 ha 0,012 % RH	921,67 ha 0,01 % RH
Ukupno	**408**	**880599,71 ha 9,999 % RH**	**826827,07 ha 9,388 % RH**

Prema Izvješću o stanju prirode u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2013. do 2017. godine (MINGOR, 2019), na kraju izvještajnog perioda u Republici Hrvatskoj u jednoj od devet nacionalnih kategorija zaštite trajno je zaštićeno 408 područja, odnosno 8,62 % teritorija RH. U odnosu na prošlo izvještajno razdoblje zabilježeno je značajnije smanjenje ukupnog broja zaštićenih područja (s 431 na kraju 2012. na 408), što je rezultat ukidanja zaštite pojedinih manjih područja koja su izgubila karakteristike zbog kojih su zaštićena te revizije Upisnika zaštićenih područja prilikom koje je, zbog nepostojanja pravne osnove, devet područja izbrisano iz Upisnika. No kako se radi o vrlo malim područjima, zabilježeni pad broja nije za posljedicu imao značajnije smanjenje ukupne zaštićene površine. Dio smanjenja ukupne površine u izvještajnom razdoblju posljedica je i korekcija digitalnih granica pojedinih zaštićenih područja radi usklađivanja s opisom iz akta o proglašenju.

Neka područja Republike Hrvatske prepoznata su i kao međunarodno vrijedna područja. Tako se Plitvička jezera i Bukove prašume i izvorne bukove šume Karpata i ostalih regija Europe (šire međunarodno područje svjetske baštine) (Nacionalni park Sjeverni Velebit, Nacionalni park Paklenica) nalaze na UNESCO-voj Listi svjetske baštine. Planina Velebit i Mura-Drava-Dunav dio su međunarodne mreže rezervata biosfere (UNESCO-ov znanstveni program Čovjek i biosfera - MaB), dok se pet područja nalazi na Popisu međunarodno vrijednih močvara Konvencije o močvarama od međunarodne važnosti naročito kao staništa ptica močvarica (Ramsarska konvencija) - Kopački rit, Lonjsko polje, Delta Neretve, Crna Mlaka i Vransko jezero. Dodatan doprinos međunarodnom prepoznavanju hrvatskih prirodnih vrijednosti je ulazak Papuka i Viškog arhipelaga u UNESCO svjetsku mrežu Geoparkova. Još tri hrvatska područja nalaze se na Pristupnoj (tentativnoj) listi za UNESCO-ovu Listu svjetske baštine: šire područje Kornata, Velebit i Lonjsko polje.

U Strategiji prostornog razvoja RH iz 2017. navodi se da su zaštićena područja, a poglavito nacionalni parkovi i parkovi prirode, nacionalna dobra jedinstvenog upravljanja i gospodarenja te je potrebno stacionarne, servisne, uslužne i druge kapacitete oplemeniti postavljajući trajne standarde kako za postojeće tako i za nove građevine. Sadržaje koji su u suprotnosti sa zaštitom prirode treba ukloniti ili prenamijeniti, a nove locirati u pravilu izvan parkova te tako potaknuti razvoj naselja izvan granica parka. Također, navodi se da je potrebna valorizacija prirodne baštine kao resursa gospodarskog razvoja radi stvaranja novih adekvatnih sadržaja za proširenja turističke ponude i produljenje sezone. Uravnoteženi i stabilni rast gospodarstva i razvoj turizma treba ostvariti u skladu s prostornim planovima i prihvatnim kapacitetom s ciljem očuvanja biološke raznolikost te prirodne i kulturne baštine. Ovisno o kategoriji zaštite, u zaštićenim područjima treba planirati namjene prostora tako da se ne ugroze temeljna obilježja zbog kojih je područje proglašeno zaštićenim. Posjetiteljsku infrastrukturu treba planirati tako da se omogućiti maksimalan doživljaj područja, a smanji pritisak posjetitelja na najugroženije dijelove i spriječi devastacija.

3.7.2 Postojeći problemi

Intenzitet i pritisak posjetitelja te kvaliteta upravljanja vrlo su različiti od područja do područja. Trend porasta broja posjetitelja vidljiv je primarno u nacionalnim parkovima dok je u parkovima prirode još uvijek problem neujednačeno vođenje evidencije o posjećivanju. U velikom dijelu parkova broj posjetitelja u pojedinim razdobljima predstavlja ozbiljan pritisak na prirodne vrijednosti područja kao i kapacitete javnih ustanova [61].

S obzirom na rast turističkog prometa i značajke pojedine vrste turizma, raste i opterećenje na okoliš. Prostorna i vremenska raspodjela turista, osobito na određenim destinacijama i u najposjećenijim zaštićenim područjima osjetno opterećuje komunalnu infrastrukturu, a time i sastavnice okoliša. Povećana potrošnja vode i količina otpada, kao i emisije u zrak iz prometa i buka zahtijevaju sustavno praćenje, što je osobito važno planirati i provoditi na razini same destinacije (lokalno)[62].

U kratkom vremenskom razdoblju turističke sezone broj posjetitelja u zaštićenim prirodnim područjima, a osobito u nacionalnim parkovima (NP) sve se više intenzivira, što predstavlja potencijalno opterećenje na bioraznolikost i kvalitetu sastavnica okoliša. Udio površine svih NP u ukupnoj površini Hrvatske iznosi 1,1 %, odnosno 979,63 km^2, od čega je na kopnu 763,11 km^2, a na moru 216,52 km^2. Budući da posjetitelji nisu prisutni na čitavoj površini NP, procjena je da se glavnina opterećenja potencijalno može dogoditi na oko 2 % površine pojedinog NP. Od 2010. do 2018. godine ukupan broj posjetitelja u svim NP porastao je sa 2.042.652 na 3.898.581 (za oko 91 %). Najviše su posjećeni NP Plitvička jezera sa 1.796.670 posjetitelja te NP Krka sa 1.354.802 posjetitelja. Shodno tome, porast broja posjetitelja po km^2 u promatranom je razdoblju u NP Plitvička jezera iznosio 84 %, a u NP Krka 103 %. Gotovo polovica (46 %) ukupnog broja posjetitelja odnosi se na NP Plitvička jezera. Ipak, u odnosu na površinu, najveći je broj posjetitelja

[61] Izvješće o stanju prirode u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2013. do 2017. godine, MZOE, 2019.
[62] Izvješće o stanju okoliša u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2013. do 2016. (2019)

zabilježen u NP Krka, gdje je 2018. evidentirano 12.246 posjetitelja po km^2, a slijede Plitvička jezera sa 6.063 i Brijuni sa 5.052 posjetitelja po km^2. Iako se radi o najmanje posjećenim NP, posjećenost NP Sjeverni Velebit i NP Risnjak značajno raste. Stoga je, osim utvrđivanja nosivog (prihvatnog) kapaciteta pojedinog NP, jedna od poželjnih mjera za očuvanje ovih prirodnih vrijednosti prilagodba upravljanja zaštićenim područjima koja bi, uz rasterećenje najposjećenijih NP, poticala posjećenost u manje posjećenim NP[63]. U 2020. godini zabilježen pad broja posjetitelja zbog pandemije COVID-19 i tad je ostvareno 1.088.546 posjeta što je tek 28 % dolazaka iz 2019. Najpoznatiji nacionalni parkovi Plitvička jezera (u 2019. godini 1.771.523 posjetitelja) i Krka (u 2019. godini 1.364.000 posjetitelja) bilježe i najveću posjećenost turista što je u godinama prije pandemije COVID-19 rezultiralo donošenjem mjera o upravljanju kretanja turista unutar tih parkova. I ostali zaštićeni prostori Hrvatske se susreću s kontinuiranim rastom broja posjetitelja.

Tijekom 2017. godine Nacionalni park Plitvička jezera, u okviru procesa planiranja upravljanja, kao prvi od hrvatskih zaštićenih područja započeo je sustavno planirati upravljanje posjetiteljima korištenjem LAC (Limits of acceptable change = Granice prihvatljivih promjena) metodološkog okvira. Gotovo sve druge JU predviđaju sustavni razvoj ovog segmenta upravljanja planiranjem kroz aktivnosti implementacije OPKK 6c2 projekata. Radi ujednačavanja pristupa, 2016. godine HAOP je izradio Uputu za evaluaciju stanja pri izradi Akcijskog plana upravljanja posjetiteljima u zaštićenim područjima.

Upravljanje zaštićenim područjem provodi se prvenstveno na temelju planova upravljanja koji se donose za razdoblje od deset godina, uz mogućnost izmjene i/ili dopune nakon pet godina. Prema Izvješću o stanju okoliša u RH za razdoblje od 2013. do 2016., 2019), oko 12 % zaštićenih područja ima usvojen plan upravljanja (stanje 2016. godine), uključujući većinu nacionalnih parkova i parkova prirode. U razmatranom periodu nastavljena je provedba periodične procjene učinkovitosti upravljanja nacionalnim parkovima i parkovima prirode primjenom odgovarajućeg standardnog upitnika (Management Effectiveness Tracking Tool - METT). Prema procjeni iz 2017. godine koja sagledava stanje s krajem 2016. godine, procijenjeno je da je u razdoblju od 2012. do 2016. godine prisutan trend smanjenja utjecaja pritisaka i prijetnji na većinu nacionalnih parkova i parkova prirode. Najveća pojedinačna prijetnja je sukcesija vegetacije. Zabilježeni su i pozitivni pomaci u većem broju pitanja vezanih uz samo upravljanje. Najviše su ocjenjeni pravni status kojim se regulira proglašenje zaštićenog područja i naplata naknada te njihovo usmjeravanje u zaštićeno područje. Kod ulaznih parametara kao najveći se nedostatak ističe nedostatak djelatnika, a kod značajnog broja parkova i nedostatak financijskih sredstava, što bi oboje bilo potrebno premostiti nekim novim modelom upravljanja.

Prema podacima iz zadnjeg Izvješća o stanju prirode u RH za razdoblje od 2013. do 2017. (MINGOR, 2019), unutar razmatranog razdoblja neznatno se smanjio utjecaj postojećih pritisaka i prijetnji na vrijednosti nacionalnih parkova i parkova prirode. Pritisci i prijetnje posljedica su aktivnosti izgradnje, korištenja prirodnih dobara, zagađenja, klimatskih promjena i različitih drugih djelatnosti. Prosječni intenzitet pritisaka i prijetnji

[63] Okoliš na dlanu I-2020 (MZOE)

za sve parkove u sve tri razmatrane godine iznosi oko 42 % od maksimalne moguće vrijednosti prijetnji. Najizraženija su skupina prijetnji kulturne i društvene prijetnje u vidu depopulacije i propadanja kulturnih vrijednosti (oko 60 %), dok najslabiji značaj ima skupina prijetnji od poljoprivrede i akvakulture (oko 20 %). Kao najveća pojedinačna prijetnja izdvaja se sukcesija vegetacije s više od 85 % utjecaja u zaštićenom području, a najmanje su prijetnje (ispod 10 % utjecaja) uvedeni genetski materijal (GMO) te akvakultura i marikultura. Značaj skupine prijetnji koje se odnose na ulazak ljudi i ometanje je oko 50 %. Procjena učinkovitosti upravljanja parkovima (u analiziranom periodu) kretala se u rasponu između 50 i 70 %. Negativan trend u ocjeni upravljanja prisutan je u segmentima vezanim za učinkovitost provođenja zakona, aktivno upravljanje prirodnim dobrima i procjenu stanja ključnih vrijednosti u odnosu na vrijeme proglašenja zaštićenog područja. Pozitivni pomaci prisutni su u planiranju, poglavito zbog donesenih planova upravljanja i definiranih ciljeva upravljanja, njihove provedbe kroz godišnje programe, bolje edukacije djelatnika te opreme i infrastrukture (posebice posjetiteljske), a pojačan je i utjecaj lokalne zajednice na upravljanje. Kao najveći nedostatak ističe se nedostatak djelatnika, a u značajnom broju parkova i nedostatak financijskih sredstava koji bi bio dostatan za učinkovitije upravljanje područjem.

3.7.3 Mogući razvoj okoliša bez provedbe SOT

Slijedom prethodno navedenog, neprovođenjem SOT može se očekivati nastavak postojećeg negativnog trenda utjecaja turizma na zaštićena područja, koji iznosi oko 50% u odnosu na druge antropogene aktivnosti. Bitno je napomenuti kako Strategija EU za bioraznolikost sadrži specifične akcije koje se trebaju ispuniti/izvršiti do 2030, između ostalog i uspostavu veće EU mreže zaštićenih područja na kopnu i moru (zaštićeno 30 % površine i kopnenih i morskih ekosustava) te najmanje 10 % površine kopna i mora u EU pod režimom stroge zaštite.

3.8 Krajobraz

3.8.1 Opis stanja i dosadašnjih trendova

Zaštita krajobraza u Republici Hrvatskoj provodi se kroz nekoliko Zakona, međunarodnih ugovora i sporazuma. U Zakonu o zaštiti okoliša krajobraz je prepoznat kao bitna sastavnica čovjekovog okruženja te se njime osigurava očuvanje krajobrazne raznolikosti. Zakonom o zaštiti prirode osigurava se očuvanje značajki i karakterističnih obilježja krajobraza, uključujući one koja su temeljem svoje linearne i kontinuirane strukture ili funkcije bitne za migraciju, širenje ili genetsku raznolikost divljih vrsta. Krajobraz se štiti u svim zaštićenim područjima, a ciljevi kvalitete krajobraza određeni su samom definicijom pojedine kategorije zaštite.

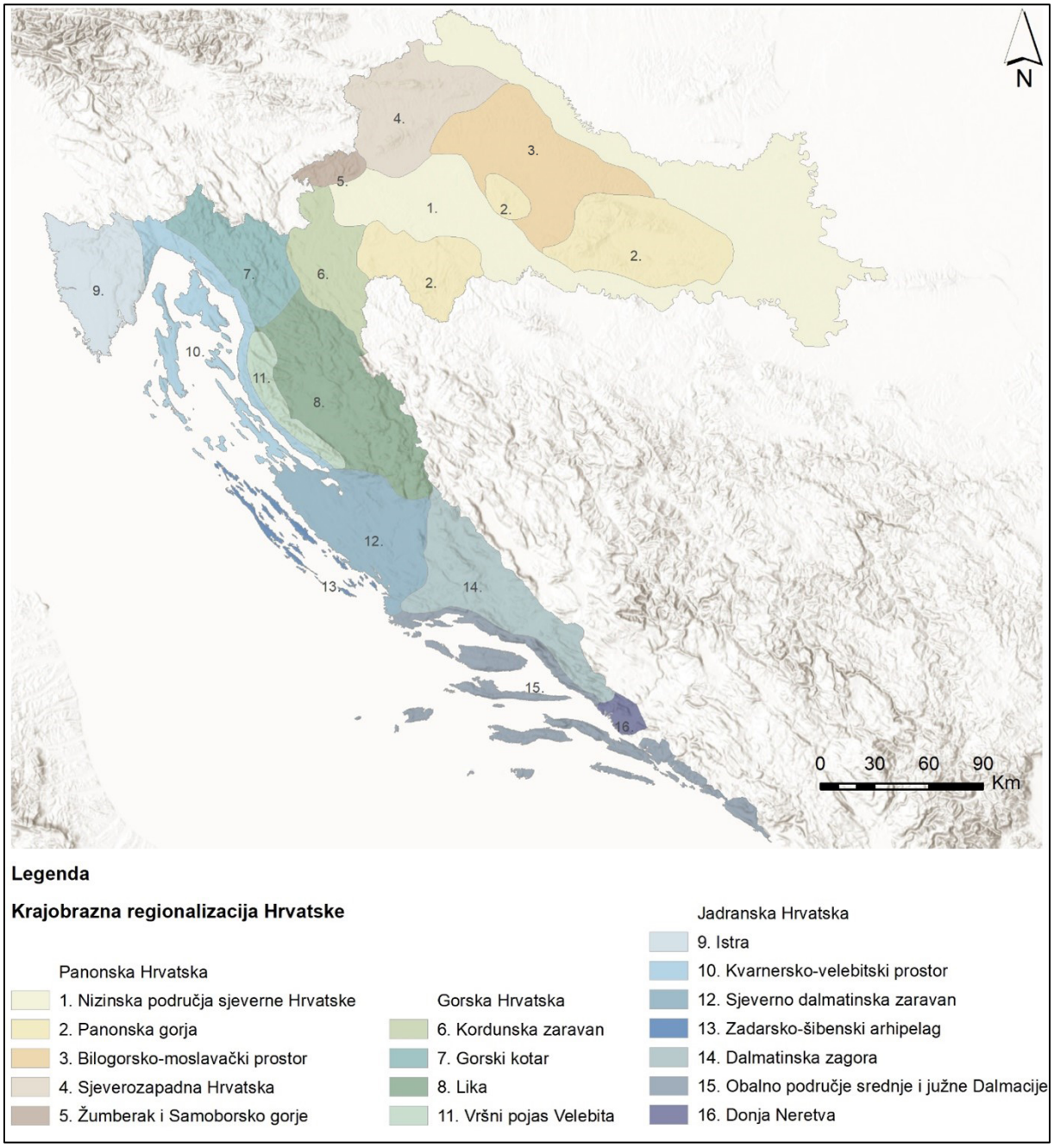
Zakonom o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara (NN 69/99, 151/03, 157/03, 100/04, 87/09, 88/10, 61/11, 25/12, 136/12, 157/13, 152/14, 98/15, 44/17, 90/18, 32/20, 62/20) krajobraz se štiti kao nepokretno kulturno dobro – povijesno karakteristične strukture koje svjedoče o čovjekovoj nazočnosti u prostoru – od gradova, sela i građevina s okolišem do perivoja i parkova. Uz to, prostorno-planska dokumentacija na

regionalnoj i lokalnoj razini evidentira pojedina područja koja se predlažu za zakonsku zaštitu te ona koja se prostorno-planskim mjerama štite kao osobito vrijedni predjeli – prirodnog ili kulturnog krajolika.

Očuvanje krajobrazne raznolikosti neposredno se provodi i kroz druge zakone koji se odnose na zaštitu prirodnih resursa, a koji također sadrže određene oblike prostorne zaštite kojima se štiti i krajobraz (npr. Zakon o vodama (NN 66/19), Zakon o šumama (NN 68/18, 115/18, 98/19, 32/20, 145/20), Zakon o poljoprivredi (NN 118/18, 42/20, 127/20, 52/21)). Krajobraz se štiti i svim drugim međunarodnim sporazumima iz područja prostornog uređenja, urbanizma, održivog razvoja, zaštite okoliša, zaštite prirode, kulturne baštine itd.

Zasad ne postoje sustavno prikupljani i obrađivani podaci o krajobrazima RH na temelju kojih bi se mogla izvršiti procjena postojećeg stanja krajobraza. Za Strategiju prostornog razvoja Republike Hrvatske (1997.) izrađena je studija I. Bralića: Krajobrazna regionalizacija Hrvatske s obzirom na prirodna obilježja 1995. godine koja teritorij Republike Hrvatske dijeli na tri osnovne prirodnogeografske regije: Panonsku, Gorsku i Jadransku Hrvatsku te izdvaja ukupno šesnaest osnovnih krajobraznih jedinica (Slika 14, Tablica 19).

Strategija prostornog razvoja Republike Hrvatske iz 1997. godine i Program prostornog uređenja Republike Hrvatske iz 1999. godine planirali su izradu Krajobrazne osnove Hrvatske, kao podlogu integralne zaštite raznolikosti i identiteta krajobraza. Do sada je, kao prvi korak, izrađena Sadržajna i metodska podloga Krajobrazne osnove Hrvatske (Zavod za prostorno planiranje, Ministarstvo prostornog uređenja, graditeljstva i stanovanja, 1999.). U Strategiji prostornog razvoja Republike Hrvatske („Narodne novine“ br. 106/17) preuzeta je i prikazana Krajobrazna regionalizacija Hrvatske s obzirom na prirodna obilježja, Bralić, 1995. te je planirana aktivnost izrade Krajobraznog atlasa RH.

Slika 14. Krajobrazna regionalizacija Hrvatske s obzirom na prirodna obilježja, Bralić, 1995., ((modificirano: Vita projekt (modifikacija se odnosi na digitalizaciju grafičkog prikaza radi bolje rezolucije te na prilagodbu podloge i boja suvremenom grafičkom oblikovanju))

Tablica 18. Opis krajobraznih jedinica prema Krajobraznoj regionalizaciji RH

Krajobrazne jedinice
1. Nizinska područja sjeverne Hrvatske
Osnovna fizionomija: Agrarni krajolik s kompleksima hrastovih šuma i poplavnim područjima. Naglasci, vrijednosti, identitet: Rubovi šuma; fluvijalno-močvarni ambijenti (Kopački rit, Lonjsko polje, Spačvanske šume i dr.). Ugroženost i degradacije: Mjestimični manjak šume u istočnoj Slavoniji; nestanak živica u agromeliorativnim zahvatima; geometrijska regulacija vodotoka i nestanak tipičnih i doživljajno bogatih fluvijalnih lokaliteta
2. Panonska gorja
Osnovna fizionomija: Izolirani, šumoviti gorski masivi, bez dominantnih vrhova; reljefni prelazi postupni, s prstenom brežuljaka. Naglasci, vrijednosti, identitet: Raznolikost šumskih vrsta; očuvane potočne doline; agrarni krajolik Požeške kotline unutar slavonskih brda. Ugroženost i degradacije: Lokacijski neprikladna gradnja na kontaktu šume i nižih brežuljaka; manjak proplanaka i vidikovaca.
3. Bilogorsko-moslavački prostor
Osnovna fizionomija: Agrarni krajolik na blagim brežuljcima. Iako ispod 300 m nadmorske visine, Bilogora je uglavnom kontinuiran šumski pojas. Naglasci, vrijednosti, identitet: Mjestimično slikovit odnos poljoprivredno-šumskih površina. Ugroženost i degradacije: Geometrijske regulacije vodotoka, s gubitkom potočnih šumaraka; gradnja na pejzažno eksponiranim lokacijama.
4. Sjeverozapadna Hrvatska
Osnovna fizionomija: Krajobrazno raznolik prostor, s dominacijom brežuljaka ("prigorja" i "zagorja") koji okružuju šumovita peripanonska brda (Kalnik, Ivančica, Medvednica i dr.). Naglasci, vrijednosti, identitet: Slikovit "rebrast" reljef, uglavnom kultiviran; na toplijim ekspozicijama vinogradi vrlo često obilježavaju krajolik; šumoviti brdski masivi naglašeno kontrastiraju obrađenim brežuljcima. Ugroženost i degradacije: Neprikladna gradnja stambenih objekata (lokacijom i arhitekturom); manjak proplanaka na planinama; geometrijska regulacija potoka.
5. Žumberak i Samoborsko gorje
Osnovna fizionomija: Bogato raščlanjen planinski splet, s bitnim pejzažnim razlikama u odnosu na ostale panonske i peripanonske planine. Ovdje se naselja penju do 800 m nadmorske visine i zato su znatne šumske površine iskrčene. Naglasci, vrijednosti, identitet: Pejzažna raznolikost, uvjetovana smjenom šumskih i otvorenih prostora (oranice, livade, pašnjaci) sve do najviših vrhova; južno prigorje jedan je od naših najatraktivnijih Ugroženost i degradacije: Depopulacija uvjetuje napuštanje poljoprivrednih površina, pa mnoge livade i pašnjaci postepeno zarastaju šumskom vegetacijom; lokacijom i arhitekturom neprimjereni vikend-objekti.
6. Kordunska zaravan
Osnovna fizionomija: Područje "plitkog", pokrivenog krša, s prosječnom visinom 300 do 400 m. Plitke krške depresije (ponikve, doci, manja polja) čine jedno od bitnih pejzažnih obilježja. Šume znatno iskrčene i degradirane. Naglasci, vrijednosti, identitet: Slikovite, pretežno kanjonske doline četiriju krških rijeka s izuzetnim hidrološkim vrijednostima (Kupa, Dobra, Mrežnica i Korana). Jedna od njih, Mrežnica, predviđena je kao park prirode. Ugroženost i degradacije: Zagađenja riječnih tokova i dolina; hidroenergetski zahvati; mjestimični manjak kvalitetnih, visokih šuma.
7. Gorski kotar
Osnovna fizionomija: Izrazito planinsko, šumovito područje. Morfologija je u osnovi krška, s manjim krškim poljima. Ovakva obilježja se protežu i na dio geografskog pojma Like (otprilike do ceste Kapela - Senj). Naglasci, vrijednosti, identitet: Visoke, mješovite šume (crnogorica - bjelogorica) pokrivaju preko 60% Gorskog Kotara i čine njegov makroidentitet. Upravo zato se otvorene površine, osobito šumski proplanci, javljaju kao pejzažne vrijednosti i elementi mikroidentiteta. Ugroženost i degradacije: Prestanak košnje mnogih slikovitih proplanaka i njihovo zarastanje u šumu; krupni građevinski zahvati u izgradnji prometnica; planovi potapanja dijela gornjokupske doline; kisele kiše ugrožavaju strukturu goranskih šuma.

8. Lika
Osnovna fizionomija: Krajolikom dominiraju velika krška polja (na visinama 450 do 700 m) i rubno smješteni planinski vijenci. Brda su uglavnom pod šumom. Naglasci, vrijednosti, identitet: Zapadnim dijelom Like dominira šumoviti bedem Velebita, a među poljima, kao pejzažna vrijednost, ističe se jugoistočni dio Gackog polja s meandrima rijeke Gacke; Plitvička jezera su dio identiteta istočnog planinskog ruba Like; krajobrazno zanimljiva pojava su vapnenački stošci (humovi) što poput otoka "rastu" u Ličkom i Gackom polju. Ugroženost i degradacije: Jugoistočni dio ima degradirane šume i veće je učešće goleti.
9. Vršni pojas Velebita
Osnovna fizionomija: Velebitske padine (kontinentalna i primorska) pripadaju različitim pejzažnim cjelinama, ali se vršni pojas, s obzirom na dimenzije ove planine, može izdvojiti kao zasebna jedinica, s obilježjima visoko-planinskog reljefa i prelaznih vegetacijskih karakteristika. Naglasci, vrijednosti, identitet: Izuzetno bogatstvo krških "skulptura" (kukovi, grede, različite soliterne stijene) u neprestanoj smjeni sa šumovitim "dulibama" i otvorenim planinskim travnjacima. Ugroženost i degradacije: Nedostatak šume u vršnom pojasu južnog dijela Velebita (inače je na primorskoj strani Velebita posljednjih decenija uznapredovao proces prirodne obnove šuma).
10. Kvarnersko-velebitski prostor
Osnovna fizionomija: Temeljna makro-obilježja ovog prostora su krupni korpusi kvarnerskih otoka i naglašen planinski okvir od Učke do Velebita. Istočne su strane prvog niza otoka, zbog bure i posolice, gotovo bez vegetacije, a velebitsku primorsku padinu također karakterizira kamenjar. Zapadne su otočne obale, naprotiv, često zelene i šumovite. Naglasci, vrijednosti, identitet: Spomenuti planinski okvir omogućuje jedinstvene i sveobuhvatne vizure; jednako su impresivni i pogledi s mora na taj okvir, posebno njegov velebitski dio. Ugroženost i degradacije: Neplanska gradnja duž obalnih linija i narušena fizionomija starih naselja. Degradiran šumski pokrov.
11. Istra
Osnovna fizionomija: Istru karakteriziraju tri geološko-morfološka i pejzažna dijela: planinski rub, Učka Ćićarija (Bijela Istra), disecirani flisni reljef središnje Istre (Siva Istra) i vapnenački, crvenicom pokriveni ravnjak zapadne Istre (Crvena Istra). Siva i Crvena Istra su pretežno agrarni krajolik. Naglasci, vrijednosti, identitet: Iako se flisna i vapnenačka Istra geomorfološki znatno razlikuju, pejzažno ih ujedinjuje tip istarskih naselja: kašteljerski, akropoloski položaj na visokim, pejzažno dominantnim točkama; izuzev Limskog i Raškog zaljeva, litoralne vrijednosti su pretežno u sferi mikro-identiteta. Ugroženost i degradacije: Koncentrirana turistička gradnja na uskom obalnom pojasu; propadanje starih urbanih cjelina u unutrašnjosti; erozivni procesi u flišnom dijelu Istre.
12. Sjeverno-dalmatinska zaravan
Osnovna fizionomija: Izuzev rubne i nešto više Bukovice, cijeli prostor je orografski slabo razveden, s tim da je unutrašnji dio tipična vapnenačka zaravan, krajnje oskudna vegetacijom i plodnom zemljom, a bliže moru dolazi do smjene blagih uzvišenja i udolina - krških polja (Ravni kotari). Naglasci, vrijednosti, identitet: Glavne krajobrazne vrijednosti, pa dijelom i identitet, daju dvije rijeke - Krka i Zrmanja, zatim Vransko jezero, te Novigradsko i Karinsko more (pejzažno također "jezera"). Ugroženost i degradacije: Cijeli prostor oskudijeva šumom; na Zrmanji i Krupi predviđene hidroelektrane; moguća zagađenja riječnih tokova (osobito Krke).
13. Zadarsko-šibenski arhipelag
Osnovna fizionomija: Najrazvedeniji dio hrvatskog litorala. Labirint većih i manjih otoka rezultira i posebnim krajobraznim obilježjima. Naglasci, vrijednosti, identitet: Razvedenost je oznaka općeg identiteta, a unutar njega posebno se ističu Kornati kao "najgušća" otočna skupina europskog Sredozemlja. Ugroženost i degradacije: Novijom gradnjom često je narušena fizionomija starih naselja.
14. Dalmatinska zagora
Osnovna fizionomija: Reljefno i pejzažno heterogen prostor, kojem samo donekle glavna obilježja daju tri reljefna elementa: krške depresije (polja, uvale, doci, ponikve), vapnenačke zaravni oko polja i planinski vijenci. Naglasci, vrijednosti, identitet: Među planinama ističu se Dinara (u njenom širem značenju), Svilaja, Biokovo i Mosor, a od ostalih elemenata identiteta i vrijednosti, tu su dolina Cetine (s poljima i kanjonom) te hidrografsko-morfološki fenomeni Imotskih jezera. Ugroženost i degradacije: Krajolik oskudijeva kvalitetnom šumom; gradnja kuća u naseljima je stihijska i bez dovoljno elemenata tradicijske arhitekture.

15. Obalno područje srednje i južne Dalmacije
Osnovna fizionomija: Veći dio ovog prostora karakterizira priobalni planinski lanac i niz velikih otoka (u pejzažnom pogledu ovdje spada i Pelješac). Krajolik u podnožju priobalnih planina često sadrži usku, zelenu, flišnu zonu, a za većinu otoka karakteristična je razmjerno velika šumovitost. Naglasci, vrijednosti, identitet: Impresivnu krajobraznu dominaciju i vrijednost predstavljaju visoke litice Biokova i šumovito Makarsko primorje s jedinstvenim plažama; zimzelene šume, a dijelom i specifična razvedenost, podvlače vrijednost Elafita, Mljeta i Lastova. Ugroženost i degradacije: česti šumski požari; neplanska gradnja duž obalnih linija i narušavanje fizionomije starih naselja.
16. Donja Neretva
Osnovna fizionomija: Prostorno malena, ali pejzažno sasvim izuzetna sredina. Ovo je jedini znatniji naplavljeni prostor na našoj obali, iz kojeg poput otoka strše vapnenačke glavice nekadašnjeg reljefa. Dijelom kultivirano a dijelom prirodno poplavno područje. Naglasci, vrijednosti, identitet: Donja Neretva je u cjelini pejzažna vrijednost, a identitet joj, osim bizarne reljefne slike, čini i obilje vode, specifična parcelacija "u vodi" i nekoliko prvorazrednih močvarnih biotopa. Ugroženost i degradacije: Dosadašnja odvodnja za potrebe poljoprivrede nije dala svuda očekivane rezultate.

Posebno značajnu osnovu za turistički razvoj čine prirodne vrijednosti i kulturno-povijesna baština koja se nalazi na određenom prostoru. Hrvatska kao zemlja nastala na različitim povijesnim putevima i raznolikom području posjeduje brojne i vrijedne resurse i atrakcije kako one prirodne tako i one kulturno-povijesne među kojima značajan dio njih nije do sada dovoljno turistički valoriziran. Hrvatska obilježava izniman prirodni krajolik koji je očuvan uz mnoštvo različitosti na relativno malom prostoru; od mora i razvedene obale, krških reljefa preko gorskih dijelova, rijeka do nizinskih ruralnih dijelova. Kvaliteta mora, podmorja i razvedenost obale te osobito mnogobrojni plažni prostori osigurali su kontinuirani i dugogodišnji razvoj ljetnog odmorišnog turizma. Također, Hrvatska na svom prostoru ima vrlo različite antropogene atrakcije i svaka turistička destinacija posjeduje značajne elemente koji je čine specifičnom, drugačijom i posebnom. Na takvu raznoliku antropogenu baštinu utjecala su povijesna razdoblja i utjecaji različitih kultura koje su bile prisutne na ovim prostorima[64].

3.8.2 Postojeći problemi

Stanje krajobraza u Hrvatskoj promatrano na razini cijele države može se ocijeniti kao dobro. Ipak, postoje mnoga područja narušenih krajobraznih vrijednosti. Najatraktivnija područja ujedno su i najugroženija. Širenje građevinskih područja gradova, nezakonita gradnja i nedovoljna briga o zaštiti vizura u obalnom području i na otocima devastirala je ambijentalne vrijednosti nekih lokaliteta. U degradirane krajobraze mogu se ubrojiti površinski kopovi mineralnih sirovina, klizišta, površine koje su bile zahvaćene požarima, brownfield područja, naselja nastala nezakonitom gradnjom i dr. Urbani krajobrazi brzo se mijenjaju i zbog intenzivne gradnje često poprimaju sličan izgled, jednako u unutrašnjosti kao i na jadranskoj obali. Pučka gradnja, kao što su suhozidi na obalnom području, nestaje i kao ambijent i kao pojedinačne građevine. Stanje obalnog i morskog područja proporcionalno je održivosti načina njegova korištenja i otpornosti na prirodne i antropogene utjecaje. Razvojni potencijali tog područja proizlaze najvećim dijelom iz prirodnih danosti, što je dodatni razlog za pažljivo i odmjereno korištenje i zaštitu

[64] Nacrt Strategije razvoja održivog turizma do 2030. godine

prostora. Gospodarski razvoj područja vezan je ponajprije uz turizam i rekreaciju, poljoprivredu vezanu uz lokalne kulture, maritimne gospodarske djelatnosti – ribarstvo, akvakulturu, eksploataciju morske soli i podvodnih energetskih i rudnih bogatstava te obalnu industriju i luke. Prirodna ranjivost tih prostora uvjetovana je geomorfološkim karakteristikama krša, blizinom mora i seizmičkim aktivnostima, a pojačani rizici antropogenog utjecaja vezani su za klimatske promjene, onečišćenje okoliša i fizičku devastaciju prirodnih vrijednosti te krajobraza. Obalno područje suočava se s povećanom koncentracijom stanovništva u priobalju, posljedicama nesustavnog razvoja turizma i rastućom potrebom za eksploatacijom morskih resursa, a izloženo je i prijetnjama od prirodnih katastrofa, posebno zbog klimatskih promjena i seizmoloških uvjeta. Usto, naglašen je sukob interesa između pojedinih kategorija korisnika i nedostatak integralnog razvojnog pristupa ovom području. Krajnja je posljedica pojačanog pritiska na prostor oštećenje ili trajni gubitak vrijednih prirodnih područja i krajobraznih predjela, gubitak gospodarskih kopnenih i morskih resursa, narušavanje bioraznolikosti i ekosustava te onečišćenje okoliša[65].

Gradovi, naselja i ostali urbanizirani prostori zauzimaju oko 1.033 km ili oko 16,5 % površine u odnosu na ukupnu morsku obalnu liniju od 6.278 km. Turizam je kroz izgradnju turističkih smještajnih i pratećih objekata, cestovnih prometnica i nautičkih luka te velikog fizičkog prometa turista, vizualno promijenio izvorna krajobrazna i ambijentalna obilježja jadranskog obalnog područja. Posljedice takvog izrazito razvojnog usmjerenja često su se pokazale razornima, u prvom redu zbog nekontroliranog i neracionalnog korištenja prostorno ograničenih potencijala na najatraktivnijim lokacijama u mnogim primorskim turističkim područjima. Ozbiljan razvojno koncepcijski promašaj u takvim područjima nastao je nekontroliranom ekspanzijom izgradnje privatnih kuća i kuća za odmor[66].

Također, za potrebe turizma dolazi do nasipavanja obale uslijed različitih građevinskih zahvata u kojima postoji potreba za širenjem kopna u more kao i kod nasipavanja plaža. Broj luka nautičkog turizma raste gotovo svake godine, pa je tako 2005. godine bilo je 84 luke dok ih je 2019. godine bilo 167[67]. Na primjer, u periodu od 2012.-2017. godine, zabilježen je rast broja luka nautičkog turizma u prvom redu u kategoriji sidrišta, privezišta i suhih marina, ali i u kategoriji marina[68].

Na dan 31. kolovoza 2019. u Hrvatskoj je registrirano sveukupno 18.179 vezova. Istovremeno, na dan 31. prosinca 2019. na stalnom vezu registrirano je 14.249 plovila, od toga je 12.100 plovila za koja je upotrijebljen vez u moru. Na kraju 2005. godine, broj vezova iznosio je 13.285[67]. Prema vrsti plovila na stalnom vezu u moru najviše je bilo jahti na jedra (49,0 %), slijede motorne jahte (46,4 %) te ostala plovila (4,6 %). Prema duljini plovila, najviše plovila za koje je korišten vez u moru jest duljine 12 do 15 metara (tj. 32,0 % od ukupnog broja plovila za koje je korišten vez u moru), slijede plovila

[65] Strategija prostornog razvoja RH, NN 106/2017
[66] Izvješće o stanju okoliša u Republici Hrvatskoj za razdoblje 2013.-2016. (2019.)
[67] Hrvatska turistička zajednica (2020), Nautički turizam Hrvatske: nautički charter – izdanje 2020.
[68] Ažuriranje dokumenata Strategije upravljanja morskim okolišem i obalnim područjem temeljem obveza iz čl.8, čl.9. i čl.10. Okvirne direktive o morskoj strategiji 2008/56 EZ, Institut za oceanografiju i ribarstvo, Split i Institut za razvoj i međunarodne odnose, 2019.

duljine 10 do 12 metara (tj. 29,1 % od ukupnog broja plovila za koje je korišten vez u moru) [69].

Neregulirani rast turističkih kapaciteta veliki je potrošač najatraktivnijeg i najvrjednijeg prostora, stvara fokusirane pritiske na resurse i funkcije okoliša te stvara probleme u logistici komunalnih usluga i estetski devastira krajobraz. Opće poznati primjeri pretjerane izgrađenosti obalne crte mogu se naći u brojnim razvijenim turističkim destinacijama masovnog turizma Mediterana, a u zadnjih desetak godina i u sve više slučajeva razvoja turizma na obali RH[70].

3.8.3 Mogući razvoj okoliša bez provedbe SOT

Ranije spomenuti pritisci na krajobraz su veliki, a odnose se na devastaciju ambijentalne vrijednosti nekih lokaliteta širenjem građevinskih područja gradova, nezakonite gradnje i nedovoljne briga o zaštiti vizura u obalnom području i na otocima. Može se očekivati da će pritisci na krajobraz biti i veći. Prije svega to se odnosi na: širenje većih gradova u njihovu okolicu, odumiranje malih gradova i ruralnih područja, formiranje novih turističkih područja, izgradnju golfskih igrališta, velike infrastrukturne zahvate te izgradnju elektrana iz obnovljivih izvora energije. Zaštitu zasad imaju samo krajobrazi uključeni u područja nacionalnih parkova, parkova prirode te regionalnih parkova i značajnih krajobraza, malobrojni zaštićeni kao kulturna dobra, te dio krajobraza koji se štite planskom dokumentacijom. Iako Konvencija o krajobrazima priznaje važnost svih krajobraza, a ne samo iznimnih s obzirom na njihov odlučujući utjecaj na kvalitetu života u sklopu krajobrazne politike ostali krajobrazi, koji zauzimaju najveći dio teritorija države, nemaju odgovarajući tretman[71].

Prioritetne razvojne mjere treba usmjeriti na korištenje već zauzetog prostora i postojećih turističkih kapaciteta, odnosno njihovu obnovu, modernizaciju i podizanje kvalitete te turizam intenzivnije priklanjati primjeni okolišno odgovornih, zelenih koncepcija na razini pojedinih pružatelja usluga i cijelih destinacija, uvažavajući ekološki odgovoran razvoj kao jednu od njegovih temeljnih strateških smjernica. Turizam je potrebno prilagođavati uvjetima i osobitostima prostora, što podrazumijeva uvažavanje nosivog (prihvatnog) kapaciteta prostora, fleksibilnost, integriranost u strukture naselja i krajobraza te energetskih ograničenja, zaštite okoliša i stvaranja prihoda iz lokalnih resursa, kao i poticanje tradicijskih djelatnosti. Također, navodi se da je nužno smanjiti pritisak s obalnog područja jačanjem kontinentalnog turizma (toplice, brdsko-planinska područja, brojni gradovi i kulturna odredišta); osim sunca, mora, prirodnih i kulturnih bogatstava, nužno je stvoriti prostorne preduvjete za razvijanje novih sustava turističkih doživljaja: nautički turizam, zdravstveni turizam, turizam za treću životnu dob, kulturni turizam, poslovni turizam, nove atrakcije (tematski, zabavni parkovi, interaktivni muzeji, akvariji i sl.), cikloturizam, pustolovno-sportski, golf i sl.[71].

[69] Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske (2020), Nautički turizam, Kapaciteti i poslovanje luka nautičkog turizma u 2019.
[70] Akcijski plan razvoja zelenog turizma, 2016.
[71] Strategija prostornog razvoja RH, NN 106/2017

Slijedom navedenog, neprovođenjem SOT može se očekivati nastavak postojećeg trenda utjecaja turizma na krajobraz, najviše građevinskim zahvatima na neadekvatnim lokacijama.

3.9 Tlo i poljoprivreda

3.9.1 Opis stanja i dosadašnjih trendova

Pedološke značajke

Tlo je nositelj brojnih funkcija neophodnih za život na Zemlji; osigurava hranu, biomasu, sirovine, staništa i rezerve gena te skladišti, filtrira i izmjenjuje hranjive tvari, vodu i ugljik. Zbog izrazito sporog nastanka smatra se neobnovljivim ili u najboljem slučaju uvjetno obnovljivim resursom[72].

Prirodna geografska obilježja Republike Hrvatske uvjetovala su veliku raznolikost površinskog pokrova. Tla su prirodna i antropogena te ih odlikuju različiti genetski i bonitetni tipovi. Razlikujemo automorfna tla (vlaženje samo oborinama), hidromorfna tla (dodatno vlaženje površinskom ili podzemnom vodom), halomorfna tla (zaslanjena tla) i subakvalna tla (tla u plitkim vodama stajaćicama). Prema Sistematici tala Hrvatske, evidentirano je 50 tipova tla. Najzastupljenije tlo je lesivirano automorfno tlo s udjelom od 12,6 %, zatim slijedi pseudoglej s udjelom od 10,4 %, močvarno glejno tlo s udjelom od 9 %, rendzina s udjelom od 7,6 % te distrično (kiselo) smeđe tlo s udjelom od 5,7 %. Ostali tipovi tala pojedinačno zauzimaju površinu manju od 5 %[73].

Bonitiranje zemljišta na temelju kvalitete tla propisano je Pravilnikom o mjerilima za utvrđivanje osobito vrijednog obradivog (P1) i vrijednog obradivog (P2) poljoprivrednog zemljišta (NN 23/19).

Svrha navedenog Pravilnika je zaštita, prije svega, vrjednijih zemljišnih resursa od prenamjene, odnosno usmjeravanje zahtjeva za prenamjenu zemljišta prema manje vrijednim zemljištima ili zemljištima lošije kvalitete, kako bi se ovi vrjedniji zemljišni resursi trajno sačuvali isključivo za potrebe poljoprivredne proizvodnje. Naime, trajno oštećenje tla u vidu promjene namjene načina korištenja zemljišta i to prvenstveno za infrastrukturne namjene, gospodarske zone, naselja, naftne bušotine, naftovode i plinovode, itd., najčešći je vid trajnog gubitka tla te kao takav predstavlja najteži vid oštećenja tala[74].

Sukladno Pravilniku o mjerilima za utvrđivanje osobito vrijednog obradivog (P1) i vrijednog obradivog (P2) poljoprivrednog zemljišta (NN 23/19) prostorne kategorije zemljišta u koje se svrstavaju poljoprivredna zemljišta su:

- P1 – osobito vrijedna obradiva zemljišta,
- P2 – vrijedna obradiva zemljišta,
- P3 – ostala obradiva zemljišta,
- PŠ – ostala poljoprivredna zemljišta.

[72] www.haop.hr
[73] Namjenska pedološka karta Republike Hrvatske i njena uporaba, M.Bogović at al
[74] SPUO Strategije poljoprivrede za razdoblje 2020.-2030.

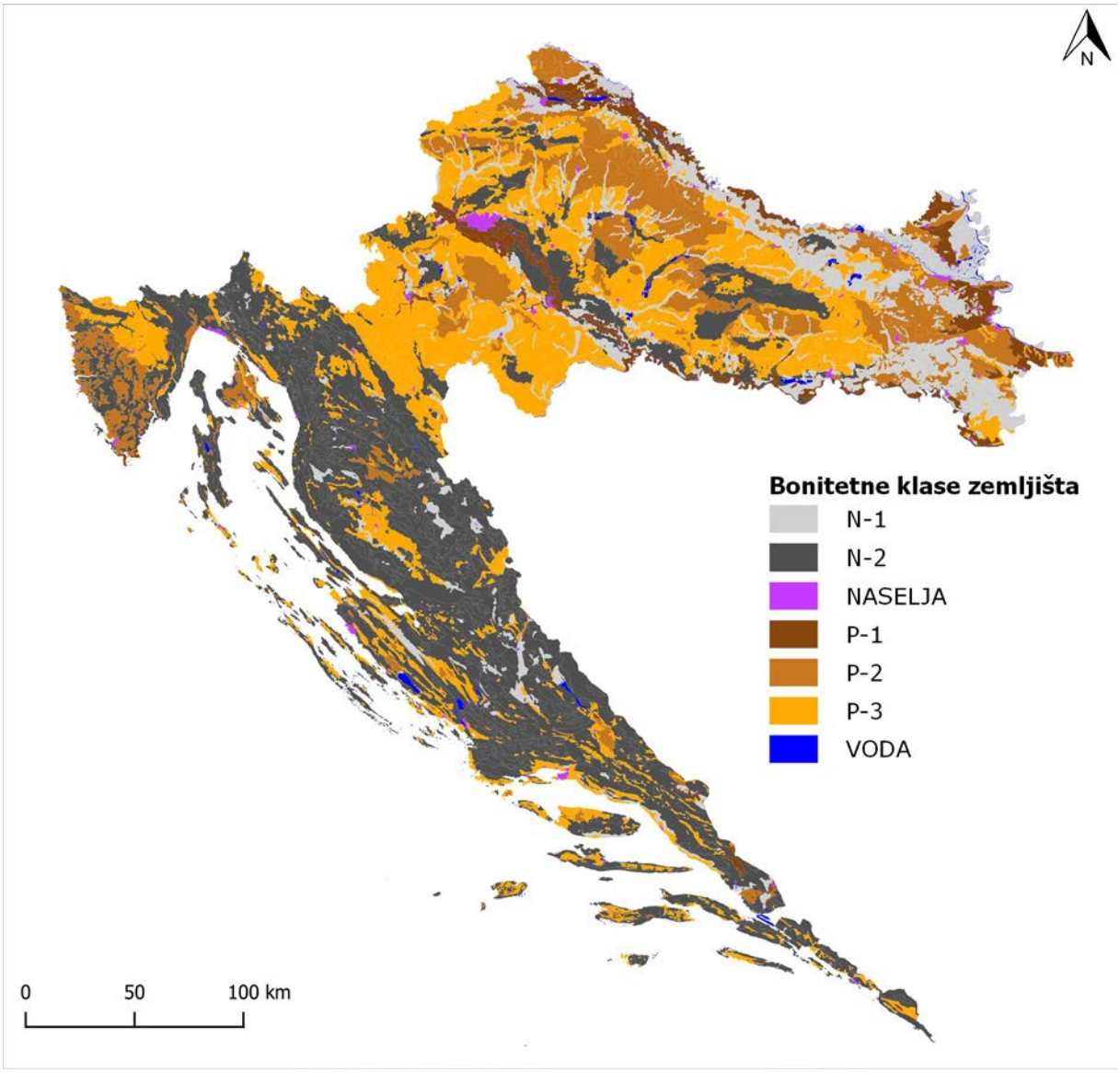
Navedene kategorije poljoprivrednih zemljišta procjenjuju se prema vrijednosti od najpovoljnijih do nepovoljnijih tala prema bonitetnim svojstvima tla, klime, reljefa i ostalih prirodnih uvjeta.

S obzirom da podaci o rasprostranjenosti i površini pojedinih prostornih kategorija korištenja zemljišta u prostornim planovima Županija nisu jednoznačno prikazani, odnosno korištene su različite metode za bonitetno vrednovanje zemljišta, u nastavku će biti prikazana rasprostranjenost prostornih kategorija korištenja zemljišta i njihova površina na temelju karte pogodnosti tla za obradu Namjenske pedološke karte RH.

Izradom Namjenske pedološke karte Republike Hrvatske procjena pogodnosti tala za obradu analizirana je na temelju relevantnih značajki tla (dubina, skeletnost, kiselost, slanost, vertičnost, kapacitet za vodu) te stjenovitosti, kamenitosti, nagibu terena, poplavama i stagnirajućim površinskim vodama, dreniranosti, eroziji i osjetljivosti na kemijske polutante. Na temelju rezultata procjene prema navedenim kriterijima i ograničenjima tla su razvrstana u sljedeće klase pogodnosti:

- klasa P-1: pogodna tla bez značajnih ograničenja ili s ograničenjima koja neće značajno utjecati na produktivnost i dobit poljoprivredne proizvodnje,
- klasa P-2: umjereno pogodna tla, s ograničenjima koja umjereno ugrožavaju produktivnost i dobit poljoprivredne proizvodnje,
- klasa P-3: ograničeno pogodna tla, s ograničenjima koja znatno ugrožavaju produktivnost i dobit poljoprivredne proizvodnje,
- klasa N-1: privremeno nepogodna tla, s ograničenjima koja u postojećem stanju isključuju tehnološki i/ili ekonomski opravdanu poljoprivrednu proizvodnju,
- klasa N-2: trajno nepogodna tla, s ograničenjima koja isključuju bilo kakvu mogućnost tehnološki i/ili ekonomski opravdanu poljoprivrednu proizvodnju.

Na slici u nastavku prikazana je karta pogodnosti tla za obradu na temelju Namjenske pedološke karte RH (Slika 15).

Slika 15. Pogodnost tla za obradu (Namjenska pedološka karta RH)

U Strateškoj studiji o utjecaju na okoliš Strategije poljoprivrede za razdoblje 2020. do 2030.[75] na temelju inventarizacije površina pojedinih klasa pogodnosti tla za obradu i korelacije pogodnosti tla za obradu s prostornim kategorijama korištenja zemljišta prema Pravilniku o mjerilima za utvrđivanje osobito vrijednog obradivog (P1) i vrijednog obradivog (P2) poljoprivrednog zemljišta (NN 23/19), utvrđena je zastupljenost pojedinih boniteta tla za područje Panonske Hrvatske i područje Dinarida, kako je prikazano u tablicama u nastavku (Tablica 19, Tablica 20).

[75] SPUO Strategije poljoprivrede za razdoblje 2020. do 2030., IRES Ekologija za zaštitu prirode i okoliša, Zagreb, ožujak 2021.

Tablica 19. Površine pojedinih klasa pogodnosti tla za obradu na području poljoprivrednog zemljišta Panonske Hrvatske[75]

Klasa pogodnosti tla za obradu	Procijenjena prostorna kategorija korištenja	Površina	
		ha	%
Dobro pogodna tla P-1 klase pogodnosti	Vrlo vrijedna obradiva tla P1 kategorije	258.443,0	14,2
Umjereno pogodna tla P-2 klase pogodnosti	Vrijedna obradiva tla P2 kategorije	410.864,1	22,6
Ograničeno pogodna tla P-3 klase pogodnosti	Ostala obradiva tla P3 kategorije	1.036.896,7	57,0
Privremeno nepogodna tla N-1 klase pogodnosti			
Trajno nepogodna tla N-2 klase pogodnosti	Ostala poljoprivredna tla PŠ kategorije	122.755,5	6,2
Ukupno poljoprivredno zemljište		1.818.959,3	100,0

Temeljem navedenih podataka za područje Panonske Hrvatske može se ustvrditi da na području zemljišta izuzev šuma, odnosno zemljišta za koje se može smatrati da je poljoprivredno, dominiraju tla P3 prostorne kategorije korištenja zemljišta s obzirom da zauzimaju oko 57 % ukupnog poljoprivrednog zemljišta, zatim slijede tla P2 prostorne kategorije koja zauzimaju oko 22,6 % površine te P1 prostorne kategorije koja zauzimaju svega 14,2 % površine ukupnog poljoprivrednog zemljišta[76]. Navedeni podaci ukazuju da na području Panonske Hrvatske relativno malo vrlo vrijednih i vrijednih obradivih tala.

Tablica 20. Površine pojedinih pogodnosti tla za obradu/prostornih kategorija korištenja zemljišta na području poljoprivrednih zemljišta u Dinaridima (bez površina na otocima)[75]

Klasa pogodnosti tla za obradu	Procijenjena prostorna kategorija korištenja	Površina	
		ha	%
Dobro pogodna tla P-1 klase pogodnosti	Vrlo vrijedna obradiva tla P1 kategorije	10.988,9	0,9
Umjereno pogodna tla P-2 klase pogodnosti	Vrijedna obradiva tla P2 kategorije	96.622,1	8,2
Ograničeno pogodna tla P-3 klase pogodnosti	Ostala obradiva tla P3 kategorije	351.064,2	29,7
Privremeno nepogodna tla N-1 klase pogodnosti			
Trajno nepogodna tla N-2 klase pogodnosti	Ostala poljoprivredna tla PŠ kategorije	724.395,3	61,2
Ukupno poljoprivredno zemljište		1.183.070,5	100,0

[76] SPUO Strategije poljoprivrede za razdoblje 2020. do 2030., IRES Ekologija za zaštitu prirode i okoliša, Zagreb, ožujak 2021.

Temeljem navedenih podataka za područje Dinarske Hrvatske može se ustvrditi da na području poljoprivrednog zemljišta ili zemljišta izuzev šuma dominiraju tla PŠ prostorne kategorije korištenja zemljišta, s obzirom da zauzimaju 61,2 % površine u odnosu na ukupnu površinu. Potom po zastupljenosti slijedi P3 prostorna kategorija korištenja zemljišta koja zauzima oko 29,7 % površine te tla P2 prostorne kategorije koja zauzimaju svega 8,2 % površine od ukupnog poljoprivrednog zemljišta.[77] Navedeni podaci ukazuju da na području Dinarida ima vrlo malo vrlo vrijednih te malo vrijednih obradivih tala.

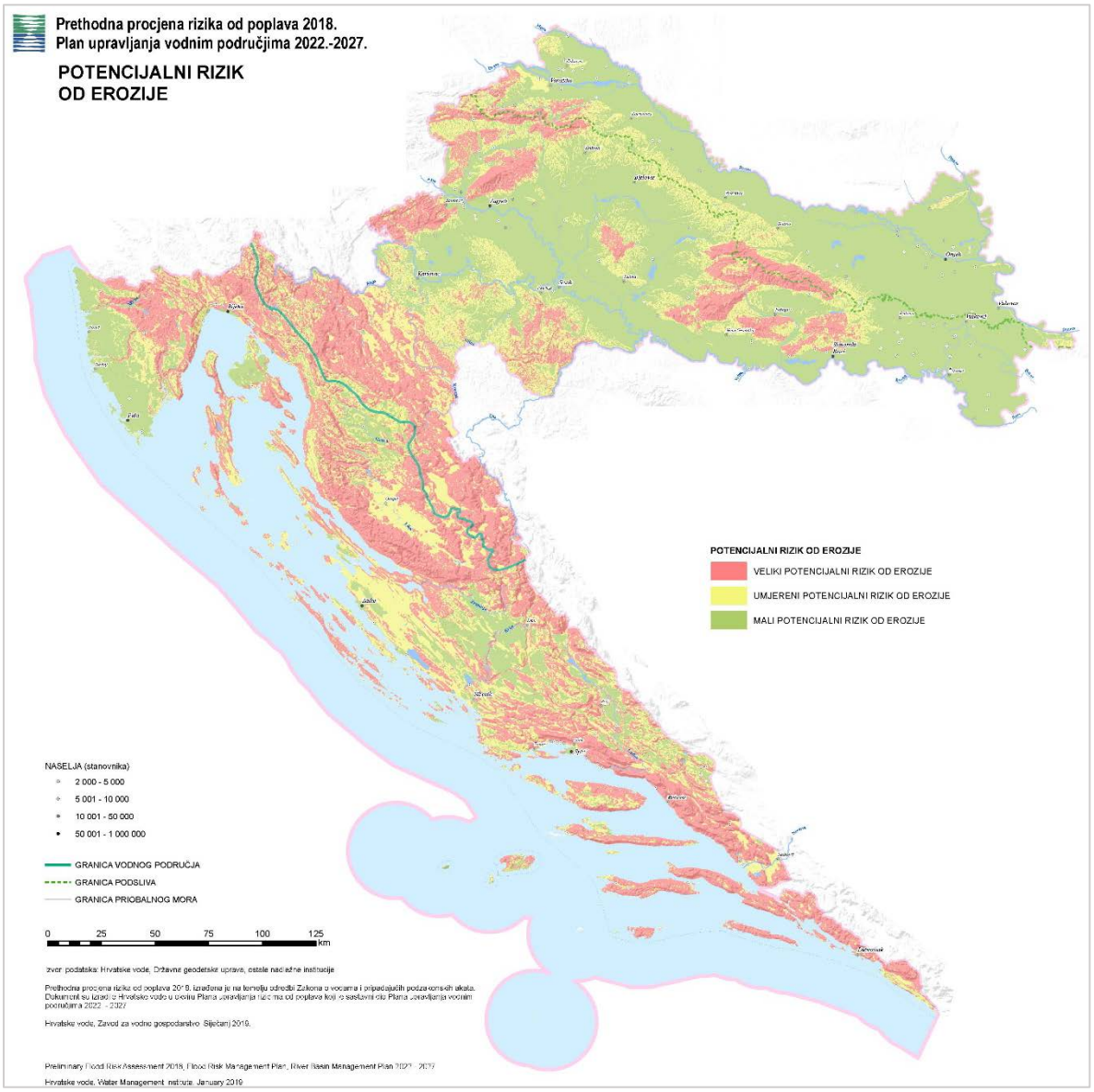
Prema Strategiji prostornog razvoja Republike Hrvatske (NN 106/2017) uzevši u obzir genetske i bonitetne tipove tala, najbolja tla su u istočnoj Hrvatskoj: černozem, ritske crnice i eutrična smeđa tla – gajnjače. Uz Savu, Dravu i Dunav prevladavaju mlađe riječne naplavine – aluvijalna tla različite plodnosti, dok su u središnjem i zapadnom dijelu Savsko-dravskog međuriječja najraširenija pseudoglejna tla. U gorskoj Hrvatskoj raširena su slabija, distrična (kisela) smeđa tla, smeđa tla na vapnencima i dolomitima te vapnenačko-dolomitne crnice. U primorskom dijelu Hrvatske prevladava litosol, kamenjar i goli krš s pjegama crvenice te smeđa tla na vapnencima i dolomitima. Najviše plodnog tla u tom području ima u Istri: dublja crvenica i smeđa tla na flišu, u Ravnim kotarima i na većim otocima. Oko 3 – 5 % površine Hrvatske zauzimaju antropogena tla, izmijenjena pod utjecajem čovjeka.

Područja potencijalnog rizika od erozije

Hrvatske vode su u sklopu izrade Plana upravljanja vodnim područjima i plana upravljanja rizicima od poplava za razdoblje 2022.-2027., izradile Kartu potencijalnog rizika od erozije (Hrvatske vode, 2019.). Podaci o potencijalnom riziku od erozije ukazuju na mogućnost dodatnih štetnih posljedica velikovodnih događaja i oborina visokog intenziteta, kao što su gubitci tla, pojave klizišta, bujica, naplavina, tečenja debrisa te, u slučaju šumskih požara, značajnog pogoršanja svih uvjeta otjecanja[78].

Na Karti potencijalnog rizika od erozije (Slika 16) izdvojena su područja s velikim, umjerenim i malim potencijalnim rizikom od erozije. Umjereni i veliki potencijalni rizik od erozije postoji na reljefno dinamičnijim područjima, tako da je na gotovo čitavom području Dinarske Hrvatske zbog naglašene morfologije prisutan velik do umjeren rizik od erozije izuzev izdvojenih ravničarskih područja (najčešće područja fliških zaravni). Na Panonskom dijelu Hrvatske, umjereni i veliki potencijalni rizik od erozije postoji u gorskim područjima.

[77] SPUO Strategije poljoprivrede za razdoblje 2020. do 2030., IRES Ekologija za zaštitu prirode i okoliša, Zagreb, ožujak 2021.
[78] Prethodna procjena rizika od poplava 2018., Hrvatske vode 2019.

Slika 16. Karta potencijalnog rizika od erozije (Hrvatske vode, 2019.)

Zemljišni pokrov

Stanje i promjene zemljišnog pokrova Republike Hrvatske prikazuje digitalna baza podataka CLC Hrvatska izrađena prema standardiziranoj CORINE nomenklaturi i metodologiji. Standardni pristup izrade CLC baze temelji se na vizualnoj interpretaciji satelitskih snimaka prema prihvaćenoj standardnoj CLC metodologiji, dajući vektorske podatke o pokrovu zemljišta u mjerilu 1:100 000, minimalne širine poligona 100 m i minimalnog područja kartiranja 25 ha, odnosno 5 ha za bazu promjena pokrova

zemljišta. Definirana CLC nomenklatura uključuje 44 klase, raspoređene u 3 razine, od kojih svaka opisuje različit pokrov zemljišta[79].

Klase na 1. razini uključuju sljedeća područja: 1-umjetna područja, 2-poljoprivredna područja, 3-šume i poluprirodna područja, 4-vlažna područja i 5-vodene površine. Strukturu površina (klasificiranu na prvoj razini) u 2018. godini prikazuje tablica u nastavku (Tablica 21). Podaci ukazuju da s aspekta zemljišnog pokriva poljoprivredna područja, šume i poluprirodna područja te vlažna područja pokrivaju oko 61 % površine Hrvatske[80].

Tablica 21. Površine klasa na 1. razini u RH (CORINE Land Cover, 2018.)

Kategorija	CORINE Land Cover, 2018.	
	(km²)	(%)
Umjetne površine	2.145	2,43
Poljoprivredna područja	22.480	25,51
Šume i poluprirodna područja	31.205	35,40
Vlažna područja	202	0,23
Vodene površine	32.109	36,43
Ukupno:	88.141	100

Poljoprivredna područja

Zastupljenost poljoprivrednih površina prikazana je na temelju podataka iz baze CORINE Land Cover (CLC). Poljoprivredna područja se dijele na klase prikazane u tablici u nastavku (Tablica 22), dok je njihov prostorni raspored na razini Republike Hrvatske prikazan na slici u nastavku (Slika 17).

Tablica 22. Poljoprivredne površine u RH (Corine Land Cover, 2018.)

Šifra	Naziv klase poljoprivrednog zemljišta	Površina (ha)	%
211	Nenavodnjavano obradivo zemljište	610.861,048	27,18
212	Trajno navodnjavano zemljište	8.990,335	0,40
221	Vinogradi	24.887,774	1,10
222	Voćnjaci	13.280,832	0,59
223	Maslinici	29.249,481	1,30
231	Pašnjaci	279.977,230	12,46
242	Mozaik poljoprivrednih površina	774.590,821	34,47
243	Pretpostavljeno poljoprivredno zemljište sa značajnim udjelom prirodne vegetacije	505.575,518	22,50
Ukupno:		2.247.413,04	100

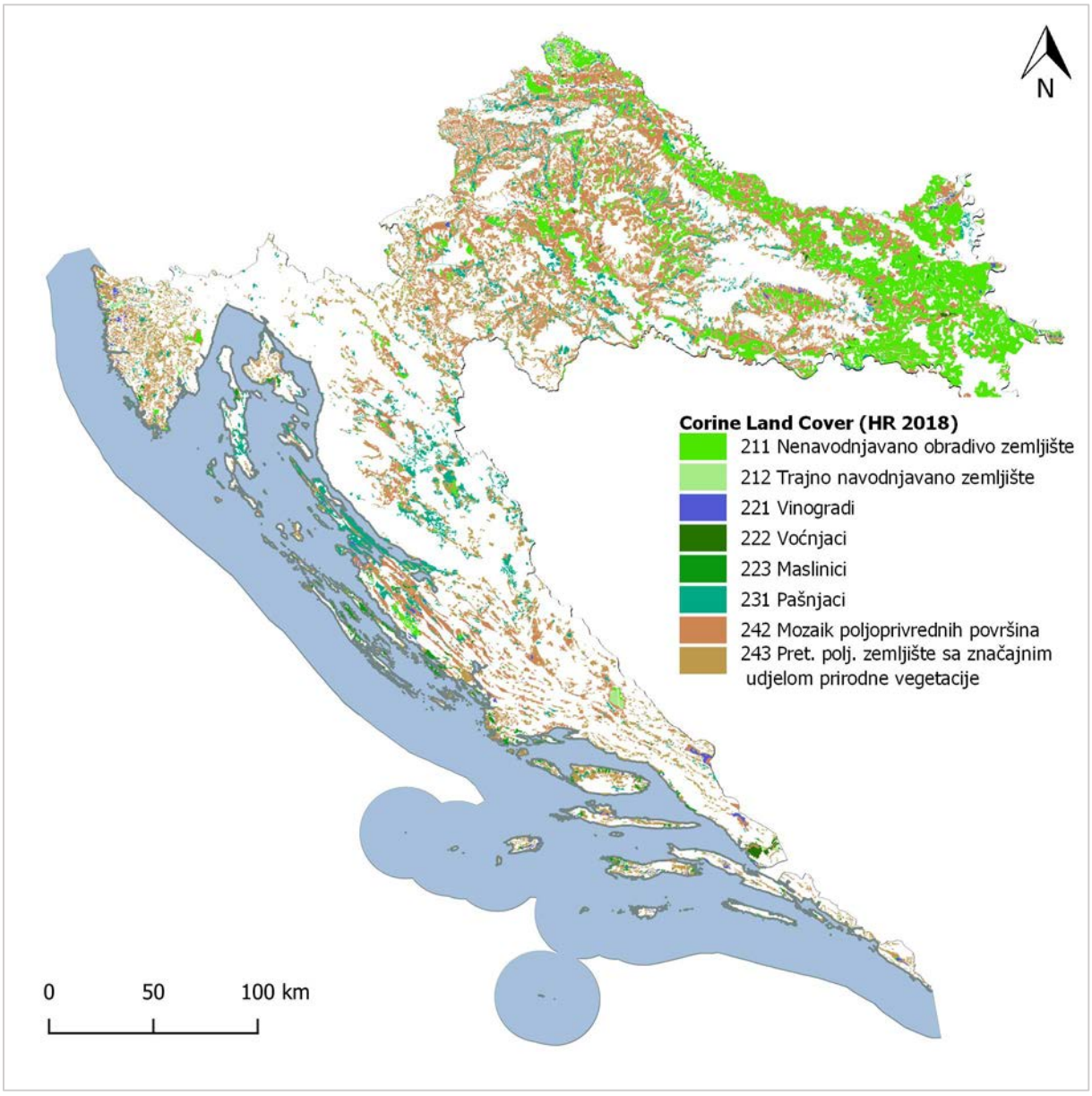
[79] HAOP
[80] CLCCro web preglednik (http://corine.haop.hr/dash-country)

Najzastupljenije kategorije poljoprivrednog zemljišta u Republici Hrvatskoj prema CLC klasifikaciji su mozaici poljoprivrednih površina (34,5 %), nakon kojih slijedi nenavodnjavano obradivo zemljište (27 %) i pretpostavljeno poljoprivredno zemljište sa značajnim udjelom prirodne vegetacije (22,5 %).

Prema pedološkim karakteristikama, na području poljoprivrednog zemljišta utvrđeno je javljanje gotovo svih tipova tala. Od ukupne površine poljoprivrednog zemljišta najveći dio zauzima močvarno glejno tlo s 13,8 %. Po zastupljenosti slijedi lesivirano tlo s 13,3 %, pseudoglej s 11,9 %, smeđe tlo na vapnencu i dolomitu sa 7,8 %, rendzina sa 7,4 %, crvenica s 5,5 % te hidromeliorirano hidromorfno tlo s 5,2 %[81].

U 2020. godini korištene poljoprivredne površine iznosile su 1.506.205 ha, što iznosi oko 27 % ukupne kopnene površine RH. Prema načinu korištenja najzastupljenije su oranice i vrtovi, koji čine 59 % te trajni travnjaci (livade i pašnjaci), koji čine 35,6 % korištenog poljoprivrednog zemljišta, dok voćnjaci čine 2,4 %, vinogradi 1,4 % i maslinici 1,3 % korištenog poljoprivrednog zemljišta[82].

[81] SPUO Strategije prilagodbe klimatskim promjenama u Republici Hrvatskoj do 2040. s pogledom na 2070., Zelena infrastruktura d.o.o., Geonatura d.o.o., siječanj 2019.
[82] Godišnje izvješće o stanju poljoprivrede u 2020. godini, Ministarstvo poljoprivrede, Zagreb, 2021.

Slika 17. Poljoprivredne površine u RH (Corine Land Cover, 2018.)

ARKOD je evidencija uporabe poljoprivrednog zemljišta na području Republike Hrvatske koju u digitalnom grafičkom obliku vodi Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju u skladu s člankom 70. Uredbe (EU) br. 1306/2013 Europskog parlamenta i Vijeća. ARKOD parcele predstavljaju neprekinute površine poljoprivrednog zemljišta koje obrađuje jedan poljoprivrednik, klasificirane s obzirom na vrstu uporabe poljoprivrednog zemljišta.

Prema podacima ARKOD-a na dan 31.12.2020., ukupna površina poljoprivrednih zemljišta u sustavu ARKOD iznosila je 1.011.151 ha, dok je bilo broj registriranih poljoprivrednika iznosio 170.837[83].

Metodologija za praćenje stanja poljoprivrednog zemljišta (monitoring i ispitivanje plodnosti tla), minimalna površina za praćenje stanja poljoprivrednog zemljišta, informacijski sustav za zaštitu poljoprivrednog zemljišta i praćenje stanja poljoprivrednog zemljišta, dokumentacija i sadržaj zahtjeva za ovlaštenjem, detaljni uvjeti koje moraju ispunjavati ovlašteni laboratoriji, zadaće referentnog laboratorija, obaveze laboratorija i institucija te način provedbe kontrole (na terenu i u laboratoriju) propisani su Pravilnikom o metodologiji za praćenje stanja poljoprivrednog zemljišta (NN 47/19).

Metodologija za praćenje stanja poljoprivrednog zemljišta propisuje se za:

- trajno praćenje stanja (monitoring) poljoprivrednog zemljišta kojim se trajno prati stanje svih promjena u poljoprivrednom zemljištu, odnosno tlu (fizikalnih, kemijskih i bioloških)
- praćenje stanja poljoprivrednog zemljišta kroz ispitivanje plodnosti tla evidentiranog u sustavu za identifikaciju poljoprivrednih parcela i evidenciju uporabe poljoprivrednog zemljišta u digitalnom grafičkom obliku (ARKOD sustav) kojeg koriste fizičke i pravne osobe upisane u Upisnik poljoprivrednika

Poljoprivredna djelatnost

Poljoprivreda je jedna od gospodarskih djelatnosti od nacionalnog značaja s velikim potencijalom razvoja. Prema prostornim obilježjima, područje RH se može podijeliti na tri poljodjelske regije: panonsku, gorsku i primorsko-mediteransku regiju. U usporedbi s ostalim europskim državama, RH ima malo onečišćenog tla, što je preduvjet za razvoj ekopoljoprivrede, i velike površine travnjaka i pašnjaka kao preduvjet za razvoj stočarstva[84].

Zakonom o poljoprivrednom zemljištu (NN 20/18, 115/18, 98/19, 57/22) definirane su dvije bonitetno najvrijednije kategorije poljoprivrednog zemljišta - osobito vrijedno obradivo (P1) i vrijedno obradivo (P2) poljoprivredno zemljište. Osobito vrijedno obradivo poljoprivredno zemljište (P1) su najkvalitetnije površine poljoprivrednog zemljišta predviđene za poljoprivrednu proizvodnju koje oblikom, položajem i veličinom omogućavaju najučinkovitiju primjenu poljoprivredne tehnologije. Vrijedno obradivo poljoprivredno zemljište (P2) su površine poljoprivrednog zemljišta primjerene za poljoprivrednu proizvodnju po svojim prirodnim svojstvima, obliku, položaju i veličini. Navedene površine (P1 i P2) zahtijevaju osobitu zaštitu zbog trajne prenamjene neobnovljivog resursa namijenjenog primarno poljoprivrednoj proizvodnji.

Prema podacima Državnog zavoda za statistiku, zabrinjava podatak iz 2020. godine o smanjenju broja uvjetnih grla (UG) muznih krava za skoro 35 %, odnosno 58.218 UG u odnosu na 2013. god. Ukupni broj UG goveda 2020. iznosi 422.881, što je pad od 5 % u

[83] Godišnje izvješće o stanju poljoprivrede u 2020. godini, Ministarstvo poljoprivrede, Zagreb, 2021.
[84] Strategija prostornog razvoja Republike Hrvatske, 2017.

odnosu na 2013. U padu je također i broj UG svinja, dok broj UG koza, ovaca i peradi bilježi porast u odnosu na 2013. god.

U razdoblju od 2013.–2019. prosječna godišnja potrošnja nitratnih mineralnih gnojiva povećala se za oko 25 % te iznosi 97.519,6 t dušika godišnje. Potrošnja fosfatnih mineralnih gnojiva u istom razdoblju povećala se za oko 21 % i 2019. je iznosila 15.120,2 t fosfora godišnje[85].

Početkom 2015. u Hrvatskoj se počinje provoditi novi oblik poticanja poljoprivredne proizvodnje, tzv. zeleno plaćanje. Kako bi ostvarili zeleno plaćanje poljoprivrednici moraju primjenjivati zelene prakse tj. poljoprivrede prakse koje su prihvatljive za klimu i okoliš. One podrazumijevaju održavanje ekološki značajnih površina i očuvanje trajnih travnjaka te primjenu raznolikosti usjeva. Hrvatska iz godine u godinu bilježi značajan rast ekološke proizvodnje. U razdoblju od 2013. do 2020. godine zabilježen je rast površina pod ekološkom proizvodnjom za 67.999 ha. Ukupna evidentirana površina pod ekološkom proizvodnjom u 2020. godini iznosi 108.659 ha, što čini 7,2 % u odnosu na ukupno korištenu poljoprivrednu površinu. Zadnjih desetak godina izražen je trend rasta udjela površina pod ekološkom proizvodnjom u ukupno korištenim poljoprivrednim površinama. U 2013. godini površine pod ekološkom proizvodnjom činile su svega 2,6 % ukupno korištenih poljoprivrednih površina. Sukladno tome, povećao se i broj poljoprivrednih proizvođača koji se bave ekološkom poljoprivredom s 1.608 u 2013. na 5.548 u 2020. godini[86].

Ruralni prostor čini oko 90 % površine Republike Hrvatske te na njemu živi oko 50 % stanovništva. S obzirom na prirodnu i kulturnu raznolikost regija, bogatu resursnu osnovu turističkih atrakcija, očuvani okoliš te više od 170 tisuća upisanih poljoprivrednih gospodarstava, Republika Hrvatska ima preduvjete za razvijanje seoskog turizma, ali i drugih posebnih oblika turizma vezanih za ruralni prostor.

Poticajni razvojni programi za seoski turizam, kako u kontinentalnim tako i županijama na moru, produljuju turističku sezonu i daju novu kvalitetu ukupnom hrvatskom turizmu. U cilju što uspješnijeg razvoja seoskog turizma, Ministarstvo poljoprivrede je 2011. godine izdalo Priručnik za bavljenje seoskim turizmom, Ministarstvo turizma Republike Hrvatske, Zagreb, 2011.

Prema navedenom Priručniku definirani su pojmovi ruralnog turizma, seoskog turizma te turizma na seoskom domaćinstvu ili seoskom gospodarstvu kako slijedi u nastavku:

- **Ruralni turizam** - najširi pojam koji obuhvaća sve turističke usluge / aktivnosti / vidove turizma unutar ruralnih područja, uključujući npr. lovni, ribolovni, turizam u parkovima prirode, zimski, seoski, ekoturizam, zdravstveni, kulturni itd. Ruralni turizam nije nužno dopunska djelatnost na svojem gospodarstvu kojom se stvara dodatni prihod, već može biti i profesionalna djelatnost (npr. mali obiteljski hotel, konjički centar, itd.).
- **Seoski turizam** - uži pojam od ruralnog turizma, a istovremeno širi pojam od turizma na farmi (turističkom seoskom obiteljskom gospodarstvu) i vezan je uz

[85] Državni zavod za statistiku
[86] Godišnje izvješće o stanju poljoprivrede u 2020. godini, Ministarstvo poljoprivrede, Zagreb, 2021.

ambijent sela i njegovu užu okolicu te sve njegove aktivnosti (poljoprivreda, manifestacije, gastronomija, folklor, etnologija, ostala gospodarska aktivnost).

- **Turizam na seoskom domaćinstvu ili seoskom gospodarstvu** (turističko seosko obiteljsko gospodarstvo (TSOG) ili agroturizam) - isključivo se odnosi na oblik turističke usluge koji je dodatna djelatnost na gospodarstvu sa živom poljoprivrednom djelatnošću, u sklopu koje se nude proizvodi proizvedeni na takovom gospodarstvu.

U tablici u nastavku (Tablica 23) dan je prikaz međuodnosa ruralnog turizma, seoskog turizma i turizma na turističkom seoskom obiteljskom gospodarstvu (TSOG).

Tablica 23. Shematski prikaz međuodnosa ruralnog turizma, seoskog turizma i turizma na turističkom seoskom obiteljskom gospodarstvu (TSOG) (Izvor: Priručnik za bavljenje seoskim turizmom, Ministarstvo turizma Republike Hrvatske, Zagreb, 2011.)

RURALNI TURIZAM
seoski turizam
vinski turizam
gastro turizam
lovni turizam
ribolovni turizam
turizam u nacionalnim parkovima i parkovima prirode
vjerski turizam
kulturni turizam
SEOSKI TURIZAM
TSOG ili agroturizam
kušaonica
izletište
ruralna kuća za odmor
ruralni B&B (noćenje s doručkom)
ruralni obiteljski hotel
ruralni kamp
etnosela
etnozbirke
seoske manifestacije
folklor
TSOG ILI AGROTURIZAM
usluge noćenja
usluge prehrane
ostale usluge aktivnog odmora na turističkom seoskom obiteljskom gospodarstvu

3.9.2 Postojeći problemi

Vodeći problem zaštite tla predstavlja oštećenje tla, odnosno poljoprivrednog zemljišta, a prema čl. 5. Zakona o poljoprivrednom zemljištu (NN 20/18, 115/18 i 98/19) oštećenjem se smatra: degradacija u intenzivnoj proizvodnji (fizikalnih, kemijskih i bioloških obilježja), onečišćenje štetnim tvarima i organizmima (teški metali, potencijalno toksični elementi, pesticidi, organske onečišćujuće tvari i patogeni organizmi), premještanje (erozijom vodom i vjetrom, prekrivanje otpadom ili drugim tlom) i prenamjena (izgradnja

urbanih područja, industrijskih, energetskih objekata, prometnica, hidroakumulacija te eksploatacije).

Onečišćenjem se smatra i pojava određene količine onečišćujućih tvari u tlu, koja izaziva poremećaje ili potpuno onemogućuje tlu obavljanje svoje funkcije. Prirodna onečišćenja tla mogu potjecati iz stijena i mineralnih sirovina ili nastati prirodnim pojavama kao što su potresi, požari, poplave, itd. Najznačajniji i najopasniji su antropogeni izvori onečišćenja tla: industrijska proizvodnja, odlaganje otpada, poljoprivreda, vojna djelatnost, itd. Problem predstavlja nepostojanje zakonske obveze identifikacije onečišćenih ili potencijalno onečišćenih lokacija. U Republici Hrvatskoj, dopuštene količine onečišćujućih tvari u tlu definirane su samo za tla poljoprivrednih zemljišta – Pravilnik o zaštiti poljoprivrednog zemljišta od onečišćenja (NN 71/19)[87].

Najveći pritisci turizma su uglavnom posljedica koncentracije turističke djelatnosti na relativno ograničenom prostoru (područje Hrvatske obale i otoka) i vremenu (ljetna turistička sezona).

Povećan pritisak na tlo uzrokovan turizmom očituje se kroz povećanje komunalnog i drugog otpada te njegovo neodgovarajuće zbrinjavanje i zagađenje tla, porast umjetnih površina uslijed prenamjene tla uzrokovane izgradnjom infrastrukturnih objekata u turističke svrhe te povećanje prometa koje uzrokuje onečišćenja okolnog tla uz prometnicu ispiranjem prometnica i otjecanjem onečišćene vode u okoliš koja sadrži produkte goriva, soli, otapala i drugih onečišćujućih tvari.

Što se tiče poljoprivrede, sektor poljoprivrede je suočen s mnogim problemima koji otežavaju poljoprivrednu proizvodnju, a to su: slabiji razvoj ruralnih područja, nizak standard poljoprivrednika, mali udio dobiti u lancu proizvodnje hrane te problemi u pokretanju same poljoprivredne proizvodnje. Posljedice svih tih problema su iseljavanje mladih, starenje ruralnog stanovništva, odnosno tzv. odumiranje sela.

Ruralni turizam u Republici Hrvatskoj je nisko percipiran i nedovoljno profitabilan te dominantno vezan uz kontinentalnu Hrvatsku i zaleđe u primorskim županijama. Na razini Hrvatske turistička ponuda za ruralni turizam je slabo razvijena, dok potencijal postoji s obzirom da samo neke destinacije rade u smjeru međunarodne konkurentnosti[88].

Prema Programu ruralnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2014.-2020. prepoznat je problem neravnomjerno raspoređenih turističkih seoskih obiteljskih gospodarstava po županijama te nedovoljna razvijenost ruralnog turizma na razini države, što je posljedica dugogodišnjeg zapostavljanja ruralnih područja i obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava te orijentacije prema primorskom turizmu. Također, gastronomija i vinarstvo obiteljskih gospodarstava kao turistički proizvod još je uvijek nedovoljno razvijeno i neistraženo.

Struktura gospodarstava u Hrvatskoj sastoji se od iznimno velikog broja malih obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava, koja su na rubu ekonomske održivosti. Zbog ekonomske

[87] SPUO Višegodišnjeg programa gradnje komunalnih vodnih građevina za razdoblje do 2030. godine, Elektroprojekt, 2021.
[88] Nacrt Strategije razvoja održivog turizma do 2030. godine

krize i nedostataka kvalitetnih investicijskih sredstava na nacionalnoj razini, ta su gospodarstva u fazi stagnacije i zaostajanja u pogledu razvoja, modernizacije objekata, opreme, energetske učinkovitosti i zaštite okoliša, što je često vezano na dostizanja standarda Europske unije.

Odgovarajuće upravljanje gospodarstvima potrebno je kako bi se smanjila emisija stakleničkih plinova. Dobre prakse vezane uz upravljanje gnojivom - u smislu najvišeg mogućeg postotka suhe tvari u određenom sustavu proizvodnje, najnižeg mogućeg sadržaja fosfora i najnižeg mogućeg sadržaja teških metala te primjenu dobre prakse i tehnologija za smanjenje emisija u zrak, vodu i tlo na minimum, što se uvodi kao dio modernizacije hrvatskog poljoprivrednog sektora. U isto vrijeme, ova su gospodarstva vrlo važna sa stajališta ukupne poljoprivredne proizvodnje u Hrvatskoj, s obzirom da posjeduju značajne resurse.

Mala poljoprivredna gospodarstva također su važna u smislu seoskog stanovništva, očuvanja i zaštite okoliša, stanovništva i kulturnog nasljeđa ruralnih zajednica i proizvodnje lokalnih proizvoda. Nadalje, hrvatsku poljoprivredu karakterizira neproporcionalno visoka proizvodnja žitarica, kukuruza i drugih nisko-profitabilnih usjeva u odnosu na nedovoljnu proizvodnju visoko-profitabilnih, radno intenzivnih kultura, kao što su povrće i voće (samo 3 % od ukupne obradive površine) čija proizvodnja ne pokriva potrebe stanovništva, prehrambenu industriju i turizam. Isto vrijedi i za uljarice, kao i mlijeko i meso, osim za perad. Opći problem i u primarnoj i u sekundarnoj proizvodnji je nedovoljan nadzor i uvođenje novih tehnika i tehnologija koje izravno utječu na kvalitetu i cijenu konačnog proizvoda, što hrvatski poljoprivredni sektor općenito čini nekonkurentnim[89].

3.9.3 Mogući razvoj okoliša bez provedbe SOT

Provođenjem mjera ruralnog razvoja Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2014. do 2020. u sklopu prioriteta *2A) Poboljšanje gospodarskih rezultata svih poljoprivrednih gospodarstava i olakšavanje restrukturiranja i modernizacije, osobito u cilju povećanja sudjelovanja na tržištu i tržišne usmjerenosti, kao i poljoprivredne diversifikacije*, unaprijediti će se razvoj ruralnog turizma ulaganjem u komasaciju zemljišta koje će rezultirati okrupnjavanjem poljoprivrednih površina i smanjenjem praznog hoda poljoprivrednih strojeva, diversifikaciju malih gospodarstava drugim aktivnostima vezanim za poljoprivredu koje će doprinijet gospodarskoj održivosti, prerada i plasiranje poljoprivrednih proizvoda na tržište, ruralni turizam i otvaranje uslužnih sektora u ruralnim područjima koje će uvelike doprinijeti razvoju poduzetništva.

Nadalje, provođenjem mjera Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2014. do 2020., u sklopu prioriteta *6A) Olakšavanje diversifikacije, stvaranja i razvoja malih poduzeća, kao i otvaranje radnih mjesta*, diversifikacijom u nepoljoprivredne aktivnosti u ruralnim područjima sprječava se depopulacija, jer nepoljoprivredne aktivnosti omogućuju stvaranje novih radnih mjesta i stjecanje drugih vještina. Nadalje, ulaganja u razvoj malog poduzetništva vezana za ruralnu prirodnu i kulturnu baštinu,

[89] Program ruralnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2014. - 2020.

uključujući i ruralni turizam, također pomažu očuvanju i unaprjeđenju lokalnih tradicija i kulture.

Provođenjem mjere *M11 Ekološki uzgoj*, Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2014. do 2020., poticati će se prakse ekološkog uzgoja koje su korisne za okoliš – sa stajališta zraka, tla vode, i bioraznolikosti, čime su umanjuju negativni učinci konvencionalne poljoprivrede na okoliš. Operacije unutar mjere s ciljem očuvanja kvalitete vode, zraka i tla, te povećanje plodnosti tla, doprinose zdravlju ljudi i životinja kroz proizvodnju zdrave, kemijski netretirane hrane. To je održiva poljoprivredna proizvodnja, koja je u skladu s prirodom i prirodnim zakonima te kao takva doprinosi očuvanju bioraznolikosti, uključujući područja Natura 2000 i područja velike prirodne vrijednosti. U širem kontekstu, doprinosi razvoju specifičnih ruralnih područja, očuvanju kulturne baštine kao i tipičnog hrvatskog krajobraza.

Nacrtom Strategije poljoprivrede od 2020. do 2030. godine u sklopu aktivnosti korištenja novih prilika za rast u poljoprivredno-prehrambenom sektoru, propisana je intervencija *E.3 Promicanje poljoprivredno-gastronomsko destinacijskog turizma* kojom se u suradnji s Ministarstvom turizma, u planove brendiranja i marketinga turističkih destinacija i njihovih turističkih partnera planira uključiti poljoprivredno-gastronomska turistička ponuda zasnovana na kulturnim i regionalnim značajkama i autentičnim kulinarskim iskustvima koja uključuju lokalne proizvode.

Europska komisija je u ožujku 2021. godine predstavila Akcijski plan za razvoj ekološke poljoprivrede čiji je opći cilj poticanje proizvodnje i potrošnje ekoloških proizvoda kako bi se postigao cilj od 25 % poljoprivrednih površina namijenjenih ekološkom uzgoju do 2030. godine. Njime se predlažu 23 mjere usmjerene na tri aspekta: poticanje potrošnje, povećanje proizvodnje i daljnje poboljšanje održivosti sektora, a sve kako bi se osigurao uravnotežen rast sektora ekološke proizvodnje. Komisija će Akcijskim planom poticati razvoj mreža ekološkog turizma u okviru „bioregija". Bioregije su područja na kojima poljoprivrednici, građani, turistički subjekti, udruge i javna tijela surađuju na održivom upravljanju lokalnim resursima, vodeći se ekološkim načelima i ekološkom praksom.

Slijedom navedenog, neprovođenjem SOT može se očekivati nastavak postojećeg trenda utjecaja turizma na tlo u vidu pritiska velikog broja ljudi i stvaranja otpada i izgradnje. Provođenjem navedenih mjera iz Programa ruralnog razvoja RH unaprijedit će se razvoj ruralnog turizma.

3.10 Kulturna baština

3.10.1 Opis stanja i dosadašnjih trendova

Kulturna baština je sastavni i nerazdvojni dio čovjekova okoliša i jedna od temeljnih vrijednosti prostora te je kao takva od osobitog interesa za RH (Strategija prostornog razvoja RH, NN 106/2017). Kulturnu baštinu čine pokretna i nepokretna kulturna dobra od umjetničkoga, povijesnoga, paleontološkoga, arheološkoga, antropološkog i znanstvenog značenja te nematerijalna kulturna baština.

Registar kulturnih dobara RH javna je knjiga koju vodi Ministarstvo nadležno za kulturu (Ministarstvo kulture i medija). Javno objavljeni Registar na internetskim stranicama

Ministarstva kulture i medija (službeni naziv – Web Registar) objavljuje podatke o nepokrenim i nematerijalnim kulturnim dobrima. Kulturna dobra su u Registru podijeljena na vrste: nepokretna pojedinačna, kulturnopovijesna cjelina, kulturni krajolik, arheologija, pokretna pojedinačna, pokretna zbirka, nematerijalna[90]. Danas je u Registar upisano više od 9.000 zaštićenih kulturnih dobara od čega je više od 600 preventivno zaštićenih dobara. No, Registar je aktivan sadržaj koji se mijenja i nadopunjuje svakodnevno s obzirom na nove postupke utvrđivanja svojstva kulturnog dobra, reviziju rješenja o zaštiti kulturnih dobara, brisanja iz Registra radi gubitka svojstava te promjene ostalih važnih podataka o dobrima. U tablici u nastavku (Tablica 24) prikazani su podaci o broju pojedine vrste kulturnog dobra na dan 04.07.2022. godine.

Tablica 24. Broj zaštićenih kulturnih dobara i preventivno zaštićenih kulturnih dobara u RH (Registar kulturnih dobara RH, 04.07.2022.)

vrsta kulturnog dobra	broj zaštićenih kulturnih dobara
Nepokretna kulturna dobra	
pojedinačna građevina	5.037
kulturno-povijesna cjelina	463
kulturni krajolik	16
arheologija	1.131
Ukupno nepokretna kulturna dobra	**6.647**
Pokretna kulturna dobra	
pojedinačno zaštićena	1.268
zaštićene zbirke	1.053
Ukupno pokretna kulturna dobra	**2.321**
Nematerijalna kulturna dobra	211
Ukupno nematerijalna kulturna dobra	**211**
Ukupno zaštićena kulturna dobra	**9.179**
Broj preventivno zaštićenih kulturnih dobara od ukupnog broja zaštićenih kulturnih dobara	**669**

Nepokretno kulturno dobro može biti:

- grad, selo, naselje ili njegov dio,
- građevina ili njezini dijelovi, te građevina s okolišem,
- elementi povijesne opreme naselja,
- memorijalno područje, mjesto, spomenik i obilježje u svezi s povijesnim događajima i osobama,
- arheološko nalazište i arheološka zona, uključujući i podvodna nalazišta i zone,
- područje i mjesto s etnološkim i toponimskim sadržajima,

[90] Službene internetske stranice Ministarstva kulture i medija, Registar kulturnih dobara RH (https://registar.kulturnadobra.hr/)

- krajolik ili njegov dio koji sadrži povijesno karakteristične strukture, koje svjedoče o čovjekovoj nazočnosti u prostoru,
- vrtovi, perivoji i parkovi,
- tehnički objekt s uređajima i drugi slični objekti.

Pokretno kulturno dobro može biti:

- zbirka predmeta u muzejima, galerijama, knjižnicama i drugim ustanovama, kao i u drugim pravnim osobama te državnim i upravnim tijelima uključujući i kod fizičkih osoba,
- crkveni inventar i predmeti,
- arhivska građa, zapisi, dokumenti, pisma i rukopisi,
- filmovi,
- arheološki nalazi,
- antologijska djela likovnih i primijenjenih umjetnosti i dizajna,
- etnografski predmeti,
- stare i rijetke knjige, novac, vrijednosni papiri, poštanske marke i druge tiskovine,
- dokumentacija o kulturnim dobrima,
- kazališni rekviziti, skice, kostimi i sl.,
- uporabni predmeti (namještaj, odjeća, oružje i sl.), prometna i prijevozna sredstva i uređaji, predmeti koji su značajna svjedočanstva razvitka znanosti i tehnologije te
- druge pokretne stvari od umjetničkoga, povijesnoga, paleontološkoga, arheološkoga, antropološkoga i znanstvenog značaja.

Nematerijalno kulturno dobro mogu biti razni oblici i pojave duhovnog stvaralaštva što se prenose predajom ili na drugi način, a osobito:

- jezik, dijalekti, govori i toponimika, te usmena književnost svih vrsta,
- folklorno stvaralaštvo u području glazbe, plesa, predaje, igara, obreda, običaja, kao i druge tradicionalne pučke vrednote,
- tradicijska umijeća i obrti.

Očuvanje nematerijalnih kulturnih dobara provodi se izradbom i čuvanjem zapisa o njima, kao i poticanjem njihova prenošenja i njegovanja u izvornim i drugim sredinama.

Hrvatska je od 1979. godine kada su na UNESCO-ov Popis upisana prva hrvatska kulturna dobra do danas, upisala ukupno 28 kulturnih i prirodnih dobara:

Nepokretna kulturna i prirodna dobra RH upisana na UNESCO-ov Popis svjetske baštine:

1. Povijesni kompleks Splita i Dioklecijanova palača
2. Stari grad Dubrovnik
3. Nacionalni park Plitvička jezera
4. Kompleks Eufrazijeve bazilike u povijesnom središtu Poreča
5. Povijesni grad Trogir
6. Katedrala Svetog Jakova u Šibeniku
7. Starogradsko polje na Hvaru

8. Stećci
9. Obrambeni sustavi Republike Venecije 16. i 17. st. u Zadru i Šibeniku
10. Iskonske bukove šume Karpata i drugih regija Europe

Nematerijalna kulturna dobra upisana na UNESCO-ov Reprezentativni popis nematerijalne kulturne baštine čovječanstva:

1. Čipkarstvo u Hrvatskoj
2. Dvoglasje tijesnih intervala Istre i Hrvatskog Primorja
3. Festa sv. Vlaha, zaštitnika Dubrovnika
4. Godišnji proljetnih ophod kraljice ili ljelje iz Gorjana
5. Godišnji pokladni ophod zvončari s područja Kastavštine
6. Procesija Za Križen na otoku Hvaru
7. Umijeće izrade drvenih tradicijskih dječjih igračaka s područja Hrvatskog Zagorja
8. Sinjska alka, viteški turnir u Sinju
9. Medičarski obrt na području sjeverne Hrvatske
10. Bećarac vokalno-instrumentalni napjev s područja Slavonije, Baranje i Srijema
11. Nijemo kolo s područja Dalmatinske zagore
12. Klapsko pjevanje
13. Mediteranska prehrana
14. Međimurska popevka, tradicijski napjev Međimurja
15. Umijeće suhozidne gradnje
16. Umijeće sokolarenja

Nematerijalna kulturna dobra upisana na UNESCO-ovu listu nematerijalne kulturne baštine kojoj je potrebna hitna zaštita:

1. Glazbeni izričaj ojkanje

Nematerijalna kulturna dobra upisana u UNESCO-ov Registar dobrih praksi očuvanja nematerijalne kulturne baštine svijeta:

1. Ekomuzej Batana

Na tentativnoj (pristupnoj) listi UNESCO nalazi se ukupno 15 kulturnih i prirodnih dobara[91] (Tablica 25).

Tablica 25. Tentativna (pristupna) lista UNESCO

Kulturna i prirodna dobra na Tentativnoj listi UNESCO
Tvrđava Veliki Tabor
Motovun
Dioklecijanova palača i povijesna jezgra Splita (proširenje)
Granice Rimskog Carstva – Dunavski limes
Pustinja Blaca

[91] https://whc.unesco.org/en/tentativelists/state=hr

Povijesno-urbana cjelina Stona s Malim Stonom, spojnim zidinama, rezervatom prirode Malostonski zaljev, Stonskim poljem i solanama
Povijesno-urbanistički sklop Tvrđa u Osijeku
Nacionalni park Kornati i Park prirode Telašćica
Park prirode Lonjsko polje
Lubenice
Primoštenski vinogradi
Povijesni grad Korčula
Varaždin - Povijesna jezgra i Stari grad (Dvorac)
Planina Velebit
Zadar - Biskupski kompleks

Uz Web Registar kulturnih dobara, Geoportal kulturnih dobara RH (https://geoportal.kulturnadobra.hr/) predstavlja središnje mjesto pristupa prostornim podacima o nepokretnim kulturnim dobrima RH, dok su podaci o evidentiranim kulturnim dobrima dostupni i u prostorno-planskoj dokumentaciji županija, općina i gradova.

Podmorje hrvatskog Jadrana i podvodna područja na kopnu tek su dijelom istraženi. Prepoznata su i zaštićena antička nalazišta, koja dokazuju gospodarske, ratne i druge putove ljudi i roba na tom prostoru, amfore i drugi nalazi keramike, brodovlje iz različitih povijesnih razdoblja te mostovi. Hrvatsku i svjetsku javnost povremeno iznenadi i pokoji slučajni a kapitalni nalaz kao što je Apoksiomen nađen u podmorju otoka Lošinja[92].

Na internetskim stranicama Međunarodnog centra za podvodnu arheologiju u Zadru, navedene su lokacije podvodnih arheoloških nalazišta i muzeja [93] te su nalazišta prikazana na karti [94]. Ronjenje na navedenim lokacijama je dozvoljeno isključivo uz pismeno dopuštenje nadležnog Konzervatorskog odjela ili u organizaciji nekog od licenciranih ronilačkih klubova u okolici. Individualno ronjenje na arheološkim nalazištima u Hrvatskoj je strogo zabranjeno. Zaštitnim konstrukcijama pokriveno je osam antičkih lokaliteta u podmorju, koji su dostupni za javnost.

U Planu upravljanja vodnim područjima 2016.-2021. navodi se da se kulturna baština vezana uz korištenje i upravljanje vodama naziva vodna baština (Water Heritage) te da je za tu vrstu kulturne baštine održavanje i poboljšanje stanja voda bitan element njihove zaštite. Navodi se da upravljanje vodnim područjima utječe na ovu vodnu baštinu, a odnosi se na zaštitu, uređenje, obnovu, rekonstrukciju, revitalizaciju i gospodarsko korištenje.

[92] Strategija prostornog razvoja RH, NN 106/2017
[93] Službene internetske stranice Međunarodnog centra za podvodnu arheologiju u Zadru https://icua.hr/hr/podovdnanalazistaimuzeji
[94] Službene internetske stranice Međunarodnog centra za podvodnu arheologiju u Zadru https://icua.hr/hr/podovdnanalazistaimuzeji/karta

3.10.2 Postojeći problemi

Posebno značajnu osnovu za turistički razvoj čine prirodne vrijednosti i kulturno-povijesna baština koja se nalazi na određenom prostoru. Hrvatska kao zemlja nastala na različitim povijesnim putovima i raznolikom području posjeduje brojne i vrijedne resurse i atrakcije kako one prirodne tako i one kulturno-povijesne među kojima značajan dio njih nije do sada dovoljno turistički valoriziran. Obnovljena, zaštićena i turistički valorizirana kulturno-povijesna baština nije temelj samo za razvoj održivog kulturnog turizma nego je i integralni dio svih posebnih oblika turizma, a osobito je ponos i vrijednost za lokalnu zajednicu i sve druge dionike[95].

Posljednjih se godina gradovi sa zaštićenim kulturno-povijesnim cjelinama u ljetnim mjesecima susreću sa sve većim brojem turista i posjetitelja (prekomjerni turizam). Tako je na primjer Dubrovnik morao ograničiti broj dolazaka kruzera i u većini slučajeva se ograničio broj gostiju s brodova na kružnom putovanju na 8.000 dnevno, no doneseno je se i niz drugih mjera kako bi se smanjio pritisak posjetitelja na gradsku jezgru.

Osim Dubrovnika u koji uplovljavaju veći kruzeri i drugi gradovi na obali Hrvatske susreću se s istim problemom. To su Rijeka, Pula, Zadar, Šibenik i Split te luke u gradovima Trogiru, Rovinju, Rabu, Malom Lošinju, Visu, Hvaru, Korčuli i dr. kamo uplovljavaju manji kruzeri. S istim problemom susreću se i drugi gradovi diljem Mediterana (npr. Venecija, Barcelona, itd.) Određene lokacije nisu infrastrukturno kapacitirane za istodobno primanje velikog broja posjetitelja čime se ugrožava kulturno-povijesna cjelina, ali i umanjuje zadovoljstvo kako lokalnog stanovništva tako i posjetitelja[96].

Jedan od ključnih izazova hrvatskog turizma je vremenska i prostorna neujednačenost turističkih aktivnosti te izrazita sezonalnost poslovanja koja u razvijenim turističkim destinacijama rezultira pojavom prekomjernog turizma. Negativne posljedice naročito se manifestiraju kroz devastaciju kulturne i prirodne baštine (uz preopterećenost komunalne i prometne infrastrukture) u turističkim destinacijama[96].

3.10.3 Mogući razvoj okoliša bez provedbe SOT

Bez provedbe SOT može se očekivati nastavak pritiska sektora turizma (npr. prekomjernog sezonalnog turizma) na kulturna dobra. Zaštita i očuvanje kulturnih dobara RH utvrđena je zakonskom regulativom.

[95] Nacrt Strategije razvoja održivog turizma do 2030. godine
[96] Nacrt Strategije razvoja održivog turizma do 2030. godine, Analiza stanja

3.11 Stanovništvo i zdravlje ljudi

3.11.1 Opis stanja i dosadašnjih trendova

3.11.1.1 Stanovništvo

Demografsku sliku u Hrvatskoj posljednjih dvadesetak godina obilježavaju pad ukupnog broja stanovnika, niska stopa nataliteta, veći broj umrlih nego rođenih, negativni migracijski saldo i pojačano starenje stanovništva s neravnomjernom dobnom strukturom populacije. U razdoblju između dva popisa stanovništva (2001. – 2011.), broj stanovnika u Hrvatskoj se smanjio za 3,4 % (152.571 stanovnika). Trend smanjenja broja stanovnika nastavio se i u narednom razdoblju[97]. Prema prvim rezultatima popisa stanovništva 2021. godine, od 2011. do 2021. broj stanovnika Hrvatske smanjio za 396.360 osoba, odnosno 9,25 %.

Za turizam Republike Hrvatske posebno su značajne promjene u dobnoj strukturi stanovništva s naglašenim trendom starenja stanovništva. U 2020. godini u svijetu je živjelo oko 727 milijuna osoba u dobi od 65 godina ili više. Očekuje se da će se ovaj broj više nego udvostručiti do 2050. i doseći preko 1,5 milijardu ljudi, odnosno da će udio starijih osoba u globalnoj populaciji porasti s 9,3 % u 2020. na 16,0 % u 2050., te da će do sredine stoljeća svaka šesta osoba u svijetu imati 65 godina ili više. Demografske promjene reflektiraju se na broj i strukturu generacijskih skupina. Kako na tržište rada ulaze mlađe generacije, dugoročno će doći do promjena u stilu života i putovanja[98].

Prema podacima iz 2017. godine, prihodi od turizma u visini su gotovo 20 % BDP-a RH, s trendom rasta i u apsolutnom iznosu i relativno prema BDP-u (s 15,5 % u 2012., na 19,6 % u 2017.), što je daleko najveći udio među svim zemljama EU. Zaposleni u djelatnosti pružanja smještaja, pripreme i usluživanja hranom (oko 92.000 zaposlenih u 2017.), što je samo dio zaposlenih koji su direktno ili indirektno vezani uz usluge u turizmu, činili su u 2017. godini 6,8 % ukupno zaposlenih u RH. Oko 95 % te djelatnosti i prihoda se događa upravo u turistički izrazito atraktivnom obalnom prostoru Jadranske Hrvatske, u kojem se nalazi preko 96 % smještajnih kapaciteta RH i događa oko 88 % dolazaka i preko 95 % noćenja turista. Turizam u obalnom području RH izrazito je sezonalnog karaktera. Oko 50 % ostvarenih turističkih noćenja otpada na dva mjeseca vršne ljetne sezone (srpanj i kolovoz), još oko 25 % je podjednako raspoređeno na mjesec prije i mjesec poslije (lipanj i rujan) dok na preostalih osam mjeseci otpada zajedno preostalih 25 %. Turizam u RH ima najizraženiju sezonalnost među svim europskim mediteranskim zemljama. Takva izrazita sezonalnost nepovoljno je i neželjeno obilježje i zbog većeg pritiska na turističku resursnu osnovu, i zbog nižeg stupnja iskorištenosti, a posljedično i prihoda i drugih ekonomskih učinaka razvijanih turističkih kapaciteta i infrastrukture, i zbog problema oko tehnološke i financijske održivosti komunalne infrastrukture, i zbog nemogućnosti osiguravanja potrebne stabilne i kvalitetne radne snage, i zbog nižih pozitivnih učinka takvog turizma na druge sektore gospodarstva[99]. Prema podacima iz 2019. godine, turizam predstavlja 11,4 % izravnog udjela u BDP-u RH, ali se uz njega

[97] Izvješće o stanju okoliša u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2013. do 2016., 2019.
[98] Nacrt Strategije razvoja održivog turizma do 2030. godine
[99] Ažuriranje dokumenata strategije upravljanja morskim okolišem i obalnim područjem temeljem obveza iz čl.8, čl.9 i čl.10. Okvirne direktive o morskoj strategiji 2008 56 EZ

vežu i brojne druge gospodarske djelatnosti, stoga se ukupni (direktni i indirektni) udio turizma kreće na razini od 19,5 % BDP-a (2019.), što je najveći udio u odnosu na druge države članice EU-a. Udio izravno zaposlenih u turizmu iznosi 8,2 % (2019.)[100].

Obrazovanje i zaposlenost/nezaposlenost[100]

Turizam je radno intenzivna aktivnost koja osim izravnog zapošljavanja u djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane, putničkih agencija, organizatora putovanja i djelatnostima povezanima s njima indirektno zapošljava veliki broj ljudi. Turizam izravno i neizravno doprinosi stvaranju radnih mjesta (posebno za mlade i žene) te potiče rast mikro, malih i srednjih poduzeća. Turizam karakterizira kompleksnost i premreženost. Osim izravnog zapošljavanja u djelatnosti pružanja smještaja, pripreme i usluživanja hrane te putničkih agencija, organizatora putovanja i djelatnosti povezane s njima postoji veliki broj poslova koji su indirektno povezani s njim. Upravljanje ljudskim potencijalima u turizmu suočeno je s nizom izazova kao što su nedostatak zaposlenika za sezonske poslove, zaposlenici bez adekvatnih kompetencija s malo iskustva za direktno uključivanje u procese rada, nemotivirani i slabo angažirani zaposlenici, visoka fluktuacija zaposlenika, niski interes mladih za razvoj karijere. Pridodamo li tome i izazove koje pred turizam stavljaju demografska kretanja u Hrvatskoj i trendovi migracije stanovništva postaje jasno da će održivost i razvoj turizma uvelike ovisiti o sustavnom i održivom planiranju upravljanja i razvoja ljudskih potencijala.

Hrvatska ima tradiciju obrazovanja ljudskih potencijala za potrebe turizma. Obrazovanje srednjoškolskih kadrova provodi 105 strukovnih srednjih škola, sedam sveučilišta i sedam veleučilišta i visokih škola. U cilju prilagođavanja obrazovnog sustava u turizmu i ugostiteljstvu za potrebe i zahtjevima dinamičkog tržišta rada uspostavljeno je šest regionalnih centara kompetentnosti u strukovnome obrazovanju za turizam i ugostiteljstvo. Turizam privlači mlade ljude koji se prvenstveno zapošljavanju na sezonskim poslovima (35,4 % od ukupno registriranih osiguranika prema podatku Hrvatskoga zavoda za mirovinsko osiguranje je u 2019. godini bilo između 15 i 30 godina).

3.11.1.2 Zdravlje ljudi

U Hrvatskoj je već dugi niz godina uspostavljen sustav praćenja zdravstvene ispravnosti i kvalitete hrane kao i hrane iz uvoza, praćenja kvalitete vode za ljudsku potrošnju i stanja vodoopskrbe na čitavom teritoriju, praćenja kakvoće otpadnih, površinskih i voda za rekreaciju, praćenja zdravstvene ispravnosti predmeta opće uporabe: materijala i predmeta u kontaktu s hranom i predmeta široke potrošnje te kozmetičkih proizvoda. Nadalje, prate se kvaliteta zraka, kakvoća mora za kupanje te je razvijen sustav praćenja učestalosti epidemija određenih zaraznih bolesti i sustav praćenja peludnih alergena. Pojavnost bolesti osim o genetskim čimbenicima ovisi o brojnim i raznim čimbenicima iz životnog i radnog okoliša, ovisi i o životnim i prehrambenim navikama i utjecaju socioekonomskih determinanti. Ekonomska razvijenost zemlje i veći životni standard te

[100] Nacrt Strategije razvoja održivog turizma do 2030. godine

napredak zdravstvene dostupnosti i skrbi utječe na povećanje očekivanog trajanja života i očekivanih godina zdravoga života[101].

Hrvatska ima dugu tradiciju zdravstvenog turizma, a zdravstveni turizam jedan je od najjačih trendova turističkih putovanja posljednjeg desetljeća. Tome je pridonijela svijest ljudi o brizi za vlastito zdravlje, povećanje slobodnog vremena i dohotka stanovništva, ali i promjene u načinu rada i života suvremenog čovjeka uslijed pojačanog stresnog okruženja, povećanje kroničnih bolesti, a posebno se ističu kardiovaskularne i zloćudne bolesti, dijabetes i kronične respiratorne bolesti[102]. Zdravstveni turizam jest pružanje zdravstvenih usluga – dijagnostičkih i terapijskih postupaka, zdravstvene njege te postupaka medicinske rehabilitacije uz pružanje ugostiteljskih usluga i/ili usluga u turizmu. Zdravstveni turizam uključuje medicinski turizam, lječilišni turizam i medicinski wellness. Pravilnikom o pojedinim oblicima zdravstvenih usluga koje se pružaju u djelatnosti zdravstvenog turizma te standardima i normativima za njihovo obavljanje (NN 79/19), pod lječilišnim uslugama smatraju se usluge kojima se pomoću prirodnih ljekovitih činitelja, uz postupke fizikalne rehabilitacijske medicine provodi preventivna zdravstvena zaštita, specijalističko-konzilijarna i bolnička rehabilitacija. Pod prirodnim ljekovitim činiteljima smatraju se dijelovi prirode koji povoljno djeluju na očuvanje i unapređenje zdravlja, poboljšanje kvalitete života te sprečavanje bolesti, liječenje, oporavak i rehabilitaciju i to: termomineralne vode, morska voda, peloidi, naftalan i klima. Lječilišne usluge pružaju se u lječilištima i specijalnim bolnicama koji koriste prirodne ljekovite činitelje. Lječilišne usluge pružaju se u: toplicama, peloidnom lječilištu, talasoterapijskom lječilištu, klimatskom lječilištu ili naftalanskom lječilištu.

U dokumentu Delineacija i kategorizacija tijela geotermalnih podzemnih voda u Republici Hrvatskoj (HGI, studeni 2020.) navedeno je da ako se geotermalna voda koristi u balneološke, rekreacijske, medicinske svrhe ili puni u bace i stavlja na tržište, onda je upravljanje korištenjem geotermalnog resursa prema Zakonu o vodama (NN 153/09, 63/11, 130/11, 56/13, 14/14). No, ako se geotermalni vodonosnici, odnosno akumulirana toplina u njima koristi u energetske svrhe (za proizvodnju električne energije i/ili grijanje), tada je upravljanje korištenjem geotermalnog resursa prema Zakonu o istraživanju i eksploataciji ugljikovodika (NN 52/18, 52/19). Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja nadležno je za oba zakonodavna okvira. Agenciju za ugljikovodike (pod ingerencijom Ministarstva) nadležna je za provedbu natječaja prema Zakonu o istraživanju i eksploataciji ugljikovodika (NN 52/18, 52/19) dok Hrvatske vode (koje su također pod ingerencijom istog Ministarstva) obavlja poslove prema Zakonu o vodama (NN 153/09, 63/11, 130/11, 56/13, 14/14). Prema Zakonu o vodama korisnik (ako je privatni investitor) ishođuje koncesiju koja je regulirana navedenim zakonom te sljedećim pravilnicima i uredbama: Uredba o uvjetima davanja koncesija za gospodarsko korištenje voda (89/2010), Uredba o visini naknade za korištenje voda (NN 82/2010, 83/2012, 10/2014), Pravilnik o obračunu i naplati naknade za korištenje voda (NN 84/2010, 146/2012), Pravilnik o očevidniku zahvaćenih i korištenih količina voda (NN 81/2010). Ukoliko je korisnik u vlasništvu samouprave (npr. Specijalne bolnice), tada ishođuje vodopravnu dozvolu prema gore navedenim aktima. Ako je korisnik termalni

[101] Izvješće o stanju okoliša u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2013. do 2016., 2019.
[102] Katalog projekata zdravstvenog turizma, Ministarstvo zdravstva Republike Hrvatske, 2020.

vodeni park, tada je obvezan iskorištenu termalnu vodu pročistiti prije upuštanja u kanalizaciju ili vodotok, te je prema Pravilniku o graničnim vrijednostima emisija otpadnih voda (NN 26/2020) obavezan raditi monitoring otpadnih voda.

Godine 2019. pojavio se novi koronavirus nazvan SARS-CoV-2 koji uzrokuje bolest pod nazivom COVID-2019 odnosno COVID-19. Prema podacima Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo, od početka epidemije do 31. svibnja 2022. godine, u Republici Hrvatskoj bilo je 1.136.500 pozitivnih osoba, 1.118.711 oporavljenih osoba, a preminulo je 15.987 osoba.

3.11.2 Postojeći problemi

Resursi RH predstavljaju veliko potencijal za razvoj zdravstvenog turizma, ali ključna problematika se zasniva na nedostatku ponude odnosno kvalitetne zdravstvene infrastrukture, problemima domaćeg zdravstvenog sustava te manjku investicija i izostanka proaktivnog razvoja usklađenog između svih ključnih dionika[103].

Evidentan je nedostatak ljudskih potencijala za potrebe turizma kao i nedostatak ljudskih potencijala primjerenih kompetencija (vještina, znanja). Zbog sezonalnosti zaposlenja, niskih plaća i teških uvjeta rada turizam je manje privlačan za potencijalno zapošljavanje. Prosječne neto plaće i djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane nalaze se ispod prosjeka za Hrvatsku. Žene su znatno slabije plaćene od muškaraca što proizlazi iz zapošljavanja istih na manje složenim poslovima (domaćinstvo i dr.). Promatramo li posebno smještaj, a posebno pripremu i posluživanje hrane prosječne neto plaće u djelatnosti smještaja više su i nešto su iznad prosjeka u Hrvatskoj[103].

Prema dokumentu Strategija prostornog razvoja RH (NN 106/2017), ruralni prostor karakteriziraju negativni demografski, gospodarski i razvojni trendovi. S velikim brojem malih naselja raspršenih u razgranatoj, ali ne dovoljno ustrojenoj i povezanoj mreži, uzročno-posljedično je povezana slabija prometna dostupnost i nedostatna infrastrukturna opremljenost. Ovaj prostor karakterizira nedovoljan kapacitet za stvaranje visokokvalitetnih i održivih radnih mjesta u čemu zaostaju za urbanim područjima. Gotovo petina državnog prostora (18 %) ruralna je periferija sa samo 1,3 % stanovništva i brojnim razvojnim ograničenjima. Brdsko-planinska ruralna područja karakterizira visoka raseljenost te rijetka mreža naselja u kojoj dominiraju patuljasta naselja s manje od 100 stanovnika. U ovim područjima nedovoljno se koriste značajni prirodnih resursi, ponajprije šume i pašnjaci. U njima se isprepliću obilježja prostora uz državnu granicu, ratom zahvaćenih područja i ruralnog prostora. Stanje obalnog i morskog područja proporcionalno je održivosti načina njegova korištenja i otpornosti na prirodne i antropogene utjecaje. Razvojni potencijali tog područja proizlaze najvećim dijelom iz prirodnih danosti, što je dodatni razlog za pažljivo i odmjereno korištenje i zaštitu prostora. Gospodarski razvoj područja vezan je ponajprije uz turizam i rekreaciju, poljoprivredu vezanu uz lokalne kulture, maritimne gospodarske djelatnosti – ribarstvo, akvakulturu, eksploataciju morske soli i podvodnih energetskih i rudnih bogatstava te

[103] Nacrt Strategije razvoja održivog turizma do 2030. godine

obalnu industriju i luke. Među danas značajnim posljedicama razvojnih pritisaka, koji utječu na fizičke, biološke, gospodarske i socijalne procese, izdvajaju se:

- pretjerana gradnja na obalnom području i nekontrolirano širenje gradnje duž obalne crte,
- neprimjerena i/ili nezakonita gradnja, posebno u uskom obalnom pojasu,
- neodgovarajuća infrastruktura naselja te turističkih i rekreacijskih zona,
- nedostatak uređaja za pročišćivanje urbanih i industrijskih otpadnih voda,
- smanjena kakvoća mora uz gradove, luke i turističke zone uključujući zone nautičkog turizma,
- uzurpiranje područja pomorskog dobra i javnog obalnoga pojasa,
- gubitak cjelovitosti i kvalitete obalnog krajolika[104]
- nasipavanje i dohranjivanje plaža

S turističkog aspekta najveće je opterećenje prostora u vrijeme glavne turističke sezone, posebno u srpnju i kolovozu. Problemi izrazite sezonalnosti turizma vršna su opterećenja cjelokupne infrastrukture i pojačavaju ranjivost prostora na antropogene utjecaje.

Hrvatske otoke desetljećima obilježava proces depopulacije koji je uzrokovan dugogodišnjim iseljavanjem potaknutim gospodarskim uvjetima (agrarna prenapučenost, industrijalizacija kopna, deagrarizacija, krize pojedinih poljoprivrednih djelatnosti, monokultura na pojedinim otocima i sl.), ali i prirodnogeografskim određenjem (okruženost morem u kontekstu različitih povijesnih i gospodarskih okolnosti). Sljedeće bitno obilježje otoka jest izraženost kategorije povremenih stanovnika, s udjelom od približno 57 % u ukupnom stanovništvu, što snažno utječe na strukturu, razvoj i život u naseljima.

Onečišćenja zraka, vode, mora, tla te buka čimbenici su okoliša koji utječu na zdravlje ljudi. Uz to, provedba pomno planiranih mjera politike zaštite zdravlja i zaštite okoliša, kao i politike drugih vezanih sektora te provedbe ciljanih projekata, imaju pozitivne učinke na praćenje trendova i unapređivanje zdravlja stanovništva[104].

Tijekom turističke sezone dolazi do pritiska na okoliš što posljedično može utjecati na pojačano širenje vektorskih bolesti. Prema dokumentu Izvješće o stanju okoliša u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2013. do 2016. (2019), bolesti koje prenose vektori su skupina zaraznih bolesti čiji se uzročnici (virusi, bakterije, rikecije, protozoe i dr.) prenose na čovjeka posredno putem vektora. Globalne klimatske promjene i intenziviranje međunarodnog prometa, trgovine i turizma znatno utječu na promjene u distribuciji i osobitostima, kao i na pojavu novih obrazaca širenja vektorskih bolesti. Važnost sustavnog praćenja vektorski prenosivih zaraznih bolesti temelji se na činjenici da klimatski uvjeti, dodatno potencirani globalnim klimatskim promjenama, izrazito utječu na rasprostranjenost i gustoću vektora (komarci, krpelji, flebotomi, uši i sl.), a time i na njihov značajan potencijal prijenosa bolesti. Vektorske bolesti najčešće imaju

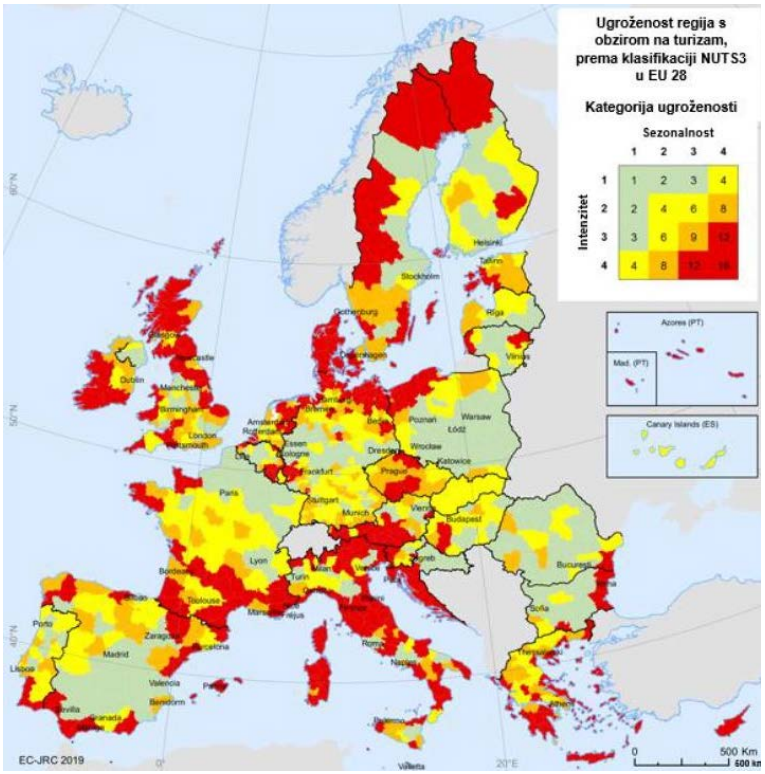
[104] Izvješće o stanju okoliša u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2013. do 2016., 2019.

svoja prirodna žarišta te niz okolišnih čimbenika kao što su klimatske i vremenske prilike, vegetacija i godišnje doba koji utječu na njihovu pojavnost na određenom području.

U priobalnom krškom području neka priobalna izvorišta za vrijeme suša i povećanih potreba za vodom tijekom turističke sezone imaju povišene koncentracije klorida i sulfata[105].

Utjecaj morske vode na zdravlje značajan je ne samo zbog porasta temperature mora i npr. porasta cvatnje toksičnih algi, već i zbog procesa eutrofikacije do kojeg dolazi zbog velike količine organske tvari koja dospijeva u morski ekosustav ljudskim djelovanjem[106].

Godine 2019. pojavio se novi koronavirus nazvan SARS-CoV-2 koji uzrokuje bolest pod nazivom COVID-2019 odnosno COVID-19. Posljedice krize uzrokovane koronavirusom vrlo su vidljive na otocima, na obalnim područjima i u najudaljenijim regijama jer oni ovise o djelatnostima u turizmu ili se oslanjaju na međunarodni zračni promet. Pogođena su i ruralna područja koja imaju ograničenu povezivost i ovise o turizmu. Obalno područje Hrvatske nalazi se u najvišoj kategoriji ugroženosti (kategorija je određena prema intenzitetu i sezonskom karakteru) (Slika 18)[107].

Slika 18. Karta ugroženosti regija (preuzeto iz dokumenta Turizam i promet od 2020. nadalje (KOMUNIKACIJA KOMISIJE EUROPSKOM PARLAMENTU, VIJEĆU, EUROPSKOM GOSPODARSKOM I SOCIJALNOM ODBORU I ODBORU REGIJA, Europska komisija, Bruxelles, svibanj 2020.)

[105] Izvješće o stanju okoliša u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2013. do 2016., 2019.
[106] 7. Nacionalno izvješće i treće dvogodišnje izvješće Republike Hrvatske prema Okvirnoj konvenciji Ujedinjenih naroda o promjeni klime (UNFCCC)
[107] Turizam i promet od 2020. nadalje (EU Komisija, 2020.)

Pandemija COVID-19 negativno se odrazila na razne sektore, ugrožena su radna mjesta, primanja radnika i poslovanje poduzeća. Turizam je jedan od sektora najviše pogođenih pandemijom. Prema podacima Svjetske turističke organizacije (UNWTO), u svijetu je zbog pandemije i ograničenja putovanja u prvih osam mjeseci 2020. godine bilo 70 % ili oko 700 milijuna međunarodnih turističkih dolazaka manje nego u isto vrijeme 2019. godine. U Europi, koja je najposjećenija regija, smanjenje dolazaka stranih turista u srpnju i kolovozu nakon postupnog ponovnog otvaranja granica je nešto manje nego u drugim regijama. No, radi se o kratkotrajnom oporavku s obzirom na to da su se u kolovozu 2020. godine počela uvoditi nova ograničenja putovanja i savjeti zbog povećanja broja zaraženih.

Što se tiče Republike Hrvatske, u 2020., godini pandemije prouzročene koronavirusom, broj noćenja turista vratio se na razinu od prije 20 godina. Ograničenja putovanja, zatvaranje granica, propisi o karanteni i provođenje epidemioloških mjera u Republici Hrvatskoj i svijetu, kako bi se spriječilo širenje zaraze, izravno su utjecali na pad dolazaka i noćenja turista. S obzirom na 2019. godinu došlo je do pada dolazaka domaćih turista od 34,2 % i pada noćenja domaćih turista za 23,7 %. U srpnju 2021., a s obzirom na srpanj 2020. godinu, došlo je do povećanja dolazaka domaćih turista za 32,6 % i porast noćenja za 30,8 %. Također, u srpnju 2021. domaći turisti ostvarili su porast dolazaka za 25,8 % te porast noćenja za 19,5 % u odnosu na srpanj 2019. Domaćih turista je u prvih sedam mjeseci 2021. došlo za 59,9 % više i ostvareno je 53,8 % više noćenja nego u istom razdoblju 2020. godine. U odnosu na prvih sedam mjeseci 2019. domaći turisti ostvarili su 91,8 % dolazaka i 96,8 % noćenja. Što se tiče stranih turista, pad dolazaka 2020. godine pao je za 68,0 %, a pad noćenja za 58,0 %, s obzirom na 2019. godinu. U srpnju 2021. godine, a s obzirom na srpanj 2020. godine, došlo je do povećanja dolazaka stranih turista za 60,8 % i porast noćenja za 44,1 %. Međutim, u odnosu na srpanj 2019. dolazaka stranih turista manje je za 21,5 %, a noćenja za 20,1 %. Stranih turista je u prvih sedam mjeseci 2021. došlo 57,3 % više i ostvareno je 53,2 % više noćenja s obzirom na isto razdoblje 2020. godine. U prvih sedam mjeseci 2021. strani turisti ostvarili su gotovo polovicu dolazaka, i to 49,1 %, te 60,1 % noćenja u odnosu na isto razdoblje 2019.[108].

Osim na broj dolazaka i noćenja, pandemija je utjecala i na nautički turizam koji je među najuspješnijim segmentima turističke ponude u RH (više u poglavlju 3.15.1.).

3.11.3 Mogući razvoj okoliša bez provedbe SOT

Demografsku sliku u Hrvatskoj posljednjih dvadesetak godina obilježavaju negativna populacijska kretanja: pad ukupnog broja stanovnika, niska stopa nataliteta, veći broj umrlih nego rođenih, negativni migracijski saldo i pojačano starenje stanovništva s neravnomjernom dobnom strukturom populacije. Prema prvim rezultatima popisa stanovništva 2021. godine, od 2011. do 2021. broj stanovnika Hrvatske smanjio za 396.360 osoba, odnosno 9,25 %. U daljnjem razdoblju moguć je daljnji negativan trend.

[108] Državni zavod za statistiku

Iako su sustavi za praćenje podataka kvalitete okoliša i njihovog utjecaja na ljudsko zdravlje već dulji niz godina uspostavljeni, potrebno je voditi računa o cjelovitoj i sistemskoj procjeni učinaka različitih čimbenika na zdravlje ljudi. Procjene načinjene u pojedinačnim istraživanjima (npr. u području utjecaja kvalitete zraka na zdravlje stanovništva, provedbi biomonitoringa u ljudi) ukazuju na potrebu razvoja jedinstvene metodologije procjene utjecaja čimbenika okoliša na zdravlje. Usporedivi i relevantni podaci uz okolišne uključuju i socioekonomske podatke i determinante, što predstavlja izazov za stručnjake. Stoga je potrebno uspostaviti modele procjene utjecaja (npr. HIA), kako bi dobiveni podaci javni, a pokazatelji međunarodno usporedivi. Štetne utjecaje okoliša moguće je umanjiti na najmanju moguću mjeru ili u potpunosti ukloniti odgovarajućim mjerama održavanja kvalitete okoliša. Praćenje utjecaja čimbenika okoliša danas je sastavni dio sustava procjene utjecaja čimbenika okoliša na zdravlje i analize rizika. Osnovni zadaci su praćenje, ocjenjivanje, prevencija i korekcija čimbenika okoliša sa štetnim djelovanjem, podržavanje aktivnosti kojima se poboljšava kakvoća okoliša, zdravi stilovi života i uporaba zdravih tehnologija. Mjere se odnose na sve vrste čimbenika okoliša (biološke, kemijske, fizikalne, itd.), a provode se u svim medijima okoliša s kojima čovjekom dolazi u kontakt: voda, hrana, zrak, tlo, predmeti[109].

Za vrijeme pandemije COVID-19, Europska komisija je predstavila više paketa smjernica vezanih uz oporavak turizma. To su smjernice i preporuke kako bi se državama članicama pomoglo pri postupnom ukidanju ograničenja putovanja i omogućio rad turističkih poduzeća, uz pridržavanje mjera zaštite zdravlja.

3.12 Gospodarenje otpadom

3.12.1 Opis stanja i dosadašnjih trendova

Gospodarenje otpadom u RH sastavni je dio cjelokupnog sustava zaštite okoliša, a u prostornom smislu podrazumijeva određivanje optimalnih lokacija za građevine u funkciji gospodarenja otpadom koje, osim minimalnog utjecaja na okoliš, trebaju zadovoljiti kriterije i uvjete propisane prostornim planovima, a u skladu s konceptom prostornog razvoja[110].

Otpadom se gospodari na način da ga se sakuplja, prevozi, oporabljuje i zbrinjava i obrađuje na druge načine, vrši nadzor nad tim postupcima te vrši nadzor i provode mjere na lokacijama nakon zbrinjavanja otpada i radnje koje poduzima trgovac otpadom ili posrednik. Provedba i uspostava cjelovitog sustava gospodarenja otpadom u Republici Hrvatskoj omogućena je primjenom i ispunjavanjem ciljeva definiranih Zakonom o održivom gospodarenju otpadom, Strategijom gospodarenja otpadom Republike Hrvatske i Planom gospodarenja otpadom Republike Hrvatske[111].

Prema Planu gospodarenja otpadom Republike Hrvatske za razdoblje 2017. - 2022.(NN 3/17, 1/22) godine, ukupna količina nastalog komunalnog otpada u 2020. godini iznosila

[109] Izvješće o stanju okoliša u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2013. do 2016., 2019.
[110] Strategija prostornog razvoja RH, NN 106/2017
[111] 7. Nacionalno izvješće i treće dvogodišnje izvješće Republike Hrvatske prema Okvirnoj konvenciji Ujedinjenih naroda o promjeni klime (UNFCCC)

je 1.692.966 tona. Godišnja količina nastalog komunalnog otpada po stanovniku u RH u 2020. godini iznosila je 418 kilograma po stanovniku. Ako se promatraju količine nastalog komunalnog otpada po stanovniku s obzirom na porijeklo (županiju), može se uočiti nesrazmjer između »kontinentalnih« i »priobalnih« županija, koji se uglavnom može pripisati utjecaju turizma. Kod pojedinih županija, osim utjecaja turizma, na odstupanje tih količina od prosječne vrijednosti za RH utjecaj ima svakako i neprovođenje vaganja, koje često rezultira nedovoljno dobrim procjenama količina. Udio neizvaganih količina u ukupno odloženom komunalnom otpadu u 2020. iznosi 8 %, što je poboljšanje u odnosu na 2015. kada je udio neizvaganog otpada iznosio 33 %. Kao rezultat porasta broja turističkih noćenja, u razdoblju od 2015. do 2019. godine bilježi se porast količine komunalnog otpada koji nastaje u turizmu za 93 %. U 2020. godini dolazi do značajnog smanjenja turističkih noćenja kao posljedica pandemije COVID-19 te povezano s time dolazi i do pada količine komunalnog otpada iz turizma. Količina komunalnog otpada iz turizma u 2020. godini iznosi 83.794 tona što je manje od količine evidentirane za 2014. godinu. U uspješnim turističkim godinama količina komunalnog otpada iz turizma čini u prosjeku oko 9 % ukupnog komunalnog otpada. Odvojeno sakupljanje pojedinih vrsta komunalnog otpada (prvenstveno papir, staklo, plastika, metal) provodi se sakupljanjem s kućnog praga, putem spremnika na javnim površinama (zelenih otoka), reciklažnih dvorišta, trgovine na malo te putem uspostavljenih nacionalnih shema za posebne kategorije otpada.

U dokumentu Izvješće o stanju okoliša u Republici Hrvatskoj za razdoblje 2013.-2016. (2019.), navedeno je da je u sektoru turizma proizvedeno 139 535 t otpada. U 2016. godini u ukupno proizvedenim količinama otpada sektor turizma sudjeluje s udjelom od 8,3 %. Samo u Istarskoj i Splitsko-dalmatinskoj županiji nastaje 47,4 % od ukupno proizvedenog otpada iz sektora turizma. Procjena otpada nastalog iz turizma temelji se na izračunu koji u obzir uzima ukupan broj noćenja turista, broj stanovnika i ukupni proizvedeni komunalni otpad u pojedinoj županiji, uz korekciju od 20 % zbog udjela sive ekonomije, tj. broja neprijavljenih noćenja. Zbog rasta noćenja turista povećava se količina otpada iz turizma.

Promatrajući po županijama, procjenjuje se da najveći udio količine otpada iz turizma u ukupno proizvedenom komunalnom otpadu županije ima Istarska županija (28,2 %). Slijedi Zadarska županija sa 17,4 % te Dubrovačko - neretvanska sa 16,5 %. Otpad iz turizma Primorsko - goranske županije sudjeluje s 15,8 %, Ličko – senjske s 15,7 % te Šibenske - kninske s 15,4 % u ukupno proizvedenom komunalnom otpadu tih županija. Uspoređujući Jadransku Hrvatsku, gdje se većina turističkih aktivnosti odvija, s Kontinentalnom Hrvatskom, Jadranska Hrvatska sudjeluje s čak 97 % ukupnog komunalnog otpada iz turizma.

Turizam je jedan od najznačajnijih izvora morskog otpada, koji završava u moru i na europskim plažama. Morski otpad je svaki postojan, proizveden ili prerađen čvrsti materijal bačen ili napušten u morskom i priobalnom okolišu. Predstavlja veliku prijetnju za morski ekosustav, ljude i njihov život, budući da utječe i na sigurnost i kvalitetu življenja, te u konačnici i na ekonomiju, odnosno na samu turističku djelatnost primorskih destinacija. Morski otpad ne poznaje granice pa je potrebna dugoročna, regionalna i multidisciplinarna akcija za rješavanje ovog sve većeg globalnog izazova. Projekt IPA Adriatic CBC program 2007. – 2013. pod nazivom „Sustav upravljanja

morskim otpadom u Jadranskoj regiji" (skraćeno DeFishGear[112] pokrenut je u studenom 2013. i završio u ožujku 2016. godine. Ovaj je projekt ujedinio akademsku zajednicu, istraživačke institute, nacionalne i lokalne vlasti i nevladine udruge iz svih sedam zemalja Jadranskog mora koji su se opredijelili da kroz zajedničke i usklađene akcije osiguraju Jadran bez otpada. U Hrvatskoj je projekt provodio Institut za oceanografiju i ribarstvo iz Splita, a važniji su mu ishodi: unaprijeđeno znanje o svim vrstama morskog otpada u Jadranu, uključujući i mikroplastiku, usklađenost monitoringa te pojačana suradnja među svih 7 uključenih zemalja i jačanje povezanosti znanosti i politike u vezi morskog otpada. Od značajnijih pozitivnih inicijativa s ciljem osvješćivanja i rješavanja problema morskog otpada ističe se i recentno proveden regionalni projekt ML-REPAIR[113] (REducing and Preventing, an integrated Approach to Marine Litter Management in the Adriatic Sea) proveden od 2017. do 2019. godine. U sklopu oba projekta uspješno je pilotirana tzv. „Fishing for litter" praksa[114], odnosno suradnja ribara kočara, gdje oni otpad „ulovljen" u mreže, prilikom čišćenja mreže ne bacaju natrag u more, već ga privremeno odlažu na brod i potom iznose na kopno na daljnje zbrinjavanje[115]. Uz spomenuti Institut za oceanografiju i ribarstvo kao i relevantno Ministarstvo (MINGOR), pojedine institucije i nevladine udruge ulažu napore u prikupljanje podataka o morskom okolišu, no još uvijek je prisutan nedostatak podataka. Godine 2020. izrađen je Plan gospodarenja morskim otpadom sukladno cilju Programa mjera zaštite i upravljanja morskim okolišem i obalnim područjem RH (MINGOR, 2017) (Više u poglavlju 3.3.2.3.).

Oko 80 % morskog otpada[116] potječe s kopna, a ostalih 20 % završava u moru kao rezultat neodgovornih aktivnosti u pomorskom prometu i ribarstvu. Hrvatska je obala dodatno opterećena unosom prekograničnog otpada, koji morskim i vjetrovnim strujama dospijeva iz susjednih zemalja. Morski otpad se nalazi u svim dijelovima morskog okoliša kao krupni otpad na obali, plutajući otpad na površini i ispod površine mora, potonuli otpad na morskom dnu te kao mikroplastika[117]. Mikroplastika se dijeli na onu koja se namjerno dodaje u proizvode i na taj način ispušta u okoliš te na onu koja nastaje raspadanjem plastičnih vrećica, boca i ribarskih mreža. Prema podacima iz 2017. godine, između 69 % i 80 % sekundarne mikroplastike se nalazi u morskom okolišu[118].

U Strategiji gospodarenja otpadom iz 2005. godine navodi se da otpad u moru (prema Zakonu o gospodarenju otpadom: morski otpad) (u lukama, marinama, ribogojilištima te otpad s brodova, jahti i ribarica) predstavlja ozbiljan problem. Procjenjuje se da s brodova nastaje 13.000 m³/god krutog otpada i 24.000 m³/god zauljene vode i kaljuže, koji bi trebao biti organizirano sakupljen i zbrinut na kopnu prema Međunarodnoj

[112] http://www.defishgear.net/
[113] http://www.ml-repair.eu/hr
[114] https://fishingforlitter.org/

[115] Ažuriranje dokumenata Strategije upravljanja morskim okolišem i obalnim područjem temeljem obveza iz čl.8, čl.9. i čl.10. Okvirne direktive o morskoj strategiji 2008/56 EZ, Institut za oceanografiju i ribarstvo, Split i Institut za razvoj i međunarodne odnose, 2019.
[116] Zakon o gospodarenju otpadom (NN 84/21) - morski otpad je otpad u morskom okolišu i obalnom području u neposrednom kontaktu s morem koji nastaje ljudskim aktivnostima na kopnu ili moru, a nalazi se na površini mora, u vodenom stupcu, na morskom dnu ili je naplavljen
[117] Mikroplastika je otpad koji nastaje raspadanjem većih komada plastike, a može se naći kao plutajuća na površini mora, nataložena u sedimentima na plažama ta kao progutani otpad u probavnom sustava morskih organizama
[118] Microplastics, Focus on food and health, European Commission

konvenciji o sprečavanju onečišćenja s brodova, 1973., kako je izmijenjena Protokolom iz 1978. U Planu gospodarenja otpadom Republike Hrvatske za razdoblje 2017. - 2022. (NN 3,17, 1/22) godine navodi se da trenutno ne postoje službeni podaci niti zadovoljavajuće procjene vezano za količine otpadnih brodova i morskog otpada u RH. Akcijski program Strategije upravljanja morskim okolišem i obalnim područjem: Sustav praćenja i promatranja za stalnu procjenu stanja Jadranskog mora (2021.-2026.) (NN 28/21) navodi problematiku nepostojanja dovoljne baze podataka o morskom otpadu, slabog poznavanja oceanografskih i klimatskih procesa koji utječu na njegovu raspodjelu i zadržavanje u morskom otpadu, nerazvijenost koordiniranih programa praćenja količine morskog otpada, nepostojanje sustavnog prikupljanja i evidentiranje podataka vezanih za morski otpad te nepostojanje strateških dokumenta/pravnog akta koji se odnosi isključivo na problematiku takvog otpada. Dokumentom se izražava jaka potreba da se ojačaju napori u postizanju ciljeva koje će razviti usporedive i dosljedne standarde praćenja i polazne crte, te uskladiti protokole između graničnih zemalja.

Prema podacima iz 2019. godine[119], temeljem obveza iz Okvirne direktive o morskoj strategiji (ODMS) koje su prenesene u nacionalno zakonodavstvo, Hrvatska je u okviru procesa izrade i provedbe Strategije upravljanja morskim okolišem i obalnim područjem između ostalog imala obvezu uraditi slijedeće procese: odrediti postojeće stanje otpada u moru, odrediti dobro stanje morskog okoliša (DSO) vezano uz otpad iz mora kao pritisak, odrediti ciljeve vezane uz otpad iz mora, izraditi i provoditi monitoring otpada u moru, te definirati i provoditi mjere vezane za otpad iz mora. Republika Hrvatska je sve ove obaveze uspješno i kvalitetno izvršila. Uvažavajući spoznaje prikupljene provedbom prvog ciklusa Strategije, može se reći kako nije bilo moguće odrediti postojeći status i trendove za deskriptor otpada u moru u hrvatskom dijelu Jadrana budući da su spoznaje o stanju, količinama i svojstvima, te utjecajima otpada na morski okoliš trenutno nedovoljne i nezadovoljavajuće. Stoga je pored šireg cilja Strategije vezanog za ukupno smanjivanje količine otpada u moru u hrvatskom dijelu Jadrana, definirano kako je nadalje potrebno razvijati pokazatelje i metodološke pristupe za praćenje količina i trendova otpada i mikrootpada/mikroplastike na morskome dnu, u morskom stupcu, na obali te u sadržaju želudaca morskih organizama, kao i razine utjecaja na morske ekosustave i ljude.

Donesenim Akcijskim programom Strategije upravljanja morskim okolišem i obalnim područjem: Sustav praćenja i promatranja za stalnu procjenu stanja Jadranskog mora (2021.-2026.) (NN 28/21) i Programom mjera zaštite i upravljanja morskim okolišem i obalnim područjem (NN 97/17) potvrđen je navedeni nedostatak ključnih informacija za ocjenu stanja i pritisaka po pitanju ovog deskriptora te su definirani kriteriji i metodološka polazišta za praćenje otpada iz mora. Pri definiranju mjera vezanih uz otpad iz mora u obzir je bio uzet i pravno obvezujući UNEP/MAP-ov Regionalni plan gospodarenja otpadom iz mora.

RH trenutačno ne raspolaže sustavnim modelom zbrinjavanja morskog otpada i nije moguće odrediti količinu otpada koja dospije morem iz drugih država, ali od 2017. godine

[119] Ažuriranje dokumenata Strategije upravljanja morskim okolišem i obalnim područjem temeljem obveza iz čl.8, čl.9. i čl.10. Okvirne direktive o morskoj strategiji 2008/56 EZ, Institut za oceanografiju i ribarstvo, Split i Institut za razvoj i međunarodne odnose, 2019.

RH provodi usustavljeni model praćenja svih elemenata otpada u moru (otpad na plažama, plutajući otpad na površini mora, potonuli otpad na morskom dnu, mikrootpad/mikroplastika u pješčanom sedimentu na plažama, površini mora i u probavnom traktu riba). U navedenom su razdoblju provedene aktivnosti praćenja i promatranja parametara potrebnih za ocjenu stanja deskriptora D10 – otpad u moru Okvirne direktive o morskoj strategiji (ODMS), te su u tom cilju prikupljani podaci u svrhu provedbe Plana monitoringa Jadrana za 2017. godinu. Deskriptor 10 – otpad u moru opisan je u poglavlju 3.3.2 More (3.3.2.1.3 Ažuriranje dokumenata strategije upravljanja morskim okolišem i obalnim područjem temeljem obveza iz čl.8, čl.9 i čl.10. Okvirne direktive o morskoj strategiji 2008 56 EZ).

Kao zaključak se navodi da za navedene pokazatelje/kriterije otpada u moru, u ovom trenutku nije moguće postaviti konkretne ciljeve zbog nesigurnosti u procjeni utjecaja i trenutačnog nedostatka pouzdanih osnovnih podataka. Jasna je potreba za razvijanjem pokazatelja za praćenje stanja koji bi trebali poboljšati razumijevanje trendova i omogućiti postavljanje odgovarajućih ciljeva u budućnosti. Navedeni bi pokazatelji trebali omogućiti prikupljanje više podataka s ciljem procjene količine i trendova nakupljanja otpada u morskom okolišu. Trenutačno poznavanje problematike krupnog otpada u moru kao i mikrootpada/mikroplastike i njenog utjecaja u morskom okolišu nije na dovoljnoj razini.

Udio otpada od turizma u proizvedenoj količini komunalnog otpada iznosi oko 9 %, raste u svim županijama te je kontinuirano u porastu[120].

U Planu gospodarenja otpadom Republike Hrvatske za razdoblje 2017. - 2022. godine (NN 3,17, 1/22) navodi da su količine otpadnog mulja s uređaja za pročišćavanje komunalnih otpadnih voda u 2020. godinu iznosile su 69.654 tona, što odgovara oko 22.498 tone suhe tvari mulja što je u odnosu na 2015. godinu povećanje za 10 %. Navedeni porast može se pripisati izgradnji uređaja za pročišćavanje otpadnih voda u promatranom razdoblju. Od ukupne količine mulja iz uređaja za pročišćavanje komunalnih otpadnih voda u 2020. godini oko 2 % (484 tona) je iskorišteno u poljoprivredi i kao poboljšivač tla na zelenim površinama i to na lokaciji četiri korisnika. Ostale količine nastalog mulja su uglavnom privremeno uskladištene na lokacijama uređaja za pročišćavanje otpadnih voda i/ili lokacijama tvrtki koje su ovlaštene za gospodarenje otpadom, a manjim dijelom odložene na odlagalištima otpada. Dok su se u razdoblju od 2015. do 2018. godine povećavale količine obrađenog mulja upućenog na korištenje u poljoprivredi i kao poboljšivača tla na zelene površine, u 2019. i 2020. godini bilježi se smanjenje u prosjeku za 64 % u odnosu na 2018. godinu kao posljedica stupanja na snagu Pravilnika o zaštiti poljoprivrednog zemljišta od onečišćenja (»Narodne novine« br. 71/19), kojim se, sukladno čl. 6., ne dopušta korištenje muljeva u poljoprivredi na površinama za proizvodnju hrane. Obzirom da je gore spomenutim Pravilnikom zabranjeno korištenje muljeva u poljoprivredi na površinama za proizvodnju hrane, u narednom razdoblju se očekuje daljnje smanjenje ovakvog načina postupanja s otpadnim muljem. Trenutno u RH ne postoji odgovarajući način gospodarenja otpadnim muljem iz uređaja za pročišćavanje otpadnih voda, a što se prvenstveno odnosi na potrebnu infrastrukturu za obradu. Otpadni mulj uglavnom se privremeno skladišti ili

[120] Nacrt Strategije razvoja održivog turizma do 2030. godine

odlaže na odlagališta, a manje količine koriste u poljoprivredne svrhe ili podvrgavaju postupku kompostiranja.

Prema Planu gospodarenja otpadom Republike Hrvatske za razdoblje 2017. - 2022. godine (NN 3,17, 1/22), biootpad uključuje i otpad od hrane. Vezano za količinu otpada od hrane koja godišnje nastaje na nacionalnoj razini, procjenjuje se da ista iznosi oko 400.000 tona. Navedena količina obuhvaća otpad od hrane koji je moguće izbjeći i otpad od hrane koji nije moguće izbjeći. Još uvijek najveće količine otpada od hrane odlažu na odlagališta otpada, dok se zanemarivi dio oporabljuje i to uglavnom postupcima kompostiranja i anaerobne digestije u bioplinskim postrojenjima. Kako bi dobila ove podatke, HAOP je od 27. srpnja 2013. do 27. kolovoza 2014. godine provela projekt pod nazivom »Prikupljanje podataka o statistici otpada od hrane« (engl. *Data collection on food waste statistics*) u sklopu kojeg je izrađen i priručnik ''Sprječavanje nastanka otpada od hrane prilikom obavljanja turističko-ugostiteljske djelatnosti''. Sprječavanje i smanjenje otpada od hrane se provodi provedbom Plana sprječavanja i smanjenja nastajanja otpada od hrane Republike Hrvatske 2019. – 2022. u nadležnosti Ministarstva poljoprivrede čime se doprinosi cilju održivog razvoja Ujedinjenih naroda da se globalni otpad od hrane po glavi stanovnika na maloprodajnoj i potrošačkoj razini smanji za 50 % i da se smanji gubitak hrane u proizvodnimi opskrbnim lancima do 2030. godine.

3.12.1.1 Kružno gospodarstvo

Strateški prioritet na nacionalnoj i EU razini je postići učinkovito korištenje resursa, što se nastoji ostvariti primjenom koncepta kružnog gospodarstva.

Prema europskoj strategiji za plastiku u kružnom gospodarstvu[121], od 5 do 13 milijuna tona plastike (1,5 do 4 % svjetske proizvodnje plastike), završi svake godine u oceanima. Veliki problem predstavlja, između ostalog, mikroplastika koja se akumulira u moru te je morski organizmi zbog njezinih malih dimenzija lako progutaju čime ona ulazi u hranidbeni lanac. Prema novijim istraživanjima, mikroplastika je pronađena i u zraku, vodi namijenjenoj za ljudsku potrošnju te namirnicama kao što su sol ili med, s još nepoznatim učincima na zdravlje ljudi. Ukupno se procjenjuje da se u EU-u svake godine ispusti od 75.000 do 300.000 tona mikroplastike u okoliš. Iako velika količina mikroplastike nastaje fragmentacijom većih komada plastičnog otpada, znatne količine također se unose u okoliš izravno, čime se otežava praćenje i sprečavanje.

Prema podacima iz dokumenta Izvješće o stanju okoliša za razdoblje 2013.-2016., ukupna količina proizvedenog otpada u 2016. godini u Hrvatskoj je procijenjena na 5.277.602 t, odnosno 1,2 t po stanovniku. Najveći udio u ukupnim količinama proizvedenog otpada čini otpad iz sektora građevinarstva (25 %) te otpad iz kućanstava (22 %). Količina otpada proizvedena u sektoru poljoprivrede, šumarstva i ribarstva iznosila je 496.152 t odnosno 9 % ukupne količine otpada. U navedenom dokumentu, prepoznata je potreba za izradom kvalitetnije procjene količina otpada iz ovog sektora u kojem se količina ostataka procjenjuje na oko devet milijuna tona godišnje, međutim

[121] KOMUNIKACIJA KOMISIJE EUROPSKOM PARLAMENTU, VIJEĆU, EUROPSKOM GOSPODARSKOM I SOCIJALNOM ODBORU I ODBORU REGIJA, Europska strategija za plastiku u kružnom gospodarstvu, Europska komisija, Strasbourg, 2018.)

najveći dio tih ostataka se ne klasificira kao otpad. Na primjer, dio ostataka iz tih djelatnosti ostaje u šumi ili na poljima, a dio se koristi u poljoprivredi za prehranu stoke ili za stelje.

U kružnom gospodarstvu gospodarenje otpadom ima središnju ulogu, a jedan od ciljeva EU je smanjiti količine proizvedenog otpada i gospodariti otpadom u skladu s hijerarhijom otpada te postati društvo zasnovano na kružnom gospodarstvu. Model kružnog gospodarstva ugrađen je i u Plan gospodarenja otpadom Republike Hrvatske za razdoblje 2017.-2022. godine (NN 3/17, 1/22).

No, prelazak na kružno gospodarstvo zahtjeva sustavnu promjenu u poslovnim i tržišnim modelima, dizajnu proizvoda (eko-dizajn), načinu tretiranja otpada (otpad je resurs tj. sekundarna sirovina), kao i u ustaljenim obrascima ponašanja potrošača. Prema novom akcijskom planu za kružno gospodarstvo za čišću i konkurentniju Europu[122], do 80 % učinka proizvoda na okoliš utvrđuje se već u fazi dizajna. Velik broj proizvoda prebrzo se kvari i ne može se jednostavno ponovno upotrijebiti, popraviti ili reciklirati, a mnogi su i proizvedeni samo za jednokratnu upotrebu. Kako bi proizvodi bili usklađeni s klimatski neutralnim, resursno učinkovitim i kružnim gospodarstvom te kako bi se smanjila proizvodnja otpada, Komisija će predložiti zakonodavnu inicijativu politike za održive proizvode u okviru koje će razmotriti utvrđivanje načela održivosti. Između ostalog, to se odnosi na povećanje udjela recikliranog sadržaja u proizvodima te osiguravanje njihove učinkovitosti i sigurnosti.

U siječnju 2018. godine Europska komisija usvojila je prvu europsku Strategiju za plastiku u kružnom gospodarstvu[123] sa strateškom vizijom „Vizija novoga europskoga gospodarstva u području plastike", prema kojoj će, između ostalog, sva plastična ambalaža u EU biti reciklirana do 2030. godine, smanjit će se potrošnja jednokratne plastike te smanjiti unošenje mikroplastike u more.

Godine 2019. potvrđena je Direktiva o plastici za jednokratnu upotrebu[124] čiji su ciljevi spriječiti i smanjiti utjecaj određenih plastičnih proizvoda na okoliš, posebno vodeni okoliš i na zdravlje ljudi te promicati prelazak na kružno gospodarstvo s inovativnim i održivim poslovnim modelima, proizvodima i materijalima te time ujedno doprinijeti učinkovitom funkcioniranju unutarnjeg tržišta.

3.12.2 Postojeći problemi

U dokumentu Izmjene Plana gospodarenja otpadom RH za razdoblje 2017.-2022. godine (NN 1/2022) navodi se da su razdoblju od 1995. do 2020. godine vidljivi značajni pomaci u primjeni reda prvenstva u gospodarenju otpadom, što znači davanje prednosti sprečavanju nastanka otpada, ponovnoj uporabi proizvoda i recikliranju otpada umjesto

[122] KOMUNIKACIJA KOMISIJE EUROPSKOM PARLAMENTU, VIJEĆU, EUROPSKOM GOSPODARSKOM I SOCIJALNOM ODBORU I ODBORU REGIJA, Akcijski plan za kružno gospodarstvo za čišću i konkurentniju Europu Europska Komisija, Bruxelles, 2020.
[123] KOMUNIKACIJA KOMISIJE EUROPSKOM PARLAMENTU, VIJEĆU, EUROPSKOM GOSPODARSKOM I SOCIJALNOM ODBORU I ODBORU REGIJA, Europska strategija za plastiku u kružnom gospodarstvu, Europska komisija, Strasbourg, 2018.)
[124] DIREKTIVA EUROPSKOG PARLAMENTA I VIJEĆA O SMANJENJU UTJECAJA ODREĐENIH PLASTIČNIH PROIZVODA NA OKOLIŠ, 2019.

zbrinjavanja otpada spaljivanjem ili odlaganjem na odlagališta. Intenzivnije se provode izobrazno-informativne aktivnosti za građane, jačanje svijesti i odgovornosti proizvođača proizvoda, promocija ponovne uporabe proizvoda, omogućavanje uvjeta za razvoj tržišta sekundarnih sirovina te praćenje sprečavanja nastanka otpada. Republika Hrvatska, je jedna od zemalja s najnižim nastankom komunalnog otpada u EU po stanovniku, no kako nije ostvareno planirano smanjenje komunalnog otpada, potrebno je daljnje poticanje projekata i aktivnosti s ciljem sprječavanja nastanka otpada te povećanje udjela sredstava dodijeljenih projektima sprečavanja nastanka otpada i čistije proizvodnje u ukupnom nacionalnom sufinanciranju projekata iz područja gospodarenja otpadom.

Za postizanje cilja povećanja odvojenog prikupljanja i recikliranja otpada i smanjenja odlaganja ukupnog otpada i biorazgradivog otpada potrebno je unaprijediti uspostavljeni sustav gospodarenja komunalnim otpadom koji će u većoj mjeri poticati sprječavanje nastanka otpada, odvajanje otpada na mjestu nastanka i sadržavati infrastrukturu koja omogućuje ispunjavanje ciljeva.

Turizam je jedan od najznačajnijih izvora morskog otpada koji je rastući problem u obalnom području RH, na kojem se tek treba početi sustavnije raditi. Ono što ga čini posebno zahtjevnim je što njegovo učinkovito i djelotvorno rješavanje zahtjeva koordinaciju i suradnju na razini cijele Jadranske regije, obzirom da značajni dio otpada koji onečišćuje obalno područje RH dolazi „morem" iz drugih jadranskih zemalja. Kako okvirnih 80 % morskog otpada dolazi s kopna, osnovna mjera za smanjivanje količina morskog otpada je uspostava učinkovitog sustava gospodarenja otpadom u obalnim područjima svih zemalja koje dijele Jadransko more[125].

Kroz projektne aktivnosti praćenja i čišćenja morskog otpada potvrđeno je da je sektor turizma značajan izvor morskog otpada. S druge strane, sektor turizma doprinosi i ublažavanju problema praksom predsezonskog, a potom i redovnog čišćenja plaža tijekom sezone. Dodatne aktivnosti vezane uz morski otpad, uključujući i aktivnosti kojima se goste nastoji motivirati na okolišno odgovorno ponašanje koje ne rezultira morskim otpadom, sigurno predstavljaju jedan od prioriteta u trajnom nastojanju oko „ozelenjivanja" sektora turizma[125].

U Planu gospodarenja otpadom Republike Hrvatske za razdoblje 2017. - 2022. godine (NN 3,17, 1/22) navodi se da trenutno u RH ne postoji odgovarajući način gospodarenja otpadnim muljem. Otpadni mulj se uglavnom privremeno skladišti ili odlaže na odlagališta, a manje količine koriste se u poljoprivredne svrhe ili se podvrgavaju postupku kompostiranja[126]. Što se tiče morskog otpada i otpadnih brodova, u Planu gospodarenja otpadom Republike Hrvatske za razdoblje 2017. - 2022. godine (NN 3,17, 1/22) navodi se da trenutno ne postoje službeni podaci niti zadovoljavajuće procjene vezano za količine otpadnih brodova i morskog otpada u RH. Sustav gospodarenja otpadnim brodovima i morskim otpadom nije uspostavljen i ne postoje službeni podaci niti procjene vezano za količine ovih vrsta otpada.

[125] Ažuriranje dokumenata Strategije upravljanja morskim okolišem i obalnim područjem temeljem obveza iz čl.8, čl.9. i čl.10. Okvirne direktive o morskoj strategiji 2008/56 EZ, Institut za oceanografiju i ribarstvo, Split i Institut za razvoj i međunarodne odnose, 2019.
[126] Odluka o donošenju Plana gospodarenja otpadom Republike Hrvatske za razdoblje 2017. - 2022. godine, NN 3/2017

RH trenutačno ne raspolaže sustavnim modelom zbrinjavanja morskog otpada i nije moguće odrediti količinu otpada koja dospije morem iz drugih država, ali od 2017. godine RH provodi usustavljeni model praćenja svih elemenata otpada u moru (otpad na plažama, plutajući otpad na površini mora, potonuli otpad na morskom dnu, mikrootpad/mikroplastika u pješčanom sedimentu na plažama, površini mora i u probavnom traktu riba).

Kao zaključak se navodi da za navedene pokazatelje/kriterije otpada u moru, u ovom trenutku nije moguće postaviti konkretne ciljeve zbog nesigurnosti u procjeni utjecaja i trenutačnog nedostatka pouzdanih osnovnih podataka. Jasna je potreba za razvijanjem pokazatelja za praćenje stanja koji bi trebali poboljšati razumijevanje trendova i omogućiti postavljanje odgovarajućih ciljeva u budućnosti. Navedeni bi pokazatelji trebali omogućiti prikupljanje više podataka s ciljem procjene količine i trendova nakupljanja otpada u morskom okolišu. Trenutačno poznavanje problematike krupnog otpada u moru kao i mikrootpada/mikroplastike i njenog utjecaja u morskom okolišu nije na dovoljnoj razini.

3.12.3 Mogući razvoj okoliša bez provedbe SOT

Bez provedbe SOT, koja naglašava održivost sektora turizma i kroz određena prioritetna područja i kružno gospodarstvo, može se očekivati nastavak negativnih trendova i povećanje količine otpada koji nastaje odvijanjem turističkih aktivnosti.

3.13 Šume i šumarstvo

3.13.1 Opis stanja i dosadašnjih trendova

Šume i šumska zemljišta specifično su prirodno bogatstvo te s općekorisnim i gospodarskim funkcijama šuma uvjetuju poseban način planiranja, gospodarenja i korištenja na načelu održivog gospodarenja šumama. Šume i šumska zemljišta su dobra od interesa za Republiku Hrvatsku te imaju njezinu osobitu zaštitu (Zakon o šumama, NN 68/18, 115/18, 98/19, 32/20, 145/20). Posebno važno je očuvati cjelovitost šumskih kompleksa i stabilnost šumskog ekosustava.

Uz svoju vrijednu gospodarsku funkciju, šume ispunjavaju i cijeli niz općekorisnih funkcija šuma, koje su mnogostruko vrjednije. Najznačajnije su: zaštita tla od erozije vodom i vjetrom, pročišćavanje voda procjeđivanjem kroz šumsko tlo, povoljni utjecaj na klimu i poljodjelsku djelatnost, pročišćavanje onečišćenog zraka, očuvanje biološke raznolikosti genofonda, vrsta, ekosustava i krajobraza, ublažavanje učinka stakleničkih plinova vezivanjem ugljika, obogaćivanje okoliša kisikom, te povoljni utjecaj na zdravlje i kvalitetu života ljudi s obzirom na to da predstavljaju mjesto za odmor i rekreaciju.

Zbog specifičnog položaja Republika Hrvatska bogata je biljnim svijetom pa je tako izdvojeno preko 60 šumskih zajednica (fitocenozi) koje su razvrstane unutar dviju velikih svjetskih regija, a to su mediteranska (40 % površine, 17 šumskih zajednica) i eurosibirsko-sjevernoamerička šumska regija (60 % površine, 45 šumskih zajednica). Granica regija prolazi primorskim padinama Dinarida. Šumska vegetacija tih regija dijeli

se na dva mediteranska i pet kontinentalnih vertikalnih vegetacijskih pojasa koji se dalje dijele na horizontalne vegetacijske zone.

Prema namjeni, površine šuma i šumskog zemljišta šumskogospodarskog područja dijele se na gospodarske šume (1.425.809,46 ha ili 52 %), zaštitne šume (832.095,82 ha ili 30 %), te šume s posebnom namjenom (501.133,77 ha ili 18 %). Gospodarske šume su šume koje se, uz očuvanje i unapređenje njihovih općekorisnih funkcija, primarno koriste za proizvodnju drvnih i nedrvnih šumskih proizvoda. Zaštitne šume su šume koje, uz očuvanje i unapređenje njihovih općekorisnih funkcija, primarno služe za zaštitu tla, voda, naselja, objekata i druge imovine, a radovi u njima provode se uz uvažavanje njihove primarne namjene. Šume posebne namjene dijele se na: zaštićene šume (465.937,00 ha – od toga najveću površinu zauzimaju parkovi prirode, čak 60 %), urbane šume (1.439,56 ha), šumske sjemenske objekte (4.259,92 ha), šume za znanstvena istraživanja (6.458,24 ha), šume za potrebe obrane RH (20.597,13 ha), te šume za potrebe utvrđene posebnim propisima (2.441,92 ha). Od navedenih se šuma, u kontekstu turizma, mogu izdvojiti urbane šume. To su šume i šumska zemljišta planirana prostornim planovima unutar ili uz građevinsko područje naselja, a koja znatno utječu na kvalitetu života stanovnika naselja. To su šume čija je namjena stvaranje potrebnih uvjeta za odmor i rekreaciju posjetitelja, šume unutar obuhvata kampova, igrališta za golf i drugih sportsko-rekreacijskih područja.

Šume na području RH imaju veliku biološku raznolikost te ih je 95 % prirodnog porijekla. Oko 260 je autohtonih drvenastih šumskih vrsta, od čega je gospodarski važnih oko 50. Najveći udio u ukupnoj drvnoj zalihi šumskogospodarskom području imaju obična bukva (37,22 %), hrast lužnjak (11,55 %), hrast kitnjak (9,38 %), obični grab (8,39 %) i obična jela (7,90 %).Prema Zakonu o šumama (NN 68/18, 115/18, 98/19, 32/20, 145/20), šume Republike Hrvatske se prema geografskom položaju razvrstavaju na kontinentalne šume, šume na sredozemnom kršu i šume na visokom kršu. Prema namjeni šume mogu biti gospodarske i zaštitne. Prema namjeni šumska zemljišta koja nisu obrasla šumom mogu biti za podizanje novih šuma, za potrebe održavanja bioraznolikosti šumskih ekosustava i za ostale potrebe gospodarenja šumama. Šume i šumska zemljišta prema namjeni mogu biti i šume posebne namjene, i to zaštićene šume, urbane šume, šumski sjemenski objekti, šume za znanstvena istraživanja, šume za potrebe obrane RH i šume za potrebe utvrđene posebnim propisima.

Šumarstvo je temelj razvoja i drugih gospodarskih sektora i grana, kao što su turizam, energetika, lovstvo, farmaceutika i drvno-prerađivačka industrija iz kojih se dobivaju drvni i tzv. nedrvni proizvodi.

Razvoj turizma u hrvatskoj poglavito je vezan za obalno područje Jadrana, a ono se u širini od 1000 m od obalne crte štiti Zakonom o prostornom uređenju, koji propisuje da se prostornim planiranjem treba poticati prirodna obnova šuma i autohtone vegetacije te nova građevinska područja planirati izvan površina koje su u naravi šume. Osobito su vrijedna cjelovita šumska područja i šumske sastojine visokog uzgojnog oblika.

Temeljna načela hrvatskog šumarstva su potrajno gospodarenje s očuvanjem prirodne strukture i raznolikosti šuma uz trajno povećanje stabilnosti i kakvoće gospodarskih i općekorisnih funkcija šuma. Potrajno gospodarenje se najprije očituje u količini sječe koja u slučaju potrajnog gospodarenja treba biti manja od prirasta. Prema rezultatima Prve

nacionalne inventure šuma, godišnja sječa u Republici Hrvatskoj iznosi 8,4 milijuna m³, što čini otprilike 1,5 % ukupne drvne zalihe Republike Hrvatske, dok je tečajni godišnji prirast 2 % ukupne drvne zalihe. Iz ovoga je vidljivo da se u Hrvatskoj sječe 60 – 70 % prirasta. Budući da je svake godine prirast veći od sječe, povećanje drvne zalihe je kontinuirano. Treba naglasiti da se u sječu ubrajaju i štete nastale uslijed prirodnih nepogoda (suša, požari, snjegolomi, vjetrolomi, ledolomi), prirodnih štetnika (kukci, gljive, nematode) i infrastrukturnih radova. Isto tako, potrajno gospodarenje se očituje u održavanju i povećanju površine pod šumama, gdje je vidljiv pozitivan trend u Hrvatskoj, te u kontinuiranom prijelazu degradiranih sastojina u više uzgojne oblike kao posljedica gospodarenja (Zelena infrastruktura, Geonatura, 2019).

Neki od šumskih stanišnih tipova našli su se pod prijetnjom od narušavanja strukture i sastava zajednica čemu su najčešće uzrok promjene u vodnom režimu, sušenje, a djelomično i bolesti. Prema izvješću Europske agencije za okoliš iz 2015. godine [127] najveći je pritisak na šumske ekosustave u Europi promjena staništa. Pod promjenom staništa misli se na tri glavna faktora: promjena u korištenju zemljišta (zamjena šumskih staništa urbanim ili poljoprivrednim), promjene u strukturi šumskog ekosustava te fragmentacija uzorkovana izgradnjom cestovne infrastrukture što uzrokuje stvaranje manjih izoliranih šumskih sastojina (EEA 2016[128])[129].

Prema Šumskogospodarskoj osnovi područja (ŠGOP) za razdoblje 2016. – 2025., površina šuma i šumskog zemljišta na području Republike Hrvatske iznosi 2.759.039,05 ha. Od ukupne površine u vlasništvu Republike Hrvatske je 2.097.318,16 ha ili 76 % šuma i šumskog zemljišta, a 661.720,89 ha ili 24 % šuma i šumskog zemljišta u vlasništvu je šumoposjednika. Trgovačko društvo Hrvatske šume d.o.o. gospodare s 97 % ukupne površine šuma i šumskog zemljišta u vlasništvu Republike Hrvatske, a s preostalih 3 % koriste se tijela državne uprave ili pravne osobe čiji je osnivač Republika Hrvatska, od kojih s 3.426,46 ha šuma i šumskog zemljišta gospodari Šumarski fakultet u Zagrebu za potrebe znanstvenih istraživanja.

Od ukupne površine šuma i šumskog zemljišta šumskogospodarskog područja, udio obraslog šumskog zemljišta iznosi 90 % ili 2.492.676,33 ha. Udio neobraslog zemljišta u ukupnoj površini je 8 % ili 224.102,50 ha, s tim da je neobraslog proizvodnog zemljišta 199.146,76 ha ili 7 %, a neobraslog neproizvodnog zemljišta 24.955,74 ha ili 1 %. Površina neplodnog zemljišta je 42.260,22 ha, što čini udio od 2 % u ukupnoj površini šumskogospodarskog područja.

S obzirom na to da nije moguće identificirati promjene u staništima prema kartama staništa, a podaci o stanju relativno su skromni, kao indirektan prikaz promjena može koristiti analiza nove karte pokrova zemljišta (CORINE Land Cover – CLC; 2018. izrađeno na osnovi podloga iz 2017. godine), no treba napomenuti da se klasifikacije staništa

[127] EEA: "European ecosystem assessment — concept, data, and implementation", EEA Technical report No 6/2015. European Environment Agency (https://www.eea.europa.eu/publications/european-ecosystem-assessment) 2015
[128] EEA: " Mapping and Assessment of Ecosystems and their Services. Mapping and Assessing the condition of Europe's ecosystems: Progress and challenges", 3rd Report – Final, March 2016. . European Environment Agency (http://catalogue.biodiversity.europa.eu/uploads/document/file/1328/3rdMAESReport_Condition.pdf) 2016.
[129] Izvješće o stanju prirode u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2013. do 2017. godine, MZOE 2019

prema Nacionalnoj klasifikaciji staništa (NKS) i prema CLC-u razlikuju pa analiza CLC klasa samo djelomično ukazuje na pravo stanje staništa[129]. Prema spomenutoj karti pokrova zemljišta CLC najzastupljenija klasa zemljišnog pokrova na kopnu je bjelogorična šuma koja prekriva 29 % površine RH. Sukcesija šume (zemljišta u zarastanju) prekrivaju 11,8 %, mješovita šuma 4,8 % a crnogorična šuma 1,8 % površine RH.

S obzirom na CLC iz 2012. godine, najzastupljenija klasa zemljišnog pokrova, bjelogorična šuma, ujedno je i klasa čija se površina najviše i smanjila, i to za 24130,2 ha. Najveći porast u površini zabilježen je za klasu Sukcesija šume (zemljišta u zarastanju) čija je površina uvećana za 16369,88 ha. Klasa crnogorične šume smanjila se za 1982,83 ha a klasa Mješovita šuma za 1195,71 ha.Činjenica da je prelazak iz šume u zemljišta u zarastanju zastupljen na znatno većoj površini može ukazivati na promjenu u gospodarenju i upućuje na potrebu da se u budućnosti obrati pozornost na ovaj tip promjena. Sljedeće po zastupljenosti promjena su one u kojoj zemljišta u zarastanju (7828 hektara) i bjelogorične šume (4138 hektara) prelaze u klasu Opožarena područja, što još jednom ukazuje na bjelogorične šume kao na najugroženiju klasu na području Hrvatske. Dodatni indikator ugroženosti jest i činjenica da je i u prethodnom izvještajnom razdoblju kao najzastupljenija promjena zabilježen upravo prelazak bjelogorične šume u prijelazno područje šume – zarastanje. U prethodnom mjerenju promjena (za razdoblje od 2006-2012) klasi 3.1.1. Bjelogorične šume površina je smanjena za 41 037 ha, dakle više nego u aktualnoj analizi[130].

Zbog različite metodologije prikupljanja podataka iznesena analiza razlikuje se od ranije navedenih podataka iz Šumskogospodarske osnove područje RH za razdoblje 2016. – 2025.

3.13.2 Postojeći problemi

Veliki broj štetnih čimbenika (ekstremne suše, šumski požari, elementarne nepogode, biljne bolesti i šumski štetnici), ali i utjecaj ljudskih aktivnosti (onečišćenje zraka, zakiseljavanje tla, izmjena razine vodnog režima poplavnih i podzemnih voda) slabe funkcije i kvalitetu te narušavaju vitalnost i otpornost cjelokupnog šumskog ekosustava. Također, razvojem i izgradnjom često dolazi do fragmentacije i gubitka šumskih površina što posljedično negativno utječe na bioraznolikost.

Promatrajući kompleksnu kategoriju „sušenje šuma", koja podrazumijeva oštećenje stabala uslijed zajedničkog djelovanja štetnih abiotičkih i biotičkih čimbenika, zdravstveno stanje šuma nije zadovoljavajuće, a osobito pojavom sve izraženijih ekstrema u obliku suša i poplava. Utjecaj voda na šume i šumarstvo, najizraženije je u nizinskim šumama gdje su male visinske razlike te svaki zahvat (kanaliziranja vodotoka, izgradnje nasipa, produbljivanja korita i sličnih hidrotehničkih zahvata) u takva područja donosi promjene u razini podzemnih i nadzemnih voda na većem području.

Hrast lužnjak i poljski jasen dodatno su ugroženi stranim šumskim štetnicima i biljnim bolestima. Tako je hrast lužnjak ozbiljno ugrožen od sjevernoameričke hrastove mrežaste

[130] Izvješće o stanju prirode u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2013. do 2017. godine, MZOE 2019

stjenice (*Corythucha arcuata*), zbog koje su krošnje hrastova već ljeti intenzivno žute, a poljski jasen se ubrzano suši uslijed gljivične bolesti (*Chalara fraxinea*) prenijete iz Azije.

Zbog ljudske nepažnje ili namjere, ali i sve izraženijih ekstremnih vremenskih utjecaja bilježe se i povećanja broja požara te opožarene površine, pogotovo u mediteranskom području. Najugroženije su šume mediteransko-obalnog pojasa (veći dio otoka, srednja i južna Dalmacija, usko priobalno područje) odnosno čiste i mješovite šume hrasta crnike s mnogim degradacijskim površinama te šume alepskoga bora u dijelu Jadrana s manjim količinama oborine. Prema Šumskogospodarskoj osnovi za razdoblje od 2016. do 2025. godine, u razdoblju od 2006. do 2015. godine na području Republike Hrvatske evidentirano je 2.318 šumskih požara, a opožarena je površina od 75.572,32 ha šuma i šumskog zemljišta te drvna zaliha od 571.124 m³. Godine 2017. Hrvatsku su pogodili mnogobrojni požari otvorenog tipa. Prema podacima koje je u listopadu 2017. objavilo Vatrogasno operativno središte Državne službe za zaštitu i spašavanje, od 1. siječnja do 30. rujna 2017. zabilježeno je 6.230 požara (54,44 % više u odnosu na cjelogodišnji prosjek prethodnih 11 godina) u kojima je izgorjelo 100.767 ha raslinja. Uz rizik po zdravlje i život ljudi te značajne gospodarske štete, požari uzrokuju degradaciju šumskih ekosustava, odnosno čitav niz opterećenja okoliša: gubitak staništa, onečišćenje podzemnih voda i povećanu emisiju CO_2.

Na području Dalmacije dodatno su ugroženi borovi od strane mediteranskog potkornjaka (*Orthotomicus erosus*), koji zbog promijenjenih klimatskih uvjeta (blage i tople zime) ima nesmetani razvoj, te je postao prava pošast.

Klimatogene zajednice hrasta crnike i hrasta medunca na sredozemnom su području, zbog snažnog antropološkog utjecaja, bile izložene višestoljetnim degradacijskim procesima uzrokovanim prekomjernom sječom, požarima, brstom i pašarenjem. Rezultat toga su razni degradacijski stadiji, a visoke šume crnike i medunca su rijetkost.

Također, ekonomska kriza, prethodna ratna zbivanja i dr. doprinijeli su migracijskim kretanjima iz ruralnih u urbana područja, rezultirajući smanjenjem stočnog fonda. Navedeno je, uz razne druge biotske i abiotske čimbenike, dovelo do progresije kamenjarskih pašnjaka u garige ili šibljake, odnosno prelaskom gariga i šibljaka prema degradacijskom stadiju makije ili šikare.

Jedno od negativnih posljedica nastalih klimatskih promjenama su i vjetrolomi. Na Medvednici je 11. studenog 2013. godine vjetrolom uzrokovan olujom, popularno nazvanom Teodor, porušio 40.000 m³ stabala.

Elementarne nepogode, od početka 2014. do kraja 2017. godine, poharale su područje Gorskog Kotara i nanijele ogromne štete u šumskim sastojinama te su promijenile vizuru ovog šumovitog kraja. Najprije je područje Gorskog Kotara zahvatila ledena kiša pri čemu su nastale velike štete na običnoj bukvi, običnoj smreci i običnoj jeli. Zatim, kao posljedica ledoloma koja je za sobom ostavila na tlu mnoga uništena, posušena ili raspadnuta stabla, zbog nepravovremene sanacije ležećih stabala, kao i nepravovremene sanitarne sječe oštećenih stojećih stabala, krenula je najezda smrekovog pisara (*Ips typographus* L.). Širenju ovog šumskog štetnika pogodovale su i sve blaže zime, ali i toplija i suša proljeća i ljeta koja omogućuju kraće razdoblje razvoja, te mogućnost razmnožavanja nekoliko puta tijekom tog razdoblja, čime se broj jedinki smrekovog pisara povećava.

Velik su problem predstavljaju minski sumnjiva područja. Prema procjenama Hrvatskog centra za razminiranje, minski sumnjivi prostor zahvaća 446 km^2 u 9 županija RH. U minski sumnjivom prostoru najvećim su dijelom šume (84,3 %) i poljoprivredne površine (15,4 %). Zbog minske zagađenosti onemogućeno je korištenje šumskog dobra u proizvodnim djelatnostima, a otežano je i provođenje mjera zaštite šuma (npr. protupožarna zaštita). U Dalmaciji su minski zagađena područja makije i krša izravna prepreka za provedbu protupožarne zaštite na visokougroženim područjima, ali i za razvoj turizma[131].

Uz navedeno, širenje biljnih invazivnih stranih vrsta u šumske sastojine također uzrokuje probleme kod gospodarenja šumama.

3.13.3 Mogući razvoj okoliša bez provedbe SOT

Bez provedbe SOT može se očekivati nastavak negativnih trendova i utjecaja na šume i šumarstvo.

3.14 Lovstvo i divljač

3.14.1 Opis stanja i dosadašnji trendovi

U Republici Hrvatskoj lovstvo je uređeno prema Zakonu o lovstvu (NN 99/18, 32/19 i 32/20). Na razini lovišta donosi se lovnogospodarska osnova koja je planski akt koji detaljno uređuje gospodarenje s lovištem, u skladu s mogućnostima staništa te brojnosti i stanjem populacije divljači koja se u lovištu uzgaja ili se njezino uzgajanje propisuje. Također provode se programi uzgoja divljači, kao i programi zaštite divljači, u kojima se prati stanje populacija te koji se redovito revidiraju.

Prema podacima Ministarstva poljoprivrede u RH je početkom 2021. godine bilo aktivno 1.086 lovišta (državnih, privatnih i zajedničkih). Prema podacima Državnog zavoda za statistiku ukupna površina lovišta iznosi 5.400.000 ha (2019.) od čega je 4.700.000 ha lovne površine i 700.000 ha nelovne površine.

Na području Republike Hrvatske obitava krupna divljač (jelen obični, jelen lopatar, jelen aksis, obična srna, divokoza, muflon, divlja svinja i smeđi medvjed) i sitna divljač (jazavac, divlja mačka, kune, mala lasica, dabar, obični zec, divlji kunić, veliki puh, lisica, čagalj, tvor, fazan – gnijetlovi, jarebica kamenjarka – grivna i čukara, trčka skvržulja, prepelice, šljuke, divlji golubovi, divlje guske, divlje patke, crna liska, siva vrana i vrana gačac, čavka zlogodnjača, svraka i šojka kreštalica) (Elektroprojekt, 2021).

[131] Strategija prostornog razvoja Republike Hrvatske, 2017.

3.14.2 Postojeći problemi

Fragmentacija staništa i različite promjene stanišnih uvjeta (buka, svjetlosno onečišćenje i dr.) narušavaju kvalitetu staništa divljači, a pojava različitih oboljenja (npr. afričke svinjske kuge) utječe na zdravstveno stanje divljači (Elektroprojekt, 2021).

Razvojem i izgradnjom turističkih objekata i sve potrebne infrastrukture može doći do fragmentacije i gubitka staništa. Presijecajući područja na kojima obitava divljač otežava se ili onemogućava nesmetano kretanje životinja koje moraju tražiti druge putove i načine prelaska. Kako bi se kretanje divljači reguliralo, poduzimaju se mjere kojima se olakšava prelazak, a to se odnosi na primjer na postavljanje zaštitnih ograda i reflektirajućih znakova te gradnju prijelaza ispod ili iznad prometnica i dr.

3.14.3 Mogući razvoj okoliša bez provedbe SOT

SOT u zanemarivoj mjeri uključuje aktivnosti koje mogu na određeni način utjecati, pozitivno ili negativno, na stanje lovstva u Republici Hrvatskoj te se stoga može očekivati nastavak razvoja sektora lovstva bez obzira na provedbu SOT.

3.15 Odnos sektora turizma s relevantnim sektorima

3.15.1 Promet

Razvoj prometne infrastrukture u Republici Hrvatskoj smatra se izuzetno važnim za ekonomski i socijalni rast kao i za međunarodnu povezanost. Prometna infrastruktura je instrument regionalnog razvoja koji pokreće razmjenu dobara te bolju pristupačnost svim ekonomskim, zdravstvenim, turističkim i ostalim sadržajima[132].

Putnički i teretni promet u Republici Hrvatskoj odvija se cestovnim, željezničkim prijevozom, pomorskim i obalnim prijevozom, prijevozom unutarnjim vodenim putovima, zračnim prijevozom, a teretni još i cjevovodnim transportom. Najviše putnika preveze se cestovnim i željezničkim prijevozom, a najviše robe cestovnim, pomorskim i obalnim prijevozom[133].

U RH je postignuta visoka razvijenost mreže autocesta dok je mreža državnih, županijskih i lokalnih cesta manje je razvijena. Mreža izgrađenih/rekonstruiranih cesta dovedena je do razine koja zadovoljava današnji trenutak gospodarskog stanja i osnova je za daljnji desetogodišnji razvoj, odnosno potencijal uključivanja RH u europski cestovni sustav. Izgradnjom pelješkog mosta 2021. godine i Dubrovačko-neretvanska županija se povezala sa ostalim dijelovima RH i Europe[134].

Željeznički promet u odnosu na cestovni promet okolišno je prihvatljiviji. Izuzetno zahtjevne tehnološke karakteristike uvjetuju da se razvoj zasniva na masovnom prijevozu roba i nešto manje putnika. Dužinom željezničkih pruga po broju stanovnika RH

[132] Strategija prometnog razvoja Republike Hrvatske (2017.-2030.)
[133] 7. Nacionalno izvješće i treće dvogodišnje izvješće Republike Hrvatske prema Okvirnoj konvenciji Ujedinjenih naroda o promjeni klime (UNFCCC) (MZOE, 2018)
[134] Strategija prostornog razvoja Republike Hrvatske (NN 106/17)

premašuje europski prosjek, ali mreža je tehnološki neprilagođena današnjim potrebama s izuzetkom magistralne pruge od granica sa Slovenijom do granice sa Srbijom te pojedinih sekcija koje su modernizirane.

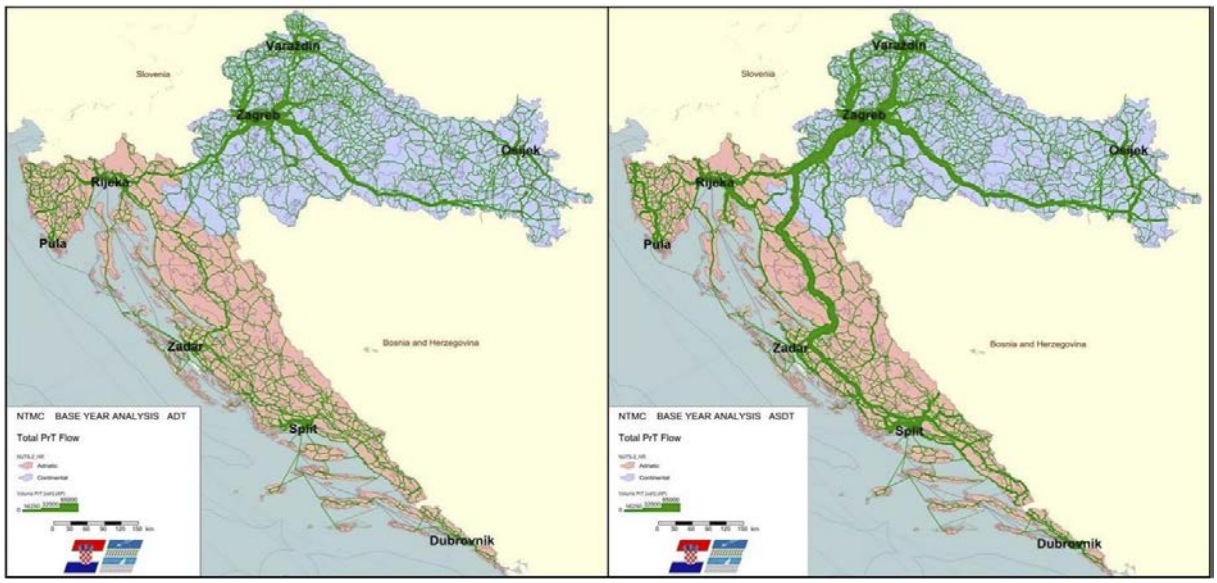
Prirodne okolnosti s tri velika riječna sustava Save, Drave i Dunava, koji se koriste i kao prometna infrastruktura, gospodarski su potencijal koji zahtijeva minimalno korištenje novih prostornih resursa. Trenutačno ovaj segment prometne infrastrukture nije dovoljno iskorišten, čemu je razlog i zapuštenost, neopremljenost i poteškoće u primjeni međudržavnih ugovora o korištenju pograničnih rijeka. Riječni promet trenutačno je aktivan samo na Dunavu, malim dijelom na Dravi, a potpuno je zanemariv na rijeci Savi. Rijeke, osim komercijalnog korištenja, omogućavaju i razvoj riječnog (nautičkog) turizma[135].

Gospodarski potencijal hrvatskih morskih luka temelji se prvenstveno na povoljnom zemljopisnom položaju i dubokom prodoru Jadranskog mora u kontinent. Integriranost hrvatskih luka u mrežu europskih prometnih koridora predstavlja razvojni potencijal za uključivanje u trgovinske tokove unutar europskog i svjetskog tržišta i transformaciju lučkih sustava u suvremene logističke i distribucijske gospodarske centre. Lučki sustav u osnovi zadovoljava potrebe međunarodnog pomorskog prometa pa se težište razvoja lučkog sustava treba prebaciti na poboljšanje domaćeg pomorskog prijevoza i nautički turizam kao rekreacijski aspekt pomorskog prometa[135].

Međunarodni aerodromi u Hrvatskoj zračne su luke u Zagrebu, Splitu, Rijeci (na otoku Krku), Osijeku, Puli, Zadru, Dubrovniku, Malom Lošinju i Braču. Prema broju zračnih luka u odnosu na površinu i broj stanovnika, Hrvatska se ubraja u razvijenije države Europe. Sam prostorni razmještaj zračnih luka relativno je zadovoljavajući[135].

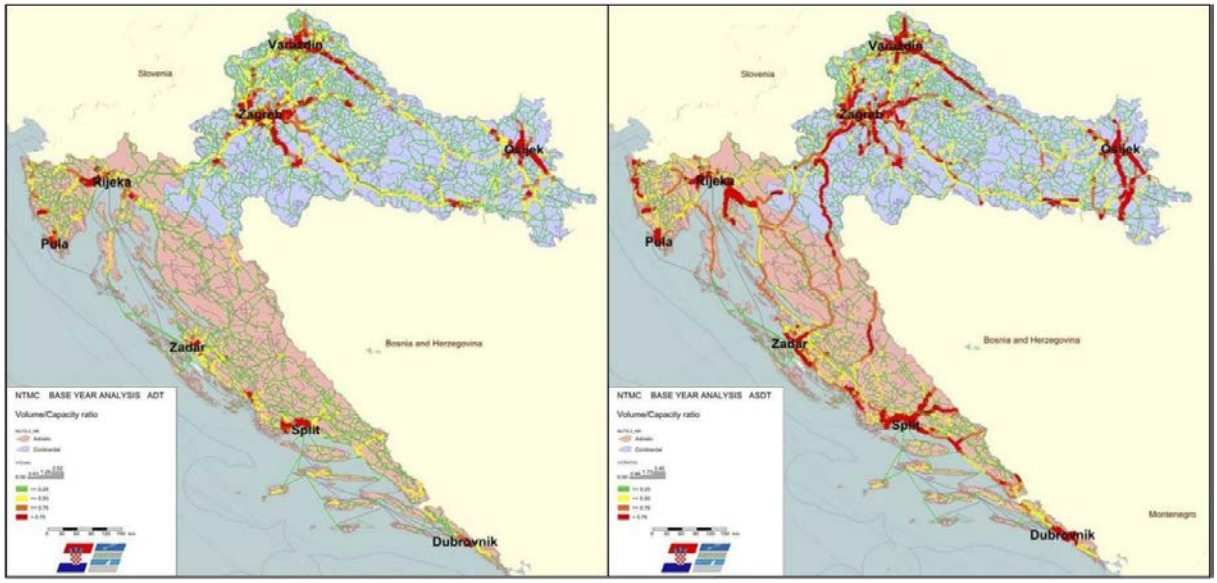
U sklopu Nacionalnog prometnog modela Republike Hrvatske, a koji je izrađen u sklopu Strategije prometnog razvoja Republike Hrvatske izrađena su dva modela, a referentna godina za analizu postojećeg stanja prometnog sektora je 2013. Jedan je model izrađen za prosječni dnevni promet (PDP), koji pokriva izvansezonsko razdoblje, a jedan za prosječni ljetni dnevni promet (PLDP). Uspoređujući ta dva modela, može se zaključiti da je ukupna potražnja na razini države tijekom sezone 20 % veća od potražnje izvan sezone. S obzirom na to da tijekom glavne sezone ne rade obrazovne ustanove i da se više od 92 % ukupnih smještajnih kapaciteta nalazi u Jadranskoj regiji, potražnja u Jadranskoj regiji tijekom glavne sezone je 3,1 puta veća nego izvan sezone. Potražnja tijekom sezone predstavlja otprilike dvostruko veću prometnu potražnju na glavnim turističkim pravcima, osobito autocestama koje vode do jadranske obale te na glavnim cestovnim prometnicama u Jadranskoj regiji (Slika 19).

[135] Strategija prostornog razvoja Republike Hrvatske (NN 106/17)

Slika 19. Cestovni promet – prosječni dnevni promet za cijelu godinu (PDP) i u sezoni (PLDP) (plavom bojom označena je kontinentalna regija, ružičastom bojom jadranska regija, a zelenom bojom volumen dnevnog prometa na pojedinim prometnicama)

Izvan sezone zapažen je visok omjer količine prometa i propusne moći uglavnom u područjima većih aglomeracija, istaknutije u Kontinentalnoj Hrvatskoj. Na cestovnim pravcima od Zagreba do Siska, od Zagreba do Bjelovara i od Varaždina prema Koprivnici vidljiva je značajna iskorištenost propusne moći. U ljetnoj sezoni visok omjer količine prometa i postojećih propusnih moći javlja se i na mreži autocesta prema jadranskoj obali te u samim gradovima na obali i njihovoj okolici. U nastavku (Slika 20) je prikazan omjer količine prometa i propusne moći u izvansezonskom razdoblju u usporedbi s ljetnom sezonom. Crvenom bojom označeno je označen je potencijalni rizik prometnih gužvi i zagušenja u vrijeme vršnog prometa (izrađeno u sklopu Nacionalnog prometnog modela, 2016.).

Slika 20. Cestovni promet – omjer količine prometa i propusne moći na temelju prosječnog dnevnog prometa (PDP) i prosječnog ljetnog dnevnog prometa (PLDP) (plavom bojom označena je kontinentalna regija, ružičastom bojom jadranska regija)

Što se tiče autobusnog prijevoza, postoji velika razlika u potražnji za javnim autobusnim prijevozom između glavne sezone i izvansezonskog razdoblja, što autobusnim prijevoznicima omogućuje veliku fleksibilnost u poslovanju. Putnički autobusi mogu se izvan glavne turističke sezone upotrijebiti za prijevoz učenika i studenata iz rijetko naseljenih područja, a za vrijeme ljetnog raspusta ili tijekom turističke sezone za prijevoz turista[136].

Sa glavnom sezonom u trajanju od okvirno 20 tjedana (5.-9. mjesec), nautički turizam je, prema kriteriju duljine sezone, među najuspješnijim segmentima turističke ponude u RH. S oko 4.300 plovila u čarteru, Hrvatska je vodeća svjetska destinacija nautičkog turizma, a aktivnost nautičkog turizma i dalje rastu. U periodu 2012.-2017., zabilježen je rast broja luka nautičkog turizma, u prvom redu u kategoriji sidrišta, privezišta i suhih marina, ali i u kategoriji marina. Ukupni broj raspoloživih vezova se u istom periodu neznatno smanjio (sa 17.454 u 2012., na 17.067 u 2017. godini), ali na način da se značajnije smanjivao broj vezova za privez plovila od 6 do 12 m, a rastao je broj vezova za privez plovila od 12 do preko 20 m[137].

Luke nautičkog turizma, kao glavna infrastruktura za odvijanje ovog oblika turizma u razdoblju 2009-2019 bilježe pozitivne trendove u smislu porasta njihovog broja (s 98 u 2009. godini na 167 u 2019. godini. No radi boljeg razumijevanja ovog porasta važno je za napomenuti da se promijenilo statističko praćenje broja luka te jedinim dijelom i zbog toga proizlazi veliki porast u razdoblju 2018-2019. Broj vezova se je povećao s 16.848 u 2009. godine na 18.179 vezova u 2019. godini, što bi značilo da je broj vezova rastao s

[136] Strategija prometnog razvoja Republike Hrvatske (2017.-2030.)
[137] Ažuriranje dokumenata Strategije upravljanja morskim okolišem i obalnim područjem temeljem obveza iz čl.8, čl.9. i čl.10. Okvirne direktive o morskoj strategiji 2008/56 EZ, Institut za oceanografiju i ribarstvo, Split i Institut za razvoj i međunarodne odnose, 2019.

prosječnom godišnjom stopom od 0,7 %. Sukladno zahtjevima tržišta raste broj vezova za plovila duža od 12 metara[138].

Razvoj nautičkog turizma ima niz pozitivnih čimbenika, ali sa stajališta okoliša, luke nautičkog turizma imaju potencijalno štetan utjecaj, posebice na onečišćenje mora i obalni ekosustav (smanjenje kvalitete morske vode, koncentracija opasnih tvari, pH, temperatura itd.). Također, pri planiranju ekspanzije i razvoja luka nautičkog turizma potrebno je odrediti njihov okolišni kapacitet, ekološku vrijednost lokacije te procjenu utjecaja na okoliš. Podaci o buci i vibracijama te onečišćenju u lukama nautičkog turizma za sada nisu dostupni jer još uvijek ne postoje sustavi kontrole[139]. Sidrenje plovila uzrokuje oštećenja i degradaciju morskih staništa, posebno ekološki vrlo bitnih livada posidonija.

Vizualno atraktivan akvatorij i krajobrazi obalnog područja, pogodna klima, atraktivni očuvani povijesni obalni gradovi, čine obalno područje Hrvatske i izrazito atraktivnom destinacijom za kružna putovanja stranih brodova. Tijekom 2017. godine, ukupno su u hrvatske morske luke uplovljavala 82 strana broda za kružna putovanja. Ukupno su brodovi u teritorijalnom moru RH boravili 1506 dana, odnosno u prosjeku 2,2 dana po putovanju. Na brodovima je ukupno bilo 947.000 putnika / turista, odnosno u prosjeku 1370 putnika po putovanju. Analiza godišnjeg broja posjeta najposjećenijih morskih luka pokazuje da su operaterima kružnih brodskih putovanja najatraktivnije destinacije već dosegle granicu prihvatnog kapaciteta, pa je smanjenje fizičkih pokazatelja ujedno i posljedica uvođenja strože regulacije i limita na broj posjeta destinacija koje su bile pod najvećim pritiskom[140].

U 2020. pandemija bolesti COVID-19 te epidemiološke mjere poduzete protiv širenja bolesti i u Hrvatskoj i u svijetu ostavile su traga i na poslovanje luka nautičkog turizma u 2020. Dok je u lukama nautičkog turizma u 2020. broj plovila na stalnom vezu iznosio 14 tisuća i ostvario blagi porast od 0,4 % u odnosu na 2019., broj plovila u tranzitu u znatnom je padu. U 2020. broj plovila u tranzitu iznosio je 122 tisuće, što je pad od 40,7 % u odnosu na 2019. U svim morskim županijama evidentiran je pad broja plovila u tranzitu u 2020. u odnosu na 2019[141].

Ukupno ostvareni prihod luka nautičkog turizma u 2020. je za 11,6 % manje nego u 2019. Sve morske županije imaju pad ukupnih prihoda luka nautičkog turizma u 2020. u odnosu na 2019. Što se tiče kružnih putovanja stranih brodova u RH, od siječnja do kolovoza 2021. godine u hrvatske morske luke uplovilo je 15 stranih brodova za kružna putovanja, koji su ostvarili 85 kružnih putovanja, što je za 64 putovanja više nego u istom razdoblju 2020. U odnosu na prvih osam mjeseci 2019. godine, broj putovanja stranih brodova za kružna putovanja manji je za 81,8 %, broj dana boravka brodova za 74,5 %, dok je broj putnika na tim brodovima manji za 88,3 %.[141]

[138] Nacrt Strategije razvoja održivog turizma do 2030. godine
[139] Izvješću o stanju okoliša za razdoblje od 2013 do 2016 (2019.)
[140] Ažuriranje dokumenata Strategije upravljanja morskim okolišem i obalnim područjem temeljem obveza iz čl.8, čl.9. i čl.10. Okvirne direktive o morskoj strategiji 2008/56 EZ, Institut za oceanografiju i ribarstvo, Split i Institut za razvoj i međunarodne odnose, 2019.

[141] Državni zavod za statistiku

U srpnju 2021. nastavili su se dolasci stranih brodova za kružna putovanja na hrvatski Jadran, koji su s prvim ovogodišnjim uplovljavanjima u morske luke počeli u lipnju. Od siječnja do srpnja 2021. u hrvatske morske luke uplovilo je 11 stranih brodova za kružna putovanja, koji su ostvarili 49 kružnih putovanja, što je za 33 putovanja više nego u istom razdoblju 2020. Od ukupno ostvarenih 49 kružnih putovanja, najviše je, njih 35, ostvareno u Dubrovačko-neretvanskoj županiji, a slijedi Splitsko-dalmatinska županija, s 13 njih. U Primorsko-goranskoj županiji ostvareno je jedno kružno putovanje. Najviše posjeta stranih brodova za kružna putovanja imale su luke Dubrovnik, s 40 posjeta, zatim Split, s 25 posjeta, Korčula, sa 17 posjeta, Hvar, s 15 posjeta, i Šibenik, s 13 posjeta[142].

Riječna krstarenja u posljednjih nekoliko godina bilježe pozitivne trendove u Europi pa tako i u Hrvatskoj. Počeci razvoja ovog oblika turizma javljaju se u 2004. godini na rijeci Dunavu i 2009. godine na rijeci Dravi. Najvažnije i najveće luke nalaze se u Vukovarsko – srijemskoj županiji (Vukovar, Ilok), te u Osječko - baranjskoj županiji (Batina, Aljmaš i Osijek). Osim ovih luka, postoje luke u Sisku i Slavonskom Brodu na rijeci Kupi. Međutim zbog problema s plovnosti i neuređene infrastrukture ove dvije luke na rijeci Savi nemaju značajnije posjete riječnih kruzera. Trenutno se međunarodna riječna krstarenja u Hrvatskoj odvijaju u najvećem dijelu na rijeci Dunav na kojem se u prosjeku realizira 90 % od ukupnog broja pristajanja dok se preostalih 10 % prometa odvija na rijeci Dravi[143]. Uvažavajući raspoložive resurse na područjima Hrvatske uz plovne rijeke i postojeću atrakcijsku osnovu riječ je o perspektivnom segmentu za oživljavanje turizma na kontinentu[144].

Opterećenje turizma na okoliš izraženo je u razdoblju sezonske koncentracije turista (od lipnja do kraja rujna). Turistički se promet odvija gotovo isključivo u primorskim županijama koje u ukupnom broju noćenja sudjeluju s čak 96 %[145].

U ljetnim mjesecima dolazi do preopterećenja graničnih prijelaza, a na pojedinim prometnicama (najčešće autoceste), zbog prevelikog broja automobila, stvaraju se kolone čija se dužina broji i u kilometrima. Izražen je pritisak i na prometnice u Jadranskoj Hrvatskoj, a dolazi i do preopterećenosti trajektnih i drugih manjih pristaništa.

Prema istraživanju TOMAS HRVATSKA 2019 60 % turista u Hrvatsku dolazi automobilom a 20 % avionom. Oba tipa prometa vezuju se uz više razine emisija stakleničkih plinova. Turizam je odgovoran za oko 8 % ukupnih emisija CO_2. Najveći generator emisije ugljika je promet. Utvrđeno je da je 2016. godine promet povezan s turizmom prouzročio pet posto globalnih emisija ugljika, a predviđa se da će emisije CO_2 iz prometa povezanog s turizmom porasti i predstavljati 5,3 % svih emisija koje će prouzrokovati ljudi u svijetu u 2030. godini[144].

[142] Državni zavod za statistiku
[143] Hrvatska gospodarska komora (2021), Zajednica riječnog turizma, https://www.hgk.hr/zajednica-rijecnog-turizma (24. lipnja 2021).
[144] Nacrt Strategije razvoja održivog turizma do 2030. godine
[145] Izvješću o stanju okoliša za razdoblje od 2013 do 2016 (2019.)

Turisti dolaze u Republiku Hrvatsku cestovnim i zračnim prometom, koji najviše zagađuju okoliš, a po destinacijama se najviše kreću koristeći cestovna vozila, točnije automobil, koji je s obzirom na veliki broj, najveći zagađivač u odnosu na preostali cestovni vozni park. Posljedica prethodnog je: zakrčenost cesta, buka, prisutnost štetnih plinova i tvari u zraku, mala brzina, nedostatak parkirnih mjesta te u konačnici nezadovoljstvo turista i lokalnog stanovništva stanjem prometa u destinacijama.

Željeznički promet je u procesu obnove te su potrebna značajna ulaganja kako bi se poboljšala kvaliteta željezničkog prijevoza putnika te kako sustav ne bi zaostajao za željezničkim prometnim sustavom EU u području infrastrukture i prijevoza putnika. Primjećuje se trend porasta interesa turista za ovaj vid prijevoza tako da je potrebno kontinuirano koordinirati aktivnosti u području turizma s aktivnostima u području željezničkog prometa.

Pomorski i riječni promet vezan uz turizam potrebno je dodatno razvijati i iskoristiti uzimajući u obzir da Hrvatska ima iznimne uvjete za razvitak obiju prometnih grana. Iako Hrvatska raspolaže kvalitetnom mrežom autocesta na TEN-T koridorima na svom teritoriju, potrebno je i dalje raditi na boljoj cestovnoj povezanosti između pojedinih regija i na lokalnoj razini. Javni gradski promet potrebno je dalje razvijati, poglavito u manjim sredinama, u kojima bi, uz uporabu vozila na ekološki prihvatljiv pogon, mogao biti nositelj mobilnosti, posebice u turističkim destinacijama.[146]

Temeljem prethodnog moguće je zaključiti:

- uz rast turizma potrebno je što učinkovitije upravljanje prometnim sustavom Hrvatske kako bi se izbjegla zakrčenost cesta, buka, prisutnost štetnih plinova i tvari u zraku, kao i nezadovoljstvo turista i lokalnog stanovništva stanjem prometa prema i u turističkim destinacijama;
- potrebno je razvijati infrastrukturu za korištenje alternativnih goriva za napajanje vozila i plovila;
- potrebno je željeznički promet čim prije podići na razinu da bude atraktivan za putnike, a samim time i turiste;
- za potrebe razvoja turizma potrebno je razvijati pomorski i riječni promet koji se trenutno nedovoljno koriste;
- Hrvatska raspolaže kvalitetnom mrežom autocesta na TEN-T koridorima na svom teritoriju, međutim prisutan nerazmjer u kvaliteti i gustoći cestovne infrastrukture između pojedinih regija i na lokalnoj razini te takva situacija zahtijeva adekvatno upravljanje kako bi se osigurao nesmetan promet putnika;
- s obzirom na načine dolaska do hrvatskih destinacija te organizaciju prometa u njima pojačava se pritisak na prometne tokove na pristupnim cestama koje su ionako limitirane propusne moći, a radi toga je neophodno kontinuirano upravljanje propusnom moći pristupnih cesta i prometom u mirovanju;
- u turističkim destinacijama potrebno je poticati korištenje ekološki prihvatljivih oblika individualnog prometa, poput biciklističkog prometa, pješačenja, vozila na električni pogon, e-bicikala i e-romobila;
- potrebno je razvijati koncept multimodalnosti i pametne mobilnosti uz razvoj informacijsko-komunikacijskih sustava temeljenih na brzom internetu i dobroj pokrivenosti prostora kvalitetnim signalom;
- javni gradski promet je potrebno dalje razvijati kako bi se zadovoljile potrebe građana Republike Hrvatske i turista te time smanjila upotreba osobnih vozila.

[146] Nacrt Strategije razvoja održivog turizma do 2030. godine

Ipak, treba istaknuti i pozitivne pomake u održivoj mobilnosti koje se očituju u sljedećem:

- modernizaciji magistralne željezničke infrastrukture,
- porastu broja turističkih vlakova između Srednje Europe i hrvatskih gradova na relacijama Bratislava/Beč – Split, Prag – Bratislava – Zagreb – Rijeka/Split, Budimpešta – Split, Rijeka – Ljubljana – Budimpešta i Pula – Ljubljana i obrnuto,
- uvođenju sezonskih vlakova u unutarnjem prijevozu na relaciji Osijek/Vinkovci – Bjelovar – Zagreb Glavni Kolodvor (GK) – Split te na relaciji Čakovec – Zagreb GK – Split kojima putnici ostvaruju i veze prema Šibeniku.,
- otvaranju novih punionica za električna vozila,

na razini destinacija uvode se sustavi najma bicikala, e-bicikala, romobila, *segweya*, vozila električnog pogona za razgledavanje te brojne aplikacije za pametne telefone koje pridonose kvalitetnijem prometu. [147]

3.15.2 Energetika

Energetski razvoj usmjeren je u skladu s ciljevima EU u pogledu smanjenja emisije stakleničkih plinova, povećanja udjela OIE, energetske učinkovitosti, sigurnosti i kvalitete opskrbe, kao i raspoloživim resursima, energetskom infrastrukturom te konkurentnošću gospodarstva i energetskog sektora.

Stanje energetskog sektora

Ukupna potrošnja energije u Republici Hrvatskoj u razdoblju od 2012. godine do 2017. godine rasla je s prosječnom godišnjom stopom od 0,4 %, pri čemu se mijenja struktura korištenih energenata. Najveće udjele u ukupnoj potrošnji zauzimaju tekuća goriva i prirodni plin. Potrošnja električne energije posljednjih godina je na približno istoj razini, ali njen udio u ukupnoj potrošnji lagano raste. Udio energije iz obnovljivih izvora u ukupnoj potrošnji se također povećava.

Bilančne rezerve nafte, kondenzata i prirodnog plina se posljednjih godina značajno smanjuju, a usporedno s time smanjuju se i godišnje pridobivene količine nafte i plina. Nafta i plin eksploatiraju se s 54 eksploatacijska polja pri čemu se iz domaće proizvodnje osigurava oko 20 % potreba za naftom te oko 40 % potreba za prirodnim plinom. Dobava prirodnog plina u Republiku Hrvatsku provodi se preko dva uvozna dobavna pravaca (Mađarske i Slovenije).

Transportni plinski sustav je dobro razvijen i omogućuje predaju plina na području 19 županija. Distribucijski plinski sustav izgrađen je uglavnom na području središnje i istočne Hrvatske, u većim naseljima Istarske i Primorsko-goranske županije te djelomično na užem području većih gradova u Zadarskoj, Šibensko-kninskoj i Splitsko-dalmatinskoj županiji.

[147] Nacrt Strategije razvoja održivog turizma do 2030. godine

U prosjeku više od polovice električne energije proizvodi se u hidroelektranama, pa proizvodnja električne energije u Republici Hrvatskoj značajno varira ovisno o hidrološkim prilikama. U porastu je proizvodnja iz ostalih OIE-a, najviše iz vjetroelektrana. Domaće se potrebe ne zadovoljavaju vlastitom proizvodnjom te uvoz električne energije čini oko 30 % ukupne potrošnje, što je posljedica cijena na međunarodnom tržištu električne energije i otvorenog tržišta električne energije u Republici Hrvatskoj.

Energetski potencijali

U razvoju proizvodnog dijela energetskog sektora u idućim desetljećima najveći ukupni doprinos očekuje se od OIE. Raspolaganje vlastitim potencijalima OIE prvi je preduvjet za njihovu široku primjenu. Važno je istaknuti da Republika Hrvatska raspolaže dovoljnim potencijalom OIE u obliku vodnih snaga, vjetra, sunca, geotermalne energije i biomase kojima može zadovoljiti potrebe za električnom energijom, uz istovremeno održivo korištenje resursa i prostora te primjenu mjera zaštite okoliša i prirode. Potencijali OIE su dovoljno veliki i za djelomično podmirenje potreba za toplinom i potreba u transportu[148].

Potrošnja energije turizmom

Turistički sektor je značajan potrošač električne energije. Potrošnja energije je u izravnoj korelaciji s klimatskim promjenama što predstavlja visoki prioritet Europske komisije. Praćenje potrošnje energije turista i energetskog otiska turizma izrazito je važno za poticanje očuvanja energije i ostvarenje financijskih ušteda za pružatelje usluga u turizmu, ali i tvrtke koje se bave energetskom učinkovitosti i proizvodnjom energije iz obnovljivih izvora.

U nastojanju da se Hrvatska etablira i nametne kao održiva turistička destinacija, pri čemu održivost počiva na jasno utvrđenim i mjerljivim pokazateljima, 2016. godine osnovan je Hrvatski opservatorij održivog razvoja turizma - CROSTO od strane Instituta za turizam u suradnji s Ministarstvom turizma Republike Hrvatske. CROSTO je osnovan kao višegodišnji istraživački projekt u okviru kojeg se razvoj turizma, njegovi ekonomski, okolišni i društveni učinci prate putem primjene sustava pokazatelja ETIS (eng. European Tourism Indicators System) razvijenog od strane Europske komisije.

CROSTO opservatorij prati stanje održivosti turizma na području NUTS2 regije Jadranske Hrvatske, pri čemu se mjerenje na regionalnoj razini odvija u sedam priobalnih županija (NUTS3 regije): Istarskoj županiji, Primorsko-goranskoj županiji, Ličko-senjskoj županiji, Zadarskoj županiji, Šibensko-kninskoj županiji, Splitsko-dalmatinskoj županiji i Dubrovačko-neretvanskoj županiji. Navedene županije obuhvaćaju većinu turističke aktivnosti u RH, te time predstavljaju najzanimljivije područje za uspostavu sustava mjerenja na regionalnoj razini.

Prema ETIS kriteriju energetske potrošnje, potrošnja energije turista u odnosu na potrošnju energije stalnog stanovništva po noćenju na području Jadranske Hrvatske u

[148] Strategija energetskog razvoja Republike Hrvatske do 2030. s pogledom na 2050. godinu

2018. godini iznosi 0.22, što je za 13 % više u odnosu na 2016. godinu. Najviša stopa potrošnje energije od strane turista javlja se u županijama s najvišim udjelom hotela i sličnih smještaja te u županijama u kojima turistička sezona nije izražena samo u ljetnim mjesecima kao što su Dubrovačko-neretvanska i Istarska županija[149].

U razdoblju intenzivnih turističkih kretanja dolazi do intenzivnog trošenja različitih oblika energije. U primorskim županijama potrebno je utvrđivanje prihvatnog kapaciteta određene destinacije ili lokaliteta. Iako se za poticanje ravnomjernije i uravnoteženije regionalne raspodjele turističkog prometa kontinuirano provode aktivnosti kao što su raspodjela opterećenja s primorske na kontinentalne turističke destinacije te produljenje turističke sezone (npr. razvoj ruralnog turizma), zasad nema značajnijih pomaka.

Ušteda energije zahtjeva rješavanje propusta u zakonodavstvu. Potrošnja energije od 2015. svake godine raste, posebno u prometu, uslugama i industriji. Hrvatska je 2018. potrošila 8,2 Mtoe primarne energije i 6,9 Mtoe konačne energije. U razdoblju 2014.–2017. Hrvatska je ostvarila samo 38 % kumulativne uštede energije propisane Direktivom o energetskoj učinkovitosti za razdoblje 2014.–2020. Taj ograničeni napredak može se djelomično pripisati uočenim kašnjenjima u donošenju potrebnog zakonodavstva u području energetske učinkovitosti i operacionalizaciji sustava obveze energetske učinkovitosti. Osim toga, kako bi postigla svoj doprinos ostvarenju cilja energetske učinkovitosti EU-a od 32,5 % do 2030., Hrvatska bi trebala osjetno povećati ulaganja u energetsku učinkovitost i u turizmu jer naglasak na ekologizaciji opskrbe energijom neće biti dovoljan.

Hidroenergija je dobro razvijena, no regulatorne prepreke koče nova ulaganja u obnovljive izvore energije u turizmu. Većina energije iz obnovljivih izvora u Hrvatskoj dolazi iz hidroenergije, dok je udio solarne energije i energije vjetra u ukupnim instaliranim proizvodnim kapacitetima za električnu energiju u 2017. iznosio 12,8 %, što je manje od polovine prosjeka EU-a od 27,5 %. Istodobno, u području energije vjetra i sunca postoji velik neiskorišten, troškovno konkurentan potencijal koji, ovisno o trošku kapitala, iznosi do 11,8 GW za energiju vjetra odnosno 3,2 GW za solarnu energiju. Zajedno to otprilike trostruko premašuje instalirane kapacitete.

Udio energije iz obnovljivih izvora u prometnom sektoru nizak je zbog ograničenih poticaja. Prema Eurostat-ovoj statistici obnovljivih izvora energije, Hrvatska je jedna od država članica EU-a s najnižim udjelom energije iz obnovljivih izvora u sektoru prometa, koji je 2020. iznosio 6,6 %, dok je ciljna razina do 2020. iznosila 10 %[150]. Iako je broj stanica za punjenje električnih vozila u Hrvatskoj iznad prosjeka EU-a, tržišni udio novoregistriranih električnih osobnih automobila i dalje je najniži u EU-u te je 2017. iznosio 0,05 %, u usporedbi s prosjekom EU-a od 1,5 %. Financiranje poticaja za kupnju električnih vozila ograničeno je i poticaji ovise o proračunskim ograničenjima, dok su rokovi javnih poziva za sufinanciranje nepredvidivi. Osim toga, zasad ne postoji tržište rabljenih vozila na alternativna goriva[151].

[149] Croatian Sustainable Tourism Observatory 2019 Report - Focal area: Adriatic Croatia, siječanj 2021.
[150] https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Renewable_energy_statistics
[151] Nacrt Strategije razvoja održivog turizma do 2030. godine, Analiza stanja

Hrvatska u svojem nacionalnom energetskom i klimatskom planu postavila ambiciozan cilj od 36,4 % udjela energije iz obnovljivih izvora u 2030. Kako bi se to postiglo, potrebno je uložiti dodatne napore u području energije za grijanje i hlađenje, ali i u prometnom sektoru, u kojem se predviđa da Hrvatska neće ostvariti svoje ciljeve za 2030.

Prema Strategiji Energetskog razvoja do 2030. godine analizirane su buduće potrošnje i opskrbe energijom prema scenariju ubrzane energetske tranzicije (scenarij S1) koji kreće od pretpostavke da na međunarodnoj razini postoji snažna suradnja u dostizanju ciljeva Pariškog sporazuma te prema scenariju umjerene energetske tranzicije (scenarij S2) koji je sličan scenariju S1, ali s nižim ciljevima.

Na temelju navedenih analiza u odnosu na 2017. godinu, neposredna potrošnja energije krajnjih kupaca do 2030. u scenariju S2 stagnira, a zatim smanjuje za 20 % do 2050. godine, dok se u scenariju S1 smanjuje za ukupno 4 % do 2030. odnosno za 30 % do 2050. godine. Mijenja se struktura utrošenih oblika energije. Očekuje se porast udjela električne energije u ukupnim finalnim potrebama, dok se istovremeno smanjuje udio tekućih fosilnih goriva.

U promatranom razdoblju (do 2050. godine) očekuje se povećanje domaće proizvodnje i značajna promjena u strukturi proizvodnje električne energije. Povećava se udio OIE, a smanjuje udio proizvodnje termoelektrana (općenito – termoelektrane, javne toplane i industrijske kogeneracije). Do kraja promatranog razdoblja sve potrebne količine električne energije mogu se proizvesti iz domaćih elektrana, ali je moguća razmjena sa susjednim sustavima (tj. neto uvoz je jednak nuli).

3.15.3 Infrastrukturni sustavi (vodoopskrba, odvodnja i širokopojasna infrastruktura)

3.15.3.1 Vodoopskrba i odvodnja

Povećana potrošnja vode, kao i povećanje količine ispuštanja otpadnih voda u vrijeme turističke ljetne sezone osjetno opterećuju komunalnu infrastrukturu primorskih županija.

Nekontrolirani razvoj turizma vezuje se i uz rast količine otpadnih voda, osobito u jadranskom vodnom području. Sezonalni karakter turizma na jadranskoj obali u velikoj mjeri utječe na uvjete i način razvoja javne odvodnje aglomeracija jadranskog vodnog područja. Dodatno je opterećenje proizvodnja mulja iz uređaja za pročišćavanje otpadnih voda, budući da su u turističkim područjima sezonske varijacije u proizvodnji mulja značajan izazov[152].

Najveće opterećenje u opskrbi i zaštiti voda je u priobalnom području, gdje se odvija 96 % noćenja stranih turista. Uzimajući u obzir kratko vremensko razdoblje ljeta, koje je pretežno sušno i s malom količinom oborina, postoje izazovi u opskrbi i održavanju infrastrukture za zaštitu voda i priobalnog mora. Procjena korištenja vode u turizmu izračunava se prema Eurostat-ovoj metodi koja osim količine isporučene vode

[152] Nacrt Strategije razvoja održivog turizma do 2030. godine

stanovnicima, u obzir uzima i broj stanovnika i broj noćenja stranih turista. No, tome je potrebno dodati korekciju od 20 % radi udjela sive ekonomije, tj. broja neprijavljenih noćenja (neregistrirani turistički promet, osobito u privatnom smještaju).

Promatrajući razdoblje od 2012. do 2018. godine, količine ukupne isporučene vode smanjene su za 18 % (sa 358,3 milijuna m3 u 2012. na 302,9 milijuna m3 u 2018. godini), kao posljedica smanjenja potrošnje vode u kućanstvima i u gospodarstvu. S druge strane, u promatranom je razdoblju značajno povećan broj noćenja stranih turista (za 44 %). Ovaj je trend utjecao na povećanje udjela vode korištene u turizmu u ukupnoj isporučenoj vodi na razini države, koji je s korekcijom noćenja od 20 % u 2018. iznosio 6,2 %. Ukoliko se promatra trend povećanja ovog udjela, može se reći da prati povećanje noćenja stranih turista i u promatranom razdoblju raste za oko 48 % [153].

Turizam donosi intenzivno i asimetrično opterećenje sustava za obradu otpadnih voda. To je posebno važno u odredištima na kojima prevladavaju plaže, jezera i rijeke kao ključne atrakcije. Otpadne vode mogu ugroziti kvalitetu okoliša o kojoj ovisi konkurentnost turizma. Prema višegodišnjem istraživačkom projektu opservatorija CROSTO u okviru kojeg se prati razvoj turizma na temelju ekoloških, društvenih i okolišnih učinaka putem primjene sustava pokazatelja ETIS razvijenog od strane Europske komisije, praćen je postotak ispuštenih otpadnih voda destinacija na području Jadranske Hrvatske tretiranih do najmanje sekundarne razine prije ispuštanja. Analize su pokazale da je samo 5,6 % otpadnih voda ispuštenih na području Jadranske Hrvatske tretirano najmanje sekundarnom razinom pročišćavanja[154].

Problemi u sustavu odvodnje očituju se u nedovoljno razvijenoj infrastrukturi, dok sustav vodoopskrbe opterećuju visoke stope propuštanja vodoopskrbne mreže. Samo je 54,6 % stanovništva priključeno na sustav odvodnje, a 86 % priključeno je na javni sustav vodoopskrbe, koji ima stopu propuštanja od 44 %, što je gotovo dvostruko više od prosjeka EU-a od 23 %. Velik dio prikupljenih otpadnih voda ispušta se bez odgovarajuće obrade. To je potencijalni problem turizma, osobito tijekom ljetnih mjeseci, kada je opterećenje infrastrukture na vrhuncu. Naime, loše stanje sustava odvodnje nanosi štetu ekosustavima o kojima ovisi hrvatski turizam. Voda namijenjena za ljudsku potrošnju, uz visoke stope propuštanja sustava, u nekim područjima još uvijek nije zadovoljavajuće kvalitete, osobito u istočnoj Slavoniji[155].

Sezonalnost turizma u RH nepovoljno je i neželjeno obilježje, i zbog većeg pritiska na turističku resursnu osnovu, i zbog nižeg stupnja iskorištenosti, a posljedično i prihoda i drugih ekonomskih učinaka razvijanih turističkih kapaciteta i infrastrukture. Sezonalnost također nepovoljno utječe i na probleme oko tehnološke i financijske održivosti komunalne infrastrukture. Konkretnije, komunalna infrastruktura treba ostati funkcionalna i u mjesecima vršne sezone kada broj turista praktički doseže broj stalnih stanovnika, te kada posljedično pritisak na infrastrukturu postaje okvirno dvostruko veći od onoga za koji je ona optimalno projektirana. Simptomi dosegnutih krajnjih kapaciteta postojeće komunalne infrastrukture (prometna zagušenja, problemi s vodoopskrbom, elektroopskrbom, odvodnjom otpadnih voda, sustavom gospodarenja otpadom) već su

[153] Okoliš na dlanu I-2020, MINGOR, 2020.
[154] Croatian Sustainable Tourism Observatory 2019 Report - Focal area: Adriatic Croatia, siječanj 2021
[155] Nacrt Strategije razvoja održivog turizma do 2030., Analiza stanja

prisutni tijekom vršne sezone na mnogim mjestima, a ulaganje u povećanje kapaciteta je skupo, jer trošak trebaju pokriti stalni stanovnici kojima bi bio dovoljan i sustav dvostruko manjeg kapaciteta od onoga koji je potreban u uvjetima vršnog opterećenja[156].

Predviđa se da će dugo očekivana reorganizacija sektora komunalnih usluga ubrzati provedbu projekata u vodnom sektoru i riješiti problem proračunskih ograničenja manjih turističkih destinacija. Temelji te reorganizacije postavljeni su nedavno donesenim Zakonom o vodnim uslugama, dok će se predstojećom Uredbom o uslužnim područjima razgraničiti područja vodnih usluga, a broj komunalnih poduzeća koja pružaju vodne usluge smanjit će se s gotovo 200 na 40. Nedostatak ulaganja mogao bi se smanjiti i poboljšanjem učinkovitosti u vodnom sektoru, među ostalim troškovno učinkovitijim mjerama, i većom konsolidacijom. Očekuje se da će se određivanje prioriteta za ulaganje temeljiti na ambicioznom revidiranom nacionalnom planu ulaganja za zaštitu voda, što je vrlo bitno za turizam[157].

Prema Strategiji prostornog razvoja Republike Hrvatske (NN 106/2017), po pitanju javne vodoopskrbe zaključeno je kako iako se ne očekuje porast stanovništva u sljedećih petnaestak godina, povećanje potrebe za vodom proizaći će iz povećanja stupnja priključenosti stanovništva na javne vodoopskrbne sustave. U turističkim područjima očekuje se povećanje potrebe za vodom zbog očekivanog povećanja broja turista i postizanja viših kategorija turističkih usluga.

3.15.3.2 Širokopojasna infrastruktura

Digitalizacija društva u cjelini, a posebno digitalizacija i široka primjena informacijske i komunikacijske tehnologije u svim sektorima gospodarstva, stavljaju dodatne zahtjeve za širokopojasni pristup, kako u pogledu propusnosti, tako i u pogledu kvalitete i specifičnih tehničkih svojstava širokopojasnog pristupa.

Razvoj informacijskog društva smatra se ključnim za ostvarivanje potrebnih uvjeta za moderno i konkurentno gospodarstvo. Do 2017. godine udio kućanstava s pristupom internetu u skupini država EU-28 povećao se na 87 %, što je oko 32 % više nego 2007. godine.

Na temelju mjerodavnih pokazatelja razvijenosti širokopojasnog pristupa unutar pokazatelja gospodarske i društvene digitalizacije, Europska komisija je prema podacima za 2019. godinu Hrvatsku pozicionirala na 20. mjesto unutar EU-a, ispod prosjeka EU-a. Pokazatelj povezanosti iz 2020. godine pozicionira Hrvatsku na 25. mjesto među državama članicama EU-a. Glavni razlozi takve pozicije su nedostatno korištenje širokopojasnih priključaka, pogotovo ultrabrzih, uz relativno visoke maloprodajne cijene usluga širokopojasnog pristupa.

[156] Ažuriranje dokumenata strategije upravljanja morskim okolišem i obalnim područjem temeljem obveza iz čl.8, čl.9 i čl.10. Okvirne direktive o morskoj strategiji 2008 56 EZ (MZOE, 2019.)

[157] Nacrt Strategije razvoja održivog turizma do 2030., Analiza stanja

U Hrvatskoj je općenito manje aktivnih širokopojasnih priključaka od prosjeka EU-a, mjereno kroz broj stanovnika. Korištenje širokopojasnog pristupa kod stanovništva u Hrvatskoj zaostaje za 7,5 postotnih bodova u odnosu na prosjek EU-a, svrstavajući Hrvatsku na 24. mjesto unutar EU-a. Analizirajući strukturu širokopojasnih priključaka prema brzinama u 2019. godini, vidljivo je da prevladavaju širokopojasni priključci s ugovorenim brzinama manjim od 30 Mbit/s (67,5 % svih širokopojasnih priključaka). Aktivnih ultrabrzih priključaka je 8,8 %, što pozicionira Hrvatsku na začelju EU-a[158].

Nacionalni plan razvoja širokopojasnog pristupa u Republici Hrvatskoj u razdoblju od 2021. do 2027. godine kao probleme razvoja širokopojasnog pristupa navode nestanak s tržišta većine alternativnih operatora nepokretnih elektroničkih komunikacijskih mreža i usluga uz duopolizaciju tržišta i jačanje tržišne pozicije vodećeg operatora, nepovoljne geodemografske karakteristike koje se očituju u disperziranoj naseljenosti na većem dijelu zemljopisnog područja što rezultira visokim troškovima uvođenja mreže, stručne i organizacijske slabosti u sustavu za potporu ulaganjima u širokopojasne mreže u područjima u kojima ne postoji tržišni interes, nedostatna dostupnost mreža vrlo velikog kapaciteta u ruralnim i udaljenim područjima, nedovoljna digitalna pismenost stanovništva te problemi koji se pojavljuju vezano uz odredbe oko postavljanja elektroničke komunikacijske infrastrukture.

Nacionalni plan razvoja Širokopojasnog pristupa u Republici Hrvatskoj u razdoblju od 2021. do 2027. godine kao ključan čimbenik razvoja širokopojasnog pristupa vidi u osiguranju dostupnosti mreža vrlo velikog kapaciteta (svjetlovodne mreže i 5G mreže) u kućanstvima i gospodarstvu na cijelom području Hrvatske. Time će se omogućiti jednoliki razvoj cijele zemlje i smanjiti dosadašnje razlike u razvijenosti između pojedinih dijelova Hrvatske. Navodi se kako je dostupnost mreža vrlo velikog kapaciteta posebno značajna za ruralna i udaljena područja (npr. manje otoke) koja su pogođena dugotrajnim negativnim demografskim i gospodarskim trendovima i čiji se daljnji razvoj može optimalno potaknuti kroz određene gospodarske djelatnosti i sektore (npr. poljoprivredu i turizam).

3.15.4 Ribarstvo i akvakultura

Morska i slatkovodna akvakultura je važna industrijska grana u prehrambenom sektoru u Hrvatskoj. Ribarstvena industrija uključuje morsko ribarstvo, uzgoj ribe i proizvodnju hrane za ribe – cjelokupan proizvodni lanac "od mora do stola". Procijenjeni udio ribarstva u BDP-u varira između 0,2 i 0,7 %, međutim u BDP-u je potrebno uključiti i popratne djelatnosti koje su direktno povezane s ribarstvenim sektorom kao što je turizam te tada doprinos nacionalnom BDP-u premašuje 1 %[159].

S obzirom na to da turizmu pripadaju brojne djelatnosti iz različitih grana, turizam je prepoznat kao multisektoralna gospodarska aktivnost čiji su proizvodi i usluge u velikom opsegu komplementarni s drugim gospodarskim granama, u smislu da predstavljaju dodanu vrijednost. Na isti način se ističe preklapanje turizma i akvakulture, kroz ponudu i

[158] Nacionalni plan razvoja Širokopojasnog pristupa u Republici Hrvatskoj u razdoblju od 2021. do 2027. godine
[159] Strategija pametne specijalizacije Republike Hrvatske za razdoblje od 2016. do 2020. godine i Akcijski plan za provedbe od 2016. do 2017. godine

plasman zdravih prehrambenih namirnica iz kontroliranog uzgoja, povećanja gastro ponude, razvoja ruralnog turizma i gospodarskog ribolova. Primjerice, gospodarski ribolov turističkom tržištu osigurava kvalitetne prehrambene proizvode.

Turizam je veliko (izvozno) tržište za domaće proizvode koje u Hrvatskoj još uvijek nije postiglo potpuni potencijal. Značaj turizma kao tržišta u kontekstu akvakulture proizlazi iz činjenice što se plasmanom domaćih proizvoda kroz turizam postižu znatno više cijene nego u klasičnom izvozu te se mogu plasirati robe koje se inače vrlo teško ili uopće ne mogu izvoziti. Stoga, u interesu razvoja turizma i razvoja ukupnog hrvatskog gospodarstva, treba težiti povećanju plasmana domaćih roba/proizvoda kroz turizam.

Hrvatsko obalno područje i gradovi uvelike ovise o turizmu, u puno većoj mjeri u odnosu na marikulturu. U cilju razvijanja održivih i kontroliranih uzgajališta, turizam može nuditi proizvode i usluge koji potpomažu i nadopunjuju marikulturne djelatnosti i podižu svijest o prednostima prehrambenih proizvoda iz kontroliranog i održivog uzgoja. Obalni gradovi, koji su sami po sebi turističke destinacije, a koji se nalaze u neposrednoj blizini marikulturnih zona te su u svoje prostorno planiranje uvrstili i navedene zone, također mogu imati dobrobiti u razvoju turizma prema principima održivosti i lokalne, domaće proizvodnje.

3.16 Prostorno uređenje

Sustavom prostornog uređenja osiguravaju se uvjeti za korištenje, zaštitu i upravljanje prostorom Republike Hrvatske kao osobito vrijednim i ograničenim nacionalnim dobrom čime se ostvaruju pretpostavke za društveni i gospodarski razvoj, zaštitu okoliša i prirode, vrsnoću gradnje i racionalno korištenje prirodnih i kulturnih dobara.

Zakonom o prostornom uređenju (Narodne novine broj 153/13, 65/17, 114/18, 39/19, 98/19) uređuje se sustav prostornog uređenja: ciljevi, načela i subjekti prostornog uređenja, praćenje stanja u prostoru i području prostornog uređenja, uvjeti planiranja prostora, donošenje Strategije prostornog razvoja Republike Hrvatske, prostorni planovi uključujući njihovu izradu i postupak donošenja, provedba prostornih planova, uređenje građevinskog zemljišta, imovinski instituti uređenja građevinskog zemljišta i nadzor.

Prostorno planiranje je stalni proces koji obuhvaća poznavanje, provjeru i procjenu mogućnosti korištenja, zaštite i razvoja prostora, izradu i donošenje prostornih planova te praćenje provedbe prostornih planova i stanja u prostoru[160].

S turističkog aspekta najveće je opterećenje prostora u vrijeme glavne turističke sezone, posebno u srpnju i kolovozu. Problemi izrazite sezonalnosti turizma vršna su opterećenja cjelokupne infrastrukture i pojačavaju ranjivost prostora na antropogene utjecaje. Poseban je problem znatan broj zgrada za povremeno stanovanje, osobito onih koje su vezane uz strukturu i infrastrukturu naselja. Osim najčešće nezadovoljavajućih prostornih standarda, upitne kvalitete gradnje i oblikovanja, režim korištenja tih zgrada izaziva poteškoće u funkcioniranju naselja i lokalnog stanovništva. Građevinsko područje uglavnom se povećava prenamjenom poljoprivrednog i/ili šumskog zemljišta, a investitori

[160] Službene stranice Ministarstva prostornog uređenja, graditeljstva i državne imovine; Prostorno uređenje (https://mpgi.gov.hr/o-ministarstvu/djelokrug/prostorno-uredjenje-3335/3335)

s namjerom građenja stanova za povremeno stanovanje u lokalnu zajednicu unose nove odnose i razvojne aspiracije, kao i određivanje javnih i privatnih interesa pri planiranju i interpretaciji potreba i razvojnih ciljeva. Dvostruka matrica s različitim brojem korisnika otežava i izračun kapaciteta i održivog funkcioniranja cjelokupne infrastrukture, uključujući javne službe. Stvara se također privid statističkog povećanja broja stanovnika koji pruža lažnu sliku demografske revitalizacije, posebno na otocima[161].

Glavno turističko područje RH i središte ukupnog razvoja turizma prostor je Jadranske Hrvatske. Karakterizira ga snažna turistička aktivnost na obalnom području oko razvojnih centara Istre i Kvarnera (Rijeka, Pula), srednje Dalmacije (Split, Zadar, Šibenik) i južne Dalmacije (Dubrovnik). Na obalnom području postoji znatno intenzivnija turistička potražnja u odnosu prema kontinentalnom području. U primorskim se mjestima ostvaruje oko 85 % turističkih dolazaka i približno 95 % turističkih noćenja u Hrvatskoj. Smještajni kapaciteti koncentrirani su na sjevernom i južnom Jadranu (97 %). U Kontinentalnoj Hrvatskoj samo je oko 3 % smještajnih kapaciteta[162]. Nerazvijenost područja u zaleđu (Lika, Dalmatinska zagora, unutarnja Istra, Gorski kotar) te manjih otoka onemogućuje cjelovit turistički razvoj Jadranske Hrvatske.

Atraktivnost i vrijednost turističkog zemljišta često uzrokuje sukob interesa (ekonomskih i zaštite prostora). Posljedica zanemarivanja društvenih interesa je narušavanje tradicijske gradnje i lokalnog ambijenta te devastacija dijelova obalnog područja.

Strategijom prostornog razvoja RH, kao temeljnim državnim dokumentom za usmjeravanje razvoja u prostoru, određuju se dugoročne zadaće prostornog razvoja RH, strateška usmjerenja razvoja djelatnosti u prostoru i polazišta za koordinaciju njihovih razvojnih mjera u prostoru. Strategijom su u bitnom određena:

- polazišta, osnova i organizacija prostornog razvoja sa smjernicama i prioritetima za postizanje ciljeva prostornog razvoja
- razvoj prostornih sustava sa smjernicama za prostorni razvoj na regionalnoj i lokalnoj razini
- mjere zaštite okoliša u skladu sa Strategijom održivog razvitka RH.

Naglašeno je, među ostalim, da poželjan razvoj hrvatskog turizma podrazumijeva upravljanje resursima koje udovoljava osnovnim ekonomskim, socijalnim i estetskim kriterijima dugoročno održivog poslovanja uz rast blagostanja, očuvanje kulturnog, krajobraznog i graditeljskog integriteta te vitalnih ekoloških sustava i biološke raznolikosti.

Integralno upravljanje obalnim područjem je dinamički proces održivog upravljanja i korištenja obalnih područja, uzimajući istodobno u obzir krhkost obalnih ekosustava i krajobraza, raznolikost aktivnosti i korištenja, njihovo međusobno djelovanje, pomorsku usmjerenost pojedinih aktivnosti i korištenja i njihov utjecaj na morske i kopnene dijelove. U okviru Mediteranskog akcijskog plana Programa za okoliš Ujedinjenih naroda (UNEP/MAP), Ugovorne stranke Barcelonske konvencije 2008. godine u Madridu potpisale su Protokol o integralnom upravljanju obalnim područjem Sredozemlja te je isti stupio na

[161] Strategija prostornog razvoja Republike Hrvatske (NN 106/17)
[162] Ministarstvo turizma, 2016., Turizam u brojkama 2015.

snagu u ožujku 2011. godine. Protokolom se želi uspostaviti zajednički okvir za integralno upravljanje obalnim područjem Sredozemlja te poduzeti nužne mjere u svrhu jačanja regionalne suradnje. Protokol predstavlja važan korak u povijesti MAP-a te se očekuje da njegova primjena omogući održivo upravljanje obalnim područjima i ojača sposobnost zemalja da se nose s izazovima za okoliš poput klimatskim promjena. Republika Hrvatska je Protokol ratificirala 2012. godine donošenjem Zakona o potvrđivanju Protokola o integralnom upravljanju obalnim područjem Sredozemlja (NN, MU 8/12). Jedna od obaveza zemalja je i izrada nacionalnih strategija za IUOP. Hrvatska je započela izradu navedene strategije koja će biti integrirana u Strategiju upravljanja morskim okolišem i obalnim područjem [163]. Stručna podloga pod nazivom Integralno upravljanje obalnim područjem izrađena je za potrebe izrade Strategije prostornog razvoja RH, sa svrhom analize sustava prostornog uređenja u odnosu na Protokol Barcelonske konvencije o integralnom upravljanju obalnim područjem te druge relevantne međunarodne i EU propise koji su od utjecaja na prostorno planiranje morskog i obalnog područja. Detektirani su ključni problemi te su dane smjernice za provedbu te Strategije koje proizlaze iz navedenih propisa. Šibensko-kninska županija prva je u Hrvatskoj donijela Plan integralnog upravljanja obalnim područjem 2015. godine i postavila primjer svim županijama u regiji.

Također, u EU Direktivi 2014/89/EU EUROPSKOG PARLAMENTA I VIJEĆA od 23. srpnja 2014. o uspostavi okvira za prostorno planiranje morskog područja navedeno je da države članice pri uspostavi i provedbi prostornog planiranja morskog područja moraju izraditi prostorne planove morskog područja kojima se utvrđuje prostorna i vremenska raspodjela relevantnih postojećih i budućih aktivnosti i načina korištenja u njihovim morskim vodama kako bi pridonijele sljedećim ciljevima:

- Pri uspostavi i provedbi prostornog planiranja morskog područja države članice uzimaju u obzir gospodarske, socijalne i okolišne aspekte radi pružanja potpore održivom razvoju i rastu pomorskog sektora, primjenjujući pristup utemeljen na ekosustavima, te radi promicanja zajedničkog postojanja relevantnih aktivnosti i načina korištenja.
- Prostornim planovima morskog područja države članice nastoje dati doprinos održivom razvoju energetskih sektora na moru, pomorskog prijevoza i sektora ribarstva i akvakulture te očuvanju, zaštiti i poboljšanju stanja okoliša, uključujući otpornost na učinke klimatskih promjena. Osim toga, države članice mogu imati i druge ciljeve kao što su promicanje održivog turizma i održivo vađenje sirovina.
- Ova Direktiva ne dovodi u pitanje nadležnost država članica da određuju kako će se različiti ciljevi odražavati i vrednovati u okviru njihova prostornog plana morskog područja ili više njih.

Vezano uz navedeno, 2017. godine (NN 65/17) u izmjene Zakona o prostornom uređenju dodani su članci koji se odnose na planiranje morskog područja (Zakon o prostornom uređenju NN 153/13, 65/17, 114/18, 39/19, 98/19).

[163] Službene stranice Ministarstva gospodarstva i održivog razvoja; Integralno upravljanje obalnim područjem IUOP (https://mingor.gov.hr/integralno-upravljanje-obalnim-podrucjem-iuop/1439)

4 Okolišne značajke područja na koja provedba SOT može značajno utjecati

Aktivnosti predviđene SOT realizirat će se na čitavom teritoriju Republike Hrvatske. U prethodnim poglavljima opisane su okolišne značajke područja RH za svaku analiziranu sastavnicu okoliša pojedinačno.

Značajnost utjecaja provedbe SOT na sastavnice okoliša izrađena je u poglavlju 5 Opis vjerojatno značajnih utjecaja na okoliš.

5 Opis vjerojatno značajnih utjecaja na okoliš

Metodologija procjene utjecaja

Prije procjene mogućih značajnih utjecaja provedbe SOT na sastavnice okoliša provedena je analiza postojećeg stanja okoliša i okolišnih problema za relevantne sastavnice okoliša, analiziran je odnos sektora turizma s drugim relevantnim sektorima te je dan odnos ciljeva SOT sa ciljevima relevantnih strategija, planova i programa na državnoj razini, kao i sa ciljevima međunarodnih sporazuma.

Prvi korak u procjenjivanju mogućih utjecaja bio je identifikacija aktivnosti unutar prioritetnih područja SOT čijom se provedbom mogu očekivati određeni utjecaji na okoliš.

Procjena utjecaja izrađuje se na strateškoj razini, koja isključuje pojedinačne zahvate i specifičnu projektno vezanu procjenu utjecaja na okoliš. Sukladno Uredbi o strateškoj procjeni utjecaja strategije, plana i programa na okoliš (NN 3/17), strateška procjena je postupak kojim se procjenjuju vjerojatno značajni utjecaji na okoliš koji mogu nastati provedbom strategije, plana i programa. Stoga je za kvantifikaciju mogućih utjecaja provedbe aktivnosti iz prioritetnih područja korištena skala značajnosti utjecaja prikazana u tablici u nastavku (Tablica 26), koja moguće pozitivne i negativne utjecaje kategorizira u dvije kategorije – značajan utjecaj i utjecaj koji nije značajan. U slučaju kad je za provedbu pojedine ciljane intervencije ocjenjena mogućnost značajnog negativnog utjecaja (-2), obavezno je predlaganje mjera zaštite okoliša koje će moguće značajne negativne utjecaje ublažiti i svesti na prihvatljivu razinu ili potpuno ukloniti. U slučaju nemogućnosti ublažavanja mogućih značajnih negativnih utjecaja ispod razine značajnosti, element s ocjenom -2 (aktivnost) potrebno je ukloniti iz SOT. U situaciji kada je za pojedino prioritetno područje procijenjena mogućnost uzrokovanja negativnog utjecaja koji nije značajan (-1), predlaganje mjera zaštite okoliša nije obavezno.

Tablica 26. Značenje oznaka u tablici procjene utjecaja provedbe SOT na sastavnice okoliša

značajnost utjecaja	opis značajnosti utjecaja
-2	moguć značajan negativan utjecaj
-1	moguć negativan utjecaj koji nije značajan
0	ne očekuje se utjecaj
+1	moguć pozitivan utjecaj koji nije značajan
+2	moguć značajan pozitivan utjecaj

U tablici u nastavku (Tablica 27) dan je pregled procjene značajnosti mogućih utjecaja provedbe aktivnosti unutar prioritetnih područja na sastavnice okoliša i okolišne teme.

Na razini strateške procjene, pregledom predmetne tablice, može se zaključiti da provedbom Strategije može u jednom dijelu doći do negativnih utjecaja koji nisu značajni, a u drugom do pozitivnih utjecaja koji nisu značajni na sve analizirane okolišne sastavnice i teme. Iz tablice je vidljivo da je najviše pozitivnih utjecaja na okoliš prepoznato za provedbu Strateškog cilja 2. *Turizam uz očuvan okoliš, prostor i klimu*, a najviše mogućih negativnih utjecaja za provedbu Strateškog cilja 1. *Cjelogodišnji i regionalno uravnoteženiji turizam*.

Provedbom aktivnosti unutar prioritetnih područja *4.1. Unapređenje zakonodavnog okvira i 4.3. Unapređenje sustava praćenja podataka* ne očekuju se utjecaji na sastavnice okoliša i okolišne teme. Ocjene utjecaja ostalih prioritetnih područja iz navedene tablice detaljno su analizirane i opisane u nastavku poglavlja.

Analizom nije prepoznat mogući značajni negativni utjecaj provedbe Strategije, odnosno aktivnosti iz prioritetnih područja na okoliš.

Tablica 27. Pregled mogućih utjecaja provedbe SOT na sastavnice okoliša i okolišne teme

Prior. podr.	utjecaj SOT na klim. promjene	utjecaj klim. promjena na SOT*	zrak	površ. vode	podzemne vode	more	biorazn.	georazn.	zaštićena područja prirode	krajobraz	tlo i poljop.	kulturna baština	stanovniš. i zdravlje ljudi	gosp. otpadom	šume i šumarstvo	lovstvo i divljač
Strateški cilj 1. „Cjelogodišnji i regionalno uravnoteženiji turizam“																
1.1.	-1 +1	-1	-1 +1	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-1 +1	-1 +1	-1 +1	-1 +1	-1	-1
1.2.	-1 +1	-1	-1 +1	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-1 +1	-1	-1 +1	-1 +1	-1	-1
1.3.	-1 +1	-1 +1	-1 +1	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-1 +1	-1	-1	-1
1.4.	-1 +1	-1	+1	-1	-1	-1	-1 +1	0	-1 +1	0	-1 +1	0	+1	0	-1 +1	-1 +1
1.5.	-1	+1	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-1	0	0	-1	-1	-1	0	0
1.6.	-1 +1	-1	-1 +1	-1	-1	-1	-1 +1	-1 +1	-1 +1	-1 +1	-1 +1	-1 +1	-1 +1	-1	-1	-1
Strateški cilj 2. „Turizam uz očuvan okoliš, prostor i klimu“																
2.1.	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1
2.2.	0	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1
2.3	+1	+1	+1	-1	0	0	-1	-1	-1	-1	+1	-1	+1	0	+1	+1
Strateški cilj 3. „Konkurentan i inovativan turizam“																
3.1.	+1	+1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	+1	0	0	0
3.2.	-1 +1	-1	-1	-1	-1	-1	+1 +1	-1	-1 +1	-1	-1 +1	-1	-1 +1	-1 +1	-1	-1
3.3.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	+1	0	0	0
3.4.	+1	0	+1	+1	+1	+1	+1	0	+1	0	+1	0	+1	+1	0	0
Strateški cilj 4. „Otporan turizam“																
4.1.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
4.2.	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1
4.3.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
4.4.	0	+1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	+1	0	0	0
4.5.	0	+1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	+1	0	0	0

* kod aktivnosti na čiju provedbu klimatske promjene mogu negativno utjecati i potrebne su mjere prilagodbe, utjecaj je ocijenjen kao negativan; kod aktivnosti koje su usmjerene izravno na aktivnosti prilagodbe klimatskim promjenama, utjecaj je ocijenjen kao pozitivan

1.1. Razvoj uravnoteženijeg i uključivog turizma
1.2. Prostorno ravnomjernije raspoređen turistički promet
1.3 Razvoj posebnih oblika turizma i strukturirani razvoj proizvoda
1.4. Unapređenje domaće i međunarodne prometne povezanosti
1.5. Repozicioniranje Hrvatske kao cjelogodišnje autentične destinacije održivog turizma
1.6. Stvaranje boljih uvjeta života i rada

2.1 Smanjenje opterećenja iz turizma na sastavnice okoliša i prirodu
2.2. Smanjenje negativnog utjecaja turizma na prostor
2.3. Smanjenje negativnog međuodnosa turizma i klime

3.1. Jačanje ljudskih potencijala u turizmu
3.2. Unapređenje strukture i kvalitete smještajnih kapaciteta
3.3. Osiguranje poticajnog poslovnog okruženja
3.4. Poticanje inovacija i digitalne transformacije turizma

4.1. Unapređenje zakonodavnog okvira
4.2. Unapređenje sustava turističkih zajednica
4.3. Unapređenje sustava praćenja podataka
4.4. Odgovor na promjene trendova i potreba
4.5. Jačanje mehanizama za osiguravvanje sigurnosti

5.1 Klimatske promjene

Analiza utjecaja klimatskih promjena na SOT, kao i utjecaja SOT na klimatske promjene napravljena je u skladu s dokumentom Tehničke smjernice za pripremu infrastrukture za klimatske promjene u razdoblju 2021.–2027. (*Technical guidance on the climate proofing of infrastructure in the period 2021-2027*, (*EC, C(2021) 5430*). Navedenim dokumentom daju se smjernice kako pitanja prilagodbe i ublažavanja klimatskih promjena uključiti u postupke strateške procjene utjecaja na okoliš.

U poglavljima 2.5 Odnos SOT s drugim planovima, programima i strategijama na državnoj razini i 2.6. Ciljevi zaštiteokoliša uspostavljeni po zaključivanju međunarodnih ugovora i sporazuma koji se odnose na SOT, prikazani su odnosi i usklađenost SOT s relevantnim strateškim dokumentima iz područja klimatskih promjena: Strategija prilagodbe klimatskim promjenama u Republici Hrvatskoj za razdoblje do 2040. godine s pogledom na 2070. godinu (NN 46/20), Strategija niskougljičnog razvoja Republike Hrvatske do 2030. s pogledom na 2050. godinu (NN 63/21), Strategija energetskog razvoja Republike Hrvatske do 2030. s pogledom na 2050. godinu (NN 25/20), Europski zeleni plan (2019), Stvaranje Europe otporne na klimatske promjene – nova strategija EU-a za prilagodbu klimatskim promjenama (2021), Program Ujedinjenih naroda za održivi razvoj do 2030. („Agenda 2030“) (2015), Pariški sporazum (2015) i Okvirna konvencija Ujedinjenih naroda o promjeni klime (Rio de Janeiro, 1992). U poglavlju 3.1 Klimatske promjene prikazani su zabilježeni trendovi klimatskih promjena u RH, projekcije budućih klimatskih promjena, ranjivost sektora turizma na klimatske promjene, zabilježeni utjecaji klimatskih promjena na navedeni sektor te predviđeni budući utjecaji klimatskih promjena na isti. Također, osvrnulo se na prilagodbu klimatskim promjenama i ublažavanje klimatskih promjena.

Načelo „ne nanosi bitnu štetu“, koje proizlazi iz pristupa EU-a održivom financiranju, a sadržano je u Uredbi (EU) 2020/852 Europskog parlamenta i Vijeća od 18. lipnja 2020. o uspostavi okvira za olakšavanje održivih ulaganja i izmjeni Uredbe (EU) 2019/2088, poštivano je činjenicom da se za SOT provodi postupak strateške procjene utjecaja na okoliš. Postupak strateške procjene rezultirat će Rješenjem o prihvatljivosti SOT za okoliš i ekološku mrežu, i to jedino u slučaju da se uz poštivanje propisanih mjera zaštite okoliša i mjera ublažavanja negativnih utjecaja na ekološku mrežu može isključiti mogućnost značajnih negativnih utjecaja. Svi elementi SOT za koje se ne može isključiti mogućnost značajnog negativnog utjecaja niti se primjenom mjera zaštite okoliša i mjera ublažavanja negativnih utjecaja na ekološku mrežu značajnost utjecaja može smanjiti na prihvatljivu razinu, bit će uklonjeni iz SOT. Jednako tako, zahvati za koje SOT daje okvir za provedbu, podliježu odgovarajućim postupcima procjene utjecaja na okoliš sukladno Uredbi o procjeni utjecaja zahvata na okoliš (NN 61/14, 3/17) i prethodnoj ocjeni prihvatljivosti zahvata za ekološku mrežu, odnosno mehanizmu kojim je onemogućena provedba zahvata za koje se mogu očekivati značajni negativni utjecaji na okoliš i ekološku mrežu.

Načelo „energetska učinkovitost na prvom mjestu”, koje je definirano u članku 2. točki 18. Uredbe (EU) 2018/1999 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. prosinca 2018. o upravljanju energetskom unijom i djelovanjem u području klime, izmjeni uredaba (EZ) br. 663/2009 i (EZ) br. 715/2009 Europskog parlamenta i Vijeća, direktiva 94/22/EZ,

98/70/EZ, 2009/31/EZ, 2009/73/EZ, 2010/31/EU, 2012/27/EU i 2013/30/EU Europskog parlamenta i Vijeća, direktiva Vijeća 2009/119/EZ i (EU) 2015/652 te stavljanju izvan snage Uredbe (EU) br. 525/2013 Europskog parlamenta i Vijeća, poštivano je kroz aktivnosti prioritetnog područja 2.3. kojima se potiču aktivnosti na području energetske učinkovitosti.

Sukladno navedenim Tehničkim smjernicama za pripremu infrastrukture za klimatske promjene u razdoblju 2021.–2027. (*Technical guidance on the climate proofing of infrastructure in the period 2021-2027*, (*EC, C(2021) 5430*), u financijskom razdoblju 2021.-2027., svi infrastrukturni projekti koji će biti (su)financirani sredstvima EU-a, morat će proći postupak pripreme za klimatske promjene (eng. *climate proofing*) kojim se mjere ublažavanja klimatskih promjena i prilagodbe njima uključuju u razvoj infrastrukturnih projekata. Navedene smjernice potrebno je koristiti u svim postupcima procjena utjecaja zahvata na okoliš.

5.1.1 Utjecaj SOT na klimatske promjene

Niskougljični razvoj i klimatska neutralnost nužnost su za čije su postizanje bitne sve ljudske djelatnosti. Zbog sveobuhvatnosti navedenih tema nije ih moguće postići transformacijom samo pojedinih sektora. Krovni dokumenti koji daju okvir za niskougljični razvoj su Program Ujedinjenih naroda za održivi razvoj do 2030. (2015), Pariški sporazum (2015) i Europski zeleni plan (COM (2019) 640), iz kojih je proizašlo i proizlazit će niz drugih dokumenata. Na razini RH ključna je Strategija niskougljičnog razvoja RH do 2030. s pogledom na 2050. godinu (NN 63/21).

Europski zeleni plan daje generalni okvir nužnih djelovanja kako bi se Europska unija preobrazila u pravedno i prosperitetno društvo s modernim, resursno učinkovitim i konkurentnim gospodarstvom u kojem 2050. neće biti neto emisija stakleničkih plinova i u kojem gospodarski rast nije povezan s upotrebom resursa. Planom se postavlja cilj i za smanjenje emisija stakleničkih plinova za barem 55 % do 2030. godine u odnosu na 1990. godinu. Nužna djelovanja Europskim zelenim planom podijeljena su na klimu, energiju, poljoprivredu, industriju, okoliš i oceane, promet, financije i regionalni razvoj te istraživanje i inovacije. Za svaki od navedenih sektora donose se brojni dokumenti kojima se detaljnije određuju ciljevi i nužna djelovanja za postizanje ciljeva. Iako je naglasak Europskog zelenog plana na niskougljičnom razvoju, bitna stavka istoga je i prilagodba klimatskim promjenama.

Sektor turizma u relevantnoj mjeri doprinosi emisijama stakleničkih plinova (oko 8 % na globalnoj razini), pri čemu se glavnina emisija veže uz druge sektore. To se u najvećoj mjeri odnosi na emisije iz prometa, no i sektor energetike je također značajan izvor emisija. Prioritetna područja SOT-a uključuju aktivnosti koje potiču razvoj cjelogodišnjeg turizma što za posljedicu može imati povećanje broja turista, a samim time doprinijeti povećanju emisija stakleničkih plinova. Treba uzeti u obzir da ugljični otisak sektora turizma uključuje ugljik koji se emitira izravno tijekom turističkih aktivnosti (npr. sagorijevanje goriva u vozilima) kao i ugljik sadržan u proizvodima koje turisti koriste i plaćaju tijekom putovanja i boravka (npr. hrana, smještaj, prijevoz, gorivo i kupovina)[164].

S druge strane, određene aktivnosti unutar prioritetnih područja SOT mogu doprinijeti smanjenju emisija stakleničkih plinova, poput poticanja elektrifikacije vozila i plovila, tipova prijevoza s manjim emisijama stakleničkih plinova, reforme prometnog sektora, energetske obnove smještajnih kapaciteta, poticanja korištenja obnovljivih izvora energije i sl. Navedene aktivnosti doprinose postizanju klimatskih ciljeva postavljenih relevantnim europskim i nacionalnim politikama u području niskougljičnog razvoja.

Po pitanju niskougljične transformacije prometa povezanog s turizmom važno je navesti kako je ona vezana uz transformaciju čitavog sektora prometa. Drugim riječima, nije realno očekivati uvođenje niskougljičnih rješenja u promet direktno vezan uz turizam, ako ona neće biti potaknuta i uvođena u čitav sektor prometa. Isto vrijedi i za sektor energetike, gdje bez uvođenja energetske učinkovitosti i korištenja obnovljivih izvora energije u sve ljudske djelatnosti, teško se može očekivati da će se ova rješenja početi

[164] Manfred Lenzen, Ya-Yen Sun, Futu Faturay, Yuan-Peng Ting, Arne Geschke and Arunima Malik: The carbon footprint of global tourism (2018). https://www.nature.com/articles/s41558-018-0141-x

primjenjivati i u infrastrukturi potrebnoj za odvijanje turističkih aktivnosti (prvenstveno smještajna infrastruktura). Slijedom navedenog, transformaciju sektora turizma nužno je provoditi paralelno s transformacijom ostalih relevantnih sektora, u prvom redu prometa i energetike, no svakako i poljoprivrede i gospodarenja otpadom.

Strategijom niskougljičnog razvoja RH određene su mjere niskougljičnog razvoja za 7 sektora: (1) međusektorske mjere, (2) energetika, (3) promet, (4) industrijski procesi i uporaba proizvoda, (5) poljoprivreda, (6) otpad i (7) korištenje zemljišta, prenamjena zemljišta i šumarstvo (LULUCF) te povezane aktivnosti. Iz navedenog, kao i detaljnim pregledom svih mjera, može se vidjeti kako Strategija ne uključuje niti jednu mjeru koja se direktno odnosi na sektor turizma već se turizam spominje kroz mjere za druge sektore, što je u skladu s prethodnim odlomkom.

Na razini Europske unije, kao rezultat Europskog zelenog plana, donose se brojni prateći dokumenti kojima se detaljnije definiraju sektorski okviri za niskougljični i održivi razvoj. U kontekstu sektora turizma radi se o sljedećim dokumentima: Val obnove za Europu – ozelenjivanje zgrada, otvaranje radnih mjesta, poboljšanje života (COM(2020) 662), Strategija za održivu i pametnu mobilnost – usmjeravanje europskog prometa prema budućnosti (COM(2020) 789) i Program djelovanja za okoliš do 2030. (COM(2020) 652).

Dokument „Val obnove za Europu – ozelenjivanje zgrada, otvaranje radnih mjesta, poboljšanje života“ prezentira inicijativu za smanjenje emisija stakleničkih plinova iz zgrada za 60 % do 2030. U dokumentu se navodi da dvije trećine europskih zgrada nije energetski učinkovito, iako će između 85 i 95 % svih postojećih zgrada i dalje stajati na svojem mjestu 2050. godine. Stoga je njihova obnova ključna za smanjenje emisija i potrošnje energije. Time se mogu značajno smanjiti energetski troškovi kućanstava i poboljšati kvaliteta života stanara odnosno turista. Posredni učinci u vremenu provedbe inicijative uključuju doprinos oporavku od krize uzrokovane bolešću COVID-19, otvaranju radnih mjesta i poticanju gospodarstva.

„Strategija za održivu i pametnu mobilnost – usmjeravanje europskog prometa prema budućnosti" predstavlja plan za kompletnu transformaciju prometnog sustava EU u okviru kojeg se planira smanjenje emisija CO_2 za više od 90 % do 2050. godine. Dokument navodi da prometni sustav čini 5 % BDP-a u EU i zapošljava više od 10 milijuna ljudi zbog čega je nužno da se transformira, postane učinkovitiji i otporniji. Pritom se naglašava da ova strategija mora pomoći sektoru putovanja i turizma da iz krize izađe bolji i postane zeleniji, pametniji i otporniji. Plan se bazira na tri fokusna područja: održiv promet (povećanje broja vozila s nultom stopom emisija; stvaranje morskih i zračnih luka bez emisija), pametan promet (digitalizacija, inovacije i umjetna inteligencija u svrhu kreiranja pametnog prometnog sustava) te otporan promet (dovršavanje transeuropske mreže TEN-T; dostupna mobilnost za sva područja uključujući udaljena i ruralna; povećana sigurnost u prometu). Strategija predviđa etapnu provedbu. Do 2030. godine bi 30 milijuna automobila trebalo imati nultu stopu emisija i 100 gradova bi trebalo biti klimatski neutralno, željeznički promet velikih brzina bi se trebao udvostručiti, a plovila s nultim emisija trebala bi biti spremna za tržište. Do 2035. godine veliki zrakoplovi s nultim emisijama trebali bi biti spremni za tržište. Do 2050. godine gotovo sva cestovna vozila trebala bi biti bez emisija, željeznički promet velikih brzina bi se trebao utrostručiti, a transeuropska prometna mreža TEN-T bi trebala biti opremljena za održiv i pametan prijevoz s vezama velike brzine i u funkciji.

Program djelovanja za okoliš do 2030. podupire ciljeve europskog zelenog plana u području okoliša i klime. Program nastoji ubrzati prelazak na klimatski neutralno, resursno učinkovito i regenerativno gospodarstvo kojim se planetu vraća više nego što se od njega uzima. U njemu se ističe da dobrobit i blagostanje ljudi ovise o zdravim ekosustavima u kojima djelujemo. Dokument navodi šest prioritetnih ciljeva među kojima se na problematiku klimatskih promjena izravno odnose sljedeći:

- postizanje cilja smanjenja emisija stakleničkih plinova za 2030. i klimatske neutralnosti do 2050.;
- unaprjeđenje sposobnosti prilagodbe, jačanje otpornosti i smanjenje osjetljivosti na klimatske promjene;
- napredak u uvođenju modela regenerativnog rasta, odvajanje gospodarskog rasta od upotrebe resursa i uništavanja okoliša te ubrzavanje prelaska na kružno gospodarstvo; te
- smanjenje pritisaka na okoliš i klimu povezanih s proizvodnjom i potrošnjom (posebno u područjima energetike, industrijskog razvoja, zgrada i infrastrukture, mobilnosti i prehrambenog sustava).

U nastavku su detaljno razmotreni utjecaji svakog prioritetnog područja. Utjecaji provedbe SOT na klimatske promjene razmatrani su kroz poticanje niskougljičnog razvoja, odnosno smanjenja emisija stakleničkih plinova iz sektora turizma. Još jednom navodimo kako Strategijom niskougljičnog razvoja RH nisu određene mjere za sektor turizma, no za ovaj sektor primjenjive su određene mjere iz drugih sektora. Također, utjecaji provedbe SOT na klimatske promjene razmatrani su i kroz povećanje emisija stakleničkih plinova, što doprinosi jačanju intenziteta klimatskih promjena.

Prioritetno područje *1.1. Razvoj uravnoteženijeg i uključivog turizma* uključuje aktivnosti koje mogu doprinijeti niskougljičnom razvoju i smanjenju emisija stakleničkih plinova. To se odnosi na javna ulaganja koja mogu potaknuti razvoj funkcionalnih cjelina i stvaranje proizvoda više dodane vrijednosti uz uvažavanje načela kružnog gospodarstva te doprinijeti digitalnoj i zelenoj tranziciji. Navedene aktivnosti mogu uključivati sljedeće mjere Strategije niskougljičnog razvoja RH: MCC-9 Unaprjeđenje održivosti urbanih sredina, MCC-19 Poticanje razvoja poduzetništva na području niskougljičnog gospodarstva, MEN-1 Promoviranje nZEB standarda gradnje i obnove, MWM-1 Sprječavanje nastajanja i smanjivanje količine krutog otpada, MWM-2 Povećanje količine odvojeno skupljenog i recikliranog krutog otpada, MWM-4 Smanjenje količine odloženog biorazgradivog otpada.

S druge strane, aktivnostima razvoja i izgradnje turističke infrastrukture te funkcioniranjem iste može do povećanja emisija stakleničkih plinova kroz povećanje potrošnje energije. Aktivnosti koje potiču stvaranje turističkih proizvoda više dodane vrijednosti na cijelom području RH mogu doprinijeti razvoju cjelogodišnjeg turizma čime se može smanjiti pritisak turista na određene lokacije, no s druge strane, zbog veće ponude, na području RH može doći do povećanja ukupnog broja turista. Time se može očekivati i povećanje emisija stakleničkih plinova kroz povećanje ukupne potrošnje električne energije, povećanja količine otpada i dr.

S ciljem poticanja niskougljičnog razvoja, kod provedbe planiranih aktivnosti (razvoj infrastrukture i stvaranje turističkih proizvoda više dodatne vrijednosti) primijeniti će se mjere niskougljičnog razvoja u skladu sa Strategijom niskougljičnog razvoja RH do 2030. s pogledom na 2050. godinu (NN 63/21), prvenstveno iz sektora energetike i prometa, ali i iz svih ostalih sektora (korištenje obnovljivih izvora energije, povećanje energetske učinkovitosti objekata, poticanje oblika prometa s manjim ugljičnim otiskom, uvođenje kružnog gospodarstva itd.).

Aktivnosti unutar prioritetnog područja *1.2. Prostorno ravnomjernije raspoređen turistički promet* odnose se razvoj raznovrsne i kvalitetne ugostiteljske ponude te smještajnih kapaciteta, novih turističkih proizvoda i atrakcija u turistički slabije razvijenim područjima te razvoj cjelogodišnjeg turizma. Kao i u prethodnom prioritetnom području, uz izgradnju infrastrukture i povećanje broja turista mogu se očekivati i isti negativni utjecaji. Provedba aktivnosti iz ovog prioritetnog područja provodit će se u skladu sa Strategijom niskougljičnog razvoja RH do 2030. s pogledom na 2050. godinu.

Aktivnosti unutar prioritetnog područja *1.3. Razvoj posebnih oblika turizma i strukturirani razvoj proizvoda* koje se odnose se na razvoj posebnih oblika turizma s naglaskom na unaprjeđenju kvalitete postojećih turističkih proizvoda te stvaranje uvjeta za daljnji razvoj cjelogodišnjeg i prostorno ujednačenog turizma utjecat će na povećanje broja turista. Kao i u prethodnim prioritetnim područjima, mogu se očekivati isti negativni utjecaji. Provedba aktivnosti iz ovog prioritetnog područja provodit će se u skladu sa Strategijom niskougljičnog razvoja RH do 2030. s pogledom na 2050. godinu.

Prioritetno područje *1.4. Unaprjeđenje domaće i međunarodne prometne povezanosti* uključuje aktivnosti koje se odnose na niskougljični razvoj prometa i doprinose smanjenju emisija stakleničkih plinova. To se odnosi na unaprjeđenje javnog prijevoza i provedbu reforme prometnog sektora. Navedene aktivnosti obuhvaćene su sljedećim mjerama Strategije niskougljičnog razvoja RH: MTR-7 Razvoj infrastrukture za alternativna goriva, MTR-9 Poticanje razvoja održivog integriranog prometa na nacionalnoj razini, MTR-10 Promicanje integriranog i inteligentnog prometa i razvoj infrastrukture za alternativna goriva na lokalnoj i područnoj razini i MTR-12 Poticanje brodskog prometa na alternativna goriva. S druge strane prioritetno područje uključuje i aktivnosti koje se odnose na poticanje otvaranja većeg broja avionskih linija i uvođenja sezonskih i cjelogodišnjih zračnih linija, odnosno općenito povećanje intenziteta prometa i broja turista, čime može doći i do povećanja emisija stakleničkih plinova.

Aktivnosti unutar prioritetnog područja *1.5. Repozicioniranje Hrvatske kao cjelogodišnje autentične destinacije održivog turizma* odnose se na brendiranje i promociju RH u cilju povećanja broja turista i razvoja cjelogodišnjeg turizma. Prioritetno područje ne uključuje aktivnosti izgradnje infrastrukture, no kao i u prethodnim prioritetnim područjima, zbog povećavanja broja turista može se očekivati povećanje emisija stakleničkih plinova iz sektora turizma u RH.

Prioritetno područje *1.6. Stvaranje boljih uvjeta života i rada* uključuje aktivnosti koje će poticati razvoj proizvoda više dodane vrijednosti, a osobito u Kontinentalnoj Hrvatskoj i u mjestima s nižim Indeksom turističke razvijenosti, kako bi se osigurala ravnomjerna raspoređenost pozitivnih učinaka turizma. Navedenim će se smanjiti pritisak na određene lokacije, no ukupno prioritetno područje može dovesti do razvoja cjelogodišnjeg turizma i

povećanja broja turista. Kao i u prethodnim prioritetnim područjima zbog povećavanja broja turista može se očekivati povećanje emisija stakleničkih plinova iz sektora turizma u RH. Aktivnostima razvoja i izgradnje turističke i komunalne infrastrukture te funkcioniranjem iste može se utjecati na emisije stakleničkih plinova te se kao i u prethodnim prioritetnim područjima u kojima se planira izgradnja predlaže ista mjera zaštite. S druge strane, prioritetno područje uključuje i aktivnosti korištenja podataka za planiranje, alata za poslovnu inteligenciju, IT alata za upravljanje posjetiteljima i drugih prikladnih alata za smanjenje preopterećenosti turističkih destinacija. Navedeno može rezultirati boljim upravljanjem posjetiteljima na određenim lokacijama što može dovesti do određenog smanjenja potrošnje energije i emisije stakleničkih plinova.

Aktivnosti unutar prioritetnog područja *2.1. Smanjenje opterećenja iz turizma na sastavnice okoliša i prirodu* u određenoj mjeri mogu doprinijeti niskougljičnom razvoju, i to putem smanjenja količine otpada odnosno poboljšanja sustava gospodarenja otpadom, mjerama štednje energije i vode, poticanja kružnog gospodarstva i eko-inovacija te edukacijom i informiranjem. Navedene aktivnosti obuhvaćene su sljedećim mjerama Strategije niskougljičnog razvoja RH: MCC-3 Promicanje korištenja inovativnih informacijskih i komunikacijskih tehnologija (ICT) radi smanjenja emisija stakleničkih plinova, MCC-9 Unaprjeđenje održivosti urbanih sredina, MWM-1 Sprječavanje nastajanja i smanjivanje količine krutog otpada, MWM-2 Povećanje količine odvojeno skupljenog i recikliranog krutog otpada, MWM-4 Smanjenje količine odloženog biorazgradivog otpada.

Prioritetno područje *2.2. Smanjenje negativnog utjecaja turizma na prostor* uključuje aktivnosti koje se odnose na sustavno prostorno planiranje na svim razinama, racionalno upravljanje prostorom i sprječavanje pojave prekomjernog turizma, odnosno aktivnosti koje se ne odnose na niskougljični razvoj.

Prioritetno područje *2.3. Smanjenje negativnog međuodnosa turizma i klime* uključuje aktivnosti kojima će se poticati niskougljični razvoj: povećanje korištenja obnovljivih izvora energije, povećanje energetske učinkovitosti, korištenje okolišno prihvatljivijih oblika prometa, elektrifikacija vozila i plovila, preobrazba smještajnih kapaciteta u one s niskim ili „nultim" ugljičnim otiskom, sadnja stabala i dr. Također, u cilju osvješćivanja negativnih međuodnosa klime i turizma provest će se educiranje i informiranje dionika u turizmu. Navedene aktivnosti obuhvaćene su sljedećim mjerama Strategije niskougljičnog razvoja RH: MCC-7 Povelja o suradnji u cilju dekarbonizacije zgrada do 2050., MCC-9 Unaprjeđenje održivosti urbanih sredina, MEN-1 Promoviranje nZEB standarda gradnje i obnove, MEN-2 Program energetske obnove višestambenih zgrada, MEN-3 Program energetske obnove obiteljskih kuća, MEN-8 Sustavno gospodarenje energijom u poslovnom (uslužnom i proizvodnom) sektoru, MEN-10 Informiranje o energetskoj učinkovitosti, MEN-11 Obrazovanje u području energetske učinkovitosti, MEN-16 Informiranje, edukacija i povećanje kapaciteta za korištenje OIE, MEN-18 Poticanje korištenja OIE za proizvodnju električne i toplinske energije, MEN-19 Razrada regulatornog okvira za korištenje OIE, MEN-20 Integrirano planiranje sigurnosti opskrbe energijom i energentima, MEN-21 Izgradnja i korištenje spremnika energije, MEN-22 Razvoj i održavanje sustava centralne proizvodnje toplinske energije, MEN-26 Razvoj prijenosne elektroenergetske mreže, MEN-27 Razvoj plinskog transportnog sustava, MEN-28 Razrada regulatornog okvira za aktivno sudjelovanje korisnika mreže na tržištu električne energije, MTR-1 Informiranje potrošača o ekonomičnosti potrošnje goriva i

emisiji CO_2 novih osobnih automobila, MTR-5 Zakonodavne prilagodbe za čišći promet, MTR-7 Razvoj infrastrukture za alternativna goriva, MTR-9 Poticanje razvoja održivog integriranog prometa na nacionalnoj razini, MTR-10 Promicanje integriranog i inteligentnog prometa i razvoj infrastrukture za alternativna goriva na lokalnoj i područnoj razini, MTR-12 Poticanje brodskog prometa na alternativna goriva. Ovo prioritetno područje uključuje aktivnosti koje su direktno usmjerene na niskougljični razvoj i smanjenje emisija stakleničkih plinova.

Prioritetno područje *3.1. Jačanje ljudskih potencijala u turizmu* uključuje aktivnosti koje se odnose na razvoj ljudskih potencijala kroz reformu sustava upravljanja razvojem turizma, među ostalim, kako bi se osiguralo da kompetencije zaposlenih odgovore na nove izazove s kojima se turizam suočava poput digitalne i zelene tranzicije te novih trendova u turizmu. Provodit će se mjere promocije zanimanja, predstavljanja kvalitetnih radnih mjesta i uvjeta rada, aktivnih mjera za zapošljavanje i primjera dobre prakse u samozapošljavanju kako bi se stvorili uvjeti za uspostavu modernog tržišta rada usmjerenog na zelenu i digitalnu tranziciju turizma. Određenim programima jačat će se kompetencije potrebne za pružanje kvalitetnih usluga u turizmu i uvođenje održivih načina poslovanja – u skladu s očuvanjem okoliša i prirode, praksama kružnog gospodarstva te u skladu sa zahtjevima za smanjivanje utjecaja na klimu i za prilagodbu klimatskim promjenama. Navedene aktivnosti mogu, dugoročno gledajući, doprinijeti i niskougljičnom razvoju, te smanjenju intenziteta klimatskih promjena. Navedene aktivnosti obuhvaćene su sljedećim mjerama Strategije niskougljičnog razvoja RH: MEN-10 Informiranje o energetskoj učinkovitosti, MEN-11 Obrazovanje u području energetske učinkovitosti, MEN-16 Informiranje, edukacija i povećanje kapaciteta za korištenje OIE, MTR-1 Informiranje potrošača o ekonomičnosti potrošnje goriva i emisiji CO_2 novih osobnih automobila.

Aktivnosti unutar prioritetnog područja *3.2. Unapređenje strukture i kvalitete smještajnih kapaciteta* koje se odnose na unapređenje kvalitete smještajnih objekata mogu uključivati energetsku obnovu i povećanje energetske učinkovitosti objekata, kao i uvođenje korištenja obnovljivih izvora energije, čime mogu utjecati na smanjenje emisija stakleničkih plinova. Navedene aktivnosti obuhvaćene su sljedećim mjerama Strategije niskougljičnog razvoja RH: MCC-9 Unaprjeđenje održivosti urbanih sredina, MEN-1 Promoviranje nZEB standarda gradnje i obnove, MEN-2 Program energetske obnove višestambenih zgrada, MEN-3 Program energetske obnove obiteljskih kuća, MEN-8 Sustavno gospodarenje energijom u poslovnom (uslužnom i proizvodnom) sektoru, MEN-18 Poticanje korištenja OIE za proizvodnju električne i toplinske energije. Kao i prethodna prioritetna područja (1.1., 1.2., 1.3., 1.6.), ovo prioritetno područje može uključivati izgradnju infrastrukture i posljedično povećanje broja turista. Provedba aktivnosti iz ovog prioritetnog područja provodit će se u skladu sa Strategijom niskougljičnog razvoja RH do 2030. s pogledom na 2050. godinu.

Aktivnostima unutar prioritetnog područja *3.3. Osiguranje poticajnog poslovnog okruženja* koje se odnose na edukacije, programe zapošljavanja i sl. ne očekuju se utjecaji na niskougljični razvoj (pozitivni ili negativni).

Prioritetno područje *3.4. Poticanje inovacija i digitalne transformacije turizma* uključuje aktivnosti koje se odnose na poticanje razvoja tehnologija, procesa koji mogu doprinijeti smanjenju otpada od hrane, korištenju energije i resursa, uspostavi lokalnih lanaca

opskrbe, i drugih modela za razvoj održivog turizma (kružno gospodarstvo). Navedene aktivnosti pridonijet će niskougljičnom razvoju, a obuhvaćene su sljedećim mjerama Strategije niskougljičnog razvoja RH: MCC-7 Povelja o suradnji u cilju dekarbonizacije zgrada do 2050., MCC-9 Unaprjeđenje održivosti urbanih sredina, MCC-19 Poticanje razvoja poduzetništva na području niskougljičnog gospodarstva, MEN-1 Promoviranje nZEB standarda gradnje i obnove, MEN-2 Program energetske obnove višestambenih zgrada, MEN-3 Program energetske obnove obiteljskih kuća, MEN-8 Sustavno gospodarenje energijom u poslovnom (uslužnom i proizvodnom) sektoru, MEN-10 Informiranje o energetskoj učinkovitosti, MEN-11 Obrazovanje u području energetske učinkovitosti, MEN-16 Informiranje, edukacija i povećanje kapaciteta za korištenje OIE, MEN-18 Poticanje korištenja OIE za proizvodnju električne i toplinske energije, MEN-19 Razrada regulatornog okvira za korištenje OIE, MEN-20 Integrirano planiranje sigurnosti opskrbe energijom i energentima, MEN-21 Izgradnja i korištenje spremnika energije, MEN-22 Razvoj i održavanje sustava centralne proizvodnje toplinske energije, MEN-26 Razvoj prijenosne elektroenergetske mreže, MEN-27 Razvoj plinskog transportnog sustava, MEN-28 Razrada regulatornog okvira za aktivno sudjelovanje korisnika mreže na tržištu električne energije, MTR-1 Informiranje potrošača o ekonomičnosti potrošnje goriva i emisiji CO_2 novih osobnih automobila, MTR-5 Zakonodavne prilagodbe za čišći promet, MTR-7 Razvoj infrastrukture za alternativna goriva, MTR-9 Poticanje razvoja održivog integriranog prometa na nacionalnoj razini, MTR-10 Promicanje integriranog i inteligentnog prometa i razvoj infrastrukture za alternativna goriva na lokalnoj i područnoj razini, MTR-12 Poticanje brodskog prometa na alternativna goriva.

Provedbom aktivnosti unutar prioritetnih područja *4.1. Unaprjeđenje zakonodavnog okvira*, *4.3. Unaprjeđenje sustava praćenja podataka*, *4.4. Odgovor na promjene trendova i potreba* i *4.5. Jačanje mehanizama za osiguravanje sigurnosti* ne uključuju aktivnosti koje bi mogle utjecati na ublažavanje klimatskih promjena.

Aktivnostima unutar prioritetnog područja *4.2. Unaprjeđenje sustava turističkih zajednica* koje se odnose na jačanje uloga turističkih zajednica u osiguranju održivog razvoja kroz korištenje resursa na održivi način, odnosno da se očuva autentičnost, ekološki i resursni integritet prostora. Također, u prioritetno područje uključene su i aktivnosti koje pridonose ublažavanju pojava prekomjernog turizma određivanjem prihvatnog kapaciteta destinacije, modernizacijom i prilagođavanjem javne i privatne turističke infrastrukture te prometne i komunalne infrastrukture prihvatnom kapacitetu destinacije, mogu smanjiti emisije stakleničkih plinova i potrošnja energije. Navedene aktivnosti pridonijet će niskougljičnom razvoju, a obuhvaćene su sljedećim mjerama Strategije niskougljičnog razvoja RH: MCC-7 Povelja o suradnji u cilju dekarbonizacije zgrada do 2050., MCC-9 Unaprjeđenje održivosti urbanih sredina, MCC-19 Poticanje razvoja poduzetništva na području niskougljičnog gospodarstva, MEN-1 Promoviranje nZEB standarda gradnje i obnove, MEN-2 Program energetske obnove višestambenih zgrada, MEN-3 Program energetske obnove obiteljskih kuća, MEN-8 Sustavno gospodarenje energijom u poslovnom (uslužnom i proizvodnom) sektoru, MEN-10 Informiranje o energetskoj učinkovitosti, MEN-11 Obrazovanje u području energetske učinkovitosti, MEN-16 Informiranje, edukacija i povećanje kapaciteta za korištenje OIE, MEN-18 Poticanje korištenja OIE za proizvodnju električne i toplinske energije, MEN-19 Razrada regulatornog okvira za korištenje OIE, MEN-20 Integrirano planiranje sigurnosti opskrbe

energijom i energentima, MEN-21 Izgradnja i korištenje spremnika energije, MEN-22 Razvoj i održavanje sustava centralne proizvodnje toplinske energije, MEN-26 Razvoj prijenosne elektroenergetske mreže, MEN-27 Razvoj plinskog transportnog sustava, MEN-28 Razrada regulatornog okvira za aktivno sudjelovanje korisnika mreže na tržištu električne energije, MTR-1 Informiranje potrošača o ekonomičnosti potrošnje goriva i emisiji CO_2 novih osobnih automobila, MTR-5 Zakonodavne prilagodbe za čišći promet, MTR-7 Razvoj infrastrukture za alternativna goriva, MTR-9 Poticanje razvoja održivog integriranog prometa na nacionalnoj razini, MTR-10 Promicanje integriranog i inteligentnog prometa i razvoj infrastrukture za alternativna goriva na lokalnoj i područnoj razini, MTR-12 Poticanje brodskog prometa na alternativna goriva.

5.1.2 Utjecaj klimatskih promjena na SOT

Stvaranje Europe otporne na klimatske promjene – nova strategija EU-a za prilagodbu klimatskim promjenama (COM(2021) 82) navodi kako unatoč napretku i dalje postoje velike praznine u našem znanju o prilagodbi. Klimatske promjene očituju se u velikom broju nepogoda, što utječe na gotovo sve sektore. Stoga je za učinkovito djelovanje potrebna sveobuhvatna baza znanja. Moraju se pomicati granice znanja o prilagodbi i prikupljati više boljih podataka povezanih s klimom, posebno o gospodarskim gubicima. Naposljetku je sve to potrebno objediniti. Navodi se i potreba sustavnog odgovora na utjecaje klimatskih promjena. Komisija će aspekte otpornosti na klimatske promjene i dalje aktivno uključivati u sva relevantna područja politike koja se odnose i na javni i na privatni sektor. U tom sustavnom pristupu postoje tri međusektorska prioriteta: uključivanje prilagodbe u makrofiskalnu politiku, prirodna rješenja za prilagodbu i lokalne mjere prilagodbe. Treći aspekt prilagodbe je brzina - kako bi se ubrzale mjere prilagodbe, za provedbu su potrebna sredstva razmjerna izazovu.

Strategija prilagodbe klimatskim promjenama u Republici Hrvatskoj za razdoblje do 2040. godine s pogledom na 2070. godinu postavlja viziju: Republika Hrvatska otporna na klimatske promjene. Da bi se to postiglo postavljeni su ciljevi: (a) smanjiti ranjivost prirodnih sustava i društva na negativne utjecaje klimatskih promjena, (b) povećati sposobnost oporavka nakon učinaka klimatskih promjena i (c) iskoristiti potencijalne pozitivne učinke, koji također mogu biti posljedica klimatskih promjena. Strategija prilagodbe određuje prioritetne mjere i koordinirano djelovanje kroz kratkotrajne akcijske planove te praćenje provedbe mjera.

Strategijom prilagodbe klimatskim promjenama Republike Hrvatske do 2040. godine s pogledom na 2070. godinu definirane su sektorske i međusektorske (horizontalne) mjere prilagodbe na temelju općih načela za definiranje mjera, analize postojećeg stanja po sektorima i procjene stupnja ranjivosti i mogućih odgovora na izazove prilagodbe klimatskim promjenama. Mjere relevantne za turizam obrađene su zasebno za sektor turizma, ali se mjere relevantne za turizam nalaze i u okviru sektora ribarstva i akvakulture i prostornog planiranja i uređenja.

Mjere prilagodbe klimatskim promjenama u sektoru turizma (T-01–T-05) primarno su usmjerene na prilagodbu turističke infrastrukture i ljudskih potencijala te jačanje otpornosti na klimatske promjene. Mjera T-01 direktno se odnosi na Strategiju razvoja turizma, a glasi: Integriranje klimatskih promjena u strategiju razvoja turizma. Ostale

mjere glase: T-02 Osvješćivanje stručnjaka uključenih u turistički sektor o utjecaju, rizicima i mogućnostima prilagodbe klimatskim promjenama, T-03 Poticanje edukacije učenika srednjih škola i studenata o klimatskim promjenama, T-04 Jačanje otpornosti turističke infrastrukture na različite vremenske ekstreme i T-05 Jačanje otpornosti lokalnih zajednica u sektoru turizma. Aktivnosti iz navedenih mjera primarno su u SOT sadržane u prioritetnom području *2.3. Smanjenje negativnog međuodnosa turizma i klime* koje uključuje aktivnosti kojima će se poticati novi turistički proizvodi, koji s pratećom turističkom infrastrukturom predstavljaju odmak od koncepta „sunce i more" i koji su otporniji na klimatske promjene, prilagodba javne i privatne turističke infrastrukture na klimatske promjene u cilju zaštite ljudi, okoliša i imovine te prilagodba turističkog sektora na izmijenjene uvjete poslovanja radi utjecaja klimatskih promjena, odnosno jačati otpornost turističke infrastrukture na različite vremenske ekstreme, jačajući pritom i otpornost lokalnih zajednica u sektoru turizma.

Mjere prilagodbe klimatskim promjenama u sektoru ribarstva i akvakulture (RR-04) a u vezi s turizmom uključuju podršku prilagodbi ribarima za obavljanje turističkih aktivnosti što je u SOT-u uključeno u okviru prioritetnog područja 1.3 usmjerenom na razvoj posebnih oblika turizma i strukturirani razvoj proizvoda. Mjere prilagodbe klimatskim promjenama u sektoru prostornog planiranja i uređenja (PP-01) uključuju i provedbu ciljanih istraživanja utjecaja klimatskih promjena vezanih za prostornoplanske odluke u funkciji razvoja turizma. Ovdje se predviđa osiguravanje otpornosti ekosustava i lokalnih zajednica kroz prostornoplanske odluke vezane uz turistički sektor.

Strategija prilagodbe klimatskim promjenama u RH sadrži mjere zaštite okoliša koje su rezultat Strateške procjene utjecaja na okoliš navedenog dokumenta. Za sektor turizma propisana je jedna mjera zaštite okoliša:

- Prilikom razvoja destinacijske ponude na području i/ili u blizini zaštićenih područja i područja ekološke mreže, sagledati ranjivost prostora s aspekta bioraznolikosti, usluge ekosustava i/ili prihvatni kapacitet okoliša za posjetitelje te konzultirati odgovarajuće stručnjake u području biologije i zaštite prirode i/ili tijelo državne uprave nadležno za poslove zaštite okoliša i prirode.

U posljednjih 50 godina došlo je do opadanja srednje količine oborina u većini teritorija Republike Hrvatske, te do povećanja srednje temperature zraka što je utjecalo na povećan broj vrućih i smanjen broj hladnih dana. Tako je i Hrvatska zemlja u kojoj je glavni oblik turizma ljetni kupališni turizam na koji uvelike utječu klimatske pogodnosti. Glavne promjene klimatskih elemenata koji će djelovati na turistička kretanja u budućnosti, odnose se na povećanje temperature, povećanje sunčevog zračenja i smanjenje količina oborina, a promjene tih elemenata donijet će i mijenjanje nekih drugih elemenata. Tako će npr. povećanje temperature uzrokovati povećanje temperature mora kao i podizanje njegove razine. Zemlje Mediterana glavni su konkurenti hrvatskom turizmu, a slična klimatska kretanja bilježiti će se i u tim zemljama. Tako će prema klimatskim modelima temperatura na tom području rasti do 4 °C, a razina mora na obalnom dijelu Mediterana može rasti i do 1 m do 2100. godine. Kao posljedica toga područja s niskom nadmorskom visinom biti će ugrožena, a rijeke i obalni vodonosnici mogu postati slani. Osim toga problemi s dostupnošću vode i hrane, raznovrsnošću ekosistema, zdravlja turista i domaćeg stanovništva i sl., neće se vezivati samo uz turizam već i uz cjelokupno gospodarstvo određene zemlje. Ukoliko se poduzmu

određene mjere prilagodbe u budućnosti klimatske promjene mogu dovesti i do pozitivnih pomaka u sektoru turizma[165].

Zbog klimatskih promjena sjeverna područja Europe mogla bi postati atraktivnija za odmor tijekom ljetnih mjeseci, a Mediteran i Republika Hrvatska mogli bi ostati privlačni (samo) u ostalom dijelu godine. Zbog klimatskih promjena turistički sektor će biti primoran obogaćivati (diversificirati) turističku ponudu i nuditi proizvode više kvalitete , a na taj način ostvarivati i bolje ekonomske učinke. Trenutni turistički tijekovi gdje se turisti iz sjeverne Europe u ljetnim mjesecima sele na jug Europe bi se mogli jednim dijelom promijeniti. No, sva predviđanja kažu da će Mediteranska regija i dalje ostati najpopularnija destinacija za kupališni turizam. U Republici Hrvatskoj veći dio turističkih tijekova odvija se u ljetnim mjesecima i to na priobalnom području. Glavni turistički proizvod je sunce i more gdje klima i klimatski parametri imaju veliki utjecaj. Povećanjem temperature može doći do pojave povoljnijih uvjeta u predsezoni (proljeće) i postsezoni (jesen) te će se kupališna sezona produžiti na proljeće i jesen. Na taj način bi se mogao ublažiti trenutni problem hrvatskog turizma – sezonalnost. Uz postojeće proizvode obalna i priobalna Hrvatska morat će obogaćivati svoju ponudu. Povećanje temperature u ljetnoj sezoni može donijeti nove prilike za razvoj turizma na planinskom području Republike Hrvatske, ali će i ovom slučaju biti potrebno razvijati turističku ponudu. Također, kontinentalni dio Republike Hrvatske imati će tijekom godine, osim ljeta, povoljnije klimatske prilike te, ukoliko razvije turističku ponudu u gradovima i na ruralnim područjima mogao bi bilježiti pozitivne pomake[165].

Kod izgradnje nove i rekonstrukcije postojeće turističke i vezane infrastrukture utjecaji klimatskih promjena ogledat će se kroz povećanje porasta razine mora, pojave ekstremnih vremenskih prilika (poplave, požari, oluje), kao i smanjenje raspoloživosti pitke vode. Vezano uz turistička kretanja, očekuje se promjena sezonalnosti i mogućnost odvijanja turizma u nekim drugim turističkim destinacijama povećanjem temperature zraka i ekstremnih uvjeta. Također, porastom razine mora može doći do smanjenja bogatstva flore i faune i degradacije u područjima za ronjenje što će negativno utjecati na privlačnost obalnog područja. Na smanjenje turističke potražnje može utjecati i porast razine mora (gubitak plažnih površina), smanjenje oborina i gubitak prirodnih atrakcija (povećanje intenziteta požara), poplave u povijesnim, arhitektonskim i kulturnim znamenitostima (povećanje frekvencije jakih oborina u nekim regijama), promjena vlažnosti i pojava erozija (gubitak arheološke baštine), promjena bioraznolikosti (gubitak prirodnih atrakcija), kraće zimske sezone (smanjenje snježnog pokrivača). Na zdravlje ljudi može utjecati povećanje temperature zraka što će za posljedicu imati povećanje infektivnih bolesti. Određeni klimatski uvjeti za posljedicu mogu imati i povećanje troškova, kao na primjer povećanje troškova hlađenja zbog povećanja temperature, veći troškovi za zaštitu od podizanja razine mora, problemi s održavanjem zelenih površina zbog smanjenja oborina, veći troškovi za osiguranje od ekstremnih vremenskih događaja i dr.)[165].

Slijedom svega navedenog, može se zaključiti kako će klimatske promjene uzrokovati (i već uzrokuju) značajne utjecaje na sektor turizma, a time i na provedbu SOT. SOT uzima

[165] Izvještaj o procijenjenim utjecajima i ranjivosti na klimatske promjene po pojedinim sektorima (MZOE, 2017)

u obzir utjecaj klimatskih promjena te u skladu s tim potiče aktivnosti usmjerene na prilagodbu sektora klimatskim promjenama, koji će se provoditi u skladu sa Strategijom prilagodbe klimatskim promjenama u Republici Hrvatskoj za razdoblje do 2040. godine s pogledom na 2070. godinu[166].

Utjecaji klimatskih promjena na provedbu SOT razmatrani su kroz poticanje prilagodbe sektora turizma novim okolišnim uvjetima. Bitno je naglasiti kako su Strategijom prilagodbe klimatskim promjenama u RH određene mjere prilagodbe za sektor turizma, a cijela prva mjera se odnosi na Strategiju razvoja turizma (T-01 Integriranje klimatskih promjena u strategiju razvoja turizma).

Prema prilagodbi klimatskim promjenama usmjereno je prioritetno područje *2.3. Smanjenje negativnog međuodnosa turizma i klime* sa sljedećim aktivnostima: poticanje turističkih proizvoda, koji s pratećom turističkom infrastrukturom predstavljaju odmak od koncepta „sunce i more“ i koji su otporniji na klimatske promjene, poticanje prilagodbe javne i privatne turističke infrastrukture na klimatske promjene u cilju zaštite ljudi, okoliša i imovine, poticanje aktivnosti koje će omogućiti prilagodbu turističkog sektora na izmijenjene uvjete poslovanja radi utjecaja klimatskih promjena, odnosno jačati otpornost turističke infrastrukture na različite vremenske ekstreme, jačajući pritom i otpornost lokalnih zajednica u sektoru turizma. Aktivnosti iz ovog prioritetnog područja obuhvaćene su svim mjerama prilagodbe iz Strategije prilagodbe klimatskim promjenama RH koje se direktno odnose na sektor turizma: T-01 Integriranje klimatskih promjena u strategiju razvoja turizma, T-02 Osvješćivanje stručnjaka uključenih u turistički sektor o utjecaju, rizicima i mogućnostima prilagodbe klimatskim promjenama, T-03 Jačanje kompetencija učenika srednjih škola i studenata o klimatskim promjenama, T-04 Jačanje otpornosti turističke infrastrukture na različite vremenske ekstreme, T-05 Jačanje otpornosti lokalnih zajednica u sektoru turizma).

Prioritetno područje *4.5. Jačanje mehanizama za osiguravanje sigurnosti* također je usmjereno prema prilagodbi klimatskim promjenama. To se odnosi na aktivnosti poticanja mjera koje mogu utjecati na sigurnost i otpornost, a kako bi RH očuvala percepciju sigurne destinacije u uvjetima pandemije i postpandemije, ratnih sukoba te prirodnih nepogoda uslijed klimatskih promjena. Aktivnosti iz ovog prioritetnog područja obuhvaćene su mjerama prilagodbe iz Strategije prilagodbe klimatskim promjenama RH iz sektora zdravlje.

Prioritetnim područjima *1.1. Razvoj uravnoteženijeg i uključivog turizma, 1.2. Prostorno ravnomjernije raspoređen turistički promet*, 1.*3. Razvoj posebnih oblika turizma i strukturirani razvoj proizvoda*, *1.4. Unapređenje domaće i međunarodne prometne povezanosti*, *1.6. Stvaranje boljih uvjeta života i rada*, *3.2. Unapređenje strukture i kvalitete smještajnih kapaciteta* planirana je izgradnja turističkih sadržaja i infrastrukture. Na korištenje navedene infrastrukture klimatske promjene mogu negativno utjecati zbog predviđenog povišenja srednje razine mora te češćih i intenzivnijih ekstremnih vremenskih prilika. Navedenim utjecajima mogu se očekivati plavljenja turističkih sadržaja i infrastrukture te posljedično problemi u odvijanju aktivnosti na njima (onečišćenje voda/mora ispiranjem onečišćujućih tvari s prostora

[166] Nacrt Strategije razvoja održivog turizma do 2030. godine

sadržaja i infrastrukture, privremena nemogućnost korištenja, kvarovi i oštećenja i sl.). Kako bi se mogući negativni utjecaji ublažili ili potpuno izbjegli, turističke sadržaje i infrastrukturu potrebno je planirati u skladu sa zabilježenim i predviđenim klimatskim promjenama te primijeniti odgovarajuće mjere prilagodbe (primjena mjera zelene infrastrukture i rješenja temeljenih na prirodi (NBS – nature based solutions), izgradnja infrastrukture na visinsku kotu na kojoj se ne očekuju negativni utjecaji plavljenja zbog podizanja razine mora, izbjegavanje izgradnje na područjima s velikim rizikom od plavljenja i sl.).

Aktivnosti unutar prioritetnog područja *1.5. Repozicioniranje Hrvatske kao cjelogodišnje autentične destinacije održivog turizma* uključuju poticanje diversifikacije turističke ponude što predstavlja mjeru prilagodbe sukladno Strategiji prilagodbe klimatskim promjenama RH iz sektora turizma.

Aktivnosti unutar prioritetnog područja *2.1. Smanjenje opterećenja iz turizma na sastavnice okoliša i prirodu* uključuju integralno upravljanje obalnim područjem i povezivanje sektora turizma s ribarstvom te pridonose prilagodbi sektora klimatskim promjenama. Navedene aktivnosti odnose se na mjere prilagodbe mjere prilagodbe iz Strategije prilagodbe klimatskim promjenama RH: T-01 Integriranje klimatskih promjena u strategiju razvoja turizma, RR-04 Povećanje uključenosti ribara u sektor turizma, PP-03 Integracija mjera prilagodbe u sustav prostornog uređenja i planiranja.

Prioritetno područje *2.2. Smanjenje negativnog utjecaja turizma na prostor* uključuje aktivnosti sustavnog prostornog planiranja na svim razinama, racionalnog upravljanja prostorom i ostalim prirodnim resursima i sprječavanja pojave prekomjernog turizma, čime se doprinosi prilagodbi sektora klimatskim promjenama. Navedene aktivnosti obuhvaćene su mjerom prilagodbe iz Strategije prilagodbe klimatskim promjenama: PP-03 Integracija mjera prilagodbe u sustav prostornog uređenja i planiranja.

Prioritetno područje *3.1. Jačanje ljudskih potencijala u turizmu* uključuje edukacije dionika turističkog sustava o prilagodbi klimatskim promjenama, što predstavlja mjeru Strategije prilagodbe klimatskim promjenama iz sektora turizma (T-02 Osvješćivanje stručnjaka uključenih u turistički sektor o utjecaju, rizicima i mogućnostima prilagodbe klimatskim promjenama).

Prioritetna područja *3.3. Osiguranje poticajnog poslovnog okruženja*, *3.4. Poticanje inovacija i digitalne transformacije turizma*, *4.1. Unaprjeđenje zakonodavnog okvira* i *4.3. Unaprjeđenje sustava praćenja podataka* ne uključuju aktivnosti koje doprinose prilagodbi klimatskim promjenama.

Prioritetno područje *4.2. Unaprjeđenje sustava turističkih zajednica* uključuje aktivnosti izrada strategije pametnog i održivog turizma na razini regionalnih destinacija, unaprjeđenje strateškog planiranja, poticanje održivog razvoja, čime se doprinosi prilagodbi klimatskim promjenama. Navedene aktivnosti uključene su u Strategiju prilagodbe klimatskim promjenama mjerama T-01 Integriranje klimatskih promjena u strategiju razvoja turizma i PP-03 Integracija mjera prilagodbe u sustav prostornog uređenja i planiranja.

Prioritetno područje *4.4. Odgovor na promjene trendova i potreba* uključuje aktivnosti preobrazbe iz "klasičnih" u pametne turističke destinacije (tehnološke inovacije,

inovativna rješenja na području održivosti turističkih proizvoda i usluga te dostupnosti odnosno pristupačnost turističkih atrakcija i infrastrukture) te općenito prilagodbu novim okolišnim i gospodarskim uvjetima. Navedena aktivnost ugrađena je u mjeru prilagodbe iz Strategije prilagodbe klimatskim promjenama RH: T-05 Jačanje otpornosti lokalnih zajednica u sektoru turizma.

5.2 Zrak

Provedbom aktivnosti unutar prioritetnog područja 1.1. *Razvoj uravnoteženijeg i uključivog turizma* koji se odnosi na ulaganja s ciljem diverzifikacije turističke ponude, produljenja turističke sezone, smanjenja prekomjernog turizma i veće kvalitete turističke ponude, odnosno razvoj turističke infrastrukture, doći će do povećanja broja turista. Zbog povećanog broja turista za očekivati je da će se povećati i promet te time doći do povećanja emisija onečišćujućih tvari u zrak, odnosno negativnog utjecaja na zrak (najviše zračni, cestovni i pomorski). Sektor turizma nije direktan onečišćivač zraka, već su popratne aktivnosti u svrhu razvoja turizma kao što je promet, a posebice cestovni promet. Prioritetno područje planira i aktivnosti s ciljem poticanja stvaranja kratkih lanaca opskrbe i uključivanje što većeg broja lokalnih proizvođača kod razvoja svih proizvoda čime će se smanjiti emisije u zrak koje nastaju uslijed transporta.

Sličan zaključak je i kod provedbe aktivnosti unutar prioritetnog područja 1.2. *Prostorno ravnomjernije raspoređen turistički promet* koje se odnosi na razvoj kvalitetne ugostiteljske ponude i smještajnih kapaciteta, novih turističkih atrakcija u turistički slabije razvijenim područjima. Razvoj turističkih sadržaja i infrastrukture utjecat će na povećanje broja turista i prometa te povećanja emisija onečišćujućih tvari u zrak. No, s obzirom na to da se prioritetno područje bavi poticanjem razvoja u turistički nerazvijenim područjima, iste aktivnosti mogu dovesti do smanjenja gužvi i povećanja protočnosti cestovnog prometa na kritičnim lokacijama, čime se mogu značajno smanjiti emisije do kojih dolazi prilikom prometnih gužvi.

Prioritetno područje 1.3. *Razvoj posebnih oblika turizma i strukturirani razvoj proizvoda* odnosi se na razvoj raznolikih vrsta turizama i proizvoda čime će se, kao i u prethodna dva prioritetna područja, privući veći broj turista i posljedično povećati promet koji je izvor onečišćujućih tvari u zrak. Prioritetno područje planira i aktivnosti poticanja seoskog-agro turizma temeljenog na poljoprivredi i kvalitetnim lokalnim proizvodima, pri čemu poljoprivredna gospodarstva ostvaruju ključnu ulogu kao proizvođači i pružatelji turističkih usluga, čime će se smanjiti emisije u zrak koje nastaju uslijed transporta proizvoda. Kako bi se umanjio negativan utjecaj poljoprivredne proizvodnje na zrak, potrebno je poticati korištenje ekoloških poljoprivrednih proizvoda u turizmu koji uzrokuju značajno manje utjecaja na okoliš u odnosu na poljoprivredne proizvode proizvedene na konvencionalni način.

Provedbom aktivnosti unutar prioritetnog područja 1.4. *Unapređenje domaće i međunarodne prometne povezanosti* doći će do pozitivnog utjecaja na zrak jer su aktivnosti usmjerene na reformu u prometnog sektora, uključujući reformu željezničkog, cestovnog i zračnog sektora, kao i reformu pomorstva i unutarnjih plovnih putova. Navedeno će rezultirati smanjenjem emisija stakleničkih plinova u prometnom sektoru.

Repozicioniranje Hrvatske kao cjelogodišnje autentične destinacije održivog turizma u sklopu prioritetnog područja 1.5. utjecat će na dolazak većeg broja turista tokom cijele godine, što će, kao i kod prioritetnih područja 1.1., 1.2., 1.3. rezultirati povećanjem emisija stakleničkih plinova u prometu.

Prioritetno područje 1.6. *Stvaranje boljih uvjeta života i rada* fokusirano je na ulaganja u razvoj javne turističke infrastrukture koja će osigurati lokalnom stanovništvu kvalitetan život tijekom cijele godine. Isto će, kao i većina prioritetnih područja u sklopu strateškog cilja 1. *Cjelogodišnji i regionalno uravnoteženiji turizam*, pridonijeti povećanju broja turista i posljedično povećanju prometa koji je izvor onečišćujućih tvari u zrak. Osim navedenog, prioritetnim područjem planirane su aktivnosti koje su usmjerene na ravnomjernu raspoređenost pozitivnih učinaka turizma, odnosno na razvoj u mjestima s nižim Indeksom turističke razvijenosti i u kontinentalnoj Hrvatskoj pri čemu će doći do rasterećenja cestovnog prometa na kritičnim lokacijama, čime se mogu značajno smanjiti emisije do kojih dolazi prilikom prometnih gužvi.

Prioritetno područje 2.1. *Smanjenje opterećenja iz turizma na sastavnice okoliša i prirodu* sadrži aktivnosti kojima će se podupirati mjere zaštite i očuvanja okoliša te poticati smanjivanje pritiska iz turizma na sve sastavnice okoliša pa tako i zrak, čime će doći do pozitivnog utjecaja na zrak. Osim navedenog, prioritetno područje obuhvaća poticanje procesa intenziviranja implementacije kružnog gospodarstva što će utjecati na smanjenje emisija stakleničkih plinova. Poticanjem održivog gospodarenja otpadom i smanjenjem otpada može se očekivati određeno smanjenje emisija onečišćujućih tvari u zrak, kao rezultat poboljšanja sustava gospodarenja otpadom. Poticanjem korištenja proizvoda proizvedenih ekološkom poljoprivredom za potrebe turizma smanjit će se negativni utjecaj na zrak koji proizlazi iz obavljanja te djelatnosti.

Aktivnosti unutar prioritetnog područja 2.2. *Smanjenje negativnog utjecaja turizma na prostor* prvenstveno će pozitivno utjecati na prostor, no neposredno može doći do pozitivnog utjecaja na zrak. Provedbom aktivnosti koje su usmjerene na sprječavanje prekomjernog turizma i planiranje koje će voditi računa o prihvatnim kapacitetima te ključnim infrastrukturnim ograničenjima umanjiti će se emisije onečišćujućih tvari u zrak do kojih dolazi prilikom prometnih gužvi.

Do pozitivnog utjecaja na kvalitetu zraka doći će provedbom planiranih aktivnosti u sklopu prioritetnog područja 2.3. *Smanjenje negativnog međuodnosa turizma i klime* koje je usmjereno na podršku i promociju dekarbonizacije turizma. Planira se poticanje aktivnosti koje će rezultirati većim korištenjem obnovljivih izvora energije te većom energetskom učinkovitosti u prometu koji predstavlja najveći generator emisija stakleničkih plinova iz turizma. Navedeno će rezultirati određenim smanjenjem emisija onečišćujućih tvari u zrak zbog smanjenja korištenja fosilnih goriva kao energenata. Podržavat će se uvođenje održivih oblika mobilnosti i izgradnja pripadajuće infrastrukture, elektrifikacija plovila, razvoj posebnih oblika turizma uz uvjet smanjenja emisija stakleničkih plinova čime se mogu značajno smanjiti emisije onečišćujućih tvari u zrak. Planirana sadnja stabala u šumskim, urbanim i periurbanim područjima dodatno će utjecati na smanjenje ugljičnog otiska.

U sklopu provedbe aktivnosti prioritetnih područja cilja 2. *Smanjenje opterećenja iz turizma na sastavnice okoliša i prirodu* potrebno je u razvoj održivog turizma uključiti

primjenu koncepta zelene infrastrukture i rješenja temeljenih na prirodi koji svojim okolišnim benefitima smanjuju negativan utjecaj na sastavnice okoliša pa tako i kvalitetu zraka.

Unapređenje strukture i kvalitete smještajnih kapaciteta provest će se kroz aktivnosti planirane prioritetnim područjem 3.2. koje uključuje poticanje investicijskih projekata u turizmu visoke dodane vrijednosti, odnosno projekte u svrhu formiranja i unapređenja turističke ponude. Time će doći do povećanja broja turista i prometa te povećanja emisija onečišćujućih tvari u zrak.

Prioritetno područje 3.4. *Poticanje inovacija i digitalne transformacije turizma* obuhvaća razvoj kružnog gospodarstva kao važnog oblika inovacije u turizmu, što može pozitivno utjecati na kvalitetu zraka kroz smanjenje emisija stakleničkih plinova.

Provedbom aktivnosti unutar prioritetnog područja 4.2. *Unapređenje sustava turističkih zajednica* može doći do pozitivnog utjecaja na kvalitetu zraka kroz planirane aktivnosti jačanja uloge turističkih zajednica u ublažavanju pojava prekomjernog turizma što uključuje i modernizaciju i prilagođavanje prometne infrastrukture prihvatnom kapacitetu destinacije. Navedeno, kao i planirana izrada strategija pametnog i održivog turizma na razini regionalnih destinacija, može rezultirati smanjenjem gužvi i povećanjem protočnosti cestovnog prometa na kritičnim lokacijama, čime se mogu značajno smanjiti emisije do kojih dolazi prilikom prometnih gužvi.

Pridržavanjem načela održivog razvoja na kojem se temelji predmetna Strategija, procjenjuje se kako negativan utjecaj na zrak, do kojeg može doći provedbom aktivnosti prioritetnih područja za koja je prepoznat mogući negativan utjecaj, neće biti značajan.

5.3 Vode i more

Prioritetna područja *1.1. Razvoj uravnoteženijeg i uključivog turizma* i *1.2. Prostorno ravnomjernije raspoređen turistički promet* usmjerena su na ravnomjerniju prostornu i vremensku distribuciju turističkog prometa. Dok će smanjenje sezonalnosti i prekomjernog turizma pozitivno djelovati na opterećenost vodnih tijela emisijama onečišćujućih tvari tijekom sezone (ljetni mjeseci), za očekivati je da će taj pozitivni utjecaj biti anuliran negativnim učinkom koji će proizaći iz očekivanog povećanja ukupnog broja turista koji će se odraziti kroz povećani unos onečišćujućih tvari u površinske vode te procjeđivanje u podzemne vode, posebice u krškom području. To je posebno relevantno s obzirom na povećanje broja postaja na tekućicama na kojima je utvrđeno loše ili vrlo loše ekološko stanje u recentnom razdoblju. Postojeću infrastrukturu odvodnje otpadnih voda stoga treba nadograditi, a novu treba planirati s odgovarajućim tehnologijama pročišćavanja otpadnih voda. Pridržavanjem navedene mjere procjenjuje se da neće doći do značajnog negativnog utjecaja na okoliš.

Ukupno povećanje turista u Jadranskoj Hrvatskoj s izraženim maksimumom u vremenskoj distribuciji odražava se i povećanim pritiskom na podzemni krški vodonosnik u smislu crpljenja vode za vodoopskrbu. Kada se ti vodonosnici nalaze na kontaktu sa slanim podzemnim vodama (koje potječu iz mora), uslijed razlike u tlakovima počinje dolaziti do intruzije slane vode u slatkovodne vodonosnike i povećanja saliniteta te smanjenja prikladnosti vode namijenjene za ljudsku potrošnju. U održavanju i planiranju

vodoopskrbnog sustava kao i sustava odvodnje otpadnih voda, treba odrediti prihvatni turistički kapacitet koji će u obzir uzeti koliko je pitke vode na raspolaganju te koliko postojeći sustav odvodnje može podnijeti turista u jedinici vremena. Pridržavanje utvrđenog prihvatnog turističkog kapaciteta trebalo bi spriječiti značajan utjecaj na ekološko stanje vodnih tijela i omogućiti postizanje cilja Okvirne direktive o vodama – postizanje najmanje dobrog stanja vodnih tijela.

Oba prioritetna područja ostavljaju mogućnost izgradnje turističke i s turizmom povezane infrastrukture. Gradnjom infrastrukture na kopnenim vodnim tijelima ili linearnim presijecanjem istih kao i gradnjom luka, marina i pristaništa može se očekivati negativan utjecaj na hidromorfološke elemente tih vodnih tijela. Za sprječavanje značajnih negativnih utjecaja izgradnju infrastrukture je potrebno planirati na način koji će omogućiti postizanje cilja Okvirne direktive o vodama – postizanje najmanje dobrog stanja vodnih tijela. Pridržavanjem predloženih mjera zaštite i načela održivog razvoja na kojem se temelji predmetna Strategija, procjenjuje se da negativan utjecaj do kojeg može doći provedbom ovog prioritetnog područja neće biti značajan.

Prioritetno područje *1.3. Razvoj posebnih oblika turizma i strukturirani razvoj proizvoda* predviđa razvoj infrastrukture za različite specifične oblike turizma i turističkih proizvoda među kojima su s aspekta površinskih i podzemnih voda i mora značajni turizam na rijekama i jezerima, obalni i nautički turizam. Širenje ponude turističkih proizvoda pretpostavlja povećanje ukupnog broja turista koji će se odraziti kroz povećani točkasti unos onečišćujućih tvari u površinske vode. To je posebno relevantno s obzirom na povećanje broja postaja na tekućicama na kojima je utvrđeno loše ili vrlo loše ekološko stanje u recentnom razdoblju. Ovi učinci mogli bi biti posebice izraženi u ljetnom dijelu godine u kojem se može očekivati glavnina intenziteta korištenja s obzirom na hidroklimatske uvjete. Prethodno navedeni problem pretjeranog crpnog pritiska na podzemne vode je prisutan i u ovom prioritetnom području, a bit će najizraženiji u krškom obalnom području koje je na dodiru sa slanim podzemnim vodama. Potencijalno povećanje broja plovila uslijed poticanja razvoja nautičkog i turizma na kopnenim vodama moglo bi dovesti do povećanja emisije onečišćivača (otpad, premazi, naftni derivati, otpadne vode s plovila i dr.) u more i kopnene vode. Izgradnja infrastrukture za razvoj nautičkog, obalnog i turizma na rijekama i obalama (luke, pristaništa i sl.) dovela bi do negativnih utjecaja na hidromorfološke elemente vodnih tijela u pitanju. Stoga bi za smanjenje negativnih utjecaja na okoliš trebalo provesti iste mjere koje su navedene za prethodna dva prioritetna područja. Uz pridržavanje tih mjera, procjenjuje se da negativan utjecaj do kojeg može doći provedbom ovog prioritetnog područja neće biti značajan.

Prioritetno područje *1.4. Unapređenje domaće i međunarodne prometne povezanosti* predviđa poticanje korištenja javnog prijevoza u gradovima i željezničkog prijevoza na interdestinacijskim relacijama što će potencijalno smanjiti emisiju onečišćujućih tvari u prometnom sustavu koje površinskim otjecanjem stižu do vodnih tijela na površini i/ili se procjeđuju u podzemne vode (osobito u krškom području) i nepovoljno utječu na njihova fizikalno-kemijska svojstva i ekološko stanje voda. Izgradnju prometne infrastrukture treba planirati uz odgovarajuće tehnologije pročišćavanja otpadnih voda. Izgradnja prometne infrastrukture koja linearno presijeca vodna tijela, luka i pristaništa utjecat će na hidromorfološke elemente vodnih tijela u pitanju. Zbog toga je potrebno odrediti

prihvatni turistički kapacitet i planirati izgradnju na vodnim tijelima na način koji će omogućiti postizanje cilja Okvirne direktive o vodama – postizanje najmanje dobrog stanja vodnih tijela. Procjenjuje se da uz pridržavanje navedenih mjera negativan utjecaj do kojeg može doći provedbom ovog prioritetnog područja neće biti značajan.

Prioritetna područja *1.5. Repozicioniranje Hrvatske kao cjelogodišnje autentične destinacije održivog turizma* i *3.2. Unapređenje strukture i kvalitete smještajnih kapaciteta* rezultirat će povećanjem ukupnog broja turista, iako će doći do određene redistribucije tog broja na godišnjoj razini uslijed razvoja novih turističkih proizvoda neovisnih o suncu i moru. Negativni utjecaj na površinske, podzemne i obalne vode očitovat će se u povećanom unosu onečišćujućih tvari. Prethodno navedeni problem pretjeranog pritiska na podzemne vode je prisutan i u ovom prioritetnom području. Stoga bi se provedba aktivnosti u ovom prioritetnom području trebala zasnivati na prethodno utvrđenom prihvatnom turističkom kapacitetu destinacije kako bi se spriječio značajan utjecaj na ekološko (a kod podzemnih voda i količinsko) stanje vodnih tijela.

Prioritetno područje *1.6. Stvaranje boljih uvjeta života i rada* predviđa razvoj turističke infrastrukture i smanjenje opterećenja komunalne infrastrukture na razini destinacije. Bolje planiranje turističkih tokova u svrhu smanjenja opterećenja prostora, pritiska na podzemne vode (u smislu količine vode) i preopterećenosti komunalne infrastrukture trebalo bi dovesti do disperzije točkastog ispuštanja otpadnih voda iz komunalne infrastrukture u more i kopnene vode koje njihova autopurifikacijska funkcija može lakše sanirati. Samo smanjenje preopterećenosti komunalne infrastrukture redistribucijom turističkih dolazaka i noćenja na regionalnoj razini neće nužno dovesti do ukupnog smanjenja utjecaja na vodna tijela. Stoga bi ovdje trebalo uključiti mjere unaprjeđenja komunalne infrastrukture i sustava tretiranja otpadnih voda iz komunalne infrastrukture prije ispuštanja u okoliš. Pri izgradnji turističke i s turizmom povezane infrastrukture potrebno je provoditi mjere navedene za prethodna prioritetna područja.

U okviru prioritetnih područja *2.1. Smanjenje opterećenja iz turizma na sastavnice okoliša i prirodu*, *3.4. Poticanje inovacija i digitalne transformacije turizma* te *4.2. Unapređenje sustava turističkih zajednica* planirano je promoviranje kružnog gospodarstva i ekoinovacija te smanjivanje emisija onečišćujućih tvari u sve sastavnice okoliša kroz razvoj tehnologija i procesa koji bi trebali smanjiti količinu otpada i potrošnju vode u turističkom sektoru te povećati obradu otpadnih voda. Organizacijski napori i prilagođavanje turističke, komunalne i prometne infrastrukture kapacitetu destinacije trebali bi rezultirati održivim korištenjem resursa i smanjenjem prekomjernog turizma. Svi ti napori trebali bi rezultirati smanjenjem pritiska na površinske i podzemne vode, prvenstveno kroz smanjenje ispuštanja otpadnih voda i količine otpada. Taj će utjecaj biti značajniji u krškim područjima gdje je procjeđivanje površinskih voda u podzemlje predisponirano poroznošću krških stijena. Dodatan pozitivan učinak trebala bi proizvesti i provedba aktivnosti u okviru prioritetnog područja 3.4 koja se odnosi na izradu strategija pametnog i održivog turizma na razini regionalnih destinacija. Značajnost ovih pozitivnih utjecaja ovisit će uspješnosti provedbe aktivnosti u ovim prioritetnim područjima.

Pozitivni utjecaji očekuju se i provedbom prioritetnog područja *2.2. Smanjenje negativnog utjecaja turizma na prostor* koje predviđa sustavno prostorno planiranje u smislu optimizacije prostorne distribucije prihvatnih kapaciteta te sprječavanja kaotične urbanizacije i devastacije prostora nekontroliranim razvojem smještajnih kapaciteta s

upitnim sustavima pročišćivanja otpadnih voda. To bi trebalo smanjiti pojavu novih točkastih izvora slabo pročišćenih i nepročišćenih otpadnih voda koja površinskim otjecanjem pristižu u površinska vodna tijela i/ili se procjeđuju u podzemne vode. Nadalje, optimizacija prostorne distribucije prihvatnih kapaciteta trebala bi i smanjiti lokalne pritiske na podzemne vodonosnike u priobalnom području gdje sezonski dolazi do pretjeranog crpljenja slatke vode.

Prioritetnim područjem *2.3. Smanjenje negativnog međuodnosa turizma i klime* planira se poticanje korištenja obnovljivih energenata, sadnja stabala u urbanim i periurbanim područjima te jačanje infrastrukture otporne na klimatske ekstreme. Za očekivati je da će se sadnjom stabala unaprijediti filtriranje onečišćujućih tvari koje se pronose površinskim otjecanjem i tako smanjiti njihov unos u površinska i podzemna vodna tijela gdje mogu utjecati na fizikalno-kemijske elemente kakvoće i ekološko stanje vode. Pritom će učinci na kvalitetu podzemne vode u krškom području ovisiti o debljini sloja tla i vegetaciji koji pri procjeđivanju filtriraju onečišćujuće tvari koje se pronose površinskim otjecanjem. Prioritetno područje uključuje i aktivnosti poticanja korištenja obnovljivih izvora energije, što može uključivati postavljanje fotonaponskih panela i revitalizaciju postojećih mlinica i pregrada na rijekama. S obzirom na to da će se poticati postavljanje fotonaponskih panela na izgrađenom području (na krovovima građevina, unutar obuhvata smještajnih objekata i sl.), može se isključiti mogućnost utjecaja ove aktivnosti na vodna tijela. Rekonstrukcijom postojećih mlinica, ukoliko će biti planirane promjene visine pregrade i drugih elemenata građevine kojima se povećava doseg utjecaja zahvata, može se očekivati i negativan utjecaj na hidromorfološke i biološke elemente kakvoće površinskih vodnih tijela. Stoga je obnovu objekata za iskorištavanje potencijala vode u energetske svrhe potrebno provoditi na način da se za smještaj postrojenja koristi postojeća građevina, da se koristi postojeća vodna infrastruktura (vodozahvat), da se ne pogorša hidrološki režim i hidromorfološko stanje vodotoka, da se ne povećava visina eventualne postojeće pregrade odnosno prirodne barijere, da se ne produbljuje korito rijeke ispred i iza pregrade te da se osigura linearna povezanost i neometana uzvodna i nizvodna prohodnost za ribe. Čitava jadranska obala izložena je podizanju razine mora uslijed klimatskih promjena što može značajno utjecati na svu infrastrukturu direktno ili indirektno vezanu uz turizam te turizam općenito. Osim obalnog područja, pod utjecajem klimatskih promjena i posljedičnog povećanja rizika od poplava je čitavo područje RH. Prilagodba javne i privatne turističke infrastrukture na klimatske promjene u cilju zaštite ljudi, okoliša i imovine uključivat će mjere koja se odnose na pojedinačnu infrastrukturu, bez zadiranja u sustave zaštite od poplava i upravljanje vodama u nadležnosti Hrvatskih voda i utjecaja na vodeni okoliš, stoga se može isključiti mogućnost utjecaja na vodna tijela ove aktivnosti. U obrani od poplava mora predlaže se primjenjivanje obalnog odmaka (važna mjera prilagodbe kojom se izbjegava rizik od poplava mora kod planiranja novih građevinskih područja u ranjivim područjima) čime se izbjegava negativan utjecaj na prirodne obale.

Prioritetna područja 1.3 i 1.6 predviđaju intenziviranje razvoja zdravstvenog turizma koji uključuje i one oblike temeljene na korištenju termomineralnih voda. Takve vode prije svega zahtijevaju crpljenje, a nakon korištenja i ispuštanje nazad u okoliš. Ukoliko se crpljenje termomineralnih voda kao i ispuštanje tretirane vode klorom u okoliš provodi sukladno relevantnoj zakonskoj regulativi, ne očekuje se negativan utjecaj na okoliš.

Prioritetna područja 3.1, 3.3, 4.1, 4.3, 4.4 i 4.5 ne predviđaju aktivnosti koje bi mogle imati utjecaja na stanje površinskih voda i mora.

5.4 Bioraznolikost

Prioritetno područje *1.1. Razvoj uravnoteženijeg i uključivog turizma* uključuje aktivnosti izgradnje turističke i s turizmom vezane infrastrukture i unaprjeđenje turističke ponude s ciljem povećanja broja turista u Kontinentalnoj Hrvatskoj, uz istovremeno smanjenje prekomjernog/sezonalnog turizma (koji je prvenstveno vezan uz obalno i priobalno područje te otoke), odnosno razvoj cjelogodišnjeg turizma na cijelom području Republike Hrvatske. Prioritetno područje može uključivati vrlo široki spektar aktivnosti i infrastrukture, dok će se posebni naglasak staviti na razvoj zdravstvenog turizma. Provedbom aktivnosti unutar ovog prioritetnog područja može se očekivati negativan utjecaj na bioraznolikost područja gdje će se aktivnost odvijati. Uslijed izgradnje infrastrukture negativan utjecaj je moguć zbog degradacije, fragmentacije i/ili gubitka prirodnih/poluprirodnih staništa (npr. šumska područja, obalna područja, travnjaci itd.), odnosno degradacije, fragmentacije i/ili gubitka staništa vrsta koje na području izgradnje obitavaju. Pod ovim utjecajem mogu biti i strogo zaštićene vrste određene Pravilnikom o strogo zaštićenim vrstama (NN 144/13, 73/16) te ugroženi i/ili rijetki stanišni tipovi određeni Pravilnikom o popisu stanišnih tipova i karti staništa (NN 27/21). Osim direktnog utjecaja u vidu degradacije, fragmentacije i/ili gubitka staništa, zbog povećanja broja turista može se očekivati i povećanje emisija buke, svjetlosti, vibracija i onečišćujućih tvari u zrak, vodu i tlo, što općenito predstavlja antropogeni pritisak na okoliš pa tako i negativan utjecaj na bioraznolikost. Povećanje opterećenja postojećih sustava vodoopskrbe, odvodnje i gospodarenja otpadom također se može negativno odraziti na stanje bioraznolikosti područja. Dio planiranih aktivnosti uključuje unapređenje postojeće infrastrukture, odnosno antropogeno utjecanog područja, stoga se procjenjuje kako negativan utjecaj do kojeg može doći njihovom provedbom neće biti značajan. Izgradnjom nove infrastrukture na prirodnim/poluprirodnim staništima može doći do izraženijeg utjecaja na bioraznolikost, što prvenstveno ovisi o lokaciji zahvata. Kako bi se negativan utjecaj sveo na najmanju moguću razinu, izgradnju infrastrukture potrebno je u najvećoj mogućoj mjeri planirati izvan područja rasprostranjenosti strogo zaštićenih vrsta i ugroženih i/ili rijetkih stanišnih tipova, planirati ih u blizini ili na već izgrađenom području i brownfield područjima te uz primjenu koncepta i mjera zelene infrastrukture. Preduvjet za ostvarivanje održivog turizma je određivanje prihvatnog turističkog kapaciteta pojedine destinacije/područja te njegovo pridržavanje prilikom planiranja aktivnosti. Prihvatni (nosivi) kapacitet se definira kao maksimalni broj turističkih korisnika koji istodobno posjećuju turističko mjesto bez neprihvatljivih poremećaja prostorno-fizičkog, biološkog, ekonomskog, društveno-socijalnog i kulturnog okoliša, kao i bez neprihvatljivog smanjenja kvalitete zadovoljstva posjetitelja. Stoga je određivanje prihvatnog turističkog kapaciteta destinacije, koji će u obzir uzeti i svu potrebnu infrastrukturu za boravak turista (promet, vodoopskrba i odvodnja, gospodarenje otpadom, energetika…) prioritet kod planiranja razvoja novih i unaprjeđenja postojećih turističkih destinacija. Pridržavanjem predloženih mjera zaštite i načela održivog razvoja na kojem se temelji predmetna Strategija, a koji se oslanja na ideju prema kojoj razvoj ne smije ugrožavati budućnost dolazećih naraštaja trošenjem

neobnovljivih izvora i dugoročnim devastiranjem i onečišćenjem okoliša, procjenjuje se kako negativan utjecaj do kojeg može doći provedbom ovog prioritetnog područja neće biti značajan.

Prioritetno područje *1.2. Prostorno ravnomjernije raspoređen turistički promet* uključuje iste aktivnosti kao i prioritetno područje *1.1.*, s naglaskom na smanjenje prekomjernog/sezonalnog turizma u obalnom i priobalnom području RH i na otocima i razvoj turizma u turistički slabije razvijenim područjima (Kontinentalna i Gorska Hrvatska). Kao i kod prioritetnog područja *1.1.*, i ovo prioritetno područje može uključivati vrlo široki spektar aktivnosti i infrastrukture. Slijedom navedenog, mogu se očekivati i isti utjecaji te se predlažu i iste mjere zaštite okoliša. U odnosu na prioritetno područje *1.1.*, provedba aktivnosti unutar ovog prioritetnog područja može dovesti do smanjenja intenziteta postojećih trendova negativnog utjecaja razvoja turizma na bioraznolikost na obalnom i priobalnom području te otocima, dok s druge strane povećanje turističkih aktivnosti u ostalim područjima RH može u određenoj mjeri povećati intenzitet negativnog utjecaja. Pridržavanjem predloženih mjera zaštite i načela održivog razvoja na kojem se temelji predmetna Strategija procjenjuje se kako negativan utjecaj do kojeg može doći provedbom ovog prioritetnog područja neće biti značajan.

Prioritetno područje *1.3. Razvoj posebnih oblika turizma i strukturirani razvoj proizvoda* uključuje iste aktivnosti kao i prioritetna područja *1.1.* i *1.2.* Kod ovog prioritetnog područja naglasak je na razvoju posebnih oblika turizma poput zdravstvenog, eno-gastronomskog, aktivnog (rekreativnog), kulturnog itd., iako se iste vrste turizma mogu razvijati i kroz prethodna prioritetna područja. Razvoj ovih posebnih oblika turizma također može uključivati vrlo široki spektar aktivnosti i infrastrukture, a ujedno i jednake utjecaje kao prethodna prioritetna područja u vidu degradacije, fragmentacije i/ili gubitka prirodnih/poluprirodnih staništa, povećanja antropogenog pritiska putem emisija u okoliš i opterećenja postojećih sustava (vodoopskrba, odvodnja, gospodarenje otpadom…). Slijedom navedenog, mogu se očekivati i isti utjecaji te se predlažu i iste mjere zaštite okoliša. Ovo prioritetno područje specificira i poticanje seoskog odnosno agroturizma temeljnog na poljoprivredi koji je potrebno provoditi poticanjem korištenja ekoloških poljoprivrednih proizvoda, što može potaknuti i veću zastupljenost ekološke poljoprivrede na području RH, a čime se općenito mogu očekivati posredni pozitivni utjecaji na sastavnice okoliša zbog smanjenja emisija onečišćujućih tvari u vode i tlo iz sektora poljoprivrede kroz prijelaz s konvencionalne na ekološku. Nadalje, specificira se i poticanje turizma na rijekama i jezerima, nautičkog turizma i obalnog turizma. Navedene vrste turizma odvijaju se na ekološki vrlo osjetljivim i često ugroženim područjima – kopnenim vodama, moru i obali. Uz izgradnju infrastrukture (luke, marine, pristaništa i sl.) kojom dolazi do gubitka važnih, ugroženih i rijetkih vodenih, obalnih i priobalnih staništa, turizam na rijekama i jezerima i nautički turizam negativno utječu na vodeni ekosustav i vodene organizme unošenjem onečišćujućih tvari u vodeni okoliš (otpad i otpadne vode, kemikalije s plovila, naftni derivati i sl.) i antropogenim emisijama (buka, svjetlost, vibracije), čime dolazi do utjecaja na odvijanje životnih procesa organizama i ponašanje životinja. Nautički turizam putem sidrenja plovila negativno utječe na morska staništa, a posebno su ugrožene livade posidonije, ekološki vrlo važna staništa. Kao i kod prethodnih prioritetnih područja, preduvjet za ostvarivanje održivosti turizma mora biti određivanje prihvatnog turističkog kapaciteta pojedine destinacije/područja te njegovo

pridržavanje prilikom planiranja aktivnosti. Kako bi se smanjio negativan utjecaj sidrenja na morsko dno, potrebno je poticati postavljanje ekološki prihvatljivih sidrišta. Pridržavanjem predloženih mjera zaštite i načela održivog razvoja na kojem se temelji predmetna Strategija procjenjuje se kako negativan utjecaj do kojeg može doći provedbom ovog prioritetnog područja neće biti značajan.

Prioritetno područje *1.4. Unaprjeđenje domaće i međunarodne prometne povezanosti* uključuje aktivnosti vezane uz unaprjeđenje javnog prijevoza i smanjenje onečišćenja (prvenstveno mora) iz sektora prometa. Smanjenje emisija stakleničkih plinova i onečišćujućih tvari u zrak i vodu iz sektora prometa predstavlja pozitivan utjecaj na sve sastavnice okoliša pa tako i bioraznolikost. S druge strane, ovim prioritetnim područjem kao i prethodno navedenima želi se postići porast broja turista i razvoj cjelogodišnjeg turizma, što znači da se može očekivati i negativan utjecaj zbog povećanja emisija buke, svjetlosti, vibracija i onečišćujućih tvari u zrak, vodu i tlo, a što općenito predstavlja antropogeni pritisak na okoliš pa tako i negativan utjecaj na bioraznolikost. Povećanje opterećenja postojećih sustava vodoopskrbe, odvodnje i gospodarenja otpadom također se može negativno odraziti na stanje bioraznolikosti područja. Prioritetno područje može uključivati i aktivnosti izgradnje prometne infrastrukture i širenja postojeće mreže prometnica, uslijed čega se može očekivati negativan utjecaj zbog degradacije, fragmentacije i/ili gubitka prirodnih/poluprirodnih staništa (npr. šumska područja, morska i obalna staništa, travnjaci itd.), odnosno degradacije, fragmentacije i/ili gubitka staništa vrsta koje na području izgradnje obitavaju. Slijedom navedenog, mogu se očekivati i isti utjecaji te se predlažu i iste mjere zaštite okoliša. Pridržavanjem predloženih mjera zaštite i načela održivog razvoja na kojem se temelji predmetna Strategija procjenjuje se kako negativan utjecaj do kojeg može doći provedbom ovog prioritetnog područja neće biti značajan.

Prioritetno područje *1.5. Repozicioniranje Hrvatske kao cjelogodišnje autentične destinacije održivog turizma* ne uključuje aktivnosti izgradnje infrastrukture nego aktivnosti brendiranja i promocije u cilju povećanja broja turista i razvoja cjelogodišnjeg turizma. Povećanjem broja turista može se očekivati utjecaj zbog povećanja emisija buke, svjetlosti, vibracija i onečišćujućih tvari u zrak, vodu i tlo, što općenito predstavlja antropogeni pritisak na okoliš i negativan utjecaj na bioraznolikost. Povećanje opterećenja postojećih sustava vodoopskrbe, odvodnje i gospodarenja otpadom također se može negativno odraziti na stanje bioraznolikosti područja. Preduvjet za ostvarivanje održivosti turizma mora biti određivanje prihvatnog turističkog kapaciteta pojedine destinacije te njegovo pridržavanje prilikom planiranja aktivnosti. Stoga je određivanje prihvatnog turističkog kapaciteta destinacije, koji će u obzir uzeti i svu potrebnu infrastrukturu za boravak turista (promet, vodoopskrba i odvodnja, gospodarenje otpadom, energetika…) prioritet kod planiranja razvoja novih i unaprjeđenja postojećih turističkih destinacija. Pridržavanjem predložene mjere zaštite i načela održivog razvoja na kojem se temelji predmetna Strategija procjenjuje se kako negativan utjecaj do kojeg može doći provedbom ovog prioritetnog područja neće biti značajan.

Prioritetno područje *1.6. Stvaranje boljih uvjeta života i rada* uključuje iste aktivnosti kao i prioritetna područja *1.1.*, *1.2.* i *1.3.* odnosno izgradnju turističke infrastrukture, a s ciljem poboljšanja kvalitete života i rada lokalnog stanovništva. Slijedom navedenog, mogu se očekivati i isti negativni utjecaji te se predlažu i iste mjere zaštite okoliša. S

druge strane, prioritetno područje uključuje i aktivnosti korištenja podataka za planiranje, alata za poslovnu inteligenciju, IT alata za upravljanje posjetiteljima i drugih prikladnih alata za smanjenje preopterećenosti turističkih destinacija. Navedeno može rezultirati boljim upravljanjem posjetiteljima i smanjenjem emisija buke, svjetlosti, vibracija i onečišćujućih tvari u zrak, vodu i tlo čime se posredno može očekivati i smanjenje antropogenog pritiska i negativnog utjecaja na bioraznolikost.

Prioritetno područje *2.1. Smanjenje opterećenja iz turizma na sastavnice okoliša i prirodu* uključuje provođenje aktivnosti integralnog upravljanja obalnim područjem i općenito aktivnosti usmjerene na smanjenje negativnog utjecaja turizma na sve sastavnice okoliša, poput smanjenja emisija u okoliš, smanjenja količine otpada, smanjenja potrošnje energije i vode, uvođenja kružnog gospodarstva i sl. Provođenjem navedenih aktivnosti može se očekivati smanjenje negativnog utjecaja sektora turizma na sve sastavnice okoliša pa tako posredno i na bioraznolikost. Integralno upravljanje obalnim područjem je dinamički proces održivog upravljanja i korištenja obalnih područja, uzimajući istodobno u obzir krhkost obalnih ekosustava i krajobraza, raznolikost aktivnosti i korištenja, njihovo međusobno djelovanje, pomorsku usmjerenost pojedinih aktivnosti i korištenja i njihov utjecaj na morske i kopnene dijelove. Primjenom navedenog načina upravljanja također se očekuje smanjenje negativnog utjecaja na bioraznolikost. Prioritetno područje uključuje i aktivnosti povezivanja sektora turizma s ribarstvom i poljoprivredom. Razvoj ribarstva (uključivo i akvakulturu) u funkciji turizma potrebno je provoditi poticanjem okolišno održivih i inovativnih praksi, a što uključuje smanjenje postojećeg pritiska na riblje stokove i morska staništa te smanjene emisije onečišćujućih tvari u vodeni okoliš. Razvoj poljoprivrede u funkciji turizma potrebno je provoditi poticanjem korištenja ekoloških poljoprivrednih proizvoda, što može potaknuti i veću zastupljenost ekološke poljoprivrede na području RH, a čime se općenito mogu očekivati posredni pozitivni utjecaji na sastavnice okoliša zbog smanjenja emisija onečišćujućih tvari u vode i tlo iz sektora poljoprivrede kroz prijelaz s konvencionalne na ekološku.

Prioritetno područje *2.2. Smanjenje negativnog utjecaja turizma na prostor* uključuje unaprjeđenje sustava prostornog planiranja uključujući i integralno upravljanje obalnim područjem, racionalno upravljanje prostorom i ostalim prirodnim resursima i sprječavanje pojave prekomjernog turizma, čime se može očekivati smanjenje negativnih utjecaja sektora turizma na bioraznolikost, odnosno okoliš općenito.

Prioritetno područje *2.3. Smanjenje negativnog međuodnosa turizma i klime* uključuje aktivnosti poticanja niskougljičnog razvoja (povećanje korištenja obnovljivih izvora energije, povećanje energetske učinkovitosti, povećanje udjela oblika prijevoza s nižim emisijama stakleničkih plinova). Posredni pozitivni utjecaji proizlaze iz smanjenja udjela neobnovljivih izvora energije čime se smanjuju emisije onečišćujućih tvari u okoliš i smanjuje intenzitet klimatskih promjena, a što se pozitivno odražava i na bioraznolikost. Prioritetno područje uključuje i aktivnosti poticanja korištenja obnovljivih izvora energije, što može uključivati postavljanje fotonaponskih panela i revitalizaciju postojećih mlinica i pregrada na rijekama. S obzirom na to da će se poticati postavljanje fotonaponskih panela na izgrađenom području (na krovovima građevina, unutar obuhvata smještajnih objekata i sl.), može se isključiti mogućnost utjecaja ove aktivnosti na bioraznolikost. Rekonstrukcijom postojećih mlinica, ukoliko će biti planirane promjene visine pregrade i

drugih elemenata građevine kojima se povećava doseg utjecaja zahvata, može se očekivati i negativan utjecaj na vodene organizme uslijed onemogućavanja migracija i fragmentacije staništa. Stoga je obnovu objekata za iskorištavanje potencijala vode u energetske svrhe potrebno provoditi na način da se za smještaj postrojenja koristi postojeća građevina, da se koristi postojeća vodna infrastruktura (vodozahvat), da se ne pogorša hidrološki režim i hidromorfološko stanje vodotoka, da se ne povećava visina eventualne postojeće pregrade odnosno prirodne barijere, da se ne produbljuje korito rijeke ispred i iza pregrade te da se osigura linearna povezanost i neometana uzvodna i nizvodna prohodnost za ribe. Čitava jadranska obala izložena je podizanju razine mora uslijed klimatskih promjena, što može značajno utjecati na svu infrastrukturu direktno ili indirektno vezanu uz turizam te turizam općenito. Osim obalnog područja, pod utjecajem klimatskih promjena i posljedičnog povećanja rizika od poplava je čitavo područje RH. Prilagodba javne i privatne turističke infrastrukture na klimatske promjene u cilju zaštite ljudi, okoliša i imovine uključivat će mjere koja se odnose na pojedinačnu infrastrukturu, bez zadiranja u sustave zaštite od poplava i upravljanje vodama u nadležnosti Hrvatskih voda i utjecaja na vodeni okoliš, stoga se može isključiti mogućnost utjecaja na bioraznolikost ove aktivnosti. U obrani od poplava mora predlaže se primjenjivanje obalnog odmaka (važna mjera prilagodbe kojom se izbjegava rizik od poplava mora kod planiranja novih građevinskih područja u ranjivim područjima) čime se izbjegava negativan utjecaj na prirodne obale.

Prioritetno područje *3.1. Jačanje ljudskih potencijala u turizmu* ne uključuje aktivnosti koje bi mogle uzrokovati utjecaje na bioraznolikost.

Prioritetno područje *3.2. Unaprjeđenje strukture i kvalitete smještajnih kapaciteta* uključuje iste aktivnosti kao i prioritetna područja *1.1.*, *1.2.*, *1.3.* i *1.6.* odnosno izgradnju turističke infrastrukture (investicijski projekti visoke dodatne vrijednosti) u cilju povećanja broja turista i razvoja cjelogodišnjeg turizma. Slijedom navedenog, mogu se očekivati i isti utjecaji te se predlažu i iste mjere zaštite okoliša. Poticanjem postizanja višeg ekološkog standarda turističkih objekata putem mehanizma oznaka kvalitete mogu se očekivati određeni pozitivni utjecaji na sastavnice okoliša kroz smanjenje potrošnje energenata i vode te smanjenje emisija onečišćujućih tvari u okoliš, a time i posredno pozitivan utjecaj na bioraznolikost.

Prioritetno područje *3.3. Osiguranje poticajnog poslovnog okruženja* ne uključuje aktivnosti koje bi mogle uzrokovati utjecaje na bioraznolikost. Uspješnom provedbom ovog prioritetnog područja stvara se pozitivno okruženje za provedbu ostalih prioritetnih područja čiji mogući utjecaji su zasebno analizirani.

Prioritetno područje *3.4. Poticanje inovacija i digitalne transformacije turizma* uključuje aktivnosti uvođenja kružnog gospodarstva u turizmu, kojim se smanjuje pritisak na okoliš iz sektora gospodarenja otpadom, što će se pozitivno odraziti i na bioraznolikost. Ostale aktivnosti unutar ovog prioritetnog područja (digitalna transformacija) neće uzrokovati utjecaje na bioraznolikost.

Prioritetno područje *4.1. Unaprjeđenje zakonodavnog okvira* ne uključuje aktivnosti koje bi mogle uzrokovati direktne utjecaje na bioraznolikost. Uspješna provedba ovog prioritetnog područja rezultirat će poboljšanjem zakonodavnog okvira čime će se

turističke aktivnosti iz ostalih prioritetnih područja usmjeriti prema okolišnoj održivosti, odnosno smanjenom i prihvatljivijem negativnom utjecaju na okoliš.

Prioritetno područje *4.2. Unapređenje sustava turističkih zajednica* uključuje aktivnosti izrade strategija pametnog i održivog turizma na razini regionalnih destinacija, unaprjeđenja strateškog planiranja i općenito poticanja održivog razvoja sektora turizma te ublažavanje pojave prekomjernog turizma (određivanje prihvatnog kapaciteta destinacije, modernizacija infrastrukture i sl.). Navedene aktivnosti pozitivno će utjecati na okoliš kroz smanjenje emisija onečišćujućih tvari, smanjenje potrošnje energenata i unapređenje sustava planiranja čime se mogu očekivati posredni pozitivni utjecaji i na bioraznolikost (odnosno smanjenje postojećih trendova antropogenog pritiska i negativnog utjecaja).

Prioritetno područje *4.3. Unaprjeđenje sustava praćenja* ne uključuje aktivnosti koje bi mogle uzrokovati direktne utjecaje na bioraznolikost. Kvalitetnim sustavom prikupljanja podataka mogu se stvoriti preduvjeti za smanjenje postojećih negativnih utjecaja sektora turizma na okoliš.

Prioritetna područja *4.4. Odgovor na promjene trendova i potreba* i *4.5. Jačanje mehanizama za osiguravanje sigurnosti* ne uključuju aktivnosti koje bi mogle uzrokovati utjecaje na bioraznolikost.

5.5 Georaznolikost

Aktivnosti unutar prioritetnog područja *1.1. Razvoj uravnoteženijeg i uključivog turizma* koje se odnose na one koje će rezultirati diverzifikacijom turističke ponude, produljenjem turističke sezone, smanjenjem prekomjernog/sezonalnog turizma (pogotovo u Jadranskoj Hrvatskoj) može doći do smanjenja pritiska na kritičnim turističkim lokacijama, ali do mogućeg povećanja ukupnog broja turista u RH. Aktivnostima koje se odnose na razvoj turističke infrastrukture može doći do narušavanja geomorfoloških procesa ukoliko će se izgradnja odvijati na područjima s vrijednom i reprezentativnom georaznolikošću i geobaštinom. Kako bi se negativan utjecaj sveo na najmanju moguću razinu, razvoj i izgradnju potrebno je u najvećoj mogućoj mjeri planirati izvan područja značajnije georaznolikosti, odnosno planirati ih u blizini ili na već izgrađenom području te brownfield područjima. Kako bi se mogla ostvariti ideja održivog turizma, potrebno je odrediti prihvatni kapacitet pojedine destinacije kojeg se potrebno pridržavati prilikom planiranja aktivnosti (u obzir uzeti i svu potrebnu infrastrukturu za boravak turista). Pridržavanjem predloženih mjera zaštite i načela održivog razvoja na kojem se temelji predmetna Strategija, procjenjuje se kako negativan utjecaj do kojeg može doći provedbom ovog prioritetnog područja neće biti značajan.

Prioritetno područje *1.2. Prostorno ravnomjernije raspoređen turistički promet* uključuje slične aktivnosti kao i prioritetno područje *1.1.* Slijedom navedenog, mogu se očekivati i slični utjecaji te se predlaže i iste mjere zaštite okoliša.

Prioritetno područje *1.3. Razvoj posebnih oblika turizma i strukturirani razvoj proizvoda* također se odnosi na razvoj raznih vrsta turizama i proizvoda, što uključuje i aktivnosti izgradnje infrastrukture. Kao i u prethodnim prioritetnim područjima, u slučaju neadekvatnog smještanja infrastrukture u prostoru, može doći do negativnog utjecaja na

georaznolikost i geobaštinu te se predlažu iste mjere zaštite okoliša. Pridržavanjem predloženih mjera zaštite i načela održivog razvoja na kojem se temelji predmetna Strategija, procjenjuje se kako negativan utjecaj do kojeg može doći provedbom ovog prioritetnog područja neće biti značajan.

Prioritetno područje *1.4. Unaprjeđenje domaće i međunarodne prometne povezanosti* uključuje aktivnosti vezane uz unaprjeđenje javnog prijevoza i smanjenje onečišćenja (prvenstveno morskih resursa svih vrsta) iz sektora prometa te provedbu reforme prometnog sektora. Navedene aktivnosti mogu se odnositi i na izgradnju prometne infrastrukture i/ili širenje postojeće mreže prometnica, uslijed čega u slučaju neadekvatnog smještanja infrastrukture može doći do negativnog utjecaja na georaznolikost i geobaštinu. Kao i prethodnim prioritetnim područjima, predlažu se iste mjere zaštite okoliša. Pridržavanjem predloženih mjera zaštite i načela održivog razvoja na kojem se temelji predmetna Strategija, procjenjuje se kako negativan utjecaj do kojeg može doći provedbom ovog prioritetnog područja neće biti značajan.

Aktivnosti unutar prioritetnog područja *1.5. Repozicioniranje Hrvatske kao cjelogodišnje autentične destinacije održivog turizma* odnose se na brendiranje i promociju RH u cilju povećanja broja turista i razvoja cjelogodišnjeg turizma, te ne uključuju izgradnju. No, povećanjem broja turista može se očekivati pritisak na georaznolikost i geobaštinu te se kao i u prethodnim prioritetnim područjima predlaže mjera zaštite koja se odnosi na određivanje prihvatnog turističkog kapaciteta destinacije/područja. Pridržavanjem predložene mjere zaštite i načela održivog razvoja na kojem se temelji predmetna Strategija, procjenjuje se kako negativan utjecaj do kojeg može doći provedbom ovog prioritetnog područja neće biti značajan.

Prioritetno područje *1.6. Stvaranje boljih uvjeta života i rada* usmjereno je na ulaganja u razvoj javne turističke i komunalne infrastrukture koja će osigurati lokalnom stanovništvu kvalitetan život tijekom cijele godine te će se poticati razvoj proizvoda više dodane vrijednosti, a osobito u Kontinentalnoj Hrvatskoj (kao i u prioritetnim područjima *1.1.*, *1.2.* i *1.3. te moguće i u 1.4*). Razvoj turističke i komunalne infrastrukture može negativno utjecati na georaznolikost i geobaštinu uslijed neadekvatnog smještaja. Kao i prethodnim prioritetnim područjima koja uključuju izgradnju, predlažu se iste mjere zaštite okoliša. Pridržavanjem predloženih mjera zaštite, procjenjuje se kako negativan utjecaj do kojeg može doći provedbom aktivnosti koje se odnose na razvoj i izgradnju turističke i komunalne infrastrukture neće biti značajan. Prioritetno područje uključuje i aktivnosti korištenja podataka za planiranje, alata za poslovnu inteligenciju, IT alata za upravljanje posjetiteljima i drugih prikladnih alata za smanjenje preopterećenosti turističkih destinacija. Navedeno može rezultirati boljima upravljanjem posjetiteljima i smanjenjem pritiska na okoliš, čime se posredno može očekivati i smanjenje antropogenog pritiska i negativnog utjecaja na georaznolikost i geobaštinu.

Aktivnostima unutar prioritetnog područja *2.1. Smanjenje opterećenja iz turizma na sastavnice okoliša i prirodu* poticat će se smanjenje negativnog utjecaja na sve sastavnice okoliša, smanjivanje količine otpada, kao i minimiziranje ostalih nepovoljnih utjecaja. Provodit će se integralno upravljanje obalnim područjem na području RH kako bi se smanjilo opterećenja na priobalni prostor uz ublažavanje posljedica izrazito visoke sezonalnosti. Provođenjem navedenih aktivnosti može se očekivati smanjenje negativnog utjecaja sektora turizma na georaznolikost i geobaštinu.

Provedbom aktivnosti unutar prioritetnog područja *2.2. Smanjenje negativnog utjecaja turizma na prostor* može očekivati smanjenje pritiska i negativnih utjecaja sektora turizma na georaznolikost i geobaštinu jer su aktivnosti usmjerene sustavno prostorno planiranje na svim razinama, racionalno upravljanje prostorom i ostalim prirodnim resursima i sprječavanje pojave prekomjernog turizma.

Prioritetno područje *2.3. Smanjenje negativnog međuodnosa turizma i klime* uključuje aktivnosti poticanja niskougljičnog razvoja, što može uključivati postavljanje fotonaponskih panela i revitalizaciju postojećih mlinica i pregrada na rijekama. S obzirom na to da će se poticati postavljanje fotonaponskih panela na izgrađenom području (na krovovima građevina, unutar obuhvata smještajnih objekata i sl.), može se isključiti mogućnost utjecaja na georaznolikost. Rekonstrukcijom postojećih mlinica, može doći do negativnog utjecaja na georaznolikost i stoga je obnovu objekata za iskorištavanje potencijala vode u energetske svrhe potrebno provoditi na način da se za smještaj postrojenja koristi postojeća građevina te da se koristi postojeća vodna infrastruktura (vodozahvat).

Prioritetna područja *3.1. Jačanje ljudskih potencijala u turizmu, 3.3. Osiguranje poticajnog poslovnog okruženja* i *3.4. Poticanje inovacija i digitalne transformacije turizma* ne uključuju aktivnosti koje bi mogle uzrokovati utjecaje na georaznolikost i geobaštinu.

Aktivnosti unutar prioritetnog područja *3.2.* doprinijet će unapređenju strukture i kvalitete smještajnih kapaciteta. Poticat će se investicijski projekti u turizmu visoke dodane vrijednosti kako bi se formirala i unaprijedila turistička ponuda. U sklopu navedenih aktivnosti doći će do razvoja i izgradnje turističke infrastrukture te moguće i prometne infrastrukture. Kao i prethodnim prioritetnim područjima koja uključuju izgradnju, očekuju se isti utjecaji i predlažu se iste mjere zaštite okoliša. No, aktivnostima unutar ovog prioritetnog područja će se osigurati sustav poticanja revitalizacije i razvoja hotelskih i kamp projekata više kategorije na „brownfield“ osnovi, čime se može spriječiti zauzimanje novih površina te koristiti lokacije koje su već prenamijenjene. Pridržavanjem predloženih mjera zaštite i načela održivog razvoja na kojem se temelji predmetna Strategija, procjenjuje se kako negativan utjecaj do kojeg može doći provedbom ovog prioritetnog područja neće biti značajan.

Provedbom aktivnosti unutar prioritetnih područja *4.1. Unaprjeđenje zakonodavnog okvira*, *4.3. Unaprjeđenje sustava praćenja podataka*, *4.4. Odgovor na promjene trendova i potreba* i *4.5. Jačanje mehanizama za osiguravanje sigurnosti* ne uključuju aktivnosti koje bi mogle uzrokovati utjecaje na georaznolikost i geobaštinu.

Aktivnostima unutar prioritetnog područja *4.2. Unaprjeđenje sustava turističkih zajednica* koje se odnose na izradu strategije pametnog i održivog turizma na razini regionalnih destinacija, unaprjeđenje strateškog planiranja i općenito poticanje održivog razvoja sektora turizma te ublažavanje pojave prekomjernog turizma (određivanje prihvatnog kapaciteta destinacije, modernizacija infrastrukture i sl.), moguće je smanjiti pritisak turizma na georaznolikost i geobaštinu.

5.6 Zaštićena područja prirode

Prioritetno područje *1.1. Razvoj uravnoteženijeg i uključivog turizma* uključuje aktivnosti izgradnje turističke i s turizmom vezane infrastrukture i unaprjeđenje turističke ponude s ciljem povećanja broja turista u Kontinentalnoj Hrvatskoj, uz istovremeno smanjenje prekomjernog/sezonalnog turizma (koje je prvenstveno vezano uz obalno i priobalno područje te otoke), odnosno razvoj cjelogodišnjeg turizma na cijelom području Republike Hrvatske. Prioritetno područje može uključivati vrlo široki spektar aktivnosti i infrastrukture, dok će se posebni naglasak staviti na razvoj zdravstvenog turizma. Ukoliko će se aktivnosti provoditi unutar ili u neposrednoj blizini zaštićenih područja RH, može se očekivati negativan utjecaj na njih. Uslijed izgradnje infrastrukture negativan utjecaj je moguć zbog degradacije, fragmentacije i/ili gubitka prirodnih/poluprirodnih staništa (npr. šumska područja, obalna područja, travnjaci itd.) i temeljnih vrijednosti zaštićenog područja, odnosno degradacije, fragmentacije i/ili gubitka staništa vrsta koje na području izgradnje obitavaju. Osim direktnog utjecaja u vidu degradacije, fragmentacije i/ili gubitka staništa, prisutnošću turista i povećanjem njihovog broja može se očekivati i utjecaj zbog povećanja emisija buke, svjetlosti, vibracija i onečišćujućih tvari u zrak, vodu i tlo, što općenito predstavlja antropogeni pritisak i negativan utjecaj na okoliš a time i na zaštićeno područje. Povećanje opterećenja postojećih sustava vodoopskrbe, odvodnje i gospodarenja otpadom također se može negativno odraziti na zaštićeno područje. Dio planiranih aktivnosti uključuje unapređenje postojeće infrastrukture, odnosno antropogeno utjecanog područja, stoga se procjenjuje kako negativan utjecaj do kojeg može doći njihovom provedbom neće biti značajan. Izgradnjom nove infrastrukture unutar zaštićenog područja može doći do izraženijeg utjecaja na isto, što prvenstveno ovisi o lokaciji i vrsti zahvata. Od navedenih utjecaja posebno su ugroženi nacionalni parkovi kao zaštićena područja koja se najviše posjećuju, poput Plitvičkih jezera i Krke. Kako bi se negativan utjecaj sveo na najmanju moguću razinu, izgradnju infrastrukture potrebno je u najvećoj mogućoj mjeri planirati izvan područja rasprostranjenosti strogo zaštićenih vrsta i ugroženih i/ili rijetkih stanišnih tipova, planirati ih u blizini ili na već izgrađenom području i brownfield područjima te uz primjenu koncepta i mjera zelene infrastrukture. Izgradnju infrastrukture unutar zaštićenih područja prirode također je potrebno planirati na način da ne dolazi do negativnog utjecaja na prirodne vrijednosti zbog kojih je područje zaštićeno. Preduvjet za ostvarivanje održivog turizma je određivanje prihvatnog turističkog kapaciteta pojedine destinacije te njegovo pridržavanje prilikom planiranja aktivnosti. Prihvatni (nosivi) kapacitet se definira kao maksimalni broj turističkih korisnika koji istodobno posjećuju turističko mjesto bez neprihvatljivih poremećaja prostorno-fizičkog, biološkog, ekonomskog, društveno-socijalnog i kulturnog okoliša, kao i bez neprihvatljivog smanjenja kvalitete zadovoljstva posjetitelja. Stoga je određivanje prihvatnog turističkog kapaciteta destinacije, koji će u obzir uzeti i svu potrebnu infrastrukturu za boravak turista (promet, vodoopskrba i odvodnja, gospodarenje otpadom, energetika…) prioritet kod planiranja razvoja novih i unaprjeđenja postojećih turističkih destinacija. Pridržavanjem predloženih mjera zaštite i načela održivog razvoja na kojem se temelji predmetna Strategija, a koji se oslanja na ideju prema kojoj razvoj ne smije ugrožavati budućnost dolazećih naraštaja trošenjem neobnovljivih izvora i dugoročnim devastiranjem i onečišćenjem okoliša, procjenjuje se kako negativan utjecaj do kojeg može doći provedbom ovog prioritetnog područja neće biti značajan.

Prioritetno područje *1.2. Prostorno ravnomjernije raspoređen turistički promet* uključuje iste aktivnosti kao i prioritetno područje *1.1.*, s naglaskom na smanjenje prekomjernog/sezonalnog turizma u Jadranskoj RH i razvoj turizma u turistički slabije razvijenim područjima (Kontinentalna i Gorska Hrvatska). Kao i kod prioritetnog područja *1.1.*, i ovo prioritetno područje može uključivati vrlo široki spektar aktivnosti i infrastrukture. Slijedom navedenog, mogu se očekivati i isti utjecaji te se predlažu i iste mjere zaštite okoliša. U odnosu na prioritetno područje *1.1.*, provedba aktivnosti unutar ovog prioritetnog područja može dovesti do smanjenja intenziteta postojećih trendova negativnog utjecaja razvoja turizma na trenutno najposjećenija zaštićena područja (nacionalni parkovi), dok s druge strane povećanje turističkih aktivnosti u ostalim područjima RH može u određenoj mjeri povećati intenzitet negativnog utjecaja. Pridržavanjem predloženih mjera zaštite i načela održivog razvoja na kojem se temelji predmetna Strategija procjenjuje se kako negativan utjecaj do kojeg može doći provedbom ovog prioritetnog područja neće biti značajan.

Prioritetno područje *1.3. Razvoj posebnih oblika turizma i strukturirani razvoj proizvoda* uključuje iste aktivnosti kao i prioritetna područja *1.1.* i *1.2.* Kod ovog prioritetnog područja naglasak je na razvoju posebnih oblika turizma poput zdravstvenog, eno-gastronomskog, aktivnog (rekreativnog), kulturnog itd., iako se iste vrste turizma mogu razvijati i kroz prethodna prioritetna područja. Razvoj ovih posebnih oblika turizma također može uključivati vrlo široki spektar aktivnosti i infrastrukture, a ujedno i jednake utjecaje kao prethodna prioritetna područja. Slijedom navedenog, mogu se očekivati i isti utjecaji te se predlažu i iste mjere zaštite okoliša. Ovo prioritetno područje specificira i poticanje seoskog-agro turizma temeljnog na poljoprivredi koji je potrebno provoditi poticanjem korištenja ekoloških poljoprivrednih proizvoda, što može potaknuti i veću zastupljenost ekološke poljoprivrede na području RH, a čime se općenito mogu očekivati posredni pozitivni utjecaji na sastavnice okoliša zbog smanjenja emisija onečišćujućih tvari u vode i tlo iz sektora poljoprivrede kroz prijelaz s konvencionalne na ekološku. Nadalje, specificira se i poticanje turizma na rijekama i jezerima, nautičkog turizma i obalnog turizma. Navedene vrste turizma odvijaju se na ekološki vrlo osjetljivim i često ugroženim područjima – kopnenim vodama, moru i obali, stoga su i zaštićena područja čije temeljne vrijednosti uključuju vodene ekosustave posebno ugrožena navedenim aktivnostima. Uz izgradnju infrastrukture kojom dolazi do gubitka važnih, ugroženih i rijetkih vodenih, obalnih i priobalnih staništa, turizam na rijekama i jezerima i nautički turizam negativno utječu na vodeni ekosustav i temeljne vrijednosti zaštićenih područja unošenjem onečišćujućih tvari u vodeni okoliš (otpad i otpadne vode, kemikalije s plovila, naftni derivati i sl.) i antropogenim emisijama (buka, svjetlost, vibracije), čime dolazi do utjecaja na odvijanje životnih procesa organizama i ponašanje životinja. Kao i kod prethodnih prioritetnih područja, preduvjet za ostvarivanje održivosti turizma mora biti određivanje prihvatnog turističkog kapaciteta pojedine destinacije te njegovo pridržavanje prilikom planiranja aktivnosti. Pridržavanjem predloženih mjera zaštite i načela održivog razvoja na kojem se temelji predmetna Strategija procjenjuje se kako negativan utjecaj do kojeg može doći provedbom ovog prioritetnog područja neće biti značajan.

Prioritetno područje *1.4. Unaprjeđenje domaće i međunarodne prometne povezanosti* uključuje aktivnosti vezane uz unaprjeđenje javnog prijevoza i smanjenje onečišćenja

(prvenstveno mora) iz sektora prometa. Smanjenje emisija stakleničkih plinova i onečišćujućih tvari u zrak i vodu iz sektora prometa predstavlja pozitivan utjecaj na sve sastavnice okoliša pa tako i na zaštićena područja prirode. S druge strane, ovim prioritetnim područjem kao i prethodno navedenima želi se postići porast broja turista i razvoj cjelogodišnjeg turizma, što znači da se može očekivati i negativan utjecaj zbog povećanja emisija buke, svjetlosti, vibracija i onečišćujućih tvari u zrak, vodu i tlo, a što općenito predstavlja antropogeni pritisak i negativan utjecaj na okoliš. Prioritetno područje može uključivati i aktivnosti izgradnje prometne infrastrukture i širenja postojeće mreže prometnica, uslijed čega se može očekivati negativan utjecaj zbog degradacije, fragmentacije i/ili gubitka prirodnih/poluprirodnih staništa (npr. šumska područja, obalna i morska staništa, travnjaci itd.) i temeljnih vrijednosti zaštićenog područja, odnosno degradacije, fragmentacije i/ili gubitka staništa vrsta koje na području izgradnje obitavaju. Slijedom navedenog, mogu se očekivati i isti utjecaji te se predlažu i iste mjere zaštite okoliša. Pridržavanjem predloženih mjera zaštite i načela održivog razvoja na kojem se temelji predmetna Strategija procjenjuje se kako negativan utjecaj do kojeg može doći provedbom ovog prioritetnog područja neće biti značajan.

Prioritetno područje *1.5. Repozicioniranje Hrvatske kao cjelogodišnje autentične destinacije održivog turizma* ne uključuje aktivnosti izgradnje infrastrukture nego aktivnosti brendiranja i promocije u cilju povećanja broja turista i razvoja cjelogodišnjeg turizma. Povećanjem broja turista može se očekivati utjecaj zbog povećanja emisija buke, svjetlosti, vibracija i onečišćujućih tvari u zrak, vodu i tlo te povećanja opterećenja postojećih sustava vodoopskrbe, odvodnje i gospodarenja otpadom, što općenito predstavlja antropogeni pritisak i negativan utjecaj na okoliš (a time i na zaštićena područja ukoliko će se unutar njih provoditi aktivnosti). Povećanje opterećenja postojećih sustava vodoopskrbe, odvodnje i gospodarenja otpadom također se može negativno odraziti na zaštićeno područje. Preduvjet za ostvarivanje održivosti turizma mora biti određivanje prihvatnog turističkog kapaciteta pojedine destinacije te njegovo pridržavanje prilikom planiranja aktivnosti. Stoga je određivanje prihvatnog turističkog kapaciteta destinacije, koji će u obzir uzeti i svu potrebnu infrastrukturu za boravak turista (promet, vodoopskrba i odvodnja, gospodarenje otpadom, energetika…) prioritet kod planiranja razvoja novih i unaprjeđenja postojećih turističkih destinacija. Pridržavanjem predložene mjere zaštite i načela održivog razvoja na kojem se temelji predmetna Strategija procjenjuje se kako negativan utjecaj do kojeg može doći provedbom ovog prioritetnog područja neće biti značajan.

Prioritetno područje *1.6. Stvaranje boljih uvjeta života i rada* uključuje iste aktivnosti kao i prioritetna područja *1.1.*, *1.2.* i *1.3.* odnosno izgradnju turističke infrastrukture, a s ciljem poboljšanja kvalitete života i rada lokalnog stanovništva. Slijedom navedenog, provedbom aktivnosti unutar zaštićenih područja mogu se očekivati i isti negativni utjecaji te se predlažu i iste mjere zaštite okoliša. S druge strane, prioritetno područje uključuje i aktivnosti korištenja podataka za planiranje, alata za poslovnu inteligenciju, IT alata za upravljanje posjetiteljima i drugih prikladnih alata za smanjenje preopterećenosti turističkih destinacija. Navedeno može rezultirati boljim upravljanjem posjetiteljima i smanjenjem emisija buke, svjetlosti, vibracija i onečišćujućih tvari u zrak, vodu i tlo, čime se posredno može očekivati i smanjenje antropogenog pritiska na okoliš i negativnog utjecaja na zaštićena područja.

Prioritetno područje *2.1. Smanjenje opterećenja iz turizma na sastavnice okoliša i prirodu* uključuje provođenje aktivnosti integralnog upravljanja obalnim područjem i općenito aktivnosti usmjerene na smanjenje negativnog utjecaja turizma na sve sastavnice okoliša, poput smanjenja emisija u okoliš, smanjenja količine otpada, smanjenja potrošnje energije i vode, uvođenja kružnog gospodarstva i sl. Provođenjem navedenih aktivnosti može se očekivati smanjenje negativnog utjecaja sektora turizma na sve sastavnice okoliša pa tako posredno i na zaštićena područja prirode. Integralno upravljanje obalnim područjem je dinamički proces održivog upravljanja i korištenja obalnih područja, uzimajući istodobno u obzir krhkost obalnih ekosustava i krajobraza, raznolikost aktivnosti i korištenja, njihovo međusobno djelovanje, pomorsku usmjerenost pojedinih aktivnosti i korištenja i njihov utjecaj na morske i kopnene dijelove. Primjenom navedenog načina upravljanja također se očekuje smanjenje negativnog utjecaja na zaštićena područja, odnosno okoliš općenito. Prioritetno područje uključuje i aktivnosti povezivanja sektora turizma s ribarstvom i poljoprivredom. Razvoj ribarstva (uključivo i akvakulturu) u funkciji turizma potrebno je provoditi poticanjem okolišno održivih i inovativnih praksi, a što uključuje smanjenje postojećeg pritiska na riblje stokove i morska staništa te smanjene emisije onečišćujućih tvari u vodeni okoliš. Razvoj poljoprivrede u funkciji turizma potrebno je provoditi poticanjem korištenja ekoloških poljoprivrednih proizvoda, što može potaknuti i veću zastupljenost ekološke poljoprivrede na području RH, a čime se općenito mogu očekivati posredni pozitivni utjecaji na sastavnice okoliša zbog smanjenja emisija onečišćujućih tvari u vode i tlo iz sektora poljoprivrede kroz prijelaz s konvencionalne na ekološku.

Prioritetno područje *2.2. Smanjenje negativnog utjecaja turizma na prostor* uključuje unaprjeđenje sustava prostornog planiranja uključujući i integralno upravljanje obalnim područjem, racionalno upravljanje prostorom i ostalim prirodnim resursima i sprječavanje pojave prekomjernog turizma, čime se može očekivati smanjenje negativnih utjecaja sektora turizma na okoliš općenito, pa tako i na zaštićena područja prirode kao vrlo bitne elemente turističke ponude RH.

Prioritetno područje *2.3. Smanjenje negativnog međuodnosa turizma i klime* uključuje aktivnosti poticanja niskougljičnog razvoja (povećanje korištenja obnovljivih izvora energije, povećanje energetske učinkovitosti, povećanje udjela oblika prijevoza s nižim emisijama stakleničkih plinova). Pozitivni utjecaji proizlaze iz smanjenja udjela neobnovljivih izvora energije čime se smanjuju emisije onečišćujućih tvari u okoliš i smanjuje intenzitet klimatskih promjena, a što se općenito pozitivno odražava i na zaštićena područja. Prioritetno područje uključuje i aktivnosti poticanja korištenja obnovljivih izvora energije, što može uključivati postavljanje fotonaponskih panela i revitalizaciju postojećih mlinica i pregrada na rijekama. S obzirom na to da će se poticati postavljanje fotonaponskih panela na izgrađenom području (na krovovima građevina, unutar obuhvata smještajnih objekata i sl.), može se isključiti mogućnost utjecaja ove aktivnosti na zaštićena područja. Rekonstrukcijom postojećih mlinica, ukoliko će biti planirane promjene visine pregrade i drugih elemenata građevine kojima se povećava doseg utjecaja zahvata, može se očekivati i negativan utjecaj na vodene organizme uslijed onemogućavanja migracija i fragmentacije staništa. Stoga je obnovu objekata za iskorištavanje potencijala vode u energetske svrhe potrebno provoditi na način da se za smještaj postrojenja koristi postojeća građevina, da se koristi postojeća vodna

infrastruktura (vodozahvat), da se ne pogorša hidrološki režim i hidromorfološko stanje vodotoka, da se ne povećava visina eventualne postojeće pregrade odnosno prirodne barijere, da se ne produbljuje korito rijeke ispred i iza pregrade te da se osigura linearna povezanost i neometana uzvodna i nizvodna prohodnost za ribe. Čitava jadranska obala izložena je podizanju razine mora uslijed klimatskih promjena, što može značajno utjecati na svu infrastrukturu direktno ili indirektno vezanu uz turizam te turizam općenito. Osim obalnog područja, pod utjecajem klimatskih promjena i posljedičnog povećanja rizika od poplava je čitavo područje RH. Prilagodba javne i privatne turističke infrastrukture na klimatske promjene u cilju zaštite ljudi, okoliša i imovine uključivat će mjere koja se odnose na pojedinačnu infrastrukturu, bez zadiranja u sustave zaštite od poplava i upravljanje vodama u nadležnosti Hrvatskih voda i utjecaja na vodeni okoliš, stoga se može isključiti mogućnost utjecaja na zaštićena područja ove aktivnosti. U obrani od poplava mora predlaže se primjenjivanje obalnog odmaka (važna mjera prilagodbe kojom se izbjegava rizik od poplava mora kod planiranja novih građevinskih područja u ranjivim područjima) čime se izbjegava negativan utjecaj na prirodnu obalu. Izgradnju infrastrukture unutar zaštićenih područja prirode također je potrebno planirati na način da ne dolazi do negativnog utjecaja na prirodne vrijednosti zbog kojih je područje zaštićeno. Pridržavanjem predloženih mjera zaštite i načela održivog razvoja na kojem se temelji predmetna Strategija procjenjuje se kako negativan utjecaj do kojeg može doći provedbom ovog prioritetnog područja neće biti značajan.

Prioritetno područje *3.1. Jačanje ljudskih potencijala u turizmu* ne uključuje aktivnosti koje bi mogle uzrokovati utjecaje na zaštićena područja.

Prioritetno područje *3.2. Unaprjeđenje strukture i kvalitete smještajnih kapaciteta* uključuje iste aktivnosti kao i prioritetna područja *1.1.*, *1.2.*, *1.3.* i *1.6.* odnosno izgradnju turističke infrastrukture (investicijski projekti visoke dodatne vrijednosti) u cilju povećanja broja turista i razvoja cjelogodišnjeg turizma. Slijedom navedenog, mogu se očekivati i isti utjecaji te se predlažu i iste mjere zaštite okoliša. Poticanjem postizanja višeg ekološkog standarda turističkih objekata putem mehanizma oznaka kvalitete mogu se očekivati pozitivni utjecaji na sastavnice okoliša kroz smanjenje potrošnje energenata i vode te smanjenje emisija onečišćujućih tvari u okoliš, a time i posredno pozitivan utjecaj na zaštićena područja.

Prioritetno područje *3.3. Osiguranje poticajnog poslovnog okruženja* ne uključuje aktivnosti koje bi mogle uzrokovati utjecaje na zaštićena područja. Uspješnom provedbom ovog prioritetnog područja stvara se pozitivno okruženje za provedbu ostalih prioritetnih područja, čiji mogući utjecaji su zasebno analizirani.

Prioritetno područje *3.4. Poticanje inovacija i digitalne transformacije turizma* uključuje aktivnosti uvođenja kružnog gospodarstva u turizmu, kojim se smanjuje pritisak na okoliš iz sektora gospodarenja otpadom, što će se pozitivno odraziti i na zaštićena područja. Ostale aktivnosti unutar ovog prioritetnog područja (digitalna transformacija) neće uzrokovati utjecaje na zaštićena područja.

Prioritetno područje *4.1. Unaprjeđenje zakonodavnog okvira* ne uključuje aktivnosti koje bi mogle uzrokovati direktne utjecaje na zaštićena područja. Uspješna provedba ovog prioritetnog područja rezultirat će poboljšanjem zakonodavnog okvira čime će se

turističke aktivnosti iz ostalih prioritetnih područja usmjeriti prema okolišnoj održivosti, odnosno smanjenom i prihvatljivijem negativnom utjecaju na okoliš.

Prioritetno područje *4.2. Unapređenje sustava turističkih zajednica* uključuje aktivnosti izrade strategija pametnog i održivog turizma na razini regionalnih destinacija, unaprjeđenja strateškog planiranja i općenito poticanja održivog razvoja sektora turizma te ublažavanje pojave prekomjernog turizma (određivanje prihvatnog kapaciteta destinacije, modernizacija infrastrukture i sl.). Navedene aktivnosti pozitivno će utjecati na okoliš kroz smanjenje emisija onečišćujućih tvari, smanjenje potrošnje energenata i unapređenje sustava planiranja čime se mogu očekivati posredni pozitivni utjecaji i na zaštićena područja (odnosno smanjenje postojećih trendova antropogenog pritiska i negativnog utjecaja).

Prioritetno područje *4.3. Unaprjeđenje sustava praćenja* ne uključuje aktivnosti koje bi mogle uzrokovati direktne utjecaje na zaštićena područja. Kvalitetnim sustavom prikupljanja podataka mogu se stvoriti preduvjeti za smanjenje postojećih negativnih utjecaja sektora turizma na okoliš.

Prioritetna područja *4.4. Odgovor na promjene trendova i potreba* i *4.5. Jačanje mehanizama za osiguravanje sigurnosti* ne uključuju aktivnosti koje bi mogle uzrokovati utjecaje na zaštićena područja.

5.7 Krajobraz

Aktivnostima unutar prioritetnog područja *1.1. Razvoj uravnoteženijeg i uključivog turizma* koje se odnose na izgradnju turističke i s turizmom vezane infrastrukture može doći do negativnog utjecaja na krajobraz uslijed degradacije i/ili gubitka vrijednih elemenata i/ili područja. Izgradnja novih prometnica uključuje unošenje antropogenih linijskih elemenata u krajobraz i fragmentaciju krajobraznih uzoraka, dok izgradnja ostale infrastrukture može dovesti do degradacije i uklanjanja prirodnih i kulturnih krajobraznih uzoraka na većim površinama te utjecaja na vizualne značajke unošenjem većih objekata neprikladne arhitekture, boje i materijala u ruralni i prirodni krajobraz. Kako bi se negativan utjecaj sveo na najmanju moguću razinu, izgradnju nove infrastrukture i objekata potrebno je planirati na način da se što je moguće bolje uklopi u postojeći krajobraz (posebice u obalnom području) te ju u najvećoj mogućoj mjeri planirati izvan vrijednih prirodnih, doprirodnih i kulturnih krajobraza i zaštićenih područja prirode. Prioritetno područje uključuje i aktivnosti kojima će se unaprijediti turistička ponuda, produljiti turistička sezona, smanjiti prekomjerni turizam (Jadranska Hrvatska) i povećati kvaliteta turističke ponude. Provedbom navedenih aktivnosti smanjenja prekomjernog/sezonalnog turizma, može doći do smanjenja pritiska na kritičnim turističkim lokacijama, ali zbog veće potražnje i razvoja cjelogodišnjeg turizma, može doći do ukupnog povećanja broja turista u RH. Kako bi se mogla ostvariti ideja održivog turizma, potrebno je odrediti prihvatni kapacitet pojedine destinacije kojeg se je potrebno pridržavati prilikom planiranja aktivnosti. Pridržavanjem predloženih mjera zaštite i načela održivog razvoja na kojem se temelji Strategija, procjenjuje se kako negativan utjecaj na krajobraz do kojeg može doći provedbom ovog prioritetnog područja neće biti značajan.

Prioritetno područje *1.2. Prostorno ravnomjernije raspoređen turistički promet* uključuje slične aktivnosti kao i prioritetno područje *1.1.* te se mogu očekivati isti utjecaji na krajobrazne značajke, stoga se predlažu iste mjere zaštite okoliša. Pridržavanjem predloženih mjera zaštite i načela održivog razvoja na kojem se temelji predmetna Strategija, procjenjuje se kako negativan utjecaj na krajobraz do kojeg može doći provedbom ovog prioritetnog područja neće biti značajan.

Prioritetno područje *1.3. Razvoj posebnih oblika turizma i strukturirani razvoj proizvoda* odnosi se na razvoj raznih vrsta turizama i proizvoda, što uključuje i aktivnosti izgradnje infrastrukture. Kao i u prethodnim prioritetnim područjima, u slučaju neadekvatnog smještanja izgrađenih elemenata u prostoru, može doći do negativnog utjecaja na krajobraz te se predlažu iste mjere zaštite okoliša. Pridržavanjem predloženih mjera zaštite i načela održivog razvoja na kojem se temelji predmetna Strategija, procjenjuje se kako negativan utjecaj na krajobraz do kojeg može doći provedbom ovog prioritetnog područja neće biti značajan. S ciljem očuvanja kulturnih krajolika, predlaže se poticati agrokulturni identitet pojedinih vrijednih područja te uključivanje istog u turističku prezentaciju/ponudu.

Aktivnosti unutar prioritetnog područja *1.4. Unaprjeđenje domaće i međunarodne prometne povezanosti* odnose se na unaprjeđenje javnog prijevoza i smanjenje onečišćenja iz sektora prometa te provedbu reforme prometnog sektora, što može uključivati izgradnju i/ili rekonstrukciju prometne infrastrukture. U slučaju neadekvatnog smještanja infrastrukture može doći do negativnog utjecaja na krajobraz te se predlažu iste mjere zaštite kao u prethodnim prioritetnim područjima. Pridržavanjem predloženih mjera zaštite i načela održivog razvoja na kojem se temelji predmetna Strategija, procjenjuje se kako negativan utjecaj na krajobrazne značajke do kojeg može doći provedbom ovog prioritetnog područja neće biti značajan.

Aktivnosti unutar prioritetnog područja *1.5. Repozicioniranje Hrvatske kao cjelogodišnje autentične destinacije održivog turizma* ne odnose se na izgradnju nego na aktivnosti brendiranja i promocije RH u cilju povećanja broja turista i razvoja cjelogodišnjeg turizma. Povećanjem broja turista može se očekivati veći pritisak na prostor. Kao i prethodnim prioritetnim područjima, predlaže se određivanje prihvatnog kapaciteta pojedine destinacije kojeg se potrebno pridržavati prilikom planiranja aktivnosti. Pridržavanjem predložene mjere zaštite i načela održivog razvoja na kojem se temelji predmetna Strategija, procjenjuje se kako negativan utjecaj na krajobraz do kojeg može doći provedbom ovog prioritetnog područja neće biti značajan.

Prioritetno područje *1.6. Stvaranje boljih uvjeta života i rada* usmjereno je na ulaganja u uključuje iste aktivnosti i prioritetna područja *1.1.*, *1.2.*, *1.3.* te moguće i 1.4. odnosno izgradnju turističke i komunalne infrastrukture, a s ciljem poboljšanja kvalitete života i rada lokalnog stanovništva. Provedbom aktivnosti izgradnje mogu se očekivati isti negativni utjecaji te se predlažu iste mjere zaštite okoliša. Pridržavanjem predloženih mjera zaštite i načela održivog razvoja na kojem se temelji predmetna Strategija, procjenjuje se kako negativan utjecaj do kojeg može doći provedbom ovog prioritetnog područja neće biti značajan. S druge strane, prioritetno područje uključuje i aktivnosti korištenja podataka, alata za upravljanje posjetiteljima i smanjenje preopterećenosti turističkih destinacija. Navedeno može rezultirati boljima upravljanjem posjetiteljima i

smanjenjem pritiska na krajobraz (određenih turističkih atrakcija (destinacija i pristupnih prometnica).

Aktivnostima unutar prioritetnog područja *2.1. Smanjenje opterećenja iz turizma na sastavnice okoliša i prirodu* poticat će se smanjenje negativnog utjecaja na sve sastavnice okoliša, smanjivanje količine otpada, kao i minimiziranje ostalih nepovoljnih utjecaja. Provodit će se integralno upravljanje obalnim područjem na području RH kako bi se smanjilo opterećenja na priobalni prostor uz ublažavanje posljedica izrazito visoke sezonalnosti. Provođenjem navedenih aktivnosti može se očekivati smanjenje negativnog utjecaja sektora turizma na krajobraz. Obalno područje RH je posebno ranjivo i vrijedno krajobrazno područje, koje se nalazi pod značajnim pritiskom, stoga se očekuje da smanjenje opterećenja na taj prostor rezultira pozitivnim učinkom na krajobrazne značajke.

Prioritetno područje *2.2. Smanjenje negativnog utjecaja turizma na prostor* uključuje sustavno prostorno planiranje na svim razinama, racionalno upravljanje prostorom i ostalim prirodnim resursima i sprječavanje pojave prekomjernog turizma. Navedenim aktivnostima može se očekivati smanjenje pritiska i negativnih utjecaja sektora turizma na krajobraz.

Prioritetno područje *2.3. Smanjenje negativnog međuodnosa turizma i klime* uključuje aktivnosti kojima će se poticati niskougljični razvoj. Navedeno može uključivati postavljanje fotonaponskih panela i revitalizaciju postojećih mlinica i pregrada na rijekama. S obzirom na to da će se poticati postavljanje fotonaponskih panela na izgrađenom području (na krovovima građevina, unutar obuhvata smještajnih objekata i sl.), može se isključiti mogućnost značajnog utjecaja na krajobraz. Rekonstrukcijom postojećih mlinica, može doći do negativnog utjecaja na krajobraz i stoga je obnovu objekata za iskorištavanje potencijala vode u energetske svrhe potrebno provoditi na način da se rekonstruirana mlinica i pregrada izgledom (boje, materijali, gabariti) maksimalno uklopi u krajobraz. Čitava jadranska obala izložena je podizanju razine mora uslijed klimatskih promjena, što može značajno utjecati na svu infrastrukturu direktno ili indirektno vezanu uz turizam te turizam općenito. Osim obalnog područja, pod utjecajem klimatskih promjena i posljedičnog povećanja rizika od poplava je čitavo područje RH. Prilagodba javne i privatne turističke infrastrukture na klimatske promjene u cilju zaštite ljudi, okoliša i imovine uključivat će mjere koja se odnose na pojedinačnu infrastrukturu, bez zadiranja u sustave zaštite od poplava i upravljanje vodama u nadležnosti Hrvatskih voda i utjecaja na vodeni okoliš, te utjecaj na krajobraz neće biti značajan. U obrani od poplava mora predlaže se primjenjivanje obalnog odmaka (važna mjera prilagodbe kojom se izbjegava rizik od poplava mora kod planiranja novih građevinskih područja u ranjivim područjima) čime se izbjegava negativan utjecaj na prirodne obale.

U sklopu provedbe aktivnosti prioritetnih područja cilja *2. Smanjenje opterećenja iz turizma na sastavnice okoliša i prirodu* potrebno je u razvoj održivog turizma uključiti primjenu koncepta zelene infrastrukture i rješenja temeljenih na prirodi koji svojim okolišnim benefitima smanjuje negativan utjecaj na sastavnice okoliša pa tako i na krajobraz.

Prioritetna područja *3.1. Jačanje ljudskih potencijala u turizmu, 3.3. Osiguranje poticajnog poslovnog okruženja* i *3.4. Poticanje inovacija i digitalne transformacije turizma* ne uključuju aktivnosti koje bi mogle uzrokovati utjecaje na krajobraz.

Unapređenje strukture i kvalitete smještajnih kapaciteta provest će se kroz aktivnosti planirane prioritetnim područjem 3.2. koje uključuje poticanje investicijskih projekata u turizmu visoke dodane vrijednosti, odnosno projekte u svrhu formiranja i unapređenja turističke ponude. U sklopu navedenih aktivnosti doći će do razvoja i izgradnje turističke infrastrukture i ostale vezane infrastrukture te se kao i u prethodnim prioritetnim područjima koja uključuju izgradnju unutar *cilja 1.* i *2.*, očekuju isti utjecaji i predlažu se iste mjere zaštite okoliša. No, aktivnostima unutar ovog prioritetnog područja će se osigurati sustav poticanja revitalizacije i razvoja hotelskih i kamp projekata više kategorije na „brownfield“ osnovi, čime se može spriječiti zauzimanje novih površina te koristiti lokacije koje su već prenamijenjene. Pridržavanjem predloženih mjera zaštite i načela održivog razvoja na kojem se temelji predmetna Strategija, procjenjuje se kako negativan utjecaj do kojeg može doći provedbom ovog prioritetnog područja neće biti značajan..

Provedbom aktivnosti unutar prioritetnih područja *4.1. Unaprjeđenje zakonodavnog okvira*, *4.3. Unaprjeđenje sustava praćenja podataka*, *4.4. Odgovor na promjene trendova i potreba* i *4.5. Jačanje mehanizama za osiguravanje sigurnosti* ne uključuju aktivnosti koje bi mogle uzrokovati utjecaje na krajobraz.

Aktivnostima unutar prioritetnog područja 4.2. Unaprjeđenje sustava turističkih zajednica koje se odnose na izradu strategije pametnog i održivog turizma na razini regionalnih destinacija, unaprjeđenje strateškog planiranja i općenito poticanje održivog razvoja sektora turizma te ublažavanje pojave prekomjernog turizma (određivanje prihvatnog kapaciteta destinacije, modernizacija infrastrukture i sl.), moguće je smanjiti pritisak turizma na krajobraz.

5.8 Tlo i poljoprivreda

Provedbom aktivnosti unutar prioritetnog područja 1.1. *Razvoj uravnoteženijeg i uključivog turizma* koje se odnose na razvoj turističke infrastrukture može doći do negativnog utjecaja na tlo i poljoprivredno zemljište. Negativni utjecaj prvenstveno se očituje kroz trajni gubitak tla u vidu promjene načina korištenja zemljišta te nemogućnosti korištenja u druge svrhe (npr. poljoprivreda). Aktivnosti u sklopu ovog prioritetnog područja utjecat će na povećanje broja turista, stoga postoji mogućnost da će doći do negativnog utjecaj na tlo zbog povećanja otpada te njegovog neodgovarajućeg zbrinjavanja, kao i povećanja prometa koje uzrokuje onečišćenja okolnog tla uz prometnicu otjecanjem onečišćene vode. Negativan utjecaj na tlo moguć je u smislu onečišćenja u slučaju neadekvatnog sustava pročišćavanja otpadnih voda. Unutar prioritetnog područja planirane su aktivnosti koje se odnose na ulaganja s ciljem diverzifikacije turističke ponude, odnosno smanjenje sezonalnosti i ublažavanje učinaka povezanih s prekomjernim turizmom čime će doći do redukcije pritiska velikog broja turista na popularnu destinaciju. To će utjecati i na smanjenje pritiska na tlo zbog smanjenja prometa i proizvodnje otpada na popularnim turističkim destinacijama.

Do sličnih utjecaja na tlo i poljoprivredno zemljište može doći provedbom aktivnosti unutar prioritetnog područja 1.2. *Prostorno ravnomjernije raspoređen turistički promet* koje se odnosi na razvoj kvalitetne ugostiteljske ponude i smještajnih kapaciteta te novih turističkih atrakcija u turistički slabije razvijenim područjima, što podrazumijeva izgradnju turističkih sadržaja i infrastrukture koja će prouzročiti trajni gubitak tla zauzimanjem površine. Razvoj turističkih sadržaja i infrastrukture utjecat će na povećanje broja turista i prometa zbog čega postoji mogućnost da će doći do negativnog utjecaja na tlo zbog povećanja količine otpada i onečišćenja tla uz prometnice otjecanjem onečišćene vode. No, s obzirom na to da se prioritetno područje bavi poticanjem razvoja u turistički nerazvijenim područjima, iste aktivnosti mogu dovesti do smanjenja broja turista na popularnim destinacijama i tako smanjiti pritisak na tlo.

Prioritetno područje 1.3. *Razvoj posebnih oblika turizma i strukturirani razvoj proizvoda* odnosi se na razvoj raznolikih vrsta turizama i proizvoda čime će se, kao i u prethodna dva prioritetna područja, poticati izgradnja turističke infrastrukture i privući veći broj turista. Očekuje se negativan utjecaj na tlo i poljoprivredno zemljište zbog gubitka tla zauzimanjem površina te onečišćenja tla neadekvatnim gospodarenjem otpada, odvodnje otpadnih voda i radi povećanog prometa. Prioritetno područje planira i aktivnosti poticanja seoskog-agro turizma temeljenog na poljoprivredi i kvalitetnim lokalnim proizvodima, što može rezultirati povećanjem upotrebe sredstava za zaštitu bilja i umjetnih gnojiva, čime može doći do negativnog utjecaja na tlo. Kako bi se taj utjecaj umanjio, potrebno je u sklopu takvih aktivnosti poticati korištenje ekoloških poljoprivrednih proizvoda kojima se minimalizira upotreba sredstava za zaštitu bilja i umjetnih gnojiva. U smislu poticanja seoskog-agro turizma važno je prostorno ograničiti gradnju turističko-ugostiteljskih sadržaja, odnosno poticati gradnju u sklopu vlastitog poljoprivrednog gazdinstva, kao kvalitativnu nadogradnju njegove osnovne djelatnosti poljoprivredne proizvodnje.

Provedbom aktivnosti unutar prioritetnog područja 1.4. *Unapređenje domaće i međunarodne prometne povezanosti* doći će do pozitivnog utjecaja na tlo i poljoprivredno zemljište jer su aktivnosti usmjerene na reformu u prometu koja će rezultirati smanjenjem korištenja osobnih automobila te automobila s pogonom na fosilna goriva, čime će se smanjiti onečišćenje okolnog tla uz ceste otjecanjem onečišćene vode u okoliš koja sadrži produkte goriva, soli, otapala i drugih onečišćujućih tvari. Istovremeno, prioritetno područje može uključivati i aktivnosti izgradnje prometne infrastrukture i širenja postojeće mreže prometnica, uslijed čega se može očekivati negativan utjecaj na tlo i poljoprivredno zemljište u vidu trajnog gubitka tla, onečišćenja tla onečišćenim vodama s prometnica te fragmentacije poljoprivrednih površina. Prepoznati mogući negativni utjecaji umanjit će se ili ukloniti provedbom predloženih mjera zaštite okoliša.

Prioritetno područje 1.6. *Stvaranje boljih uvjeta života i rada* usmjereno je na ulaganja u razvoj javne turističke infrastrukture koja će osigurati lokalnom stanovništvu kvalitetan život tijekom cijele godine. Isto će, kao i većina prioritetnih područja u sklopu strateškog cilja 1. *Cjelogodišnji i regionalno uravnoteženiji turizam* pridonijeti povećanju broja turista i posljedično mogućem povećanju onečišćenja tla u slučaju neadekvatnog gospodarenja otpadom, neadekvatne odvodnje otpadnih voda i onečišćenih voda s prometnica. Također, prioritetnim područjem planirane su aktivnosti koje su usmjerene na ravnomjernu raspoređenost pozitivnih učinaka turizma, odnosno na razvoj u mjestima

s nižim Indeksom turističke razvijenosti pri čemu će doći do rasterećenja pritisak na tlo zbog manjeg broja turista na popularnim destinacijama.

Prepoznat negativni utjecaj na tlo i poljoprivredno zemljište moguće je umanjiti mjerama zaštite okoliša koje uključuju planiranje izgradnje infrastrukture na način da dolazi do što je manje moguće zauzeća površine tala pogodnih za poljoprivrednu proizvodnju, na način da se ograniči izgradnja na najvrjednijim površinama poljoprivrednog zemljišta, a za infrastrukturu je potrebno planirati adekvatnu odvodnju i pročišćavanje otpadnih voda. Unaprjeđenje i izgradnju turističke infrastrukture potrebno je provoditi u skladu s trenutačnim mogućnostima i kapacitetima sustava odvodnje te u skladu s planiranim aktivnostima unaprjeđenja sustava. S ciljem sprječavanja pojave erozije tla, potrebno je poticati sadnju autohtone višegodišnje vegetacije kod izgradnje turističkih sadržaja i infrastrukture.

Prioritetno područje 2.1. *Smanjenje opterećenja iz turizma na sastavnice okoliša i prirodu* sadrži aktivnosti kojima će se podupirati mjere zaštite i očuvanja okoliša te poticati smanjivanje pritiska iz turizma na sve sastavnice okoliša pa tako i tlo, čime će doći do pozitivnog utjecaja na tlo i poljoprivredno zemljište kao vrlo važne prirodne resurse. Pozitivan utjecaj na tlo imat će planirano smanjivanje količine otpada i poticanje održivog gospodarenja otpadom. Osim navedenog, prioritetno područje obuhvaća poticanje procesa intenziviranja implementacije kružnog gospodarstva što će potencijalno utjecati na smanjenje gubitka tla prenamjenom jer kružno gospodarstvo podrazumijeva i ponovno korištenje postojećih napuštenih prostora (revitalizaciju „brownfield" područja).

Aktivnosti unutar prioritetnog područja 2.2. *Smanjenje negativnog utjecaja turizma na prostor* odnose se na racionalno upravljanje prostorom i ostalim prirodnim resursima koje uključuje i tlo. Provedbom predmetnih aktivnosti očekuje se smanjenje gubitka vrijednog tla i poljoprivrednog zemljišta. Provedbom aktivnosti koje su usmjerene na sprječavanje prekomjernog turizma i planiranje koje će voditi računa o prihvatnim kapacitetima te ključnim infrastrukturnim ograničenjima umanjiti će se onečišćenje tla do kojeg dolazi prilikom neadekvatnog gospodarenja otpadom, neadekvatne odvodnje otpadnih voda i onečišćenih voda s prometnica.

Do pozitivnog utjecaja na kvalitetu tla i poljoprivrednog zemljišta doći će provedbom planiranih aktivnosti u sklopu prioritetnog područja 2.3. *Smanjenje negativnog međuodnosa turizma i klime* koje su fokusirane na usmjeravanje mobilnosti turista prema okolišno prihvatljivim oblicima prometa, čime će se smanjiti negativan utjecaj na tlo onečišćenim vodama s prometnica. Sadnja dodatnih stabala u šumskim, urbanim i periurbanim područjima pozitivno će utjecati na očuvanje i kvalitetu tla. Prioritetno područje uključuje i aktivnosti poticanja korištenja obnovljivih izvora energije, što može uključivati postavljanje fotonaponskih panela, no s obzirom na to da će se poticati postavljanje fotonaponskih panela na izgrađenom području (na krovovima građevina, unutar obuhvata smještajnih objekata i sl.), može se zaključiti da utjecaja na tlo i poljoprivredu provedbom aktivnosti neće biti. Prilagodba javne i privatne turističke infrastrukture na klimatske promjene u cilju zaštite ljudi, okoliša i imovine uključivat će mjere koja se odnose na pojedinačnu infrastrukturu, bez zadiranja u sustave zaštite od poplava i upravljanje vodama u nadležnosti Hrvatskih voda i utjecaja na vodeni okoliš, stoga se može isključiti mogućnost utjecaja na tlo i poljoprivredno zemljište.

U sklopu provedbe aktivnosti prioritetnih područja cilja 2. *Smanjenje opterećenja iz turizma na sastavnice okoliša i prirodu* potrebno je u razvoj održivog turizma uključiti primjenu koncepta zelene infrastrukture i rješenja temeljenih na prirodi koji svojim okolišnim benefitima smanjuju negativan utjecaj na sastavnice okoliša pa tako i na tlo te pridonosi očuvanju poljoprivrednih zemljišta.

Unapređenje strukture i kvalitete smještajnih kapaciteta provest će se kroz aktivnosti planirane prioritetnim područjem 3.2. koje uključuje poticanje investicijskih projekata u turizmu visoke dodane vrijednosti, odnosno projekte u svrhu formiranja i unapređenja turističke ponude. Doći će do izgradnje turističke infrastrukture, povećanja broja turista i prometa, što će negativno utjecati na tlo i poljoprivredno zemljište u smislu trajnog gubitka i onečišćenja tla. Osigurat će se sustav poticanja revitalizacije i razvoja hotelskih i kamp projekata više kategorije na „brownfield" osnovi, što će spriječiti novi gubitak tla te koristiti lokacije na kojima je do gubitka tla prenamjenom već došlo ranije.

Prioritetno područje 3.4. *Poticanje inovacija i digitalne transformacije turizma* obuhvaća razvoj kružnog gospodarstva kao važnog oblika inovacije u turizmu. Navedeno može pozitivno utjecati na tlo i poljoprivredno zemljište kroz poticanje ponovnog korištenja postojećih napuštenih prostora (revitalizaciju „brownfield" područja), što će utjecati na smanjenje gubitka tla prenamjenom.

Provedbom aktivnosti unutar prioritetnog područja 4.2. *Unapređenje sustava turističkih zajednica* može doći do pozitivnog utjecaja na tlo i poljoprivredno zemljište kroz planirane aktivnosti jačanja uloge turističkih zajednica u ublažavanju pojava prekomjernog turizma koji ima negativan utjecaj na tlo te kroz osiguravanje da se prirodni resursi koriste na održivi način.

Pridržavanjem predloženih mjera zaštite i načela održivog razvoja na kojem se temelji predmetna Strategija, procjenjuje se kako negativan utjecaj na tlo i poljoprivredu, do kojeg može doći provedbom aktivnosti prioritetnih područja za koja je prepoznat mogući negativan utjecaj, neće biti značajan.

5.9 Kulturna baština

Prioritetno područje *1.1. Razvoj uravnotežnijeg i uključivog turizma* uključuje aktivnosti izgradnje turističke i s turizmom vezane infrastrukture, aktivnosti koje će rezultirati diverzifikacijom turističke ponude, produljenjem turističke sezone, smanjenjem prekomjernog turizma i većom kvalitetom turističke ponude koji mogu doprinijeti cjelogodišnjem turizmu. Provedbom navedenih aktivnosti smanjenja prekomjernog/sezonalnog turizma, može doći do smanjenja pritiska na kritičnim turističkim lokacijama, no povećanja ukupnog broja turista u RH. Aktivnostima koje se odnose na razvoj turističke infrastrukture može doći do negativnog utjecaja na nepokretnu kulturnu baštinu (pojedinačne građevine i/ili kompleksi građevina, kulturno-povijesne cjeline i kulturne krajolike) i arheološku kulturnu baštinu (podvodna i kopnena nalazišta). Utjecaj je moguć u slučaju neadekvatnog smještanja infrastrukture u prostor, što može uzrokovati oštećenja ili potpuno stradavanje pojedinih objekata kulturne baštine, kao i degradacije okolnog prostora, stoga je negativan utjecaj moguć kako na pojedinačne građevine, tako i na kulturno-povijesne cjeline, kulturne krajolike i

arheološka nalazišta. Kako bi se utjecaji minimalizirali ili u potpunosti izbjegli, potrebno je izgradnju planirati izvan lokacija kulturne baštine. Kako bi se mogla ostvariti ideja održivog turizma, potrebno je odrediti prihvatni kapacitet pojedine destinacije kojeg se potrebno pridržavati prilikom planiranja aktivnosti. Stoga je određivanje prihvatnog turističkog kapaciteta destinacije, koji će u obzir uzeti i svu potrebnu infrastrukturu za boravak turista prioritet kod planiranja razvoja novih i unaprjeđenja postojećih turističkih destinacija. Pridržavanjem predložene mjere zaštite i načela održivog razvoja na kojem se temelji predmetna Strategija, procjenjuje se kako negativan utjecaj do kojeg može doći provedbom ovog prioritetnog područja neće biti značajan.

Za zahvate na javnoj turističkoj infrastrukturi koja je zaštićena kao nepokretno kulturno dobro, ili se nalazi na području unutar granica kulturnog dobra potrebno je ishoditi posebne uvjete, prethodna odobrenja, potvrde i suglasnosti nadležnih tijela (Konzervatorskih odjela Ministarstva kulture i medija Republike Hrvatske) sukladno Zakonu o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara (NN 69/99, 151/03, 157/03, 87/09, 88/10, 61/11, 25/12, 136/12, 157/13, 152/14, 44/17, 90/18, 32/20, 62/20, 117/21). Na neotkrivenu arheološku baštinu primjenjuje se članak 45. kojim je propisano da "ako se pri izvođenju građevinskih ili bilo kojih drugih radova koji se obavljaju na površini ili ispod površine tla, na kopnu, u vodi ili moru naiđe na arheološko nalazište ili nalaze, osoba koja izvodi radove dužna je prekinuti radove i o nalazu bez odgađanja obavijestiti nadležno tijelo". Budući da se kroz SOT potiče razvoj održivog turizma i bolje upravljanje prostorom, uz pridržavanje navedenih zakonodavnih odredbi i predloženih mjere zaštite, može se isključiti mogućnost značajnog negativnog utjecaja provedbe SOT na kulturnu baštinu. Valja naglasiti kako je za povezane zahvate Uredbom o procjeni utjecaja zahvata na okoliš (NN 61/14, 3/17) propisana obaveza provedbe odgovarajućih procjena utjecaja zahvata na okoliš, u sklopu kojih će se detaljno analizirati mogući utjecaji.

Prioritetno područje *1.2. Prostorno ravnomjernije raspoređen turistički promet* uključuje slične aktivnosti kao i prioritetno područje *1.1.* Poticat će se razvoj kvalitetne ugostiteljske ponude i smještajnih kapaciteta, novih turističkih atrakcija u turistički slabije razvijenim područjima i kontinentalnoj Hrvatskoj. U Jadranskoj Hrvatskoj će se kao i u prioritetnom području *1.1.* poticat će se razvoj proizvoda koji doprinose podizanju kvalitete postojećih smještajnih kapaciteta, proizvoda koji mogu smanjiti pritisak gostiju na destinaciju i proizvoda koji mogu doprinijeti razvoju cjelogodišnjeg turizma. Navedene aktivnosti mogu se odnositi i na izgradnju turističke i prometne infrastrukture. Slijedom navedenog, mogu se očekivati i isti utjecaji te se predlažu i iste mjere zaštite okoliša kao za prioritetno područje *1.1*. Pridržavanjem predloženih mjera zaštite i načela održivog razvoja na kojem se temelji predmetna Strategija procjenjuje se kako negativan utjecaj do kojeg može doći provedbom ovog prioritetnog područja neće biti značajan.

Prioritetno područje *1.3. Razvoj posebnih oblika turizma i strukturirani razvoj proizvoda* odnosi se na razvoj raznih vrsta turizama i proizvoda, što uključuje i aktivnosti izgradnje infrastrukture. Kao i u prethodnim prioritetnim područjima, u slučaju neadekvatnog smještanja infrastrukture u prostoru, može doći do negativnog utjecaja na kulturnu baštinu te se predlaže iste mjere zaštite okoliša. Pridržavanjem predloženih mjera zaštite i načela održivog razvoja na kojem se temelji predmetna Strategija procjenjuje se kako negativan utjecaj do kojeg može doći provedbom ovog prioritetnog područja neće biti

značajan. S ciljem očuvanja kulturnih krajolika, predlaže se poticati agrokulturni identitet pojedinih vrijednih područja te uključivanje istog u turističku prezentaciju/ponudu.

Prioritetno područje *1.4. Unaprjeđenje domaće i međunarodne prometne povezanosti* uključuje aktivnosti vezane uz unaprjeđenje javnog prijevoza i smanjenje onečišćenja (prvenstveno morskih resursa svih vrsta) iz sektora prometa te provedbu reforme prometnog sektora. Navedene aktivnosti mogu se odnositi i na izgradnju prometne infrastrukture i/ili širenje postojeće mreže prometnica, uslijed čega u slučaju neadekvatnog smještanja infrastrukture može doći do negativnog utjecaja na kulturnu baštinu. Kao i prethodnim prioritetnim područjima, predlažu se istu mjeru zaštite okoliša. Pridržavanjem predloženih mjera zaštite i načela održivog razvoja na kojem se temelji predmetna Strategija procjenjuje se kako negativan utjecaj do kojeg može doći provedbom ovog prioritetnog područja neće biti značajan.

Prioritetno područje *1.5. Repozicioniranje Hrvatske kao cjelogodišnje autentične destinacije održivog turizma* ne uključuje aktivnosti izgradnje infrastrukture nego aktivnosti brendiranja i promocije RH u cilju povećanja broja turista i razvoja cjelogodišnjeg turizma. Povećanjem broja turista može se očekivati pritisak na prostor te može doći i do negativnog utjecaja na kulturnu baštinu te se kao i u prethodnim prioritetnim područjima predlaže mjera zaštite koja se odnosi na određivanje prihvatnog turističkog kapaciteta destinacije/područja. Pridržavanjem predložene mjere zaštite i načela održivog razvoja na kojem se temelji predmetna Strategija procjenjuje se kako negativan utjecaj do kojeg može doći provedbom ovog prioritetnog područja neće biti značajan.

Aktivnostima unutar prioritetnog područja *1.6. Stvaranje boljih uvjeta života i rada* će se, kao i u prioritetnim područjima *1.1.*, *1.2.* i *1.3,.* poticati razvoj proizvoda više dodane vrijednosti, a osobito u Kontinentalnoj Hrvatskoj. Također, aktivnosti razvoja turističkih sadržaja i infrastrukture kao i u prioritetnim područjima *1.1., 1.2. i 1.3*. te moguće i u *1.4.* mogu negativno utjecati na kulturnu baštinu. Kao i prethodnim prioritetnim područjima u kojima se planira razvoj i izgradnja turističke i komunalne infrastrukture, predlažu se iste mjere zaštite okoliša. Pridržavanjem predloženih mjere zaštite procjenjuje se kako negativan utjecaj do kojeg može doći provedbom aktivnosti izgradnje neće biti značajan. S druge strane, prioritetno područje uključuje i aktivnosti kojima se može smanjiti preopterećenost turističkih destinacija što može rezultirati boljima upravljanjem posjetiteljima čime se može izbjeći značajan negativan utjecaj na kulturnu baštinu.

Prioritetno područje *2.1. Smanjenje opterećenja iz turizma na sastavnice okoliša i prirodu* uključuje aktivnosti provođenja integralnog upravljanja obalnim područjem i kao i razvojnim integriranjem turistički slabije razvijenih područja i kontinenta s jadranskim područjem čime će se utjecati na smanjenje opterećenja na priobalni prostor uz ublažavanje posljedica izrazito visoke sezonalnosti. Poticat će se smanjenje negativnog utjecaja na sve sastavnice okoliša, smanjivanje količine otpada, kao i minimiziranje ostalih nepovoljnih utjecaja (smanjivanje emisija, štednja energije i vode, primjena koncepta kružnog gospodarstva, održiva proizvodnja i potrošnja). Provođenjem navedenih aktivnosti može se očekivati smanjenje negativnog utjecaja sektora turizma na kulturnu baštinu.

Prioritetno područje *2.2. Smanjenje negativnog utjecaja turizma na prostor* uključuje sustavno prostorno planiranje na svim razinama kojim će se voditi računa o prihvatnim kapacitetima, ključnim infrastrukturnim ograničenjima i o dosljednoj primjeni propisa kojim se štiti zaštićeni obalni pojas kao i druga, posebno zaštićena područja. Također, aktivnosti se odnose i na racionalno upravljanje prostorom i ostalim prirodnim resursima i sprječavanje pojave prekomjernog turizma. Navedenim aktivnostima može se očekivati smanjenje pritiska i negativnih utjecaja sektora turizma na kulturnu baštinu.

Prioritetno područje *2.3. Smanjenje negativnog međuodnosa turizma i klime* uključuje aktivnosti kojima će se poticati niskougljični razvoja. Navedeno može uključivati postavljanje fotonaponskih panela i revitalizaciju postojećih mlinica i pregrada na rijekama. S obzirom na to da će se poticati postavljanje fotonaponskih panela na izgrađenom području (na krovovima građevina, unutar obuhvata smještajnih objekata i sl.), može se isključiti mogućnost značajnog utjecaja na kulturnu baštinu. Rekonstrukcijom postojećih mlinica, može doći do negativnog utjecaja na kulturnu baštinu i stoga je obnovu objekata za iskorištavanje potencijala vode u energetske svrhe potrebno provoditi na način da se rekonstruirana mlinica i pregrada izgledom (boje, materijali, gabariti) maksimalno uklopi u postojeći prostor. Čitava jadranska obala izložena je podizanju razine mora uslijed klimatskih promjena, što može značajno utjecati na svu infrastrukturu direktno ili indirektno vezanu uz turizam te turizam općenito. Osim obalnog područja, pod utjecajem klimatskih promjena i posljedičnog povećanja rizika od poplava je čitavo područje RH. Prilagodba javne i privatne turističke infrastrukture na klimatske promjene u cilju zaštite ljudi, okoliša i imovine uključivat će mjere koja se odnose na pojedinačnu infrastrukturu, bez zadiranja u sustave zaštite od poplava i upravljanje vodama u nadležnosti Hrvatskih voda i utjecaja na vodeni okoliš, stoga se može isključiti mogućnost utjecaja ove aktivnosti na kulturnu baštinu.

U sklopu provedbe aktivnosti prioritetnih područja cilja *2. Smanjenje opterećenja iz turizma na sastavnice okoliša i prirodu* potrebno je u razvoj održivog turizma uključiti primjenu koncepta zelene infrastrukture i rješenja temeljenih na prirodi koji svojim okolišnim benefitima smanjuje negativan utjecaj na sastavnice okoliša pa tako i na kulturne krajolike koji su dio kulturne baštine RH.

Prioritetna područja *3.1. Jačanje ljudskih potencijala u turizmu, 3.3. Osiguranje poticajnog poslovnog okruženja* i *3.4. Poticanje inovacija i digitalne transformacije turizma* ne uključuju aktivnosti koje bi mogle uzrokovati utjecaje na kulturnu baštinu.

Unapređenje strukture i kvalitete smještajnih kapaciteta provest će se kroz aktivnosti planirane prioritetnim područjem *3.2. Unapređenje strukture i kvalitete smještajnih kapaciteta* koje uključuje poticanje investicijskih projekata u turizmu visoke dodane vrijednosti, odnosno projekte svrhu formiranja i unapređenja turističke ponude. U sklopu navedenih aktivnosti doći će do razvoja i izgradnje turističke infrastrukture te moguće i prometne infrastrukture. Kao i prethodnim prioritetnim područjima koja uključuju izgradnju, očekuju se isti utjecaji i predlažu se iste mjere zaštite okoliša. No, aktivnostima unutar ovog prioritetnog područja će se osigurati sustav poticanja revitalizacije i razvoja hotelskih i kamp projekata više kategorije na „brownfield“ osnovi, čime se može spriječiti zauzimanje novih površina te koristiti lokacije koje su već prenamijenjene. Pridržavanjem predloženih mjera zaštite i načela održivog razvoja na

kojem se temelji predmetna Strategija, procjenjuje se kako negativan utjecaj do kojeg može doći provedbom ovog prioritetnog područja neće biti značajan.

Provedbom aktivnosti unutar prioritetnih područja *4.1. Unaprjeđenje zakonodavnog okvira*, *4.3. Unaprjeđenje sustava praćenja podataka*, *4.4. Odgovor na promjene trendova i potreba* i *4.5. Jačanje mehanizama za osiguravanje sigurnosti* ne uključuju aktivnosti koje bi mogle uzrokovati utjecaje na kulturnu baštinu.

Prioritetno područje *4.2. Unaprjeđenje sustava turističkih zajednica* uključuje aktivnosti koje pridonose ublažavanju pojava prekomjernog turizma, na primjer određivanje prihvatnog kapaciteta destinacije te modernizacija i prilagođavanje javne i privatne turističke infrastrukture te prometne i komunalne infrastrukture prihvatnom kapacitetu destinacije. Navedenim će se smanjiti pritisak turizma na prostor, a time i kulturnu baštinu.

5.10 Stanovništvo i zdravlje ljudi

Izgradnja infrastrukture (posebice prometne i komunalne) koja je predviđena u okviru prioritetnih područja *1.1. Razvoj uravnotežnijeg i uključivog turizma*, *1.2 Prostorno ravnomjernije raspoređen turistički promet*, *1.3. Razvoj posebnih oblika turizma i strukturirani razvoj proizvoda* i *1.6. Stvaranje boljih uvjeta života i rada* te njeno prilagođavanje prihvatnom kapacitetu destinacije u okviru prioritetnog područja *4.2. Unaprjeđenje sustava turističkih zajednica* trebali bi doprinijeti dostupnosti komunalnih i prometnih usluga kao i rekreacijske infrastrukture i za lokalno stanovništvo. Pritom se u okviru prioritetnog područja 1.1 planira prilagođavanje turističke infrastrukture za osobe s invaliditetom što će imati pozitivne učinke i na dio lokalnog stanovništva koje pripada navedenoj društvenoj skupini. Unaprjeđenje prometne infrastrukture i usluga javnog prijevoza unutar i među destinacijama, planirano u sklopu prioritetnog područja *1.4. Unaprjeđenje domaće i međunarodne prometne povezanosti*, povećat će i mobilnost lokalnog stanovništva te doprinijeti razvoju novih ekonomskih prilika uključujući veću dostupnost radnih mjesta. Pritom će osiguravanje pristupačnosti turističkih atrakcija i infrastrukture osobama s invaliditetom (prioritetna područja 1.4 i *3.2. Unapređenje strukture i kvalitete smještajnih kapaciteta*) doprinijeti i povećanoj mobilnosti stanovnika koji pripadaju skupini osoba s invaliditetom. Procjenjuje se da sveukupni pozitivni utjecaj neće biti značajan.

Prioritetna područja 1.1, 1.2, 1.3, *1.5. Repozicioniranje Hrvatske kao cjelogodišnje autentične destinacije održivog turizma* i 3.2 predviđaju povećanje ukupnog broja turista na godišnjoj razini. Takav trend usprkos smanjenju sezonalnosti često u najposjećenijim destinacijama vodi do rasta cijena nekretnina i otežanih uvjeta za svakodnevni život lokalnog stanovništva u starogradskim jezgrama. Uslijed toga u tim dijelovima naselja dolazi do povećanog iseljavanja i zamjene tradicionalnog načina stanovanja apartmanizacijom. Nastavak razvoja obalnog turizma predviđen prioritetnim područjem 1.3 mogao bi rezultirati daljnjom devastacije obale koja bi mogla dodatno narušiti lokalnu kvalitetu života i doprinijeti nepovoljnim demografskim trendovima. Predviđene aktivnosti smanjenja prekomjernog turizma u okviru prva dva strateška cilja trebale bi donekle ublažiti ove nepovoljne trendove pa se procjenjuje da negativni utjecaj neće biti značajan.

S druge strane, za očekivati je da će razvoj turističkih proizvoda, turističke i s turizmom povezane infrastrukture (u okviru prioritetnih područja navedenih u prvom paragrafu) doprinijeti povećanju dostupnosti usluga i infrastrukture lokalnom stanovništvu što će se posljedično ogledati u povećanju kvalitete života u destinacijama. Pozitivni utjecaji na kvalitetu života u destinacijama očekuju se i kroz provedbu prioritetnog područja *2.1. Smanjenje opterećenja iz turizma na sastavnice okoliša i prirodu* koje se fokusira na smanjenje sezonalnosti, pritiska na obalni prostor i emisija u okoliš te uvođenje kružnog gospodarstva (uključujući smanjenje količine otpada i štednju vode i energije, planirano i u sklopu prioritetnog područja *3.4. Poticanje inovacija i digitalne transformacije turizma*). Pozitivan učinak na kvalitetu prostora i života u njemu trebala bi proizvesti i implementacija prioritetnog područja *2.2. Smanjenje negativnog utjecaja turizma na prostor* koja predviđa sustavni pristup prostornom planiranju u vidu optimizacije prostorne distribucije prihvatnih kapaciteta i infrastrukturnih ograničenja te racionalno gospodarenje prostorom i resursima. Pritom je iznimno bitno da se provedu planirane aktivnosti vezane uz sprječavanje kaotične urbanizacije i devastacije prostora koje smanjuju njegovu kvalitetu. Isto tako, u okviru prioritetnog područja *4.4. Odgovor na promjene trendova i potreba* podizat će se i svijest o važnosti održivog turizma te odgovornom upravljanju resursima i ljudskim potencijalima što će doprinijeti kvaliteti života u destinacijama. Procjenjuje se da pozitivni utjecaji neće biti značajni.

Niz prioritetnih područja usmjerenih na unaprjeđenje turističkog poslovanja imat će pozitivne učinke na ekonomske prilike u destinaciji kao i na zaposlenost i zapošljivost lokalnog stanovništva. Za očekivati je da će razvoj turističke (prije svega smještajne i ugostiteljske) infrastrukture i novih turističkih proizvoda (prioritetna područja 1.1, 1.2, 1.3, 1.6) te poticanje sinergije lokalnih poduzetnika, poljoprivrednika, turističkih djelatnika i lokalnog stanovništva (prioritetna područja 1.1, 1.3, 1.6) rezultirati povećanjem broj radnih mjesta. Doprinos otvaranju radnih mjesta i zapošljivosti ostvarit će se i provedbom prioritetnih područja *3.1. Jačanje ljudskih potencijala u turizmu* kroz razvoj ljudskih potencijala u turističkom sektoru uz kraće obrazovne programe za kvalifikacije u turističkim zanimanjima te mjere aktivne politike zapošljavanja (osobito ranjivih skupina), *3.3. Osiguranje poticajnog poslovnog okruženja* kroz unaprjeđenje poslovanja u turizmu i razvoj samozapošljivosti, te 4.4. kroz unaprjeđenje kompetencija (vještina i znanja) zaposlenih u turizmu i razmjenu najboljih praksi. Procjenjuje se da ukupan pozitivan utjecaj na lokalno stanovništvo i gospodarstvo neće biti značajan.

Pozitivni učinci na zdravlje rezultirat će iz četiri prioritetna područja dok negativnih učinaka neće biti. Prioritetnim područjima 1.3 i 1.6 predviđa se razvoj zdravstvenog i sportskog turizma i povezane infrastrukture što bi trebalo doprinijeti i dostupnosti zdravstvenih usluga te rekreacijskih prilika za lokalno stanovništvo koje bi trebale rezultirati boljim zdravstvenim stanju lokalne populacije. U prioritetnom području *4.5. Jačanje mehanizama za osiguravanje sigurnosti* predviđeni su primjena i unaprjeđenje epidemioloških protokola te osiguravanje medicinske pomoći (dodatnih timova i turističkih ambulanti) čime će se osigurati daljnji zdravstveni standard za turiste i lokalno stanovništvo. Konačno, smanjenje emisija stakleničkih plinova iz prometa, sadnja stabala, a posredno i povećanje energetske učinkovitosti i korištenja obnovljivih energenata, koji su planirani u sklopu prioritetnog područja *2.3. Smanjenje negativnog*

međuodnosa turizma i klime, doprinijet će zdravlju lokalnog stanovništva u dugoročnoj perspektivi.

Povećanje broja turista i daljnji razvoj turističke i s turizmom povezane infrastrukture koji su predviđeni u okviru strateškog cilja 1 te kroz prioritetno područje 3.2 mogu rezultirati povećanim svjetlosnim i onečišćenjem bukom na razini lokalnih destinacija što može imati negativne učinke na kvalitetu života lokalnog stanovništva. Kad je takvo onečišćenje prisutno u noćnim satima, mogući su i nepovoljni učinci na zdravlje uslijed nepovoljnog utjecaja na noćni odmor odnosno san. Očekuje se da nepovoljni učinci neće biti značajni.

5.11 Gospodarenje otpadom

Razvoj uravnoteženijeg i uključivog turizma predviđenog prioritetnim područjem 1.1. uključuje doprinos zelenoj tranziciji te načelima kružnog gospodarstva čime će se pozitivno utjecati na cjelokupni sustav gospodarenja otpadom. Istovremeno će provedba planiranih aktivnosti s ciljem diverzifikacije turističke ponude, produljenja turističke sezone i veće kvalitete turističke ponude, rezultirati povećanjem broja turista, a posljedično i komunalnog otpada koji će turisti stvarati te time značiti dodatno opterećenje na sustavu gospodarenja otpadom.

Jednako tako će, prioritetna područja 1.2. *Prostorno ravnomjernije raspoređen turistički promet*, 1.3 *Razvoj posebnih oblika turizma i strukturirani razvoj proizvoda* i 1.6. *Stvaranje boljih uvjeta života i rada* koje se odnose na razvoj turističkih sadržaja i infrastrukture te repozicioniranje Hrvatske kao cjelogodišnje autentične destinacije održivog turizma u sklopu prioritetnog područja 1.5., utjecati na povećanje broja turista i otpada koji će se stvarati u RH. Prioritetno područje 1.2. *Prostorno ravnomjernije raspoređen turistički promet* koje je fokusirano na disperziju turističkih destinacija na teritoriju RH može imati pozitivan utjecaj na sustav gospodarenja otpadom na području Jadranske Hrvatske budući da Jadranska Hrvatska sudjeluje s čak 97 % ukupnog komunalnog otpada iz turizma u usporedbi s Kontinentalnom Hrvatskom.

Provedba aktivnosti unutar prioritetnog područja 2.1 *Smanjenje opterećenja iz turizma na sastavnice okoliša i prirodu* usmjerenih na razvoj održivog turizma koji će doprinijeti smanjivanju količine otpada, zatim podupiranje aktivnosti usmjerenih primjeni koncepta kružnog gospodarstva te poticanje održive prakse smanjenja otpada od hrane i jednokratne plastike, kao i održivo gospodarenje otpadom, direktno se odnosi na poboljšanje postojećeg stanja čime će se pozitivno utjecati na cjelokupni sustav gospodarenja otpadom.

Aktivnosti prioritetnog područja 2.2. *Smanjenje negativnog utjecaja turizma na prostor* prvenstveno će pozitivno utjecati na prostor, no provedbom aktivnosti koje su usmjerene na sprječavanje prekomjernog turizma i planiranje koje će voditi računa o prihvatnim kapacitetima te ključnim infrastrukturnim ograničenjima umanjiti će se opterećenje otpadom u najopterećenijim turističkim destinacijama.

Unapređenje strukture i kvalitete smještajnih kapaciteta provest će se kroz aktivnosti planirane prioritetnim područjem 3.2. koje uključuje poticanje investicijskih projekata u turizmu visoke dodane vrijednosti, odnosno projekte svrhu formiranja i unapređenja

turističke ponude. Time će doći do povećanja broja turista, a posljedično i otpada koji će turisti stvarati. Planirani su iskoraci u kontekstu uvažavanja standarda ekološki prihvatljivog i društveno odgovornog poslovanja (oznake kvalitete) što će pridonijeti poboljšanjima u sustavu gospodarenja otpadom.

Pozitivan utjecaj na cjelokupni sustav gospodarenja otpadom imat će realizacija aktivnosti prioritetnog područja 3.4. *Poticanje inovacija i digitalne transformacije turizma* koje obuhvaćaju razvoj kružnog gospodarstva kao važnog oblika inovacije u turizmu te poticanje razvoja tehnologija i procesa koji mogu doprinijeti smanjenju otpada od hrane, korištenju energije i resursa.

Provedbom aktivnosti u sklopu prioritetnog područja 4.2. *Unapređenje sustava turističkih zajednica* koje se odnose na jačanje uloge turističkih zajednica u ublažavanju pojava prekomjernog turizma može doći do pozitivnog utjecaja na sustav gospodarenja otpadom u najopterećenijim turističkim destinacijama.

Pridržavanjem načela održivog razvoja na kojem se temelji predmetna Strategija, procjenjuje se kako negativan utjecaj na gospodarenje otpadom, do kojeg može doći provedbom aktivnosti prioritetnih područja za koja je prepoznat mogući negativan utjecaj, neće biti značajan.

5.12 Šume i šumarstvo

Provedbom aktivnosti koje planiraju izgradnju turističkih sadržaja i infrastrukture unutar prioritetnih ciljeva 1.1. *Razvoj uravnoteženijeg i uključivog turizma*, 1.2. *Prostorno ravnomjernije raspoređen turistički promet*, 1.3. *Razvoj posebnih oblika turizma i strukturirani razvoj proizvoda*, 1.4. *Unapređenje domaće i međunarodne prometne povezanosti*, 1.6. *Stvaranje boljih uvjeta života i rada*, 3.2. *Unapređenje strukture i kvalitete smještajnih kapaciteta* može doći do negativnog utjecaja na šume i šumarstvo, ukoliko će se aktivnosti izgradnje turističke infrastrukture planirati unutar šumskih sastojina. Može doći do gubitka površina šuma i šumskog zemljišta, širenja biljnih invazivnih vrsta u šumske sastojine, narušavanja vitalnosti i otpornosti šumskih ekosustava te povećanja opasnosti od nastanka i širenja šumskih požara, što za posljedicu može imati smanjenje vrijednosti općekorisnih, gospodarskih i zaštitnih funkcija šuma. S ciljem smanjenja gubitka šumskih površina i zemljišta, razvoj turističkih projekata potrebno je poticati na „brownfield" područjima (napuštene nekretnine koje se ne koriste).

Krčenjem šuma zbog planiranja izgradnje dolazi do gubitka drvne zalihe i smanjivanja potencijalnog sječivog etata (prihoda), smanjivanja vitalnosti sastojina zbog nastanka erozivnih procesa, narušavanja povoljnog vodnog režima kod poplavnih šuma te gubitka šumskih sjemenskih objekata.

Kako bi se minimalizirala mogućnost negativnog utjecaja na šume i šumarstvo, aktivnosti prioritetnih područja potrebno je provoditi uz minimalne negativne utjecaje na ocjenu općekorisnih funkcija šuma te gospodarske i zaštitne funkcije šuma.

Do pozitivnog utjecaja na šume i šumarstvo može doći provedbom aktivnosti iz prioritetnog područja 2.1. *Smanjenje opterećenja iz turizma na sastavnice okoliša i*

prirodu koje se odnose na smanjenje opterećenja na priobalni prostor (koji je često šumovit) i razvoj održivog turizma na način da se minimaliziraju nepovoljni utjecaji na sastavnice okoliša.

Isto tako, aktivnosti unutar prioritetnog područja 2.2. *Smanjenje negativnog utjecaja turizma na prostor* pozitivno će utjecati na šume i šumarstvo jer se odnose na racionalno upravljanje prostorom i ostalim prirodnim resursima koje uključuje i šume. Provedbom predmetnih aktivnosti očekuje se smanjenje gubitka šumskih površina i šumskih zemljišta te očuvanje cjelovitosti šumskih područja. Pri planiranju turističke namjene, potrebno je primjenjivati načelo integralnog pristupa odnosno sveobuhvatno sagledavanje korištenja i zaštite prostora na način da se u najvećoj mogućoj mjeri očuva stabilnost i biološka raznolikost šumskih ekosustava, zadrže površine šumske sastojine visokog uzgojnog oblika te izbjegnu fragmentacije cjelovitog šumskog kompleksa, posebice u zaštićenom obalnom području mora koje se štiti odredbama Zakona o prostornom uređenju.

Prioritetno područje 2.3. *Smanjenje negativnog međuodnosa turizma i klime* planira aktivnosti sadnje dodatnih stabala u šumskim, urbanim i periurbanim područjima s ciljem smanjenja ugljičnog otiska koji nastaje turističkom aktivnošću, što će pozitivno će utjecati na očuvanje i obnovu šumskih površina. Pri tome je potrebno voditi brigu o lokaciji pošumljavanja i vrstama kojima se provodi pošumljavanje. Kao primjerene lokacije predlažu se, osim unutra samih turističkih kompleksa, i područja opožarenih šumskih površina i napuštene urbane površine kojima je potrebna sanacija te sadnja s ciljem uspostave zelene infrastrukture. Potrebno je birati autohtone vrste šumskog drveća i niskog raslinja u sastavu vegetacije okolnog područja lokacije, u najvećoj mogućoj mjeri vrste otporne na utjecaj nastanka i širenja šumskih požara te koristiti šumske sadnice iz rasadnika s istog područja kako bi se spriječio unosa biljnih i životinjskih invazivnih vrsta. Prioritetno područje uključuje i aktivnosti poticanja korištenja obnovljivih izvora energije, što može uključivati postavljanje fotonaponskih panela, no s obzirom na to da će se poticati postavljanje fotonaponskih panela na izgrađenom području (na krovovima građevina, unutar obuhvata smještajnih objekata i sl.), može se zaključiti da provedbom aktivnosti neće doći do utjecaja na šume i šumarstvo.

Generalno, u sklopu provedbe aktivnosti prioritetnih područja cilja 2. *Smanjenje opterećenja iz turizma na sastavnice okoliša i prirodu* potrebno je u razvoj održivog turizma uključiti primjenu koncepta zelene infrastrukture i rješenja temeljenih na prirodi koji svojim okolišnim benefitima smanjuju negativan utjecaj na sastavnice okoliša pa tako i šume i šumsko zemljište.

Provedbom aktivnosti prioritetnog područja 4.2. *Unapređenje sustava turističkih zajednica* može doći do pozitivnog utjecaja na šume i šumarstvo kroz planirane aktivnosti jačanja uloge turističkih zajednica u ublažavanju pojava prekomjernog turizma koji ima negativan utjecaj na čitav okoliš te kroz osiguravanje da se resursi kao što su šume koriste na održivi način.

Pridržavanjem predloženih mjera zaštite i načela održivog razvoja na kojem se temelji predmetna Strategija, procjenjuje se kako negativan utjecaj na šume i šumarstvo, do

kojeg može doći provedbom aktivnosti prioritetnih područja za koja je prepoznat mogući negativan utjecaj, neće biti značajan.

5.13 Lovstvo i divljač

Do negativnog utjecaja na lovstvo i divljač može doći, jednako kao i kod utjecaja na šume i šumarstvo, provedbom aktivnosti koje planiraju izgradnju turističkih sadržaja i infrastrukture unutar prioritetnih ciljeva 1.1. *Razvoj uravnoteženijeg i uključivog turizma*, 1.2. *Prostorno ravnomjernije raspoređen turistički promet*, 1.3. *Razvoj posebnih oblika turizma i strukturirani razvoj proizvoda*, 1.4. *Unapređenje domaće i međunarodne prometne povezanosti*, 1.6. *Stvaranje boljih uvjeta života i rada*, 3.2. *Unapređenje strukture i kvalitete smještajnih kapaciteta* ukoliko će se aktivnosti izgradnje turističke infrastrukture planirati na staništu divljači. Može doći do negativnog utjecaja na lovstvo u vidu gubitka lovnoproduktivne površine, a na divljač (s naglaskom na krupnu divljač) fragmentacijom staništa te degradacijom staništa putem dodatnog opterećenja okoliša (svjetlosno onečišćenje, buka, vibracije i sl.). Kako bi se negativni utjecaj umanjio, odnosno spriječio, potrebno je provoditi planirane aktivnosti uz minimalni negativan utjecaj na vitalnost populacija divljači i proizvodnu sposobnost prirodnih staništa divljači. Izgradnju turističkih sadržaja i infrastrukture potrebno je planirati uz minimalne negativne utjecaje na ocjenu općekorisnih funkcija šuma te gospodarske i zaštitne funkcije šuma. S ciljem smanjenja gubitka prirodnih staništa divljači, predlaže se planiranje razvoja turističkih projekata na „brownfield" područjima. Pri provedbi navedenih prioritetnih područja potrebno je uzeti u obzir očuvanje biološke raznolikosti i ekološke ravnoteže prirodnih staništa divljači, divlje faune i flore, posebice očuvanje cjelovitih šumskih područja i ritova. Bitno je osiguranje mira u prirodnim staništima divljači, očuvanje izvora i osiguranje nesmetanog pristupa divljači vodi. Također, u prioritetnom području 1.3. podupirat će se razvoj raznih oblika turizma što uključuje i lovni turizam. Ukoliko se lov provodi sukladno propisima, ne očekuje se negativan utjecaj na okoliš.

Do pozitivnog utjecaja na lovstvo i divljač može doći provedbom aktivnosti iz prioritetnog područja 2.1. *Smanjenje opterećenja iz turizma na sastavnice okoliša i prirodu* koje se odnose na zaštitu prirodnih resursa i razvoj održivog turizma na način da se minimaliziraju nepovoljni utjecaji na sastavnice okoliša. Za očekivati je da će navedenim doći do očuvanja šumskih ekosustava, odnosno prirodnih staništa divljači i očuvanja brojnosti divljači.

Prioritetno područje 2.2. *Smanjenje negativnog utjecaja turizma na prostor* pozitivno će utjecati na lovstvo i divljač jer se planirane aktivnosti odnose na racionalno upravljanje prostorom i ostalim prirodnim resursima koje uključuje i šume. Provedbom predmetnih aktivnosti očekuje se smanjenje gubitka prirodnih staništa divljači. Za stanište divljači bitno je, kao što stoji u prethodnom poglavlju za šume, da se pri planiranju turističke namjene primjenjuje načelo integralnog pristupa odnosno sveobuhvatno sagledavanje korištenja i zaštite prostora na način da se u najvećoj mogućoj mjeri očuva stabilnost i biološka raznolikost šumskih ekosustava te izbjegnu fragmentacije cjelovitog šumskog kompleksa.

Prioritetno područje 2.3. *Smanjenje negativnog međuodnosa turizma i klime* planira aktivnosti sadnje dodatnih stabala u šumskim, urbanim i periurbanim područjima s ciljem smanjenja ugljičnog otiska koji nastaje turističkom aktivnošću, što će pozitivno će utjecati na očuvanje i obnovu staništa za divljač. Pri tome je potrebno voditi brigu o lokaciji pošumljavanja i vrstama kojima se provodi pošumljavanje, navedenih u prethodnom poglavlju o šumama. Prioritetno područje uključuje aktivnosti poticanja korištenja obnovljivih izvora energije, što može uključivati postavljanje fotonaponskih panela, no s obzirom na to da će se poticati postavljanje fotonaponskih panela na izgrađenom području (na krovovima građevina, unutar obuhvata smještajnih objekata i sl.), može se zaključiti, kao i kod prethodne sastavnice okoliša, da provedbom aktivnosti neće doći do utjecaja na staništa divljači. U sklopu provedbe aktivnosti prioritetnih područja cilja 2. *Smanjenje opterećenja iz turizma na sastavnice okoliša i prirodu* potrebno je u razvoj održivog turizma uključiti primjenu koncepta zelene infrastrukture i rješenja temeljenih na prirodi koji svojim okolišnim benefitima smanjuju negativan utjecaj na sastavnice okoliša pa tako i na prirodna staništa divljači i šumski ekosustav.

Provedbom aktivnosti prioritetnog područja 4.2. *Unapređenje sustava turističkih zajednica* može doći do pozitivnog utjecaja na lovstvo i divljač kroz planirane aktivnosti jačanja uloge turističkih zajednica u ublažavanju pojava prekomjernog turizma koji ima negativan utjecaj na čitav okoliš te kroz osiguravanje da se resursi kao što su šume koriste na održivi način.

Pridržavanjem predloženih mjera zaštite i načela održivog razvoja na kojem se temelji predmetna Strategija, procjenjuje se kako negativan utjecaj na lovstvo i divljač, do kojeg može doći provedbom aktivnosti prioritetnih područja za koja je prepoznat mogući negativan utjecaj, neće biti značajan.

5.14 Kumulativni utjecaji

SOT predstavlja strateški okvir za provedbu niza aktivnosti i povezanih zahvata na razini lokalne, regionalne i nacionalne destinacije koji mogu imati kumulativne utjecaje na okoliš. Prioritetno područje *1.1. Razvoj uravnoteženijeg i uključivog turizma* uključuje aktivnosti izgradnje turističke i s turizmom vezane infrastrukture i unapređenje turističke ponude s ciljem povećanja broja turista u kontinentalnoj Hrvatskoj, uz istovremeno smanjenje prekomjernog/sezonalnog turizma (koje je prvenstveno vezano uz obalno i priobalno područje te otoke), odnosno razvoj cjelogodišnjeg turizma na cijelom području Republike Hrvatske. Kako ovo prioritetno područje omogućuje provođenje više od jednog zahvata u prostoru, sama priroda utjecaja provedbe prioritetnog područja *1.1.* je kumulativna. Iste vrste utjecaja zbog izgradnje infrastrukture mogu se očekivati i provedbom prioritetnih područja *1.2. Prostorno ravnomjernije raspoređen turistički promet*, *1.3. Razvoj posebnih oblika turizma i strukturirani razvoj proizvoda*, *1.4. Unaprjeđenje domaće i međunarodne prometne povezanosti*, *1.6. Stvaranje boljih uvjeta života i rada* i *3.2. Unaprjeđenje strukture i kvalitete smještajnih kapaciteta*, ali i zbog odvijanja turističkih i povezanih djelatnosti (koje uključuju dodatno opterećenje okoliša emisijama onečišćujućih tvari, buke, vibracija, svjetlosti) i opterećenje postojećih sustava vodoopskrbe, odvodnje, energetike, gospodarenja otpadom itd., te je stoga jasno kako

će kumulativan utjecaj ovih prioritetnih područja biti veći od pojedinačnih utjecaja svakog prioritetnog područja zasebno.

S druge strane, sva prioritetna područja uključuju aktivnosti promjene postojećih praksi i prilagodbu sektora turizma dok se kroz čitav SOT naglasak stavlja na održivost temeljenu na zaštiti okoliša, uvažavanjem navedenih kriterija koji sami po sebi uključuju sveobuhvatno i interdisciplinarno promišljanje, analizu mogućih utjecaja na okoliš i prirodu te donošenje kvalitetnih odluka sa svrhom smanjenja negativnog utjecaja turizma na okoliš.

Slijedom navedenog proizlazi da se pojedinačni utjecaji prioritetnih područja na sastavnice okoliša isprepliću te je ukupan utjecaj provedbe SOT-a zbroj pojedinačnih utjecaja svakog prioritetnog područja. Temeljem provedenih analiza, uz neizostavne određene negativne utjecaje koji su posljedica odvijanja ljudskih aktivnosti u prostoru i vremenu (izgradnja, korištenje prirodnih resursa, emisije u okoliš), zaključuje se kako će, uz provedbu predloženih mjera zaštite okoliša u sklopu ove strateške studije, ukupan utjecaj provedbe SOT-a na okoliš biti prihvatljiv, zbog promicanja nužnih promjena postojećih praksi i prilagodbe sektora turizma.

Budući da je SOT jedan od niza strateških dokumenata u RH koji daje okvir za provedbu aktivnosti koje uzrokuju određene utjecaje na okoliš, ne može se isključiti ni mogućnost kumulativnog utjecaja sa strateškim dokumentima drugih sektora. U odnosu na SOT (odnosno sektor turizma), sektori koji u velikoj mjeri kumulativno utječu na okoliš (i ekološku mrežu) su promet i poljoprivreda. Stoga je kod planiranja razvoja pojedinih sektora neophodna sveobuhvatna i interdisciplinarna analiza postojećeg stanja okoliša, pritisaka i vrijednosti područja gdje se pojedina aktivnost planira provoditi. Navedeno se provodi na razini strateških dokumenata nižeg reda, prostornih planova i samih zahvata.

Slijedom navedenog, a uvažavajući prihvatljive utjecaje koji se mogu očekivati provedbom SOT-a, uz provedbu predloženih mjera zaštite okoliša u sklopu ove strateške studije, može se isključiti mogućnost značajnog kumulativnog utjecaja s drugim strateškim dokumentima RH.

5.15 Mogući prekogranični utjecaj

Strategijom nisu točno definirane lokacije na kojima će se planirane aktivnosti provoditi, stoga nije moguće navesti područja na kojima je potencijalno moguć prekogranični utjecaj.

Strategija predstavlja strateški dokument kojim se stvaraju uvjeti za razvoj održivog turizma u RH, a njenom provedbom može doći će do neposrednog utjecaja na druge države, što se prvenstveno očituje u povećanju broja turista koji putuju iz drugih zemalja prema Hrvatskoj kao turističkom odredištu. Inozemni turisti čine većinu turista koji posjećuju i borave u RH. Provedbom Strategije doći će do jačanja turističke ponude RH i time do povećanja broja turista koji putuju prema Hrvatskoj zbog čega je moguća pojava opterećenja i gužvi u prometu u drugim državama, prvenstveno na graničnim prijelazima.

Sukladno procjeni utjecaja provedbe Strategije na sastavnice okoliša i okolišne teme, prepoznati su mogući negativni utjecaji koji nisu značajni provedbom sljedećih prioritetnih područja koji podrazumijevaju mogućnost izgradnje: 1.1. *Razvoj uravnoteženijeg i uključivog turizma*, 1.2. *Prostorno ravnomjernije raspoređen turistički promet*, 1.3 *Razvoj posebnih oblika turizma i strukturirani razvoj proizvoda*, 1.4. U*napređenje domaće i međunarodne prometne povezanosti*, 1.5. *Repozicioniranje Hrvatske kao cjelogodišnje autentične destinacije održivog turizma*, 1.6. *Stvaranje boljih uvjeta života i rada*, 2.3. *Smanjenje negativnog međuodnosa turizma i klime* i 3.2. *Unapređenje strukture i kvalitete smještajnih kapaciteta*. Prepoznati mogući negativni utjecaji koji mogu proizaći izgradnjom za potrebe razvoja održivog turizma, a koji se očituju u povećanju opterećenja sastavnica okoliša, lokalnog su značaja te se ne očekuje značajan utjecaj na susjedne države.

Također, ovakvi infrastrukturni tipovi projekata, sukladno zakonodavnom okviru, podliježu obvezi provedbe postupka procjene o utjecaju na okoliš. U okviru OPUO i PUO postupaka će se za svaki od tih zahvata utvrditi potreba prekogranične procjene utjecaja na okoliš.

Uz provedbu predloženih mjera zaštite okoliša ne očekuje se značajan utjecaj na okoliš unutar ni zvan granica RH. S obzirom na prethodno navedeno i činjenicu da Strategija ne uključuje prekogranične projekte održivog turizma, za Strategiju se može isključiti mogućnost značajnog negativnog utjecaja na okoliš susjednih država.

6 Prijedlog mjera zaštite okoliša i programa praćenja stanja okoliša

6.1 Mjere zaštite okoliša

U tablici u nastavku (Tablica 28) navedene su mjere zaštite okoliša kako bi se prepoznati negativni utjecaji do kojih može doći provedbom SOT sveli na najmanju moguću razinu.

Tablica 28. Mjere zaštite okoliša

r. br.	mjera zaštite okoliša	prioritetno područje na koje se mjera zaštite odnosi	sastavnica okoliša / okolišna tema
1.	Poticati korištenje ekoloških poljoprivrednih proizvoda u turizmu.	1.3., 2.1.	Zrak Tlo i poljoprivreda Bioraznolikost Zaštićena područja
2.	Poticati razvoj turističkih projekata na „brownfield" područjima (napuštene nekretnine koje se ne koriste).	1.1, 1.2.,1.3.,1.4., 1.6., 3.2.	Tlo i poljoprivreda Šume i šumarstvo Lovstvo i divljač Krajobraz
3.	Poticati sadnju višegodišnje autohtone vegetacije kod izgradnje turističkih sadržaja i infrastrukture s ciljem sprječavanje pojave erozije tla.	1.1, 1.2.,1.3., 1.4., 1.6., 3.2.	Tlo i poljoprivreda
4.	Provoditi izgradnju turističke i prometne infrastrukture uz planiranje adekvatne odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda sukladno relevantnom zakonodavstvu.	1.1, 1.2.,1.3., 1.4., 1.6., 3.2.	Tlo i poljoprivreda Vode i more
5.	Ograničiti gubitak tla prenamjenom na najvrjednijim površinama poljoprivrednog zemljišta (osobito vrijedno obradivo (P1) i vrijedno obradivo (P2) poljoprivredno zemljište).	1.1, 1.2.,1.3., 1.4., 1.6., 3.2.	Tlo i poljoprivreda
6.	Poticati agrokulturni identitet prepoznatih područja te uključivanje istog u turističku prezentaciju/ponudu u sklopu samih poljoprivrednih gospodarstava, čija je primarna poljoprivredna djelatnost te prerada i prodaja vlastitih poljoprivrednih proizvoda.	1.3.	Tlo i poljoprivreda Krajobraz Kulturna baština

r. br.	mjera zaštite okoliša	prioritetno područje na koje se mjera zaštite odnosi	sastavnica okoliša / okolišna tema
7.	Provoditi unaprjeđenje i izgradnju turističke infrastrukture u skladu s trenutačnim mogućnostima i kapacitetima sustava odvodnje te u skladu s planiranim aktivnostima unaprjeđenja sustava.	1.1, 1.2.,1.3., 1.4., 1.6., 3.2.	Tlo i poljoprivreda Vode i more
8.	Izgradnju infrastrukture na vodnim tijelima planirati u skladu s ciljem Okvirne direktive o vodama – postizanje najmanje dobrog stanja vodnih tijela.	1.1., 1.2., 1.3., 1.4., 1.6., 3.2.	Vode i more
9.	Izgradnju turističkih sadržaja i infrastrukture planirati uz minimalne negativne utjecaje na ocjenu općekorisnih funkcija šuma te gospodarske i zaštitne funkcije šuma.	1.1, 1.2.,1.3., 1.4., 1.6., 3.2.	Šume i šumarstvo Lovstvo i divljač
10.	Primjenjivati načelo integralnog pristupa pri planiranju turističke namjene, odnosno sveobuhvatno sagledavanje korištenja i zaštite prostora na način da se u najvećoj mogućoj mjeri očuva stabilnost i biološka raznolikost šumskih ekosustava, zadrže površine šumske sastojine visokog uzgojnog oblika te izbjegnu fragmentacije cjelovitog šumskog kompleksa, posebice u zaštićenom obalnom području mora.	2.2.	Šume i šumarstvo Lovstvo i divljač
11.	Pri pošumljavanju birati autohtone vrste šumskog drveća i niskog raslinja u sastavu vegetacije okolnog područja lokacije, u najvećoj mogućoj mjeri vrste otporne na utjecaj nastanka i širenja šumskih požara te koristiti šumske sadnice iz rasadnika s istog područja kako bi se spriječio unosa biljnih i životinjskih invazivnih vrsta.	2.3.	Šume i šumarstvo Lovstvo i divljač
12.	Poticati planiranje i izgradnju zelene infrastrukture te primjenu rješenja temeljenih na prirodi (NbS).	2.1., 2.2., 2.3.	Tlo i poljoprivreda Šume i šumarstvo Lovstvo i divljač Krajobraz Stanovništvo i zdravlje ljudi Bioraznolikost Zaštićena područja Vode i more Zrak Kulturna baština
13.	Izgradnju turističkih sadržaja i infrastrukture planirati uz minimalne negativne utjecaje na vitalnost populacija divljači i proizvodnu sposobnost prirodnih staništa divljači.	1.1, 1.2.,1.3., 1.4., 1.6., 3.2.	Lovstvo i divljač

r. br.	mjera zaštite okoliša	prioritetno područje na koje se mjera zaštite odnosi	sastavnica okoliša / okolišna tema
14.	Promicati održivo korištenje šuma i očuvanje prirodnih staništa divljači u skladu sa šumskogospodarskim planovima i lovnogospodarskim planovima.	2.1.	Lovstvo i divljač
15.	Pri izgradnji turističkih sadržaja i infrastrukture uzeti u obzir očuvanje biološke raznolikosti i ekološke ravnoteže prirodnih staništa divljači, divlje faune i flore, posebice očuvanje cjelovitih šumskih područja i ritova. Nadalje, u najvećoj mogućoj mjeri osigurati mir u prirodnim staništima divljači, očuvati izvore vode i osigurati nesmetani pristup divljači vodi.	1.1, 1.2.,1.3., 1.4., 1.6., 3.2.	Lovstvo i divljač
16.	Obnovu objekata za iskorištavanje potencijala vode u energetske svrhe provoditi na način da se za smještaj postrojenja koristi postojeća građevina, da se koristi postojeća vodna infrastruktura (vodozahvat), da se ne pogorša hidrološki režim i hidromorfološko stanje vodotoka, da se ne povećava visina eventualne postojeće pregrade odnosno prirodne barijere, da se ne produbljuje korito rijeke ispred i iza pregrade te da se osigura linearna povezanost i neometana uzvodna i nizvodna prohodnost za ribe.	2.3.	Vode i more Bioraznolikost Zaštićena područja
17	Obnovu objekata za iskorištavanje potencijala vode u energetske svrhe potrebno provoditi na način da se rekonstruirana mlinica i pregrada izgledom (boje, materijali, gabariti) maksimalno uklopi u krajobraz.	2.3.	Kulturna baština Krajobraz
18.	Obnovu objekata za iskorištavanje potencijala vode u energetske svrhe potrebno provoditi na način da se za smještaj postrojenja koristi postojeća građevina te da se koristi postojeća vodna infrastruktura (vodozahvat).	2.3.	Georaznolikost
19.	Izgradnju infrastrukture u najvećoj mogućoj mjeri planirati izvan područja rasprostranjenosti strogo zaštićenih vrsta i ugroženih i/ili rijetkih stanišnih tipova, planirati ih u blizini ili na već izgrađenom području i brownfield područjima te uz primjenu koncepta i mjera zelene infrastrukture.	1.1., 1.2., 1.3., 1.4., 1.6., 3.2.	Bioraznolikost Zaštićena područja prirode
20.	U obrani od poplava mora gdje je to moguće primijeniti obalni odmak.	2.3.	Bioraznolikost Zaštićena područja prirode Krajobraz
21.	Izgradnju nove infrastrukture unutar zaštićenih područja prirode planirati na način da ne dolazi do negativnog utjecaja na prirodne vrijednosti zbog kojih je područje zaštićeno.	1.1., 1.2., 1.3., 1.4., 1.6., 2.3., 3.2.	Zaštićena područja prirode

r. br.	mjera zaštite okoliša	prioritetno područje na koje se mjera zaštite odnosi	sastavnica okoliša / okolišna tema
22.	Odrediti prihvatni turistički kapacitet destinacije/područja, koji će u obzir uzeti i svu potrebnu infrastrukturu za boravak turista (promet, vodoopskrba i odvodnja, gospodarenje otpadom, energetika…).	1.1., 1.2., 1.3., 1.4., 1.5., 1.6., 3.2.	Bioraznolikost Zaštićena područja prirode Georaznolikost Kulturna baština Krajobraz Vode i more Šume i šumarstvo
23.	Poticati postavljanje ekološki prihvatljivih sidrišta.	1.3.	Bioraznolikost
24.	Razvoj ribarstva i akvakulture u funkciji turizma provoditi poticanjem okolišno održivih i inovativnih praksi, a što uključuje smanjenje postojećeg pritiska na riblje stokove i morska staništa te smanjene emisije onečišćujućih tvari u vodeni okoliš.	2.1.	Bioraznolikost Zaštićena područja prirode
25.	Za zahvate na javnoj turističkoj infrastrukturi koja je zaštićena kao nepokretno kulturno dobro, ili se nalazi na području unutar granica kulturnog dobra potrebno je ishoditi posebne uvjete, prethodna odobrenja, potvrde i suglasnosti nadležnih tijela (Konzervatorskih odjela Ministarstva kulture i medija Republike Hrvatske) sukladno Zakonu o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara.	1.1., 1.2., 1.3., 1.4., 1.6., 3.2., 4.2.	Kulturna baština
26.	Ukoliko će pojedini zahvati biti planirani unutar arheoloških lokaliteta i zona, prije izgradnje zahvata provesti terenske preglede lokacija na kojima se planira zahvat, te po potrebi provesti zaštitna arheološka istraživanja i adekvatnu zaštitu nalazišta.	1.1., 1.2., 1.3., 1.4., 1.6., 3.2., 4.2.	Kulturna baština
27.	Izgradnju nove infrastrukture i unaprjeđenje postojeće infrastrukture u najvećoj mogućoj mjeri planirati izvan područja značajnije georaznolikosti te ih planirati u blizini ili na već izgrađenom području i brownfield područjima	1.1., 1.2., 1.3., 1.4., 1.6., 4.2.	Georaznolikost
28.	Izgradnju nove infrastrukture i objekata planirati na način da se što je moguće bolje uklopi u postojeći krajobraz (posebice u obalnom području) te ju u najvećoj mogućoj mjeri planirati izvan vrijednih prirodnih, doprirodnih i kulturnih krajobraza i zaštićenih područja prirode.	1.1., 1.2., 1.3., 1.4., 1.6., 3.2., 4.2.	Krajobraz

r. br.	mjera zaštite okoliša	prioritetno područje na koje se mjera zaštite odnosi	sastavnica okoliša / okolišna tema
29.	Turističke sadržaje i infrastrukturu planirati u skladu sa zabilježenim i predviđenim klimatskim promjenama te primijeniti odgovarajuće mjere prilagodbe (primjena mjera zelene infrastrukture i rješenja temeljenih na prirodi (NBS – nature-based solutions), primjena izgradnja infrastrukture na kotu na kojoj se ne očekuju negativni utjecaji plavljenja zbog podizanja razine mora, izbjegavanje izgradnje na područjima s velikim rizikom od plavljenja i sl.)	1.1., 1.2., 1.3., 1.4., 1.6., 3.2.	Klimatske promjene (prilagodba)

6.2 Program praćenja stanja okoliša

Provedenim analizama zaključeno je kako se može isključiti mogućnost značajnog negativnog utjecaja provedbe Strategije na okoliš te kako nije potrebno predložiti program praćenja stanja okoliša.

7 Razmotrene alternative SOT

Kao varijantno rješenje razmotreno je ne provođenje Strategije, što uključuje nastavak postojećih praksi i trendova stanja okoliša, kao i neplanski razvoj turizma u razdoblju do 2030. Iz analize ova dva varijantna rješenja (planski i neplanski razvoj turizma), zaključeno je da će provedba Strategije doprinijeti poboljšanju stanja okoliša.

Provedbom Strategije procijenjeno je da će doći do pozitivnog utjecaja na kvalitetu života stanovništva kroz provedbu gotovo svih prioritetnih područja, dok se provedbom većine prioritetnih područja predviđaju pozitivni utjecaji na ublažavanje klimatskih promjena, kvalitetu zraka, bioraznolikost, zaštićena područja prirode, tlo i gospodarenje otpadom. Bez provedbe Strategije nastavili bi se negativni trendovi opisani u poglavlju 3. Postojeće stanje okoliša.

Također, razmatrano je i postoje li alternative predloženim prioritetnim područjima. Budući da prioritetna područja predstavljaju nužna djelovanja čijom provedbom će se postići postavljena vizija i strateški ciljevi razvoja održivog turizma, ne postoje alternative koje bi ih mogle zamijeniti. Strategijom su utvrđeni strateški ciljevi koji će odgovoriti na prepoznate izazove u hrvatskom turizmu danas, koje između ostalog, čini i utjecaj turizma na okoliš i prirodu, međuodnos turizma i klimatskih promjena te kvaliteta života i dobrobit lokalnog stanovništva.

Kao alternative mogu se smatrati mjere zaštite okoliša koje su proizašle iz provedene procjene utjecaja, a koje na određeni način modificiraju i usmjeravaju prioritetna područja sa ciljem održavanja negativnih utjecaja na sastavnice okoliša na prihvatljivoj razini.

Slijedom prethodno navedenog, provođenje aktivnosti predviđenih Strategijom, uz pridržavanje predloženih mjera zaštite okoliša, smatra se najprihvatljivijom razumnom alternativom planiranja razvoja održivog turizma.

8 Glavna ocjena prihvatljivosti za ekološku mrežu

8.1 Uvod

Ministarstvo turizma i sporta je u listopadu 2020. godine uputilo Ministarstvu gospodarstva i održivog razvoja (MGOR) zahtjev za provedbu postupka Prethodne ocjene prihvatljivosti za ekološku mrežu za SOT. Slijedom provedenog postupka, MGOR je ocijenio da nije moguće isključiti značajne negativne utjecaje SOT te je u listopadu 2020. godine donijelo Rješenje (KLASA: UP/I 612-07/20-37/228, URBROJ: 517-05-2-3-20-2) da je za SOT potrebno provesti postupak Glavne ocjene. Kao razlozi za ovakvo rješenje se navode:

- Područje obuhvata SOT preklapa se s područjima ekološke mreže.
- SOT će obuhvatiti cjelokupni teritorij Republike Hrvatske. S obzirom na podatke o SOT (obuhvat, programska polazišta, prioriteti provedbe i utvrđeni strateški ciljevi koji će se provoditi), utvrđeno je da se analizom mogućeg utjecaja provedbe SOT na ciljeve očuvanja i cjelovitost ekološke mreže ne može isključiti mogućnost značajnog negativnog utjecaja na ciljne vrste i stanišne tipove s obzirom na polazišta, ciljeve i prioritete u postizanju ciljeva u odnosu na rasprostranjenost ciljnih vrsta i stanišnih tipova uslijed trajnog zauzimanja staništa, promjene stanišnih uvjeta, smanjene brojnosti i rasprostranjenosti ili nestanka vrsta i stanišnih tipova odnosno narušavanja povoljnog stanja ciljeva očuvanja i cjelovitosti pojedinog područja ekološke mreže, fragmentaciju staništa te kumulativne utjecaje ostvarivanja ciljeva odnosno prioriteta za ostvarivanje ciljeva.

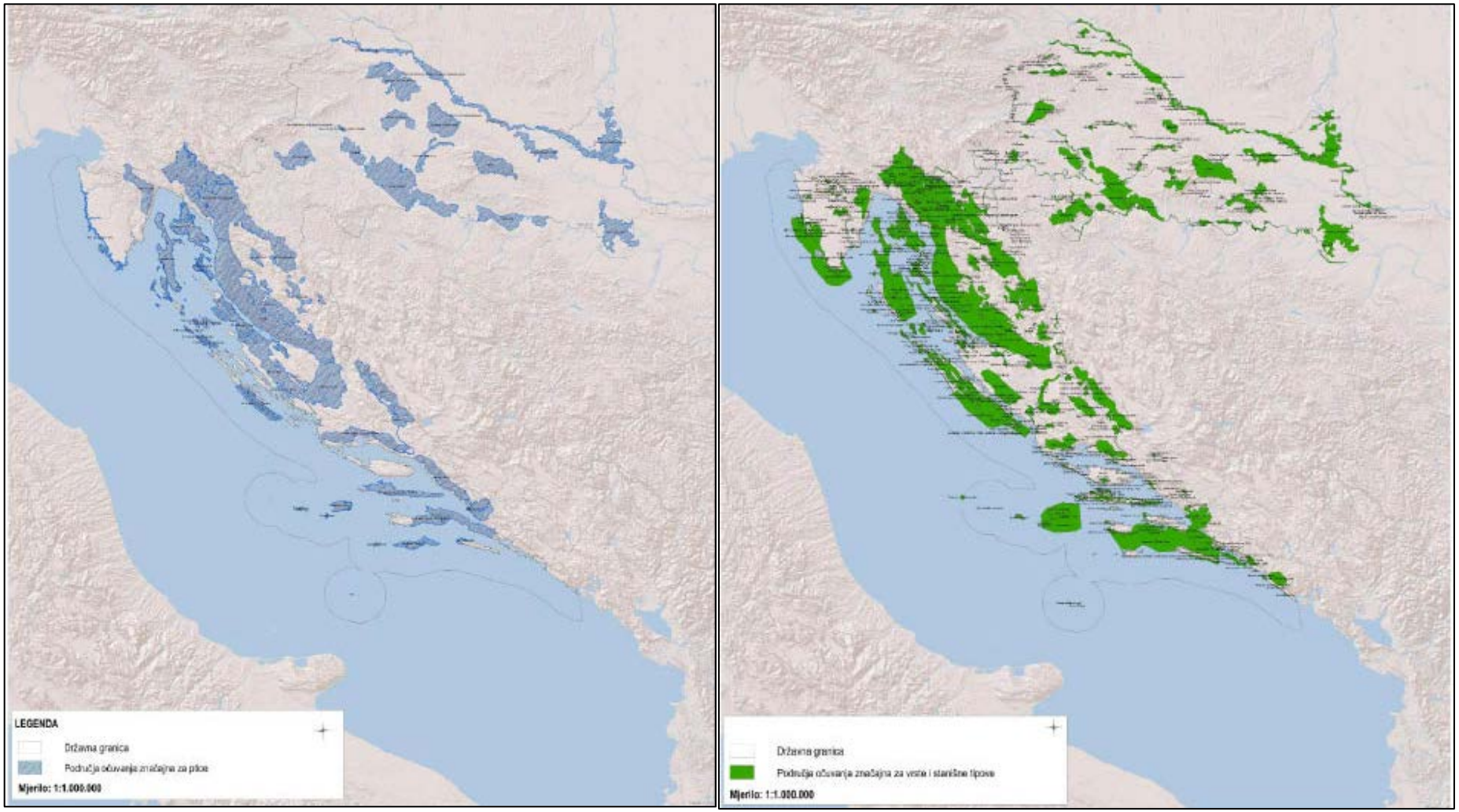
8.2 Obilježja područja ekološke mreže

Ekološka mreža Natura 2000 Republike Hrvatske obuhvaća 25.956 km^2 i pokriva 36,8% kopnenog teritorija i 9,3% mora pod nacionalnom jurisdikcijom (teritorijalno more i isključivi gospodarski pojas RH). Budući da je krško područje izuzetno bogato bioraznolikošću i prepoznato je kao jedno od najvažnijih područja očuvane prirode u Europi veći je udio kopnenog dijela ekološke mreže u jadranskoj Hrvatskoj nego u kontinentalnoj.

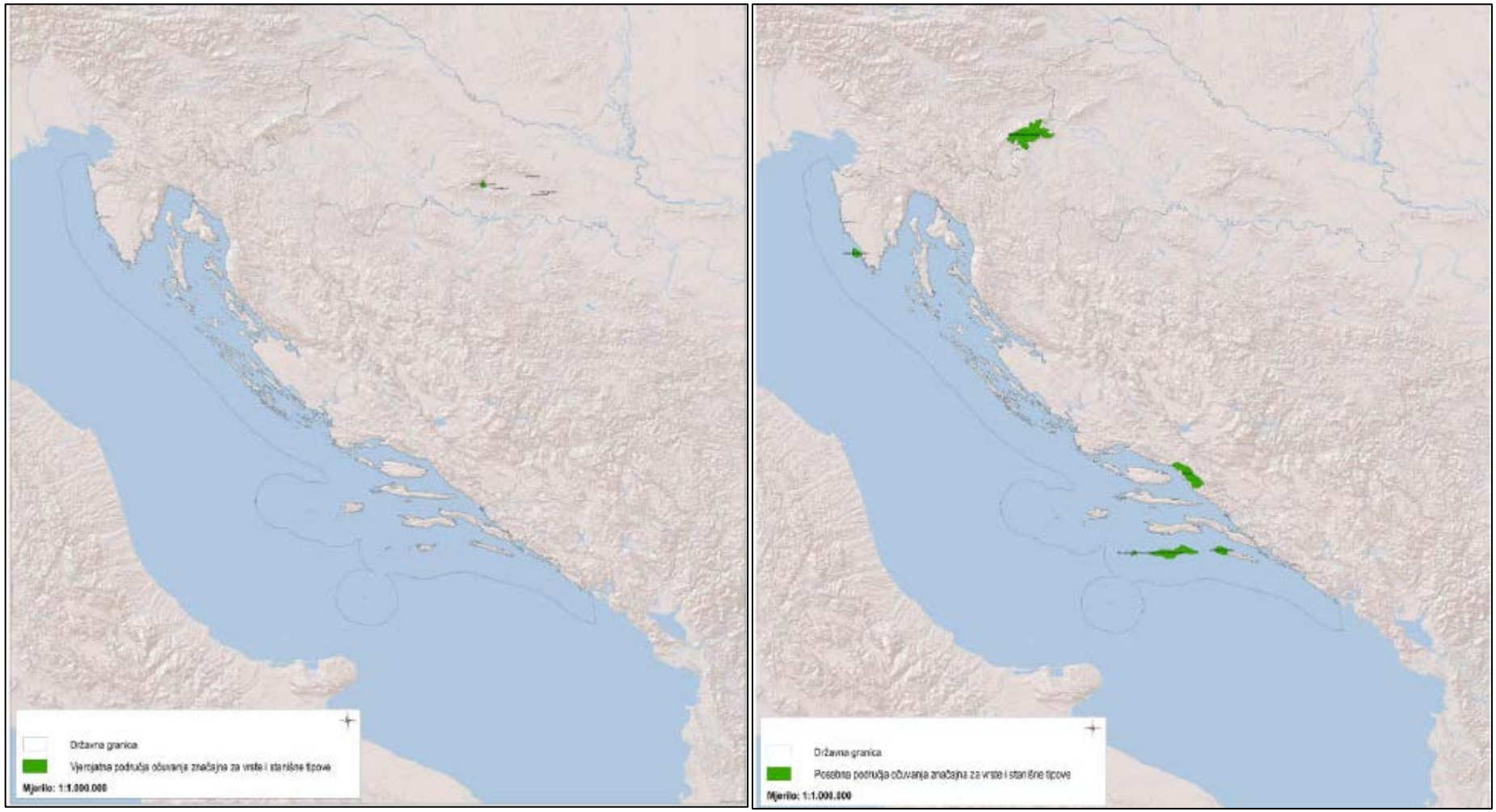
Prema Uredbi o ekološkoj mreži i nadležnostima javnih ustanova za upravljanje područjima ekološke mreže (NN 80/19) sastoji se od:

- 38 područja očuvanja značajna za ptice (POP) (Slika 21),
- 735 područja očuvanja značajna za vrste i stanišne tipove (POVS) (Slika 21),
- 5 vjerojatnih područja očuvanja značajna za vrste i stanišne tipove (vPOVS) (Slika 22),
- 5 posebnih područja očuvanja značajna za vrste i stanišne tipove (PPOVS) (Slika 22).

Budući da SOT teritorijalno obuhvaća područje cijele Hrvatske, u ovom poglavlju dani su samo osnovni podaci i pregledne karte područja EM na području Hrvatske. Detaljni podaci za svako od područja ekološke mreže dostupni su u sklopu informacijskog sustava zaštite prirode Bioportal (www.bioportal.hr).

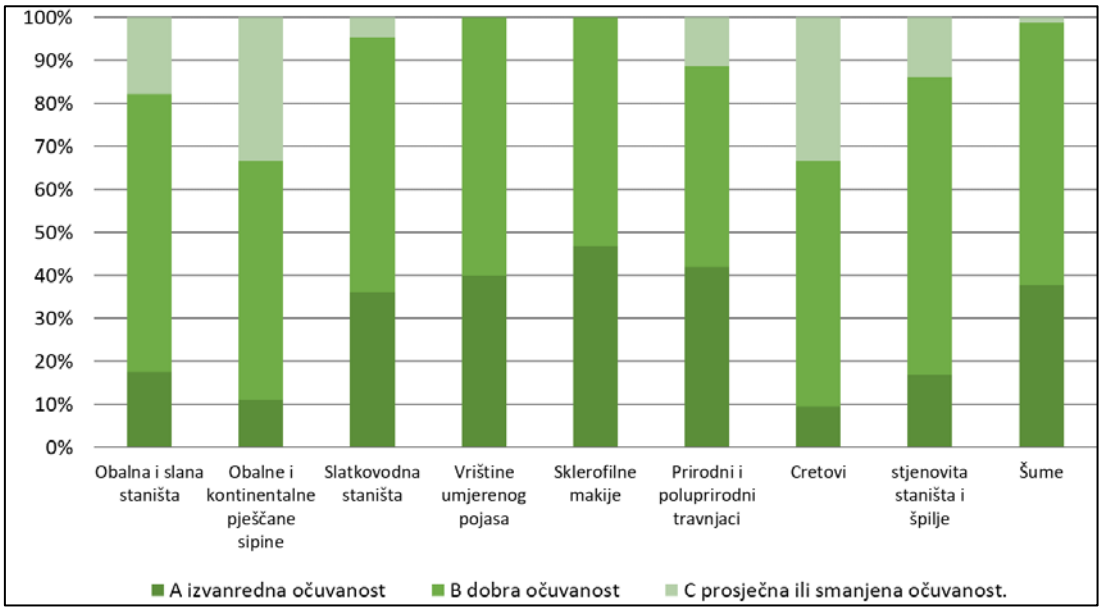

Slika 21. Područja očuvanja značajna za ptice (lijevo), Područja očuvanja značajna za vrste i stanišne tipove (desno)

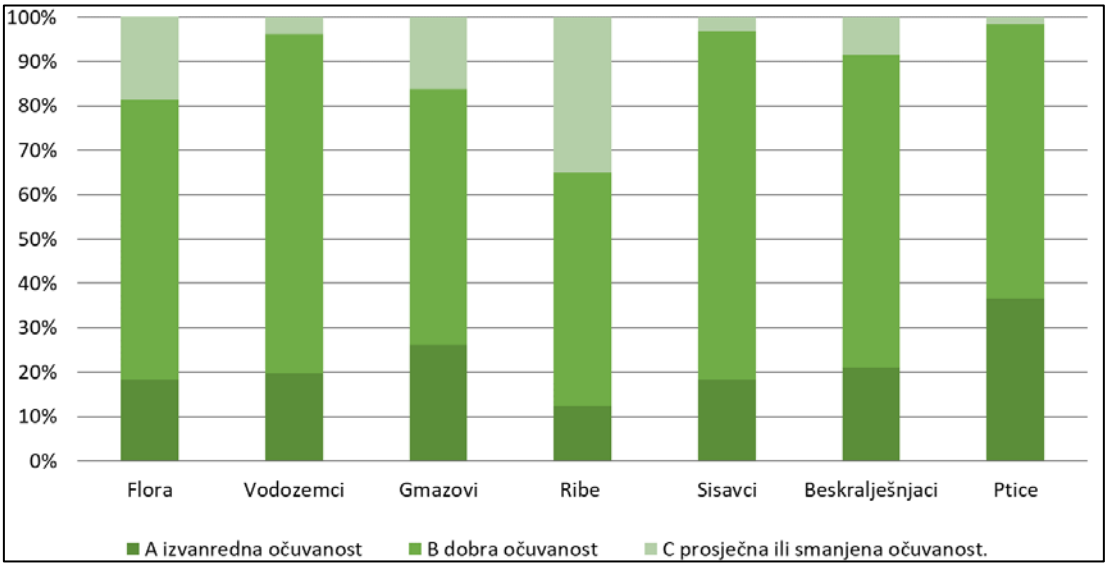

Slika 22. Vjerojatna područja očuvanja značajna za vrste i stanišne tipove (lijevo), Posebna područja očuvanja značajna za vrste i stanišne tipove (desno)

Prema podacima iz Izvješća o stanju prirode u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2013. do 2017. godine (MZOE, 2019) stanišni tipovi ili staništa vrste uglavnom su izvanredne i dobre očuvanosti (Slika 23 i Slika 24). Veći udio staništa prosječne ili smanjene očuvanosti odnosi se na obalna, morska i cretna staništa te staništa vrsta iz skupina slatkovodnih riba. Stoga se u Izvješću zaključuje da će biti potrebno uložiti dodatne napore u podizanje stupnja očuvanosti ovih staništa.

Slika 23. Udio stanišnih tipova u pojedinoj kategoriji stupnja očuvanosti (prema višim kategorijama stanišnih tipova). (Izvor: Izvješće o stanju prirode za razdoblje od 2013. do 2017. godine, 2019.)

Slika 24. Udio vrsta u pojedinoj kategoriji stupnja očuvanosti (prema taksonomskim skupinama). (Izvor: Izvješće o stanju prirode za razdoblje od 2013. do 2017. godine, 2019.)

8.3 Glavne značajke područja ekološke mreže na koja je moguć utjecaj

U poglavlju 5.4 Bioraznolikost (5 Opis vjerojatno značajnih utjecaja na okoliš) navedeni su mogući utjecaji na bioraznolikost do kojih može doći provedbom prioritetnih područja SOT. Iz navedenog poglavlja može se vidjeti kako provedba prioritetnih područja *1.1. Razvoj uravnoteženijeg i uključivog turizma*, *1.2. Prostorno ravnomjernije raspoređen turistički promet*, *1.3. Razvoj posebnih oblika turizma i strukturirani razvoj proizvoda*, *1.4. Unapređenje domaće i međunarodne prometne povezanosti*, *1.5. Repozicioniranje Hrvatske kao cjelogodišnje autentične destinacije održivog turizma*, *1.6. Stvaranje boljih uvjeta života i rada*, *2.3. Smanjenje negativnog međuodnosa turizma i klime* i *3.2. Unapređenje strukture i kvalitete smještajnih kapaciteta* može uzrokovati negativne utjecaje na bioraznolikost, te se stoga zaključuje da su negativni utjecaji mogući i na ekološku mrežu. Provedbom ostalih prioritetnih područja ili se ne očekuju utjecaji na bioraznolikost, ili se mogu očekivati pozitivni utjecaji na bioraznolikost i na ekološku mrežu zbog općenito poboljšanja stanja okoliša.

Opis prioritetnih područja SOT ne ograničava provedbu aktivnosti na određeni geografski obuhvat Republike Hrvatske te se svako prioritetno područje može provoditi na čitavom teritoriju RH, a time i na svim područjima ekološke mreže Republike Hrvatske.

Budući da je turizam u RH prvenstveno vezan uz obalno i morsko područje, općenito se može reći kako je i izloženost obalnih i morskih područja ekološke mreže negativnim utjecajima veća u odnosu na ostala područja. U prilogu[167] se nalazi popis obalnih i morskih područja ekološke mreže (POP i POVS) na kojima se mogu provoditi aktivnosti SOT-a, dok je u tablicama u nastavku (Tablica 29 do Tablica 31) dan popis svih ciljnih stanišnih tipova i ciljnih vrsta obalnih i morskih područja ekološke mreže (tj. područja na koja je moguć negativan utjecaj). Iz navedenih podataka može se vidjeti kako je veća izloženost mogućim negativnim utjecajima prisutna za 301 POVS područje ekološke mreže, za koja je određeno 47 ciljnih stanišnih tipova i 72 ciljne vrste, i 14 POP područja, za koja su određene 83 ciljne vrste.

Tablica 29. Ciljni stanišni tipovi obalnih i morskih POVS područja ekološke mreže

šifra stanišnog tipa	naziv stanišnog tipa
1110	Pješčana dna trajno prekrivena morem
1120*	Naselja posidonije (*Posidonion oceanicae*)
1130	Estuariji
1140	Muljevita i pješčana dna izložena zraku za vrijeme oseke
1150	Obalne lagune
1160	Velike plitke uvale i zaljevi
1170	Grebeni
1210	Vegetacija pretežno jednogodišnjih halofita na obalama s organskim nanosima (*Cakiletea maritimae* p.p.)

[167] PRILOG 6: Obalna i morska područja ekološke mreže Republike Hrvatske

šifra stanišnog tipa	naziv stanišnog tipa
1240	Stijene i strmci (klifovi) mediteranskih obala obrasli endemičnim vrstama *Limonium* spp.
1310	Muljevite obale obrasle vrstama roda *Salicornia* i drugim jednogodišnjim halofitima
1410	Mediteranske sitine (*Juncetalia maritimi*)
1420	Mediteranska i termoatlantska vegetacija halofilnih grmova (*Sarcocornetea fruticosi*)
2110	Embrionske obalne sipine - prvi stadij stvaranja sipina
3130	Amfibijska staništa *Iseto-Nunojuncetea*
3140	Tvrde oligo-mezotrofne vode s dnom obraslim parožinama (*Characeae*)
3150	Prirodne eutrofne vode s vegetacijom *Hydrocharition* ili *Magnopotamion*
3170*	Mediteranske povremene lokve
3620	Vodni tokovi s vegetacijom *Ranunculion fluitantis* i *Callitricho-Batrachion*
4030	Europske suhe vrištine
4060	Planinske i borealne vrištine
4070*	Klekovina bora krivulja (*Pinus mugo*) s dlakavim pjenišnikom (*Rhododendron hirsutum*)
5210	Mediteranske makije u kojima dominiraju borovice *Juniperus* spp.
5330	Termo-mediternske (stenomediteranske) grmolike formacije s *Euphorbia dendroides*
6110*	Otvorene kserotermofilne pionirske zajednice na karbonatnom kamenitom tlu
6170	Planinski i pretplaninski vapnenački travnjaci
6210*	Suhi kontinentalni travnjaci (*Festuci-Brometalia*) (važni lokaliteti za kaćune)
6220*	Eumediteranski travnjaci *Thero-Brachypodietea*
6230*	Travnjaci tvrdače (*Nardus*) bogati vrstama
62A0	Istočno submediteranski suhi travnjaci (*Scorzoneretalia villosae*)
6410	Travnjaci boskoljenke (*Molinion caeruleae*)
6420	Mediteranski visoki vlažni travnjaci *Molinio-Holoschoenion*
6540	Submediteranski travnjaci sveze *Melinio-Hordeion secalini*
7230	Bazofilni cretovi
8120	Karbonatna točila *Thlaspietea rotundifolii*
8140	Istočnomediteranska točila
8210	Karbonatne stijene s hazmofitskom vegetacijom
8310	Špilje i jame zatvorene za javnost
8330	Preplavljene ili dijelom preplavljene morske špilje
91K0	Ilirske bukove šume (*Aremonio-Fagion*)
91L0	Ilirske hrastovo-grbove šume (*Erythronio-Carpinion*)
9260	Šume pitomog kestena (*Castanea sativa*)
9320	Šume divlje masline i rogača (*Olea* i *Ceratonion*)
9340	Vazdazelene šume česmine (*Quercus ilex*)
9410	Acidofilne šume smreke brdskog i planinskog pojasa (*Vaccinio-Piceetea*)
9530*	(Sub-) mediteranske šume endemičnog crnog bora
9540	Mediteranske šume endemičnih borova

Tablica 30. Ciljne vrste obalnih i morskih POVS područja ekološke mreže

naziv vrste
biljke
cjelolatična žutilovka (*Genista holopetala*)
dinarski rožac (*Cerastium dinaricum*)
gospina papučica (*Cypripedium calceolus*)
jadranska kozonoška (*Himantoglossum adriaticum*)
kitaibelov pakujac (*Aquilegia kitaibelii*)
livadni procjepak (*Chouardia literdierei*)
(*Buxbaumia viridis*)
modra sasa (*Pulsatilla vulgaris* ssp. *grandis*)
skopolijeva gušarka (*Arabis scopoliana*)
velebitska degenija (*Degenia velebitica**)
beskralješnjaci
alpinska strizibuba (*Rosalia alpina**)
bjelonogi rak (*Austropotamobius pallipes*)
dalmatinski okaš (*Proterebia afra dalmata*)
danja medonjica (*Euplegia quadripunctaria**)
hrastova strizibuba (*Cerambyx cerdo*)
istočna vodendjevojčica (*Coenagrion ornatum*)
jelenak (*Lucanus cervus*)
jezerski regoč (*Lindenia tetraphylla*)
južni dinarski špiljski školjkaš (*Congeria kusceri*)
mirišljivi samotar (*Osmoderma eremita**)
močvarna riđa (*Euphydryas aurinia*)
(*Anisus vorticulus*)
tankovratni podzemljar (*Leptodirus hochenwartii*)
uskoušćani zvrčić (*Vertigo angustior*)
trbušasti zvrčić (*Vertigo moulinsiana*)
velika četveropjega cvilidreta (*Morimus funereus*)
ribe
čepa (*Alosa fallax*)
dvoprugasti vijun (*Cobitis bilineata*)
glavatica (*Salmo marmoratus*)
glavočić crnotrus (*Pomatoschistus canestrini*)
glavočić vodenjak (*Knipowitschia panizzae*)
ilirski vijun (*Cobitis illyrica*)
imotska gaovica Delminichthys (*Phoxinellus adspersus*)
mekousna (*Salmothymus obtusirostris*)
morska paklara (*Petromyzon marinus*)
mren (*Barbus plebejus*)
neretvanska uklija (*Alburnus neretvae*)
neretvanski vijun (*Cobitis narentana*)
obrvan (*Aphanius fasciatus*)
paklara (*Petromyzon marinus*)
podustva (*Chondrostoma kneri*)
peš (*Cottus gobio*)
popovska gaovica (*Delminichthys ghetaldi*)

naziv vrste
primorska uklija (*Alburnus arborella*)
svalić (*Squalius svalliza*)
soljenova paklara (*Lampetra soljani*)
vrgoračka gobica (*Knipowitschia croatica*)
vodozemci
čovječja ribica (*Proteus anguinus**)
gmazovi
barska kornjača (*Emys orbicularis*)
crvenkrpica (*Zamenis situla*)
četveroprugi kravosas (*Elaphe quatuorlineata*)
kopnena kornjača (*Testudo hermanni*)
planinski žutokrug (*Vipera ursinii macrops**)
riječna kornjača (*Mauremys rivulata*)
sisavci
balkanska divokoza (*Rupicapra rupicapra balcanica*)
blazijev potkovnjak (*Rhinophalus blasii*)
dinarski voluhar (*Dinaromys bogdanovi*)
dobri dupin (*Tursiops truncatus*)
dugokrili pršnjak (*Miniopterus schreibersii*)
dugonogi šišmiš (*Myotis capaccinii*)
južni potkovnjak (*Rhinolophus euryale*)
mali potkovnjak (*Rhinolophus hipposideros*)
medvjed (*Ursus arctos**)
oštrouhi šišmiš (*Myotis blythii*)
riđi šišmiš (*Myotis emarginatus*)
ris (*Lynx lynx*)
širokouhi šišmiš (*Barbastella barbastellus*)
veliki potkovnjak (*Rhinophalus ferumequinum*)
veliki šišmiš (*Myotis myotis*)
velikouhi šišmiš (*Myotis bechsteinii*)
vidra (*Lutra lutra*)
vuk (*Canis lupus**)

Tablica 31. Ciljne vrste obalnih i morskih POP područja ekološke mreže

naziv vrste	naziv vrste
bjelobrada čigra (*Chlidonias hybrida*)	mali sokol (*Falco columbarius*)
bjeloglavi sup (*Gyps fulvus*)	mali vranac (*Phalacrocorax pygmeus*)
bjelonokta vjetruša (*Falco naumanni*)	modrovoljka (*Luscinia svecica*)
bjelovrata muharica (*Ficedula albicollis*)	morski kulik (*Charadrius alexandrinus*)
blistavi ibis (*Plegadis falcinellus*)	morski vranac (*Phalacrocorax aristotelis desmarestii*)
brkata sjenica (*Panurus biarmicus*)	oštrigar (*Haematopus ostralegus*)
bukavac (*Botaurus stellaris*)	patka njorka (*Aythya nyroca*)
bukoč (*Pandion haliaetus*)	pjegava grmuša (*Sylvia nisoria*)
čaplja danguba (*Ardea purpurea*)	planinski ćuk (*Aegolius funereus*)
čapljica voljak (*Ixobrychus minutus*)	planinski djetlić (*Dendrocopos leucotos*)
crna čigra (*Chlidonias niger*)	primorska trepteljka (*Anthus campestris*)

naziv vrste	naziv vrste
crna žuna (*Dryocopus martius*)	pršljivac (*Philomachus pugnax*)
crnoglavi galeb (*Larus melanocephalus*)	prugasti pozviždač (*Numenius phaeopus*)
crnogrli plijenor (*Gavia arctica*)	prutka migavica (*Tringa glareola*)
crnoprugasti trstenjak (*Acrocephalus melanopogon*)	riđa štijoka (*Porzana porzana*)
crvenoglavi djetlić (*Dendrocopos medius*)	rusi svračak (*Lanius collurio*)
crvenogrli plijenor (*Gavia stellata*)	ševa krunica (*Lullula arborea*)
crvenokljuna čigra (*Sterna hirundo*)	siva štijoka (*Porzana parva*)
crvenonoga vjetruša (*Falco vespertinus*)	siva žuna (*Picus canus*)
ćukavica (*Burhinus oedicnemus*)	sivi sokol (*Falco peregrinus*)
dugokljuna čigra (*Sterna sandvicensis*)	sivi svračak (*Lanius minor*)
eja livadarka (*Circus pygarus*)	sredozemni galeb (*Larus audouinii*)
eja močvarica (*Circus aeruginosus*)	suri orao (*Aquila chrysaetos*)
eja strnjarica (*Circus cyaneus*)	škanjac osaš (*Pernis apivorus*)
eleonorin sokol (*Falco eleonorae*)	tetrijeb gluhan (*Tetrao urogallus*)
gak (*Nycticorax nycticorax*)	troprsti djetlić (*Picoides tridactylus*)
gorski zviždak (*Phylloscopus bonelli*)	ušara (*Bubo bubo*)
gregula (*Puffinus yelkouan*)	velika bijela čaplja (*Casmerodius albus*)
jarebica kamenjarka (*Alectoris graeca*)	velika ševa (*Melanocorypha calandra*)
jastrebača (*Strix uralensis*)	veliki pozviždač (*Numenius arquata*)
kosac (*Crex crex*)	veliki zovoj (*Calonectris diomedea*)
kratkoprsta ševa (*Callandrella brachydactyla*)	vlastelica (*Himantopus himantopus*)
leganj (*Caprimulgus europaeus*)	vodomar (*Alcedo atthis*)
lještarka (*Bonasa bonasia*)	voljić maslinar (*Hippolais olivetorum*)
mala bijela čaplja (*Egretta garzetta*)	vrtna strnadica (*Emberiza hortulana*)
mala čigra (*Sterna albifrons*)	zlatar pijukavac (*Pluvialis squatarola*)
mala prutka (*Actitis hypoleucos*)	zlatovrana (*Coracias garulus*)
mala šljuka (*Lymnocryptes minimus*)	zmijar (*Circaetus gallicus*)
mala štijoka (*Porzana pusilla*)	žalar cirikavac (*Calidris alpina*)
mali ćuk (*Glaucidium passerinum*)	ždral (*Grus grus*)
mali galeb (*Larus minutus*)	žličarka (*Platalea leucorodia*)
	žuta čaplja (*Ardeola ralloides*)

8.4 Utjecaj SOT na područja ekološke mreže

Metodologija procjene utjecaja

Prema Zakonu o zaštiti okoliša (NN 80/13, 153/13, 78/15, 12/18, 118/18) ocjena prihvatljivosti za ekološku mrežu je postupak kojim se ocjenjuje utjecaj strategije, plana, programa ili zahvata, samog ili s drugim strategijama, planovima, programima i zahvatima na ciljeve očuvanja i cjelovitost područja ekološke mreže.

Procjena utjecaja izrađuje se na strateškoj razini, koja isključuje pojedinačne zahvate i specifičnu projektno vezanu procjenu utjecaja na ekološku mrežu. Za kvantifikaciju mogućih utjecaja provedbe prioritetnih područja SOT korištena je skala značajnosti utjecaja prikazana u tablici u nastavku (Tablica 32), koja je preporučena dokumentom Opće metodološke preporuke za izradu strateških studija (Prilog 1. Smjernice za ocjenu prihvatljivosti za ekološku mrežu), izrađenog u sklopu IPA 2010 projekta „Jačanje kapaciteta za provedbu strateške procjene utjecaja na okoliš (SPUO) na regionalnoj i

lokalnoj razini"; te dokumentom Priručnik za ocjenu prihvatljivosti zahvata za ekološku mrežu (OPEM), izrađenog u okviru EU Twinning Light projekta HR/2011/IB/EN/02 TWL „Jačanje stručnih znanja i tehničkih kapaciteta svih relevantnih ustanova za Ocjenu prihvatljivosti zahvata za ekološku mrežu (CRO ENIA)".

U slučaju kad je za provedbu pojedinog prioritetnog područja ocjenjena mogućnost značajnog negativnog utjecaja (-2), obavezno je predlaganje mjera ublažavanja koje će moguće značajne negativne utjecaje ublažiti i svesti na prihvatljivu razinu ili potpuno ukloniti. U slučaju nemogućnosti ublažavanja mogućih značajnih negativnih utjecaja ispod razine značajnosti, element s ocjenom -2 (aktivnost ili prioritetno područje) potrebno je ukloniti iz SOT.

Kad je za provedbu pojedinog prioritetnog područja procijenjena mogućnost uzrokovanja negativnog utjecaja koji nije značajan (-1), predlaganje mjera ublažavanja nije obavezno.

Tablica 32. Skala značajnosti utjecaja korištena za procjenu utjecaja provedbe SOT na ekološku mrežu

vrijednost	značajnost utjecaja	pojašnjenje
-2	značajan negativan utjecaj	Značajno uznemiravanje ili destruktivan utjecaj na stanište ili populaciju vrsta ili njihova znatnog dijela, značajno uznemiravanje ekoloških zahtjeva staništa ili vrsta, značajan utjecaj na stanište ili prirodan razvoj vrsta. Ove utjecaje je potrebno umanjiti mjerama ublažavanja ispod razine značajnosti, a ukoliko to nije moguće element s ocjenom -2 potrebno je ukloniti iz strategije, plana ili programa.
-1	negativan utjecaj koji nije značajan	Ograničen/umjeren/neznatan negativan utjecaj. Provedba strategije, plana ili programa nije isključena. Umjeren problematičan utjecaj na stanište ili populaciju vrsta, umjereno narušavanje ekoloških uvjeta potrebnih za očuvanje staništa ili vrsta, marginalni utjecaj na stanište ili prirodni razvoj vrsta. Moguće ga je ublažiti ili ukloniti odgovarajućim mjerama ublažavanja, no njihovo propisivanje nije obvezno vezano uz glavnu ocjenu.
0	nema utjecaja	Strategija, plan ili program ne pokazuje vidljive utjecaje.
1	pozitivno djelovanje koje nije značajno	Umjeren povoljan utjecaj na stanište ili populaciju vrsta, umjereno poboljšanje ekoloških zahtjeva staništa ili vrste, umjeren povoljan utjecaj na stanište ili prirodni razvoj vrsta.
2	značajno pozitivno djelovanje	Značajan povoljan utjecaj na stanište ili populaciju vrsta, značajno poboljšanje ekoloških zahtjeva staništa ili vrste, značajan povoljan utjecaj na stanište ili prirodni razvoj vrsta.

U tablici u nastavku (Tablica 33) dan je pregled procjene značajnosti mogućih utjecaja provedbe aktivnosti svakog prioritetnog područja na ekološku mrežu. U sljedećim poglavljima detaljno su analizirani i opisani mogući utjecaji prioritetnih područja i aktivnosti za koje je procijenjena mogućnost uzrokovanja negativnog utjecaja.

Tablica 33. Pregled mogućih utjecaja provedbe SOT na ekološku mrežu

aktivnost unutar prioritetnog područja	utjecaj SOT na ekološku mrežu	
Strateški cilj 1. „Cjelogodišnji i regionalno uravnoteženiji turizam“		
1.1. Razvoj uravnoteženijeg i uključivog turizma	-1	
izgradnja infrastrukture	-1	
smanjenje prekomjernog/sezonalnog turizma i razvoj cjelogodišnjeg	-1	
1.2. Prostorno ravnomjernije raspoređen turistički promet	-1	
izgradnja infrastrukture	-1	
smanjenje prekomjernog/sezonalnog turizma, razvoj cjelogodišnjeg i razvoj turizma u turistički slabije razvijenim područjima	-1	
1.3 Razvoj posebnih oblika turizma i strukturirani razvoj proizvoda	-1	
izgradnja infrastrukture	-1	
razvoj cjelogodišnjeg i prostorno ujednačenog turizma	-1	
1.4. Unapređenje domaće i međunarodne prometne povezanosti	-1	+1
poticanje javnog prijevoza i unapređenje sektora prometa	+1	
aktivnosti smanjenja onečišćenja mora	+1	
izgradnja prometne infrastrukture	-1	
1.5. Repozicioniranje Hrvatske kao cjelogodišnje autentične destinacije održivog turizma	-1	
razvoj cjelogodišnjeg i prostorno ujednačenog turizma	-1	
1.6. Stvaranje boljih uvjeta života i rada	-1	+1
izgradnja infrastrukture	-1	
uvođenje korištenja podataka za planiranje i alata za poslovnu inteligenciju	+1	
Strateški cilj 2. „Turizam uz očuvan okoliš, prostor i klimu“		
2.1 Smanjenje opterećenja iz turizma na sastavnice okoliša i prirodu	+1	
poticanje integralnog upravljanja obalnim područjem, aktivnosti smanjenja negativnog utjecaja turizma na okoliš	+1	
2.2. Smanjenje negativnog utjecaja turizma na prostor	+1	

aktivnost unutar prioritetnog područja	utjecaj SOT na ekološku mrežu
sustavno prostorno planiranje, racionalno upravljanje prostorom, sprečavanje prekomjernog turizma	+1
2.3. Smanjenje negativnog međuodnosa turizma i klime	-1
poticanje niskougljičnog razvoja turizma	-1
prilagodba klimatskim promjenama (obrana od štetnog djelovanja vode)	0
prilagodba klimatskim promjenama (odmak od koncepta „sunce i more“)	0
Strateški cilj 3. „Konkurentan i inovativan turizam“	
3.1. Jačanje ljudskih potencijala u turizmu	0
edukacije, promocije zanimanja, mjere za zapošljavanje	0
3.2. Unapređenje strukture i kvalitete smještajnih kapaciteta	-1
modernizacija sustava kategorizacije smještajnih objekata i uspostava adekvatnog sustava kontrole	0
poticanje upotrebe ekoloških oznaka	0
izgradnja infrastrukture	-1
3.3. Osiguranje poticajnog poslovnog okruženja	0
unapređenje administrativnog okvira	0
3.4. Poticanje inovacija i digitalne transformacije turizma	+1
digitalna transformacija	0
poticanje kružnog gospodarstva	+1
Strateški cilj 4. „Otporan turizam“	
4.1. Unapređenje zakonodavnog okvira	0
unapređenje zakonodavnog okvira	0
4.2. Unapređenje sustava turističkih zajednica	+1
izrada strategije pametnog i održivog turizma, unapređenje strateškog planiranja, poticanje održivog turizma	+1
ublažavanje pojava prekomjernog turizma	+1
4.3. Unapređenje sustava praćenja podataka	0

aktivnost unutar prioritetnog područja	utjecaj SOT na ekološku mrežu
unapređenje sustava prikupljanja podataka	0
4.4. Odgovor na promjene trendova i potreba	0
podizanje svijesti o novim trendovima na razini upravljanja destinacijom	0
4.5. Jačanje mehanizama za osiguravanje sigurnosti	0
aktivnosti podizanja sigurnosti turista	0

8.4.1 1.1. Razvoj uravnoteženijeg i uključivog turizma

Prioritetno područje *1.1. Razvoj uravnoteženijeg i uključivog turizma* uključuje aktivnosti izgradnje turističke i s turizmom vezane infrastrukture i unapređenje turističke ponude s ciljem povećanja broja turista u Kontinentalnoj Hrvatskoj, uz istovremeno smanjenje prekomjernog/sezonalnog turizma (koje je prvenstveno vezano uz obalno i priobalno područje te otoke), odnosno razvoj cjelogodišnjeg turizma na cijelom području Republike Hrvatske. Prioritetno područje može uključivati vrlo široki spektar aktivnosti i infrastrukture, dok će se posebni naglasak staviti na razvoj zdravstvenog turizma. Planirane aktivnosti mogu se provoditi na čitavom teritoriju RH a time i unutar svih područja ekološke mreže te je stoga i negativan utjecaj moguć na sva područja. Uslijed izgradnje infrastrukture negativan utjecaj je moguć zbog degradacije, fragmentacije i/ili gubitka ciljnih staništa odnosno staništa ciljnih vrsta. Osim direktnog utjecaja u vidu degradacije, fragmentacije i/ili gubitka staništa, tijekom korištenja infrastrukture i zbog povećanja broja turista može se očekivati i povećanje emisija buke, svjetlosti, vibracija i onečišćujućih tvari u zrak, vodu i tlo. Navedeno povećanje antropogenog pritiska na okoliš može negativno utjecati na kvalitetu ciljnih staništa i staništa ciljnih vrsta, a što se može negativno odraziti i na njihove ciljeve očuvanja. Povećanje antropogenog pritiska i prisutnosti ljudi može uzrokovati i uznemiravanje i stradavanje ciljnih vrsta, čime može doći do utjecaja na razmnožavanje i podizanje mladih te posljedično smanjenja populacija životinjskih ciljnih vrsta.

Dio planiranih aktivnosti uključuje unapređenje postojeće infrastrukture, odnosno antropogeno utjecanog područja, stoga se procjenjuje kako negativan utjecaj do kojeg može doći njihovom provedbom neće biti značajan. Izgradnjom nove infrastrukture unutar područja ekološke mreže i širenja dosega negativnog antropogenog utjecaja može doći do izraženijeg negativnog utjecaja na ciljne vrste/ciljna staništa i njihove ciljeve očuvanja, a što prvenstveno ovisi o lokaciji te broju i vrsti zahvata odnosno aktivnosti.

Budući da je turizam u RH najviše vezan uz obalno i morsko područje, generalno se može zaključiti kako je i izloženost obalnih i morskih područja ekološke mreže negativnim utjecajima sektora turizma veća u odnosu na ostala područja. Popis obalnih i morskih područja ekološke mreže (POP i POVS) na kojima se mogu provoditi planirane aktivnosti dan je u Prilogu 6, dok je u prethodnim tablicama (Tablica 29 do Tablica 31) dan popis svih ciljnih stanišnih tipova i ciljnih vrsta obalnih i morskih područja ekološke mreže. Iz navedenih podataka može se vidjeti kako je veća izloženost mogućim negativnim utjecajima prisutna za 301 POVS područje ekološke mreže, za koja je određeno 47 ciljnih stanišnih tipova i 72 ciljne vrste, i 14 POP područja, za koja su određene 83 ciljne vrste. No bez obzira na navedeno, budući da se planirane aktivnosti mogu provoditi na svim područjima ekološke mreže, i negativan utjecaj također je moguć na sva područja ekološke mreže.

Opis prioritetnog područja i planiranih aktivnosti ne sadrži detalje o planiranim zahvatima (tu se prvenstveno misli na lokacije, površinu, vrstu i broj zahvata) te stoga na razini strateške procjene bez navedenih podataka nije moguće detaljnije analizirati moguće utjecaje, odnosno procijeniti koja su područja ekološke mreže kao i ciljne vrste/ciljna staništa osjetljiviji na planirane aktivnosti.

Slijedom navedenog, kako bi se na razini strateške procjene isključila mogućnost značajnih negativnih utjecaja, predložene su sljedeće mjere ublažavanja negativnih utjecaja:

- Izgradnju infrastrukture u najvećoj mogućoj mjeri potrebno je planirati izvan područja rasprostranjenosti ciljnih stanišnih tipova i staništa ciljnih vrsta.
- Izgradnju infrastrukture planirati u potpunosti izvan područja rasprostranjenosti prioritetnih ciljnih stanišnih tipova.
- Osigurati očuvanje prirodnih plaža u prirodnom stanju i očuvanje prirodne vegetacije na stijenama.
- Izgradnju infrastrukture je potrebno provoditi uz planiranje odgovarajuće tehnologije pročišćavanja otpadnih voda, u skladu s trenutnim mogućnostima i kapacitetima sustava odvodnje i uskladiti je s planiranim aktivnostima unaprjeđenja sustava.
- Preduvjet za ostvarivanje održivog turizma je određivanje prihvatnog turističkog kapaciteta pojedine destinacije/područja te njegovo pridržavanje prilikom planiranja aktivnosti. Prihvatni (nosivi) kapacitet se definira kao maksimalni broj turističkih korisnika koji istodobno posjećuju turističko mjesto bez neprihvatljivih poremećaja prostorno-fizičkog, biološkog, ekonomskog, društveno-socijalnog i kulturnog okoliša, kao i bez neprihvatljivog smanjenja kvalitete zadovoljstva posjetitelja. Stoga je određivanje prihvatnog turističkog kapaciteta destinacije, koji će u obzir uzeti i svu potrebnu infrastrukturu za boravak turista (promet, vodoopskrba i odvodnja, gospodarenje otpadom, energetika…) prioritet kod planiranja razvoja novih i unaprjeđenja postojećih turističkih destinacija.

Pridržavanjem predloženih mjera ublažavanja i načela održivog razvoja na kojem se temelji predmetna Strategija, a koji se oslanja na ideju prema kojoj razvoj ne smije ugrožavati budućnost dolazećih naraštaja trošenjem neobnovljivih izvora i dugoročnim devastiranjem i onečišćenjem okoliša, uz adekvatno planiranje i smještaj u prostoru nove infrastrukture, negativni utjecaji provedbe ovog prioritetnog područja mogu se svesti na prihvatljivu razinu, te se stoga na razini strateške procjene može isključiti mogućnost značajnog negativnog utjecaja na ciljeve očuvanja, ciljne vrste, ciljna staništa i cjelovitost područja ekološke mreže.

8.4.2 1.2. Prostorno ravnomjernije raspoređen turistički promet

Prioritetno područje *1.2. Prostorno ravnomjernije raspoređen turistički promet* uključuje iste aktivnosti kao i prioritetno područje *1.1.*, s naglaskom na smanjenje prekomjernog/sezonalnog turizma u Jadranskoj RH i razvoj turizma u turistički slabije razvijenim područjima (Kontinentalna i Gorska Hrvatska). Kao i kod prioritetnog područja *1.1.*, i ovo prioritetno područje može uključivati vrlo široki spektar aktivnosti i infrastrukture. Slijedom navedenog, mogu se očekivati i isti utjecaji te se predlažu i iste mjere ublažavanja. U odnosu na prioritetno područje *1.1.*, provedba aktivnosti unutar ovog prioritetnog područja može dovesti do smanjenja intenziteta postojećih trendova negativnog utjecaja razvoja turizma na obalna i morska područja ekološke mreže, dok s druge strane povećanje turističkih aktivnosti u ostalim područjima RH može u određenoj mjeri povećati intenzitet negativnog utjecaja turizma na područja ekološke mreže u

unutrašnjosti. Pridržavanjem predloženih mjera ublažavanja i načela održivog razvoja na kojem se temelji predmetna Strategija procjenjuje se kako negativan utjecaj do kojeg može doći provedbom ovog prioritetnog područja neće biti značajan.

8.4.3 1.3. Razvoj posebnih oblika turizma i strukturirani razvoj proizvoda

Prioritetno područje *1.3. Razvoj posebnih oblika turizma i strukturirani razvoj proizvoda* uključuje iste aktivnosti kao i prioritetna područja *1.1.* i *1.2.* Kod ovog prioritetnog područja naglasak je na razvoju posebnih oblika turizma poput zdravstvenog, eno-gastronomskog, aktivnog (rekreativnog), kulturnog itd., iako se iste vrste turizma mogu razvijati i kroz prethodna prioritetna područja. Razvoj ovih posebnih oblika turizma također može uključivati vrlo široki spektar aktivnosti i infrastrukture, a ujedno i jednake utjecaje kao prethodna prioritetna područja u vidu degradacije, fragmentacije i/ili gubitka ciljnih staništa i staništa ciljnih vrsta, povećanja antropogenog pritiska putem emisija u okoliš i opterećenja postojećih sustava (vodoopskrba, odvodnja, gospodarenje otpadom…). Slijedom navedenog, mogu se očekivati i isti utjecaji te se predlažu i iste mjere ublažavanja.

Ovo prioritetno područje specificira i poticanje seoskog-agro turizma temeljnog na poljoprivredi koji je potrebno provoditi poticanjem korištenja ekoloških poljoprivrednih proizvoda, što može potaknuti i veću zastupljenost ekološke poljoprivrede na području RH, a čime se općenito mogu očekivati posredni pozitivni utjecaji na sastavnice okoliša zbog smanjenja emisija onečišćujućih tvari u vode i tlo iz sektora poljoprivrede kroz prijelaz s konvencionalne na ekološku. Ekološkom i ekstenzivnom poljoprivrednom mogu se očekivati pozitivni utjecaji na ciljne vrste vezane uz poljoprivredna i travnjačka staništa.

Nadalje, specificira se i poticanje turizma na rijekama i jezerima, nautičkog turizma i turizma vezanog uz morski obalni pojas. Navedene vrste turizma odvijaju se na ekološki vrlo osjetljivim i često ugroženim područjima – kopnenim vodama, moru i obali. Izgradnjom infrastrukture (luke, marine, pristaništa i sl.) može doći do gubitka vodenih/morskih i uz vodu vezanih ciljnih staništa i staništa ciljnih vrsta. S obzirom na dominantno odvijanje aktivnosti turizma na uskom obalnom morskom području, mogu se izdvojiti ciljne vrste i ciljna staništa koji su izloženiji mogućim negativnim utjecajima: 1110 Pješčana dna trajno prekrivena morem, 1120 Naselja posidonije (*Posidonion oceanicae*), 1130 Estuariji, 1140 Muljevita i pješčana dna izložena zraku za vrijeme oseke, 1150 Obalne lagune, 1160 Velike plitke uvale i zaljevi, 1170 Grebeni, 1310 Muljevite obale obrasle vrstama roda *Salicornia* i drugim jednogodišnjim halofitima, 1410 Mediteranske sitine (*Juncetalia maritimi*), 1420 Mediteranska i termoatlantska vegetacija halofilnih grmova (*Sarcocornetea fruticosi*) i 8330 Preplavljene ili dijelom preplavljene morske špilje. Staništa ciljnih vrsta obalnih POVS područja nisu ograničena na uski obalni pojas koji je najizloženiji mogućim utjecajima, te se stoga ovdje ne izdvajaju. Od ciljnih vrsta ptica POP područja izdvajaju se one koje gnijezde uz morsku obalu: eleonorin sokol (*Falco eleonorae*), bjeloglavi sup (*Gyps fulvus*), sredozemni galeb (*Larus audouinii*), morski vranac (*Phalacrocorax aristotelis desmarestii*) i gregula (*Puffinus yelkouan*). Što se tiče mogućih utjecaja na POVS i POP područja koja uključuju slatkovodne ekosustave,

s obzirom na široki spektar mogućih negativnih utjecaja nije moguće izdvojiti ciljne vrste i ciljna staništa koja su izloženija mogućim utjecajima. Bez obzira na navedeno, budući da opis prioritetnog područja geografski ne određuje prostor gdje se aktivnosti planiraju provoditi, nije moguće isključiti utjecaj niti na jedno područje ekološke mreže RH koje uključuje vodene ekosustave i uz njih vezane ciljne vrste/ciljna staništa. Osim utjecaja izgradnje infrastrukture, turizam na rijekama i jezerima i nautički turizam negativno utječu na vodeni ekosustav i uz vodu vezane ciljne vrste i staništa unošenjem onečišćujućih tvari u vodeni okoliš (otpad i otpadne vode, kemikalije s plovila, naftni derivati i sl.) i antropogenim emisijama (buka, svjetlost, vibracije), čime dolazi do utjecaja na odvijanje životnih procesa organizama i ponašanje životinja. Slijedom navedenog, kako bi se na strateškoj razini mogla isključiti mogućnost značajnog negativnog utjecaja, nužno je određivanje prihvatnog turističkog kapaciteta pojedine destinacije/područja te njegovo pridržavanje prilikom planiranja aktivnosti. Na ovaj način osigurat će se održivi razvoj turizma i izbjeći značajni negativni utjecaji na ciljne vrste, ciljna staništa, njihove ciljeve očuvanja i cjelovitost područja ekološke mreže.

Pridržavanjem predloženih mjera ublažavanja i načela održivog razvoja na kojem se temelji predmetna Strategija procjenjuje se kako negativan utjecaj do kojeg može doći provedbom ovog prioritetnog područja neće biti značajan.

8.4.4 1.4. Unaprjeđenje domaće i međunarodne prometne povezanosti

Prioritetno područje *1.4. Unaprjeđenje domaće i međunarodne prometne povezanosti* uključuje aktivnosti vezane uz unaprjeđenje javnog prijevoza i smanjenje onečišćenja (prvenstveno mora) iz sektora prometa. Smanjenje emisija stakleničkih plinova i onečišćujućih tvari u zrak i vodu iz sektora prometa predstavlja pozitivan utjecaj na sve sastavnice okoliša uključujući i bioraznolikost, stoga se može očekivati i pozitivan utjecaj na ekološku mrežu.

S druge strane, ovim prioritetnim područjem kao i prethodno navedenima želi se postići porast broja turista i razvoj cjelogodišnjeg turizma, što znači da se može očekivati i negativan utjecaj zbog povećanja emisija buke, svjetlosti, vibracija i onečišćujućih tvari u zrak, vodu i tlo, a što općenito predstavlja antropogeni pritisak na okoliš i negativan utjecaj na ciljne vrste i ciljna staništa. Povećanje opterećenja postojećih sustava vodoopskrbe, odvodnje i gospodarenja otpadom također se može negativno odraziti na stanje okoliša i time na ciljne vrste i ciljna staništa. Prioritetno područje može uključivati i aktivnosti izgradnje prometne infrastrukture i širenja postojeće mreže prometnica, uslijed čega se može očekivati negativan utjecaj zbog degradacije, fragmentacije i/ili gubitka ciljnih staništa i staništa ciljnih vrsta, kao i stradavanja životinjskih ciljnih vrsta u koliziji s vozilima. Kako bi se na strateškoj razini mogla isključiti mogućnost značajnog negativnog utjecaja, predlažu se iste mjere ublažavanja kao i kod prethodnih prioritetnih područja. Pridržavanjem predloženih mjera ublažavanja i načela održivog razvoja na kojem se temelji predmetna Strategija procjenjuje se kako negativan utjecaj do kojeg može doći provedbom ovog prioritetnog područja neće biti značajan.

8.4.5 1.5. Repozicioniranje Hrvatske kao cjelogodišnje autentične destinacije održivog turizma

Prioritetno područje *1.5. Repozicioniranje Hrvatske kao cjelogodišnje autentične destinacije održivog turizma* ne uključuje aktivnosti izgradnje infrastrukture nego aktivnosti brendiranja i promocije u cilju povećanja broja turista i razvoja cjelogodišnjeg turizma. Povećanjem broja turista, kao i kod prethodnih prioritetnih područja, može se očekivati utjecaj zbog povećanja emisija buke, svjetlosti, vibracija i onečišćujućih tvari u zrak, vodu i tlo, što općenito predstavlja antropogeni pritisak i negativan utjecaj na bioraznolikost, a time i na ciljne vrste i ciljna staništa područja ekološke mreže. Povećanje opterećenja postojećih sustava vodoopskrbe, odvodnje i gospodarenja otpadom također se može negativno odraziti na stanje okoliša i time na ciljne vrste i ciljna staništa. Preduvjet za ostvarivanje održivosti turizma mora biti određivanje prihvatnog turističkog kapaciteta pojedine destinacije/područja te njegovo pridržavanje prilikom planiranja aktivnosti. Stoga je određivanje prihvatnog turističkog kapaciteta destinacije, koji će u obzir uzeti i svu potrebnu infrastrukturu za boravak turista (promet, vodoopskrba i odvodnja, gospodarenje otpadom, energetika…) prioritet kod planiranja razvoja novih i unaprjeđenja postojećih turističkih destinacija. Pridržavanjem predložene mjere ublažavanja i načela održivog razvoja na kojem se temelji predmetna Strategija procjenjuje se kako negativan utjecaj do kojeg može doći provedbom ovog prioritetnog područja neće biti značajan.

8.4.6 1.6. Stvaranje boljih uvjeta života i rada

Prioritetno područje *1.6. Stvaranje boljih uvjeta života i rada* uključuje iste aktivnosti kao i prioritetna područja *1.1.*, *1.2.* i *1.3.* odnosno izgradnju turističke infrastrukture, a s ciljem poboljšanja kvalitete života i rada lokalnog stanovništva. Slijedom navedenog, mogu se očekivati i isti negativni utjecaji te se predlažu i iste mjere ublažavanja. S druge strane, prioritetno područje uključuje i aktivnosti korištenja podataka za planiranje, alata za poslovnu inteligenciju, IT alata za upravljanje posjetiteljima i drugih prikladnih alata za smanjenje preopterećenosti turističkih destinacija. Navedeno može rezultirati boljim upravljanjem posjetiteljima i smanjenjem emisija buke, svjetlosti, vibracija i onečišćujućih tvari u zrak, vodu i tlo čime se posredno može očekivati i smanjenje antropogenog pritiska i negativnog utjecaja na okoliš, što se može pozitivno odraziti i na područja ekološke mreže.

8.4.7 2.1. Smanjivanje opterećenja iz turizma na sastavnice okoliša i prirodu

Prioritetno područje *2.1. Smanjenje opterećenja iz turizma na sastavnice okoliša i prirodu* uključuje provođenje aktivnosti integralnog upravljanja obalnim područjem i općenito aktivnosti usmjerene na smanjenje negativnog utjecaja turizma na sve sastavnice okoliša, poput smanjenja emisija u okoliš, smanjenja količine otpada, smanjenja potrošnje energije i vode, uvođenja kružnog gospodarstva i sl. Provođenjem navedenih aktivnosti može se očekivati smanjenje negativnog utjecaja sektora turizma na sve

sastavnice okoliša pa tako posredno i na ciljne vrste i ciljna staništa područja ekološke mreže. Integralno upravljanje obalnim područjem je dinamički proces održivog upravljanja i korištenja obalnih područja, uzimajući istodobno u obzir krhkost obalnih ekosustava i krajobraza, raznolikost aktivnosti i korištenja, njihovo međusobno djelovanje, pomorsku usmjerenost pojedinih aktivnosti i korištenja i njihov utjecaj na morske i kopnene dijelove. Primjenom navedenog načina upravljanja također se očekuje smanjenje negativnog utjecaja na ekološku mrežu, budući da su područja ekološke mreže i njezini ciljevi očuvanja jedan od aspekata koji se uzima u obzir kod integralnog upravljanja. Pozitivan utjecaj je moguć na sva obalna područja ekološke mreže navedena u Prilogu 6 te sve za njih određene ciljne vrste i ciljna staništa (Tablica 29 do Tablica 31).

8.4.8 2.2. Smanjenje negativnog utjecaja turizma na prostor

Prioritetno područje *2.2. Smanjenje negativnog utjecaja turizma na prostor* uključuje unaprjeđenje sustava prostornog planiranja uključujući i integralno upravljanje obalnim područjem, racionalno upravljanje prostorom i ostalim prirodnim resursima i sprječavanje pojave prekomjernog turizma, čime se može očekivati smanjenje negativnih utjecaja sektora turizma na bioraznolikost, odnosno okoliš općenito. Integralnim upravljanjem obalnim područjem moguć je pozitivan utjecaj na sva obalna područja ekološke mreže navedena u Prilogu 6 te sve za njih određene ciljne vrste i ciljna staništa (Tablica 29 do Tablica 31). Unaprjeđenjem sustava prostornog planiranja na cijelom području RH moguć je pozitivan utjecaj na sva područja ekološke mreže RH.

8.4.9 2.3. Smanjivanje negativnog međuodnosa turizma i klime

Prioritetno područje *2.3. Smanjenje negativnog međuodnosa turizma i klime* uključuje aktivnosti poticanja niskougljičnog razvoja (povećanje korištenja obnovljivih izvora energije, povećanje energetske učinkovitosti, povećanje udjela oblika prijevoza s nižim emisijama stakleničkih plinova). Pozitivni utjecaji proizlaze iz smanjenja udjela neobnovljivih izvora energije čime se smanjuju emisije onečišćujućih tvari u okoliš i smanjuje intenzitet klimatskih promjena, a što se pozitivno može odraziti i na ciljne vrste i ciljna staništa svih područja ekološke mreže. Prioritetno područje uključuje i aktivnosti poticanja korištenja obnovljivih izvora energije, što može uključivati postavljanje fotonaponskih panela i revitalizaciju postojećih mlinica i pregrada na rijekama. S obzirom na to da će se poticati postavljanje fotonaponskih panela na izgrađenom području (na krovovima građevina, unutar obuhvata smještajnih objekata i sl.), može se isključiti mogućnost utjecaja ove aktivnosti na ekološku mrežu. Rekonstrukcijom postojećih mlinica, ukoliko će biti planirane promjene visine pregrade i drugih elemenata građevine kojima se povećava doseg utjecaja zahvata, može se očekivati i negativan utjecaj na vodene ciljne vrste uslijed onemogućavanja migracija i fragmentacije staništa. Stoga je obnovu objekata za iskorištavanje potencijala vode u energetske svrhe potrebno provoditi na način da se za smještaj postrojenja koristi postojeća građevina, da se koristi postojeća vodna infrastruktura (vodozahvat), da se ne pogorša hidrološki režim i hidromorfološko stanje vodotoka, da se ne povećava visina eventualne postojeće pregrade odnosno prirodne barijere, da se ne produbljuje korito rijeke ispred i iza

pregrade te da se osigura linearna povezanost i neometana uzvodna i nizvodna prohodnost za ribe. Čitava jadranska obala izložena je podizanju razine mora uslijed klimatskih promjena, što može značajno utjecati na svu infrastrukturu direktno ili indirektno vezanu uz turizam te turizam općenito. Uz obalno područje, pod utjecajem klimatskih promjena i posljedičnog povećanja rizika od poplava je čitavo područje RH. Prilagodba javne i privatne turističke infrastrukture na klimatske promjene u cilju zaštite ljudi, okoliša i imovine uključivat će mjere koja se odnose na pojedinačnu infrastrukturu, bez zadiranja u sustave zaštite od poplava i upravljanje vodama u nadležnosti Hrvatskih voda i utjecaja na vodeni okoliš, stoga se može isključiti mogućnost utjecaja na ekološku mrežu ove aktivnosti. U obrani od poplava mora predlaže se primjenjivanje obalnog odmaka (važna mjera prilagodbe kojom se izbjegava rizik od poplava mora kod planiranja novih građevinskih područja u ranjivim područjima) čime se izbjegava degradiranje prirodnih obala.

8.4.10 3.1. Jačanje ljudskih potencijala u turizmu

Prioritetno područje *3.1. Jačanje ljudskih potencijala u turizmu* ne uključuje aktivnosti koje bi mogle uzrokovati utjecaje na ekološku mrežu.

8.4.11 3.2. Unaprjeđenje strukture i kvalitete smještajnih kapaciteta

Prioritetno područje *3.2. Unaprjeđenje strukture i kvalitete smještajnih kapaciteta* uključuje iste aktivnosti kao i prioritetna područja *1.1.*, *1.2.*, *1.3.* i *1.6.* odnosno izgradnju turističke infrastrukture (investicijski projekti visoke dodatne vrijednosti) u cilju povećanja broja turista i razvoja cjelogodišnjeg turizma. Slijedom navedenog, mogu se očekivati i isti utjecaji te se predlažu i iste mjere ublažavanja. Poticanjem postizanja višeg ekološkog standarda turističkih objekata putem mehanizma oznaka kvalitete mogu se očekivati određeni pozitivni utjecaji na sastavnice okoliša kroz smanjenje potrošnje energenata i vode te smanjenje emisija onečišćujućih tvari u okoliš, a time i posredno pozitivan utjecaj na ciljne vrste i ciljna staništa područja ekološke mreže.

8.4.12 3.3 Osiguranje poticajnog poslovnog okruženja

Prioritetno područje *3.3. Osiguranje poticajnog poslovnog okruženja* ne uključuje aktivnosti koje bi mogle uzrokovati utjecaje na ekološku mrežu. Uspješnom provedbom ovog prioritetnog područja stvara se pozitivno okruženje za provedbu ostalih prioritetnih područja čiji mogući utjecaji su zasebno analizirani.

8.4.13 3.4. Poticanje inovacija i digitalne transformacije turizma

Prioritetno područje *3.4. Poticanje inovacija i digitalne transformacije turizma* uključuje aktivnosti uvođenja kružnog gospodarstva u turizmu, kojim se smanjuje pritisak na okoliš iz sektora gospodarenja otpadom, što se može pozitivno odraziti i na kvalitetu

staništa a time i na ciljne vrste i ciljna staništa područja ekološke mreže. Ostale aktivnosti unutar ovog prioritetnog područja (digitalna transformacija) neće uzrokovati utjecaje na ekološku mrežu.

8.4.14 4.1. Unaprjeđenje zakonodavnog okvira

Prioritetno područje *4.1. Unaprjeđenje zakonodavnog okvira* ne uključuje aktivnosti koje bi mogle uzrokovati direktne utjecaje na ekološku mrežu. Uspješna provedba ovog prioritetnog područja rezultirat će poboljšanjem zakonodavnog okvira čime će se turističke aktivnosti iz ostalih prioritetnih područja usmjeriti prema okolišnoj održivosti, odnosno smanjenom i prihvatljivijem negativnom utjecaju na okoliš.

8.4.15 4.2. Unapređenje sustava turističkih zajednica

Prioritetno područje *4.2. Unapređenje sustava turističkih zajednica* uključuje aktivnosti izrade strategija pametnog i održivog turizma na razini regionalnih destinacija, unaprjeđenja strateškog planiranja i općenito poticanja održivog razvoja sektora turizma te ublažavanje pojave prekomjernog turizma (određivanje prihvatnog kapaciteta destinacije, modernizacija infrastrukture i sl.). Navedene aktivnosti pozitivno će utjecati na okoliš kroz smanjenje emisija onečišćujućih tvari, smanjenje potrošnje energenata i unapređenje sustava planiranja čime se mogu očekivati posredni pozitivni utjecaji i na ekološku mrežu (odnosno smanjenje postojećih trendova antropogenog pritiska i negativnog utjecaja).

8.4.16 4.3. Unaprjeđenje sustava praćenja

Prioritetno područje *4.3. Unaprjeđenje sustava praćenja* ne uključuje aktivnosti koje bi mogle uzrokovati direktne utjecaje na ekološku mrežu. Kvalitetnim sustavom prikupljanja podataka mogu se stvoriti preduvjeti za smanjenje postojećih negativnih utjecaja sektora turizma na okoliš i ekološku mrežu.

8.4.17 4.4. Odgovor na promjene trendova i potreba

Prioritetno područje *4.4. Odgovor na promjene trendova i potreba* ne uključuje aktivnosti koje bi mogle uzrokovati utjecaje na ekološku mrežu.

8.4.18 4.5. Jačanje mehanizma za osiguravanje sigurnosti

Prioritetno područje *4.5. Jačanje mehanizama za osiguravanje sigurnosti* ne uključuje aktivnosti koje bi mogle uzrokovati utjecaje na ekološku mrežu.

8.4.19 Kumulativni utjecaji

Budući da SOT daje okvir za provedbu više aktivnosti i povezanih zahvata, nije moguće isključiti mogućnost pojave kumulativnih utjecaja. Prioritetno područje *1.1. Razvoj uravnoteženijeg i uključivog turizma* uključuje aktivnosti izgradnje turističke i s turizmom vezane infrastrukture i unapređenje turističke ponude s ciljem povećanja broja turista u Kontinentalnoj Hrvatskoj, uz istovremeno smanjenje prekomjernog/sezonalnog turizma (koje je prvenstveno vezano uz obalno i priobalno područje te otoke), odnosno razvoj cjelogodišnjeg turizma na cijelom području Republike Hrvatske. Kako ovo prioritetno područje omogućuje provođenje više od jednog zahvata u prostoru, sama priroda utjecaja provedbe prioritetnog područja *1.1.* je kumulativna. Iste vrste utjecaja zbog izgradnje infrastrukture mogu se očekivati i provedbom prioritetnih područja *1.2. Prostorno ravnomjernije raspoređen turistički promet*, *1.3. Razvoj posebnih oblika turizma i strukturirani razvoj proizvoda*, *1.4. Unaprjeđenje domaće i međunarodne prometne povezanosti*, *1.6. Stvaranje boljih uvjeta života i rada* i *3.2. Unaprjeđenje strukture i kvalitete smještajnih kapaciteta*, ali i zbog odvijanja turističkih i povezanih djelatnosti (koje uključuju dodatno opterećenje okoliša emisijama onečišćujućih tvari, buke, vibracija, svjetlosti) i opterećenje postojećih sustava vodoopskrbe, odvodnje, energetike, gospodarenja otpadom itd., te je stoga jasno kako će kumulativan utjecaj ovih prioritetnih područja biti veći od pojedinačnih utjecaja svakog prioritetnog područja zasebno.

S druge strane, sva prioritetna područja uključuju aktivnosti promjene postojećih praksi i prilagodbu sektora turizma, dok se kroz čitav SOT naglasak stavlja na održivost temeljenu na zaštiti okoliša, uvažavanjem navedenih kriterija koji sami po sebi uključuju sveobuhvatno i interdisciplinarno promišljanje, analizu mogućih utjecaja na okoliš i prirodu te donošenje kvalitetnih odluka sa svrhom smanjenja negativnog utjecaja turizma na okoliš.

Slijedom navedenog, jasno je kako se pojedinačni utjecaji prioritetnih područja na ekološku mrežu ispreplići te je ukupan utjecaj provedbe SOT zbroj pojedinačnih utjecaja svakog prioritetnog područja. Temeljem provedenih analiza, uz neizostavne određene negativne utjecaje koji su posljedica odvijanja ljudskih aktivnosti u prostoru i vremenu (izgradnja, korištenje prirodnih resursa, emisije u okoliš), zaključujemo kako će ukupan utjecaj provedbe SOT na ekološku mrežu biti prihvatljiv, zbog promicanja nužnih promjena postojećih praksi i prilagodbe sektora turizma.

Budući da je SOT jedan od niza strateških dokumenata u RH koji daje okvir za provedbu aktivnosti koje uzrokuju određene utjecaje na okoliš, ne može se isključiti niti mogućnost kumulativnog utjecaja sa strateškim dokumentima drugih sektora. U odnosu na SOT (odnosno sektor turizma), sektori koji u velikoj mjeri kumulativno utječu na okoliš (i ekološku mrežu) su promet i poljoprivreda. Stoga je kod planiranja razvoja pojedinih sektora neophodna sveobuhvatna i interdisciplinarna analiza postojećeg stanja okoliša, pritisaka i vrijednosti područja gdje se pojedina aktivnost planira provoditi. Navedeno se provodi na razini strateških dokumenata nižeg reda, prostornih planova i samih zahvata.

Slijedom navedenog, a uvažavajući prihvatljive utjecaje koji se mogu očekivati provedbom SOT, uz uvjet provedbe predloženih mjera ublažavanja, može se isključiti mogućnost značajnog kumulativnog utjecaja s drugim strateškim dokumentima RH.

8.5 Prijedlog mjera ublažavanja negativnih utjecaja na ciljne vrste, stanišne tipove i ciljeve očuvanja te cjelovitost područja ekološke mreže

U tablici u nastavku (Tablica 34) navedene su mjere ublažavanja negativnih utjecaja na ekološku mrežu kako bi se prepoznati mogući negativni utjecaji do kojih može doći provedbom SOT sveli na najmanju moguću razinu.

Tablica 34. Mjere ublažavanja negativnih utjecaja provedbe SOT na ekološku mrežu

r. br.	mjera ublažavanja negativnih utjecaja	prioritetno područje SOT na koji se mjera ublažavanja odnosi
1.	Izgradnju infrastrukture u najvećoj mogućoj mjeri planirati izvan područja rasprostranjenosti ciljnih stanišnih tipova i staništa ciljnih vrsta.	1.1. Razvoj uravnoteženijeg i uključivog turizma 1.2. Prostorno ravnomjernije raspoređen turistički promet 1.3. Razvoj posebnih oblika turizma i strukturirani razvoj proizvoda 1.4. Unaprjeđenje domaće i međunarodne prometne povezanosti 1.6. Stvaranje boljih uvjeta života i rada 3.2. Unaprjeđenje strukture i kvalitete smještajnih kapaciteta
2.	Izgradnju infrastrukture planirati u potpunosti izvan područja rasprostranjenosti prioritetnih ciljnih stanišnih tipova.	1.1. Razvoj uravnoteženijeg i uključivog turizma 1.2. Prostorno ravnomjernije raspoređen turistički promet 1.3. Razvoj posebnih oblika turizma i strukturirani razvoj proizvoda 1.4. Unaprjeđenje domaće i međunarodne prometne povezanosti 1.6. Stvaranje boljih uvjeta života i rada 3.2. Unaprjeđenje strukture i kvalitete smještajnih kapaciteta
3.	Osigurati očuvanje prirodnih plaža u prirodnom stanju i očuvanje prirodne vegetacije na stijenama.	1.1. Razvoj uravnoteženijeg i uključivog turizma 1.2. Prostorno ravnomjernije raspoređen turistički promet 1.3. Razvoj posebnih oblika turizma i strukturirani razvoj proizvoda

r. br.	mjera ublažavanja negativnih utjecaja	prioritetno područje SOT na koji se mjera ublažavanja odnosi
		1.4. Unaprjeđenje domaće i međunarodne prometne povezanosti 1.6. Stvaranje boljih uvjeta života i rada 3.2. Unaprjeđenje strukture i kvalitete smještajnih kapaciteta
4.	Izgradnju infrastrukture provoditi uz planiranje odgovarajuće tehnologije pročišćavanja otpadnih voda, u skladu s trenutnim mogućnostima i kapacitetima sustava odvodnje i uskladiti je s planiranim aktivnostima unaprjeđenja sustava	1.1. Razvoj uravnoteženijeg i uključivog turizma 1.2. Prostorno ravnomjernije raspoređen turistički promet 1.3. Razvoj posebnih oblika turizma i strukturirani razvoj proizvoda 1.4. Unaprjeđenje domaće i međunarodne prometne povezanosti 1.6. Stvaranje boljih uvjeta života i rada 3.2. Unaprjeđenje strukture i kvalitete smještajnih kapaciteta
5	Odrediti prihvatni turistički kapacitet destinacije/područja, koji će u obzir uzeti i svu potrebnu infrastrukturu za boravak turista (promet, vodoopskrba i odvodnja, gospodarenje otpadom, energetika…).	1.1. Razvoj uravnoteženijeg i uključivog turizma 1.2. Prostorno ravnomjernije raspoređen turistički promet 1.3. Razvoj posebnih oblika turizma i strukturirani razvoj proizvoda 1.4. Unaprjeđenje domaće i međunarodne prometne povezanosti 1.5. Repozicioniranje Hrvatske kao cjelogodišnje autentične destinacije održivog turizma 1.6. Stvaranje boljih uvjeta života i rada 3.2. Unaprjeđenje strukture i kvalitete smještajnih kapaciteta
6	Poticati korištenje ekoloških poljoprivrednih proizvoda u turizmu.	1.3. Razvoj posebnih oblika turizma i strukturirani razvoj proizvoda
7	U obrani od poplava mora gdje god je to moguće primijeniti obalni odmak.	2.3. Smanjenje negativnog međuodnosa turizma i klime
8.	Obnovu objekata za iskorištavanje potencijala vode u energetske svrhe provoditi na način da se za smještaj postrojenja koristi postojeća građevina, da se koristi postojeća vodna infrastruktura (vodozahvat), da se ne pogorša hidrološki režim i hidromorfološko stanje vodotoka, da se ne povećava visina eventualne postojeće pregrade odnosno prirodne barijere, da se ne produbljuje	2.3. Smanjenje negativnog međuodnosa turizma i klime

r. br.	mjera ublažavanja negativnih utjecaja	prioritetno područje SOT na koji se mjera ublažavanja odnosi
	korito rijeke ispred i iza pregrade te da se osigura linearna povezanost i neometana uzvodna i nizvodna prohodnost za ribe	

8.6 Program praćenja stanja ekološke mreže

Provedenim analizama zaključeno je kako se može isključiti mogućnost značajnog negativnog utjecaja provedbe aktivnosti SOT na ekološku mrežu te kako nije potrebno predložiti program praćenja stanja ekološke mreže.

8.7 Zaključak o prihvatljivosti SOT za ekološku mrežu

SOT prepoznaje utjecaje turizma na okoliš i prirodu i temelji se na promjeni postojećih praksi i održivom razvoju u skladu s relevantnim nacionalnim i europskim politikama. Na temelju provedenih analiza, uz uvjet provedbe predloženih mjera ublažavanja negativnih utjecaja, može se isključiti mogućnost značajnog negativnog utjecaja SOT na područja ekološke mreže, ciljeve očuvanja te ciljne vrste i ciljna staništa. Svakako je bitno naglasiti da će se detaljna procjena utjecaja svakog pojedinog zahvata provoditi kroz odgovarajuće postupke procjene utjecaja zahvata na okoliš i ekološku mrežu.

9 Ostali podaci i zahtjevi

9.1 Zahtjevi pristigli tijekom postupka određivanja sadržaja Strateške studije

Tijekom postupka određivanja sadržaja Strateške studije zaprimljena su mišljenja 14 tijela i jedno mišljenje javnosti (Tablica 35).

Sva pristigla mišljenja su uvažena i uključena u izradu predmetne Strateške studije u mjeri u kojoj je to relevantno za SOT.

Tablica 35. Tijela koja su dostavila mišljenje tijekom postupka određivanja sadržaja Strateške studije

tijela koja su dostavila mišljenje tijekom postupka određivanja sadržaja
Ministarstvo zdravstva [KLASA: 011-02/20-06/60; URBROJ: 534-07-2-2/6-21-7; 19.01.21.]
Ministarstvo kulture i medija [KLASA: 612-08/21-01/0209; URBROJ: 532-04-01-02/1-21-2; 29.01.21.]
Ministarstvo poljoprivrede [KLASA: 011-04/20-01/158; URBROJ: 525-05/0044-21-5; 26.01.21.]
Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja [KLASA: 351-03/20-01-1831; URBROJ: 517-03-1-1-21-7; 04.02.21.]
Ministarstvo mora, prometa i infrastrukture [KLASA: 351-03/20-01/26; URBROJ: 530-01-21-2; 15.01.21.]
Ministarstvo pravosuđa i uprave [KLASA: 011-02/20-01/323; URBROJ: 514-01/07-21-05; 18.01.21.]
Ministarstvo rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike [KLASA: 023-01/20-01/166; URBROJ: 524-02-02-01/2-21-5; 18.01.21.]
Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije [KLASA: 311-01/21-01/11; URBROJ: 538-02-2-1/524-21-3; 21.01.21.]
Ministarstvo prostornog uređenja, graditeljstva i državne imovine [KLASA: 350-01/20-02/522; URBROJ: 531-08-1-21-3; 20.01.21.]
Ministarstvo znanosti i obrazovanja [KLASA: 334-01/20-01/00001; URBROJ: 533-01-21-0002; 13.01.21.]
Središnji državni ured za demografiju i mlade [KLASA: 022-03/20-02/50; URBROJ: 519-02-1/4-21-3; 18.01.21.]
Središnji državni ured za razvoj digitalnog društva [KLASA: 032-02/20-02/22; URBROJ: 520-01/4-21-03; 27.01.21.]
Hrvatske vode [KLASA: 351-03/20-01/0000454; URBROJ: 374-1-2-21-2; 11.01.21.]
Hrvatska zajednica županija [BROJ: 2-2021/M-2; 28.01.21.]
Inicijativa ''Pametan turizam''

10 Izvori podataka

Okoliš

1. Izvješće o stanju okoliša u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2013. do 2016. (2019)
2. Baza podataka i pokazatelja stanja morskog okoliša, marikulture i ribarstva (http://baltazar.izor.hr/azopub/bindex)
3. Ažuriranje dokumenata strategije upravljanja morskim okolišem i obalnim područjem temeljem obveza iz čl.8, čl.9 i čl.10. Okvirne direktive o morskoj strategiji 2008 56 EZ (MZOE, 2019.)
4. Akcijski program Strategije upravljanja morskim okolišem i obalnim područjem: Sustav praćenja i promatranja za stalnu procjenu stanja Jadranskog mora (2021.-2026.) (NN 28/21)
5. Program mjera zaštite i upravljanja morskim okolišem i obalnim područjem RH (NN 97/17)
6. Strategija upravljanja morskim okolišem i obalnim područjem (NN 112/14, 39/17, 112/18)
7. Konvencija za zaštitu morskog okoliša i obalnog područja Sredozemlja (Barcelona, 1976)
8. Protokol o integralnom upravljanju obalnim područjem Sredozemlja (Barcelona, 2008)
9. Bogunović, M. i sur (1996): Namjenska pedološka karta Republike Hrvatske, Agronomski fakultet, Zagreb

Vode i more

10. Strategija upravljanja vodama (NN 91/08)
11. Plan upravljanja vodnim područjima 2016. - 2021. (NN 66/16)
12. Izvješće o izvršenju Plana upravljanja vodnim područjima 2016.-2021. (Hrvatske vode, 2020)
13. Privremeni pregled značajnih vodnogospodarskih pitanja – 2019 (Hrvatske vode, 2020)
14. Prethodna procjena rizika od poplava 2018. (Hrvatske vode, 2019.)
15. Ažuriranje dokumenata Strategije upravljanja morskim okolišem i obalnim područjem temeljem obveza iz čl.8, čl.9 i čl.10 Okvirne direktive o morskoj strategiji 2008 56 EZ (MZOE, 2019)
16. The Intergovernmental Panel on Climate Change Fifth Assessment Report (2014)
17. Linearnom regresijom podataka o srednjoj godišnjoj vrijednosti visine razine mora, sa 3 mareografske postaje (Rovinj, Split, Dubrovnik) ustanovljeni su trendovi njenog rasta od 0,5-0,8mm/god za period 1955-2009, odnosno „strmiji“ rast od 0,9-4,1mm/god ukoliko se promatra samo period 1993-2009 (Čupić, et.el., 2011).
18. Delineacija i karakterizacija tijela geotermalnih podzemnih voda u Republici Hrvatskoj, Hrvatski geološki institut, Zavod za hidrogeologiju i inženjersku geologiju, Zagreb, studeni 2020.

Priroda

1. Izvješće o stanju prirode u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2013. do 2017. godine (MZOE, 2019)
2. Strategija i akcijski plan zaštite prirode Republike Hrvatske za razdoblje od 2017. do 2025. godine (NN 72/17)
3. Strategija EU-a za bioraznolikost do 2030. (2020)
4. Konvencija UN o biološkoj raznolikosti (Rio de Janeiro, 1992)
5. Protokol o posebno zaštićenim područjima i biološkoj raznolikosti u Sredozemlju (Barcelona 1994 i Monako 1995)
6. Konvencija o zaštiti europskih divljih vrsta i prirodnih staništa (Bernska konvencija) (Bern, 1979)
7. Konvencija o zaštiti migratornih vrsta divljih životinja (Bonska konvencija) (Bonn, 1979)
8. Konvencija o močvarama od međunarodne važnosti, naročito kao staništa ptica močvarica (Ramsarska konvencija) (Ramsar, 1971)
9. Web portal informacijskog sustava zaštite prirode, http://www.bioportal.hr/gis/

Zrak i klimatske promjene

10. Izvješće o praćenju kvalitete zraka na teritoriju Republike Hrvatske za 2020. godinu, MINGOR, studeni 2021.
11. Program kontrole onečišćenja zraka za razdoblje od 2020. do 2029. godine (NN 90/2019)
12. Informativno izvješće o inventaru emisija onečišćujućih tvari u zrak na području Republike Hrvatske (za razdoblje 1990.-2019.) (MINGOR, 2021)
13. Okoliš na dlanu I-2020, MINGOR, 2020.
14. Onečišćenje zraka: naše zdravlje još uvijek nije dovoljno zaštićeno, Tematsko izvješće br. 23, Europski Revizorski sud, 2018.)
15. Technical guidance on the climate proofing of infrastructure in the period 2021-2027, EC, C(2021) 5430
16. 7. Nacionalno izvješće i treće dvogodišnje izvješće Republike Hrvatske prema Okvirnoj konvenciji Ujedinjenih naroda o promjeni klime (UNFCCC) (MZOE, 2018)
17. Strategija prilagodbe klimatskim promjenama u Republici Hrvatskoj za razdoblje do 2040. godine s pogledom na 2070. godinu (NN 46/20)
18. Strategija prilagodbe klimatskim promjenama, http://prilagodba-klimi.hr/
19. Strategija niskougljičnog razvoja Republike Hrvatske do 2030. s pogledom na 2050. godinu (NN 63/21)
20. Stvaranje Europe otporne na klimatske promjene – nova strategija EU-a za prilagodbu klimatskim promjenama (2021)
21. Pariški sporazum (2015)
22. Izvješće o društvenom razvoju Hrvatska 2008: Dobra klima za promjene, Klimatske promjene i njihove posljedice na društvo i gospodarstvo u Hrvatskoj (UNDP, 2008)

23. Izvještaj o procijenjenim utjecajima i ranjivosti na klimatske promjene po pojedinim sektorima (MZOE, 2017)
24. Rezultati klimatskog modeliranja na sustavu HPC VELEbit za potrebe izrade nacrta Strategije prilagodne klimatskim promjenama RH do 2040. i s pogledom na 2070. i Akcijskog plana (MZOE, 2017)
25. Dodatak rezultatima klimatskog modeliranja na sustavu HPC VELEbit: Osnovni rezultati integracija na prostornoj rezoluciji od 12,5 km (MZOE, 2017)
26. Okvirna konvencija Ujedinjenih naroda o promjeni klime (Rio de Janeiro, 1992)
27. Državni meteorološki zavod, www.klima.hr
28. UNWTO; The Glasgow Declaration on Climate Action in Tourism https://www.unwto.org/the-glasgow-declaration-on-climate-action-in-tourism
29. One Planet network; Glasgow declaration https://www.oneplanetnetwork.org/sites/default/files/2021-11/GlasgowDeclaration_EN_0.pdf
30. Manfred Lenzen, Ya-Yen Sun, Futu Faturay, Yuan-Peng Ting, Arne Geschke and Arunima Malik: The carbon footprint of global tourism (2018). https://www.nature.com/articles/s41558-018-0141-x

Kulturna baština

31. Strategija zaštite, očuvanja i održivog gospodarskog korištenja kulturne baštine RH za razdoblje 2011.-2015.
32. Međunarodni centar za podvodnu arheologiju u Zadru, https://icua.hr/hr/podovdnanalazistaimuzeji; https://icua.hr/hr/podovdnanalazistaimuzeji/karta
33. Istraživanje podvodne kulturne baštine u Hrvatskoj, Bekić, L., Miholjek, L. (eds.) (2009)
34. Konvencija o zaštiti svjetske kulturne i prirodne baštine (Pariz, 1972)
35. Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske (https://registar.kulturnadobra.hr/#/)
36. UNESCO, https://whc.unesco.org/en/tentativelists/state=hr
37. Geoportal kulturnih dobara RH (https://geoportal.kulturnadobra.hr/)

Otpad

38. Izmjene Plana gospodarenja otpadom RH za razdoblje 2017.-2022. godine (NN 1/2022)
39. Plan gospodarenja otpadom Republike Hrvatske za razdoblje 2017.-2022. godine (NN 3/17, 1/22)
40. Plan gospodarenja morskim otpadom, Finalna verzija, Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja, Zagreb, svibanj 2020.
41. Strategija gospodarenja otpadom Republike Hrvatske (NN 130/05)
42. Europska strategija za plastiku u kružnom gospodarstvu (EC 2018)
43. Akcijski plan za kružno gospodarstvo za čišću i konkurentniju Europu (EC 2020)
44. Microplastics, Focus on food and health, European Commission (2017)
45. DeFishgear, http://www.defishgear.net/
46. Interreg Italy-Croatia, http://www.ml-repair.eu/hr

47. Fishing For Litter, https://fishingforlitter.org/
48. Microplastics, Focus on food and health, European Commission
49. Komunikacija komisije europskom parlamentu, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i odboru regija, Europska strategija za plastiku u kružnom gospodarstvu, Europska komisija, Strasbourg, 2018.)
50. Komunikacija komisije Europskom parlamentu, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i odboru regija, Akcijski plan za kružno gospodarstvo za čišću i konkurentniju Europu Europska Komisija, Bruxelles, 2020.
51. Direktiva Europskog parlamenta i vijeća o smanjenju utjecaja određenih plastičnih proizvoda na okoliš, 2019.

Ostalo

52. Velić & Vlahović (2009): Tumač geološke karte 1:300.000. – Hrvatski geološki institut, Zagreb, 147 str.
53. Hrvatski geološki institut (2009): Geološka karta Republike Hrvatske M 1:300.000. – Hrvatski geološki institut, Zavod za geologiju, Zagreb.
54. Rješenje o proglašenju fosila dinosaura i njihovih nalazišta zaštićenim dijelovima prirode (NN 40/2021)
55. Vrednovanje u tijeku provedbe strategije razvoja turizma Republike Hrvatske do 2020. godine. (Ministarstvo turizma Republike Hrvatske (MINT) i Institut za razvoj i međunarodne odnose (IRMO), 2017.).
56. Europski zeleni plan (2019)
57. Program Ujedinjenih naroda za održivi razvoj do 2030. („Agenda 2030“) (2015)
58. Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske do 2030. godine (NN 13/21)
59. Strategija održivog razvitka Republike Hrvatske (NN 30/09)
60. Strategija pomorskog razvitka i integralne pomorske politike Republike Hrvatske za razdoblje od 2014. do 2020. godine
61. Strategija razvoja turizma Republike Hrvatske do 2020. godine (NN 55/13)
62. Nacionalna šumarska politika i strategija (NN 120/03)
63. Nova strategija EU-a za šume do 2030. (2021)
64. Strategija prostornog razvoja Republike Hrvatske (NN 106/17)
65. Informacijski sustav prostornog uređenja, https://ispu.mgipu.hr/
66. Strateška studija utjecaja na okoliš Strategije prilagodbe klimatskim promjenama u RH za razdoblje do 2040. godine s pogledom na 2070. godinu, Zelena infrastruktura d.o.o.; Geonatura d.o.o., 2019.
67. I. Bralić: Krajobrazna regionalizacija Hrvatske s obzirom na prirodna obilježja 1995. godine
68. Hrvatska turistička zajednica (2020), Nautički turizam Hrvatske: nautički charter – izdanje 2020.
69. Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske (2020), Nautički turizam, Kapaciteti i poslovanje luka nautičkog turizma u 2019.
70. https://dzs.gov.hr/
71. Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, https://web.dzs.hr/Hrv/Covid-19/turizam.html
72. Akcijski plan razvoja zelenog turizma, 2016.

73. M.Bogović., Namjenska pedološka karta Republike Hrvatske i njena uporaba,
74. Strateška studija utjecaja na okoliš Strategije poljoprivrede za razdoblje 2020.-2030.
75. Ministarstvo zaštite okoliša i energetike, Zavod za zaštitu okoliša i prirode, www.haop.hr
76. CLCCro web preglednik (http://corine.haop.hr/dash-country
77. Godišnje izvješće o stanju poljoprivrede u 2020. godini, Ministarstvo poljoprivrede, Zagreb, 2021.
78. Priručnik za bavljenje seoskim turizmom, Ministarstvo turizma Republike Hrvatske, Zagreb, 2011.
79. Program ruralnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2014.-2020.
80. SPUO Višegodišnjeg programa gradnje komunalnih vodnih građevina za razdoblje do 2030. godine, Elektroprojekt, 2021.
81. Nacrt Strategije poljoprivrede od 2020. do 2030. godine
82. Bekić, L., Miholjek, L. (eds.), Priručnik, Istraživanje podvodne kulturne baštine u Hrvatskoj (2009.)
83. Pravilnik o postupku i načinu izdavanja dopuštenja za obavljanje podvodnih aktivnosti u unutarnjim morskim vodama i teritorijalnom moru Republike Hrvatske u područjima gdje se nalaze kulturna dobra (NN 49/19)
84. Turizam i promet od 2020. nadalje (EU Komisija, 2020.)
85. EEA: "European ecosystem assessment — concept, data, and implementation", EEA Technical report No 6/2015. European Environment Agency (https://www.eea.europa.eu/publications/european-ecosystem-assessment), 2015.
86. EEA: " Mapping and Assessment of Ecosystems and their Services. Mapping and Assessing the condition of Europe's ecosystems: Progress and challenges", 3rd Report – Final, March 2016. . European Environment Agency (http://catalogue.biodiversity.europa.eu/uploads/document/file/1328/3rdMAESReport_Condition.pdf), 2016.
87. Hrvatska gospodarska komora (2021), Zajednica riječnog turizma, https://www.hgk.hr/zajednica-rijecnog-turizma (24. lipnja 2021)
88. Strategija energetskog razvoja Republike Hrvatske do 2030. s pogledom na 2050. godinu
89. Croatian Sustainable Tourism Observatory 2019 Report - Focal area: Adriatic Croatia, siječanj 2021.
90. Eurostat, Statistics explained, https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Renewable_energy_statistics
91. Strategija pametne specijalizacije Republike Hrvatske za razdoblje od 2016. do 2020. godine i Akcijski plan za provedbe od 2016. do 2017. godine
92. MINGOR; Prostorno uređenje (https://mpgi.gov.hr/o-ministarstvu/djelokrug/prostorno-uredjenje-3335/3335)
93. MINGOR; Integralno upravljanje obalnim područjem IUOP (https://mingor.gov.hr/integralno-upravljanje-obalnim-podrucjem-iuop/1439) https://mpgi.gov.hr/UserDocsImages//dokumenti/Prostorno/StrategijaPR//Integralno_upravljanje_obalnim_podrucjem.pdf

94. Ministarstvo turizma, 2016., Turizam u brojkama 2015.
95. Šumskogospodarska osnova područja RH za razdoblje 2016. - 2025. (2016.)
96. Nacionalni plan razvoja Širokopojasnog pristupa u Republici Hrvatskoj u razdoblju od 2021. do 2027. godine
97. SPUO Strategije prilagodbe klimatskim promjenama u RH za razdoblje do 2040. godine s pogledom na 2070. godinu, Zelena infrastruktura d.o.o.; Geonatura d.o.o., 2019.
98. SPUO Strategije poljoprivrede za razdoblje 2020.-2030., Ires ekologija d.o.o., 2021.
99. DIREKTIVA (EU) 2016/802 EUROPSKOG PARLAMENTA I VIJEĆA od 11. svibnja 2016. o smanjenju sadržaja sumpora u određenim tekućim gorivima
100. International maritime organization (IMO) (https://www.imo.org/en/MediaCentre/HotTopics/Pages/Sulphur-2020.aspx)
101. Akcijski plan razvoja golf ponude, Ministarstvo turizma RH, 2017.

11 Popis propisa

Okoliš i prostor

1. Zakon o zaštiti okoliša (NN 80/13, 153/13, 78/15, 12/18, 118/18)
2. Zakon o gradnji (NN 153/13, 20/17, 39/19, 125/19)
3. Zakon o prostornom uređenju (NN 153/13, 65/17, 114/18, 39/19, 98/19)
4. Uredba o procjeni utjecaja zahvata na okoliš (NN 61/14, 3/17)
5. Uredba o strateškoj procjeni utjecaja strategije, plana i programa na okoliš (NN 3/17)
6. Uredba o izradi i provedbi dokumenata Strategije upravljanja morskim okolišem i obalnim područjem (NN 112/14, 39/17, 112/18)

Priroda

7. Zakon o zaštiti prirode (NN 80/13, 15/18, 14/19, 127/19)
8. Pravilnik o popisu stanišnih tipova i karti staništa (NN 27/21)
9. Pravilnik o strogo zaštićenim vrstama (NN 144/13, 73/16)
10. Uredba o ekološkoj mreži i nadležnostima javnih ustanova za upravljanje područjima ekološke mreže (NN 80/19)

Vode i more

11. Zakon o vodama (NN 66/19, 84/21)
12. Pomorski zakonik (181/04, 76/07, 146/08, 61/11, 56/13, 26/15, 17/19)
13. Zakon o pomorskom dobru i morskim lukama (NN 158/03, 100/04, 141/06, 38/09, 123/11, 56/16, 98/19)
14. Uredba o standardu kakvoće voda (NN 96/19)
15. Pravilnik o uvjetima za utvrđivanje zona sanitarne zaštite izvorišta (NN 66/11, 47/13)
16. Pravilnik o graničnim vrijednostima emisija otpadnih voda (NN 26/20)
17. Pravilnik o uvjetima i načinu održavanja reda u lukama i na ostalim dijelovima unutarnjih morskih voda i teritorijalnog mora Republike Hrvatske (NN 72/21)
18. Uredba o uvjetima kojima moraju udovoljavati luke (NN 110/04)
19. Uredba o uvjetima kojima moraju udovoljavati luke unutarnjih voda i o mjerilima za njihovo razvrstavanje (NN 102/00)
20. Plan intervencija kod iznenadnih onečišćenja mora (NN 92/08)

Zrak i klimatske promjene

21. Zakon o zaštiti zraka (NN 127/19, 57/22)
22. Zakon o klimatskim promjenama i zaštiti ozonskog sloja (NN 127/19)
23. Uredba o razinama onečišćujućih tvari u zraku (NN 77/20)

Šumarstvo i poljoprivreda

24. Zakon o šumama (NN 68/18, 115/18, 98/19, 32/20, 145/20)
25. Zakon o šumskom reprodukcijskom materijalu (NN 75/09, 61/11, 56/13, 14/14, 32/19, 98/19)
26. Zakon o lovstvu (NN 99/18, 32/19, 32/20)

27. Zakon o poljoprivredi (NN 118/18, 42/20, 127/20, 52/21)
28. Zakon o poljoprivrednom zemljištu (NN 20/18, 115/18, 98/19, 57/22)
29. Pravilnik o uređivanju šuma (NN 97/18, 101/18, 31/20).
30. Pravilnik o zaštiti šuma od požara (NN 33/14)
31. Pravilnik o načinu motrenja oštećenosti šumskih ekosustava (NN 54/19)
32. Pravilnik o zaštiti poljoprivrednog zemljišta od onečišćenja (NN 71/19)
33. Pravilnik o metodologiji za praćenje stanja poljoprivrednog zemljišta (NN 47/19)
34. Pravilnik o mjerilima za utvrđivanje osobito vrijednog obradivog (P1) i vrijednog obradivog (P2) poljoprivrednog zemljišta (NN 23/19)

Buka

35. Zakon o zaštiti od buke (NN 30/09, 55/13, 153/13, 41/16, 114/18, 14/2021)
36. Pravilnik o djelatnostima za koje je potrebno utvrditi provedbu mjera za zaštitu od buke (NN 91/07)
37. 3. Pravilnik o najvišim dopuštenim razinama buke s obzirom na vrstu izvora
38. buke, vrijeme i mjesto nastanka (NN 143/21)
39. 4. Pravilnik o mjerama zaštite od buke izvora na otvorenom prostoru (NN 156/08)

Kulturno-povijesna baština

40. Zakon o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara (NN 69/99, 151/03, 157/03, 100/04, 87/09, 88/10, 61/11, 25/12, 136/12, 157/13, 152/14 , 98/15, 44/17, 90/18, 32/20, 62/20, 117/21)

Promet

41. Zakon o cestama (NN 84/11, 22/13, 54/13, 148/13, 92/14, 110/19, 144/21)
42. Zakon o prijevozu u cestovnom prometu (NN 41/18, 98/19, 30/21, 89/21)
43. Zakon o željeznici (NN 32/19, 20/21)
44. Zakon o prijevozu u linijskom i povremenom obalnom pomorskom prometu (NN 19/22)
45. Zakon o Jadroliniji, Rijeka (NN 11/96, 33/06)
46. Zakon o zračnim lukama (NN 19/98, 14/11, 78/15)

Energetska učinkovitost i obnovljivi izvori energije

47. Zakon o energetskoj učinkovitosti (NN 127/14, 116/18, 25/20, 32/21, 41/21)
48. Zakon o obnovljivim izvorima energije i visokoučinkovitoj kogeneraciji (NN 138/21)
49. Zakon o promicanju čistih vozila u cestovnom prijevozu (NN 52/21)
50. Pravilnik o sustavu obveze energetske učinkovitosti (NN 41/19)

Otpad

51. Zakon o gospodarenju otpadom (NN 84/21)
52. Pravilnik o gospodarenju otpadom (81/20)
53. Pravilnik o ambalaži i otpadnoj ambalaži (NN 88/15, 78/16, 116/17, 14/20, 144/20)

54. Uredba o gospodarenju otpadnom ambalažom (NN 97/15, 7/20, 140/20)
55. Uredba o gospodarenju komunalnim otpadom (NN 50/17, 84/19)
56. Pravilnik o katalogu otpada (NN 90/15)

Akcidenti

57. Zakon o zaštiti na radu (NN 71/14, 118/14, 154/14, 94/18, 96/18)
58. Zakon o zaštiti od požara (NN 92/10)

Zdravlje

59. Zakonom o zdravstvenoj zaštiti (NN 100/18, 125/19, 147/20)
60. Koronavirus.hr https://www.koronavirus.hr/zadnje-azurirano/57

12 Popis priloga

Prilog 1) Ovlaštenje tvrtke VITA PROJEKT d.o.o. za obavljanje stručnih poslova zaštite okoliša

Prilog 2) Ovlaštenje tvrtke VITA PROJEKT d.o.o. za obavljanje stručnih poslova zaštite prirode

Prilog 3) Odluka o započinjanju postupka strateške procjene utjecaja na okoliš Strategije razvoja održivog turizma do 2030. godine i Nacionalnog plana razvoja održivog turizma od 2021. do 2027. godine

Prilog 4) Odluka o sadržaju strateške studije za Strategiju razvoja održivog turizma do 2030. godine i Nacionalni plan razvoja održivog turizma od 2021. do 2027. godine

Prilog 5) PESTLE i SWOT analiza

Prilog 6) Obalna i morska područja ekološke mreže Republike Hrvatske

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO GOSPODARSTVA
I ODRŽIVOG RAZVOJA
10000 Zagreb, Radnička cesta 80
Tel: 01/ 3717 111 fax: 01/ 3717 149

Uprava za procjenu utjecaja na okoliš i
održivo gospodarenje otpadom
Sektor za procjenu utjecaja na okoliš

KLASA: UP/I 351-02/15-08/20
URBROJ: 517-05-1-2-21-15
Zagreb, 23. prosinca 2021.

Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja, na temelju odredbe članka 43. Zakona o zaštiti okoliša („Narodne novine“, broj 80/13, 153/13, 78/15, 12/18) i članka 71. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti okoliša („Narodne novine”, broj 118/18) u vezi s člankom 130. Zakona o općem upravnom postupku (Narodne novine, broj 47/09), rješavajući povodom zahtjeva ovlaštenika VITA PROJEKT d.o.o., Ilica 191, Zagreb, radi utvrđivanja promjena u rješenju ovlaštenika, donosi:

R J E Š E N J E

I. Ovlašteniku VITA PROJEKT d.o.o., Ilica 191, Zagreb, OIB: 99339634780 izdaje se suglasnost za obavljanje stručnih poslova zaštite okoliša prema članku 40. stavku 2. Zakona o zaštiti okoliša:

1. Izrada studija o značajnom utjecaju strategije, plana ili programa na okoliš (u daljnjem tekstu: strateška studija) uključujući i dokumentaciju potrebnu za ocjenu o potrebi strateške procjene te dokumentaciju za određivanje sadržaja strateške studije.

2. Izrada studija o utjecaju zahvata na okoliš, uključujući dokumentaciju za provedbu postupka ocjene o potrebi procjene utjecaja zahvata na okoliš te dokumentacije za određivanje sadržaja studije o utjecaju na okoliš.

8. Izrada dokumentacije vezano za postupak izdavanja okolišne dozvole, uključujući izradu Temeljnog izvješća.

9. Izrada programa zaštite okoliša.

10. Izrada izvješća o stanju okoliša.

12. Izrada elaborata o zaštiti okoliša koji se odnose na zahvate za koje nije propisana obveza procjene utjecaja na okoliš.

14. Izrada sanacijskih elaborata, programa i sanacijskog izvješća.

15. Izrada projekcija emisija, izvješća o provedbi politike i mjera smanjenja emisija i nacionalnog izvješća o promjeni klime

20. Izrada i/ili verifikaciju posebnih elaborata, proračuna i projekcija za potrebe sastavnica okoliša

23. Obavljanje stručnih poslova za potrebe Registra onečišćavanja okoliša

25. Izrada elaborata o usklađenosti proizvoda s mjerilima u postupku ishođenja znaka zaštite okoliša »Prijatelj okoliša« i znaka EU Ecolabel.

26. Izrada elaborata o utvrđivanju mjerila za određenu skupinu proizvoda za dodjelu znaka zaštite okoliša »Prijatelj okoliša«.

II. Suglasnost iz točke I. ove izreke prestaje važiti u roku od godine dana od dana stupanja na snagu propisa iz članka 40. stavka 9. Zakona o zaštiti okoliša.

III. Ovo rješenje upisuje se u očevidnik izdanih suglasnosti za obavljanje stručnih poslova zaštite okoliša koje vodi Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja.

IV. Ukida se rješenje Ministarstva gospodarstva i održivog razvoja KLASA: UP/I 351-02/15-08/20; URBROJ: 517-03-1-2-20-13 od 8. prosinca 2020. godine kojim je pravnoj osobi VITA PROJEKT d.o.o., Ilica 191, Zagreb, dana suglasnost za obavljanje stručnih poslova zaštite okoliša.

V. Uz ovo rješenje prileži Popis zaposlenika ovlaštenika i sastavni je dio ovoga rješenja.

Obrazloženje

Ovlaštenik VITA PROJEKT d.o.o. iz Zagreba (u daljnjem tekstu: Ovlaštenik) OIB: 99339634780, podnio je zahtjev za izmjenom podataka o zaposlenim stručnjacima navedenim u Rješenju KLASA: UP/I 351-02/15-08/20, URBROJ: 517-03-1-2-20-13 od 8. prosinca 2020. godine koje je izdalo Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja (u daljnjem tekstu: Ministarstvo).

Svojim zahtjevom ovlaštenik je tražio da se stručnjakinja koja više nije njihov zaposlenik Ivana Šarić mag.biol. izostavi s popisa zaposlenika.

U provedenom postupku Ministarstvo je izvršilo uvid u zahtjev za promjenom podataka, podatke i dokumente dostavljene uz zahtjev, te službenu evidenciju ovog Ministarstva i utvrdilo da se navedena stručnjakinja može izostaviti sa popisa.

Slijedom navedenoga, utvrđeno je kao u točkama od I. do V. izreke ovoga rješenja.

UPUTA O PRAVNOM LIJEKU:

Ovo rješenje je izvršno u upravnom postupku i protiv njega se ne može izjaviti žalba, ali se može pokrenuti upravni spor. Upravni spor pokreće se tužbom Upravnom sudu u Zagrebu, Avenija Dubrovnik 6, u roku 30 dana od dana dostave ovog rješenja. Tužba se predaje navedenom upravnom sudu neposredno u pisanom obliku, usmeno na zapisnik ili se šalje poštom, odnosno dostavlja elektronički.

Upravna pristojba na zahtjev i ovo rješenje naplaćena je državnim biljezima sukladno Zakonu o upravnim pristojbama („Narodne novine“, broj 115/16) i Uredbi o tarifi upravnih pristojbi („Narodne novine“, broj 8/17, 37/17, 129/17, 18/19, 97/19 i 128/19).

VIŠA STRUČNA SAVJETNICA

Davorka Maljak

U prilogu: Popis zaposlenika kao u točki V. izreke rješenja.

DOSTAVITI:

1. VITA PROJEKT d.o.o., Ilica 191, Zagreb (**R!, s povratnicom!**)
2. Državni inspektorat, Šubićeva 29, Zagreb
3. Evidencija, ovdje

POPIS

zaposlenika ovlaštenika: VITA PROJEKT d.o.o., Ilica 191, Zagreb, slijedom kojih je ovlaštenik ispunio propisane uvjete za izdavanje suglasnosti za obavljanje stručnih poslova zaštite okoliša sukladno rješenju Ministarstva KLASA: UP/I 351-02/15-08/20; URBROJ: 517-03-1-2-21-15 od 23. prosinca 2021.

STRUČNI POSLOVI ZAŠTITE OKOLIŠA prema članku 40. stavku 2. Zakona	*VODITELJ STRUČNIH POSLOVA*	*ZAPOSLENI STRUČNJACI*
1. Izrada studija o značajnom utjecaju strategije, plana ili programa na okoliš (u daljnjem tekstu: strateška studija) uključujući i dokumentaciju potrebnu za ocjenu o potrebi strateške procjene te dokumentaciju za određivanje sadržaja strateške studije	Domagoj Vranješ, mag.ing.prosp.arch., univ.spec.oecoing. Goran Lončar, mag.oecol., mag.geogr. Katarina Burazin, mag.ing.prosp.arch. Ivana Tomašević, mag.ing.prosp.arch.	Mihaela Meštrović, mag.ing.prosp.arch.
2. Izrada studija o utjecaju zahvata na okoliš, uključujući i dokumentaciju za provedbu postupka ocjene o potrebi procjene utjecaja zahvata na okoliš te dokumentacije za određivanje sadržaja studije o utjecaju na okoliš	voditelji navedeni pod točkom 1.	stručnjak naveden pod točkom 1.
8. Izrada dokumentacije vezano za postupak izdavanja okolišne dozvole uključujući izradu Temeljnog izvješća	Domagoj Vranješ, mag.ing.prosp.arch., univ.spec.oecoing.	Katarina Burazin, mag.ing.prosp.arch. Ivana Tomašević, mag.ing.prosp.arch.
9. Izrada programa zaštite okoliša	voditelji navedeni pod točkom 1.	stručnjak naveden pod točkom 1.
10. Izrada izvješća o stanju okoliša	voditelji navedeni pod točkom 1.	stručnjak naveden pod točkom 1.
12. Izrada elaborata o zaštiti okoliša koji se odnose na zahvate za koje nije propisana obveza procjene utjecaja na okoliš	voditelji navedeni pod točkom 1.	stručnjak naveden pod točkom 1.
14. Izrada sanacijskih elaborata, programa i sanacijskih izvješća	voditelj naveden pod točkom 8.	Goran Lončar, mag.oecol., mag.geogr. Katarina Burazin, mag.ing.prosp.arch. Ivana Tomašević, mag.ing.prosp.arch.
15. Izrada projekcija emisija, izvješća o provedbi politike i mjera smanjenja emisija i nacionalnog izvješća o promjeni klime	voditelj naveden pod točkom 8.	Stručnjaci navedeni pod točkom 14.
20. Izrada i/ili verifikaciju posebnih elaborata, proračuna, i projekcija za potrebe sastavnica okoliša	voditelj naveden pod točkom 8.	Stručnjaci navedeni pod točkom 14.
23. Obavljanje stručnih poslova za potrebe Registra onečišćavanja okoliša	voditelji navedeni pod točkom 1.	stručnjak naveden pod točkom 1.
25. Izrada elaborata o usklađenosti proizvoda s mjerilima u postupku ishođenja znaka zaštite okoliša "Prijatelj okoliša" i znaka EU Ecolabel	voditelji navedeni pod točkom 1.	stručnjak naveden pod točkom 1.
26. Izrada elaborata o utvrđivanju mjerila za određenu skupinu proizvoda za dodjelu znaka zaštite okoliša Prijatelj okoliša	voditelji navedeni pod točkom 1.	stručnjak naveden pod točkom 1.

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO GOSPODARSTVA
I ODRŽIVOG RAZVOJA
10000 Zagreb, Radnička cesta 80
Tel: 01/ 3717 111 fax: 01/ 3717 149

Uprava za procjenu utjecaja na okoliš i
održivo gospodarenje otpadom
Sektor za procjenu utjecaja na okoliš

KLASA: UP/I 351-02/15-08/29
URBROJ: 517-05-1-2-22-20
Zagreb, 24. ožujka 2022.

Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja, na temelju odredbe članka 43. Zakona o zaštiti okoliša („Narodne novine“, brojevi 80/13, 153/13, 78/15 i 12/18) i članka 71. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti okoliša („Narodne novine”, broj 118/18) u vezi s člankom 130. Zakona o općem upravnom postupku (Narodne novine, broj 47/09 i 110/21), rješavajući povodom zahtjeva pravne osobe Vita projekt d.o.o., Ilica 191c, Zagreb, radi utvrđivanja promjena u popisu zaposlenika ovlaštenika, donosi:

RJEŠENJE

I. Pravnoj osobi Vita projekt d.o.o., Ilica 191c, Zagreb, OIB: 99339634780, izdaje se suglasnost za obavljanje stručnih poslova zaštite prirode:

3. Izrada poglavlja i studija ocjene prihvatljivosti strategija, plana, programa ili zahvata za ekološku mrežu.

4. Priprema i izrada dokumentacije za postupak utvrđivanja prevladavajućeg javnog interesa s prijedlogom kompenzacijskih uvjeta

II. Suglasnost iz točke I. ove izreke prestaje važiti u roku od godine dana od dana stupanja na snagu propisa iz članka 40. stavka 9. Zakona o zaštiti okoliša.

III. Ukida se rješenje Ministarstva gospodarstva i održivog razvoja: KLASA: UP/I 351-02/15-08/29, URBROJ: 517-03-1-2-21-18 od 12. veljače 2021. godine kojim je pravnoj osobi Vita projekt d.o.o., Ilica 191c, Zagreb, dana suglasnost za obavljanje stručnih poslova zaštite prirode.

IV. Ovo rješenje upisuje se u očevidnik izdanih suglasnosti za obavljanje stručnih poslova zaštite okoliša koje vodi Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja.

V. Uz ovo rješenje prileži Popis zaposlenika ovlaštenika i sastavni je dio ovoga rješenja.

O b r a z l o ž e n j e

Tvrtka VITA PROJEKT d.o.o., Ilica 191c, iz Zagreba (u daljnjem tekstu: ovlaštenik), podnijela je zahtjev za izmjenom podataka u Rješenju : KLASA: UP/I 351-02/15-08/29, URBROJ: 517-03-1-2-21-18 od 12. veljače 2021 godine izdanom od Ministarstva gospodarstva i održivog razvoja (u daljnjem tekstu Ministarstvo), a vezano za popis zaposlenika ovlaštenika koji prileži uz rješenje. Ovlaštenik je tražio da se iz popisa izostavi Ivana Šarić, mag.biol. koja nije više djelatnik kod ovlaštenika.

U provedenom postupku Ministarstvo je izvršilo uvid u zahtjev za promjenom podataka, podatke i dokumente dostavljene uz zahtjev, te službenu evidenciju ovog Ministarstva i utvrdilo da se navedena stručnjakinja može izostaviti sa popisa.

Slijedom navedenoga, utvrđeno je kao u točkama od I. do V. izreke ovoga rješenja.

UPUTA O PRAVNOM LIJEKU:
Ovo rješenje je izvršno u upravnom postupku i protiv njega se ne može izjaviti žalba, ali se može pokrenuti upravni spor. Upravni spor pokreće se tužbom Upravnom sudu u Zagrebu, Avenija Dubrovnik 6, u roku 30 dana od dana dostave ovog rješenja. Tužba se predaje navedenom upravnom sudu neposredno u pisanom obliku, usmeno na zapisnik ili se šalje poštom, odnosno dostavlja elektronički.

Upravna pristojba na zahtjev i ovo rješenje naplaćena je državnim biljezima sukladno Zakonu o upravnim pristojbama („Narodne novine“, broj 115/16) i Uredbi o tarifi upravnih pristojbi („Narodne novine“, broj 8/17, 37/17, 129/17, 18/19, 97/19 i 128/19).

VIŠA STRUČNA SAVJETNICA

Davorka Maljak

REPUBLIKA HRVATSKA – MINISTARSTVO GOSPODARSTVA I ODRŽIVOG RAZVOJA – ZAGREB

U prilogu: Popis zaposlenika ovlaštenika

DOSTAVITI:
1. VITA PROJEKT d.o.o., ., Ilica 191c , Zagreb **(R!, s povratnicom!)**
2. Državni inspektorat, ovdje
3. Evidencija, ovdje

POPIS **zaposlenika ovlaštenika: VITA PROJEKT d.o.o., Ilica 191c, Zagreb, slijedom kojih je ovlaštenik ispunio propisane uvjete za izdavanje suglasnosti za obavljanje stručnih poslova zaštite okoliša sukladno rješenju Ministarstva KLASA: UP/I 351-02/15-08/29; URBROJ: 517-05-1-2-22-20 od 24. ožujka 2022.**		
STRUČNI POSLOVI ZAŠTITE OKOLIŠA *prema članku 40. stavku 2. Zakona*	*VODITELJ STRUČNIH POSLOVA*	*ZAPOSLENI STRUČNJACI*
3. Izrada poglavlja i studija ocjene prihvatljivosti strategija, plana, programa ili zahvata za ekološku mrežu	Domagoj Vranješ, mag.ing.prosp.arch., univ.spec.oecoing. Goran Lončar, mag.oecol., mag.geogr.	Katarina Burazin, mag.ing.prosp.arch. Ivana Tomašević, mag.ing.prosp.arch. Mihaela Meštrović, mag.ing.prosp.arch.
4. Priprema i izrada dokumentacije za postupak utvrđivanja prevladavajućeg javnog interesa s prijedlogom kompenzacijskih uvjeta	Voditelji navedeni pod točkom 3.	Stručnjaci navedeni pod točkom 3.

P / 2798111

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO TURIZMA I SPORTA

KLASA: 001-02/20-01/3
URBROJ: 529-03-01-02-02/3-20-10
Zagreb, 15. prosinca 2020.

Na temelju članka 66. stavka 3. i članka 63. st. 3. Zakona o zaštiti okoliša (NN, 80/13, 153/13, 78/15, 12/18, 118/18) (u daljnjem tekstu: Zakona), te članka 5. stavka 2. Uredbe o strateškoj procjeni utjecaja strategije, plana i programa na okoliš (NN, broj 3/17) (u daljnjem tekstu: Uredbe) ministrica turizma i sporta donosi,

ODLUKU
o započinjanju postupka strateške procjene utjecaja na okoliš „Strategije razvoja održivog turizma do 2030. godine" i „Nacionalnog plana razvoja održivog turizma od 2021. do 2027. godine"

I.

U roku od osam dana od dana stupanja na snagu ove Odluke započinje provođenje postupka strateške procjene utjecaja na okoliš „Strategije razvoja održivog turizma do 2030. godine" (u daljnjem tekstu: Strategije) i „Nacionalnog plana održivog turizma od 2021. – 2027. godine" (u daljnjem tekstu: Nacionalni plan). Tijelo nadležno za provođenje postupka strateške procjene utjecaja Strategije i Nacionalnog plana na okoliš je Ministarstvo turizma i sporta.

II.

Razlozi za donošenje „Strategije razvoja održivog turizma do 2030. godine" iz točke I. ove Odluke utvrđeni su u Odluci o pokretanju postupka izrade Strategije razvoja održivog turizma do 2030. te Odluci o pokretanju postupka izrade Nacionalnog plana održivog razvoja turizma od 2021. do 2027. godine Vlade Republike Hrvatske od 26. studenoga 2020. godine.
S obzirom na to da je razdoblje važenja i provedbe aktualne Strategije razvoja turizma Republike Hrvatske do 2020. godine (NN 55/13) na izmaku, planirana je izrada novog dugoročnog strateškog dokumenta u području razvoja turizma za razdoblje 2021. do 2030. Aktivnost izrade nove strategije u ovom području navedena je Programom Vlade Republike Hrvatske 2020. – 2024., a turizam je i jedno od prioritetnih područja javnih politika u okviru Strateškog cilja 1. „Konkurentno i inovativno gospodarstvo" u prijedlogu Nacionalne razvojne strategije Republike Hrvatske do 2030. godine (dalje u tekstu: NRS 2030), krovnog nacionalnog strateškog dokumenta u okviru kojeg su predložene smjernice budućeg razvoja turizma odnosno prioriteti javne politike koja će pridonijeti razvoju održivog, inovativnog i otpornog turizma.
Cilj Strategije je ostvariti održivi razvoj turizma kroz planirane javne politike:

- poticanje ulaganja u održiv, niskougljični rast turizma
- povećanje multiplikacijskih učinaka turizma na područja poljoprivrede, digitalizacije, prometa, energije i okoliša te sporta i kreativnih industrija
- razvoj funkcionalnih i održivih turističkih regija zbog cjelovitog turističkog doživljaja i produljenja sezone kroz ulaganja u javnu turističku infrastrukturu i promociju
- integralno upravljanje destinacijama radi pronalaženja odgovarajućih specijalizacija, ponude dodatnih sadržaja i produljenja sezone
- turistička valorizacija i prezentacija kulturne i prirodne baštine, gastronomske i enološke ponude
- prijelaz prema nišama više dodane vrijednosti, uz naglasak na rast kvalitete ponude, digitalizaciju, inovacije, i povećanju ponude smještajnih kapaciteta visoke kvalitete
- otklanjanje administrativnih prepreka i poboljšanje dostupnosti javne infrastrukture za realizaciju investicija u turizmu
- pozicioniranje prema novim i velikim, brzorastućim globalnim emitivnim tržištima
- promoviranje Hrvatske kao sigurne i zdrave destinacije koja nudi visokokvalitetnu i raznovrsnu turističku uslugu
- te druge javne politike koje će biti usvojene u okviru Nacionalne razvojne strategije Republike Hrvatske do 2030. godine.

U okviru Strategije opisat će se područja intervencija u okviru provedbenih mehanizama, kao i popisati projekti za provedbu strateških ciljeva definiranih za područje turizma. S obzirom na smjer razvoja turizma koji se temelji na održivosti poticat će se ponajprije obnova i korištenje postojećih resursa (primjerice javne turističke infrastrukture definirane Pravilnikom o javnoj turističkoj infrastrukturi (NN 131/09), rekonstrukcija postojećih hotela i luka nautičkog turizma) te će se poticati izgradnja novih. Kako je u svom obuhvatu turizam u uskoj interakciji i međuovisnosti s ostalim sektorima kao što su promet, ljudski potencijali, poljoprivreda, zdravstvo, digitalizacija i dr., potrebno je izraditi Strategiju koja će obuhvatiti javne politike ostalih sektora te predstavljati uporište za obuhvat i daljnju konkretizaciju pitanja i mjera koja se dotiču sektora turizma u izradi njihovih nacionalnih planova.

Nacionalni plan pobliže će definirati provedbu strateškog cilja i prioritetnog područja javnih politika za sektor turizma iz Nacionalne razvojne strategije Republike Hrvatske do 2030. godine te sektorske Strategije razvoja održivog turizma do 2030. godine, a propisat će srednjoročnu viziju razvoja za upravno područje turizma, vodeći računa o načelima održivog razvoja, srednjoročne razvojne potrebe i razvojne potencijale turizma, kao i opisati prioritete javnih politika u srednjoročnom razdoblju, iz nadležnosti Ministarstva turizma i sporta, a koji su definirani u Strategiji te pokazatelje ishoda i ciljane vrijednosti pokazatelja.

U okviru Nacionalnog plana odredit će se terminski plan provedbe projekata od strateškog značaja, izradit će se indikativni financijski plan s prikazom financijskih pretpostavki za provedbu posebnih ciljeva i projekata od važnosti za područje turizma kao i okvir za praćenje i vrednovanje Nacionalnog plana.

Prioriteti javne politike koja će pridonijeti razvoju održivog, inovativnog i otpornog turizma, a u nadležnosti su drugih tijela državne uprave su:

- Prioriteti provedbe javne politike koje će doprinijeti razvoju poduzetništva i obrta
- Prioriteti provedbe obrazovne politike
- Prioriteti provedbe javne politike kojima će se pridonijeti razvoju kulture i medija: Prioriteti politike u području državne i javne uprave:
- Prioriteti provedbe politike zdravog i aktivnog življenja: Prioriteti provedbe politike u području održivog okoliša
- Prioriteti provedbe politike u području proizvodnje hrane i razvoja biogospodarstva

- Prioriteti provedbe politike u području digitalne tranzicije društva i gospodarstva
- Prioriteti provedbe politike u području obrazovanja i osposobljavanja za rad u digitalno transformiranom društvu
- Prioriteti provedbe politike u području razvoja potpomognutih i brdsko-planinskih područja
- Prioriteti provedbe politike u području razvoja pametnih i održivih otoka
- Prioriteti provedbe politike u području pametne specijalizacije i jačanja pozicije regionalnog gospodarstva u globalnim lancima vrijednosti

III.

U okviru strateške procjene utjecaja Strategije i Nacionalnog plana na okoliš provest će se postupak Glavne ocjene prihvatljivosti Strategije i Nacionalnog plana za ekološku mrežu, sukladno Rješenjima Ministarstva gospodarstva i održivog razvoja, (KLASA: UP/I 612-07/20-37/228; URBROJ: 517-05-2-3-20-2 od 26. listopada 2020.i KLASA: UP/I 612-07/20-37/284; URBROJ: 517-05-2-3-20-2) koja su sastavni dio ove Odluke.

IV.

U postupku strateške procjene prihvatljivosti Strategije i Nacionalnog plana na okoliš, Ministarstvo turizma i sporta dužno je obaviti sve radnje sukladno odredbama Zakona o zaštiti okoliša i Uredbe o strateškoj procjeni utjecaja strategije, plana i programa na okoliš, redoslijedom provedbe kako je utvrđeno u Prilogu 1, a koji je sastavni dio ove Odluke.

V.

U postupku strateške procjene prema ovoj Odluci sudjelovat će tijela koja su navedena u Prilogu 2, a koji je sastavni dio ove Odluke.

VI.

Ministarstvo turizma i sporta je o ovoj Odluci dužno informirati javnost sukladno odredbama Zakona o zaštiti okoliša i odredbama Uredbe o informiranju i sudjelovanju javnosti i zainteresirane javnosti u pitanjima zaštite okoliša (NN, 64/08) kojima se uređuje informiranje i sudjelovanje javnosti u pitanjima zaštite okoliša.

VII.

Ova Odluka stupa na snagu danom donošenja.

REPUBLIKA HRVATSKA 1 MINISTARSTVO TURIZMA I SPORTA ZAGREB

MINISTRICA

dr.sc. Nikolina Brnjac

Prilozi:
Prilog 1. Redoslijed radnji
Prilog 2. Tijela koja će sudjelovati u postupku strateške procjene
Prilog 3. Rješenje o obvezi provedbe Glavne ocjene prihvatljivosti za ekološku mrežu za Strategiju i Rješenje o obvezi provedbe Glavne ocjene prihvatljivosti za ekološku mrežu za Nacionalni plan

PRILOG 1. Radnje i redoslijed radnji koje će se provesti u postupku strateške procjene utjecaja Strategije na okoliš:

1. Ministarstvo započinje postupak u roku od 8 dana od dana donošenja Odluke sukladno članku 5. Uredbe.
2. U postupku određivanja sadržaja Strateške studije Ministarstvo će, uzimajući u obzir obavezni sadržaj određen Uredbom, od tijela određenih posebnim propisima, a u svezi područja iz djelokruga toga tijela, tijela regionalnih samouprava pribaviti mišljenja o sadržaju i razini obuhvata podataka koji se moraju obraditi u Strateškoj studiji. O navedenom će Ministarstvo osigurati informiranje javnosti sukladno Zakonu i Uredbi o informiranju i sudjelovanju javnosti i zainteresirane javnosti u pitanjima zaštite okoliša (NN, 64/08).
3. U svrhu usuglašavanja mišljenja o sadržaju strateške studije i utvrđivanja konačnog sadržaja Strateške studije, u tijeku roka za dostavu mišljenja, Ministarstvo će koordinirati i provesti raspravu, a po potrebi i više rasprava s predstavnicima tijela i osoba od kojih je zatraženo mišljenje.
4. U suradnji sa izrađivačima Strategije razmotrit će se mišljenja, primjedbe i prijedlozi te utvrditi konačni sadržaj Strateške studije i donijeti Odluka o sadržaju strateške studije.
5. Nakon što pravna osoba ovlaštena za obavljanje stručnih poslova zaštite okoliša (ovlaštenik) izradi Stratešku studiju, a nositelj izrade Strategije izradi nacrt prijedloga Strategije, Ministarstvo će u roku od 8 dana od dana primitka Strateške studije od ovlaštenika dostaviti Stratešku studiju i nacrt prijedloga Strategije povjerenstvu koje se osniva sukladno Pravilniku o povjerenstvu za stratešku studiju (NN, 70/08) (u daljnjem tekstu: Pravilnik) radi ocjene cjelovitosti strateške studije u odnosu na utvrđeni sadržaj strateške studije i nacrt prijedloga Strategije.
6. Povjerenstvo donosi mišljenje nakon što je strateška studija cjelovita i stručno utemeljena sukladno člancima 9. i 10. Pravilnika.
7. Ministarstvo donosi Odluku o upućivanju Strateške studije i nacrta Strategije na javnu raspravu te istodobno isto dostavlja na mišljenje tijelima i osobama sukladno Zakonu i Uredbi. O Odluci se informira javnost sukladno Zakonu i već navedenoj Uredbi o informiranju i sudjelovanju javnosti i zainteresirane javnosti u pitanjima zaštite okoliša.
8. Nakon provedene javne rasprave te po očitovanju ovlaštenika o mišljenjima, primjedbama i prijedlozima iz javne rasprave, a prije upućivanja konačnog prijedloga Strategije u postupak donošenja, Ministarstvo će pribaviti mišljenje ministarstva nadležnog za poslove zaštite okoliša o provedenoj strateškoj procjeni Strategije.
9. Nakon donošenja Strategije, Ministarstvo donosi Izvješće o provedenoj strateškoj procjeni. O navedenom Izvješću i donesenoj Strategiji, Ministarstvo informira javnost, tijela i/ili osobe određena posebnim propisima, tijela jedinice regionalne samouprave i druga tijela koja su sudjelovala u postupku strateške procjene.

PRILOG 2. Popis tijela koja sudjeluju u postupku strateške procjene

1. Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja
2. Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije
3. Ministarstvo prostornog uređenja, graditeljstva i državne imovine
4. Ministarstvo zdravstva
5. Ministarstvo poljoprivrede
6. Ministarstvo kulture i medija
7. Ministarstvo znanosti i obrazovanja
8. Ministarstvo pravosuđa i uprave
9. Ministarstvo rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike
10. Ministarstvo mora, prometa i infrastrukture
11. Središnji državni ured za demografiju i mlade
12. Središnji državni ured za razvoj digitalnog društva
13. Hrvatski zavod za prostorni razvoj
14. Hrvatske vode
15. Hrvatska zajednica županija
16. Udruga gradova u Republici Hrvatskoj
17. Udruga općina u Republici Hrvatskoj

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO TURIZMA I SPORTA

Primljeno	29.10.2020	
Klasifikacijska oznaka	Org. jed.	
001-02/20-01/3	03-1	
Urudžbeni broj	Pril.	Vrij.
526-20-4	0	0,00

P / 2796055

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO GOSPODARSTVA I
ODRŽIVOG RAZVOJA

KLASA: UP/I 612-07/20-37/228
URBROJ: 517-05-2-3-20-2
Zagreb, 26. listopad 2020.

Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja, Uprava za zaštitu prirode temeljem članka 48. stavka 6. i 7. vezano uz članak 46. stavak 1. Zakona o zaštiti prirode (Narodne novine, br. 80/13, 15/18, 14/19, 127/19), a povodom zahtjeva Ministarstva turizma i sporta, Prisavlje 14, 10 000 Zagreb, nositelja izrade Strategije razvoja održivog turizma do 2030. godine, za provedbu postupka Prethodne ocjene prihvatljivosti za ekološku mrežu Strategije razvoja održivog turizma do 2030. godine, donosi

R J E Š E NJ E

I. Da je za Strategiju razvoja održivog turizma do 2030. godine, potrebno provesti postupak Glavne ocjene prihvatljivosti za ekološku mrežu.

II. Ovo Rješenje objavljuje se na internetskim stranicama Ministarstva gospodarstva i održivog razvoja.

Obrazloženje

Ministarstvo turizma i sporta, Prisavlje 14, 10 000 Zagreb, kao nositelj izrade Strategije razvoja održivog turizma do 2030. godine (dalje u tekstu: Strategija), podnijelo je 20. listopada 2020. godine Ministarstvu gospodarstva i održivog razvoja zahtjev za provedbu postupka Prethodne ocjene prihvatljivosti za ekološku mrežu za Strategiju.
U zahtjevu su sukladno članku 48. stavku 2. Zakona o zaštiti prirode dostavljeni podaci o nositelju izrade Strategije kao i razlozima izrade te programska polazišta i ciljeve „Strategije razvoja održivog turizma do 2030. godine“ prema Nacrtu Nacionalne razvojne strategije Republike Hrvatske do 2030. te Prijedlog odluke Vlade RH o izradi „Strategije razvoja održivog turizma do 2030. godine“.
U provedbi postupka ovo Ministarstvo razmotrilo je predmetni zahtjev i Programska polazišta i ciljeve „Strategije razvoja održivog turizma do 2030. godine“ te nakon uvida u Uredbu o ekološkoj mreži i nadležnostima ustanova za upravljanje područjima ekološke mreže (Narodne novine, broj 80/19) utvrdilo sljedeće.

Nositelj izrade Strategije je Ministarstvo turizma i sporta, Prisavlje 14, 10 000 Zagreb.

Obuhvat Strategije odnosi se na cijelom području Republike Hrvatske.
Razlog za izradu Strategije proizlazi iz toga da je razdoblje važenja i provedbe aktualne Strategije razvoja turizma Republike Hrvatske do 2020. godine (NN 55/13) na izmaku te je planirana izrada novog nacionalnog strateškog okvira u području razvoja turizma za razdoblje 2012. do 2030. Aktivnost formiranja novog strateškog okvira u ovom području navedena je Programom Vlade Republike Hrvatske 2020. – 2024., a turizam je i jedno od prioritetnih

područja javnih politika u okviru Strateškog cilja 1. „Konkurentno i inovativno gospodarstvo" u prijedlogu Nacionalne razvojne strategije Republike Hrvatske do 2030. godine (dalje u tekstu: NRS 2030), krovnog nacionalnog strateškog dokumenta u okviru kojeg su predložene smjernice budućeg razvoja turizma odnosno prioriteti javne politike koja će pridonijeti razvoju održivog, inovativnog i otpornog turizma.
Nacionalni sustav strateškog planiranja formuliran je u Zakonu o sustavu strateškog planiranja i upravljanja razvojem Republike Hrvatske (NN 123/2017) i podzakonskim aktima.
Cilj Strategije je ostvariti održivi razvoj turizma kroz ključna područja intervencije:

- poticanje ulaganja u održiv, niskougljični rast turizma
- povećanje multiplikacijskih učinaka turizma na područja poljoprivrede, digitalizacije, prometa, energije i okoliša te sporta i kreativnih industrija
- razvoj funkcionalnih i održivih turističkih regija zbog cjelovitog turističkog doživljaja i produljenja sezone kroz ulaganja u javnu turističku infrastrukturu i promociju
- integralno upravljanje destinacijama radi pronalaženja odgovarajućih specijalizacija, ponude dodatnih sadržaja i produljenja sezone
- turistička valorizacija i prezentacija kulturne i prirode baštine, gastronomske i enološke ponude
- prijelaz prema nišama više dodane vrijednosti, uz naglasak na rast kvalitetne ponude, digitalizaciju, inovacije i povećanje ponude smještajnih kapaciteta visoke kvalitete
- otklanjanje administrativnih prepreka i poboljšanje dostupnosti javne infrastrukture za realizaciju investicija u turizmu
- pozicioniranje prema novim i velikim, brzorastućim globalnim emitivnim tržištima
- promoviranje Hrvatske kao sigurne i zdrave destinacije koja nudi visokokvalitetnu i raznovrsnu turističku uslugu.

U okviru Strategije opisat će se područja intervencije u okviru provedbenih mehanizama, kao i propisati projekti za provedbu strateških ciljeva definiranih za područje turizma. S obzirom na smjer razvoja turizma koji se temelji na održivosti poticat će se ponajprije obnova i korištenje postojećih resursa (primjerice javne turističke infrastrukture definirane Pravilnikom o javnoj turističkoj infrastrukture (NN 131/09), rekonstrukcija postojećih hotela i luka nautičkog turizma) te će se poticati izgradnja novih.
Prioriteti javne politike koja će pridonijeti razvoju održivog, inovativnog i otpornog turizma, a u nadležnosti su drugih tijela državne uprave su:

- Prioriteti provedbe javne politike koje će doprinijeti razvoju poduzetništva i obrta: administrativno rasterećenje i digitalizacija poslovanja te podrška rastu produktivnosti malih i srednjih poduzetnika.
- Prioriteti provedbe obrazovne politike: povećanje kvalitete, učinkovitosti i relevantnosti sustava strukovnog obrazovanja kroz jačanje i promicanje učenja temeljenog na radu, izvrsnosti i fleksibilnosti te daljnji razvoj regionalnih centara kompetentnosti i unaprjeđenje kvalitete rada strukovnih škola te njihovo povezivanje i internacionalizacija u skladu sa suvremenim europskim trendovima, kroz unaprjeđenje dostupnosti kvalitetnog visokog obrazovanja, relevantnog u odnosu na tržište rada i društva.
- Prioriteti provedbe javne politike kojima će se pridonijeti razvoju kulture i medija: zaštita, očuvanje, prezentacija i ekonomsko vrednovanje kulturne i povijesne baštine.
- Prioriteti politike u području državne i javne uprave: optimizacija i digitalizacija usluga i procesa državne i javne uprave.
- Prioriteti provedbe politike zdravog i aktivnog življenja: poboljšanje kvalitete i dostupnosti sportske infrastrukture i rekreativne infrastrukture.

- ❖ Prioriteti provedbene politike u području održivog okoliša: očuvanje i poboljšanje bioraznolikosti te održivo upravljanje ekosustavima, prirodnim dobrima i bioraznolikošću.
- ❖ Prioriteti provedbe politike u području proizvodnje hrane i razvoja biogospodarstva: oživljavanje ruralnih područja i unapređenja kvalitete života u ruralnim i obalnim područjima.
- ❖ Prioriteti provedbene politike u području digitalne tranzicije društva i gospodarstva: uspostava standardiziranih platformi za povezivanje i poslovanje.
- ❖ Prioriteti provedbene politike u području obrazovanja i osposobljavanja za rad u digitalno transformiranom društvu: podizanje digitalnih kompetencija profesionalaca iz ne-informatičkih zanimanja.
- ❖ Prioriteti provedbe politike u području razvoja potpomognutih i brdsko-planinskih područja: ekonomska regeneracija depriviranih područja.
- ❖ Prioriteti provedbene politike u području razvoja pametnih i održivih otoka: održivi razvoj i strukturna preobrazba otočnog gospodarstva.
- ❖ Prioriteti provedbene politike u području pametne specijalizacije i jačanja pozicije regionalnog gospodarstva u globalnim lancima vrijednosti: turistička valorizacija prirodne i kulturne baštine, uspostava regionalnih eko i investicijskih sustava za poduzetnike i teritorijalno brendiranje i promocija regionalnog gospodarstva.

Područje obuhvata Strategije preklapa se sa područjima ekološke mreže proglašene Uredbom o ekološkoj mreži i nadležnostima javnih ustanova za upravljanje područjima ekološke mreže i to sa područjima očuvanja značajnim za ptice (POP), područjima očuvanja značajnim za vrste i stanišne tipove (POVS), vjerojatna područja očuvanja značajna za vrste i stanišne tipove (vPOVS) i posebna područja očuvanja značajna za vrste i stanišne tipove (PPOVS). Ekološka mreža Natura 2000 Republike Hrvatske obuhvaća 29,34 % ukupne površine RH (36,67 % kopnenog teritorija i 16,26 % obalnog mora). Detaljni podaci o područjima ekološke mreže dostupni su u sklopu informacijskog sustava zaštite prirode Bioportal (http://www.bioportal.hr).

Razmatrajući predmetni zahtjev ovo Ministarstvo nalazi da će Strategijom biti obuhvaćen cjelokupni teritorij Republike Hrvatske. Uzimajući u obzir sada poznate podatke o Strategiji, a to su obuhvat, programska polazišta, prioriteti provedbe i utvrđeni strateški ciljevi koji će se provoditi, utvrđeno je da se analizom mogućeg utjecaja provedbe Strategije na ciljeve očuvanja i cjelovitost ekološke mreže ne može isključiti mogućnost značajnog negativnog utjecaja na ciljne vrste i stanišne tipove s obzirom na polazišta, ciljeve i prioritete u postizanju ciljeva u odnosu na rasprostranjenost ciljnih vrsta i stanišnih tipova uslijed trajnog zauzimanja staništa, promjene stanišnih uvjeta, smanjenje brojnosti i rasprostranjenosti ili nestanka vrsta i stanišnih tipova odnosno narušavanja povoljnog stanja ciljeva očuvanja i cjelovitosti pojedinog područja ekološke mreže, fragmentaciju staništa te kumulativne utjecaje ostvarivanja ciljeva odnosno prioriteta za ostvarivanje ciljeva.

Slijedom provedenog postupka Prethodne ocjene prihvatljivosti za ekološku mrežu, ocijenjeno je da nije moguće isključiti značajne negativne utjecaje Strategije razvoja održivog turizma do 2030. godine te je stoga riješeno kao u izreci.

Sukladno odredbama članka 26. stavka 2. Zakona o zaštiti prirode za strategije, planove i programe, za koje je posebnim propisom kojim se uređuje zaštita okoliša određena obveza strateške procjene, prethodna ocjena obavlja se prije pokretanja postupka strateške procjene utjecaja strategije, plana i programa na okoliš.

Člankom 46. Zakona o zaštiti prirode propisano je da Ministarstvo provodi prethodnu ocjenu i glavnu ocjenu za strategije, planove i programe koji se pripremaju i/ili donose na državnoj i područnoj (regionalnoj) razini, kao i za one koji se pripremaju i/ili donose na državnoj i područnoj (regionalnoj) razini, a za koje je posebnim propisom kojim se uređuje zaštita okoliša određena obveza strateške procjene ili ocjene o potrebi strateške procjene.
Nadalje, člankom 48. stavkom 6. Zakona o zaštiti prirode propisano je da ukoliko Ministarstvo ne može isključi mogućnost značajnih negativnih utjecaja strategije, plana ili programa na ciljeve očuvanja i cjelovitost područja ekološke mreže, donosi rješenje da je za strategiju, plan ili program obvezna Glavna ocjena prihvatljivosti za ekološku mrežu
Člankom 48. stavkom 7. Zakona o zaštiti prirode propisano je da rješenje iz stavka 5. i 6. sadrži podatke o strategiji, planu ili programu, podatke o ekološkoj mreži, obrazloženje razloga na temelju kojih je isključena mogućnost značajnih negativnih utjecaja na ciljeve očuvanja i cjelovitost područja ekološke mreže ili obrazloženje razloga na temelju kojih je utvrđena obveza provedbe Glavne ocjene.
U skladu s člankom 51. stavak 2. Zakona o zaštiti prirode ovo Rješenje objavljuje se na mrežnoj stranici Ministarstva.

Podnositelj zahtjeva oslobođen je plaćanja upravne pristojbe temeljem članka 8. stavak 1. Zakona o upravnim pristojbama (Narodne novine br. 115/2016).

UPUTA O PRAVNOM LIJEKU

Ovo je Rješenje izvršno u upravnom postupku te se protiv njega ne može izjaviti žalba, ali se može pokrenuti upravni spor pred upravnim sudom na području kojeg tužitelj ima prebivalište, odnosno sjedište. Upravni spor pokreće se tužbom koja se podnosi u roku od 30 dana od dana dostave ovog Rješenja.
Tužba se predaje nadležnom upravnom sudu neposredno u pisanom obliku, usmeno na zapisnik ili se šalje poštom, odnosno dostavlja elektronički.

VIŠA STRUČNA SAVJETNICA

Spomenka Kristek

Dostaviti:
1. Ministarstvo turizma i sporta, Prisavlje 14, 10 000 Zagreb *(R s povratnicom)*
2. U spis predmeta, ovdje

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO GOSPODARSTVA I
ODRŽIVOG RAZVOJA

KLASA: UP/I 612-07/20-37/284
URBROJ: 517-05-2-3-20-2
Zagreb, 11. prosinac 2020.

Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja, Uprava za zaštitu prirode temeljem članka 48. stavka 6 i 7. vezano uz članak 46. stavak 1. Zakona o zaštiti prirode (Narodne novine, br. 80/13, 15/18, 14/19, 127/19), a povodom zahtjeva Ministarstva turizma i sporta, Prisavlje 14, 10 000 Zagreb, nositelja izrade Nacionalnog plana razvoja održivog turizma od 2021. do 2027. godine, za provedbu postupka Prethodne ocjene prihvatljivosti za ekološku mrežu Nacionalnog plana razvoja održivog turizma od 2021. do 2027. godine, donosi

R J E Š E NJ E

I. Da je za Nacionalni plan razvoja održivog turizma od 2021. do 2027. godine potrebno provesti postupak Glavne ocjene prihvatljivosti za ekološku mrežu.

II. Ovo Rješenje objavljuje se na internetskim stranicama Ministarstva gospodarstva i održivog razvoja.

Obrazloženje

Ministarstvo turizma i sporta, Prisavlje 14, 10 000 Zagreb, kao nositelj izrade Nacionalnog plana razvoja održivog turizma od 2021. do 2027. godine (dalje u tekstu: Plan), podnijelo je 7. prosinca 2020. godine Ministarstvu gospodarstva i održivog razvoja zahtjev za provedbu postupka Prethodne ocjene prihvatljivosti za ekološku mrežu za Plan.
U zahtjevu su sukladno članku 48. stavku 2. Zakona o zaštiti prirode dostavljeni podaci o nositelju izrade Plana kao i razlozima izrade te programska polazišta i ciljeve „Strategije razvoja održivog turizma do 2030. godine“ prema Nacrtu Nacionalne razvojne strategije Republike Hrvatske do 2030. te Prijedlog odluke Vlade RH o izradi „Nacionalnog plana razvoja održivog turizma od 2021. do 2027. godine".
U provedbi postupka ovo Ministarstvo razmotrilo je predmetni zahtjev i Programska polazišta i ciljeve „Strategije razvoja održivog turizma do 2030. godine“ te nakon uvida u Uredbu o ekološkoj mreži i nadležnostima ustanova za upravljanje područjima ekološke mreže (Narodne novine, broj 80/19) utvrdilo sljedeće.

Nositelj izrade Plana je Ministarstvo turizma i sporta, Prisavlje 14, 10 000 Zagreb.
Obuhvat Plana odnosi se na cijelo područje Republike Hrvatske.
Planom će se definirati provedba strateškog cilja i prioritetnog područja javnih politika za sektor turizma iz Nacionalne razvojne strategije Republike Hrvatske do 2030. godine te sektorske Strategije razvoja održivog turizma do 2030. godine (dalje u tekstu: Strategija).
Planom će se propisati i srednjoročna vizija razvoja za upravno područje turizma, vodeći računa o načelima održivog razvoja , srednjoročne razvojne potrebe i razvojne potencijale turizma, kao

i opisati prioritete javnih politika u srednjoročnom razdoblju, iz nadležnosti Ministarstva turizma i sporta, a koji su definirani u Strategiji te pokazatelj ishoda i ciljane vrijednosti pokazatelja. Planom će se definirati posebni ciljevi, a u konačnici i definirati provedba projekata od strateškog značaja za Republiku Hrvatsku, što će predstavljati i okvir za razvoj ostalih, povezanih projekata.U okviru Plana odredit će se terminski plan provedbe projekata od strateškog značaja, izradit će se indikativni financijski plan s prikazom financijskih pretpostavki za provedbu posebnih ciljeva i projekata od važnosti za područje turizma, kao i okvir za praćenje i vrednovanje Plana.

Područje obuhvata Plana preklapa se sa područjima ekološke mreže proglašene Uredbom o ekološkoj mreži i nadležnostima javnih ustanova za upravljanje područjima ekološke mreže i to sa područjima očuvanja značajnim za ptice (POP), područjima očuvanja značajnim za vrste i stanišne tipove (POVS), vjerojatna područja očuvanja značajna za vrste i stanišne tipove (vPOVS) i posebna područja očuvanja značajna za vrste i stanišne tipove (PPOVS). Ekološka mreža Natura 2000 Republike Hrvatske obuhvaća 29,34 % ukupne površine RH (36,67 % kopnenog teritorija i 16,26 % obalnog mora). Detaljni podaci o područjima ekološke mreže dostupni su u sklopu informacijskog sustava zaštite prirode Bioportal (http://www.bioportal.hr).

Razmatrajući predmetni zahtjev ovo Ministarstvo nalazi da će Planom biti obuhvaćen cjelokupni teritorij Republike Hrvatske. Uzimajući u obzir sada poznate podatke o Planu, a to su obuhvat, programska polazišta i ciljeve koji proizlaze iz Strategije, prioriteti provedbe i utvrđeni posebni ciljevi koji će se provoditi te koji će u konačnici definirati i provedbu projekata od strateškog značaja za Republiku Hrvatsku, utvrđeno je da se analizom mogućeg utjecaja provedbe Plana na ciljeve očuvanja i cjelovitost ekološke mreže ne može isključiti mogućnost značajnog negativnog utjecaja na ciljne vrste i stanišne tipove s obzirom na polazišta, ciljeve i prioritete u postizanju ciljeva u odnosu na rasprostranjenost ciljnih vrsta i stanišnih tipova uslijed trajnog zauzimanja staništa, promjene stanišnih uvjeta, smanjenje brojnosti i rasprostranjenosti ili nestanka vrsta i stanišnih tipova odnosno narušavanja povoljnog stanja ciljeva očuvanja i cjelovitosti pojedinog područja ekološke mreže, fragmentaciju staništa te kumulativne utjecaje ostvarivanja ciljeva odnosno prioriteta za ostvarivanje ciljeva.

Slijedom provedenog postupka Prethodne ocjene prihvatljivosti za ekološku mrežu, ocijenjeno je da nije moguće isključiti značajne negativne utjecaje Nacionalnog plana razvoja održivog turizma od 2021. do 2027. godine te je stoga riješeno kao u izreci.

Sukladno odredbama članka 26. stavka 2. Zakona o zaštiti prirode za strategije, planove i programe, za koje je posebnim propisom kojim se uređuje zaštita okoliša određena obveza strateške procjene, prethodna ocjena obavlja se prije pokretanja postupka strateške procjene utjecaja strategije, plana i programa na okoliš.

Člankom 46. Zakona o zaštiti prirode propisano je da Ministarstvo provodi prethodnu ocjenu i glavnu ocjenu za strategije, planove i programe koji se pripremaju i/ili donose na državnoj i područnoj (regionalnoj) razini, kao i za one koji se pripremaju i/ili donose na državnoj i područnoj (regionalnoj) razini, a za koje je posebnim propisom kojim se uređuje zaštita okoliša određena obveza strateške procjene ili ocjene o potrebi strateške procjene.

Nadalje, člankom 48. stavkom 6. Zakona o zaštiti prirode propisano je da ukoliko Ministarstvo ne može isključi mogućnost značajnih negativnih utjecaja strategije, plana ili programa na ciljeve očuvanja i cjelovitost područja ekološke mreže, donosi rješenje da je za strategiju, plan ili program obvezna Glavna ocjena prihvatljivosti za ekološku mrežu

Člankom 48. stavkom 7. Zakona o zaštiti prirode propisano je da rješenje iz stavka 5. i 6. sadrži podatke o strategiji, planu ili programu, podatke o ekološkoj mreži, obrazloženje razloga na temelju kojih je isključena mogućnost značajnih negativnih utjecaja na ciljeve očuvanja i

cjelovitost područja ekološke mreže ili obrazloženje razloga na temelju kojih je utvrđena obveza provedbe Glavne ocjene.
U skladu s člankom 51. stavak 2. Zakona o zaštiti prirode ovo Rješenje objavljuje se na mrežnoj stranici Ministarstva.

Podnositelj zahtjeva oslobođen je plaćanja upravne pristojbe temeljem članka 8. stavak 1. Zakona o upravnim pristojbama (Narodne novine br. 115/2016).

UPUTA O PRAVNOM LIJEKU

Ovo je Rješenje izvršno u upravnom postupku te se protiv njega ne može izjaviti žalba, ali se može pokrenuti upravni spor pred upravnim sudom na području kojeg tužitelj ima prebivalište, odnosno sjedište. Upravni spor pokreće se tužbom koja se podnosi u roku od 30 dana od dana dostave ovog Rješenja.
Tužba se predaje nadležnom upravnom sudu neposredno u pisanom obliku, usmeno na zapisnik ili se šalje poštom, odnosno dostavlja elektronički.

REPUBLIKA HRVATSKA 5 ZAGREB MINISTARSTVO GOSPODARSTVA I ODRŽIVOG RAZVOJA

VIŠA STRUČNA SAVJETNICA

Spomenka Kristek

Dostaviti:
1. Ministarstvo turizma i sporta, Prisavlje 14, 10 000 Zagreb *(R s povratnicom)*
2. U spis predmeta, ovdje

P / 2871297

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO TURIZMA I SPORTA

KLASA: 001-02/20-01/3
URBROJ: 529-03-01-01-01/3-21-32
Zagreb, 15. veljače 2021.

Na temelju odredbi članka 68. stavka 3. Zakona o zaštiti okoliša (NN 80/13, 153/13, 78/15, 12/18, 118/18) i članka 10. stavka 2. Uredbe o strateškoj procjeni utjecaja strategije, plana i programa na okoliš (NN 3/17), ministrica turizma i sporta donosi

ODLUKU

o sadržaju strateške studije za Strategiju razvoja održivog turizma do 2030. godine i Nacionalni plan razvoja održivog turizma od 2021. do 2027. godine

I.

Ovom odlukom utvrđuje se sadržaj strateške studije utjecaja na okoliš za Strategiju razvoja održivog turizma do 2030. godine i Nacionalni plan razvoja održivog turizma od 2021. do 2027. godine (u daljnjem tekstu Strategija i Nacionalni plan) uključujući i poglavlje Glavna ocjena prihvatljivosti Strategije i Nacionalnog plana na ekološku mrežu. Odluka se donosi u okviru postupka strateške procjene utjecaja na okoliš koji je pokrenut Odlukom o započinjanju postupka strateške procjene utjecaja na okoliš „Strategije razvoja održivog turizma do 2030. godine" i „Nacionalnog plana razvoja održivog turizma od 2021. do 2027. godine" (KLASA:001-02/20-01/3, URBROJ: 529-03-01-02-02/3-20-10 od 15. prosinca 2020. godine). Nositelj izrade Strategije i Nacionalnog plana je Ministarstvo turizma i sporta.

Programska polazišta, obuhvat i ciljevi Strategije i Nacionalnog plana

II.

Strategija i Nacionalni plan donijet će se na temelju Nacionalne razvojne strategije Republike Hrvatske do 2030. godine. Prema Nacrtu Nacionalne razvojne strategije Republike Hrvatske do 2030. godine prioriteti javne politike koja će pridonijeti razvoju održivog, inovativnog i otpornog turizma u nadležnosti Ministarstva turizma i sporta su:

- poticanje ulaganja u održiv, niskougljični rast turizma
- povećanje multiplikacijskih učinaka turizma na područja poljoprivrede, digitalizacije, prometa, energije i okoliša te sporta i kreativnih industrija
- razvoj funkcionalnih i održivih turističkih regija zbog cjelovitog turističkog doživljaja i produljenja sezone kroz ulaganja u javnu turističku infrastrukturu i promociju

- integralno upravljanje destinacijama radi pronalaženja odgovarajućih specijalizacija, ponude dodatnih sadržaja i produljenja sezone
- turistička valorizacija i prezentacija kulturne i prirodne baštine, gastronomske i enološke ponude
- prijelaz prema nišama više dodane vrijednosti, uz naglasak na rast kvalitete ponude, digitalizaciju, inovacije, i povećanju ponude smještajnih kapaciteta visoke kvalitete
- otklanjanje administrativnih prepreka i poboljšanje dostupnosti javne infrastrukture za realizaciju investicija u turizmu
- pozicioniranje prema novim i velikim, brzorastućim globalnim emitivnim tržištima
- promoviranje Hrvatske kao sigurne i zdrave destinacije koja nudi visokokvalitetnu i raznovrsnu turističku uslugu

U okviru Strategije opisat će se područja intervencija u okviru provedbenih mehanizama, kao i popisati projekti za provedbu strateških ciljeva definiranih za područje turizma. Nacionalnim planom pobliže će se razraditi planovi za realizaciju dugoročnih sektorskih razvojnih smjerova i strateških ciljeva definiranih u Strategiji i Nacionalnoj razvojnoj strategiji Republike Hrvatske do 2030. godine.

Kako je u svom obuhvatu turizam u uskoj interakciji i međuovisnosti s ostalim sektorima kao što su promet, ljudski potencijali, poljoprivreda, zdravstvo, digitalizacija i dr., Strategija će obuhvatiti i javne politike ostalih sektora te predstavljati uporište za obuhvat i daljnju konkretizaciju pitanja i mjera koja se dotiču sektora turizma u izradi njihovih nacionalnih planova. Prioriteti javne politike koja će pridonijeti razvoju održivog, inovativnog i otpornog turizma, a u nadležnosti su drugih tijela državne uprave su:

- **Prioriteti provedbe javne politike koje će doprinijeti razvoju poduzetništva i obrta**:
  - administrativno rasterećenje i digitalizacija poslovanja
  - podrška rastu produktivnosti malih i srednjih poduzetnika
- **Prioriteti provedbe obrazovne politike**:
  - povećanje kvalitete, učinkovitosti i relevantnosti sustava strukovnog obrazovanja kroz jačanje i promicanje učenja temeljenog na radu, izvrsnosti i fleksibilnosti
  - daljnji razvoj regionalnih centara kompetentnosti i unaprjeđenje kvalitete rada strukovnih škola te njihovo povezivanje s gospodarstvom i tržištem rada
  - razvoj sustava visokog obrazovanja i internacionalizacija u skladu sa suvremenim europskim trendovima, kroz unapređenje dostupnosti kvalitetnog visokog obrazovanja, relevantnog u odnosu na tržište rada i društvo
- **Prioriteti provedbe javne politike kojima će se pridonijeti razvoju kulture i medija:** zaštita, očuvanje, prezentacija i ekonomsko vrednovanje kulturne i povijesne baštine
- **Prioriteti politike u području državne i javne uprave:** Optimizacija i digitalizacija usluga i procesa državne i javne uprave
- **Prioriteti provedbe politike zdravog i aktivnog življenja:** poboljšanje kvalitete i dostupnosti sportske infrastrukture i rekreativne infrastrukture
- **Prioriteti provedbe politike u području održivog okoliša:** očuvanje i poboljšanje bioraznolikosti te održivo upravljanje ekosustavima, prirodnim dobrima i bioraznolikošću

- **Prioriteti provedbe politike u području proizvodnje hrane i razvoja biogospodarstva:** oživljavanje ruralnih područja i unapređenje kvalitete života u ruralnim i obalnim područjima
- **Prioriteti provedbe politike u području digitalne tranzicije društva i gospodarstva:** uspostava standardiziranih platformi za povezivanje i poslovanje
- **Prioriteti provedbe politike u području obrazovanja i osposobljavanja za rad u digitalno transformiranom društvu:** podizanje digitalnih kompetencija profesionalaca iz ne-informatičkih zanimanja
- **Prioriteti provedbe politike u području razvoja potpomognutih i brdsko-planinskih područja:** Ekonomska regeneracija depriviranih područja
- **Prioriteti provedbe politike u području razvoja pametnih i održivih otoka:** održivi razvoj i strukturna preobrazba otočnog gospodarstva
- **Prioriteti provedbe politike u području pametne specijalizacije i jačanja pozicije regionalnog gospodarstva u globalnim lancima vrijednosti:**

  - turistička valorizacija prirodne i kulturne baštine
  - uspostava regionalnih eko i inovacijskih sustava za poduzetnika
  - teritorijalno brendiranje i promocija regionalnog gospodarstva

Sadržaj strateške studije

III.

U skladu s odredbama članka 7. Uredbe o strateškoj procjeni utjecaja strategije, plana i programa na okoliš (NN 3/17) strateška studija utjecaja Strategije i Nacionalnog plana na okoliš sadržavat će:

– kratki pregled sadržaja i glavnih ciljeva Strategije i Nacionalnog plana i odnosa s drugim odgovarajućim strategijama, planovima i programima

– podatke o postojećem stanju okoliša i mogući razvoj okoliša bez provedbe Strategije i Nacionalnog plana

– okolišne značajke područja na koja provedba Strategije i Nacionalnog plana može značajno utjecati

– postojeće okolišne probleme koji su važni za Strategiju i Nacionalni plan, posebno uključujući one koji se odnose na područja posebnog ekološkog značaja, primjerice područja određena u skladu s posebnim propisima o zaštiti prirode

– ciljeve zaštite okoliša uspostavljene po zaključivanju međunarodnih ugovora i sporazuma, koji se odnose na Strategiju i Nacionalni plan, te način na koji su ti ciljevi i druga pitanja zaštite okoliša uzeti u obzir tijekom izrade Strategije i Nacionalnog plana

– vjerojatno značajne utjecaje (sekundarne, kumulativne, sinergijske, kratkoročne, srednjoročne i dugoročne, stalne i privremene, pozitivne i negativne) na okoliš, uključujući bioraznolikost, stanovništvo i zdravlje ljudi, tlo, vodu, more, zrak, klimu, materijalnu imovinu, kulturno-povijesnu baštinu, krajobraz, uzimajući u obzir njihove međuodnose

– mjere zaštite okoliša uključujući mjere sprječavanja, smanjenja i ublažavanja nepovoljnih utjecaja provedbe Strategije i Nacionalnog plana

– kratki prikaz razloga za odabir razmotrenih razumnih alternativi, obrazloženje najprihvatljivije razumne alternative Strategije i Nacionalnog plana na okoliš uključujući i naznaku razmatranih razumnih alternativi i opis provedene procjene, uključujući i poteškoće

(primjerice tehničke nedostatke ili nedostatke znanja i iskustva) pri prikupljanju potrebnih podataka

– opis predviđenih mjera praćenja

– glavna ocjena prihvatljivosti Strategije i Nacionalnog plana za ekološku mrežu:

1. podaci o ekološkoj mreži:

– opis ekološke mreže na koje provedba Strategije i Nacionalnog plana može utjecati

– kartografski prikaz područja ekološke mreže u odgovarajućem mjerilu sukladno mjerilu kartografskog prikaza Strategije i Nacionalnog plana

2. opis mogućih značajnih utjecaja provedbe Strategije i Nacionalnog plana na ekološku mrežu:

– vjerojatnost, trajanje, učestalost, jačina i kumulativna priroda (procjena rizika) mogućih utjecaja provedbe Strategije i Nacionalnog plana na ekološku mrežu

3. prijedlog mjera ublažavanja negativnih utjecaja provedbe Strategije i Nacionalnog plana na ekološku mrežu

4. zaključak:

– konačna ocjena prihvatljivosti Strategije i Nacionalnog plana za ekološku mrežu uz primjenu predloženih mjera ublažavanja iz točke 3.

– ne-tehnički sažetak podataka iz podstavaka 1. do 10. ovoga članka uključujući sažetak glavne ocjene prihvatljivosti Strategije i Nacionalnog plana za ekološku mrežu te naznaku razmatranih razumnih alternativa.

Na temelju prijedloga pristiglih tijekom postupka utvrđivanja sadržaja, Strateška studija će, u bitnom i s obzirom na sadržaj, ciljeve i razinu obuhvata Strategije i Nacionalnog plana, dodatno analizirati:

- aspekt klimatskih promjena, odnosno procjenu ranjivosti na klimatske promjene te ostale teme vezane za ublažavanje i prilagodbu klimatskim promjenama, npr. poplave
- aspekte utjecaja na stanje vodnih tijela površinskih, podzemnih, prijelaznih i priobalnih voda posebice u pogledu povećanih potreba u smislu zahvaćanja i korištenja voda, te povećanih opterećenja u smislu ispuštanja otpadnih voda.

Sukladno članku 10. stavku 3. Uredbe, tijekom izrade Strateške studije razmatrat će se i ostali prijedlozi pristigli tijekom postupka utvrđivanja sadržaja te će se sadržaj strateške studije po potrebi dopuniti, sve u skladu sa sadržajem i obuhvatom Strategije i Nacionalnog plana.

Popis tijela i subjekata koja sudjeluju u postupku određivanja sadržaja strateške studije i informiranje javnosti

IV.

Sukladno Odluci o započinjanju postupka strateške procjene utjecaja na okoliš „Strategije razvoja održivog turizma do 2030. godine“ i „Nacionalnog plana razvoja održivog turizma od 2021. do 2027. godine“ posebnim zahtjevom od strane Nositelja izrade zatraženo je mišljenje na sadržaj i razinu obuhvata podataka koji se moraju obraditi u strateškoj studiji (KLASA: 001-02/20-01/3; URBROJ: 529-03-01-02-02/3-20-5) od sljedećih javnopravnih tijela i sudionika:

1. Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja
2. Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije
3. Ministarstvo prostornoga uređenja, graditeljstva i državne imovine

4. Ministarstvo zdravstva
5. Ministarstvo poljoprivrede
6. Ministarstvo kulture i medija
7. Ministarstvo znanosti i obrazovanja
8. Ministarstvo pravosuđa i uprave
9. Ministarstvo rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike
10. Ministarstvo mora, prometa i infrastrukture
11. Središnji državni ured za demografiju i mlade
12. Središnji državni ured za razvoj digitalnog društva
13. Hrvatski zavod za prostorni razvoj
14. Hrvatske vode
15. Hrvatska zajednica županija
16. Udruga gradova u Republici Hrvatskoj
17. Udruga općina u Republici Hrvatskoj

Od navedenih tijela, izdvojena mišljenja i/ili prijedloge na sadržaj strateške studije dostavili su:

- Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja
- Ministarstvo prostornoga uređenja, graditeljstva i državne imovine
- Ministarstvo poljoprivrede
- Ministarstvo znanosti i obrazovanja
- Ministarstvo mora, prometa i infrastrukture
- Hrvatske vode

Pregled dostavljenih mišljenja o sadržaju strateške studije koja su dostavljena po pozivu iz stavka 1. ove točke sastavni su dio ove Odluke – Prilog I kao i preslike dostavljenih mišljenja – Prilog II.

Informiranje javnosti

V.

Sukladno odredbi članka 8. stavak 7. Uredbe, u svrhu informiranja javnosti na službenoj stranici Ministarstva turizma i sporta (https://mint.gov.hr/UserDocsImages/AAA_2020_MINTIS/dokumenti/201215_mints_info_spuo.pdf) objavljena je Informacija o pokretanju postupka strateške procjene i izradi strateške studije – određivanje sadržaja i obuhvata strateške studije o procjeni utjecaja na okoliš za Strategiju razvoja održivog turizma do 2030. godine i Nacionalni plan razvoja održivog turizma od 2021. – 2027. godine (KLASA: 001-02/20-01/3; URBROJ: 529-03-01-02-02/3-20-8), u skladu s Uredbom o informiranju i sudjelovanju javnosti i zainteresirane javnosti u pitanjima zaštite okoliša (NN BR. 64/08) . Po navedenoj objavi zaprimljeno je jedno mišljenje/sugestija javnosti:

- Inicijativa „Pametni turizam“

Preslika mišljenja o sadržaju strateške studije koja su dostavljena po pozivu iz stavka 1. ove točke sastavni su dio ove Odluke – Prilog II.

Izrađivač strateške studije

VI.

Temeljem postupka jednostavne nabave i sklopljenog Ugovora Ev. br. 17/2021 za uslugu izrade strateške procjene utjecaja Strategije razvoja održivog turizma do 2030. godine i Nacionalnog plana razvoja održivog turizma od 2021. do 2027. godine na okoliš provodi „Vita projekt“ d.o.o., Ilica 191 C, 10 000 Zagreb, OIB: 99339634780 koje je ovlašteno za obavljanje stručnih poslova iz područja zaštite okoliša – izradu studija o značajnom utjecaju strategija, planova i programa na okoliš i prirodu u skladu s Pravilnikom o uvjetima za izdavanje suglasnosti pravnim osobama za obavljanje stručnih poslova zaštite okoliša („Narodne Novine br. 57/10).

Objava Odluke o sadržaju strateške studije

VII.

U skladu s odredbama članka 160. stavka 1. Zakona o zaštiti okoliša („Narodne novine“ broj 80/13, 153/13, 78/15, 12/18, 118/18), članka 11. stavka 2. Uredbe o strateškoj procjeni utjecaja strategije, plana i programa na okoliš („Narodne novine“ broj 3/2017) i članka 5. stavka 1. točke 2. Uredbe o informiranju i sudjelovanju javnosti i zainteresirane javnosti u pitanjima zaštite okoliša („Narodne novine“ broj 64/2008), ova Odluka se objavljuje na internetskoj stranici Ministarstva turizma i sporta https://mint.gov.hr/ u svrhu informiranja javnosti.

Stupanje Odluke na snagu

VI.

Ova Odluka stupa na snagu danom donošenja.

REPUBLIKA HRVATSKA – MINISTARSTVO TURIZMA I SPORTA – ZAGREB

MINISTRICA

dr.sc. Nikolina Brnjac

U privitku:

- Prilog I
- Prilog II

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO TURIZMA I SPORTA

Popis mišljenja na sadržaj strateške procjene utjecaja na okoliš za Strategiju razvoja održivog turizma do 2030. godine i Nacionalni plan razvoja održivog turizma od 2021. do 2027. godine			
	TIJELO	KOMENTAR	ODGOVOR
1	MINISTARSTVO ZDRAVSTVA	Nema primjedbi.	
2	MINISTARSTVO KULTURE I MEDIJA	Sadržaj predmetne strateške studije utjecaja na okoliš, koji se temelji na obveznom sadržaju određenom Uredbom o strateškoj procjeni utjecaja strategije, plana i programa na okoliš ("Narodne novine", broj 3/17) treba obuhvatiti i odnos prema kulturnoj baštini u odgovarajućim potpoglavljima. Sadržaj i razina obuhvata dijela studije koji se odnosi na kulturnu baštinu treba biti sljedeći: - polazišta strateške procjene utjecaja predmetne Strategije na kulturnu baštinu; - analiza stanja kulturne baštine na koju provedba Strategije može značajno utjecati: - pregled kulturne baštine prema vrstama i statusu zaštite iz sljedećih izvora Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske (zaštićena i preventivno zaštićena kulturna dobra), popisi kulturne baštine iz prostornoplanske dokumentacije, kulturna dobra na UNESCO-ovim popisma svjetske baštine, kulturna dobra na tentativnoj listi svjetske baštine; - provjera implementacije ciljeva zaštite kulturne baštine koji proizlaze iz relevantnih /obvezujućih međunarodnih dokumenata kulturne baštine; P/2870091 - analiza i prikaz vjerojatno značajnih utjecaja na pojedine vrste kulturne baštine (kumulativnih, sinergijskih sekundarnih, kratkoročnih, srednjoročnih, dugoročnih, stalnih i privremenih);	

		- mjere zaštite kulturne baštine, uključujući mjere sprječavanja, smanjenja i ublažavanja nepovoljnih utjecaja provedbe Strategije na kulturnu baštinu; - širenje ponude kulturne baštine unutar turističkog proizvoda i programa; - razvijanje novih alata i digitalne tehnologije za pristup baštini; - razvijanje nove tehnologije za tumačenje i interpretaciju baštine, - kratki prikaz razmatranja alternativa Strategije s obzirom na prihvatljivost za kulturnu baštinu; - opis predviđenih mjera praćenja stanja/utjecaja provedbe Strategije na kulturnu baštinu Polazišta i metodološki pristup ocjeni stanja i utjecaja na kulturnu baštinu treba temeljiti na integralnom pristupu u sagledavanju kulturne i prirodne baštine, na maksimalnoj zaštiti kulturnoga krajolika, na očuvanju vrijednih pejzažnih karakteristika prostora s povijesnim naseljima, te na arheološkom vrednovanju područja. Prilikom analize stanja kulturne baštine i utjecaja predmetne Strategije na kulturnu baštinu posebnu pažnju valja posvetiti specifičnostima područja, koja bitno utječu na osjetljivost prostora i spomeničkih karakteristika kulturnih dobara Valja naglasiti da u skladu s čl 13 st. 2 Uredbe o strateškoj procjeni utjecaja strategije, plana i programa na okoliš ("Narodne novine", br. 3/17) poglavlja u strateškoj studiji koja se odnose na kulturnu baštinu moraju izrađivati mjerodavni stručnjaci za to područje.	
3	MINISTARSTVO POLJOPRIVREDE	Predlaže se da Strateška studija sadrži podatke koji se odnose na: **1. Opis područja šuma i šumskog ekosustava te opis područja obitavanja divljači** - opis šumskogospodarskog područja i lovnogospodarskog područja na koje provedba Strategije i Nacionalnog plana može utjecati - opis ciljeva očuvanja cjelovitosti područja šuma i šumskog zemljišta te lovišta i divljači	

		- kartografski prikaz područja šuma i šumskog zemljišta te lovišta u odgovarajućem mjerilu u skladu s javno dostupnim podacima iz nadležnosti šumarstva i lovstva - podatke o ocjeni općekorisnih funkcija šuma, stupnju ugroženosti šuma od požara, drvnim zalihama, vitalnosti šumskih sastojina, šumskoj infrastrukturi, šumskim sjemenskim objektima, mogućnosti raspolaganja nekretninama u statusu šuma i šumskog zemljišta u vlasništvu RH te mogućnost planiranja izgradnje građevina na šumi i šumskom zemljištu. Naglasak je potrebno staviti na gospodarski vrijedne šumske sastojine, cjelovite i stabilne šumske komplekse. **2. Obilježja utjecaja provedbe Strategije i Nacionalnog plana na šume i šumarstvo te divljač i lovstvo** - vjerojatnost, trajanje i učestalost mogućih utjecaja Strategije i Nacionalnog plana na smanjivanje površina šuma i šumskog zemljišta planiranjem izgradnje građevina i formiranjem korištenja i namjene prostora u svrhu održivog razvoja turizma, gubitak drvne zalihe krčenjem šuma i smanjivanje potencijalnog sječivog etata krčenjem šuma. smanjivanje vitalnosti sastoji na zbog nastanka crozivnih procesa i narušavanje povoljnog vodnog režima poplavnih šuma krčenjem šuma. promjena sastava šumske zajednice unosom invazivnih vrsta, otežano gospodarenje presijecanjem šumske infrastrukture, gubitak šumskih sjemenskih objekata krčenjem šuma. rizik nastanka i širenje šumskih požara, gubitak vrijednosti općekorisnih funkcija šuma i dr. te očuvanja prirodnih staništa divljači i očuvanja brojnosti divljači (fragmentacija staništa i gubitak lovno produktivnih površina) - kumulativni utjecaj provedbe Strategije i Nacionalnog plana na ciljeve očuvanja i cjelovitost područja šumsko ekološkog sustava. 3**. Prikaz drugih pogodnih mogućnosti (varijantnih rješenja) i utjecaja varijantnih rješenja na šumarstvo i lovstvo**	

		Podržavamo održivi razvoj turizma uz aktivnosti dodane vrijednosti, kao što su elementi ekološke ravnoteže (zelena infrastruktura, inovativna javna nabava, zelena javna nabava), urbano šumarstvo, energetska učinkovitost, kružno gospodarstvo) jer isto omogućuje prihvatljiviji način financiranja iz fondova EU kroz Europski zeleni plan do 2050. godine. Isti s mehanizmom za pravednu tranziciju daje korist od održive zelene tranzicije do ulaganja u vrhunska istraživanja i inovacije te očuvanja prirodnog okoliša, koje ujedno jača poticajno okruženje za smanjivanje emisije stakleničkih plinova od krčenja šuma. Pozitivne učinke Strategije i Nacionalnog plana potrebno je sagledati kroz mogućnosti realizacije održivog razvoja putem Operativnog programa konkurentnosti i kohezije 2014. - 2020., Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske 2014. - 2020.. Strategije EU2020, LIFE +, EIB. HBOR i dr. Poveznicu u okviru ublažavanja i prilagodbe klimatskih aktivnosti nalazimo u korištenju drva u graditeljstvu i izradi namještaja od drva te opremanju unutarnjih prostora, što doprinosi razvoju zelenog gospodarstva, zapošljavanju stanovništva i provedbi Strategije razvoja prerade drva i proizvodnje namještaja Republike Hrvatske 2017. - 2020. s Akcijskim planom provedbe 2017. - 2020. („Narodne novine", broj 44/17). **4. Mjere zaštite šuma i šumarstva te divljači i lovstva u svrhu ublažavanja provedbe Strategije i Nacionalnog plana** Nakon utvrđenih negativnih utjecaja na šume i šumarstvo te divljač i lovstvo potrebno je propisati mjere zaštite za šume i šumarstvo te divljač i lovstvo. Isto se treba temeljiti na osiguranju održivog korištenja prirodnih dobara te lovstvu kao potencijalu razvoja lovnog turizma. Prilikom valorizacije korištenja i namjene prostora za potrebe održiveg razvoja turizma, potrebno je uzeti u obzir mogućnosti planiranja izgradnje na šumi i šumskom zemljištu. **5. Zaključak o utjecaju Strategije i Nacionalnog plana na šume i šumsko zemljište te lovstvo i divljač**	

		- obrazloženje razloga zbog kojih je utvrđeno da Strategija i Nacionalni plan ima/nema negativan utjecaj na šume i šumsko zemljište te lovstvo i divljač - prijedlog najprihvatljivijeg varijantnog rješenja provedbe Strategije i Nacionalnog plana za očuvanje stabilnog šumskog ekosustava i očuvanje staništa divljači. Za svako ključno područje Strategije i Nacionalnog plana, potrebno je odrediti i razviti niz mjera: - analizirati negativne utjecaje na šumski ekosustav i stanište divljači u skladu s propisima iz nadležnosti šumarstva, lovstva i drvne industrije - promicati održivo korištenje šuma i očuvanje prirodnih staništa divljači u skladu s šumskogospodarskim planovima i lovnogospodarskim planovima - analizirati utjecaje klimatskih promjena u kontekstu ublažavanja nepovoljnih klimatskih prilika, elementarnih nepogoda i katastrofalnih događaja (poplave, mraz. oluje, tuča. led. jaka kiša ili velika suša), širenje određenih nametnika, širenje šumskih požara, sve ovisno o pojedinim geografskim uvjetima. Navedeno je potrebno analizirati služeći se javno dostupnim podacima iz nadležnosti šumarstva, lovstva i drvne industrije. U popis propisa potrebno je uvrstiti Nacionalnu šumarsku politiku i strategiju („Narodne novine", broj 120/03). Strategiju razvoja prerade drva i proizvodnje namještaja Republike Hrvatske 2017. - 2020. s Akcijskim planom provedbe 2017. - 2020. (..Narodne novine", broj 44/17), Zakon o šumama („Narodne novine", br. 68/18. 115/18. 98/19, 32/20 i 145/20). Zakon o lovstvu („Narodne novine", br. 99/18. 32/19 i 32/20), Zakon o šumskom reprodukcijskom materijalu („Narodne novine", br. 75/09, 61/11, 56/13, 14/14. 32/19 i 98/19). Pravilnik o uređivanju šuma („Narodne novine" br. 97/18. 101/18 i 31/20). Pravilnik o zaštiti šuma od požara („Narodne novine", broj 33/14). Pravilnik o načinu motrenja oštećenosti šumskih ekosustava („Narodne novine", broj	

		54/19) i druge propise iz nadležnosti šumarstva, lovstva i drvne industrije. Nadalje, u Strateškoj studiji potrebno je obraditi i sastavnicu okoliša tlo/poljoprivredno zemljište, na temelju Zakona poljoprivrednom zemljištu („Narodne novine", br. 20/18. 115/18 i 98/19. u daljnjem tekstu: Zakon) po kriteriju mogućeg oštećenja tla (degradacije, onečišćenja štetnim tvarima, premještanja, prenamjene....) predmetnih/ planiranih zahvata u prostoru, a u skladu sa održivim gospodarenjem poljoprivrednim zemljištem. Na temelju Zakona u prostorno planskoj dokumentaciji ograničava se lociranje zahvata na najvrjednije površine poljoprivrednog zemljišta osobito vrijednog obradivog (P 1) i vrijednog obradivog (P2) poljoprivrednog zemljišta, zbog prenamjene poljoprivrednog zemljišta, to jest umanjenja resursa prioritetno namijenjenog poljoprivrednoj proizvodnji te hi shodno navedenom po potrebi trebalo planirati i kompenzacijske mjere. Potrebno je prepoznati utjecaje zbog zaštite poljoprivrednog zemljišta od oštećenja/ degradacije premještanjem poljoprivrednog zemljišta bilo da se radi o procesima erozije i degradacije uslijed provođenja zahvata u prostoru, ili kao posljedica istog, oštećenja zbog mogućeg onečišćenja poljoprivrednog zemljišta, kao i prenamjene poljoprivrednog zemljišta, valorizirajući agrikultumi identitet određenog područja, koji se može kvalitetno uklopiti kroz turističku prezentaciju/ponudu. Za navedene utjecaje potrebno je razraditi scenarij obima utjecaja koje treba valorizirati kroz mjere izbjegavanja utjecaja, odnosno sanacije područja zahvata kumulativno u odnosu i na postojeću strukturu zahvata u prostoru.	
4	MINISTARSTVO GOSPODARSTVA I ODRŽIVOG RAZVOJA	U tekstu strateške studije za Strategiju i Nacionalni plan potrebno je uvrstiti kratki pregled sadržaja i glavnih ciljeva strategije, plana ili programa te odnos s drugim odgovarajućim strategijama, planovima i programima, a posebno sa sljedećim dokumentima:	

		- Strategija energetskog razvoja Republike Hrvatske do 2030. s pogledom na 2050. godinu („Narodne novine11, broj 25/20). - Integrirani nacionalni energetski i klimatski plan za Republiku Hrvatsku za razdoblje od 2021. do 2030. godine. Strateška studija treba sadržavati poglavlje Glavne ocjene prihvatljivosti Strategije i Nacionalnog plana za ekološku mrežu i treba sadržavati sljedeće: - podatke o ekološkoj mreži na koje provedba Strategije i Nacionalnog plana može utjecati; - čitljiv kartografski prikaz područja ekološke mreže u odgovarajućem mjerilu; - opis mogućih značajnih utjecaja provedbe Strategije i Nacionalnog plana na ekološku mrežu (vjerojatnost, trajanje, učestalost, jačinu i kumulativnu prirodu s obzirom na druge planirane strategije, planove, programe ili zahvate). Potrebno je sagledati moguće utjecaja na ciljeve očuvanja i cjelovitost područja ekološke mreže svih područja ekološke mreže koja mogu biti izložena utjecaju aktivnosti obuhvaćenih Strategijom i Nacionalnim planom, a ne samo na područja ekološke mreže koja se preklapaju s obuhvatom aktivnosti planiranih Strategijom i Nacionalnim planom; - prijedlog mjera ublažavanja negativnih utjecaja provedbe Strategije i Nacionalnog plana na ekološku mrežu; - zaključak (konačna ocjena prihvatljivosti Strategije i Nacionalnog plana za ekološku mrežu uz primjenu predloženih mjera ublažavanja). U sklopu Glavne ocjene potrebno je sagledati utjecaj na ekološku mrežu svih elemenata Strategije i Nacionalnog plana, posebno u pogledu kumulativnog utjecaja, s obzirom na druge planirane strategije, planove, programe ili zahvate te u slučaju daje potrebno predvidjeti alternativna rješenja. Glavna ocjena u okviru strateške studije treba biti izrađena u skladu sa Smjernicama za ocjenu prihvatljivosti za ekološku mrežu, koje su prilog Općim metodološkim preporukama za izradu strateških studija i preporuka za provedbu ocjene	

		prihvatljivosti strategija, planova i programa za ekološku mrežu. Smjernice su izrađene u okviru projekta SPUO Hrvatska IPA 2010 „Jačanje kapaciteta za provedbu strateške procjene utjecaja na okoliš na regionalnoj i lokalnoj razini, i dostupne su na intemetskim stranicama Ministarstva. Pri ocjeni utjecaja i definiranju mjera ublažavanja u Glavnoj ocjeni treba koristiti postojeću praksu, smjernice i priručnike Europske komisije za Natura 2000 područja te ostale priručnike za očuvanje bioraznolikosti Europske unije (na primjer, za prometnu infrastrukturu - Wildlife and Traffic: A European Handbook for Identifying Conflicts and Designing Solutions) (httn: www.iene.info wpeontent/uploads/COST341 Handbook.pdf). Vezano uz područje zaštite prirode, strateška studija treba biti izrađena u skladu s Prilogom I. Uredbe na način da analizira i ocijeni moguće utjecaje provedbe Strategije i Nacionalnog plana na bioraznoiikost (posebno na strogo zaštićene vrste, ugrožene i rijetke stanišne tipove te biljni i životinjski svijet općenito) te zaštićena područja prema Zakonu o zaštiti prirode („Narodne novine", broj 80/13, 15/18, 14/19 i 127/19), kao i utjecaje provedbe Strategije i Nacionalnog plana na georaznolikost (vrijedni geološki lokaliteti, speleološki objekti, minerali i fosili). Značajni negativni utjecaji na bioraznoiikost i zaštićena područja mogu se očekivati za namjene prostora/zahvate koje predstavljaju linijske infrastrukturne objekte koji mogu uzrokovati fragmentaciju staništa (uključujući i vodotoke) i onemogućiti prirodno kretanje zaštićenih svojti, trajno zauzimanje i uklanjanje pojedinih ugroženih i rijetkih stanišnih tipova, prenamjenu stanišnih uvjeta u okruženju i na taj način indirektno utjecati na pojedine vrste i stanišne tipove te mogu tijekom rada uzrokovati stradavanje pojedinih ugroženih i rijetkih vrsta. Također, značajni negativni utjecaji mogu se očekivati i za planirane namjene prostora/zahvate koji trajno zauzimaju ugrožene i rijetke stanišne tipove ili stanišne tipove neophodne za opstanak ugroženih i rijetkih vrsta. Potrebno je sagledati i moguće kumulativne utjecaje	

		provedbe Strategije i Nacionalnog plana na bioraznoiikost i zaštićena područja prema Zakonu o zaštiti prirode, kao i kumulativne utjecaje na georaznolikost. Strateška studija treba sadržavati i mjere sprječavanja i smanjenja nepovoljnih utjecaja provedbe Strategije i Nacionalnog plana, ukoliko se utvrdi da nepovoljni utjecaji na bioraznoiikost, zaštićena područja i georaznolikost te područja ekološke mreže postoje. Ukoliko se utvrdi potrebnim, strateška studija odnosno poglavlje Glavne ocjene prihvatljivosti za ekološku mrežu trebaju sadržavati i program mjera praćenja. Podaci o zaštićenim područjima, ekološkoj mreži i staništima dostupni su na web portalu Informacijskog sustava zaštite prirode odnosno na mrežnoj stranici http://www.bioportal.hr/. gdje je omogućen pristup ažurnim i verificiranim prostornim podacima, odnosno interaktivna karta na kojoj se mogu pregledavati, analizirati i pretraživati sve prostome podloge (staništa, vrste, zaštićena područja, ekološka mreža i dr.) te se temeljem prostornih analiza (WFS servisa http://www.bioportal.hr/services) mogu utvrditi traženi podaci. S aspekta zaštite kvalitete zraka, potrebno je prilikom izrade strateške studije sagledati politike i mjere navedene u Programu kontrole onečišćenja zraka za razdoblje od 2020. do 2029. godine. S aspekta utjecaja i prilagodbe klimatskim promjenama, osim značajnog utjecaja na klimu i pripadnih mjera zaštite, treba obraditi i procjenu utjecaja klimatskih promjena na području predmetne Strategije i Plana, procjenu ranjivosti na klimatske promjene za planirane mjere, aktivnosti i zahvate iz Strategije i Nacionalnog plana (analiza očekivanog utjecaja, rizika i kapaciteta za prilagodbu regije ili sektora na učinke klimatskih promjena). Za utvrđivanje klimatskih promjena koje se očekuju na području obuhvaćenim Strategijom i Planom preporučamo koristiti recentne podatke iz dokumenata: • http://prilagodba-klimi.hr/wp-content/uploads/201711 Klimatsko-modeliranie.pdf.	

		• http: 'prilagodba-klimi.hr/wp content/uploads/docs/Dodatak Klimatsko modeliranje VELEbit 12.5km.pdfi. Ukoliko se utvrdi ranjivost obuhvaćenog područja na klimatske promjene, potrebno je i nužno odrediti odgovarajuće mjere prilagodbe klimatskim promjenama. Infrastrukturu (turistička i sportska infrastruktura, održivi turizam i sport te sva ostala infrastruktura) treba prilagoditi kako bi se bolje nosila s prirodnim fenomenima uzrokovanim klimatskim promjenama, s obzirom na to da parametri utvrđeni na početku možda više neće vrijediti na kraju potencijalno dugog životnog vijeka infrastrukture. Za utvrđivanje utjecaja i ranjivosti na klimatske promjene po pojedinim sektorima (hidrologija, vodni i morski resursi; poljoprivreda; šumarstvo; ribarstvo, bioraznolikost; energetika; turizam; zdravlje/zdravstvo; prostorno planiranje i upravljanje obalnim područjem; upravljanje rizicima) upućujemo koristiti recentnu analizu koja je dostupna na sljedećoj poveznici: • http: prilagodba-klimi hr/wp-contenl uploads/ 2017 11 'Prociena-raniivosti-na-klimatskepromiene-final.pdf Predmetni dokumenti su izrađeni u sklopu projekta „Jačanje kapaciteta Ministarstva zaštite okoliša i energetike za prilagodbu klimatskim promjenama te priprema Nacrta Strategije prilagodbe klimatskim promjenama" (http: pnlagodba-klimi.hr). Potrebno je razmotriti i mjere kojima će se poticati: • niskougljični promet (cestovni, željeznički, pomorski i zračni promet), • niskougljični gradski promet, • intermodalnu promjenu teretnog i putničkog prometa, • promicanje inteligentnih i integriranih prometnih sustava u gradovima, • korištenje alternativnih goriva u prometu • rješenja temeljena na prirodi (Nature based soJutions) • zelena infrastruktura.	

		Prilikom razmatranja rizika i utjecaja klimatskih promjena na infrastrukturu u području obuhvata Plana potrebno je uzeti u obzir i informacije navedene u dokumentu „Adapting infrastructure to climate change“: https:, 'eur-lex.europa.cu'legal-content EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52013SC0137&from=EN), koji je prateći dokument Strategije Europske unije o prilagodbi klimatskim promjenama. Potrebno je u predmetnoj Strategiji i Nacionalnom planu te strateškoj studiji primjereno razmatrati ranjivosti turističke, sportske, prometne i druge infrastrukture s obzirom na klimatske promjene, kao i prirodne katastrofe ili katastrofe koje je izazvao čovjek, s ciljem odgovaranja na te izazove. Također prilikom planiranja infrastrukture, trebalo bi posvetiti pozornost poboljšanju spremnosti na klimatske promjene te na prirodne i ekološke katastrofe odnosno jačati otpornost infrastrukture na klimatske promjene. Potrebno je identificirati moguće učinke klimatskih promjena na infrastrukturu i predložiti mjere za jačanje spremnosti na klimatske promjene. Više informacija o prilagodbi klimatskim promjenama u kontekstu sektora transporta nalazi se na portalu Europske komisije Climate-ADAPT (https://climate-adant.eea.europa.eu/eu-adantationpolicv/sector-policies/transport). Sve informacije o prilagodbi klimatskim promjenama u Republici Hrvatskoj nalaze se na portalu Prilagodba klimi (https://prilagodba-klimi.hr/). Donošenje Strategije prilagodbe klimatskim promjenama („Narodne novine", broj 46/20) (dalje u tekstu: Strategija prilagodbe) s akcijskim planom propisano je Zakonom o klimatskim promjenama i zaštiti ozonskog sloja („Narodne novine", broj 127/19). Predmetni Zakon člankom 15. propisuje potrebu usklađenosti sa Strategijom prilagodbe klimatskim promjenama, kao i kasnije potrebe izvješćivanja o aktivnostima vezano uz prilagodbu klimatskim promjenama. Strategija prilagodbe navodi kako su u sektoru turizma glavni očekivani utjecaji klimatskih promjena: smanjenje turističke potražnje u ljetnim mjesecima zbog	

		visokih temperatura, pojačanog UV zračenja, veće učestalosti i snage ekstremnih vremenskih događaja; smanjenje ili gubitak atraktivnosti ekosustava i bioraznolikosti kao elemenata privlačnosti u turizmu; smanjenje raspoloživosti vode te nastanak šteta na različitim infrastrukturnim sustavima (odvodnja otpadnih voda, odlaganje krutog otpada, infrastruktura plaža, smještajna infrastruktura, hortikultura hotelskih kompleksa i dr.) i/ili njihova smanjena funkcionalnost. Promjene u klimatskim parametrima dovest će do različitih implikacija na pojedine turističke destinacije, no one mogu biti i pozitivne i negativne. Zbog klimatskih promjena (ali i zbog blizine zapadno-europskim i sjevemo-europskim gostima) sjevernija područja Europe mogla bi postati dovoljno atraktivna za odmor tijekom ljetnih mjeseci, a Mediteran i Republika Hrvatska mogli bi ostati privlačni (samo) u ostalom dijelu godine. Turistički sektor bit će primoran obogaćivati ponudu i nuditi proizvode više kvalitete, što može pozitivno djelovati na konkurentnost i sastav gostiju. Povoljniji klimatski uvjeti na obalnom dijelu Republike Hrvatske u posezoni i predsezoni mogu pozitivno djelovati na smanjenje utjecaja sezona na financijsku učinkovitost turizma u vidu produžetka sezone. Povećavat će se mogućnosti razvoja turizma na planinskom i u kontinentalnom području. Stupanj ranjivosti Hrvatske na klimatske promjene moguće je ocijeniti već i podatkom daje udio samo poljoprivrede i turizma u ukupnom BDP-u u 2018. godini iznosio jednu četvrtinu ukupnog BDP-a. Posljedično, iznimna ranjivost gospodarstva na utjecaje klimatskih promjena negativno se može odraziti i na ukupni društveni razvoj, posebice na ranjive skupine društva. Zato se društva koja na vrijeme ne počnu provoditi mjere prilagodbe realnosti klimatskih promjena mogu suočiti s katastrofalnim posljedicama za okoliš i ekonomiju, čime se ugrožava njegov održivi razvoj. Trošak ulaganja u mjere prilagodbe klimatskim promjenama danas, smanjit će trošak saniranja mogućih šteta u budućnosti. Pri tome su naročito važne inovativne mjere, koje pridonose jačanju otpornosti na klimatske	

		promjene te ujedno doprinose smanjenju emisije stakleničkih plinova (adaptation-mitigation co-benefits). Sve navedeno je potrebno uzeti u obzir prilikom izrade Strategije, Nacionalnog plana i strateške studije. Strategija prilagodbe određuje mjere i aktivnosti koji se odnose za razne ranjive sektore (jedan od njih je i turizam), a direktno i/ili indirektno su povezani s turizmom (7 mjera i 15 aktivnosti). Mjere i aktivnosti iz Strategije prilagodbe je nužno nedvosmisleno povezati te uključiti u predmetnu Strategiju i Nacionalni plan te obraditi u strateškoj studiji. Kako se u samom nazivu Strategije i Nacionalnog plana navodi pojam „održivog“, potrebno je nedvosmisleno navesti koji su to elementi održivosti te detaljnije obratiti pažnju na utjecaj na klimu (ublažavanje klimatskih promjena) i na prilagodbu na klimatske promjene (ublažavanje sadašnjih i budućih utjecaja klimatskih promjena) to jest jačanje otpornosti cijelog društvenog sustava (ovdje s naglaskom na turizam i njemu povezane sektore kao što su poljoprivreda, digitalizacije, promet, energetika, okoliš, sport i kreativne industrije). U cijeloj Strategiji, Nacionalnom planu i strateškoj studiji potrebno je nedvosmisleno razlikovanje pojmova prilagodbe klimatskim promjenama od ublažavanja klimatskih promjena. S obzirom na to su Strategija i Nacionalni plan strateški i planski dokumenti koje se donosi za dugoročno razdoblje, pitanje prilagodbe klimatskim promjenama te ublažavanje klimatskih promjena nužno je detaljno razmotriti i uključiti u istima i u strateškoj studiji. Strateškom studijom za Strategiju i Nacionalni plan trebaju se načelno procijeniti utjecaji planiranih projekata na stanje vodnih tijela površinskih, podzemnih, prijelaznih i priobalnih voda s aspekta povećanih potreba u smislu zahvaćanja / korištenja voda, te povećanih opterećenja u smislu ispuštanja otpadnih voda, te dati preporuke za postupanje u smislu potrebe za procjenama utjecaja zahvata na okoliš i planiranja mjera za smanjenje negativnih utjecaja na vode prilikom pripreme pojedinačnih projekata. Strateška studija treba ocijeniti i utjecaje budućih turističkih kapaciteta na zaštićena područja - područja	

		posebne zaštite voda sukladno članku 55. Zakona o vodama („Narodne novine", broj 66/19), a posebno na: - vode namijenjene za ljudsku potrošnju i rezervirane za te namjere u budućnosti, - područja pogodna za zaštitu gospodarski značajnih vodenih organizama, - područja za kupanje i rekreaciju, - područja podložna eutrofikaciji i područja ranjiva na nitrate, - područja namijenjena zaštiti staništa ili vrsta gdje je održavanje ili poboljšanje stanja voda bitan element njihove zaštite sukladno propisima o vodama i/ili propisima o zaštiti prirode, - područja loše izmjene voda priobalnim vodama, osjetljivost kojih se ocjenjuje u odnosu na ispuštanje komunalnih otpadnih voda; te dati odgovarajuće preporuke za smanjenje mogućih značajnih negativnih utjecaja. Strateška studija treba sagledati potencijalnu izloženost budućih turističkih kapaciteta štetnim posljedicama poplava velike i srednje vjerojatnosti pojavljivanja prema kartama opasnosti od poplava sukladno članku 126. Zakona o vodama, te također dati odgovarajuće preporuke za smanjenje mogućih štetnih posljedica i nepoželjnih utjecaja.	
5	MINISTARSTVO MORA, PROMETA I INFRASTRUKTURE	Sektor turizma danas se suočava s novim izazovima, dubokim društvenim promjenama i promjenama u proizvodnim sektorima, koji zahtijevaju novu viziju i usvajanje novih načela koja će omogućiti održavanje i povećanje rezultata. Turizam koji se temelji na kvaliteti, održivosti, profitabilnosti, inovacijama i dostupnosti, kao ekonomski i socijalni motor, poluga je održivog razvoja teritorija, što doprinosi suzbijanju depopulacije ruralnog okoliša i njegovog posljedičnog pogoršanja, preraspodjeli prosperiteta i bogatstva, zaštiti okoliša, promicanju kulturne baštine i poboljšanju kvalitete života građana. Sektor leži na tri stupa koji ga čine održivim: teritorijalni, socijalno-ekonomski i okolišni. Da bi se učvrstila njegova održivost važno ga je uskladiti s Agendom 30. U Republici Hrvatskoj jedno od mjesta u sektoru turizma zauzima cruising turizam. Obzirom na visoku stopu njegovog rasta u svijetu važno je planirati	

		njegov daljnji razvoj u Republici Hrvatskoj. S tim u uskoj vezi je obnova i izgradnja infrastrukture (zračnih i morskih luka, jaružanje mora) te razvoj zemaljske infrastrukture (prometna čvorišta, obilaznice većih i velikih gradova) koja je neophodne za organiziranje cruising turizma. Slijedom navedenoga, predlažemo prilikom definiranja sadržaja strateških procjena analizirati utjecaj povećanja pomorskog prometa na morski okoliš u odnosu na: - vrstu plovila (posebno izdvojiti kruzere i jahte) - veličinu plovila - broj dolazaka stranih plovila u hrvatske morske luke procijeniti količinu i vrstu onečišćenja s plovila (posebno izdvojiti kruzere) - zraka - otpada - opasnog otpada - crnih voda - sivih voda - brodskih kalјuža. Uzeti u obzir: - opasnosti po morski okoliš s kruzera (uzroci i posljedice) - uzročno-posljedične veze između razvoja pomorskog prometa, problema i posljedica - pregled postojećih pritisaka na klimatske promjene s ciljem određivanja negativnih kumulativnih i sinergijskih učinaka na morske ekosustave - dimenzioniranje utjecaja očekivanih promjena na postojeću i planiranu ekonomiju, infrastrukturu, pomorski promet i sl. - utjecaj vanjskih i unutarnjih rizika na provedbu strateških ciljeva. Uvidom u dostavljene informacije razvidno je kako se obuhvat Strategije razvoja i Nacionalni plan razvoja održivog turizma odnose na cjelokupno	

		područje Republike Hrvatske pa je u pripremi i izradi predmetnih dokumenata potrebno imati u vidu cjelokupni pomorski prostor Republike Hrvatske, ukupni pomorski promet koji se u navedenom području ostvaruje, pomorsku infrastrukturu, te sigurnost plovidbe i zaštitu okoliša od onečišćenja s pomorskih objekata. Potrebno je dati projekciju povećanja/smanjenja prometa u morskim lukama, unutarnjim morskim vodama, teritorijalnom moru RH te zaštićenom ekološkoribolovnom pojasu Republike Hrvatske u odnosu na postojeće stanje, te predočiti dinamiku razvoja nautičkog turizma u narednom periodu. S tim u vezi potrebno je odrediti utjecaj navedenog povećanja/smanjenja na morski okoliš, potencijalnu ugrozu ljudskih života i imovine na moru, te utjecaje na druge zakonite uporabe mora. U pogledu zaštite mora od onečišćenja s pomorskih objekata bitno je naglasiti i razraditi postizanje cilja sprječavanja onečišćenja mora s pomorskih objekata koji će se realizirati uz provedbene mehanizme intervencija i propisane mjere zaštite. U tom smjeru važno je obratiti pozornost prikladnom kapacitiranju sustava prikupljanja otpada s plovnih objekata, te sustavu reagiranja na iznenadna onečišćenja mora s pomorskih objekata. U postupku izrade strateških dokumenata potrebno je imati u vidu osobito odredbe propisane Pomorskim zakonikom, Zakonom o pomorskom dobru i morskim lukama, Pravilnikom o uvjetima i načinu održavanja reda u lukama i na ostalim dijelovima unutarnjih morskih voda i teritorijalnog mora Republike Hrvatske, Pravilnikom o zaštiti morskog okoliša u zaštićenom ekološko-ribolovnom pojasu Republike Hrvatske, Uredbom o uvjetima kojima moraju udovoljavati luke, Planom intervencija kod iznenadnih onečišćenja mora, Međunarodnom konvencijom o sprečavanju onečišćenja s brodova, 1973/78 (MARPOL Konvencija), kao jednom od najvažnijih konvencija kojom se propisuje zaštita mora od onečišćenja s brodova, te drugim propisima kojima se	

		osigurava sigurnost plovidbe i zaštita mora od onečišćenja, a u smjeru razvoja održivog turizma. Nadalje predlažemo da Strateška studija, osim obaveznog sadržaja propisanog Prilogom I. Uredbe o strateškoj procjeni utjecaja strategije, plana i programa na okoliš („Narodne novine", broj 3/2017), obuhvati i analizu razvoja nautičkog turizma u lukama i pristaništima unutarnjih voda te modernizaciju trenutne flote kroz nova ulaganja u plovila na turističkim destinacijama koje su povezane s unutarnjim plovnim putovima. Predlažemo također da Strateška studija sadrži: Utjecaj mjera održivog turizma na prometnu infrastrukturu te posljedični utjecaj na okoliš.	
6	MINISTARSTVO PRAVOSUĐA I UPRAVE	Nema primjedbi.	
7	MINISTARSTVO RADA, MIROVINSKOG SUSTAVA, OBITELJI I SOCIJALNE POLITIKE	Nema primjedbi.	
8	MINISTARSTVO REGIONALNOGA RAZVOJA I FONDOVA EUROPSKE UNIJE	Nema primjedbi.	
9	MINISTARSTVO PROSTORNOG UREĐENJA,	Prilikom izrade sadržaja Strateške studije potrebno je posebno uzeti u obzir:	

	GRADITELJSTVA I DRŽAVNE IMOVINE	- analizu utjecaja na prostor prema pojedinoj vrsti turizma te u skladu s istim odrediti se prema održivom korištenju resursa - prostora, vode, energije, zbrinjavanje otpadnih voda, otpada i dr. (npr. nosivi kapacitet) - analizu utjecaja razvoja turizma na pojedine vrste prometa na državnoj i lokalnoj razini - planirane kapacitete i njihovu strukturu, te obraditi njihov utjecaj na naselja, prirodni i kulturni okoliš (npr. turizam u zaštićenim područjima) ovisno o vrsti turizma, o lokaciji, tipu i potrebnom prostornom obuhvatu (npr. odnos stalnog i povremenog stanovništva) - rezultate utjecaja dosadašnjeg razvoja turizma (posebno obalnog područja) potrebno je s posebnom pažnjom: - odrediti mjere smanjenja pritiska u obalnom području (npr. disperzijom i diversifikacijom u obalnom području, jačanjem kontinentalnog turizma, razvijanjem ili jačanjem drugih sustava u turističkoj ponudi: zdravstveni turizam, cikloturizam, golf i si.) - odrediti mjere povezivanja održivog turističkog razvoja s ruralnim razvojem, održivim korištenjem prirodne i kulturne baštine te zaštitom i korištenjem krajobraza - odrediti mjere usmjerene na korištenje već zauzetog prostora, postojećih turističkih kapaciteta s naglaskom na devastirana područja (brovvnfield), te nove prostore - uzeti u obzir analizu utjecaja klimatskih promjena na turistička područja i turizam općenito, kao što su utjecaji: 1. toplinskih valova s dužim periodima visokih temperatura (npr. poremećaji u opskrbi vodom, opterećenja energetskog sustava i si.) 2. učestalosti i intenziteta ekstremnih vremenskih događaja, kao što su olujna nevremena praćena ekstremnim padalinama i/ili vjetrom (npr. lokalne poplave zbog podkapacitiranosti infrastrukture, lokalni odroni i klizišta)	

		3. ekstremnih hidroloških prilika s iznimno velikim količinama oborina (npr. poplave uslijed vodnih valova i ekstremno visokih vodostaja) 4. promjena mikroklime u područjima velike gustoće izgrađenosti i s malim površinama zelenila 5. podizanja razine mora (npr. povremeno poplavljivanje dijelova uz obalu, prijetnja trajne devastacije) Prilikom izrade Strategije razvoja održivog turizma do 2030. godine i Nacionalnog plana razvoja održivog turizma od 2021. do 2027. godine potrebno je u svrhu procjene usklađenosti toga Plana uvažiti smjernice dokumenata prostornog uređenja: • Strategije prostornog razvoja Republike Hrvatske („Narodne novine" broj 106/17, u daljnjem tekstu SPRRH), • Programa prostornog uređenja Republike Hrvatske („Narodne novine" broj 50/99 i 84/13), • Važećih prostornih planova županija, općina i gradova čije se područje/dijelovi područja nalaze unutar obuhvata, dostupnih na mrežnoj stranici https://ispu.mRipu.hr/ te web stranicama pojedinih zavoda za prostorno uređenje županija i Grada Zagreba. Vezano uz SPRRH naglašavaju se pojedina poglavlja: 3. POLAZIŠTA I KONCEPCIJA PROSTORNOG RAZVOJA s općim ciljem: Uravnotežen i održiv prostorni razvoj na principima teritorijalne kohezije u funkciji poboljšanja kvalitete života postavkama koncepcije: 1. afirmacije policentričnosti 2. ublažavanja tempa depopulacije najugroženijih područja 3. očuvanja identiteta hrvatskog prostora 4. korištenja prednosti geoprometnog položaja 5. održivog razvoja gospodarstva i infrastrukturnih sustava	

		6. povezivanja s europskim prostorom 7. integriranog pristupa prostornom uređenju 8. aktivne prilagodbe dinamici promjena 4. PRIORITETI I STRATEŠKA USMJERENJA PROSTORNOG RAZVOJA 4.1. Održivost prostorne organizacije 4.1.5. Održivi razvoj i korištenje obalnog područja 4.1.7.3. Unapređivanje opremljenosti komunalnom infrastrukturom 4.1.8. Odmjereno korištenje prostora 4.2. Očuvanost identiteta prostora 4.2.1. Održivo razvijanje zaštićenih područja prirode i područja ekološke mreže 4.2.2. Očuvanje i održivo korištenje kulturnog nasljeđa 4.5. Otpornost na promjene 4.5.1. Prilagodba klimatskim promjenama 4.5.2. Jačanje prirodnog kapitala planiranjem razvoja zelene infrastrukture 4.5.3. Povećavanje energetske učinkovitosti 4.5.7. Razvijanje održivog turizma Naglašava se da je potrebno posebno razmotriti odnos predmetnih dokumenata u izradi prema SPRRH i Državnog plana prostornog razvoja iz razloga jer su ključne riječi: prostorni razvoj i turizam u istoj tematskoj cjelini Programa Vlade Republike Hrvatske 2020. - 2024. (3.2. PROSTORNI RAZVOJ I TURIZAM U FUNKCIJI ODRŽIVOG RAZVOJA). Također smatramo potrebnim aktivno uključiti sve zavode za prostorno uređenje.	
10	MINISTARSTVO ZNANOSTI I OBRAZOVANJA	Mišljenja smo kako su ključni podaci o srednjoškolskom strukovnom obrazovanju i cjeloživotnom obrazovanju te visokom obrazovanju za potrebe turizma i ugostiteljstva. Uz navedeno formalno obrazovanje za učinkovitu implementaciju Strategije održivog turizma, vrlo važan je i sustav neformalnog	

		obrazovanja, prekvalifikacija i dokvalifikacija, o čemu se podaci najvećim dijelom nalaze u nadležnosti Ministarstva rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike i Hrvatskog zavoda za zapošljavanje. Što se tiče srednjoškolskog odgoja i obrazovanja, mišljenja smo kako je potrebno obuhvatiti podatke koji će služiti mapiranju sektora Turizam i ugostiteljstvo, s posebnim naglaskom na razvoj obrazovne politike u skladu s potrebama gospodarstva u području turizma: - podaci o izradi standarda zanimanja i kvalifikacija u sektoru turizma i ugostiteljstva - podaci o mreži škola i programa u tom sektoru u narednom razdoblju do 2030. (razvojni plan osnivača) - podaci o upisu učenika u strukovne programe u tom sektoru i praćenje zapošljivosti učenika - podaci o aktivnostima s ciljem jačanja poslodavaca kod kojih se provodi praktična nastava i stručna praksa (jačanje učenja temeljenog na radu) - podaci o obrazovanju odraslih (formalni i neformalni programi, razvoj novih programa na razini 2. i 5. HKO-a koje rade RCK-ovi - osposobljavanja i usavršavanja). Budući su strateške i razvojne politike u turizmu usko povezane s obrazovnim i stručnim obilježjima zaposlenih u turističkom sektoru, smatramo potrebnim staviti u međuodnos i pratiti kroz vrijeme turistički razvoj RH i obrazovne politike RH. Također, smatramo relevantnim podatke vezane uz regionalne centre kompetentnosti i podatke oko akreditacije stručnih i studijskih programa visokog obrazovanja u programima vezanim za turizam, budući će kvalitetna implementacija Strategije razvoja održivog turizma Republike Hrvatske uvelike ovisiti o prilagodbama sustava formalnog i neformalnog obrazovanja potrebama turističkog gospodarstva. Ne treba nikako izostaviti niti podatke vezane za	

		regionalne centre kompetentnosti iz područja turizma na kojima Ministarstvo znanosti i obrazovanja i Ministarstvo turizma i sporta surađuju kroz OPKK i OPULJP. Nadalje, mišljenja smo kako je u strateškoj studiji potrebno obraditi podatke koji se odnose na razvoj i dostupnost studijskih programa relevantnih u odnosu na tržište rada i društva, što je u skladu s prioritetima javne politike koja će pridonijeti razvoju održivog, inovativnog i otpornog turizma, kako je navedeno u dostavljenom Rješenju Ministarstva gospodarstva i održivog razvoja od 26. listopada 2020. godine (KLASA: UP/I 612-07/20-37/228, URBROJ: 517- 05-2-3- 20-2). S obzirom na činjenicu da se u Strategiji navodi da su prioriteti javne politike, koja će doprinijeti razvoju održivog, inovativnog i otpornog turizma, obrazovanje i ljudski potencijali, smatramo važnim naglasiti važnost uključivanja predstavnika Ministarstva znanosti i obrazovanja u pripremu i provedbu navedene Strategije i Nacionalnog plana s obzirom da se u dostavljenom dokumentu ističe i važnost Prioriteta provedbe obrazovne politike (točka II.), prvenstveno vezano uz razvoj i unaprjeđivanje ljudskih potencijala, kao jednog od ključnog elementa u razvoju održivog, inovativnog i otpornog turizma.	
11	SREDIŠNJI DRŽAVNI URED ZA DEMOGRAFIJU I MLADE	Nema primjedbi.	
12	SREDIŠNJI DRŽAVNI URED ZA RAZVOJ DIGITALNOG DRUŠTVA	Nema primjedbi.	

13	HRVATSKI ZAVOD ZA PROSTORNI RAZVOJ	Pripojeno je Ministarstvu prostornog uređenja, graditeljstva i državne imovine.	
14	HRVATSKE VODE	Strateškom procjenom utjecaja na okoliš Strategije razvoja održivog turizma do 2030. godine i Nacionalnog plana razvoja održivog turizma od 2021. do 2027. godine trebaju se načelno procijeniti utjecaji planiranih projekata na stanje vodnih tijela površinskih, podzemnih, prijelaznih i priobalnih voda s aspekta povećanih potreba u smislu zahvaćanja / korištenja voda, te povećanih opterećenja u smislu ispuštanja otpadnih voda, te dati preporuke za postupanje u smislu potrebe za procjenama utjecaja zahvata na okoliš i planiranja mjera za smanjenje negativnih utjecaja na vode prilikom pripreme pojedinačnih projekata. Strateška procjena utjecaja na okoliš treba ocijeniti utjecaje budućih turističkih kapaciteta na zaštićena područja - područja posebne zaštite voda prema članku 55. Zakona o vodama (Narodne novine, broj 66/19): - vode namijenjene za ljudsku potrošnju i rezervirane za te namjere u budućnosti, - područja pogodna za zaštitu gospodarski značajnih vodenih organizama, područja za kupanje i rekreaciju, - područja podložna eutrofikaciji i područja ranjiva na nitrate, - područja namijenjena zaštiti staništa ili vrsta gdje je održavanje ili poboljšanje stanja voda, bitan element njihove zaštite sukladno propisima o vodama i/ili propisima o zaštiti prirode, - područja loše izmjene voda priobalnim vodama, osjetljivost kojih se ocjenjuje u odnosu na ispuštanje komunalnih otpadnih voda, te dati odgovarajuće preporuke za smanjenje mogućih nepoželjnih utjecaja. Kroz stratešku procjenu utjecaja na okoliš treba sagledati potencijalnu izloženost budućih turističkih kapaciteta štetnim posljedicama poplava velike i	

		srednje vjerojatnosti pojavljivanja prema kartama opasnosti od poplava sukladno članku 126. Zakona o vodama, te također dati odgovarajuće preporuke za smanjenje mogućih štetnih posljedica i nepoželjnih utjecaja.	
15	HRVATSKA ZAJEDNICA ŽUPANIJA	Nema primjedbi.	
16	UDRUGA GRADOVA U RH	Nije zaprimljeno očitovanje.	
17	UDRUGA OPĆINA U RH	Nije zaprimljeno očitovanje.	

Popis mišljenja-javnost			
1.	INICIJATIVA „PAMETNI TURIZAM“	lako se nalazimo u krizi uzrokovanoj pandemijom, odlično je vrijeme da destinacije, pa tako i Hrvatska, osmisle i izgrade strategije za upravljanje nisko-ugljičnim i održivim oporavkom, odnosno održivim turizmom u cjelini. Time ćemo svakako izbjeći neke probleme koji su se razvili kao rezultat masovnog turizma kojim smo preplavili popularna područja Hrvatske. Konceptu novog - održivog turizma, možemo doprinijeti svojim promišljanjima i idejama usađivanjem zrelih i inovativnih tehnologija u strategije i taktike provedbe procesa u javnom segmentu hrvatskog turizma. Tu sposobnost imamo, što dokazuje naše višegodišnje međunarodno iskustvo u radu sa mnogim turističkim subjektima. Kao jedan primjer promišljanja, smatramo da trenutne metrike koje se koriste, kao što je broj noćenja, prihodi, zarada, trebaju biti maknute iz fokusa, u koji trebamo staviti nove metrike koje će uključivati održivost u svoju osnovu. Te nove metrike bi mogle u fokus staviti prihodu po gostu, zadovoljstvo zajednice ljudi koji žive i rade u destinaciji, emisiji C02 po gostu, i tako dalje.	

		Dodatno, spajanjem pametnih gradova sa pametnim turizmom, uz korištenje tehnologije, moguće je upravljati resursima destinacije, na načine koji su do sada korišteni u industrijama zabavnih parkova, pa tako, na primjer, povećanu potražnju za posjetom Nacionalnog parka Plitvička jezera, usmjeriti u Nacionalni park Slapovi Krke - u realnom vremenu. Isto tako, predložili bi fokus na kupnju gotovih rješenja kojima se rješava pojedini problem, a tek ako nema gotovog koje zadovoljava potrebe ili ga nije moguće nadograditi, onda razmišljati o razvoju vlastitih rješenja. Razvoj vlastitih rješenja od početka zahtjeva puno dulji period provedbe i implementacije, stoji puno više, kao i samo održavanje, dok je naše iskustvo kako inozemne turističke zajednice se sve više okreću licenčnim rješenjima radi postizanja brže implementacije i smanjenih troškova. Uključivanjem tvrtki okupljenih oko inicijative "Pametni turizam", vjerujemo da možete unaprijediti upravljanje hrvatskim turizmom budućnosti na održivi i digitalni način.	

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO TURIZMA I SPORTA

Primljeno	09.02.2021	
Klasifikacijska oznaka	Org. jed.	
001-02/20-01/3	03-1	
Urudžbeni broj	Pril.	Vrij.
343-21-31	0	0,00

P / 2870659

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO GOSPODARSTVA
I ODRŽIVOG RAZVOJA
10000 Zagreb, Radnička cesta 80
Tel: 01/ 3717 111 fax: 01/ 3717 149

Uprava za procjenu utjecaja na okoliš
i održivo gospodarenje otpadom

KLASA: 351-03/20-01/1831
URBROJ: 517-03-1-1-21-7

Zagreb, 4. veljače 2021.

MINISTARSTVO TURIZMA I SPORTA
Prisavlje 14
10000 Zagreb

PREDMET: **Strategija razvoja održivog turizma do 2030. godine i Nacionalni plan razvoja održivog turizma od 2021. do 2027. godine**
– mišljenje o sadržaju strateške studije, dostavlja se

Uprava za procjenu utjecaja na okoliš i održivo gospodarenje otpadom Ministarstva gospodarstva i održivog razvoja (dalje u tekstu: Ministarstvo) zaprimila je 18. siječnja 2021. godine zahtjev Ministarstva turizma i sporta (KLASA: 001-02/20-01/3; URBROJ: 529-03-01-02-02/3-20-5 od 15. prosinca 2020. godine) za davanje mišljenja o sadržaju strateške studije za Strategiju razvoja održivog turizma do 2030. godine i Nacionalni plan razvoja održivog turizma od 2021. do 2027. godine (dalje u tekstu: Strategija i Nacionalni plan).

U skladu sa člankom 8. Uredbe o strateškoj procjeni utjecaja strategije, plana i programa na okoliš („Narodne novine“, broj 3/17; dalje u tekstu: Uredba) tijela i/ili osobe određeni posebnim propisima dužni su dostaviti mišljenje o sadržaju strateške studije i razini obuhvata podataka koji se moraju obraditi u strateškoj studiji, vezano na područje iz djelokruga toga tijela i/ili osoba. Nakon provedenih konzultacija unutar Ministarstva, očitujemo se kako slijedi.

U tekstu strateške studije za Strategiju i Nacionalni plan potrebno je uvrstiti kratki pregled sadržaja i glavnih ciljeva strategije, plana ili programa te odnos s drugim odgovarajućim strategijama, planovima i programima, a posebno sa sljedećim dokumentima:
- Strategija energetskog razvoja Republike Hrvatske do 2030. s pogledom na 2050. godinu („Narodne novine“, broj 25/20).
- Integrirani nacionalni energetski i klimatski plan za Republiku Hrvatsku za razdoblje od 2021. do 2030. godine.

Strateška studija treba sadržavati poglavlje Glavne ocjene prihvatljivosti Strategije i Nacionalnog plana za ekološku mrežu i treba sadržavati sljedeće:

- podatke o ekološkoj mreži na koje provedba Strategije i Nacionalnog plana može utjecati;
- čitljiv kartografski prikaz područja ekološke mreže u odgovarajućem mjerilu;
- opis mogućih značajnih utjecaja provedbe Strategije i Nacionalnog plana na ekološku mrežu (vjerojatnost, trajanje, učestalost, jačinu i kumulativnu prirodu s obzirom na druge planirane strategije, planove, programe ili zahvate). Potrebno je sagledati moguće utjecaja na ciljeve očuvanja i cjelovitost područja ekološke mreže svih područja ekološke mreže koja mogu biti izložena utjecaju aktivnosti obuhvaćenih Strategijom i Nacionalnim planom, a ne samo na područja ekološke mreže koja se preklapaju s obuhvatom aktivnosti planiranih Strategijom i Nacionalnim planom;
- prijedlog mjera ublažavanja negativnih utjecaja provedbe Strategije i Nacionalnog plana na ekološku mrežu;
- zaključak (konačna ocjena prihvatljivosti Strategije i Nacionalnog plana za ekološku mrežu uz primjenu predloženih mjera ublažavanja).

U sklopu Glavne ocjene potrebno je sagledati utjecaj na ekološku mrežu svih elemenata Strategije i Nacionalnog plana, posebno u pogledu kumulativnog utjecaja, s obzirom na druge planirane strategije, planove, programe ili zahvate te u slučaju da je potrebno predvidjeti alternativna rješenja.

Glavna ocjena u okviru strateške studije treba biti izrađena u skladu sa Smjernicama za ocjenu prihvatljivosti za ekološku mrežu, koje su prilog Općim metodološkim preporukama za izradu strateških studija i preporuka za provedbu ocjene prihvatljivosti strategija, planova i programa za ekološku mrežu. Smjernice su izrađene u okviru projekta SPUO Hrvatska IPA 2010 „Jačanje kapaciteta za provedbu strateške procjene utjecaja na okoliš na regionalnoj i lokalnoj razini„ i dostupne su na internetskim stranicama Ministarstva.

Pri ocjeni utjecaja i definiranju mjera ublažavanja u Glavnoj ocjeni treba koristiti postojeću praksu, smjernice i priručnike Europske komisije za Natura 2000 područja te ostale priručnike za očuvanje bioraznolikosti Europske unije (na primjer, za prometnu infrastrukturu - Wildlife and Traffic: A European Handbook for Identifying Conflicts and Designing Solutions) (http://www.iene.info/wp-content/uploads/COST341_Handbook.pdf).

Vezano uz područje zaštite prirode, strateška studija treba biti izrađena u skladu s Prilogom I. Uredbe na način da analizira i ocijeni moguće utjecaje provedbe Strategije i Nacionalnog plana na bioraznolikost (posebno na strogo zaštićene vrste, ugrožene i rijetke stanišne tipove te biljni i životinjski svijet općenito) te zaštićena područja prema Zakonu o zaštiti prirode („Narodne novine“, broj 80/13, 15/18, 14/19 i 127/19), kao i utjecaje provedbe Strategije i Nacionalnog plana na georaznolikost (vrijedni geološki lokaliteti, speleološki objekti, minerali i fosili).

Značajni negativni utjecaji na bioraznolikost i zaštićena područja mogu se očekivati za namjene prostora/zahvate koje predstavljaju linijske infrastrukturne objekte koji mogu uzrokovati fragmentaciju staništa (uključujući i vodotoke) i onemogućiti prirodno kretanje zaštićenih svojti, trajno zauzimanje i uklanjanje pojedinih ugroženih i rijetkih stanišnih tipova, prenamjenu stanišnih uvjeta u okruženju i na taj način indirektno utjecati na pojedine vrste i stanišne tipove te mogu tijekom rada uzrokovati stradavanje pojedinih ugroženih i rijetkih vrsta. Također, značajni negativni utjecaji mogu se očekivati i za planirane namjene prostora/zahvate koji trajno zauzimaju ugrožene i rijetke stanišne tipove ili stanišne tipove neophodne za opstanak ugroženih i rijetkih vrsta. Potrebno je sagledati i moguće kumulativne utjecaje provedbe Strategije i Nacionalnog plana na bioraznolikost i zaštićena područja prema Zakonu o zaštiti prirode, kao i kumulativne utjecaje na georaznolikost.

Strateška studija treba sadržavati i mjere sprječavanja i smanjenja nepovoljnih utjecaja provedbe Strategije i Nacionalnog plana, ukoliko se utvrdi da nepovoljni utjecaji na bioraznolikost, zaštićena područja i georaznolikost te područja ekološke mreže postoje.

Ukoliko se utvrdi potrebnim, strateška studija odnosno poglavlje Glavne ocjene prihvatljivosti za ekološku mrežu trebaju sadržavati i program mjera praćenja.

Podaci o zaštićenim područjima, ekološkoj mreži i staništima dostupni su na web portalu Informacijskog sustava zaštite prirode odnosno na mrežnoj stranici http://www.bioportal.hr/, gdje je omogućen pristup ažurnim i verificiranim prostornim podacima, odnosno interaktivna karta na kojoj se mogu pregledavati, analizirati i pretraživati sve prostorne podloge (staništa, vrste, zaštićena područja, ekološka mreža i dr.) te se temeljem prostornih analiza (WFS servisa http://www.bioportal.hr/services) mogu utvrditi traženi podaci.

S aspekta zaštite kvalitete zraka, potrebno je prilikom izrade strateške studije sagledati politike i mjere navedene u Programu kontrole onečišćenja zraka za razdoblje od 2020. do 2029. godine. S aspekta utjecaja i prilagodbe klimatskim promjenama, osim značajnog utjecaja na klimu i pripadnih mjera zaštite, treba obraditi i procjenu utjecaja klimatskih promjena na području predmetne Strategije i Plana, procjenu ranjivosti na klimatske promjene za planirane mjere, aktivnosti i zahvate iz Strategije i Nacionalnog plana (analiza očekivanog utjecaja, rizika i kapaciteta za prilagodbu regije ili sektora na učinke klimatskih promjena). Za utvrđivanje klimatskih promjena koje se očekuju na području obuhvaćenim Strategijom i Planom preporučamo koristiti recentne podatke iz dokumenata:

- http://prilagodba-klimi.hr/wp-content/uploads/2017/11/Klimatsko-modeliranje.pdf.
- http://prilagodba-klimi.hr/wp content/uploads/docs/Dodatak_Klimatsko_modeliranje_VELEbit_12.5km.pdf).

Ukoliko se utvrdi ranjivost obuhvaćenog područja na klimatske promjene, potrebno je i nužno odrediti odgovarajuće mjere prilagodbe klimatskim promjenama. Infrastrukturu (turistička i sportska infrastruktura, održivi turizam i sport te sva ostala infrastruktura) treba prilagoditi kako bi se bolje nosila s prirodnim fenomenima uzrokovanim klimatskim promjenama, s obzirom na to da parametri utvrđeni na početku možda više neće vrijediti na kraju potencijalno dugog životnog vijeka infrastrukture. Za utvrđivanje utjecaja i ranjivosti na klimatske promjene po pojedinim sektorima (hidrologija, vodni i morski resursi; poljoprivreda; šumarstvo; ribarstvo, bioraznolikost; energetika; **turizam;** zdravlje/zdravstvo; prostorno planiranje i upravljanje obalnim područjem; upravljanje rizicima) upućujemo koristiti recentnu analizu koja je dostupna na sljedećoj poveznici:

- http://prilagodba-klimi.hr/wp-content/uploads/2017/11/Procjena-ranjivosti-na-klimatske-promjene-final.pdf.

Predmetni dokumenti su izrađeni u sklopu projekta „Jačanje kapaciteta Ministarstva zaštite okoliša i energetike za prilagodbu klimatskim promjenama te priprema Nacrta Strategije prilagodbe klimatskim promjenama“ (http://prilagodba-klimi.hr).

Potrebno je razmotriti i mjere kojima će se poticati:

- niskougljični promet (cestovni, željeznički, pomorski i zračni promet),
- niskougljični gradski promet,
- intermodalnu promjenu teretnog i putničkog prometa,
- promicanje inteligentnih i integriranih prometnih sustava u gradovima,
- korištenje alternativnih goriva u prometu
- rješenja temeljena na prirodi (*Nature based solutions*)
- zelena infrastruktura.

Prilikom razmatranja rizika i utjecaja klimatskih promjena na infrastrukturu u području obuhvata Plana potrebno je uzeti u obzir i informacije navedene u dokumentu „Adapting infrastructure to climate change“:
https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52013SC0137&from=EN), koji je prateći dokument Strategije Europske unije o prilagodbi klimatskim promjenama.

Potrebno je u predmetnoj Strategiji i Nacionalnom planu te strateškoj studiji primjereno razmatrati ranjivosti turističke, sportske, prometne i druge infrastrukture s obzirom na klimatske promjene, kao i prirodne katastrofe ili katastrofe koje je izazvao čovjek, s ciljem odgovaranja na te izazove. Također prilikom planiranja infrastrukture, trebalo bi posvetiti pozornost poboljšanju spremnosti na klimatske promjene te na prirodne i ekološke katastrofe odnosno jačati otpornost infrastrukture na klimatske

promjene. Potrebno je identificirati moguće učinke klimatskih promjena na infrastrukturu i predložiti mjere za jačanje spremnosti na klimatske promjene.
Više informacija o prilagodbi klimatskim promjenama u kontekstu sektora transporta nalazi se na portalu Europske komisije Climate-ADAPT (https://climate-adapt.eea.europa.eu/eu-adaptation-policy/sector-policies/transport).
Sve informacije o prilagodbi klimatskim promjenama u Republici Hrvatskoj nalaze se na portalu Prilagodba klimi (https://prilagodba-klimi.hr/).
Donošenje Strategije prilagodbe klimatskim promjenama („Narodne novine", broj 46/20) (dalje u tekstu: Strategija prilagodbe) s akcijskim planom propisano je Zakonom o klimatskim promjenama i zaštiti ozonskog sloja („Narodne novine", broj 127/19). Predmetni Zakon člankom 15. propisuje potrebu usklađenosti sa Strategijom prilagodbe klimatskim promjenama, kao i kasnije potrebe izvješćivanja o aktivnostima vezano uz prilagodbu klimatskim promjenama.
Strategija prilagodbe navodi kako su u sektoru turizma glavni očekivani utjecaji klimatskih promjena: smanjenje turističke potražnje u ljetnim mjesecima zbog visokih temperatura, pojačanog UV zračenja, veće učestalosti i snage ekstremnih vremenskih događaja; smanjenje ili gubitak atraktivnosti ekosustava i bioraznolikosti kao elemenata privlačnosti u turizmu; smanjenje raspoloživosti vode te nastanak šteta na različitim infrastrukturnim sustavima (odvodnja otpadnih voda, odlaganje krutog otpada, infrastruktura plaža, smještajna infrastruktura, hortikultura hotelskih kompleksa i dr.) i/ili njihova smanjena funkcionalnost.
Promjene u klimatskim parametrima dovest će do različitih implikacija na pojedine turističke destinacije, no one mogu biti i pozitivne i negativne. Zbog klimatskih promjena (ali i zbog blizine zapadno-europskim i sjeverno-europskim gostima) sjevernija područja Europe mogla bi postati dovoljno atraktivna za odmor tijekom ljetnih mjeseci, a Mediteran i Republika Hrvatska mogli bi ostati privlačni (samo) u ostalom dijelu godine. Turistički sektor bit će primoran obogaćivati ponudu i nuditi proizvode više kvalitete, što može pozitivno djelovati na konkurentnost i sastav gostiju. Povoljniji klimatski uvjeti na obalnom dijelu Republike Hrvatske u posezoni i predsezoni mogu pozitivno djelovati na smanjenje utjecaja sezona na financijsku učinkovitost turizma u vidu produžetka sezone. Povećavat će se mogućnosti razvoja turizma na planinskom i u kontinentalnom području.
Stupanj ranjivosti Hrvatske na klimatske promjene moguće je ocijeniti već i podatkom da je udio samo poljoprivrede i turizma u ukupnom BDP-u u 2018. godini iznosio jednu četvrtinu ukupnog BDP-a. Posljedično, iznimna ranjivost gospodarstva na utjecaje klimatskih promjena negativno se može odraziti i na ukupni društveni razvoj, posebice na ranjive skupine društva. Zato se društva koja na vrijeme ne počnu provoditi mjere prilagodbe realnosti klimatskih promjena mogu suočiti s katastrofalnim posljedicama za okoliš i ekonomiju, čime se ugrožava njegov održivi razvoj. Trošak ulaganja u mjere prilagodbe klimatskim promjenama danas, smanjit će trošak saniranja mogućih šteta u budućnosti. Pri tome su naročito važne inovativne mjere, koje pridonose jačanju otpornosti na klimatske promjene te ujedno doprinose smanjenju emisije stakleničkih plinova (*adaptation-mitigation co-benefits*).
Sve navedeno je potrebno uzeti u obzir prilikom izrade Strategije, Nacionalnog plana i strateške studije.
Strategija prilagodbe određuje mjere i aktivnosti koji se odnose za razne ranjive sektore (jedan od njih je i turizam), a direktno i/ili indirektno su povezani s turizmom (7 mjera i 15 aktivnosti). Mjere i aktivnosti iz Strategije prilagodbe je nužno nedvosmisleno povezati te uključiti u predmetnu Strategiju i Nacionalni plan te obraditi u strateškoj studiji.
Kako se u samom nazivu Strategije i Nacionalnog plana navodi pojam „održivog", potrebno je nedvosmisleno navesti koji su to elementi održivosti te detaljnije obratiti pažnju na utjecaj na klimu (ublažavanje klimatskih promjena) i na prilagodbu na klimatske promjene (ublažavanje sadašnjih i budućih utjecaja klimatskih promjena) to jest jačanje otpornosti cijelog društvenog sustava (ovdje s naglaskom na turizam i njemu povezane sektore kao što su poljoprivreda, digitalizacije, promet, energetika, okoliš, sport i kreativne industrije).

U cijeloj Strategiji, Nacionalnom planu i strateškoj studiji potrebno je nedvosmisleno razlikovanje pojmova prilagodbe klimatskim promjenama od ublažavanja klimatskih promjena.
S obzirom na to su Strategija i Nacionalni plan strateški i planski dokumenti koje se donosi za dugoročno razdoblje, pitanje prilagodbe klimatskim promjenama te ublažavanje klimatskih promjena nužno je detaljno razmotriti i uključiti u istima i u strateškoj studiji.

Strateškom studijom za Strategiju i Nacionalni plan trebaju se načelno procijeniti utjecaji planiranih projekata na stanje vodnih tijela površinskih, podzemnih, prijelaznih i priobalnih voda s aspekta povećanih potreba u smislu zahvaćanja / korištenja voda, te povećanih opterećenja u smislu ispuštanja otpadnih voda, te dati preporuke za postupanje u smislu potrebe za procjenama utjecaja zahvata na okoliš i planiranja mjera za smanjenje negativnih utjecaja na vode prilikom pripreme pojedinačnih projekata.
Strateška studija treba ocijeniti i utjecaje budućih turističkih kapaciteta na zaštićena područja - područja posebne zaštite voda sukladno članku 55. Zakona o vodama („Narodne novine“, broj 66/19), a posebno na:

- vode namijenjene za ljudsku potrošnju i rezervirane za te namjere u budućnosti,
- područja pogodna za zaštitu gospodarski značajnih vodenih organizama,
- područja za kupanje i rekreaciju,
- područja podložna eutrofikaciji i područja ranjiva na nitrate,
- područja namijenjena zaštiti staništa ili vrsta gdje je održavanje ili poboljšanje stanja voda bitan element njihove zaštite sukladno propisima o vodama i/ili propisima o zaštiti prirode,
- područja loše izmjene voda priobalnim vodama, osjetljivost kojih se ocjenjuje u odnosu na ispuštanje komunalnih otpadnih voda;

te dati odgovarajuće preporuke za smanjenje mogućih značajnih negativnih utjecaja.
Strateška studija treba sagledati potencijalnu izloženost budućih turističkih kapaciteta štetnim posljedicama poplava velike i srednje vjerojatnosti pojavljivanja prema kartama opasnosti od poplava sukladno članku 126. Zakona o vodama, te također dati odgovarajuće preporuke za smanjenje mogućih štetnih posljedica i nepoželjnih utjecaja.

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO GOSPODARSTVA I ODRŽIVOG RAZVOJA
ZAGREB

POMOĆNICA MINISTRA

Anamarija Matak

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO TURIZMA I SPORTA

Primljeno	04.02.2021	
Klasifikacijska oznaka	Org. jed.	
001-02/20-01/3	03-1	
Urudžbeni broj	Pril.	Vrij.
532-21-30	0	0,00

P / 2870091

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO KULTURE I MEDIJA
KLASA: 612-08/21-01/0209
URBROJ: 532-04-01-02/1-21-2
Zagreb, 29. siječnja 2021.

MINISTARSTVO TURIZMA I SPORTA
n/p ministrice dr. sc. Nikoline Brnjac

10000 Zagreb
Prisavlje 14

Predmet: Strategija razvoja održivog turizma do 2030. godine i Nacionalni plan razvoja održivog turizma od 2021. do 2027. godine, Strateška procjena utjecaja na okoliš za Strategiju razvoja održivog turizma do 2030. godine i Nacionalni plan razvoja održivog turizma od 2021. do 2027. godine
- mišljenje o sadržaju i razini podataka strateške studije, daje se

Poštovana ministrice Brnjac,

na temelju Vašega zahtjeva od 28. prosinca 2020. (KLASA: 001-02/20-01/3, URBROJ: 529-03-01-02-02/3-20-5), u kojem se traži mišljenje o sadržaju strateške studije utjecaja na okoliš Strategije razvoja održivog turizma do 2030. godine i Nacionalnog plana razvoja održivog turizma od 2021. do 2027. godine, vezano uz djelokrug Ministarstva kulture i medija, donosimo sljedeće mišljenje.

Sadržaj predmetne strateške studije utjecaja na okoliš, koji se temelji na obveznom sadržaju određenom Uredbom o strateškoj procjeni utjecaja strategije, plana i programa na okoliš ("Narodne novine", broj 3/17) treba obuhvatiti i odnos prema kulturnoj baštini u odgovarajućim potpoglavljima. Sadržaj i razina obuhvata dijela studije koji se odnosi na kulturnu baštinu treba biti sljedeći:

- polazišta strateške procjene utjecaja predmetne Strategije na kulturnu baštinu;
- analiza stanja kulturne baštine na koju provedba Strategije može značajno utjecati;
- pregled kulturne baštine prema vrstama i statusu zaštite iz sljedećih izvora: Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske (zaštićena i preventivno zaštićena kulturna dobra), popisi kulturne baštine iz prostornoplanske dokumentacije, kulturna dobra na UNESCO-ovim popisma svjetske baštine, kulturna dobra na tentativnoj listi svjetske baštine;
- provjera implementacije ciljeva zaštite kulturne baštine koji proizlaze iz relevantnih /obvezujućih međunarodnih dokumenata kulturne baštine;

- analiza i prikaz vjerojatno značajnih utjecaja na pojedine vrste kulturne baštine (kumulativnih, sinergijskih, sekundarnih, kratkoročnih, srednjoročnih, dugoročnih, stalnih i privremenih);
- mjere zaštite kulturne baštine, uključujući mjere sprječavanja, smanjenja i ublažavanja nepovoljnih utjecaja provedbe Strategije na kulturnu baštinu;
- širenje ponude kulturne baštine unutar turističkog proizvoda i programa;
- razvijanje novih alata i digitalne tehnologije za pristup baštini;
- razvijanje nove tehnologije za tumačenje i interpretaciju baštine;
- kratki prikaz razmatranja alternativa Strategije s obzirom na prihvatljivost za kulturnu baštinu;
- opis predviđenih mjera praćenja stanja/utjecaja provedbe Strategije na kulturnu baštinu.

Polazišta i metodološki pristup ocjeni stanja i utjecaja na kulturnu baštinu treba temeljiti na integralnom pristupu u sagledavanju kulturne i prirodne baštine, na maksimalnoj zaštiti kulturnoga krajolika, na očuvanju vrijednih pejzažnih karakteristika prostora s povijesnim naseljima, te na arheološkom vrednovanju područja. Prilikom analize stanja kulturne baštine i utjecaja predmetne Strategije na kulturnu baštinu posebnu pažnju valja posvetiti specifičnostima područja, koja bitno utječu na osjetljivost prostora i spomeničkih karakteristika kulturnih dobara.

Valja naglasiti da u skladu s čl. 13. st. 2. Uredbe o strateškoj procjeni utjecaja strategije, plana i programa na okoliš ("Narodne novine", br. 3/17) **poglavlja u strateškoj studiji koja se odnose na kulturnu baštinu moraju izrađivati mjerodavni stručnjaci za to područje**.

S poštovanjem,

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO KULTURE I MEDIJA
ZAGREB

MINISTRICA

dr. sc. Nina Obuljen Koržinek

Na znanje:

1. **Pismohrana, ovdje**

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO ZNANOSTI I OBRAZOVANJA
mzo.gov.hr

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO TURIZMA I SPORTA

Primljeno	15.01.2021	
Klasifikacijska oznaka	Org. jed.	
001-02/20-01/3	03-1	
Urudžbeni broj	Pril.	Vrij.
533-21-15	0	0,00

P / 2866669

KLASA: 334-01/20-01/00001
URBROJ: 533-01-21-0002
Zagreb, 13. siječnja 2021.

MINISTARSTVO TURIZMA I SPORTA
n/r dr. sc. Nikoline Brnjac, ministrice
Prisavlje 14
10 000 Zagreb

PREDMET: Poziv na dostavu mišljenja na sadržaj strateške procjene utjecaja na okoliš za „Strategiju razvoja održivog turizma do 2030. godine" i „Nacionalni plan razvoja održivog turizma od 2021. do 2027. godine"
- odgovor, dostavlja se

Veza: Vaš broj: KLASA: 001-02/20-01/3
URBROJ: 529-03-01-02-02/3-20-5
od dana 15. prosinca 2020.

Poštovana ministrice Brnjac,

nastavno na Vaš dopis gornjeg broja u kojem obavještavate o postupku izrade Strategije razvoja održivog turizma do 2030. godine i Nacionalnog plana razvoja turizma od 2021.- 2027. godine te s tim povezanim postupkom strateške procjene utjecaja na okoliš i u kojem tražite dostavu mišljenja o sadržaju i razini obuhvata podataka koji se moraju obraditi u strateškoj studiji, Ministarstvo znanosti i obrazovanja se očituje kako slijedi.

Mišljenja smo kako su ključni podaci o srednjoškolskom strukovnom obrazovanju i cjeloživotnom obrazovanju te visokom obrazovanju za potrebe turizma i ugostiteljstva. Uz navedeno formalno obrazovanje za učinkovitu implementaciju Strategije održivog turizma, vrlo važan je i sustav neformalnog obrazovanja, prekvalifikacija i dokvalifikacija, o čemu se podaci najvećim dijelom nalaze u nadležnosti Ministarstva rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike i Hrvatskog zavoda za zapošljavanje.

Što se tiče srednjoškolskog odgoja i obrazovanja, mišljenja smo kako je potrebno obuhvatiti podatke koji će služiti mapiranju sektora Turizam i ugostiteljstvo, s posebnim naglaskom na razvoj obrazovne politike u skladu s potrebama gospodarstva u području turizma:

- podaci o izradi standarda zanimanja i kvalifikacija u sektoru turizma i ugostiteljstva
- podaci o mreži škola i programa u tom sektoru u narednom razdoblju do 2030. (razvojni plan osnivača)
- podaci o upisu učenika u strukovne programe u tom sektoru i praćenje zapošljivosti učenika
- podaci o aktivnostima s ciljem jačanja poslodavaca kod kojih se provodi praktična nastava i stručna praksa (jačanje učenja temeljenog na radu)
- podaci o obrazovanju odraslih (formalni i neformalni programi, razvoj novih programa na razini 2. i 5. HKO-a koje rade RCK-ovi – osposobljavanja i usavršavanja).

Budući su strateške i razvojne politike u turizmu usko povezane s obrazovnim i stručnim obilježjima zaposlenih u turističkom sektoru, smatramo potrebnim staviti u međuodnos i pratiti kroz vrijeme turistički razvoj RH i obrazovne politike RH.

Također, smatramo relevantnim podatke vezane uz regionalne centre kompetentnosti i podatke oko akreditacije stručnih i studijskih programa visokog obrazovanja u programima vezanim za turizam, budući će kvalitetna implementacija Strategije razvoja održivog turizma Republike Hrvatske uvelike ovisiti o prilagodbama sustava formalnog i neformalnog obrazovanja potrebama turističkog gospodarstva. Ne treba nikako izostaviti niti podatke vezane za regionalne centre kompetentnosti iz područja turizma na kojima Ministarstvo znanosti i obrazovanja i Ministarstvo turizma i sporta surađuju kroz OPKK i OPULJP.

Nadalje, mišljenja smo kako je u strateškoj studiji potrebno obraditi podatke koji se odnose na razvoj i dostupnost studijskih programa relevantnih u odnosu na tržište rada i društva, što je u skladu s prioritetima javne politike koja će pridonijeti razvoju održivog, inovativnog i otpornog turizma, kako je navedeno u dostavljenom Rješenju Ministarstva gospodarstva i održivog razvoja od 26. listopada 2020. godine (KLASA: UP/I 612-07/20-37/228, URBROJ: 517- 05- 2-3- 20-2).

S obzirom na činjenicu da se u Strategiji navodi da su prioriteti javne politike, koja će doprinijeti razvoju održivog, inovativnog i otpornog turizma, obrazovanje i ljudski potencijali, smatramo važnim naglasiti važnost uključivanja predstavnika Ministarstva znanosti i obrazovanja u pripremu i provedbu navedene Strategije i Nacionalnog plana s obzirom da se u dostavljenom dokumentu ističe i važnost Prioriteta provedbe obrazovne politike (točka II.), prvenstveno vezano uz razvoj i unaprjeđivanje ljudskih potencijala, kao jednog od ključnog elementa u razvoju održivog, inovativnog i otpornog turizma.

S poštovanjem,

MINISTAR

prof. dr. sc. Radovan Fuchs

REPUBLIKA HRVATSKA * MINISTARSTVO ZNANOSTI I OBRAZOVANJA ZAGREB *

Dostaviti:
1. Naslovu
2. Pismohrani, ovdje

dt glavina

HRVATSKE VODE

pravna osoba za upravljanje vodama
ZAGREB, Ulica grada Vukovara 220

Centrala: 01/ 63 07 333
Telefax: 01/ 61 55 910

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO TURIZMA I SPORTA

Primljeno	14.01.2021	
Klasifikacijska oznaka	Org. jed.	
001-02/20-01/3	03-1	
Urudžbeni broj	Pril.	Vrij.
366-21-14	0	0,00

P / 2866580

10000 ZAGREB, Prisavlje 14

KLASA: 351-03/20-01/0000454
URBROJ: 374-1-2-21-2
Datum: 11.01.2021

PREDMET: MIŠLJENJE O SADRŽAJU STRATEŠKE PROCJENE UTJECAJA NA OKOLIŠ ZA „STRATEGIJU RAZVOJA ODRŽIVOG TURIZMA DO 2030. GODINE" I „NACIONALNI PLAN RAZVOJA ODRŽIVOG TURIZMA OD 2021. DO 2027. GODINE"

Poštovani,

Na temelju Vašeg dopisa Klasa: 001-02/20-01/3, Urbroj: 529-03-01-02-02/3-20-5 od 15. prosinca 2020. godine, dostavljamo Vam mišljenje o sadržaju strateške procjene utjecaja na okoliš za „Strategiju razvoja održivog turizma do 2030. godine" i „Nacionalni plan razvoja održivog turizma od 2021. do 2027. godine" kako slijedi.

Ističete da će se u okviru Strategije opisati područja intervencija u okviru provedbenih mehanizama, kao i popisati projekti za provedbu strateških ciljeva definiranih za područje turizma. Dalje navodite da će se s obzirom na smjer razvoja turizma koji se temelji na održivosti poticati ponajprije obnova i korištenje postojećih resursa (primjerice javne turističke infrastrukture definirane Pravilnikom o javnoj turističkoj infrastrukturi (Narodne novine, broj 131/09), rekonstrukcija postojećih hotela i luka nautičkog turizma), te će se poticati izgradnja novih. U okviru Nacionalnog plana odrediti će se terminski plan provedbe projekata od strateškog značaja, izraditi će se indikativni financijski plan s prikazom financijskih pretpostavki za provedbu posebnih ciljeva i projekata od važnosti za područje turizma, kao i okvir za praćenje i vrednovanje Nacionalnog plana.

Strateškom procjenom utjecaja na okoliš Strategije razvoja održivog turizma do 2030. godine i Nacionalnog plana razvoja održivog turizma od 2021. do 2027. godine trebaju se načelno procijeniti utjecaji planiranih projekata na stanje vodnih tijela površinskih, podzemnih, prijelaznih i priobalnih voda s aspekta povećanih potreba u smislu zahvaćanja / korištenja voda, te povećanih opterećenja u smislu ispuštanja otpadnih voda, te dati preporuke za postupanje u smislu potrebe za procjenama utjecaja zahvata na okoliš i planiranja mjera za smanjenje negativnih utjecaja na vode prilikom pripreme pojedinačnih projekata.

Strateška procjena utjecaja na okoliš treba ocijeniti utjecaje budućih turističkih kapaciteta na zaštićena područja - područja posebne zaštite voda prema članku 55. Zakona o vodama (Narodne novine, broj 66/19):

- vode namijenjene za ljudsku potrošnju i rezervirane za te namjere u budućnosti,
- područja pogodna za zaštitu gospodarski značajnih vodenih organizama,
- područja za kupanje i rekreaciju,
- područja podložna eutrofikaciji i područja ranjiva na nitrate,
- područja namijenjena zaštiti staništa ili vrsta gdje je održavanje ili poboljšanje stanja voda bitan element njihove zaštite sukladno propisima o vodama i/ili propisima o zaštiti prirode,
- područja loše izmjene voda priobalnim vodama, osjetljivost kojih se ocjenjuje u odnosu na ispuštanje komunalnih otpadnih voda,

te dati odgovarajuće preporuke za smanjenje mogućih nepoželjnih utjecaja.

075903652

Kroz stratešku procjenu utjecaja na okoliš treba sagledati potencijalnu izloženost budućih turističkih kapaciteta štetnim posljedicama poplava velike i srednje vjerojatnosti pojavljivanja prema kartama opasnosti od poplava sukladno članku 126. Zakona o vodama, te također dati odgovarajuće preporuke za smanjenje mogućih štetnih posljedica i nepoželjnih utjecaja.

S poštovanjem,

GENERALNI DIREKTOR

mr.sc. Zoran Đuroković, dipl.ing.građ.

HRVATSKE VODE ZAGREB

NA ZNANJE:

1. Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja, Uprava vodnoga gospodarstva i zaštite mora
2. Ured generalnog direktora
3. Sektor razvitka
4. Zavod za vodno gospodarstvo
5. Sektor zaštite od štetnog djelovanja voda
6. Sektor korištenja voda
7. Sektor zaštite voda
8. Pismohrana

075903652

REPUBLIKA HRVATSKA
Ministarstvo mora, prometa i infrastrukture

KLASA: 351-03/20-01/26
URBROJ:530-01-21-2
ZAGREB, 15. siječnja 2021.

P / 5723985

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO TURIZMA I SPORTA

Primljeno	19.01.2021
Klasifikacijska oznaka	Org. jed.
001-02/20-01/3	03-1
Urudžbeni broj	Pril. / Vrij.
530-21-16	0 / 0,00

P / 2866863

MINISTARSTVO TURIZMA
PRISAVLJE 14
10 000 ZAGREB

PREDMET: Poziv na dostavu mišljenja na sadržaj strateške procjene utjecaja na okoliš za „Strategiju razvoja održivog turizma do 2030. godine“ i „Nacionalni plan razvoja održivog turizma od 2021. do 2027. godine“
- mišljenje, daje se

Ministarstvo mora, prometa i infrastrukture zaprimilo je 28. prosinca 2020. godine vaš dopis Klase: 001-02/20-01/3, Urbroja: 529-03-01-02-02/3-20-5 od 15. prosinca 2020. godine u privitku kojega nam je radi mišljenja dostavljen Poziv na dostavu mišljenja na sadržaj strateške procjene utjecaja na okoliš za „Strategiju razvoja održivog turizma do 2030. godine“ i „Nacionalni plan razvoja održivog turizma od 2021. do 2027. godine.

Nakon uvida u tekst navedenih dokumenata dajemo slijedeće mišljenje:

Sektor turizma danas se suočava s novim izazovima, dubokim društvenim promjenama i promjenama u proizvodnim sektorima, koji zahtijevaju novu viziju i usvajanje novih načela koja će omogućiti održavanje i povećanje rezultata.

Turizam koji se temelji na kvaliteti, održivosti, profitabilnosti, inovacijama i dostupnosti, kao ekonomski i socijalni motor, poluga je održivog razvoja teritorija, što doprinosi suzbijanju depopulacije ruralnog okoliša i njegovog posljedičnog pogoršanja, preraspodjeli prosperiteta i bogatstva, zaštiti okoliša, promicanju kulturne baštine i poboljšanju kvalitete života građana. Sektor leži na tri stupa koji ga čine održivim: teritorijalni, socijalno-ekonomski i okolišni. Da bi se učvrstila njegova održivost važno ga je uskladitit s Agendom 30.

U Republici Hrvatskoj jedno od mjesta u sektoru turizma zauzima cruising turizam. Obzirom na visoku stopu njegovog rasta u svijetu važno je planirati njegov daljnji razvoj u Republici Hrvatskoj. S tim u uskoj vezi je obnova i izgradnja infrastrukture (zračnih i morskih luka, jaružanje mora) te razvoj zemaljske infrastrukture (prometna čvorišta, obilaznice većih i velikih gradova) koja je neophodne za organiziranje cruising turizma.

Slijedom navedenoga, predlažemo prilikom definiranja sadržaja strateških procjena

- analizirati utjecaj povećanja pomorskog prometa na morski okoliš u odnosu na:
  - vrstu plovila (posebno izdvojiti kruzere i jahte)
  - veličinu plovila
  - broj dolazaka stranih plovila u hrvatske morske luke
- procijeniti količinu i vrstu onečišćenja s plovila (posebno izdvojiti kruzere)
  - zraka
  - otpada
  - opasnog otpada
  - crnih voda
  - sivih voda
  - brodskih kaljuža
- uzeti u obzir
  - opasnosti po morski okoliš s kruzera (uzroci i posljedice)
  - uzročno-posljedične veze između razvoja pomorskog prometa, problema i posljedica
  - pregled postojećih pritisaka na klimatske promjene s ciljem određivanja negativnih kumulativnih i sinergijskih učinaka na morske ekosustave
  - dimenzioniranje utjecaja očekivanih promjena na postojeću i planiranu ekonomiju, infrastrukturu, pomorski promet i sl.
  - utjecaj vanjskih i unutarnjih rizika na provedbu strateških ciljeva.

Uvidom u dostavljene informacije razvidno je kako se obuhvat Strategije razvoja i Nacionalni plan razvoja održivog turizma odnose na cjelokupno područje Republike Hrvatske pa je u pripremi i izradi predmetnih dokumenata potrebno imati u vidu cjelokupni pomorski prostor Republike Hrvatske, ukupni pomorski promet koji se u navedenom području ostvaruje, pomorsku infrastrukturu, te sigurnost plovidbe i zaštitu okoliša od onečišćenja s pomorskih objekata.

Potrebno je dati projekciju povećanja/smanjenja prometa u morskim lukama, unutarnjim morskim vodama, teritorijalnom moru RH te zaštićenom ekološko-ribolovnom pojasu Republike Hrvatske u odnosu na postojeće stanje, te predočiti dinamiku razvoja nautičkog turizma u narednom periodu. S tim u vezi potrebno je odrediti utjecaj navedenog povećanja/smanjenja na morski okoliš, potencijalnu ugrozu ljudskih života i imovine na moru, te utjecaje na druge zakonite uporabe mora.

U pogledu zaštite mora od onečišćenja s pomorskih objekata bitno je naglasiti i razraditi postizanje cilja sprječavanja onečišćenja mora s pomorskih objekata koji će se realizirati uz provedbene mehanizme intervencija i propisane mjere zaštite. U tom smjeru važno je obratiti pozornost prikladnom kapacitiranju sustava prikupljanja otpada s plovnih objekata, te sustavu reagiranja na iznenadna onečišćenja mora s pomorskih objekata.

U postupku izrade strateških dokumenata potrebno je imati u vidu osobito odredbe propisane Pomorskim zakonikom, Zakonom o pomorskom dobru i morskim lukama, Pravilnikom o uvjetima i načinu održavanja reda u lukama i na ostalim dijelovima unutarnjih morskih voda i teritorijalnog mora Republike Hrvatske, Pravilnikom o zaštiti morskog okoliša u zaštićenom ekološko-ribolovnom pojasu Republike Hrvatske, Uredbom o uvjetima kojima moraju udovoljavati luke, Planom intervencija kod iznenadnih onečišćenja mora, Međunarodnom konvencijom o

sprečavanju onečišćenja s brodova, 1973/78 (MARPOL Konvencija), kao jednom od najvažnijih konvencija kojom se propisuje zaštita mora od onečišćenja s brodova, te drugim propisima kojima se osigurava sigurnost plovidbe i zaštita mora od onečišćenja, a u smjeru razvoja održivog turizma.

Nadalje predlažemo da Strateška studija, osim obaveznog sadržaja propisanog Prilogom I. Uredbe o strateškoj procjeni utjecaja strategije, plana i programa na okoliš („Narodne novine“, broj 3/2017), obuhvati i analizu razvoja nautičkog turizma u lukama i pristaništima unutarnjih voda te modernizaciju trenutne flote kroz nova ulaganja u plovila na turističkim destinacijama koje su povezane s unutarnjim plovnim putovima.

Predlažemo također da Strateška studija sadrži

- Utjecaj mjera održivog turizma na prometnu infrastrukturu te posljedični utjecaj na okoliš.

Ministar

Oleg Butković

Dostaviti:

1. Naslovu
2. Pismohrana - ovdje

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO TURIZMA I SPORTA

Primljeno	19.01.2021	
Klasifikacijska oznaka	Org. jed.	
001-02/20-01/3	03-1	
Urudžbeni broj	Pril.	Vrij.
514-21-17	0	0,00

P / 2866886

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO PRAVOSUĐA I UPRAVE

KLASA: 011-02/20-01/323
URBROJ: 514-01/07-21-05

Zagreb, 18. siječnja 2021.

MINISTARSTVO TURIZMA I SPORTA
dr. sc. Nikolina Brnjac, ministrica
Prisavlje 14
10000 Zagreb

PREDMET: **Poziv na dostavu mišljenja na sadržaj strateške procjene utjecaja na okoliš za „Strategiju razvoja održivog turizma do 2030. godine" i „Nacionalni plan razvoja održivog turizma od 2021. do 2027."**
- mišljenje, daje se

Veza: Vaš dopis, KLASA: 001-02/20-01/3, URBROJ: 529-03-01-02-02/3-20-5

Poštovana,

Vezano uz Vaš dopis, gore navedene KLASE i URBROJA kojim je zatražena dostava mišljenja na sadržaj strateške procjene utjecaja na okoliš za Strategiju razvoja održivog turizma do 2030. godine i za Nacionalni plan razvoja održivog turizma od 2021. do 2027., izvješćujemo Vas da Ministarstvo pravosuđa i uprave, u okviru svoje nadležnosti, nema primjedbi na sadržaj strateške procjene kao niti na sadržaj i razinu obuhvata podataka koji se moraju obraditi u strateškoj studiji.

S poštovanjem,

MINISTAR
dr. sc. Ivan Malenica

TfYokbJDzUmcNzYBDfcfZA

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO TURIZMA I SPORTA

Primljeno	19.01.2021	
Klasifikacijska oznaka	Org. jed.	
001-02/20-01/3	03-1	
Urudžbeni broj	Pril.	Vrij.
519-21-18	0	0,00

P / 2866912

REPUBLIKA HRVATSKA

SREDIŠNJI DRŽAVNI URED
ZA DEMOGRAFIJU I MLADE

KLASA: 022-03/20-02/50
URBROJ: 519-02-1/4-21-3
Zagreb, 18. siječnja 2021.

MINISTARSTVO TURIZMA I SPORTA
dr. sc. Nikolina Brnjac ministrica
Prisavlje 14, 10 000 Zagreb

PREDMET: Poziv na dostavu mišljenja na sadržaj strateške procjene utjecaja na okoliš za „Strategiju razvoja održivog turizma do 2030. godine“ i „Nacionalni plan razvoja održivog turizma od 2021. do 2027. godine“
- mišljenje, dostavlja se

Veza: Vaš dopis: KLASA: 001-02/20-01/3, URBROJ: 529-03-01-02-02/3-20-5 od 15. prosinca 2020. godine

Poštovana,

nastavno na Vaš dopis, gore navedenih brojčanih oznaka, kojim tražite mišljenje na sadržaj strateške procjene utjecaja na okoliš za „Strategiju razvoja održivog turizma do 2030. godine“ i „Nacionalni plan razvoja održivog turizma od 2021. do 2027. godine“, izvješćujemo Vas da Središnji državni ured za demografiju i mlade nema primjedbi na predmetni sadržaj.

Nastavno na Vaš dopis, KLASA: 001-02/20-01/3, URBROJ: 529-03-01-01-01/4-21-13 od 13. siječnja 2021. godine, kojim tražite potvrdu sudjelovanja na konzultacijama i kontakt podatke osobe koja će sudjelovati na sastanku, izvješćujemo Vas da će na navedenom sastanku sudjelovati:

Domagoj Šutalo, e-mail: domagoj.sutalo@demografijaimladi.hr, telefon: 01/555-7168.

S poštovanjem,

DRŽAVNA TAJNICA

Željka Josić, dr. med.

REPUBLIKA HRVATSKA 1 ZAGREB SREDIŠNJI DRŽAVNI URED ZA DEMOGRAFIJU I MLADE

DOSTAVITI:
- naslovu
- pismohrana

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO TURIZMA I SPORTA

Primljeno	20.01.2021	
Klasifikacijska oznaka	Org. jed.	
001-02/20-01/3	03-1	
Urudžbeni broj	Pril.	Vrij.
524-21-19	0	0,00

P / 2867884

REPUBLIKA HRVATSKA

MINISTARSTVO RADA, MIROVINSKOGA SUSTAVA, OBITELJI I SOCIJALNE POLITIKE

KLASA: 023-01/20-01/166
URBROJ: 524-02-02-01/2-21-5
Zagreb, 18. siječnja 2021.

MINISTARSTVO TURIZMA I SPORTA

Prisavlje 14
10000 ZAGREB

PREDMET: **Poziv na dostavu mišljenja na sadržaj strateške procjene utjecaja na okoliš za „Strategiju razvoja održivog turizma do 2030. godine“ i „Nacionalni plan razvoja održivog turizma od 2021 do 2027. godine“**
- mišljenje, dostavlja se

VEZA: Vaš dopis KLASA: 001-02/20-01/3, URBROJ: 529-03-01-02-02/3-20-5, od 15. prosinca 2020. godine

Poštovani,

Ministarstvo rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike nema primjedbi na sadržaj i razinu obuhvata podataka koji se moraju obraditi u strateškoj procjeni utjecaja na okoliš za „Strategiju razvoja održivog turizma do 2030. godine“ i „Nacionalni plan razvoja održivog turizma od 2021. do 2027. godine“.

S poštovanjem,

MINISTAR

Josip Aladrović

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO PROSTORNOGA UREĐENJA, GRADITELJSTVA I DRŽAVNE IMOVINE

ZAVOD ZA PROSTORNI RAZVOJ

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO TURIZMA I SPORTA

Primljeno	20.01.2021	
Klasifikacijska oznaka	Org. jed.	
001-02/20-01/3	03-1	
Urudžbeni broj	Pril.	Vrij.
531-21-20	0	0,00

P / 2868018

KLASA: 350-01/20-02/522
URBROJ: 531-08-1-21-3
U Zagrebu, 20. siječnja 2021.

MINISTARSTVO TURIZMA I SPORTA

10 000 Zagreb, Prisavlje 14

Predmet: Sadržaj strateške studije utjecaja na okoliš za „Strategiju razvoja održivog turizma do 2030. godine" i „Nacionalni plan razvoja održivog turizma od 2021. do 2027. godine" **mišljenje o sadržaju i razini obuhvata podataka – dostavlja se**

VEZA: Vaša KLASA: 001-02/20-01/3

Poštovani,

Slijedom Vašeg zahtjeva KLASA: 001-02/20-01/3, URBROJ: 529-03-01-02-02/3-20-5 od 15. prosinca 2020. godine, kojim je slijedom članka 66. stavka 1. Zakona o zaštiti okoliša („Narodne novine" br. 80/13, 153/13, 78/15, 12/18 i 118/18), a u vezi s odredbama članka 8. stavka 1. i članka 9. stavka 2. Uredbe o strateškoj procjeni utjecaja strategije, plana i programa na okoliš („Narodne novine" broj 03/17), zatraženo mišljenje Zavoda za prostorni razvoj ovoga ministarstva o sadržaju strateške studije Strategije razvoja održivog turizma do 2030. godine, daje se sljedeće mišljenje:

Prilikom izrade sadržaja Strateške studije potrebno je posebno uzeti u obzir:

- analizu utjecaja na prostor prema pojedinoj vrsti turizma te u skladu s istim odrediti se prema održivom korištenju resursa – prostora, vode, energije, zbrinjavanje otpadnih voda, otpada i dr. (npr. nosivi kapacitet)
- analizu utjecaja razvoja turizma na pojedine vrste prometa na državnoj i lokalnoj razini
- planirane kapacitete i njihovu strukturu, te obraditi njihov utjecaj na naselja, prirodni i kulturni okoliš (npr. turizam u zaštićenim područjima) ovisno o vrsti turizma, o lokaciji, tipu i potrebnom prostornom obuhvatu (npr. odnos stalnog i povremenog stanovništva)
- rezultate utjecaja dosadašnjeg razvoja turizma (posebno obalnog područja)

potrebno je s posebnom pažnjom:

- odrediti mjere smanjenja pritiska u obalnom području (npr. disperzijom i diversifikacijom u obalnom području, jačanjem kontinentalnog turizma, razvijanjem ili jačanjem drugih sustava u turističkoj ponudi: zdravstveni turizam, cikloturizam, golf i sl.)
- odrediti mjere povezivanja održivog turističkog razvoja s ruralnim razvojem, održivim korištenjem prirodne i kulturne baštine te zaštitom i korištenjem krajobraza
- odrediti mjere usmjerene na korištenje već zauzetog prostora, postojećih turističkih kapaciteta s naglaskom na devastirana područja (brownfield), te nove prostore

- uzeti u obzir analizu utjecaja klimatskih promjena na turistička područja i turizam općenito, kao što su utjecaji:
    1. toplinskih valova s dužim periodima visokih temperatura (npr. poremećaji u opskrbi vodom, opterećenja energetskog sustava i sl.)
    2. učestalosti i intenziteta ekstremnih vremenskih događaja, kao što su olujna nevremena praćena ekstremnim padalinama i/ili vjetrom (npr. lokalne poplave zbog podkapacitiranosti infrastrukture, lokalni odroni i klizišta)
    3. ekstremnih hidroloških prilika s iznimno velikim količinama oborina (npr. poplave uslijed vodnih valova i ekstremno visokih vodostaja)
    4. promjena mikroklime u područjima velike gustoće izgrađenosti i s malim površinama zelenila
    5. podizanja razine mora (npr. povremeno poplavljivanje dijelova uz obalu, prijetnja trajne devastacije)

Prilikom izrade Strategije razvoja održivog turizma do 2030. godine i Nacionalnog plana razvoja održivog turizma od 2021. do 2027. godine potrebno je u svrhu procjene usklađenosti toga Plana uvažiti smjernice dokumenata prostornog uređenja:

- Strategije prostornog razvoja Republike Hrvatske („Narodne novine" broj 106/17, u daljnjem tekstu SPRRH),
- Programa prostornog uređenja Republike Hrvatske („Narodne novine" broj 50/99 i 84/13),
- Važećih prostornih planova županija, općina i gradova čije se područje/dijelovi područja nalaze unutar obuhvata, dostupnih na mrežnoj stranici https://ispu.mgipu.hr/ te web stranicama pojedinih zavoda za prostorno uređenje županija i Grada Zagreba

Vezano uz SPRRH naglašavaju se pojedina poglavlja:

3. POLAZIŠTA I KONCEPCIJA PROSTORNOG RAZVOJA

s općim ciljem: Uravnotežen i održiv prostorni razvoj na principima teritorijalne kohezije u funkciji poboljšanja kvalitete života

postavkama koncepcije:

1. afirmacije policentričnosti
2. ublažavanja tempa depopulacije najugroženijih područja
3. očuvanja identiteta hrvatskog prostora
4. korištenja prednosti geoprometnog položaja
5. održivog razvoja gospodarstva i infrastrukturnih sustava
6. povezivanja s europskim prostorom
7. integriranog pristupa prostornom uređenju
8. aktivne prilagodbe dinamici promjena

4. PRIORITETI I STRATEŠKA USMJERENJA PROSTORNOG RAZVOJA

4.1. Održivost prostorne organizacije
4.1.5. Održivi razvoj i korištenje obalnog područja
4.1.7.3. Unapređivanje opremljenosti komunalnom infrastrukturom
4.1.8. Odmjereno korištenje prostora
4.2. Očuvanost identiteta prostora
4.2.1. Održivo razvijanje zaštićenih područja prirode i područja ekološke mreže
4.2.2. Očuvanje i održivo korištenje kulturnog nasljeđa
4.5. Otpornost na promjene
4.5.1. Prilagodba klimatskim promjenama

4.5.2. Jačanje prirodnog kapitala planiranjem razvoja zelene infrastrukture
4.5.3. Povećavanje energetske učinkovitosti
4.5.7. Razvijanje održivog turizma

Naglašava se da je potrebno posebno razmotriti odnos predmetnih dokumenata u izradi prema SPRRH i Državnog plana prostornog razvoja iz razloga jer su ključne riječi: prostorni razvoj i turizam u istoj tematskoj cjelini Programa Vlade Republike Hrvatske 2020. - 2024. (3.2. PROSTORNI RAZVOJ I TURIZAM U FUNKCIJI ODRŽIVOG RAZVOJA).
Također smatramo potrebnim aktivno uključiti sve zavode za prostorno uređenje.

Napomena: u popisu Tijela koja će sudjelovati u postupku strateške procjene iz Priloga 2. Odluke o pokretanju postupka izrade Strategije razvoja održivog turizma do 2030. godine, pod točkom 13. naveden je Hrvatski zavod za prostorni razvoj, koji se danas zove Zavod za prostorni razvoj i kao ustrojstvena jedinica unutar Ministarstva prostornoga uređenja, graditeljstva i državne imovine obavlja stručne poslove prostornoga uređenja za Državu.

Kontakt osoba za potrebe sudjelovanja u daljnjem postupku izrade strateške studije utjecaja na okoliš, Strategije razvoja održivog turizma do 2030. godine i Nacionalnog plana razvoja održivog turizma od 2021. do 2027. godine, ispred Zavoda za prostorno uređenje ovog Ministarstva je Držislav Dobrinić, dipl.ing.arh., načelnik sektora za dokumente prostornog uređenja državne razine, tel: + 385 1 3782 469, mob: + 385 99 2685 148, e-pošta: drzislav.dobrinic@mpgi.hr.

S poštovanjem,

REPUBLIKA HRVATSKA 10 ZAGREB MINISTARSTVO PROSTORNOGA UREĐENJA GRADITELJSTVA I DRŽAVNE IMOVINE

MINISTAR
Darko Horvat

Dostaviti:

1. Naslovu, putem e-pošte na adresu: pisarnica@mints.hr
2. u spis

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO TURIZMA I SPORTA

Primljeno	22.01.2021	
Klasifikacijska oznaka	Org. jed.	
001-02/20-01/3	03-1	
Urudžbeni broj	Pril.	Vrij.
534-21-23	0	0,00

P / 2868359

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO ZDRAVSTVA

KLASA: 011-02/20-06/60
URBROJ: 534-07-2-2/6-21-7
Zagreb, 19. siječnja 2021. godine

MINISTARSTVO TURIZMA I SPORTA

Prisavlje 14
10000 Zagreb

PREDMET: Poziv na dostavu mišljenja na sadržaj strateške procjene utjecaja na okoliš za "Strategiju razvoja održivog turizma do 2030. godine" i "Nacionalni plan razvoja održivog turizma od 2021. do 2027. godine"

- *mišljenje, dostavlja se*

VEZA: KLASA: 001-02/20-01/3, URBROJ: 529-03-01-02-02/3-20-5 od 15. prosinca 2020. godine

Poštovani,

nastavno na dostavljeni Poziv na dostavu mišljenja na sadržaj strateške procjene utjecaja na okoliš za "Strategiju razvoja održivog turizma do 2030. godine" i "Nacionalni plan razvoja održivog turizma od 2021. do 2027. godine", izvješćujemo Vas kako Ministarstvo zdravstva u okviru svoga djelokruga nema primjedbi.

S poštovanjem,

MINISTAR

izv. prof. dr. sc. Vili Beroš, dr. med.

Dostaviti:
1. Naslovu
2. pismohrana, ovdje

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO REGIONALNOGA RAZVOJA
I FONDOVA EUROPSKE UNIJE

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO TURIZMA I SPORTA

Primljeno	25.01.2021	
Klasifikacijska oznaka	Org. jed.	
001-02/20-01/3	03-1	
Urudžbeni broj	Pril.	Vrij.
343-21-25	0	0,00

P / 2868824

KLASA: 011-01/21-01/11
URBROJ: 538-02-2-1/524-21-3
Zagreb, 21. siječnja 2021.

MINISTARSTVO TURIZMA I SPORTA
Prisavlje 14
10000 Zagreb

PREDMET: Sadržaj strateške studije utjecaja na okoliš za Strategiju razvoja turizma do 2030. i Nacionalni plan razvoja turizma za razdoblje 2021. – 2027. godine - mišljenje, daje se

Veza: KLASA: 001-02/20-01/3, URBROJ: 52903-01-01-01/4-21-13 od 13. siječnja 2021.

Poštovani,

Vašim dopisom naprijed navedene oznake zatražili ste mišljenje Ministarstva regionalnoga razvoja i fondova Europske unije (dalje u tekstu: Ministarstvo) o sadržaju i razini obuhvata podataka koji se moraju obraditi u strateškoj studiji utjecaja na okoliš za Strategiju razvoja turizma do 2030. i Nacionalni plan razvoja turizma za razdoblje 2021. – 2027. godine.

U skladu s navedenim, izvješćujemo Vas da Ministarstvo nema primjedbi niti zahtjeva iz svog djelokruga u smislu članka 9. Uredbe o strateškoj procjeni utjecaja strategije, plana i programa na okoliš (Narodne novine, broj: 3/17) u odnosu na sadržaj predmetne strateške studije.

S poštovanjem,

MINISTRICA

Nataša Tramišak mag. iur.

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO TURIZMA I SPORTA

Primljeno	27.01.2021	
Klasifikacijska oznaka	Org. jed.	
001-02/20-01/3	03-1	
Urudžbeni broj	Pril.	Vrij.
520-21-27	0	0,00

P / 2869322

REPUBLIKA HRVATSKA
Središnji državni ured
za razvoj digitalnog društva
Zagreb, Ivana Lučića 8

KLASA: 032-02/20-02/22
URBROJ: 520-01/4-21-03
Zagreb, 27. siječnja 2021.

Ministarstvo turizma i sporta
n/r Nikoline Brnjac, ministrice

PREDMET: Poziv na dostavu mišljenja na sadržaj strateške procjene utjecaja na okoliš za „Strategiju razvoja održivog turizma do 2030. godine" i „Nacionalni plan razvoja održivog turizma od 2021. do 2027. godine"
- ***mišljenje, daje se***

Veza: Vaš dopis KLASA: 001-02/20-01/3, URBROJ: 529-03-01-02-02/3-20-5 od 27. prosinca 2020.

Poštovana,

vezano uz Vaš dopis od 27. prosinca 2020. godine kojim dostavljate Odluku o započinjanju postupka strateške procjene utjecaja na okoliš „Strategije razvoja održivog turizma do 2030. godine" i „Nacionalni plan razvoja održivog turizma od 2021. do 2027. godine", Središnji državni ured za razvoj digitalnog društva, u okviru svog djelokruga, nema mjerodavnih podataka potrebnih za provedbu navedene strateške procjene.

S poštovanjem,

REPUBLIKA HRVATSKA – SREDIŠNJI DRŽAVNI URED ZA RAZVOJ DIGITALNOG DRUŠTVA – ZAGREB

- DRŽAVNI TAJNIK

Bernard Gršić

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO TURIZMA I SPORTA

Primljeno	28.01.2021	
Klasifikacijska oznaka	Org. jed.	
001-02/20-01/3	03-1	
Urudžbeni broj	Pril.	Vrij.
525-21-28	0	0,00

P / 2869502

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO POLJOPRIVREDE

10000 Zagreb, Ul. grada Vukovara 78, P.P. 1034
Telefon: 61 06 111, Telefax: 61 09 201

KLASA: 011-04/20-01/158
URBROJ: 525-05/0044-21-5
Zagreb, 26. siječnja 2021.

MINISTARSTVO TURIZMA I SPORTA
Prisavlje 14
10000 Zagreb

PREDMET: **Poziv na dostavu mišljenja na sadržaj strateške procjene utjecaja na okoliš za „Strategiju razvoja održivog turizma do 2030. godine“ i „Nacionalni plan razvoja održivog turizma od 2021. do 2027. godine“**
- *mišljenje, daje se*

Veza: KLASA: 001-02/20-01/3, URBROJ: 529-03-01-02-02/3-20-5 od 15. prosinca 2020.

Poštovani,

nastavno na vaš dopis pod gornjim brojem, a vezano za sadržaj i razinu obuhvata podataka koji se moraju obraditi u Strateškoj studiji utjecaja na okoliš Strategije razvoja održivog turizma do 2030. godine i Nacionalnog plana razvoja održivog turizma od 2021. do 2027. godine, Ministarstvo poljoprivrede u okviru zakonom utvrđenog djelokruga svojih nadležnosti, daje sljedeće mišljenje:

S obzirom da je Strategija razvoja održivog turizma do 2030. godine (u daljnjem tekstu: Strategija) i Nacionalni plan razvoja održivog turizma od 2021. do 2027. godine (u daljnjem tekstu: Nacionalni plan) u izradi, dajemo načelne odrednice koje bi trebalo razmotriti prilikom određivanja sadržaja Strateške studije utjecaja na okoliš za Strategiju i Nacionalni plan. Pri tome smo uzeli u obzir razlog donošenja, ključna područja i ciljeve Strategije i Nacionalnog plana u odnosu na šume i šumarstvo te divljač i lovstvo. Mišljenja smo da Strateška studija treba sadržavati podatke o šumi i šumskom zemljištu kao potencijalu održivog korištenja prirodnih dobara i podatke o divljači i lovstvu s naglaskom na očuvanju prirodnih staništa, divlje faune i flore te razvoju lovnog turizma.

U nastavku predlažemo da Strateška studija sadrži podatke koji se odnose na:

1. Opis područja šuma i šumskog ekosustava te opis područja obitavanja divljači

- opis šumskogospodarskog područja i lovnogospodarskog područja na koje provedba Strategije i Nacionalnog plana može utjecati

- opis ciljeva očuvanja cjelovitosti područja šuma i šumskog zemljišta te lovišta i divljači

- kartografski prikaz područja šuma i šumskog zemljišta te lovišta u odgovarajućem mjerilu u skladu s javno dostupnim podacima iz nadležnosti šumarstva i lovstva

- podatke o ocjeni općekorisnih funkcija šuma, stupnju ugroženosti šuma od požara, drvnim zalihama, vitalnosti šumskih sastojina, šumskoj infrastrukturi, šumskim sjemenskim objektima, mogućnosti raspolaganja nekretninama u statusu šuma i šumskog zemljišta u vlasništvu Republike Hrvatske te mogućnost planiranja izgradnje građevina na šumi i šumskom zemljištu.

Naglasak je potrebno staviti na gospodarski vrijedne šumske sastojine, cjelovite i stabilne šumske komplekse.

2. Obilježja utjecaja provedbe Strategije i Nacionalnog plana na šume i šumarstvo te divljač i lovstvo

- vjerojatnost, trajanje i učestalost mogućih utjecaja Strategije i Nacionalnog plana na smanjivanje površina šuma i šumskog zemljišta planiranjem izgradnje građevina i formiranjem korištenja i namjene prostora u svrhu održivog razvoja turizma, gubitak drvne zalihe krčenjem šuma i smanjivanje potencijalnog sječivog etata krčenjem šuma, smanjivanje vitalnosti sastojina zbog nastanka erozivnih procesa i narušavanje povoljnog vodnog režima poplavnih šuma krčenjem šuma, promjena sastava šumske zajednice unosom invazivnih vrsta, otežano gospodarenje presijecanjem šumske infrastrukture, gubitak šumskih sjemenskih objekata krčenjem šuma, rizik nastanka i širenje šumskih požara, gubitak vrijednosti općekorisnih funkcija šuma i dr. te očuvanja prirodnih staništa divljači i očuvanja brojnosti divljači (fragmentacija staništa i gubitak lovno produktivnih površina)

- kumulativni utjecaj provedbe Strategije i Nacionalnog plana na ciljeve očuvanja i cjelovitost područja šumsko ekološkog sustava.

3. Prikaz drugih pogodnih mogućnosti (varijantnih rješenja) i utjecaja varijantnih rješenja na šumarstvo i lovstvo

Podržavamo održivi razvoj turizma uz aktivnosti dodane vrijednosti, kao što su elementi ekološke ravnoteže (zelena infrastruktura, inovativna javna nabava, zelena javna nabava), urbano šumarstvo, energetska učinkovitost, kružno gospodarstvo) jer isto omogućuje prihvatljiviji način financiranja iz fondova EU kroz Europski zeleni plan do 2050. godine. Isti s mehanizmom za pravednu tranziciju daje korist od održive zelene tranzicije do ulaganja u vrhunska istraživanja i inovacije te očuvanja prirodnog okoliša, koje ujedno jača poticajno okruženje za smanjivanje emisije stakleničkih plinova od krčenja šuma. Pozitivne učinke Strategije i Nacionalnog plana potrebno je sagledati kroz mogućnosti realizacije održivog razvoja putem Operativnog programa konkurentnosti i kohezije 2014. - 2020., Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske 2014. - 2020., Strategije EU2020, LIFE +, EIB, HBOR i dr. Poveznicu u okviru ublažavanja i prilagodbe klimatskih aktivnosti nalazimo u korištenju drva u graditeljstvu i izradi namještaja od drva te opremanju unutarnjih prostora, što doprinosi razvoju zelenog gospodarstva, zapošljavanju stanovništva i provedbi Strategije razvoja prerade drva i proizvodnje namještaja Republike Hrvatske 2017. – 2020. s Akcijskim planom provedbe 2017. – 2020. („Narodne novine“, broj 44/17).

4. Mjere zaštite šuma i šumarstva te divljači i lovstva u svrhu ublažavanja provedbe Strategije i Nacionalnog plana

Nakon utvrđenih negativnih utjecaja na šume i šumarstvo te divljač i lovstvo potrebno je propisati mjere zaštite za šume i šumarstvo te divljač i lovstvo. Isto se treba temeljiti na osiguranju održivog korištenja prirodnih dobara te lovstvu kao potencijalu razvoja lovnog

turizma. Prilikom valorizacije korištenja i namjene prostora za potrebe održivog razvoja turizma, potrebno je uzeti u obzir mogućnosti planiranja izgradnje na šumi i šumskom zemljištu.

5. Zaključak o utjecaju Strategije i Nacionalnog plana na šume i šumsko zemljište te lovstvo i divljač

- obrazloženje razloga zbog kojih je utvrđeno da Strategija i Nacionalni plan ima/nema negativan utjecaj na šume i šumsko zemljište te lovstvo i divljač
- prijedlog najprihvatljivijeg varijantnog rješenja provedbe Strategije i Nacionalnog plana za očuvanje stabilnog šumskog ekosustava i očuvanje staništa divljači.

Za svako ključno područje Strategije i Nacionalnog plana, potrebno je odrediti i razviti niz mjera:

- analizirati negativne utjecaje na šumski ekosustav i stanište divljači u skladu s propisima iz nadležnosti šumarstva, lovstva i drvne industrije
- promicati održivo korištenje šuma i očuvanje prirodnih staništa divljači u skladu s šumskogospodarskim planovima i lovnogospodarskim planovima
- analizirati utjecaje klimatskih promjena u kontekstu ublažavanja nepovoljnih klimatskih prilika, elementarnih nepogoda i katastrofalnih događaja (poplave, mraz, oluje, tuča, led, jaka kiša ili velika suša), širenje određenih nametnika, širenje šumskih požara, sve ovisno o pojedinim geografskim uvjetima.

Navedeno je potrebno analizirati služeći se javno dostupnim podacima iz nadležnosti šumarstva, lovstva i drvne industrije.

U popis propisa potrebno je uvrstiti Nacionalnu šumarsku politiku i strategiju („Narodne novine“, broj 120/03), Strategiju razvoja prerade drva i proizvodnje namještaja Republike Hrvatske 2017. - 2020. s Akcijskim planom provedbe 2017. – 2020. („Narodne novine“, broj 44/17), Zakon o šumama („Narodne novine“, br. 68/18, 115/18, 98/19, 32/20 i 145/20), Zakon o lovstvu („Narodne novine“, br. 99/18, 32/19 i 32/20), Zakon o šumskom reprodukcijskom materijalu („Narodne novine“, br. 75/09, 61/11, 56/13, 14/14, 32/19 i 98/19), Pravilnik o uređivanju šuma („Narodne novine“ br. 97/18, 101/18 i 31/20), Pravilnik o zaštiti šuma od požara („Narodne novine“, broj 33/14), Pravilnik o načinu motrenja oštećenosti šumskih ekosustava („Narodne novine“, broj 54/19) i druge propise iz nadležnosti šumarstva, lovstva i drvne industrije.

Nadalje, u Strateškoj studiji potrebno je obraditi i sastavnicu okoliša *tlo/poljoprivredno zemljište*, na temelju Zakona poljoprivrednom zemljištu („Narodne novine“, br. 20/18, 115/18 i 98/19, u daljnjem tekstu: Zakon) po kriteriju mogućeg oštećenja tla (degradacije, onečišćenja štetnim tvarima, premještanja, prenamjene….) predmetnih/ planiranih zahvata u prostoru, a u skladu sa održivim gospodarenjem poljoprivrednim zemljištem.

Na temelju Zakona u prostorno planskoj dokumentaciji ograničava se lociranje zahvata na najvrjednije površine poljoprivrednog zemljišta osobito vrijednog obradivog (P1) i vrijednog obradivog (P2) poljoprivrednog zemljišta, zbog prenamjene poljoprivrednog zemljišta, to jest umanjenja resursa prioritetno namijenjenog poljoprivrednoj proizvodnji te bi shodno navedenom po potrebi trebalo planirati i kompenzacijske mjere.

Potrebno je prepoznati utjecaje zbog zaštite poljoprivrednog zemljišta od oštećenja/ degradacije premještanjem poljoprivrednog zemljišta bilo da se radi o procesima erozije i degradacije uslijed provođenja zahvata u prostoru, ili kao posljedica istog, oštećenja zbog mogućeg onečišćenja poljoprivrednog zemljišta, kao i prenamjene poljoprivrednog zemljišta,

valorizirajući agrikulturni identitet određenog područja, koji se može kvalitetno uklopiti kroz turističku prezentaciju/ponudu.

Za navedene utjecaje potrebno je razraditi scenarij obima utjecaja koje treba valorizirati kroz mjere izbjegavanja utjecaja, odnosno sanacije područja zahvata kumulativno u odnosu i na postojeću strukturu zahvata u prostoru.

S poštovanjem,

MINISTRICA POLJOPRIVREDE

Marija Vučković

hrvatskazajednicažupanija

Broj: 2-2021/M-2
Zagreb, 28. siječnja 2021.

Ministarstvo turizma i sporta
Prisavlje 14
10000 Zagreb

Predmet: Poziv na dostavu mišljenja na sadržaj strateške procjene utjecaja na okoliš za „Strategiju razvoja održivog turizma do 2030. godine" i „Nacionalni plan razvoja održivog turizma od 2021.- do 2027. godine"
- *mišljenje, dostavlja se -*

Poštovani,

Sukladno Vašem dopisu od 15. prosinca 2020. 2020. KLASA: 001-02/20-01/3 URBROJ: 529-03-01-02-02/3-20-5 te uvidom u dostavljeno, želimo Vas izvijestiti da na navedeni sadržaj strateške procjene utjecaja na okoliš za „Strategiju razvoja održivog turizma do 2030. godine" i „Nacionalni plan razvoja održivog turizma od 2021.- do 2027. godine" **nemamo primjedbi.**

S poštovanjem,

HRVATSKA ZAJEDNICA ŽUPANIJA - ZAGREB -

Predsjednik
Goran Pauk, dipl. oec.

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO TURIZMA I SPORTA

Primljeno	29.01.2021	
Klasifikacijska oznaka	Org. jed.	
001-02/20-01/3	03-1	
Urudžbeni broj	Pril.	Vrij.
383-21-29	0	0,00

P / 2869613

Sjedište: Ulica grada Vukovara 271 • HR-10000 Zagreb
Tajnica Melita Pavlek T: ++385 1 6110361 • F: ++385 1 6040767 • E: tajnistvo@hrvzz.hr www.hrvzz.hr

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO TURIZMA I SPORTA

Primljeno	22.01.2021	
Klasifikacijska oznaka	Org. jed.	
001-02/20-01/3	03-1	
Urudžbeni broj	Pril.	Vrij.
15-21-24	0	0,00

P / 2868512

PAMETNI TURIZAM

Inicijativa „Pametni turizam“
Zagreb, 22. siječnja 2020.

Ministarstvo turizma i sporta
Uprava za strateško planiranje,
digitalizaciju i EU fondove
Prisavlje 14,
10 000 Zagreb

PREDMET: Pokretanje postupka strateške procjene i izrada strateške studije – određivanje sadržaja i obuhvata strateške studije o procjeni utjecaja na okoliš za Strategiju razvoja održivog turizma do 2030. godine i Nacionalni plan razvoja održivog turizma od 2021. – 2027. godine - Mišljenje, dostavlja se -

Poštovani,

Temeljem pokretanja predmetnog postupka, dostavljamo mišljenje i prijedlog ispred inicijative „Pametni turizam“ koju čini mreža udruženih i etabliranih hrvatskih *travel-tech* poduzeća i stručnjaka koji kroz inovativna IT rješenja pomažu turističkim dionicima (DMO, DMC, hotelijerima, ...) na globalnoj razini.

Iako se nalazimo u krizi uzrokovanoj pandemijom, odlično je vrijeme da destinacije, pa tako i Hrvatska, osmisle i izgrade strategije za upravljanje nisko-ugljičnim i održivim oporavkom, odnosno održivim turizmom u cjelini. Time ćemo svakako izbjeći neke probleme koji su se razvili kao rezultat masovnog turizma kojim smo preplavili popularna područja Hrvatske.

Konceptu novog - održivog turizma, možemo doprinijeti svojim promišljanjima i idejama usađivanjem zrelih i inovativnih tehnologija u strategije i taktike provedbe procesa u javnom segmentu hrvatskog turizma. Tu sposobnost imamo, što dokazuje naše višegodišnje međunarodno iskustvo u radu sa mnogim turističkim subjektima.

Kao jedan primjer promišljanja, smatramo da trenutne metrike koje se koriste, kao što je broj noćenja, prihodi, zarada, trebaju biti maknute iz fokusa, u koji trebamo staviti nove metrike koje će uključivati održivost u svoju osnovu. Te nove metrike bi mogle u fokus staviti prihodu po gostu, zadovoljstvo zajednice ljudi koji žive i rade u destinaciji, emisiji CO2 po gostu, i tako dalje.

Dodatno, spajanjem pametnih gradova sa pametnim turizmom, uz korištenje tehnologije, moguće je upravljati resursima destinacije, na načine koji su do sada korišteni u industrijama zabavnih parkova, pa tako, na primjer, povećanu potražnju za posjetom Nacionalnog parka Plitvička jezera, usmjeriti u Nacionalni park Slapovi Krke - u realnom vremenu.

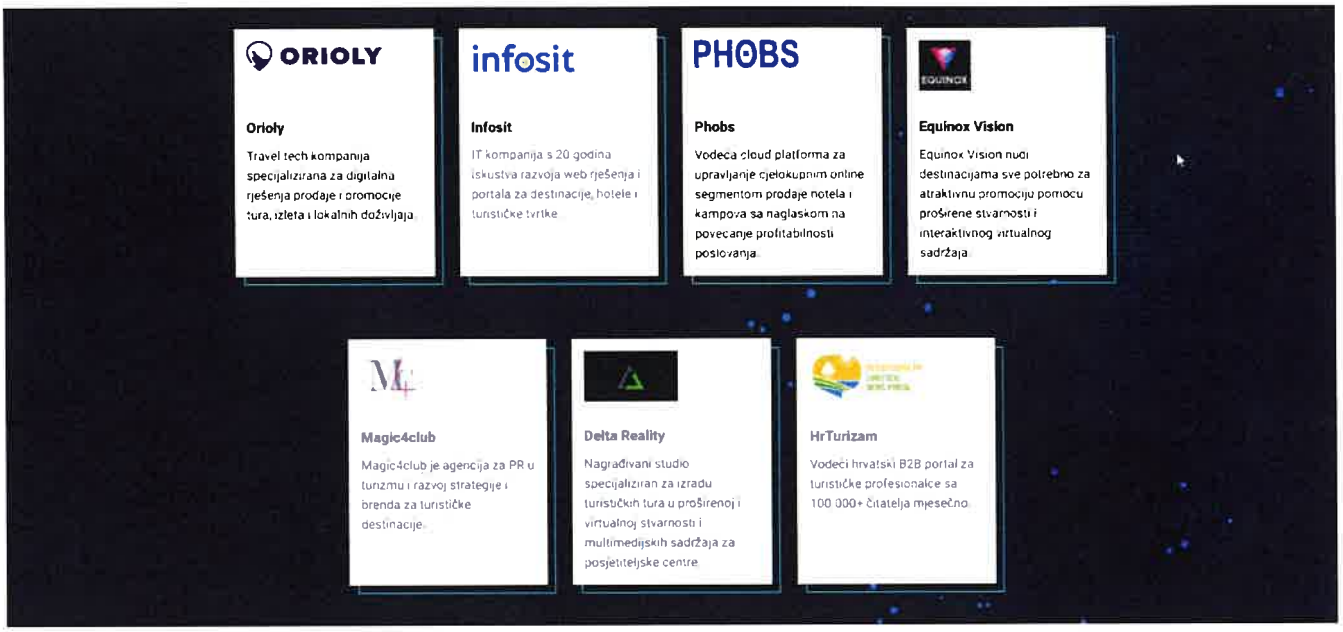
Isto tako, predložili bi fokus na kupnju gotovih rješenja kojima se rješava pojedini problem, a tek ako nema gotovog koje zadovoljava potrebe ili ga nije moguće nadograditi, onda razmišljati o razvoju vlastitih rješenja. Razvoj vlastitih rješenja od početka zahtjeva puno dulji period provedbe i implementacije, stoji puno više, kao i samo održavanje, dok je naše iskustvo kako inozemne turističke zajednice se sve više okreću licenčnim rješenjima radi postizanja brže implementacije i smanjenih troškova.

PAMETNI TURIZAM

Uključivanjem tvrtki okupljenih oko inicijative "Pametni turizam", vjerujemo da možete unaprijediti upravljanje hrvatskim turizmom budućnosti na održivi i digitalni način.

U očekivanju buće suradnje i uključivanje na ovom i drugim područjima, primite srdačan naš pozdrav!

S poštovanjem,
Ivan Ilijašić
pokretač inicijative PametniTurizam.hr

PRILOG 5. PESTLE i SWOT analiza

PESTLE analiza

Politički čimbenici		Ekonomski čimbenici		Sociološki čimbenici	
s povoljnim utjecajem (+)	**s nepovoljnim utjecajem (-)**	**s povoljnim utjecajem (+)**	**s nepovoljnim utjecajem (-)**	**s povoljnim utjecajem (+)**	**s nepovoljnim utjecajem (-)**
- članstvo u Europskoj uniji - programi pomoći EU vezan za NPOO i VFO - uvođenje eura - integrirani pristup razvoju - usmjerenje ka kontinuiranom razvoju turizma - pristupanje Schengenu	- velik stupanj centralizacije - regionalna nejednakost - nedovoljna komunikacija između središnje, regionalne i lokalne vlasti - geopolitički odnosi u regiji - nedovoljna suradnja javnog, privatnog i civilnog sektora	- članstvo u Europskoj uniji - programi pomoći EU vezan za NPOO i VFO - uvođenje eura - integrirani pristup razvoju - usmjerenje ka kontinuiranom razvoju turizma - pristupanje Schengenu	- gospodarska kriza uzrokovana pandemijom - visoka porezna opterećenja (PDV) - dominacija turizma u Jadranskoj Hrvatskoj, uz zanemarivanje ostalih djelatnosti - nedovoljna iskorištenost EU fondova - nedovoljno uključivanje turističkog privatnog sektora u lokalne investicije - nedovoljna umreženost turističkih subjekata s ostalim djelatnostima gospodarstva	- očuvana kulturno-povijesna baština i prirodni resursi - jačanje svijesti dionika o odgovornom i održivom poslovanju - želja turista za sigurnošću - digitalni nomadi	- negativni demografski pokazatelji (iseljavanje stanovništva) - nedostatak kadrova (uključujući njihove primjerene kompetencije) u turizmu - komplicirane procedure za uvoz radne snage - nedovoljno uključivanje stanovništva u turističke razvojne projekte (aktivnija participacija građana)

Tehnološki čimbenici		Ekološki čimbenici		Pravni čimbenici	
s povoljnim utjecajem (+)	**s nepovoljnim utjecajem (-)**	**s povoljnim utjecajem (+)**	**s nepovoljnim utjecajem (-)**	**s povoljnim utjecajem (+)**	**s nepovoljnim utjecajem (-)**
- očuvana kulturno-povijesna baština i prirodni resursi - jačanje svijesti dionika o odgovornom i održivom poslovanju - želja turista za sigurnošću - digitalni nomadi	- visoki troškovi ICT infrastrukture - slaba dostupnost otvorenih podataka iz područja turizma - niska pozicioniranost na DESI indeksu	- sve veći broj međunarodne regulative s ciljem zaštite okoliša - raspoloživi fondovi EU povezani s EE, OIE, okolišem - prilagodba klimatskim promjenama	- globalni rast zagađenja - nemogućnost utjecaja na incidentne situacije u regiji (industrijsko zagađenje Jadranskog mora iz Italije te otpad iz Albanije) - zagađenje zraka (Slavonija)	- sve veći broj međunarodne regulative s ciljem zaštite okoliša - raspoloživi fondovi EU povezani s EE, OIE, okolišem - prilagodba klimatskim promjenama	- globalni rast zagađenja - nemogućnost utjecaja na incidentne situacije u regiji (industrijsko zagađenje Jadranskog mora iz Italije te otpad iz Albanije) - zagađenje zraka (Slavonija)

SWOT analiza

snage	slabosti	prilike	prijetnje
- Različitost prirodnih i kulturnih atrakcija i resursa - Očuvana i zaštićena područja - Bogata kulturna baština - Bogatstvo materijalne i nematerijalne baštine pod zaštitom UNESCO-a - Sigurnost - Raznolikost i jedinstvenost hrvatskih regija - Geoprometni položaj - Tradicija u turizmu - Razvijenost pojedinih posebnih oblika turizma - Prepoznatljivost pojedinih turističkih destinacija Hrvatske - Povoljna klima - Kvaliteta života - Brojnost muzeja, galerija i drugih kulturnih institucija - Autentična eno- i gastronomska ponuda - Bogatstvo mora, riječnih i močvarnih područja - Ljekoviti termalni i mineralni izvori - Ljubaznost i gostoljubivost stanovništva	- Zakonodavni okvir / nedostatak sinergije - Porezna politika - Vremenska i prostorna neujednačenost turističkog prometa i poslovanja - Nedostatni ljudski potencijali u brojnosti i kvaliteti - Naglašena sezonalnost (najveća na Mediteranu) - Neadekvatna struktura i kvaliteta smještajnih kapaciteta - Neefikasan sustav upravljanja turizmom - Nepovoljno poslovno okruženje - Slaba iskorištenost EU fondova te slabi kapaciteti za pripremu i provedbu EU projekata - Nedostatna i nefunkcionalna prometna i komunalna infrastruktura u turističkim destinacijama - Nedostatak svijesti o potrebi razvoja održivog turizma, zaštite prirodne i kulturne baštine - Nedostatak novih turističkih atrakcija - Nedostatne marketinške aktivnosti za promociju ruralnog turizma Hrvatske - Manjak inovativnosti - Nedostatna umreženost turizma i ostalog gospodarstva	- Potencijal fondova Europske unije - Potencijal ruralnog i kontinentalnog prostora - Javno privatno partnerstvo u realizaciji turističkih projekata i razvoja proizvoda - Aktivacija napuštene i neiskorištene državne imovine - Povezivanje turizma i poljoprivrede te drugih djelatnosti gospodarstva Hrvatske - Razvoj digitalnih tehnologija - Prilagodba ubrzanim tehnološkim promjenama u turizmu - Rast potražnje za posebnim oblicima turizma - Promjene u globalnim turističkim trendovima - Rast interesa turista za održivim i eko turističkim destinacijama - Snažnije uključivanje u međunarodne mreže i asocijacije - Jačanje lanca vrijednosti (opskrbe) – zeleno-plavo - Blizina emitivnih tržišta	- Krizne situacije (pandemije, ratovi, terorizam, klimatske promjene, ekonomska kriza i dr.) - Percepcija Hrvatske kao ljetne turističke destinacije - Razvoj turističkih proizvoda i posebnih oblika turizma u konkurentskim zemljama - Kontinuirana i sve agresivnija globalna konkurencija - Negativni trend pada lojalnosti gostiju - Brze promjene trendova na globalnom turističkom tržištu - Međuodnos turizma i klimatskih promjena - Utjecaj turizma na okoliš i prirodu

PRILOG 6. Obalna i morska područja ekološke mreže Republike Hrvatske

područja ekološke mreže		
POVS		
HR2000522 Luka Budava - Istra	HR3000038 Uvale Svetojanj V. i M.; uvala Lusk	HR3000154 Pupnatska luka
HR2000526 Oštrica - Šibenik	HR3000039 Uvala Caska - od Metajne do rta Hanzina	HR3000155 Uvala Orlanduša
HR2000529 Šaknja rat	HR3000040 Pag - od uvale Luka V. do rta Krištofor	HR3000156 Pavja luka
HR2000604 Nacionalni park Brijuni	HR3000041 Paška vrata	HR3000161 Cres - Lošinj
HR2000616 Donji Kamenjak	HR3000042 Košljunski zaljev	HR3000162 Rt Rukavac - Rt Marčuleti
HR2000629 Limski zaljev - kopno	HR3000043 Stara Povljana	HR3000163 Stonski kanal
HR2000641 Zrmanja	HR3000044 Uvala Vlašići	HR3000164 Sveti Andrija - podmorje
HR2000703 Tarska uvala – Istra	HR3000045 Uvala Dinjiška	HR3000165 Uvala Slano
HR2000788 Uvala Makirina 1	HR3000046 Ljubačka vrata	HR3000166 Sjeverna obala od rta Pusta u uvali Sobra do rta Stoba kod uvale Okuklje s otocima i akvatorijem
HR2000888 Otok Susak	HR3000050 Vinjerac - Masleničko ždrilo	HR3000167 Solana Ston
HR2000898 Šuma crnike na Grguru	HR3000051 Ražanac M. i V.	HR3000170 Akvatorij uz Konavoske stijene
HR2000911 Kolansko blato - Blato Rogoza	HR3000052 Olib - podmorje	HR3000171 Ušće Krke
HR2000941 Svetac	HR3000053 Silba - podmorje	HR3000172 Obalna linija od luke Gonoturska do rta Vratnički
HR2000942 Otok Vis	HR3000054 Premuda - vanjska strana	HR3000173 Medulinski zaljev
HR2000943 Palagruža	HR3000056 More oko otoka Grujica	HR3000174 Pomerski zaljev
HR2001010 Paleoombla - Ombla	HR3000058 Planik i Planičić	HR3000175 Ljubački zaljev
HR2001021 Lun	HR3000059 Otoci Škrda i Maun	HR3000176 Ninski zaljev
HR2001035 Otočić Zabodarski	HR3000060 More oko otoka Škarda	HR3000179 Lun - podmorje
HR2001036 Otočić V. Osir	HR3000061 Plićine oko Maslinjaka; Vodenjaka; Kamenjaka	HR3000180 uvala Stara Novalja
HR2001047 Bobara; Mrkan i Supetar	HR3000062 Plićine oko Tramerke	HR3000198 Medvjeđa pećina kod uvale Lučica (Lošinj)
HR2001050 Murter	HR3000063 Prolaz između Zapuntela i Ista	
HR2001055 Otočić Kosor kod Korčule	HR3000064 Brguljski zaljev - o. Molat	
HR2001056 Otočić Veli Pržnjak kod Korčule		

područja ekološke mreže		
HR2001097 Biševo kopno	HR3000065 Bonaster - o. Molat	HR3000208 Špilja kod iškog Mrtovnjaka
HR2001098 Otok Pag II	HR3000066 JI dio o. Molata	HR3000247 Špilja podno Kostrija (Vrbnička špilja)
HR2001248 Izvor Duboka Ljuta	HR3000067 Luka Soliščica; Dugi Otok	HR3000279 Vrulja Plantaža
HR2001249 Izvor kod mlina u Zatonu malom	HR3000068 Uvala Golubinka - rt Lopata	HR3000280 Vrulja Zečica
HR2001259 Uvala Vlašići - kopno	HR3000069 Uvala Sakarun	HR3000331 Jama Bač II
HR2001260 Poluotok Molunat	HR3000070 Z. obala Dugog otoka	HR3000349 Špilja Matijaševica
HR2001275 Vrbnik	HR3000071 Uvala Brbišćica	HR3000351 Uvala Drašnica - vrulja
HR2001278 Premuda	HR3000072 Uvala Zagračina	HR3000381 Zaglavica
HR2001279 Silba	HR3000073 J rt o. Zverinac	HR3000414 Zmajevo uho
HR2001280 Olib	HR3000074 Rivanjski kanal sa Sestricama	HR3000415 Uvale Jaz; Soline i Sulinj na Krku
HR2001316 Karišnica i Bijela	HR3000075 Otok Jidula do rt Ovčjak; prolaz V. Ždrelac	HR3000417 Zaljev Sv. Eufemije na Rabu
HR2001334 Poluotok Ubaš	HR3000076 Punta Parda	HR3000419 J. Molat-Dugi-Kornat-Žirje-Zlarin-Murter-Pašman-Ugljan-Rivanj-Sestrunj-Molat
HR2001337 Područje oko Rafove (Zatonske) špilje	HR3000077 J dio o. Iža i o. Mrtovnjak	HR3000421 Solana Nin
HR2001338 Područje oko špilje u uvali Pišćena; Hvar	HR3000078 Otok Tukošćak i o. Mrtonjak	HR3000426 Lastovski i Mljetski kanal
HR2001343 Područje oko špilje Duboška pazuha	HR3000079 Otok Karantunić	HR3000430 Pantan
HR2001357 Otok Krk	HR3000080 uvala Sabuša	HR3000431 Akvatorij J od uvale Pržina i S od uvale Bilin žal uz poluotok Ražnjić
HR2001358 Otok Cres	HR3000081 Rončić	HR3000432 Ušće Raše
HR2001359 Otok Rab	HR3000082 V. i M. Skala	HR3000433 Ušće Mirne
HR2001360 Šire rovinjsko područje	HR3000084 Uvala Sv. Ante	HR3000437 Sedlo - podmorje
HR2001362 Otok Žut	HR3000085 Otok Vrgada SI strana s o. Kozina	HR3000438 Kosmerka - Prokladnica - Vrtlac - Babuljak - podmorje
HR2001364 JI dio Pelješca	HR3000086 Uvala Makirina	HR3000439 Uvale Tratinska i Balun
HR2001367 I dio Korčule	HR3000088 Uvala Grebaštica	HR3000440 Žirje - Kabal
HR2001380 Vele i Male Srakane - kopno	HR3000089 Uvale oko rta Ploča	HR3000441 Kaprije
HR2001384 Solana Dinjiška	HR3000090 Uvala Stivančica	HR3000442 Kakanski kanal
HR2001388 Budava	HR3000091 Uvala Tijašnica	HR3000443 Tetovišnjak - podmorje
HR2001419 Otok Dolin - J	HR3000092 Blitvenica	
	HR3000093 JZ strana Šolte - I	

područja ekološke mreže		
HR2001420 Otoci Badija; Planjak; Kamenjak; Bisače; Gojak; M. Sestrica; Majsan; M. i V. Stupa; Lučnjak te hrid Baretica	HR3000094 JZ strana Šolte - II	HR3000444 Kukuljari
HR2001421 Hvar od Pokrvenika do uvale Bristova	HR3000095 Pakleni otoci	HR3000445 Murterski kanal
HR2001422 Hvar Golubinačin rat - Rat Velog Strvnja	HR3000096 JI strana o. Visa	HR3000450 Solana Pag
HR2001425 Hvar - od Prapratna do Karnjakuše	HR3000097 Otok Vis - podmorje	HR3000451 Hvar - otok Zečevo
HR2001426 Hvar - Kabal	HR3000098 Biševo more	HR3000452 Krk - od rta Negrit do uvale Zaglav
HR2001427 Hvar - šume kod Starigrada	HR3000099 Brusnik i Svetac	HR3000453 Krk - od uvale Zaglav do Crikvenog rta
HR2001428 Hvar - od Maslinice do Grebišća	HR3000100 Otok Jabuka - podmorje	HR3000454 Krk - od Crikvenog rta do rta Sv. Nikole
HR2001429 Hvar - od Prvog boka do Lučišća	HR3000101 Arkanđel	HR3000455 Rt Gomilica - Brač
HR2001474 Golubinka kod Handrake	HR3000102 Kosmač M. i V.	HR3000456 Hvar - od uvale Vitarna do uvale Maslinica
HR2001475 Ljubičica kod Handrake	HR3000103 Merara	HR3000457 Južna obala Hvara - od rta Nedjelja do uvale Česminica
HR2001476 Medvjedina špilja	HR3000104 Muljica V. more	HR3000458 Šolta od uvale Šipkova do Grčkog rata
HR2001477 Nevjestina špilja	HR3000105 Hrid Muljica more	HR3000459 Pantan - Divulje
HR2001478 Špilja pod Neharom	HR3000106 Murvica	HR3000460 Morinjski zaljev
HR2001479 Špilje od Konjavca	HR3000107 Otoci Orud i Mačaknar	HR3000461 Uvala Modrič
HR2001480 Špiljica u luci Trstena	HR3000108 Fumija I - podmorje	HR3000462 Otoci rovinjskog područja - podmorje
HR2001481 Špiljice kod mola od Orašca	HR3000109 Krknjaši	HR3000463 Uvala Remac
HR3000001 Limski kanal - more	HR3000110 Fumija II - podmorje	HR3000464 Područje oko rta Tatinja - Hvar
HR3000002 Plomin - Moščenička draga	HR3000111 Recetinovac	HR3000465 Podmorje istočne obale otoka Krka
HR3000003 Vrsarski otoci	HR3000112 Mrduja	HR3000466 Čiovo od uvale Orlice do rta Čiova
HR3000004 Cres - rt Grota - Merag	HR3000113 Podmorje otočića Mrduja	HR3000467 Podmorje Kostrene
HR3000005 Cres - rt Pernat - uvala Tiha	HR3000114 Otoci Lukavci	HR3000468 Podmorje poluotoka Lopar - Rab
HR3000007 Cres - rt Suha - rt Meli	HR3000115 Pelegrin - podmorje	HR3000469 Viški akvatorij
HR3000008 Lošinj - Vela i Mala draga	HR3000116 Kabal - podmorje	HR3000470 Podmorje kod Rabca
HR3000009 Lošinj - uvala Sunfarni	HR3000119 Šćedro - podmorje	HR3000471 Uvala Škvaranska - Uvala Sv. Marina
HR3000010 Lošinj - uvala Krivica	HR3000120 Zlatni rat na Braču - podmorje	HR3000472 Podmorje oko rta Ćuf na Krku
HR3000011 Lošinj - uvala Balvanida	HR3000121 Palagruža - podmorje I	HR3000473 Babuljaši i okolni grebeni
	HR3000122 Otočić Galijula	
	HR3000123 Uvala Vrulja kod Brela	

područja ekološke mreže		
HR3000012 Lošinj - uvala Pijeska	HR3000124 Sveti Petar	HR3000474 Otočić Drvenik
HR3000014 Ilovik i Sv. Petar	HR3000125 Osejava	HR3000475 Brač - podmorje od Rta Gališnjak do Druge vale
HR3000015 V. i M. Srakane	HR3000126 Ušće Cetine	HR3000476 Uvala Divna – Pelješac
HR3000016 Podmorje Plavnika i Kormata	HR3000127 Brač - podmorje	HR3000477 Grebeni u Jabučnoj kotlini
HR3000017 Podmorje otoka Suska	HR3000128 U. Ramova; u. Krvavica	HR4000001 Nacionalni park Kornati
HR3000018 Podmorje otoka Unije	HR3000129 Uvala Klokun	HR4000002 Park prirode Telašćica
HR3000019 Uvala Soline	HR3000130 Uvala V. Duba	HR4000004 Velo i Malo Blato
HR3000020 Mala i Vela luka na poluotoku Sokol; Krk	HR3000131 Uvale Vira donja i Vira gornja	HR4000005 Privlaka - Ninski zaljev - Ljubački zaljev
HR3000021 Podmorje otoka Prvić	HR3000133 Crni rat - o. Brač	HR4000006 Uvala Plemići
HR3000022 Podmorje otoka Grgur i Goli	HR3000134 Uvala Lovrečina	HR4000007 Badija i otoci oko Korčule
HR3000024 Supetarska draga na Rabu	HR3000135 Otok Hvar - od Uvale Dubovica do rta Nedjelja	HR4000008 Jabuka
HR3000025 Zaljev Kampor na Rabu	HR3000136 Uvala Vlaška - Hvar	HR4000009 Brusnik
HR3000026 Dolfin i otoci	HR3000137 Uvala Bristova - Hvar	HR4000010 Saplunara
HR3000027 Podmorje Trstenika	HR3000138 Uvala V. Pogorila - Hvar	HR4000015 Malostonski zaljev
HR3000028 I. strana V. i M. Orjula	HR3000139 Uvala M. Pogorila - Hvar	HR4000016 Konavoske stijene
HR3000029 Obala između rta Šilo i Vodotoč	HR3000140 Uvala M. Moševčica - Hvar	HR4000017 Lokrum
HR3000030 M. Draga - Žrnovnica	HR3000141 Uvala V. Moševčica - Hvar	HR4000018 Paške stijene Velebitskog Kanala (Rt Sv. Nikola – Rt Fortica – Rt Mrtva)
HR3000031 Sv. Juraj - otočić Lisac	HR3000142 Uvale Divlja mala i Divlja vela - Hvar	HR4000019 Paške stijene Velebitskog Kanala (Rt Deda - Rt Krištofer)
HR3000032 Uvala Ivanča	HR3000143 Uvale Kruševa; Pokrvenik i Zaraće - Hvar	HR4000024 Južna obala Šolte
HR3000033 Uvala Malin; uvala Duboka	HR3000149 Uvale Prapratna i Makarac - Hvar	HR4000025 Silbanski grebeni
HR3000034 Uvala Zavratnica	HR3000150 Pelješac - od uvale Rasoka do rta Osičac	HR4000027 Laguna kod Povljane – Sega
HR3000035 Uvala Krivača	HR3000152 Otok Proizd i Privala na Korčuli	HR4000028 Elafiti
HR3000036 Uvala Vrulja u Velebitskom kanalu	HR3000153 Otok Korčula - od uvale Poplat do Vrhovnjaka	HR4000029 Zaljev Soline - otok Krk
HR3000037 Uvala Jurišnica		HR4000030 Novigradsko i Karinsko more
		HR4000031 Otok Zeča

područja ekološke mreže		
		HR5000022 Park prirode Velebit HR5000025 Vransko jezero i Jasen HR5000031 Delta Neretve HR5000032 Akvatorij zapadne Istre HR5000037 Nacionalni park Mljet HR5000038 Park prirode Lastovsko otočje
POP		
HR1000022 Velebit HR1000023 SZ Dalmacija i Pag HR1000024 Ravni kotari HR1000025 Vransko jezero i Jasen HR1000030 Biokovo i Rilić	HR1000031 Delta Neretve HR1000032 Akvatorij zapadne Istre HR1000033 Kvarnerski otoci HR1000034 S dio zadarskog arhipelaga HR1000035 NP Kornati i PP Telašćica	HR1000036 Srednjodalmatinski otoci i Pelješac HR1000037 SZ dio NP Mljet HR1000038 Lastovsko otočje HR1000039 Pučinski otoci